

దిశా మలీకాలకభంగతాం గత
 స్త్రయీవధూకర్ణతమాలపల్లవః,
 చకార యస్యాధ్వరధూమసంచయో
 మలీమస శ్శుక్లతరం నిజం యశః.

18

సరస్వతీపాణిసరోజసంపుట
 ప్రమృష్టహామశ్రమశీకరామ్భుసః,
 యశోంశుశుక్లీకృతసప్తవిష్టపా
 త్తతస్సుతో బాణ ఇతి వ్యజాయత.

19

ద్విజేన జేనాక్షతకంఠకౌంఠ్యయా
 మహామనోమోహమలీమసాంధయా,
 అలబ్ధవై దగ్ధవిలాసముగ్ధయా
 ధియా నిబద్ధేయ మలిద్వయీ కథా.

20

- శ్రియా వాచి సరస్వత్యా ముఖే శశినా బలే మరుతా ప్రజ్ఞాయాం సుర
గురుణా యాపే మనసిజేన తేజసి సవిత్రాచ వసతా సర్వదేవమయస్య
ప్రకటితవిశ్వయాసాకృతే రనుకరోతి భగవతో నారాయణస్య యస్యచ
మదకలకరికుమ్భపీఠపాటన మా¹చరతా లగ్నస్థూలముక్తాఫలేన దృఢ
5 ముష్టి నిష్పీడననిష్ఠ్యాతథారాజలబిందుదంతరేణేవ కృపాణేనాకృ
ష్యమాణాసుభతోరహి²క వాటఘటితకవచసహస్రాంధకారమధ్యవర్తినీ
కరికరటతటగళితమదజలాసారదుర్దినా స్వభిసారి కేవలమరనిశాసుసమీ
పమసకృదాజగామ రాజలక్ష్మీ³. యస్య చ హృదయస్థితా నపి పతీ⁴
దిధత్తు రివప్రతాపాన⁴లోవియోగినీనా మపిరిపుసుందరీణా మంతర్జన్యిత
10 దాహోదివానిశంజజ్వాల యస్మింశ్చరాజనిజితజగతిపరిపాలయతిమహీం
చిత్రకర్తసు వర్ణసంక్కురా రతేషు కేశగ్రాహః కావ్యేషు దృఢబంధాః
శాస్త్రేషు చింతాస్వప్నేషు⁵విప్రలంభాః ఛత్రేషు కనకదండాః ధ్వజేషు
ప్రకమ్పాః గీతేషు రాగవిలసితాని కరిషు మదవికారాః చాపేషు గుణ
చ్ఛేదాః గవాక్షేషు జాలమార్గాః శశికృపాణకవచేషుకళజ్జ్వరతికల
15 హేషుదూతసమ్ప్రేషణాని శార్యక్షేషు శూన్యగృహాః ప్రజానామా
సకా. యస్య చ పరలోకా ధ్యయమ్ అంతఃపురికాలకేషు భంగః నూ
పురేషు ముఖరతావివాహేషుకరగ్రహణమ్ అనవరతమఖ్యాగ్నిధూమే
నాశ్రుపాతః తురగేషు కళాభిఘాతః మకరధ్వజే చాపధ్వని రభూత్.

తస్య రాజ్ఞః కలికాలభయపుంజీభూతకృతయుగానుకారిణీ త్రి
20 భువనప్రసవభూమిరివ విస్తీర్ణా మజ్జన్తాశేవవిలాసినీకుచతటాస్థాలనజర్జ
రితోర్చిమాలయా జలావగాహనా⁶యాతజయకుంజర కుమ్భసిందూర
సంధ్యాయమానసలీలయాఉన్నదకలహంసకులకోలాహలముఖరితకూల
యావేత్రవత్యా⁷సరితాపరిగతావిదిశాభిధానానగరీ రాజధాన్యాసీత్.

స తస్మామవజితాశేషభువనమండలతయా విగతరాజ్యచిం
25 తాభారనిర్వృతోద్వీపాంతరాగతానేకభూమిపాలమౌళిమాలాలాలిత
చరణయుగళో వలయ మివ లీలయా భుజేన భువనభార ముద్వహా⁸.

1 చరతో. 2 నిషీడనాన్ని. 3 కపాటవిఘటిత. 4 పానల. 5 విప్రలంభాః.
6 పతారిక, 7 సంగతా. 8 తస్మాంచవిజితా.

అమరగురుమపి ప్రజ్ఞయోపహసద్భి రనేకకులక్రమాగతై రసకృదా
 లోచితనీతిశాస్త్రనిర్మలమనోభి రలుద్భైః స్నిగ్ధైః ప్రబుద్ధైః శ్చామాత్యైః
 పరివృతైః సమానవయోవిద్యాలజ్జారై రనేకమూర్ధాభిషిక్తైః పార్థి
 వకులోద్భతై రఖిలకలాకలాపాలోచనకతోరమతిభి రతిప్రగల్భైః కాల
 విద్భిః¹ ప్రేమానురక్తహృదయై రగ్రామ్యపరిహాసనకుశలై రింగితాకా 5
 రవేదిభిః కావ్యనాటకాఖ్యానకాఖ్యానికా లేఖ్యవ్యాఖ్యానాది
 క్రియానిపుణై రతికఠినపీఠరస్కంధోరుభావాభి రసకృదవదళితసమ
 దరిపుగజఘటాపీఠ బంధైః కేసరికిశోరవై రివ విక్రమైకరసై రపి విన
 యవ్యాహరిభి రాత్మనఃప్రతిబిమ్బై రివ రాజపుత్రైః సహ రమమాణః
 ప్రథమే పయసి సుఖ మతిచిర మువాస. తస్య చాతివిజిగీషుతయా¹⁰
 మహాసత్త్వతయా చ తృణమివలఘువృత్తి స్త్రైణ మాకలయతః
 ప్రథమే పయసి వర్తమానస్యాతిరూపవతో² పిసంతానార్థిభి రమాత్యై
 రపేక్షితస్యాపి సురతసుఖస్యోపరిద్యేష ఇవాసీత్. స త్యపి రూపవిలా
 సోపహసితరతివిభ్రమే లావణ్యవతి వినయవ త్యన్వయవతి హృదయ
 హరిణి చావరోధజనే స కదాచిదనవరతడోలాయమానరత్నవలయో¹⁵
 ఘర్షరికాస్ఫాలనప్రకమ్పరూణ రుణాయమానమణికర్ణపూరః స్వయ
 మారబ్ధ మృదజ్జవాద్యః సజ్జీతకప్రసజ్జేన కదాచి దవిరళవిముక్తశరా
 సారశూన్యీకృతకాననో మృగయావ్యాపారేణ కదాచి దాబద్ధవిదగ్ధ
 మండలః కావ్యప్రబంధరచనేనకదాచి చ్ఛాస్త్రాలాపేన కదాచి దాఖ్యా
 నకాఖ్యానికేతిహాసపురాణాకర్ణనేన కదాచిదాలేఖ్యవినోదేనకదాచి²⁰
 ద్వీణయా కదాచి ధర్మనాగత మునిజనచరణశుశ్రూషయాకదాచి
 దక్షిణచ్యుతకమాత్రాచ్యుతకబిందు ³చ్యుతకాతిగూఢచతుర్థ పాదప్ర
 హేళికాప్రదానాదిభి ర్వనితాసమ్భోగసుఖపరాజ్ఞుభిః సుహృత్పరి
 వృతో దివస మనయత్. యతైవచ దివస మేవమారబ్ధవివిధ క్రిడాపరి
 హాసచతురైః సుహృద్భి రుపేతోనిశా మనైషీత్. 25

ఏకదా తు నాతిదూరోదితేనవనళినదళసంపుటభిది కించి దున్ముక్త
 పాటలిమ్ని భగవతి ¹మరీచిమాలిని రాజాన మాస్థానమండపగత

1 ప్రభావానురక్త. 2 మతిసూధ 3 సహస్రమరీచి.

మజ్జనాజనవిరుద్ధేన వామపార్శ్వవలమ్బినా కౌత్సేయకేణ సన్నిహిత
విషధరేవ చందనలతా భీషణరమణీయాకృతి రవిరళచందనానులేపన
ధవళితస్తన¹తటా ఉన్నజ్జడై రావతకుమ్భమండలేవ మన్ధాకినీ ²చూడా
మణిసంక్రాంతప్రతిబిమ్బచ్ఛలేన రాజాజ్ఞేవ మూర్తిమతీ రాజభి శ్చిరోభి
5 రుహ్యమానా శర దివ కలహంసధవళామ్బరా జామదగ్న్యపరశుధా
రేవ వశీకృతసకలరాజమండలా విన్ద్యవనభూమి రివ వేత్రలతావతీ రా
జ్యాధిదేవ తేవ విగ్రహిణీ ప్రతిహారి సముపసృత్య క్షీతితలనిహితజాను
కరకమలా సవినయ మబ్రవీత్. దేవ ద్వారస్థితా ³సురలోక మారో
హత స్త్రిశఙ్కోరివ కుపితశతమఖవచుంకారనిపాతితా రాజలక్ష్మీర్దక్షి
10 ణాపథా దాగతా చణ్డాలకన్యకా పజ్జరస్థం శుక మాదాయ దేవం
విజ్ఞాపయతి - “సకలభువనతలసర్వరత్నానా ముదధిరి వైకభాజనం దేవః
విహంగమ శ్చాయ మాశ్చర్యభూతో నిఖిలభువనతలరత్న మితి కృత్వా
దేవపాదమూల మాదా యాగతా²హ మిచ్ఛామి దేవదర్శనసుఖ మ
నుభవితు” మితి. ఏత దాకర్ణ్య దేవః ప్రమాణమ్ ఇత్యుక్త్వా విరగామ.
15 ⁴తదాకర్ణ్య ఉపజాతకుతూహల స్తు రాజా సమీపవర్తినాం రాజ్ఞా మవ
లోక్య ముఖాని “కో దోషః ప్రవేశ్యతా” మిత్యాదిదేశ.

అథ ప్రతిహారి నరపతివచనానంతర ముత్థాయ తాం మాతంగ
కుమారిం ప్రావేశయత్ ప్రవిశ్య చ సా నరపతిసహస్ర మధ్యవర్తినంబశ
నిభయపుంజితకులజైలమధ్యగత మివ కనకశిఖరిణం అనేకరత్నాభరణ
20 కిరణజాలకాంతరితావయవమేషన్ద్రాయుధసహస్రసంఛాదితాష్టదిగ్భాగ
మివ జలధరసమయదివసమేకలమ్బితస్థూలముక్తాకలాపస్యకనకశృంఖలా
నియమితమణిదండికాచతుష్టయస్య గగనసింధు ఘేన పటలపాండురస్య
నాతిమహతో దుకూలవితానస్యాధస్తా దిందుకాంతమణిపర్యజ్ఞీకా
నిషణ్ణం ఉద్ధూయమానకనకదండచామరకలాపమ్ ఉన్నయూఖముఖ కా
25 స్తోజయపరాభవప్రణతే శశినీవ స్ఫాటికే పాదపీఠే వినయస్తవామపా
దమ్ ఇంద్రనీలమణికుట్టిమప్రభాసంపర్కశ్యామాయమానైః ప్రణతరిపు
నిశ్వాసమలినీకృతై రివ చరణనఖమయూఖ “జాలకై రుపశోభమానమ్

1 తటాన్తజ్ఞ. 2 చూడామణి ప్రతిబింబ. 3 ఆమర. 4. ఉపజాత. 5 విజితే. 6 జాల్కై.

ఆసనోల్లసితపద్మ రాగకిరణపాటలీకృతే నాచిరమృదితమధుకైటభరుధిరా
 రుణేన హరి మివోరుయుగళేన విరాజమానమ్ అమృత ఘనధవళే గోరొ
 చనాలిఖితహంసమిథునసనాథపర్యస్తే ¹చామరపవనప్రసర్తి ²తదశే దు
 కూలే వసానమ్ అతిసురభిచన్దనాను లేపనధవళితోరస్థలమ్ ఉపరివిన్య
 స్తకుంజుమస్థాసకమ్ అంతరానిపతితబాలాతపచ్ఛేద మివ కైలాసశిఖరి ⁵
 ణమ్ అపరశశిశజ్జుయా ³(ఆగతయా) నక్షత్రమాలయేవ హారలతయా
 కృతముఖపరివేషమ్ అతిచపలరాజలక్ష్మీబంధన ⁴నిగళశశజ్జాముపజన
 యతేన్ద్రనీలకేయూరయుగళేన మలయజరసగన్ధలుభేన భుజంగద్వయే
 నేవ వేష్టితబాహుశిఖరమ్ ఈషదాలమిభ్యక్షణ్ణోత్పలమ్ ఉన్నతఘోణమ్
 ఉత్సుల్లఘండరీకలోచనమ్ అమలకలఢౌతఃపట్ట మప్తమీచంద్రశకలా ¹⁰
 కార మశేషభువనరాజ్యాభిషేకసలిలపూత మూర్ధ్నాసనాథం లలాటదేశ
 ముద్వహంతమ్ ఆమోదితమాలతీకుసుమశేఖరం ఉషసి శిఖరపర్యస్తతా
 రకాఘంజ మివ పశ్చిమాచలమ్ ఆభరణప్రభావితంగితాంగతయాలగ్న
 హరనయనహుతాశ మివమకరధ్వజమ్ ఆసన్నవర్తినీభిః సర్వతః ¹⁵నేవా
 సంగతాభి రివ దిగ్విధూభి ర్వారవిలాసినీభిః పరివృతమ్ అమలమణికుట్టి
 మసంక్రాంత ⁵ప్రతిబింబతయా పతిప్రేక్షా వసుంధరయా హృదయే నే
 వోహ్యమానమ్ అశేషజనభోగ్యతా ముపనీతయా ²ప్యసాధారణయా
 రాజలక్ష్మ్యౌ సమాలింగితమ్ ³అపరిమితపరివారజన మప్యద్వితీయం అ
 నంతగజతురగసాధన మపి ఖడ్గమాత్రసహాయమ్ ఏకదేశస్థిత మపి వ్యా
 ప్తభువనమండలమ్ ఆసనగత మపి ధనుషి నిషణ్ణమ్ ఉత్సాదితాశేష ²⁰
 ద్విషదిన్ధన మపి జ్వలత్ప్రతాపానలమ్ ఆయతలోచన మపి సూక్ష్మదర్శ
 నమ్ మహాదోష మపి సకలగుణాధిష్ఠానమ్ కుపతి మపి కళత్రచయవల్ల
 భమ్ అవిరతప్రవృత్తదాన మప్యమదమ్ అతీశుద్ధస్వభావ మపి కృష్ణచ
 రితమ్ అకరమపి హస్తస్థితసకలభువనతలమ్ రాజాన మద్రక్షిత్.

ఆలోక్య చ సాదూరస్థితైవ ప్రచలితరత్నవలయేన రక్తకువల ²⁵
 యదళకోమలేన పాణినా జర్జరితముఖభాగాం వేణులతా మాదాయ

1 చామరపవన. 2 తాన్తర్యే. 3 క్వచిన్నాస్త్యేతత్. 4 నిగళకటకశంకా.
 5 బట్టాయితం. 6 నేవార్థమాగతా. 7 సకలదేహప్రతిబింబ. 8 తదేహం.

నరపతిప్రబోధనార్థం సకృత్ సభాకుట్టిమమాజఘాన. యేన సకల
మేవ తద్రాజకమేకపదే వనకరియూథ మివ తాలశబ్దేన తేన వేణుల
తాధ్వనినా యుగపదావలితవదన మవనిపాలముఖా దాకృష్య చక్షు
స్తదభిముఖ మాసీత్.

6 అవనిపతి స్తు దూరా దాలోకయే త్యభిధాయ ప్రతీహార్యా
నిర్దిశ్యమానాం తాం వయగపరిణామపాండురశిరసా రక్తరాజీవేక్షణా
పాక్షేనానవరతకృతవ్యాయామతయా యశావనాపగమే ఒప్యశిథిలశరీర
సంధినా సత్యపి మాతజ్జత్వే నాతినృశంసాకృతినా అనుగృహీతార్య
వేషేణ ధవళవాససా పురుషేణాధిష్ఠితపురోభాగాం ఆకులాకులకాక
10 పక్షధారిణా కనకశలాకానిర్మిత మ పృస్తర్గతశుకప్రభాశ్యామాయ
మానం మరకతమయ మివ పంజర ముద్వహతా చాం డాలదారకేణాను
గమ్యమానాం అనురగృహీతామృతాపహరణకృతకపటపటువిలాసినీ
వేషస్య శ్యామతయా భగవతో హరే రి వానుకుర్వతీం సజ్జారిణీ మి
వేంద్రనీలమణిపుత్రికాం ఆగుల్భావలమ్బినా నీలకంఠుకేనావచ్ఛన్న
15 శరీరాం ఉపరి రక్తాంశుకరచితావకుంతనాం నీలోత్పలస్థలీ మివ నిపతిత
సన్ధ్యాతపాం ఏకకర్ణావసక్తదంతపత్రప్రభాధవళితకపోలమండలాండవ్య
1 దిస్తుకిరణచ్చురితముఖీ మివ విభావరీం ఆకపిలగోరోననారచితతిలక
తృతీయలోచనాం 2 ఈశానుచరితకిరాతవేషామివ భవానీం ఉరఃస్థల
నివాససంక్రాంతనారాయణదేహప్రభాశ్యామలితా మివశ్రియం కుపిత
20 హరహుతాశనదహ్యమానమదనధూమమలినీకృతా మివ రతిం ఉన్న
దహలిహాలాపకర్షణభయప్రపలాయితా మివ యమునాం అతిబహుల
పిండాల క్తకరసరాగపల్లవితపాదపంకజాం అచిరమృదితమహిషాసురరు
ధిర రక్తచరణా మివ కాత్యాయనీం ఆలోహితాఙ్గుళీ ప్రభాపాటలితనఖ
మయూఖాం అతికఠినమణికుట్టిమస్పర్శ మసహమానాం క్షితితలే పల్లవ
25 భంగా నివ నిధాయ సంచరన్తీం ఆపింజరేణోత్సర్పిణా నూపురమణీ
నాం ప్రభాజాలకే 3 నానురంజితశరీరతయా పావకే నేవ భగవతా 4 రూ
పై కపక్షపాతినా ప్రజాపతి మప్రమాణీకుర్వతా జాతिसంశోధనార్థమా

1 దిస్తుకిరణ. 2 ఈశానరచితానురంజిత. 3 జాలేనరంజిత. 4 రూప వివక్ష.

లింగితదేహం అనంగవారణశిరోనక్షత్రమాలాయమానేన రోమరాజి
లతాలవాలకేన మేఖలాదామ్నా పరిగతజఘనస్థలాం అతిస్థూలముక్తా
ఫలఘటితేన శుచినా హరేణ గజ్ఞా స్తోతనేవ కాలిందీశంకయా
కృతకంఠగ్రహం శరదమివ వికసితపుష్పరీకలోచనాం ప్రావృష
మివ ఘనకేశజాలాం మలయమేఖలా మివ చందనపల్లవావతంసాం 5
నక్షత్రమాలా మివ చిత్రశ్రవణాభరణభూషితాం శ్రియ మివ హస్త
స్థితకమలశోభాం మూర్త్యా మివ మనోహరాం అరణ్యభూమి మివా
క్షతరూపసంపన్నాం దివ్యయోషిత మివాకులీనాం నిద్రా మివ లోచన
గ్రాహిణీం అరణ్యక మలినీ మివ మాతంగకులదూషితాం అమూర్తా
మివ స్పర్శవర్జితాం ఆలేఖ్యగతా మివ దర్శనమాత్రఫలాం మధుమాస10
కుసుమసమృద్ధి మివ విజాతీం అనంగ కుసుమచాపలేఖా మివ ముష్టిగ్రా
హ్యమథ్యాం యథాధిపలక్ష్మీమివాలకోద్భాసినీం అచిరోపయాధ్యక్షావ
నాం అతిశయరూపాకృతిం అనిమిషలోచనో దదర్శ.

²(దృష్ట్వా చ తాం) సముపజాతవిస్తయ స్యాభూ న్ననసి మహీ
పతేః. 'అహో! విధాతు రస్థానే రూపనిష్పాదనప్రయత్నః. తథా హి 15
యది నామేయ మాత్మరూపోపహసితా శేషరూపసంపదత్వాదితా కిమ
ర్థమపగతస్పర్శసంభోగసుఖేకృతం కులే జన్త. మన్యే చ మాతంగజాతి
స్పర్శదోషభయా దస్పృశతేయ ముత్పాదితా ప్రజాపతినా అన్యథా
కథ మియ మక్లిప్తతా లావణ్యస్య. నహి కరతలస్పర్శక్షేతానా మవ
యవానా మీదృశీ భవతి కాన్తిః సర్వథా ధి గ్విథాతార మసదృశసం20
యోగి కారిణ మతిమనోహరాకృతిరపి క్రూరోజాతిజా యేనేయ మసుర
శ్రీ రివ సతతనిందితసురతా రమణీయా పుష్పద్వేజయతి.' ఇత్యేవమాది
చింతయంతమేవ రాజాన మీషదవగళితకర్ణపల్లవావతంసా ప్రగల్భ
వనితేవ కన్యకా ప్రణామ. కృతప్రణామాయాం చ తస్యాం మణికుట్టి
మోప విష్టాయాం స పురుషస్తం విహంగ మాదాయ పంజరగత మేవ25
కిం చి దుపసృత్యరాజ్ఞే న్యవేదయ దబ్రవీ చ్చ. 'దేవ! విదితసకలశాస్త్రా
ర్థో రాజనీతిప్రయోగకుశలః పురాణేతిహాసకథాలాపనిపుణో వేదితా

గీతశ్రుతీనాం కావ్యనాట¹కాఖ్యానికాఖ్యానకప్రభృతీనా మపరిమితానాం సుభాషితానా మధ్యేతా స్వయం చ కర్తా పరిహాసాలాపవేశలః వీణావేణుమురజప్రభృతీనాం వాద్యవిశేషాణా మసమః శ్రోతా నృత్యప్రయోగదర్శననిపుణః చిత్రకర్తణి ప్రవీణః ద్యూతవ్యాపారే
 5 ప్రగల్భః ప్రణయకలహకుపితకామినీప్రసాదనోపాయచతురః గజతురగపురుషస్త్రీలక్షణాభిజ్ఞః సకలభూతలరత్నభూతో²యం వైశంపాయనో నామశుకః, సర్వరత్నానా ³ముదధి రివ దేవో భాజన మితి కృత్వైవ న మాదా యాస్తత్స్వామిదుహితా దేవపాదమూల మాయాతా. త దయమాత్తీయగక్రియతామ్' ఇత్యుక్త్వానరపతేఃపురో నిధాయ
 10 పంజరమసా వపససార.

అపసృతే చ తస్మిన్ సవిహంగరాజో రాజాభిముఖో భూత్వా సమున్నమయ్య దక్షిణం చరణ మతిస్పష్టవర్ణస్వరసంస్కారయా గిరా కృతజయశబ్దో రాజాన ముద్దిశ్యార్యా మిమాం పపాత.

శ్లో. స్తనయుగ మశ్రున్నాతం సమీపతరవర్తి హృదయశోకాగ్నేః,
 15 చరతి విముక్తాహారం వ్రత మివ భవతో రిపుస్త్రీణామ్.

రాజా తు తాం శ్రుత్వా సంజాతవిస్తయః సహర్ష మాసన్నవర్తినం అతి మహార్హాసనోపవిష్టం అమరగురు మివాశేషనీతిశాస్త్రపారగం అతివయస మగ్ర జన్తాన మఖిలమన్త్రిమండలే ప్రధాన మమాత్యం కుమారపాలితనామాన మబ్రవీత్. 'శ్రుత్వాభవద్భి రస్య విహం
 20 గమస్య స్పష్టతా వర్ణోచ్చారణే స్వరే చ మధురతా. ప్రథమం తావదిద మేవ మహాదాశ్చర్యం య దయ మసజ్జీర్ణప్రవిభాగా మభివ్యక్తమాత్రానుస్వారోస్వరసంయోగ విశేషసంయుక్తా మతిపరిస్ఫుటాక్షరాం గీర ముదీరయతి. తత్ర పున రపర మభిమత విషయే తిరశ్చో²పి మనుజ స్వేవ సంస్కార వతో బుద్ధిపూర్వా ప్రవృత్తిః తథాపి అనేన
 25 సముత్క్లిప్తదక్షిణచరణే నోచ్చార్య జయశబ్ద మియ మార్యామా ముద్దిశ్యతి పరిస్ఫుటాక్షరం గీతా. ప్రాయేణ హి పక్షిణః పశవ శ్చ భయాహారవైభుననిద్రాసంజ్ఞామాత్ర వేదినో భవన్తి. ఇద స్తుమహాచ్ఛిత్రం."

1 కాఖ్యానక. 2 నాం దధిచోయాగా. 3 సంస్కారవిశేషం.

ఇత్యుక్తవతి భూభుజి కుమారపాలితః కించిత్ స్థితవదనో నృప
మవాదీత్. “దేవ కి మత్ర చిత్రం ఏతే హి శుకశారికాప్రభృతయో
విహంగవిశేషా యథాశ్రుతాం వాచ ముచ్చారయ స్తీ త్యధిగత మేవ
దేవేన. త త్రా ప్యన్యజన్తోపాత్తసంస్కారానుబంధేన వా పురుష
ప్రయత్నేన వా సంస్కారాలిశయ ఉపజాత ఇతి నాతిచిత్రమ్. అన్య ర్
చ్చ ఏతేషా మపి పురా పురుషాణా మివాతిపరిస్ఫుటాభిధానా
వాగాసీత్. అగ్నిశాపా¹దపరిస్ఫుటాలాపతా శుకానా ముపజాతా
కరిణాం చ జిహ్వాపరివృత్తిః.” ఇ త్యేవ ముచ్చారయ త్యేవ తస్మిన్న
శిశిరకిరణ మంబరతలస్య మధ్య మారూఢ చూఢేదయ² నాడి
కాచ్చేదప్రహతపటుపటహనాదానుసారీ మధ్యాహ్నశంఖధ్వని రుద³
తిష్ఠత్. త మాకర్ణ్య చ సమాసన్నస్నానసమయో విసర్జితరాజలోకః
క్షీతిపతి రాస్థానమండపా దుత్తస్థా

అథ చలతి మహీపతా వనోన్యస్య మతిరభససంక్చలనచాలితా
జ్గద పత్రభంగమకరకోటిపాటి²తానేకపటానాం ఆక్షేపణోలాయమాన
కంతదామ్నాం అంసస్థబోల్లసితకుంజుమపటవాసధూళిపిఞ్జరితదిశాం¹⁵
ఆలోలమాలతీకుసుమశేఖరోత్పతదళికదమ్బకానాం అర్ధావలమ్బిభిః
కర్ణోత్పలై శ్చుమ్భ్యమానగండస్థలానాం గమనప్రణామలాలసానా
మహామహామికయా వక్షఃస్థలప్రేంఖిదుల్లలితహరితానాం ఉత్తిష్ఠతా
మాసీదతి మహా³ సమ్భ్రమో మహీపతీనామ్ ఇత శ్చేత శ్చ నిష్ప
త స్తీనాం స్కన్ధదేశావసక్తచామరాణాం చామరగ్రాహిణీనాం కమల²⁰
మధుపానమత్తజరత్కలహంసనాదజర్జరేణ పదే పదే రణితమణీనాం
మణినూపురాణాం నినాదేన నారవిలాసిసీజనస్య సంక్చరతో జఘనస్థ
లాస్ఫాలనరసితరత్నమాలికానాం మేఖలానాం మనోహరిణా యుక్క్
రేణ నూపురరవాక్పష్టానాం చ ధవళితాస్థానమండపసోపానఫలకానాం
భవనదీర్ఘికాకలహంసకానాం కోలాహలేన రసనారసితోత్సుకానాం²⁵
చ తారతరవిరావిణా ముల్లిఖ్యమానకాంస్య క్రేజ్కారదీర్ఘై గృహ
సారసానాం కూజితేన సరభసప్రచలితసామస్తశతచరణతలాభిహతస్య

చాస్థానమణ్డపస్య నిర్ఘాతనిర్ఘోషగమ్భిరేణ కమ్పయతేన వసుమతీం
 భవినీ ప్రతీహారిణాం చ పుర స్ససంభ్రమసముత్సారితజానపదానాం
 దండినాం సమారబ్ధహేల ముచ్చై రుచ్చారయతా 'మాలోకయ
 తాలోకయ' తేతి తారదీర్ఘేణ భవన¹ప్రాసాదకుండకుంజేషూచ్ఛరిత
 5 ప్రతిశబ్దతయా ²దీర్ఘతరతాముపగతే నాలోకశబ్దేన రాజ్ఞాం చ ససం
 భ్రమావర్జితమాళిలోలచూడామణీనాం ప్రణమతా మమలమణిశలా
 కాదస్తురాభిః కిరీటకోటిభి రుల్లిఖ్యమానస్య మణికుట్టిమస్య నిస్వనేన
 ప్రణామపర్యస్తానా మతికతినమణికుట్టిమనిపతితరణరణాయితానాం చ
 మణికర్ణపూరాణాం నినాదేన మంగళపాత కానాం చ పురోయానినాం
 10చ 'జయజీ' వేతి మంగళమధురవచనాను ³పాతేన పతతాం దిగన్తవ్యా
 పినాకలకలేన ప్రచలితజనచరణశతసంక్షోభభయా దపహాయ కుసుమ
 ప్రకర ముత్పతతాం చ మధులిహం హుంకృతేన సంక్షోభా దతిత్వరిత
 పదం ప్రవృత్తైరవనిపతిభిః కేయూరకోటితాడితానాం క్వణితముఖరత్న
 15దామ్నాం చ మణిస్తంభానాం రణితేన సర్వతః క్షుభిత మివ తదా
 స్థానభవన మభవత్.

అథ విసర్జితరాజలోకో "విశ్రమ్యతా" మితి స్వయ మే వాభి
 థాయ తాం చండాలకన్యకాం "వైశమ్పాయనః ప్రవేశ్యతా మ
 భ్యంతరం స్నానపానాశనాదినా చ సుఖిన మేనం కార" యేతి తా
 మ్బూలకరజ్జువాహినీ మాదిశ్య కతిపయాప్తరాజపుత్రపరివృతో నర
 20పతి రభ్యన్తరం ప్రావిశత్. అపసీతాశేషభూషణ శ్చ దివసకర ఇవ
 విగళితకిరణజాలః చన్ద్రితార కాసమూహశూన్య ఇవ గగనాభోగః
 సముపాహృతసముచితవ్యాయామోపకరణాం వ్యాయామభూమి మ
 యాసీత్. స తస్యాంచ సమానవయోభిః సహ రాజపు త్రైః కృత
 మధురవ్యాయామ, శ్రమవశా దున్తిషన్తిభిః కపోలయో రీషదవ
 25గళితసితసింధువారకుసుమమంజరీవిభ్రమాభిః ఉరసి నిర్దయరతిశ్రమ
 చ్చిన్నహరివిగళితముక్తాఫలప్రకరానుకారిణీభిః లలాటపట్టకేఽష్టమీ
 చన్ద్రశకలతలోల్లసదమృతబిందువిడమ్బినీభిః స్వేదజలకణికాసన్త తిభి

1. ప్రాసాదకుంజేషు. 2. దీర్ఘతాముపగతేన. 3. పాతేన, 4. తరమితి
 తామాల. 5. దళితబంధు.

రలంక్రియమాణమూర్తిః ఇత స్తతః స్నానోపకరణసమ్పాదనసత్వ
రేణ పురః ప్రథా¹వినా పరిజనేన తత్కాలం విరళి²తరే²పి రాజకులే
సముత్సారణాధికార ముచిత మాచరద్భి³ర్వన్దిభి³ రుపదిశ్యమానమా
ర్గః వితతసితవితానాం అనేకచారణగణా⁴బధ్యమానమణ్డలాం గన్తోదక
పూర్ణకనకమయ⁵ద్రోణీసనాథమధ్యాం ఉపస్థాపితస్ఫాటికస్నానపీఠాం⁶ 5
ఏకాంతనిహితైః అతిసురభిగంధసలిలపూర్ణైః పరిమళావకృష్టమధుకర
కులాంధకారికముఖైః ఆతపభయా స్నీలకర్పటావకుణ్ঠితముఖై రివస్నా
నకలశైరుపశోభితాం స్నానభూమి మగచ్ఛత్.

ఆవతీర్ణస్య జలద్రోణిం వారవిలాసి⁷నీకరమృదితసుగంధామలకో
పలిప్తశిరసో రాజ్ఞః సమంతాత్ సముపతస్థురంశుక⁸నిబద్ధస్తనపరికరాః¹⁰
దూరసముత్సారితవలయబాహులతాః సముత్త్రిప్త⁸కర్ణాకర్ణోత్సన్నోత్సా
రితాలతాః గృహీతజలకలశాః స్నానార్థ మభిషేకదేవతా ఇవ వార
యోషితః. తాభిశ్చ సమున్నతకుచకుమ్భమండలాభి ర్వారిమధ్యప్రవిప్తః
కరిణీభి రివ వనకరీ పరివృత స్తత్త్వణం రరాజరాజా.⁷ద్రోణీసలిలా దుత్థా
య చ స్నానపీఠ మమలస్ఫటికధవళం వరుణ ఇవ రాజహంస మారురో¹⁵
హ. తత స్తాః కాశ్చ సమరకతకలశప్రభాశ్యామాయమానా నభిన్య ఇవ
మూర్తిమత్యః పత్రపుటైః కాశ్చి ద్రజతకలశహస్తా రజన్య ఇవ పూర్ణ
చంద్రమండలవినిర్గతేన జ్యోతాస్నిప్రవాహేన కాశ్చిత్ కలశోత్తేషశ్రమ
స్వేదార్గకీశరీరా జలదేవతా ఇవ స్ఫాటికైః కలశై స్తీర్థజలేన కాశ్చిత్
మలయసరిత ఇవ చందనరసమిశ్రేణ సలిలేన కాశ్చి దుత్త్రిప్తకలశపా²⁰
ర్శ్వవిన్యస్తపల్లవాః ప్రకీర్యమాణనఖమయూఖజాలకాః ప్రత్య
జ్ఞుభివివరవినిర్గతజలధారాః సలిలయస్త్ర⁹దేవతా ఇవ కాశ్చి జ్ఞాడ్యమ
పనేతు మాత్రిప్తబాలాతపే నేవ దివసశ్రియః కనకకలశహస్తాః కుంజు
మజలేన వారాంగనాః క్రమేణ రాజాన మభిషిషిచుః. అనంతర ముద
పాది చ స్ఫోటయన్నివ శ్రుతిపథమనేకప్రహతపటుపటహర్షుల్లరిమృదం²⁵
గ వేణువీణాగీతనినాదానుగమ్యమానో వందిబృన్దకోలాహలాకులోభువ
నవివరవ్యాపీస్నానశఙ్ఖానామూపూర్వమాణానాం¹అతిముఖరో ధ్వనిః

1 వతా. 2 జనే²పి. 3 ర్దండిభి. 4 జలద్రోణీ. 5 నిబిడనిబద్ధ. 6 చరణాభ
గాః. 7 జలద్రోణీ. 8 ముఖరో.

ఏవంశ్చ క్రమేణ నిర్వర్తితాభిషేకో విషధరనిర్వోకపరిలఘునీ
 ధవళేపరిథాయ ధౌతే వాససీ శరదమ్భరై కదేశ ఇవ జలక్షాశనవిమలత
 నురతిధవళజలధరచ్ఛేదశుచినా దుఃఖాలపటప్లవేన తుహినగిరిరివగగన
 సరితోస్త్రితసా కృతశిరోవేష్టనః సమ్పాదితపితృజలక్రియో మస్త్రపూ
 5 తేనతోయాజ్ఞలినా దివసకర మభిప్రణమ్య దేవగృహమగమత్. ఉపరచిత
 పశుపతిపూజ శ్చ నిష్క్రమ్య దేవగృహాత్ నిర్వర్తితాగ్ని కార్యో విలే
 పనభూమా యుక్తార్కరిభి రళికదంబకై రనుబధ్యమానపరిమళేన మృగ
 మదకర్పూర¹కుంజుమపటవాససురభిణాచందనే నానులిప్తసర్వాంగో
 విరచితామోదిమాలతీకుసుమశేఖరః కృతాంబరపరివరో రత్నకర్ణ
 10 పూరమాత్రాభరణః సముచితభోజనైః సహ భూపతిభి రాహారమభిమత
 రసాస్వాదజాతప్రీతి రవనిపా నిర్వర్తయామాస.

పరిపీతధూపధూమవర్తి రుపస్పృశ్య చ గృహీతతాంబూల స్త
 స్తాత్ప్రమృష్టమణి²కుట్టిమ ప్రదేశా దుత్థాయ నాతిదూరవర్తిన్యా ససం
 భ్రమప్రధావితయా ప్రతీహార్యా ప్రసారిత బాహు మవలంబ్యానవ
 15 రతవేత్రలతాగ్రహణ శీప్రసంగా దతిజరతకిసలయానుకారి కరతల
 కరేణాభ్యంతరసంచారసముచితేన పరిజనేనానుగమ్యమానో ధవ
 శాంకుకయవనికాపరిగతపర్యంతతయా స్ఫుటికమణిమయభిత్తిబద్ధ మి
 వోపలక్ష్మ్యమాణం అతిసురభిణా మృగనాభిపరిగతే నామోదినా చంద
 నవారిణా సిక్తశిశిరమణిభూమిం అవిరళవిప్రకీర్ణేన విమలమణికుట్టిమ
 20 గగనతలతారాగణేనేవ కుసుమోపహారేణ నిరంతరనిచితం ఉత్కీర్ణ
 సాలభంజికానివహేన సన్నిహితగృహదేవతే నేవ గన్ధసలిలక్షౌళితేన
 కలధౌతమయేన స్తమ్భసంశ్చయేన విరాజమానం అతిబహులాగరు
 ధూపపరిమళంబులవిగళితజలనివహాధవళజలధరశకలానుకారిణాకుసు
 మామోదవాసితప్రచ్ఛదపటేన పట్టోపధానాధ్యాసితశిరో ధామ్నా
 25 మణిమయప్రతిపాదుకాప్రతిష్ఠితపాదేన పార్శ్వస్థ⁴రత్నపీఠేన తుహిన
 గిరిశిలాతల⁵సదృశేన శయనేన సనాధీకృతవేదికం భుక్త్వా స్థాన
 మంటప మయాసీత్. తత్ర చ శయనతలనిషణ్ణః క్షితితలోపవిష్టయా

1 కుంకుమవాస. 2 కుట్టిమాత్య. 3 ప్రసంగాదతిజరత... కరతలంకరేణ. 4 పాద
 పీఠేన. 5 సదృశశయ.

శనై శనై రుత్సంగనిహితాసిలతయా ఖడ్గవాహిన్యా నవనళిన
దశకోమలేన కరసంపుటేన సంవాహ్యమానచరణ స్తత్కాలోచిత
దర్శనై రవనిపతిభి రమాత్యైర్నిత్యై శ్చ సహ తాస్తాః కథాః కుర్వన్
ముహూర్త మి వాసాంచక్రే తతో నాతిదూరవర్తినీ “మంతగిపురా
ద్వైశంపాయన మాదాయాగ” చేతి సముపజాతతద్వృత్తాంతప్రశ్న 5
కుతూహలౌ రాజా ప్రతీహరీ మాదిదేశ. సా క్షితితలనిహితజానుకర
తలా “యథాఽజ్ఞాపయతి దేవ” ఇతి శిరసి కృత్వాఽఽజ్ఞాం యథాదిష్ట
మకరోత్.

అథ ముహూర్తా దివ వైశంపాయనః ప్రతీహార్యా గృహీతపం
జరః క నకవేత్రలతావలంబినా కించి దవనతపూర్వకాయేన సితకంచుకా 10
వచ్చన్నవపుషా జరాధవళితమాలినా గద్గదస్వరేణ మందమందసంచా
రిణా విహంగజాతిప్రీత్యాజరత్కలహంసే నేవకంచుకీనాఽనుగమ్యమా
నో రాజాంతిక మాజగామ. క్షితితలనిహితకరతల స్తుకంచుకీ రాజానం
వ్యజ్ఞాపయత్. దేవ! దేవో విజ్ఞాపయంతి—“దేవాదేశా దేవవైశంపా
యనః స్నాతః కృతాహార శ్చ దేవపాదమూలం ప్రతీహార్యా నీతః” 15
ఇత్యభిధాయ గతే చ తస్మిన్ రాజావైశంపాయన మపృచ్ఛత్—“కచ్చి
దభిమత మాస్వాదిత మభ్యంతరే భవతా కించి దశనజాత” మితి. సప్ర
త్యువాచ—“దేవ! కిం వా నాస్వాదితం? ఆమ త్తకోకిలలోచనచ్చవిర్మీల
పాటలః కషాయమధురః ప్రకామ మాపీతో జంబూఫలరసః, హరినఖర
భిన్న మత్తమాతంగకుంభము క్తరక్తార్ద్రముక్తాఫలత్వింషి ఖండితాని 20
దాడిమఫలబీజాని, నలినీదళహరింతి ద్రాక్షఫలస్వాదూని చ దళితాని
స్వేచ్ఛయా ప్రాచీనామలకీఫలాని, కిం వా ప్రలపితేన బహునా, సర్వ
మేవ దేవీభిః స్వయం కరతలోపనీయమాన మమృతాయత” ఇతి. ఏవం
వాదినో వచన మాక్షిప్య నరపతి రబ్రవీత్. “ఆస్తాం తావత్ సర్వ మే
వేదం, అపనయతు నః కుతూహలమ్, ఆవేదయతు భవా నాదితగ 25
ప్రభృతి కా ర్తేన్నై నాత్మనో జన్త కస్మిన్ దేశే? భవాన్ కథం జాతః?
కేన వా నామ కృతం? కా మాతా? కస్తే పితా? కథం వేదానా మాగ
మః? కథం శాస్త్రాణాం ఋచయః? కుతః కలాః సమాసాదితాః?

కిం జన్మాంతరానుస్మరణం ఉత వరప్రదానం? అథవా విహంగవేషధారి
కశ్చి చ్చన్నం నివససి? క్వ వా పూర్వ ముషితం? కియ ద్వావయః? కథం
పంజరబంధః? ¹కథం చండాల కన్యకా హస్తగమనం? ఇహ వా తవ కథ
మాగమన" మితి. వైశంపాయన స్తు స్వయం ముపజాతకుతూహలేన
5 స బహుమాన మవనీపతినా పృష్టో ముహూర్త మివ ధ్యాత్వా సాదర
మబ్రవీత్. "దేవ! మహతీ యం కథా యది కౌతుక మాకర్ణ్యతామ్.

అ స్తిపూర్వాపరజలనిధివేలావలగ్నమధ్యదేశాలంకారభూతా
మేఖలేవ భువః వనకరికులమదజలనేకసంవర్ధితై రతివికచధవళకుసుమని
కర మత్యుచ్చతయా తారాగణ మివ శిఖరదేశలగ్న ముద్వహద్భిః పా
10 దవై రుపశోభితామదకలకురకులదశ్యమాన²మరిచపల్లవాకరికలభకర
మృదితతమాలకిసలయామోదినీ మధుమదోపరక్త కేరళికపోలకోమల
చ్ఛవినా సంచరద్వనదేవతాచరణాలక్తకరసరంజితే నేవ పల్లవచయేనసం
ఛాదితా శుకకులదళితదాడిమీఫలద్రవాద్ధ్రీకృతదలైః అతిచపలకపికు
లకంపిత³కంపిల్ల చ్యుతపల్లవఫలశబదైః అనవరతనిపతితకుసుమరేణుపాం
15 సులైః పథికజనరచితలవంగపల్లవ⁴ సంస్తరైః అతికఠోర⁵ నాలికేరకేతకీ
పరిగతప్రాంతైః తాంబూలీలతావనద్ధపూగషండమండితైః వనలక్ష్మీ
వాసభవనై రివ విరాజితాలతామంటపైః ఉన్నదమాతంగకపోలస్థల⁶ ప్ర
స్రవణసలిలసిక్తే నేవ నిరంతరమేలాలతావనేన మదగంధినాంధకారితా
నఖముఖలగ్నే భకుంభముక్తాఫలలుబ్ధైః శబరసేనాపతిభి రభిహన్యమాన

20 కేసరిశతా ప్రేతాధిపనగ రివ సదాసన్నిహితమృత్యుభీషణా మహిషాధి
ష్ఠితా చ సమరోద్యతపతాకినీవ బాణాసనారోపితశిలీముఖా వివిక్త
సింహనాదా చ కాత్యాయనీవ ప్రచలితఖడ్గభీషణా రక్తచందనాలం
కృతా చ కర్ణీసుతకథేవ సన్నిహితవిపులాచలా శశోపగతా చ
కల్పాంతప్రదోషసంధ్యేవ ప్రసృత్యన్నీలకంఠాపల్లవారుణాచ అమృ
25 తమథనచేలేవ శ్రీదుమోపశోభితా వారుణీపరిగతా చ ప్రావృ
డివ ఘనశ్యామలా అనేకశతప్రదాలంకృతా చ చంద్రమూర్తి రివ

1 కథంచండాలహస్త. 2 మరీచకరి. 3 కక్కల. 4 స్తస్తరైః. 5 నారికేర.
6 కేరళేశ్వర కలకత. 7 కలిమదనల. 8 విముక్త. 9 నృతసీల.

సతత మృత్యుసార్థానుగతా హరిణాధ్యాసితా చ రాజ్యస్థితి రివ చమర
మృగవాలవ్యజనోపశోభితా సమదగజఘటాపరిపాలితా చ గిరితన
యేవ స్థాణుసంగతా మృగపతిసేవితాచజానకీవ ప్రసూతకుశలవానిశా
చరపరిగృహీతా చ కామి నీవ చందనమృగమదపరిమళవాహినీరుచిరా
గురుతిలకభూషితా చ సోత్క ణ్ణేవ వివిధపల్లవానిలవీజితా సమదనా 5
చ బాలగ్రీ వేవ వ్యాఘ్రనఖపం క్తిమండితా గండకాభరణా చ పాన
భూమి రివ ప్రకటితమధుకోశకళితా ప్రకీర్ణవివిధకుసుమా చ క్వచిత్ప్ర
ళయవేశేవ మహావరాహదంష్ట్రాసముత్థాతధరణిమండలా క్వచిద్దశ
ముఖనగరీవ చటులవానరబృందభజ్యమానతుంగశాలాకులా క్వచి
దచిరనిర్వృత్తవివాహభూమి రివహరితకుశసమిత్కుసుమశ మీపలాశ10
శోభితా క్వచి 2దున్న త్రేవ వాయువేగకృతతాలశబ్దా క్వచిద్విధ వేవ
ఉన్న క్తతాలపత్రా క్వచిత్ సమరభూమి రివశరశతనిచితా క్వచి దమర
పతితనురివ నేత్రసహస్రసంకులా క్వచి న్నారాయణమూర్తి రివ
తమాలనీలా క్వచిత్ పార్థరథపతా కేవ వానరాక్రాంతా క్వచి దవని
పతిద్వారభూమి రివ వేత్రలతాశతదుష్ప్రవేశా క్వచి ద్విరాటనగ రీవ15
3కీచ కావృతాక్వచిదంబరశ్రీ రివవ్యాధానుగమ్యమానతరళతారకమ్మ
గా క్వచి ద్దృహితప్ర తేవ దర్భచీరజటావల్కులధారిణీ అపరిమిత
బహుళపత్రసంచయాఽపి సప్తపర్ణభూషితా క్రూరసత్త్వాఽపి మునిజన
సేవితా పుష్పవత్యపి పవిత్రా వింధ్యాటవీ నామ.

తస్యాం చ దండకారణ్యాంతగపాతి సకలభువనఖ్యాతం ఉత్ప20
త్తిక్షేత్ర మివ భవగతో ధర్మస్య సురపతిప్రార్థ 4నానిపీతసకలసాగర
సలిలస్య మేరుమత్సరా దంబరతలప్రసారితవికటశిరఃసహస్రేణ దివస
కరరథగమనపథ మపనేతు మభ్యుద్యతే నావగణితసకలసురసమూహా
వచసా వింధ్యగిరిణాఽప్యనుల్లంఘితాఞ్జస్య జతరానలజీర్ణ వాతాపిదాన
వస్య సురాసుర 5మకుటతటఘటితమరకతమకరపత్రభంగకోటిచుంబిత25
చరణరజసో దక్షిణాశాఖావధూముఖవిశేషకస్యసురలోకా దేకహంకార

1 మంజితా. 2 దుద్వృత్తమృగపతినాదభిలేవ కంటకీతా క్వచిన్న త్రేవ 3 కోకిల
కులప్రలాఙ్గిణీ క్వచి దున్నత్రేవ. 4 కీచకళితావృతా. 4 నాపీత. 5 ముకుట మకరపత్ర గోటి.

నివతితనహుషప్రకటప్రభావస్య భగవతో మహామునే రగస్త్యస్య భా
ర్యయా లోపాముద్రయా స్వయ ముపరచితాలవాలకైః కరపుటసలిల
నేకసంవర్ధితైః సుతనిర్విశేషై రుపశోభితం పాదపైః తత్పుత్రేణ చ
గృహీతవ్రతే నాషాఢినా పవిత్రభస్మవిరచితత్రిపుండ్ర కాభరణేన కుశ
5 చీరవాససా ¹ మాంజమేఖలాకలితమధ్యేన గృహీతహరితవర్ణపుటేన
ప్రత్యుటజ మటతా భిక్షాం దృఢదస్యనామ్నా పవిత్రీకృతం అతి
ప్రభూతేక్షాహరణా చ్చ యస్యే ²ద్ధవాహ ఇతి పితా ద్వితీయం
నామ చకార దిశి దిశి శుకహరితై శ్చ కదళీవనైః శ్యామలీకృతపరి
సరం సరితా చ కలశయోనిపరిపీతసాగరమార్గానుగతయేవ బద్ధవే
10ణికయా కావేర్యా పరిగత మాశ్రమపద మాసీత్.

యత్ర చ దశరథవచన మనుపాలయ న్నుత్సృష్టరాజ్యో దశ
వదనలక్ష్మీవిభ్రమవిరామో రామో మహాముని మగస్త్య మనుచ
రకా సహ సీతయా లక్ష్మణోపరచితరుచిరపర్ణశాలగపంచపట్యాంకంచి
త్కాలం సుఖ మువాస. చిరశూన్యే³ద్యాపి యత్ర శాఖానిలీననిభృత
15పాండుకపోతప జ్జుయః లగ్నతాపసాగ్నిహోత్రధూమరాజయ ఇవ
లక్ష్మ్యంతే తరవః. బలికర్త కుసుమా న్యుద్ధరంత్యాః సీతాయాః కరతలా
దివ సంక్రాంతో యత్ర రాగః స్ఫురతి తరులతాకిసలయేషు. యత్ర
చ పీతోద్గీర్ణం జలనిధిజలమివ మునినా నిఖిల మాశ్రమోపాంతవ ర్తిషు
విభక్తం మహాహ్రదేషు. యత్ర దశరథసుతనిశితశరనికరనిపాతనిహత
20రజనీచరబలబహుళరుధిరసిక్తమూలం అద్యాపి తద్రాగానువిద్ధనిర్గత
పలాశ మి వాభాతి నవకిసలయ మరణ్యం. అధునా⁴పియత్రజలధరసమ
యే గంభీర మభినవజలధరనివహానినాద మాకర్ణ్య భగవతో రామస్య
త్రిభువనవివరవ్యాపిన శ్చాపఘోషస్య స్తరంతో న గృహ్లాంతి శష్ప
కబల మజస్ర మశ్రుజలలులితదీనదృష్టయో వీక్ష్య శూన్యా దశదిశో
25జరాజర్జరిత విషాణకోటయో జానకీసంవర్ధితా జీర్ణమృగాః. యస్మి
న్ననవరతమృగయానిహత ⁵శేషవనహరిణప్రోత్సాహిత ఇవ కృత
సీతావిప్రలంభగి కనకమృగో రాఘవ మతిదూరం జహార. యత్ర చ

మైథిలీవియోగదుగ్ధిదుగ్ధితో దశవదనవినాశపిశునౌ చంద్రసూర్యా
వివ కబంధగ్రస్తా సమం రామలక్ష్మణౌ త్రిభువనభయం మహా చ్చక్ర
తుః. అత్యాయత శ్చ యస్మిన్ దశరథసుతశరనిపాతితో యో జనబా
హూ ర్భాహుః అగస్త్యప్రసాదనాగతనహుషాజగర కాయశంకా మ
కరో దృషిజనస్య జనకతనయా చ భర్తా విరహావినోదనాథ ముటజా 5
భ్యంతరలిఖితా యత్ర రామనివాసదర్శనోత్సుకా పున రివ ధరణీ
తలా దుల్లసంతీవ వనచరై రద్యా ప్యాలోక్యతే.

తస్య చైవంవిధస్య సంప్ర త్యపి ప్రకటోపలక్ష్యమాణపూర్వ
వృత్తాంత స్యాగస్త్యాశ్రమస్య నాతిదూరే జలనిధిపానప్ర కుపితవరుణో
త్సాహితే నాగస్త్యమత్సరా త్తదాశ్రమసమీపవర్తి అపర ఇవ వే10
ధసా మహాజలనిధిరుత్పాదితః ప్రళయకాలవిఘట్టితాప్తదిగ్భాగసంధి
బంధం గగనతల మివ భువి నివతీతం ఆదివరాహసముద్భృతధరామం
డలస్థాన మివ సలిలపూరితం అనవరతమజ్జదున్న దశబర కామినీకుచ
కలశలులితజలం ఉత్కుల్ల కుముదకువలయకహ్లారం ఉన్ని ద్రారవింద
మధుబిందునిష్యందబద్ధచంద్రకం అలీకులపటలాంధకారితసౌగంధికం15
ఆరసితసమదసారసం అంబురుహమధుపానమత్తకలహంస కామినీకృత
కోలాహలం అనేకజలచరపతంగశతసంచలనచంచలితవాచాలవీచిమా
లం అనిలోల్లాసితకల్లోలశిఖరశీకరారబ్ధదుర్దినం అశంకితావతీర్ణాభి
రంభః క్రీడారాగిణీభిః స్నానసమయే వనదేవతాభిః 1 కేశకుసుమై సురభీ
కృతంవకదేశావతీర్ణమునిజనాపూర్వమాణకమండలు²కలజలధ్వనిమనో20
హరం ఉన్తిషదుత్పలవనమధ్యచారిభిః సవర్ణతయా రసితానుమేయైః
కాదంబకదంబకై రానేవితం అభిషేకావతీర్ణపులిందరాజసుందరీకుచ
చందనధూళిధవళితతరంగం ఉపాంతజాత కేతకీరజఃపటలబద్ధకూల
పులినం ఆసన్నాశ్రమాగతతాపససంక్షాళితార్ద్రవల్కులకషాయపాటల
జలంఉపతటవిటపిపల్లవానిలవీజితం అవిరళతమాలవీధి కాంధకారితాభిః25
వానినిర్వాసితేవ చ సంచరతా ప్రతిదిన మృశ్యమూకవాసినా సుగ్రీవే
ణావలుప్తఫలపరిలఘులతాభిః ఉదవాసితాపసానాం దేవతార్చనోప

- యుక్తకుసుమాభిః ఉత్పతజ్జలచరపతంగపక్షపుటవిగళితజలబిందునేక
సుకుమారకిసలయాభిఃలతామంటపతలస్థితశిఖండిమండలారబ్ధతాండవా
భిః అనేకకుసుమపరిమళవాహినీభిః వన¹దేవతానిశ్వాసవాసితాభి రివ
వనరాజిభిరుపరుద్ధతీరం అపరసాగరాశంకిభిఃసలిలమూదాతుమవతీర్ణైః
5 జలధరై రివ²బహులపంకమలినై ర్వనకరిభి రనవరతమాపీయ³మానం
అగాధమనంతమప్రతిమమహానిధానం పంపాభిధానం పద్మసరః.
యత్రచవికచకువలయప్రభాశ్వామాయమానపక్షపుటాన్యద్యాపి
మూర్తిమద్రామశాపగ్రస్తా నీవ వనమధ్యచారిణా⁴మాలోక్యంతే
చక్రనామ్నాం మిథునాని.
- 10 త⁵స్యైవం పద్మసరసః పశ్చిమే తీరే రాఘవశరప్రహారజర్జరితజీర్ణ
సాలతరుషండస్య చ సమీపే దిగ్దజకరదండానుకారిణా జరదజగరేణ
సతత మావేష్టితమూలతయా బద్ధమహాలవాల ఇవతుంగస్కంధావలం
బిభి⁶రనివేల్లితై రహినిర్మోకై ర్ధృతోత్తరీయ ఇవ దిక్షక్రవాళపరి
మాణమివ గృహ్లాతా భువనాంతరాళవిప్రకీర్ణేన శాఖాసంచయేన ప్రళ
15 యకాలతాండవప్రసారితభుజసహస్రముడుపతిశకలశేఖరమివ విడం
బయితు ముద్యతః పురాణతయా పతనభయా దివ గగనస్కంధలగ్నం
నిఖిలశరీర⁷వ్యాపినీభి రతిదూరోన్నతాభిర్గీర్ణతయా సిరాభి రివ పరిగ
తో వ్రతతిభిః జరాతిలకబిందుభి రివ కంటకై రాచితతనుః ఇత స్తతః
పరిషీతసాగరసలిలై ర్లగనాగతైః పత్రరక్షై రివ శాఖాంతరేషు నిలీయ
20 మానైః క్షణమంబుభారాలపై రాద్ధిక్రృతపల్లవై ర్జలధరపటలై ర
ప్యదృష్టశిఖరదేశః తుంగతయా నందనవనశ్రియమివావలోకయితు
మభ్యుద్యతః సమీపవర్తినా ముపరిసంచరతా మంబరతలగమనభేదా
యాసితానాం రవిరథతురంగమాణాం⁸స్పృక్ష్పరిస్తుతైః ఫేనపటలైః
సందేహితతూలరాశిభి ర్దవళిక్రృతశిఖరశాఖః వనగజకపోలకండూయన
25 లగ్నమద నిలీనమత్తమధుకరమాలేన లోహశృంఖలాబంధనిశ్చలే

1 దేవతాభిః శ్వాస. 2 బహుల. 3 రిమానసలిలం. 4 లోక్యంతే... నామ్నా. 5 ఏవం
విధస్య. 6 తాలతరుషండస్య. 7 రనిరస్తవేల్లి. 8 వ్యాపిభిః. 9 స్పృక్ష్ప.

నేవ కల్పస్థాయినా మూలేన సముపేతః కోటరాభ్యంతరనివిష్టైః స్ఫుర
ద్భిః సజీవ ఇవ మధుకరపటలైః దుర్యోధన ఇవోపలక్ష్మితశకునిపక్ష
పాతః నలిననాభ ఇవ వనమూలోపగూఢః నవజలధరవ్యూహ ఇవ
నభసి దర్శితోన్నతిః అఖిలభువనతలావలోకనప్రాసాద ఇవ వనదేవ
తానాం అధిపతి రివ దండకారణ్యస్య నాయక ఇవ సర్వవనస్పతీనాం 5
సఖేవ వింధ్యస్య శాఖా బాహుభి రుపగూహ్యేవ వింధ్యాటపీ
మవస్థితో మహాః జీర్ణః శాల్మలీవృక్షః.

తత్ర చ శాఖాగ్రేషు కోటరోదరేషు పల్లవాంతరేషు స్కంధ
సంధిషు జీర్ణవల్కులవివరేషు మహావకాశతయా విస్తృభవిరచితకులాయ
సహస్రాణి దురారోహతయా విగళితవినాశభయాని నానాదేశసమా10
గతాని శుకశకునికులాని ప్రతివసంతి స్త మైః పరిణామవిరళదళసంహతి
రపి స వనస్పతి రవిరళదళనిచయశ్యామల ఇ వోపలక్ష్మ్యతే దివానిశం
నిలీనైః. తే చ తస్మిన్ వనస్పతా నతివాహ్యా శిరజనీ మాత్తనీడేషు
ప్రతిదిన ముత్థా యోత్థా యాహారాన్వేషణాయ నభసి విరచితపజ్జు
యో మదకలవాలధరహలముఖోత్తేః వికీర్ణబహుస్రోతస మంబరతలే15
కళిందకన్యా మివ దర్శయంతః సురగజోన్ములితవిగళదాకాశగంగాక
మలినీశంకా మపజనయంతః దివసకరరథతురగ ప్రభానులిప్త మివ గగ
నతల ముపపాదయంతః సంచారిణీ మివ మరకతస్థలీం విడంబయంతః
వైవలపల్లవావళి మి వాంబరసరసి ప్రసారయంతః గగనవితలైః పక్ష
పుటైః కదలీదలై రివ దినకరకరనికరపరోభేదితాన్యాశాముఖాని వీజ20
యంతః వియతి విసారిణీం శష్పనీధి మి వారచయంతః సేంద్రాయుధ
మి వాంతరిక్ష మాదధానా విచరంతి స్త శుకశకునయః. కృతాహారా
శ్చ పునః ప్రతీనివృత్యాత్త కులాయావస్థితేభ్యః శాబకేభ్యో వివిధాన్
ఫలరసాన్ కలమమంజరీవికారాం శ్చ ప్రహతహరిణరుధిరాసురక్త
శార్దూలనఖకోటిపాటలేన చంచుపుశేన దత్వా దత్వా అధరీకృతసర్వ25
న్నేహే నాసాధారణేన గురుణా అపత్యప్రేక్షా తస్మిన్నేవ క్రోడాంత
ర్నిహితతనయాః క్షపాః క్షపయంతి స్త.

1 విభిః. 2 క్కమ. 3 హ్యతివాహ్యా. 4 ఖరకర. 5 భేదితాశా.

ఏకస్మిం శ్చ జీర్ణకోట రే జాయయా సహ నివసతః పశ్చిమే వయసి
 వర్తమానస్య కథ మపి పితు రహ మే వైకో విధివశాత్ సూను రభ
 వమ్. అతిప్రబలయా ¹చాభిభూతామ మైవ జాయమానస్య ప్రసవవే
 దనయా జననీ మే లోకాంతర మగమత్. అభిమతజాయావినాశశోక
 5 దుఃఖితో ²పి ఖలు తాతః సుతన్నేహదంత ర్నిగ్రహ్య పటుప్రసర మపి
 శోక మే కాకీ మత్సంవర్ధనపర ఏవాభవత్. అతిపరిణతవయా శ్చ కుశ
 చీరాను కారిణీ మల్పవశిష్టజీర్ణపిచ్ఛజాలజర్జరా మవస్రస్తాంసదేశశిథిలా
 మపగతోత్పతనసంస్కారాం పక్షసంహతి ముద్వహా ఉపాయాధకంప
 తయా చ సంతాపకారిణీ మంగలగ్నాం జరా మివ విధున్న్వా ³అకతోర
 10 శేఫాలికా కుసుమనాళపింజ రేణకలమమంజరీదళనమస్పణితక్షీణోపాంత
 లేభేన స్ఫుటితాగ్రకోటినా చంచుపుటేన పరనీడనిపతితాభ్యః శాలి
 వల్లరీభ్యస్తండులకణా నాదా యాదాయ తరుమూలనిపతితాని చ శుక
 కులావదళితాని ఫలశకలాని సమాహృత్య పరిభ్రమితు మశక్తో మహ్య
 మాహార మదాత్ ప్రతిదివస మాత్తనా చ మదుపయుక్తశేష మకరో
 15 దశనమ్.

ఏకదా తు ప్రభాతసంధ్యా రాగలోహితే గగనతలే కమలినీమధు
 రక్తపక్షసంపుటే వృద్ధహంస ఇవ మందాకినీపులినా దపరజలనిధితట
 మవతరతి చంద్రమసి పరిణతరంకురోమపాండుని వ్రజతి విశాలతా మా
 శాచక్రవాళే గజగుధిరరక్తహరిసటాలోమలోహినీభి రాతప్తలాక్షిక
 20 తంతుపాటలాభి రాయామినీభి రశిశిరకిరణదీధితిభిః పద్మరాగరత్న శలా
 కాసమ్మార్జనీభి రివ సముత్సర్యమాణే గగనకుట్టిమకుసుమప్రకరే తా
 రాగణే సంధ్యా ముపాసితు ముత్తరాశావలంబిని మానససర స్తీర మి
 వావతరతి సప్తరిమండలే తటగతవిఘటితశుక్తిసంపుటవిప్రకీర్ణం ఆరుణ
 కరప్రేరణాధోగళిత ముడుగణ మివ ముక్తాఫలనికర ముద్వహతి ధవ
 25 లితపులినీతల ముదన్వతి పూర్వేతరే తుషారబిందువర్షిణి విబు
 ధ్ధశిఖికులేవిజృంభమాణకేసరిణి కరిణీకదంబకప్రబోధ్యమానమదకరిణి
 క్షపాజలజడకేసరం కుసుమనికర ముదయగిరిశిఖరస్థితం సవితార

1. ఊమిభూతా. 2 అరికతోర. 3 కట. 4 నృప్తేచకాలే ప్రభాతేహిమజలజడ.

మి వోద్దిశ్య పల్లవాంజలిభిః సముత్స్పృజతి కాననే రాసభరోమధూ
సరాసు వనదేవతాప్రాసాదానాం తరూణాం శిఖరేషు పారావత
మాలాయమానాసు ధర్మపతాకా స్వీవ సమున్మిషంతీషు తపో
వనాగ్నిహోత్రధూమలేఖాసు అవశ్యా¹యశీకరిణి లులితకమలవనే రతి
ఖన్న శబరసీమంతినీ స్వేదజలకణి కాపహరిణివనమహిషరోమంధ²ఫేనబిం 5
దువాహిని చలితపల్లవలతాలాసోపదేశవ్యసనిని విఘటమానకమల
షండమధుశీక రాసారవర్షిణి కుసుమామోదతర్పితాలిజాలే నిశావసాన
జాతజడిమ్మి మందమందసంచారిణి ప్రవాతి ప్రభాతికే మాతరిశ్వని
కమలవన ప్రబోధమంగళపాత కానాంఘ్రభ గండడిండిమానాంమధులిహం
కుముదోదరేషు ³ఘనఘటమానదశపుటనిబద్ధపక్షసంహతీనాం ఉచ్చ⁴10
రత్ను హంకారేషు ప్రభాతశిశిరమారుతాహత ముత్తపృజతురసాశ్లిష్ట
పక్ష్యమూల మివ సశేషనిద్రాజిహ్వాతతారం చక్షు రున్మీలయత్ను శ్శనై
శ్శనై రూషరశయ్యాధూసరక్రోడరోమరాజిషు వనమృగేషు ఇతస్త
తః సంచరత్ను వనచరేషు విజృంభమాణే శ్రోతహరిణి పంపాసరగళ
హంసకోలాహలే సముల్లసతి నర్తితశిఖండిమండలే మనోహరే వనగజక⁵15
ర్ణతాళశబ్దే క్రమేణ చ గగనమార్గ మవతరతో దివసకరవారణ స్యావ
ధూతావచూడచామర కలాప ఇవోపలక్ష్యమాణే మంజిష్ఠారాగలో
హితే కిరణజాలే శ్శనై శ్శనై రుదితే భగవతి సవితరి పంపాసరగళవర్యంత
తరుశిఖరసంచారిణి అధ్యాసితగిరిశిఖరే దివసకరజన్త నిహృతతారే పున
రివ కపీశ్వరే వన మభివతతి బాలాతపే స్పష్టే జాతే ప్రత్యూషసి న²⁰
చిరా దివ దివసాష్టమభాగభాజి స్పష్టభాసి భాస్వతి భూతే ప్రయాతేషు
చ యథాభిమతాని దిగంతరాణి శుకకులేషుకులాయనిలీననిభృతశాబక
సనాధే²పి నిశ్శబ్దతయా శూన్య ఇవ తస్మి న్వనస్పృతౌ స్వనీడావస్థిత
ఏవ తాతే మయి చ శైశవా దసంజాత⁴బలసముద్భిద్యమానపక్ష
పుటే తాతసమీపవర్తిని కోటరగతే సహ సైవ తస్మి⁵ మహావనే²⁵
సంత్రాసితసకలవనచరః సరభస ముత్పతత్పత త్రిపక్షపుటశబ్దసంతతః భీత
కరిపోతచీత్కారపీవరః ప్రచలిత ముత్తాలికులక్వణితమాంసలః పరిశ్ర
మదుద్ఘోణవనవరాహరవఘర్షరః గిరిగుహాసుప్తప్రబుద్ధసింహనాదోప

బృంహితుః కంపయన్నివతయా భగీరథావతార్యమాణగంగాప్రవాహకలకల¹బహుళః భీతవనదేవతాకర్ణితః మృగయాకోలాహలధ్వనిరుదచరత్. ఆకర్ణ్యచ త మహా మశ్రుతపూర్వ ముపజాతవేపథు రర్భకతయా జర్జరితకర్ణవివరో భయవిహ్వలః సమీపవర్తినః పితుః ప్రతీ
 6 కారబుద్ధ్యా జరాశిథిలపక్షపుటాంతర మవిశమ్.

అనంతరం చ సరభసం 'ఇతో గజయూథపతిలులితకమలిసీపరిమళః, ఇతః క్రోడకులదశ్యమానభద్ర ముస్తారసామోదః, ఇతః కరికలభభజ్యమానసల్ల కీకషాయగంధః, ఇతో నిపతితశుష్కపత్రమర్తరధ్వనిః, ఇతో వనమహిషవిషాణకోటికులిశభిద్యమానవల్చికధూళిః, ఇతో మృగ
 10 కదంబకం, ఇతో వనగజకులం, ఇతో వరాహయూథం, ఇతో వనమహిషబృందం, ఇత శ్చిఖండిమండలవిరుతం, ఇతః కపింజలకులకలకూజితం, ఇతః కురరకులకర్ణితం, ఇతో మృగపతినఖభిద్యమానకుంభకుంజరరసితం, ఇయ మార్ద్రప్రజ్జుమలినా వరాహకులపద్ధతిః, ఇయమభినవశష్పకబలరసశ్యామలా హరిణరోమంథ ఫేనసంహతిః, ఇయ మున్నదగంధగజగం
 15 డకండూయనపరిమళాలీనముఖరమధుకరవిరుతిః, ఏషా శరనిపతితరుధిరబిందుసిక్తశుష్కపత్రపాటలారురుపదవీ, ఏత ద్ద్విరదచరణమృదితవిటపపల్లవపటలం, ఏతతేజ్ఞికులక్రీడితం, ఏష నఖకోటివిలిఖితవికటపత్ర లేఖోరుధిరపాటలః కరిషాక్షికదంతురో వృగపతిమార్గః, ఏషా ప్రత్యగ్రప్రసూతవనమృగిగర్భరుధిరలోహిసీఘామిః, ఇయ మటవీ వేణికానుకా
 20 రిణీక్షపాచరస్య యూథపతేర్దదజలమలినా సంచారవీధీ, చమరీపజ్జీరియ మనుగమృతాం, ఉచ్చుష్కమృగకరిషపాంసులా త్వరితతరమధ్యాస్యతా మియం వనస్థలీ, తరుశిఖర మారుహ్యతాం, ఆలోక్యతాం ది గియం, ఆకర్ణ్యతా మయం శబ్దః, గృహ్యతాం ధనుః, అవహితైః స్థీయతాం, విముచ్యంతాం శ్వానః' ఇత్యన్యోన్య మభివదతో మృగ
 25 యాసక్తస్య మహతో జనసమూహస్య తరుగహనాంతరితవిగ్రహస్య ఊభితకాననం కోలాహల మశృణవమ్.

అథ నాతిచిరా దే వానులేపనార్థమృదంగధ్వనిధీరేణ గిరివివర
విజృంభితప్రతినాదగంభీరేణశబరశతతాడితానాం కేసరిణాం¹నినాదేన
సంత్రస్తయూథముక్తానా మేకాకినాం చ సంచరతా మనవరతకరా
స్ఫోటమిశ్రేణ జలధరరసితానుకారిణా గజయూథపతీనాం కంఠగర్జితేన
సరభససారమేయవిలుప్యమానావయవానా మూలోలకాతరతరళతర 5
తారకాణా మేణకానాం చ కరుణకూజితేన నిహతయూథపతీనాం
వియోగినీనా మనుగతకలభానాం చ స్థిత్యాస్థిత్యా సమాకర్ణ్య కల
కల ముత్కర్ణపల్లవానా మితస్తతః పరిభ్రమంతీనాం ప్రత్యేగపతి
వినాశశోకద్విరేణ కరణీనాం చీత్కృతేన కతిపయదివసప్రసూతానాం చ
ఖడ్గిధేనుకానాం త్రాసపరిభ్రష్టపోతాన్వేషిణీనా మున్నుక్తకంఠకరుణ¹⁰
మారసంతీనా మాక్రందితేన తరుశిఖర ముత్పతితానా మాకులాకుల
చారిణాంచపత్రరథానాం కోలాహలేన రూపానుసారప్రథావితానాం
చ మృగయూనాం యుగపదతిరభసపాదపాతాభిహతాయా భువః
కంప మివ జనయతా చరణశబ్దేన కర్ణాంతాకృష్టజ్యూనాం చ మదకల
కురర కామినీకంఠకూజితకలేన శరనికరవర్షిణాం ధనుషాం నినాదేన పవ¹⁵
నాహతిక్వణితథారాణా మసీనాం చ కతినమహిషస్కుంధపీతపాతినాం
రణితేన శునాం చ సరభసవిముక్తఘర్షరధ్వనీనాం వనాంతరవ్యాపినా
ధ్వానేన సర్వతః ప్రచలిత మివ తదరణ్య మభవత్. అచిరా ఛప్ర
శాంతే తస్మిన్ మృగయాకలకలే నిర్వృష్టమూకజలధరబృందాను
కారిణి మథనావసానోపశాంతవారిణి సాగర ఇవ స్తిమితతాముపాగతే²⁰
కాననే మందీభూతభయోఽహ ముపజాతకుతూహలః పితు రుత్సజ్ఞా
దీప దివ నిష్క్రమ్య కోటరస్థ ఏవ శిరోధరాం ప్రసార్య సంత్రాస
తరళతారక శ్చైశ్శవాత్ కిమిద మితి సముపజాతవిస్తయో దిదృక్షు
స్తా మేవ దిశం చక్షుః ప్రాహీణవమ్.

అభిముఖ మాపతంతం చ తస్మాద్వనాంతరా దర్శనభుజదండసహ²⁵
సప్రవిప్రకీర్ణ మివ నర్తదాప్రవాహం అనిలబలచలిత మివ తమాలకా
ననం వకీభూత మివ కాలరాత్రీణాం యామసంఘాతం అంజనశిలా

స్తంభసంభార మివ క్షీణికంపవిఘ్నార్జితం అంధకార¹పూర మివ రవికి
 రణాకులితం అంతకపరివార మివ పరిభ్రమంతం అవదారితరసా²తలోద్ధత
 మివ దానవలోకం అశుభకర్తృసమూహ మివైకత్రసమాగతం అశేష
 దండకారణ్యవాసిమునిజనశాపసార్థ మివ సంచరంతం అనవరతశర
 5 నికరవర్షి రామనిహతఖరదూషణిబల మివ తదపథ్యానాత్ పిశాచతా
 ముపగతం కలికాలబంధువర్గ మివ ఏకత్ర సంగతం³ సలిలావగాహా⁴త్థిత
 ప్రస్థిత మివ వనమహిషయాథం అచలశిఖరస్థితకేసరిక రాకృష్టిపతనశీర్ష
 మివ కాలమేఘపటలం అఖిలరూపవినాశాయ ధూమకేతుజాల మివ
 సముద్ధతం అంధకారితాశేషకాననం అనేకసహస్రసంఖ్య మతిభయజనక
 10 ముత్పాతవేతాళవ్రాత మివ శబరపైన్య మద్రాక్షమ్.

మధ్యే చ త స్యాతి మహతః శబరపైన్యస్య ప్రథమే వయసి
 వర్తమానం అతికర్కశత్వా⁵ దాయస మివ నిర్జితం ఏకలవ్య మివ
 జన్మాంతరగతం ఉద్భిద్యమాన శ్వశ్రురాజితయా ప్రథమమద లేఖామం
 డ్యమాన గండభిత్తి మివ గజయాథపతికుమారం అసితకు వలయశ్వా
 15 మలేన దేహప్రభాప్రవాహేణకాళిందీజలే నేవ పూరయంత మరణ్యం
 ఆకుటిలాగ్రేణ స్కంధావలంబినా కుంతలభారేణ కేసరిణ మివ గజమ
 దమలినీకృతేన కేసరకలాపే నోపేతం ఆయతలలాటం అతితుంగ
 ఘోరఘోణం ఏకకర్ణాభరణతాం ఉపనీతస్య భుజగఫణామణే రాపా
 టలై రంశుభి రాలోహితీకృతేన పర్ణశయనాభ్యాసాల్లగ్నపల్లవరాగే
 20 జేవ వామపార్శ్వేన విరాజమానం అచిరాహతగజకపోలగృహితేన
 సప్తచ్ఛదపరిమళవాహినా కృష్ణాగురుపక్ష్మే నేవ సురభిణామదేన
 కృతాంగరాగం ఉపరిపతత్పరిమళాంధేన కరిభ్రమతా మాయూర
 పిచ్ఛాతపత్రానుకారిణా మధుకరకులేన తమాలపల్లవే నేవ నివారితా
 తపం అలోలకర్ణపల్లవవ్యాజేన భుజబలనిర్జితయా భయప్రయుక్తనేవ
 25 యా వింధ్యాటప్యేవ కరతలే నాపమృజ్యమానగండస్థలస్వేదలేఖం ఆ
 పాటలయాహరిణికులకాలరాత్రిసంధ్యాయమానయాశోణితార్ద్రయే
 వ దృష్ట్యా రంజయంత మి వాశావిభాగా⁶ ఆజాను⁷లంబినా వనకుంజర

1 పుంజ. 2 కలహద్భుత. 3 బలనివహమివ. 4 అవగాహ క్రశ్మితమివ. 5 ఆయన
 మయ కులక్షయ. 6 లంబేన.

కరప్రమాణమివ గృహీత్వానిర్మితేన చండికారుధిరబలిప్రదానార్థమస
కృన్నిశితశస్త్రోల్లేఖవిషమితశిఖరేణ భుజయుగళే నోపశోభితం అంత
రాంతరాలగ్నా శ్యానహరిణరుధిరబిందునా స్వేదజల¹కణనిచితేన గుం
జాఫలమిశ్రైః కరికుంభముక్తాఫలై రివ విరచితాభరణేన వింధ్యశిలాతల
విశాలేన పక్షుస్థలే నోద్భాసమానం అవిరతశ్రమాభ్యాసా దుల్లిఖి 5
తోదరం ఇభమదమలిన మాలానస్తంభయుగళ ముపహసంత మివోరు
దండద్వయేన లాహులోపితకౌ శేయపరిధానం అకారణే²పిక్రూర
జాతితయా³లలాటస్థత్రిశూలాకారసిరాబద్ధత్రిపతాకోగ్రభుకుటికరాశే
లలాట⁴పట్టే ప్రబలభక్త్యా రాధితయా మత్పరిగ్రహో⁵యమితి కాత్యా
యన్యా త్రిశూలే నే వాఙ్మిత ముపజాతపరిచయై రనుగచ్ఛద్భి శ్చిమ⁶10
వశాద్ధూరవినిర్గతాభిః స్వభావపాటలతయా శుష్కాభి రపి హరిణ
శోణిత మివ క్షరంతీభి ర్ద్విహ్వభిరావేద్యమాన భేదైః వివృతముఖతయా
స్పష్టదృష్టదంష్ట్రాంశూ⁷ దంతాంతరాళలగ్న కేసరిసటా నివ⁸సృక్కు
భాగా నుద్వహద్భిః స్థూలవరాటికమాలికాపరిగతకంఠైః మహావరాహ
దంష్ట్రప్రహారజర్జరైః అల్పకాయై రపి మహాశక్తిత్వా దనుపజాతకేస⁹15
రైరివ కేసరిశోరకైః మృగవధూవైధవ్యదీక్షాదానదత్తై రనేకవర్ణైః
శ్వభిః అతిప్రమాణాభిశ్చ కేసరిణా మభయప్రదానయాచనార్థ మాగ
తాభిః సింహీభిరనుగమ్యమానం కైశ్చి దాగృహీతచమరవాలగజదం
తభారైః కైశ్చి¹⁰దచ్చిద్రవర్ణ పుటబద్ధమధుపటలైః కైశ్చిన్తృగపతిభి రివ
గజకుంభముక్తాఫలనికరసనాథపాణిభిః కైశ్చి ద్యాతుధానై రివ గృహీ¹¹20
తపిశి¹²తాహరైః కైశ్చి త్ప్రీమదై రివ కేసరికృత్తిధారిభిః కైశ్చిత్తృపణ
కైరివ మయూరసింహవాహిభిః కైశ్చిచ్చిశుభి రివ కాకపక్షధరైః కైశ్చి
త్కృష్ణచరిత మివ దర్శయద్భిః సముత్థాతవిధృతగజదంతైః కైశ్చి జ్వల
దాగమదివసై రివ జలధరచ్ఛాయామలినాంబరై రనేకవృత్తాంతైః శబర
బృందైః పరివృతం అరణ్య మివ సఖిద్దధేనుకం అభినవజలధర మివ¹³25
మయూరసింహచిత్ర చాపధారిణం బకరాక్షస మివ గృహీతైకచక్రం
అరుణానుజ మివోద్ధృతా నేకమహానాగదశనం భీష్మమివ శిఖండిశత్రు

1 కణికాచితేన. 2 క్రూరతయా. 3 బద్ధత్రిపతాకోగ్రభుకుటి. ఫలకే. 5 కష్ట.
6 దచ్చిద్రవర్ణబద్ధమధుపుటైః. 7 తభారైః.

నిదాఘదివస మివ సతతావిర్భూతమృగతృష్ణం విద్యాధర మివ మానస
 వేగం పరాశరమివ యోజనగంధానుసారిణం ఘటోత్త చమివ భీమరూ
 పధారిణం అచలరాజకన్య కాకేశపాశ మివ నీలకంఠ చంద్ర కాభరణం
 హిరణ్యాక్షదానవ మివ మహావరాహదంష్ట్రావిభిన్న వక్షస్థలం అతిరా
 5 గిణ మివ కృతబందీపరిగ్రహం పిశితాశన మివ రక్తలుబ్ధకం గీతకలా
 విహాస మివ నిషాదానుగతం అంబికా త్రిశూల మివ మహిషరుధిరార్ద్ర
 కాయం అభినవయావన మపి ²క్షయితబహువయసం కృతసారమేయ
 సంగ్రహ మపి ఫలమూలాశనం కృష్ణ మ ప్యసుదర్శనం స్వచ్ఛంద
 ప్రచార మపి దుర్దై కశరణం క్షీతిభృద నువ ర్తిన మపిరాజసేవానభిజ్ఞం
 10 అపత్య మివ వింధ్యస్య అంశావతార మివ కృతాంతస్య సహోదర
 మివ పాపస్య సార మివ కలికాలస్య భీషణ మపి మహాస త్యైతయా గం
 భీర మి వోపలక్ష్మ్యమాణం అనభిభవనీయాకృతిం మాతంగకనామానం
 శబరసేనాపతి మపశ్యమ్. అభిధానం తు పశ్చాత్తస్యాహ మశ్రౌషమ్.

ఆసీ చ్చ మే మనసి-“అహో మోహస్రాయ మేహం జీవితం
 15 సాధుజనవిగర్హితం చ చరితం తథా హి-పురుషపిశితోపహారే ధర్మ
 బుద్ధిః, అహః సాధుజనవిగర్హితో మధుమాంసాదిః, శ్రమోమృగయా,
 శాస్త్రం శినారుతం, ఉపదేష్టారః సదసతాం కాశికాః, ప్రజ్ఞా శకుని
 జ్ఞానం, పరిచితాః శ్వానః, రాజ్యం శూన్యాస్వటవీషు, ఆపానక ము
 త్సవః, మిత్రాణి క్రూరకర్త సాధనాని ధనూంషి, సహాయా విషదిగ్ధ
 20 ముఖా భుజంగమా ఇవ సాయు కాః, గీత ముత్సాదకారి ముగ్ధమృగా
 నాం, కళత్రాణి బందీకృతాః పరయోషితః, క్రూరాత్తభిః శార్దూ
 లై స్సహ సంవాసః, పశురుధిరే చైవ దేవతార్చనం, మాంసేన బలికర్త
 చౌర్యేణ జీవనం, భూషణాని భుజంగఫణామణయః, వనగజమదై రంగ
 రాగః, యస్మి న్నేవ కాసనే నివసంతి త దే వోత్పాతమూల మశేషతః
 25 కుర్వతే” ఇతి చింతయ త్యేవ మయి శబరసేనాపతి రటవీవిపరభ్రమణ
 సముద్భవం శ్రమ మపనినీషు రాగత్య త సైవ శాల్మలీతరో రథ
 శ్చాయాయా మవతారితకోదండ స్త్వరితపరిజనోపనీతే పల్లవాసనే

సముపావిశత్. అన్యతమస్తు శబరయువా ససంభ్రమమవతీర్య తస్మాత్
 కరయుగళపరిక్షోభితాంభసః సరసో వై హర్యద్రవానుకారి ప్రళయ
 దివసకరకిరణోపతాపా దంబరైకదేశ మివ విలీనం ఇందుమండలా
 దివ ప్రస్యందితం ద్రుత మివ ముక్తాఫలనికరం అత్యచ్ఛతయా స్పర్శా
 నుమేయం హిమజడం¹ ఉత్ఫుల్లారవిందరజఃకషాయ మమ్భుః కమలినీపత్ర 5
 సంపుటేన ప్రత్యగ్రోద్భృతా శ్చ ధౌతపంకనిర్తలా మృణాళికాః సము
 పాహరత్ ఆపీతసలిల శ్చ శబరసేనాపతి స్తా మృణాళికాః శశికళా
 ఇవ సైంహికేయః క్రమేణాదశత్. అపగతశ్రమ శ్చోత్థాయ పరిపీ
 తాంభసా సకలేన తేన శబరపై న్యే నానుగమ్యమాన శ్చనై శ్చనై రభి
 మతం దిగంతర మయాసీత్. ఏకతమస్తు జరచ్ఛబర స్తస్మాత్ పులింద10
 బృందా దనాసాదితహరిణపిశితః పిశితాశన ఇవాతివికృతదర్శనః పిశితార్థీ
 తస్మిన్నేవ తరుమూలే ముహూర్త మివ వ్యలంబత. అంతరితే చ
 తస్మిన్ శబరసేనాపతౌ సజీర్ణశబరగ పిబన్ని వాస్తాక మాయూంషి
 రుధిరబిందుపాటలయా కపిలచూకుటీలతాపరివేషభీషణయా దృష్ట్యా
 గణయన్నివ శుకకులకులాయస్థానాని శ్యేన ఇవ విహగామిషాస్వాద15
 లాలసః సుచిర మారుదుక్షు స్తం వనస్పతి మామూలా దపశ్యత్.
 ఉత్క్రాంత మివ తస్మిన్ క్షణే తదాలోకనభీతానాం శుకకులానా
 మసుభిః కి మివ హి దుష్కర మకరుణానాం. యతః స త మనేకతాల
 తుంగ మభ్రంకషశాఖాశిఖర మపి సోపానై రివాయత్నేనైవ
 పాదప చుధిరుహ్యతా ననుపజాతోత్పతనశక్తి కాం శ్చి దల్పదివస20
 జాతా గర్భచ్ఛవిపాటలా శ్చాల్తలికుసుమశంకా ముపజనయతః
 కాం శ్చి దుద్భిద్యమానపక్షతయా నలినీసంవర్తికానుకారిణః కాం శ్చి
 దర్కఫలసదృశా కాం శ్చి ల్లోహితాయమానచంచూకోటే నేషద్వి
 ఘటితదళపుటపాటలముఖానాం కమలముకుళానాం శ్రియముద్వహతః
 కాం శ్చి దనవరతశిరగంపవ్యాజేన నివారయత ఇవ ప్రతీకారాసమ25
 ధ్ధా ఏకైకశిశుఫలా నీవ తస్య వనస్పతేశ్శాఖాసంధిభ్యః కోటరాంతరే
 భ్య శ్చ శుకశాబకా నగ్రహీత్. అపగతాసూం శ్చ కృత్వా క్షితా
 వపాతయత్.

1. అరవిందకోశరజః. 2 ఏకతరపు. 3 తయా.

తాత స్తు తం మహాంత మకాండ ఏవ ప్రాణహర మప్రతీకార
ముపప్లవ ముపనత మవలోక్య ద్విగుణతరోఽజాత వేపథుః మరణభయా
దుద్భ్రాంతతరళతారకాం విషాదశూన్యా మశ్రుజలప్లుతాం దృశ మిత
స్తతో దిక్షు విక్షిప్త ఉచ్చుష్కతాలు రాత్తప్రతీకారాక్షమః త్రాస
5 స్రస్తసంధిశిథిలేన పక్షపుటేనాచ్ఛాద్య మాం తత్కాలో¹చితంత
మేవ ప్రతీకారం మన్యమాన స్నేహపరవశో మద్రక్షుకులః కిం
కర్తవ్యతావిమూఢః క్రోడభాగేన మా మవప్తభ్య తస్థా. అసా వపి
పాపః క్రమేణ శాఖాంతరైః సంచరమాణః కోటరద్వార మాగత్య శీర్ణా
సితభుజంగభోగభీషణం ప్రసార్య వివిధవనపరాహవసావిస్త్రగంధి కర
10 తల మనవరతకోదండగుణాకర్షణవ్రణాంకితప్రకోష్ఠ మంతకదండాను
కారిణం వామబాహు మతిన్మృశంసో ముహుర్ముహు ర్ద్విత్యంచు
ప్రహార ముత్కూజంతం త మాకృష్య తాత మపగతాసు మకరోత్.
మాం తు స్వల్పశరీరత్వాత్ భయసంపీడితాంగత్వాత్ సావశేషత్వా
చ్ఛాయుషగ కథ మపి తత్పక్షపుటాంతరగతం నాలక్ష్యత్. ఉపరతం
15 చ తాత మవనితలే శిథిలశిరోధర మధోముఖ మమంచత్. అహ మపి
తచ్ఛరణాంతరాశే ప్రవేశితశిరోధరో నిభృత మంకదేశనిలీన స్తే నైవ
సహాపతమ్. ²అవశిష్టపుణ్యతయా తు పవనవశాత్ పుంజితస్య మహత
శ్శుష్కపర్ణరాశే రుపరి నిపతిత మాత్మాన మవశ్యమ్. అంగాని మే
యేన నాశీర్యంత, యావచ్ఛాసౌ తస్మా త్తరుశిఖరా న్నావతరతి, తావ
20 దహ మవశీర్ణపర్ణసవర్ణత్వా దస్ఫుటోపలక్ష్యమాణమూర్తిః పితర
ముత్స్రజ్య నృశంస ఇవ ప్రాణపరిత్యాగయోగ్యే³పి కాలేబాలతయా
కాలాంతరభువః స్నేహరసస్యానభిజ్ఞో జన్తసహభువా భయే నైవ
కేవల మభిభూయమానః కించి దుపజాతాభ్యాం పక్షాభ్యా మీషత్
⁴కృతగమనావప్తంభో లుత న్నిత స్తతః కృతాంతముఖకుహరా దివ
25 వినిర్గత మాత్మానం మన్యమానో నాతిదూరవర్తిన శ్శబరసుందరీ కర్ణ
పూరరచనోపయుక్తపల్లవస్య సంకర్షణపట⁵నీలదళచ్ఛాయ యోపహ
సత ఇవ గదాధరదేహచ్ఛవి మచ్చైః కాలిందీజలచ్ఛేదై రివ విరచితచ్చ
దస్య వనకరిమదసలిలై రివ ⁶సంసిక్త కిసలయస్య వింధ్యాటవీకేశపాశ

1 చితప్రతీకారం. 2 ఆయుషోఽవశిష్టకృతయా. 3 తావప్తంభో. 4 నీలచ్ఛాయయా. 5 నీలపక్ష
6 సంసిక్త

శ్రీయ ముద్వహతో దివావ్యంధకారితశాఖాంతరస్యాప్రవిష్ట సూర్య
కిరణ మతిగహన మహర స్యేవ పితు రుత్సంగ మతిమహత స్తమాలవిట
పినోమూలదేశ మవిశమ.

అవతీర్య చ స తేన సమయేన త్పతితలవిప్రకీర్ణా¹సంహృత్య
శుకశిఖా సనేకలతా²పాశసంఘతా నాబధ్య పర్ణపుటే³తిత్వరితగమన 5
స్సేనాపతిగతే నైవ వర్తనా తా మేవ దిశ మన్వగచ్ఛత్. మాం తు
లబ్ధబిషితాశంప్రత్యగ్రపితృమరణశోక శుష్కహృదయమతిదూరపాతా⁴
దాయాసితశరీరం సంత్రాసజాతవేగం సర్వాంగోపతాపిసి బలవతీ
పిపాసా వరవశ ముకరోత్. అసయా చ కాలకలయా సుదూర మతి
త్రాంత స్స పాశశ్చ దిలి పరికలయ్య కించి దున్నమితకన్ధరో భయ¹⁰
చకితయా దృశా దిశో⁵నలోక్య తృణే⁶చ చలతి పునశ్చ ప్రతినివృత్త
ఇతి త మేవ వదేనదే పాశకారిణ ముత్ప్రేక్షమాణో నిష్క్రమ్య
తస్మా త్తమాలతరుమూలం త్వలీలసమీప ముగ్రస్తుం ప్రయత్న మక
రవము.

"అనుగజాతేన త్పతయ నాత్మస్థిరచరణసంచారస్య ముహూర్తుకము¹⁵
రథోముఖే నాపతతో మువ య స్తిర్యజ్జుపితంత మాత్తాన మేకియా
పాశపాల్య సన్ధారయంతే త్పతితలసంసర్పణో శ్రమాతురస్యానభ్యాసచశా
దేవ గుప్త దత్వా వద మనవరత మున్ముఖస్య స్థూల స్థూలం విశ్వసతో
ధుంధిధుంసరస్య సుసర్పతో మమాభూ స్తనసి²అతికష్టేసు దశా స్వపి
జీవితనిరపేక్ష స భవంతి ఖలు జగతి ప్రాణినాం ప్రవృత్తయః, నా స్తి²⁰
జీవితా దన్య దభిమతేతర మిహ జగతి జంతూనాం, ఏవ ముగ్రతేసుగృ
హితనామ్ని తాతేయ దపా మవిక లేంగ్రయః పున లేవ ప్రాణిమిధిజ్ఞా
మకటణ మతినిష్ఠురం, ఏనో³ధపితృమరణశోకదారుణం యేన మయా
జీవ్యతే, ఉపకృత మపి నాపేక్షితే, ఖలం పి ఖలు మే హృదయకం. అహం
పి లోకాంతరముగతాయా మంబాయాం నియమ్య శోక వేగ మా²⁵
ప్రసందినసాత్ వరిణతనయసాపి సతా తాతేన ప్రైస్తైరుపాహ్నై స్సం

1 సంహృతము. 2 పాశానర్వాంగము. 3 అకాశ. 4 దృఢము. 5 భ్రమా. 6 శుష్క
లబ్ధం; అహంసాధి. 7 మయా... సతాతాతేన... రుపాత్పైర్భవం... మకటణేనాదృశకం.

వర్ధనక్లేశ మతిమహంత మపి స్నేహవశాదగణయతా య త్వరిపాలిత
స్త త్వర్వ మేకపదేమయా విస్తృతమ్. అతికృపణాః ఖల్వమిస్రాణాః,
య దుపకారిణ మపి తాత¹మద్యాతిగచ్ఛంతం నానుగచ్ఛంతి, సర్వథా
న కం చి న్నఖలీకరోతి జీవితతృష్ణా, యదీదృగవస్థ మపి మామయా
5 మామాయసయతి జలాభిలాషః, మన్యే చాగణితపితృమరణశోకస్య నిర్ము
ణత యైవ కేవల మియం మమ సలిలపానబుద్ధిః, అద్యాపి దూరత ఏవ
సరః, తథాహి-జలదేవతానూపురరవాను కారి దూరే²ద్యాపి కలహంస
వి³రుతం, అస్ఫుటాని చ శ్రూయంతే సారసరసి తాని, అయం చ విప్ర
కర్షాదాశాముఖవిసర్వణవిరళః సంచరతి నళినీషండసరిమళః, దివస స్వేయ
10 మతికష్టా చ దశా వర్తతే. తథాహి-రవి రంబరతల మధ్యవర్తి⁴స్ఫుటం
త మాతప మనవరత మనలధూళినికర మివ వికిరతి కరైః, అధికాముప
జనయతి చ తృషం, ఆతపస్పర్శసంతప్తపాంసుపటలదుర్గమా భూమిః,
అతిప్రబలపిపాసావసన్నాని గంతు మల్ప మపి మే నాలమంగకాని,
అప్రభు రస్త్యాత్తనః, సీదతి మే హృదయం, అంధకారతా ముప
15 యాలి చక్షుః, అపి నామ ఖలో విధి రనిచ్ఛతో⁵పి మే మరణమద్యై
వోపపాదయేత్.

ఇత్యేవం చింతయత్యేవ మయి తస్మా త్వరసో నాతిదూర వ
ర్తని తపోవనే జాబాలి ర్నామ మహాతపా మునిః ప్రతివసతిస్తతత్తనయ
శ్చ హారీతనామా⁶మునికుమారః సనత్కుమార ఇవ సర్వవిద్యావదాత
20 చేతా స్సమానవయోభి రపరై స్తపోధనకుమారై రనుగమ్యమాన
స్తేనైవ పథా ద్వితీయ ఇవ భగవాన్ విభావసు రతితేజస్వితయా దుర్నిరీ
క్ష్యమూర్తి రుద్యతో దివసకరమండలా ది వోత్కిర్ణ స్తటిద్భి రివ విర
చితావయవ స్తప్తకనకద్రవేణేవ బహి రుపలిప్తమూర్తిరాపిశంగావతా
తయా దేహప్రభయా స్ఫురంత్యా బాలాతప మివ దివసం సదావానల
25 మివ వనముపదర్శయన్నుత్తప్తలోహలోహినీనామ నేకతీర్థాభిషేకపూ
తానా మంసస్థలావలంబినీనాం జటానాం నికరేణోపేతః స్తంభితశిఖా
కలాపఃఖాండవపనదిధక్షయా కృతకపటవటువేష ఇవ భగవాన్ పావక

1 అద్యాపిక్వాపి గచ్ఛంతం. 2 రుకమేకత్. 3 స్ఫురంతం. 4 వనభూమిరియమ్.
5 తాపసకుమా.

స్తపోవనదేవతానూపురానుకారిణా ధర్మశాసనకటకే నేవ స్ఫాటికే
 నాక్షవలయేన దక్షిణ శ్రవణావలమ్బినా విరాజమాన స్సకలవిషయోప
 భోగనివృత్త్యర్థముపపాదితేన లలాటపట్టకే త్రిసత్యే నేవభస్మత్రిపుణ్డ్రీ
 కేణాలఙ్ఘ్రతః గగనగమనోన్ముఖబలాకానుకారిణా స్వర్గమార్గ మివ
 దర్శయతా సతత మద్వీవేణ స్ఫాటికమణికమణ్డలునాఽధ్యాసితవానుక 5
 రతలస్థస్థదేశావలమ్బినాస్మిష్టాజినేననీలపాణ్డుభాసాతపస్త్రస్థానిపీతే
 నాస్త్ర¹రపగచ్ఛతా ధూమపటలే నేవ పరీతమూర్తి రభినవ²బిససూత్ర
 నిర్మితే నేవ పరిలఘుతయా పవనలోలేన నిర్మాంసవిరళపార్శ్వపంజర
 మివ గణయతా వామాంసావలంబినా యజ్ఞోపవీతే నోద్భాసమానః
 దేవతార్చనార్థ మాగృహీతనవలతాకుసుమపరిపూర్ణ పర్ణపుటసనాథ¹⁰
 శిఖరేణాషాఢదండేన వ్యాప్యతసవ్యేతరపాణిః విషాణశిఖరోత్థాతా
 ముద్వహతా స్నానమృద ముపజాతపరిచయేన నీవారముష్టిసంవర్ధితేన
 కుశకుసుమ³లతోపాస్యమానలోలదృష్టినా తపోవనమృగేణాను⁴గ
 మ్యమానః విటప ఇవ కోమలనల్కలావృతశరీరః గిరి రివ సమేఖిలః రా
 హు రి వాసకృదాస్వాదితసోమః పద్మనికర ఇవ దివిసకరమరీచిపః నదీ¹⁵
 తటతరు రివ సతతజలక్షోళనోవిరళజటః కరికరభ ఇవ వికచకుముదదళ
 శకలసితదళనః ద్రాణి రివ కృపానుగతః నక్షత్రరాశి రివ చిత్రమృగ
 కృత్తికాశ్లేషోపశోభితః ఘర్తకాలదివస ఇవ⁵క్షపితబహుదోషః జలధర
 సమయ ఇవ ప్రశమితరజగి ప్రసరః వరుణ ఇవ కృతోదవాసః హరిరివఅప
 నీతనరకభయగి ప్రదోషారంభ ఇవసంధ్యాపింగళతారకః ప్రభాతకాల²⁰
 ఇవ బాలాతపకపిలః రవిరథ ఇవ దృఢనియమితాక్షచక్రః సురాజేవ
 నిగూఢమంత్రసాధన⁶క్షపితవిగ్రహః జలధి రివ కరాళశంఖమండలా
 వర్తనాభిగర్తః భగీరథ⁷ఇవదృష్టగంగావతారఃమధుకర ఇవాసకృదను
 భూతపుష్కరవనవాసః వనచరో⁸ఽపి కృతమహాలయప్రవేశః అసంయ
 తో²ఽపి మోక్షార్థి సామప్రయోగపరో²ఽపి సతతావలంబితదండః సు²⁵
 ప్తో²ఽపి ప్రబుద్ధః సన్నిహితనేత్రద్వయో²ఽపి పరిత్యక్తవామలోచన స్త
 దేవ కమలసరస్సిస్నాసు రుపాగమత్.

1 స్నివృతతా. 2 విష. 3 లతాయాస్య. 4 కానుయాతో. 5 విమల. 6 క్షయిత
 దోషః. 7 క్షయిత. 8 ఇవాసకృద్వృష్ట.

ప్రాయేణా కారణమిత్రాణ్యతికరుణార్ద్రాణి సతాం ఖలుభవంతి
సదా చేతాంసి; యత స్స మాం తదవస్థ మాలోక్య సముపజాత
దయః సమీపతరప ర్తిన మృషికుమారక మన్యతమ మబ్రవీత్. 'అయం
కథ మపి శుకశిశు రసంజాతపక్షుపుట ఏవ తరుశిఖరా దస్తా త్పరిచ్యుతః,
5 శ్యేనముఖపరిభ్రష్టేన వాఽనేన ప్రాయో భవితవ్యమ్, తథాహి-అస్యా
ల్పశేషంజీవితమ్, అతిదవీయ స్తయా ప్రపాతస్య ఆయ మామాలితలో
చనో ముహు ర్దుహు రత్యుల్బణం నిశ్వసితి ముహు ర్దుహు ర్దుభేన
పతతి ముహు ర్దుహు శ్చఞ్చుపుటం వివృణోతి, న శక్నోతి శిరోధరాం
ధారయితుం, త దేహి యావ దే వాయ మసుభి ర్న వియుజ్యతేతావ
10 దేవ గృహం జ్ఞాన మవతారయ చ సలిలసమీపమ్' ఇత్యభిధాయ తేన
మాం సర స్తీర మనాయయత్ ఉపసృత్య చ జలసమీప మేకదేశనిహిత
దండకమండలు రాదాయ స్వయం మాం ముక్తప్రయత్న ముత్తానిత
ముఖ మంగుళ్యా కతి చి త్సలిలబిందూ నపాయయత్. అంభఃక్షోద
కృతనేకంచసముపజాతే² ప్రజ్ఞ ముపతట ప్రయాధస్య నళిసీపలాశస్య జల
15 శిశి రాయాం ఛాయాయాం మాం నిధాయ ³యథాసముచిత మక
రోత్ స్నానవిధిమ్. అభిషేకావసానే చ అనేక ప్రాణాయామపూతో
జప న్నఘమర్షణాని మంత్రాణి ప్రత్యగ్ర భగై రున్ముఖో రక్తారవిందైః
నళిసీపత్రపుటేన భగవతే సవిశ్రే దత్వాఽర్ఘ్య ముదతిష్ఠత్. ఆగృహీత
ధవళవల్కల శ్చ సజ్యోత్స్న ఇవ సంధ్యాతపః కరతలనిర్ధూత విశద
20 జటః కమండలు మాపూర్య కమలకింజల్కసురభిణా శుచినా సరోవా
రిణా ప్రత్యగ్రస్నానార్ద్రజటేన సకలేన తేన మునికుమారకకదంబకే
నానుగమ్యమానో మాం గృహీత్వా తపోవనాభిముఖం శనై శ్చనై
రగచ్ఛత్.

అనతిదూర మివ గత్వా దిశిదిశి సదా సన్నిహితకుసుమపటలై
25 స్తాలతిలక తమాలహింతాలవకుళబహుళై రేలాలతాకులితోనారికేశక
లాపైః ఆలోలలోధ్రలవలీలవంగవల్లవైరుల్లసిత చూత రేణుపటలై

1 విముచ్యతే. 2 నవీనప్రాణము. 3 సముచిత. 4 ధూననవిశద. 5 నారికేరకలాపైః.

రళికులర్థంకారముఖరసహకారై రున్నదకోకిలకుల 1 కలాలాపకోలా
 హలిభి రుత్తుల్లకుంకుమకేతకీకుసుమమంజరీరజఃపుంజపింజరైః పూగీ
 లతాడోలాధిరూఢవనదేవతైస్తార కావర్ష మివాధర్ష వినాశపిశునంకుసు
 మనికర మనిలచలిత మనవరత మతిధవళే ముత్సృజద్భిః సంసక్తపాద
 వైః కాననైరుపగూఢం అచకిత ప్రచలితకృష్ణసారశతశబలాభి రుత్తుల్ల 5
 స్థలకమలినీలోహినీభి ర్ధారీచమాయామృగావలూన ప్రరూఢవీరుద్ద
 ఖాభి ర్ధాశరథిచాపకోటిక్షతకందగ ర్తవిషమితతలాభిర్దండ కారణ్యాస్థలీభి
 రుపశోభితప్రాంత మాగృహీతసమిత్కుశకుసుచుమృద్భిరధ్యయనముఖర
 శిష్యానుగతై స్సర్వతః ప్రచరద్భిర్ద్వనిభి రశూన్యోనంత ముత్కంఠిత
 శిఖండిమండలశ్రూయమాణజలకలశ పూరణధ్వానమనవరతాజ్యహుతి 10
 ప్రీతై శ్చిత్రభానుభిస్సశరీర మేవ మునిజన మమరూకం నిసీఘభిరుద్ధూ
 యమానధూమలేఖాచ్ఛలే నాబధ్యమానస్వర్ణమాన్దగమినసోపాననేతు
 మివోపలక్ష్యమాణమాసన్న వర్తినీభి స్తపోధనసంహర్కాది వాపగతకా
 లుష్యాభి స్తరంగపరంపరాసంక్రాంతరవిబింబజ్జీభి స్తాపసవర్షనాగత
 స్తప్త్తి మాలావిగాయమానాభిరి వాతివికచకుముదనన మృషిజనముపా 15
 సితు మవతీర్ణం గ్రహగణ మివ నిశాసూద్వహంతీభి ర్ద్విర్నికాభిః పరి
 వృత మనిలావనమితశిఖాభిః ప్రణమ్యమాన మివ వనలతాభి రనవరత
 ముక్తకుసుమై రభ్యర్చ్యమాన మివ పాదపై రాబద్ధపల్లవపుటాంజలిభి
 రుపాస్యమాన మివ విటపై రుటజాజిర ప్రక్షిప్తశుష్యచ్ఛామాక ముప
 సంగృహీతామలకలవలీలవంగ కర్కంధూకదళిలికుచచూతపనసతాళ 20
 ఫల మధ్యయనముఖరవటుజన మనవరత శ్రవణగృహీతవషట్కారవా
 చాలశుకకుల మనేకశారికోద్ధుష్యమాణసుబ్రహ్మణ్య మరణ్యకుక్కుటో
 పభుజ్యమానవైశ్వదేవబలిపిండమాసన్న వాపికలహంసపోతభుజ్యమాన
 నీవారబలి మేణీజిహ్వాపల్లవోపలిహ్యమానమునిబాలక మగ్ని కార్యార్థ
 దగ్ధసిమసిమాయనూనకుశసమిత్కుసుమ ముపలభగ్ననారికేళరసస్నిగ్ధ 25
 శిలాతల మచిరక్షుణ్ణవల్కలగసపాటలభూతలం రక్తచంద్రనోలిప్తాదిత్య
 మణ్డలనిహితకరవీరకుసుమ మితస్తతోవిక్షిప్తభస్మలేఖాలంకృతముని

1 కలాప. 2 ఉత్తుల్లకేతకీరజః పుంజపింజరై. 3 ప్రవిశద్భిః. 4 శిఖరాభిః.
 5 నాలికేర. 6 కృతమునిజనభోజనధూమిపరిహారం.

జనభోజనభూమిభాగం పరిచితశాఖామృగక రా¹కృష్ణయష్టినిష్కాస్య
మానప్రవేశ్యమానజరదంధతానస మిభకలభ కార్థోపభు క్తపతితైస్సర
స్వతీభుజలతావిగళితై శ్శంఖవలయై రివ మృణాళశశకలైః కల్తాపితమ్మ
షిజనార్థ మేణకై ర్విమాణశిఖరోత్థన్యమానవివిధకందమూల మంబు
5 పూర్ణపుష్కరపుటై ర్వనకరిభి రాపూర్యమాణవిటపాలవాలక మృషి
కుమార కాకృష్యమాణవనస రాహదంష్ట్రాంతరాశలగ్న శాలూక ముప
జాతపరిచయైః కిలాపిభిః పక్షపుటపవనసంధుత్యమాణమునిహోమహు
తాశన మారబ్ధామృతచరు చారుగంధ మర్ధపక్వపురోడాశపుణ్యపరిమ
శామోదిత మవిచ్ఛిన్నా జ్యధారాహుతిహుత భుక్తుజ్కారముఖరిత
10 ముపచర్యమాణాతిథివగ్గం పూజ్యమానపితృదైవత మర్చ్యమానహరి
హరపితామహ ముద్దేశ్యమానశ్రాద్ధకల్పం వ్యాఖ్యాయమానయజ్ఞ
విద్య మాలోచ్యమానధర్మశాస్త్రం పితృమానవివిధపుస్తకం విచా
ర్యమాణసకలశాస్త్రార్థ మారభ్యమాణపర్వశాల ముపలిప్యమానాజిర
ముపమృజ్యమానోటజాభ్యంతర మాబధ్యమానధాన్యం సాధ్యమాన
15 మంత్ర మభ్యస్యమానయోగ ముపప్రియమాణవనదేవతాబలిం నిర్వ
ర్త్యమానముంజమేఖలం ప్రక్షాళ్యమానవల్కల ముపసంగృహ్యమాణ
సమిధం సంస్క్రియమాణకృష్ణాజినం గృహ్యమాణగవేధుకం శోష్య
మాణపుష్కరబీజం గ్రధ్యమానాక్షమాలం గృహ్యమాణత్రిపుండ్రకం
న్యస్యమాన త్రిదండకం ⁴ఆపూర్యమాణకమండలుం అదృష్టపూర్వం కలి
20 కాల స్యాపరిచిత మన్మతస్య అశ్రుతపూర్వ మనంగస్య అబ్జయోని మివ
త్రిభువనవందితం అసురారి మివ ప్రకటితవ రాహనరసింహరూపం సాం
ఖ్య మివ కపిలాధిష్ఠితం మధురోపవన మివ బలావలీఢదర్పితధేనుకం
ఉదయన మి వానందితవత్సకులం కింపురుషాధిరాజ్య మివ మునిజన
గృహీతజలకలశాభిషిచ్యమానధ్రుమం నిదాఘసమయావసాన మివ ప్ర
25 త్యాసన్నజలప్రపాతం జలధరసమయ మివ చనగహనమధ్యసుఖప్రసు
ప్తహరిం అనిలసుత మివ శిలాశకలప్రహారసంచూర్ణితాక్షాస్థిసంచయం
ఖాండవవినాశోద్యతాద్దన మివ ప్రారబ్ధాగ్ని కార్యం సురభివిలేపనధర
మపి సతతావిర్భూతహవ్యధూమగంధం మాతంగకులాధ్యాసిత మపి

1 కృష్టినిష్కాస్య. 2 భుక్తుకార. 3 వాచ్యమాన. 4 సంస్క్రియమాణపరివ్రాజకమాపూర్య.

పవిత్రం ఉల్లసితధూమకేతుశత మపి ప్రశాంతోపద్రవం పరిపూర్ణద్విజ
పతిమణ్డలసనాథ మపి సదాసన్నిహిత తరుగహనాన్ధకారం అతిరమణీయ
మపర మివ బ్రహ్మలోక మాశ్రమ మపశ్యమ్.

యత్ర చ మలినతా హవిర్ధూమేషు న చరితేషు, ముఖరాగ శ్శు
కేషు న కోపేషు, తీక్షణతా కుశాగేషు న స్వభావేషు, చంచలతా కద
లీదశేషు న మనస్సు, చక్షూరాగః కోకిలేషు న పరకళత్రేషు, కణ్ఠగ్రహః
కమండలుషు న సురతేషు, మేఖలాబంధో వ్రతేషు నేర్వ్యాకలహేషు,
స్తనస్పర్శో హోమధేనుషు న వనితాసు, పక్షపాతః కృకనాకుషు నవి
ద్యావివాదేషు ¹భ్రాంతి రనల, ప్రదక్షిణేషు న శాస్త్రేషు, వసుసజ్జీర్ణ
నం దివ్య కథాసు న ధనతృష్టాసు, గణనా రుద్రాక్షవలయేషు న శరీర
రేషు, మునిబాలనాశః క్రతుదీక్షయా న మృత్యునా, ²రామానురాగో
రామాయణే న యావనేన, ముఖభంగవికారో జరయా న ధనాభి
మానేన. యత్ర చ మహాభారతే శకునిపథః, పురాణే వాయుప్రలపితం,
వయఃపరిణామే ద్విజపతనం, ఉపనచందనేషు జాడ్యమ్, అగ్నినాం
భూతిమలినత్వం, ఏణకానాం ³గీతవ్యసనం, శిఖండినాం నృత్యపక్షపాతః, ⁴15
భుజంగమానాం భోగః, కపీనాం శ్రీఫలాభిలాషః, మూలానా మధో
గతిః.

తస్య చైవంవిధస్య మధ్యభాగ మలంకుర్వాణస్య అలక్ష్మకాలో
హితలోలపల్లవస్య మునిజనావలంబితకృష్ణాజినజలకరకసనాథశాఖస్యతా
పసకన్యకాభిర్హూలభాగదత్తపీతపిష్టాత కానేకపంచాంగుళస్య హరిణ20
శిశుభిః పరిపీయమానాలవాలసలిలస్య మునికుమార కాబద్ధకుశచీరదా
మ్నః హరితగోమయోహలిప్తవివిక్తభూతలస్య తత్తణరచితకుసుమోప
హారరమణీయస్య నాతిమహతః పరిమండలతయా విస్తీర్ణావకాశస్య
రక్తాశోకతరో రథశ్చాయాయా ముపవిష్టమ్ అత్యుగ్రతపోభిర్భువన
మివ సాగరైః కనకగిరి మివ కులాచలైః క్రతుమివ వైతానవహ్నిభిః25
కల్పాంతదివస మివ రవిభిః కాల మివ కల్పైస్సమంతాన్ప్రహర్షిభిః పరి

1 ప్రదక్షిణాసు న శాస్త్రార్థేషు. 2 రామా ..ణేనయావనే. 3 మత్స్యం. 4 గీత
శ మహావ్యసనం. 5 లేపన...తలస్య.

- వృతమ్ ఉగ్రశాపభియేవకంపితదేహయాప్రణయి న్యేవ విహితకేశగ్ర
హయా క్రుద్ధయేవ కృతభ్రూభంగయా మత్తయే వాకులితగమనయా
ప్రసాధితయేవ ప్రకటితలిలకయా గృహీతవ్రతయేవ భస్మ¹ధవళయా
జరయా ధవళీకృతవిగ్రహం ఆయామినీభిః పలితపాండురాభిః తపోభి
5 ర్విజిత్య మునిజన మఖిలం ధర్మపతాకాభి రి వోపార్జితాభిః అమరలోక
మారోఢుం పుణ్యై రజ్జుభి రి వోపసంగృహీతాభిః అతిదూరప్రవృద్ధస్య
తపస్తపోః కుసుమమంజరీభి రివోద్గతాభి ర్జటాభి యపశోభమానం ఉప
రచితభస్మత్రిపుండ్రకేణ తిర్యక్ ప్రవృత్తగంగాస్తోత్రస్త్రయేణ హిమగిరి
శిలాతలే నేవ లలాటపట్టే నోపేతమ్ అథోముఖచంద్రశకలాకారాభ్యా
10 మవలంబితవలిశిథిలాభ్యాం చూలతాభ్యా మవష్టభ్యమానదృష్టిమ్అన
వరతమంత్రాక్షరాభ్యాసవిచృతాధరపుటతయా నిష్పతద్భి రతిశుచిభిః
సత్త్వప్రరోహై రివ సామభి రివ స్వచ్ఛేంద్రియప్రవృత్తిభి రివ విద్యా
గుణై రివ ధర్మప్రవాహై రివ కరుణారసప్రవాహై రివ దశనమయూతై
ర్ధవళితపురోభాగం ఉద్వమదమలగంగాప్రవాహ మివ జహ్నుం అవిరళ
15 సోమరసోద్ధారసుగంధినిశ్వాసావకృష్టే ర్హృత్తిమద్భి శ్శాపాక్షరై రివ
సదాముఖభాగసన్నిహితైః పరిస్ఫురద్భి రళిభిరవిరహితం అతికృశతయా
నిమ్నతరగండగర్తం సమున్నతహనుఘోణం ఆకరాళతారకం అవశీ
ర్యమాణవిరళనయనపత్తమాలం ఉద్గతదీర్ఘరోమరుద్ధశ్రవణవివరం ఆనా
భిలంబితకూర్చకలాప మానన మాదధానం అతిచపలానా మింద్రియా
20 శ్వానా మంతస్సంయమనరజ్జుభి రి వాతతాభిః కంఠనాడీభి ర్నిరంతరా
వనద్ధకంధరం ఉన్నతవిరళాస్థిపంజరం అంసావలంబిధవళయజ్ఞోపవీతం
అనిలవళజనితతనుతరంగభంగ ముల్లేపమాననవమృణాళ మివమందా
కినీప్రవాహ మకలుష మంగముద్వహంతం అమలస్ఫటికశకలఘటితాక్ష
వలయ ముజ్జ్వలస్థూలముక్తాఫలగ్రథితం సకస్వతీహార మివ చలదంగుళీ
25 వివరగత మావర్తయంతం అనవరతశ్రమితతాకాచక్ర మపర మివ
ధ్రువం ఉల్లసతా సిరాజాలకేన జరత్కల్పతరు మివ పరిణతలతాసంచ
యేన నిరంతరం నిచితం అమలేన చంద్రాంశుభి రివామృత ఫేనై రివ గుణ
సంతానతంతుభి రివ నిర్మితేన మానససరోజలక్షణశనశుచినా దుకూలవ

1 ధవళయాధవళీకృత. 2 ఉచ్చితాభిః, 3 పుణ్యతపోః. 4 క్షాళిత.

లక తేన ద్వితీయేనేవ జరాజాలకేన సంఛాదితం ఆసన్నవర్తినా మందా
 కి నీసలిలపూర్ణేన త్రిదండోపవిష్టేన స్ఫాటికకమండలునావికచ¹ పుండరీక
 రాశిమివ రాజహంసేనోపశోభమానం² అవనేః స్వైర్యేణ సాగరాణాం
 గాంభీర్యేణ తేజసా సవితుః ప్రశమేన తుషారరశ్మేః నిర్మలతయా³ మృగ
 తలస్య సంవిభాగ మివ కుర్వాణం వై నతేయ మివ స్వప్రభావోపాత్తసకల⁴ 5
 ద్విజాధిపత్యం కమలాసనమివాశ్రమగరుం జరచ్ఛందనతరు మివ భుజగ
 నిర్మోక ధవళజటాకులం ప్రశస్తవాగణమివ ప్రలంబకర్ణితాళం⁵ బృహ
 స్పతి మివ ఆజన్మసంవర్ధితకచం దివస మివోద్యదర్కబింబభాస్వరము
 ఖం శోరత్కాల మివ క్షీణవర్షం శంతను మివ ప్రియ⁶ దేవవ్రతం అంబి
 కాకర తల మివ రుద్రాక్షవలయగ్రహణనిపుణం శిశిరసమయసూర్య⁷ 10
 మివ కృతోత్తరాసంగం ఔర్వానల మివ సతతపయోభక్ష్యం శూన్య
 సగర మివదీనానాథవిపన్నశరణం పశుపతి మివ భస్మపాండురోమాశ్లిష్ట
 శరీరం భగవంతం జాబాలి మపశ్యమ్.

అవలోక్య చాహ మచింతయమ్—‘అహో ప్రభావ స్తపసాం’
 ఇయమప్యశాంతాపి మూర్తి రుత్తప్తకనకావదాతా పరిస్ఫురంతీ సాదా¹ 15
 మి నీవచక్షుషః ప్రతిహంతి తేజాంసి, సతత ముదాసీనాపి మహా ప్రభావత
 యా భయమివోపజనయతి ప్రథమోపగతస్య, శుక్కునలకాశకుసుమ
 నిపతితానలచటులవృత్తి నిత్యమసహిష్ణుతపస్వినాం ప్రతేనుతపసామపి
 తేజః ప్రకృత్యా దుస్సహం భవతి. కిముత సకలభువనవందితచరణానా
 మనవరతోతపస్సలిలలతాళితమలానాం కరకమలతలామలక ఫలవదఖిలం² 20
 జగదాలోకయతాం దివ్యేన చక్షుషా భగవతా మేవం విధానాం³ అఘ
 ష్టయ కారిణామ్, పుణ్యానిభవంతి నామగ్రహణాన్యపిమహామునీనామ్,
 కింపున ర్ధర్శనాని, ధన్య మిద మాశ్రమః⁴ మయ మధిపతి! ర్యస్యఅ
 భవా భువన తల మేవ ధన్య మఖిల మనే నాధిష్ఠిత మవనితలకమల
 యోనినా, పుణ్యభాజః ఖల్వమీ మునయః, యదహర్నిశ మేన మపర⁵ 25
 మివనలినాసన మపగతాన్యవ్యాపారా ముఖకమలావలోకననిశ్చలదృష్ట

1 కమలరాశి, 2 స్వైర్యేణాచలానాంసాగ. 3 బాలం. 4 సత్యవ్రతం. 5 కమః
 క్షపిత మలానాం. 6 అఘటయకారిణాని. 7 ర్యక్త.

- యగ పుణ్యాః కథాః శృణ్వంతః పర్యుపాసతే, సరస్వత్యపి ధన్యా ¹యద
స్తి² సతత మతిప్రసన్నే కరుణారసనిష్యంది న్యగాధగాంభీర్యేరుచిరద్వి
జకుల³పరిచరే ముఖకమలసంపర్కసుఖ మనుభవంతీనివసతిరాజహంసీవ
నూననే. చతుర్ముఖముఖకమలవాసిభి శ్చతుర్భి ర్వేదైః సుచిరా దిద
6 మవర ముచిత మాసాదితం స్థానం, ఏన మాసాద్య శరత్కాల మివ
కలికాలజలధరసమయకలుషితాః ప్రసాద ముపగతాః పున రపి జగతి
సరిత ఇవ సర్వవిద్యాః, నియత మిహ సర్వాత్తనా కృతావస్థితినా భగ
వతా పరిభూతకలికాలవిలసితేన ధర్మేణ ⁴విస్తర్యతే⁵ధికతా కృతయు
గస్య, ధరణీతల మనే నాధిష్ఠిత మాలోక్య న వహతి నూన మిదానీం
10 సప్తర్షిమండలనివాసాభిమాన మంబరతలం, అహో మహాసత్త్వేయం
జరా, మా⁶స్య ప్రళయరవి⁷కరనికరదుర్నిరీత్యై రజనికరకిరణపాండురే
జటాభారే ఘనపుంజధవళా గంగేవ పశుపతేః క్షీరావతి రివ శిఖా
కలాపే విభావనో ర్నిష్పతంతీ న భీతా, బహుళాజ్యధూమపటలషలినీ
కృతాశ్రమపదస్య అస్య భగవతగ ప్రభావా ద్భీతభీత మివ రవికిరణ
15 జాలక మపి దూరతగ పరిహరతి తపోవనం, ఏతే చ పవనాలోల⁸పుంజిత
శిఖాకలాపాః రచితాంజలయ ఇ వాత్రమంత్ర పూతాని హవీంషిప్రతిగృ
హ్ణాం త్యేత త్ప్రీత్యా⁹౭౭శుశుక్షణయః, తరళితదుకూలవల్కులో¹⁰యం
చాశ్రమలతాకుసుమసురభిపరిమళో మందమందసంచారి సశంక ఇ వా
స్య సమీప ముపసర్పతి గంధవాహాః, ప్రాయో మహాభూతానా మపి
20 దురభి¹¹భవనీయాని భవంతి మహాత్తనాం తేజాంసి. ¹యతగ సర్వతేజస్వి
నామయం చాగ్రణీః, ద్వీసూర్య మి వాభాతి జగదనేనాధిష్ఠితం మహా
త్తనా. నిష్కం పేచ క్షీతి రేత దవప్తంభాత్. ఏషప్రవాహాః కరుణా
రసస్య సంతరణనేతః సంసారసింధోః ఆధారః క్షమాంభసాం పరశు స్తృ
ష్ణాలతాగహనస్యసాగర, స్సంతోషామృతస్య, ఉపదేష్టా సిద్ధిమార్గస్య
25 అస్తగిరి రసద్గ్రహస్య, మూలము పశమతరోః, నాభిః ప్రజ్ఞాచక్రస్య, ¹²ప్రాసా
దో ధర్మధ్వజస్య, తీర్థం సర్వవీద్యావతారాణాం, బడబానలో లోభార్ణ
వస్య, నికషోపల శ్చాస్త్రరత్నానాం, దావానలో రాగపల్లవస్య, మహా
- 1 యాన్యథా. 2 పరివారా. 3 నక్షత్ర్యతే. 4 రక్షినికర. 5 పుంజీకృత. 6 భవాని
7 సర్వతేజ. 8 స్థితివంశో.

మంత్రః శ్రోత్రభుజంగమస్య, దివసకరో మోహంధకారస్య, అర్గళ
బంధో నరకద్వారాణాం, కులభవన మాచారాణాం, ఆయతనం మం
గళానాం, అభూమి ర్మదవికారాణాం, దర్శక స్సత్పథానాం, ఉత్పత్తిః
సాధుతాయాః, నేమిరుత్సాహచక్రస్య, ఆశ్రయ స్సత్త్వస్య, ప్రతిపక్షగ
కలికాలస్య, కోశ స్తపస్య, సఖా సత్యస్య. క్షేత్ర మార్జవస్య, ప్రభవః ప
పుణ్యసంచయస్య, అదత్తావకాశో మత్స్రరస్య, అంతి ర్విపత్తేః, ఆస్థానం
పరిభూతేః, అననుకూలోఽభిమానస్య, అసమ్మతో ధైర్యస్య, అనాయ
త్తో రోషస్య అనవకాశో విషయాణాం, అనభిముఖ స్సుఖానాం, అస్య
భగవతః ప్రభావా దేవోపశాంతవైర మపగతమత్స్రం ఏత దపి తపోవ
నం, అహోప్రభావోనుమాత్తనాం, అత్ర పి శాశ్వతక మ వ్యవహాయ10
విరోధ ముపశాంతాంతరాత్తా న స్తిర్యంచోఽపి తపోవనవసతిసుఖ
మనుభవన్తి, తథాపి—ఏషవిక చోత్పలవనరచనానుకారిణ ముత్పత
చ్ఛారుచంద్రకశతం హరిణలోచనద్యుతిశబల మభినవశాద్బల మి వాధి
వసతి శిఖనః కలాప మాతపాహతో నిశ్శంకమహిః, ఆయ ముత్స్పృజ్య
మాతరమనుపజాతకేనరైః కేసరిశిశుభి స్సహోపజాతపరిచయః ప్రక్ష15
రత్ క్షీరధార మాపిబతి కురంగశాబశిస్సింహీస్తనం, ఏష మృణాళ
కలాపాశంకిభిశ్చిశిరధవళం సటాభార మూమిలితలోచనో బహు
మన్యతే ద్విరదకలభై రాకృష్యమాణంమృగపతిః, ఇద మిహ కిపికులమప
గతచాపల ముపనయతి మునికుమారకేభ్యః స్నాతేభ్యగిఫలాని, ఏతే
చ న నివారయంతి మదాంధా అపిగండస్థలీభాంజిమదజలపాననిశ్చ20
లాని మధుకరకులానిజాతదయాః కర్ణతాళైః కరిణః, కిం బహునా
తాపసాగ్ని హోత్రధూమలేఖాభిః సముత్సర్పంతీభి రహర్నిశముపపా
దితకృష్ణాజినోత్తరాసంగ శోభాగ ఫలమూలభృతోవల్కలీనోనిశ్చేతనా
స్తరవోఽపి సనియమా ఇవాస్య భగవత స్సమీషవర్తినోఽత్ర
లక్ష్మ్యంతే, కిం పున స్సచేతనాః ప్రాణినః. 25

ఇత్యేవం చింతయంత మేవ మాం త ద్వైవరక్తాశోకతరో శ్చా
యాయా మేకదేశే స్థాపయిత్వా హరితగ పాదా పుష్కల్యా కృతాభి
వాదనగ పితు రనతిసమీపవర్తిని కుశాసనే సముపావిశత్. ఆలోక్యతు

- మాంతే మునయః సర్వ యేవ “కుతోఽయ 1మాసాదిత” ఇతి తమాసీ
 నమఃస్మచ్చా అసౌ తు తాన బ్రవీత్. ‘అయం మయా స్నాతు
 మితోగతేన కమలినీతీరతరునీడనివతిత శ్శుకశిశు రాతపజనితక్లాంతి
 రుత్తప్తపాంసుపటమధ్యగతో దూరనిఃపతితవిహ్వలతను రల్పావశే
 5 షాయు రానాదితః తస్మిన్దూరారోహతయా చ తస్య వచస్పతే ర్న శక్య
 తేస్వనీడ మారోపయితు మితి జాతదయే నానీతః, త ద్యావ దయమ
 ప్రయాథపక్షతి రక్షమోఽంతరిక్షముత్పతితుం తావ దత్రైవకన్తిం
 శ్చి దాశ్రమతరుకోటరే మునికుమారకైరస్తాభి శ్చోపసీ తేననీవారకణ
 నికరేణ వివిధఫలరసేన చ సంవర్ధ్యమానో ధారయతు జీవితం, అనాథపరి
 10 పాలనం హి ధర్తోఽస్తద్విధానాం, ఉద్భిన్నపక్షతి స్తు గగనతలసంచ
 రణసమర్థో యాస్యతి య త్రాస్తై రోచిష్యతే, ఇహౌవ వాసముప
 జాతపరిచయః స్థాస్యతి.’ ఇత్యేవ మాదికమస్తత్సంబద్ధాలాపమాకర్ణ్య
 కించి దుపజాతకుతూహలో భగవాన్ జాబాలిరీషదావలితకంధరః.
 పుణ్యజలైః ప్రక్షాళయన్నివ మా మతిప్ర శాంతయా 2దృష్ట్వా సుచిర
 15 మభిజాతప్రత్యభిజ్ఞ ఇవ పునః పున ర్ద్విలోక్య ‘స్వస్యై వావినయస్య ఫల
 మనే నానుభూయత’ ఇ త్యవోచత్. స హి భగవాన్ కాలత్రయదర్శి
 తః ప్రభావా ద్ద్వీవ్యేన చక్షుషా సర్వమేవకరతలగత మివ జగదవలో
 కయతి. వేత్తి జన్తాంతరాణ్య ప్యతీతాని. కథయత్యాగామిన మ ప్య
 ర్థం ఈక్షణగోచరగతానాం చ ప్రాణినామాయుషః ప్రమాణ మా
 20 వేదయతి. ‘తతః సర్వైవ తాపసపరిషత్ శ్రుత్వా సా విదితతత్ప్ర
 భావాత్ కీదృశోఽనే నావినయః కృతః కిమర్థంవా కృతః క్వవా కృతో
 జన్తాంతరే వా కోఽయ మాసీ’ దితి కుతూహలిన్యభవత్. ‘అసక్మ
 దుపయాచితవతీ చ తం భగవంతం. సా‘ఆవేదయప్రసీదభగవన్ కీదృశ
 ‘స్యావినయస్య ఫలమనేనానుభూయతే కశ్చాయమాసీ జన్తాంతరే
 25 విహగజాతో వా కథ మన్య సంభవః కి మభిధానో వాయం అపనయతు
 నః కుతూహలం ఆశ్చర్యాణాం హి సర్వేషాం భగవాన్ ప్రభవః.’

1 మాసాదితశ్శుకశిశురి. 2 వతన. 3 దృష్ట్వాదృష్టా. 4 యతః. 5 ఉదనాధిక
 వతీ; అసక్మదుపేత్యాధికవతీ; దుపేత్యాధికు.

ఇత్యేవ ముపయాచిత స్తపోధనపరిషదా తయా స మహాముని
రవదత్ 'అతిమహా దిద మాశ్చర్య మాఖ్యాతవ్యమ్ అల్పశేష మహాః,
ప్రత్యాసీదతి చ నః స్నానసమయః, భవతా మ పృతిక్రామతి దేవా
ర్చనవిధివేళా, తదుత్తిష్ఠంతు భవంతః సర్వ ఏవ, తావ దాచరంతు య
థోచితం దివసవ్యాపారం, అపరాహ్లాసమయే భవతాం పునః కృతఫల 5
మూలాశనానాం విస్త్రంభోపవిష్టానా మాదితగ ప్రభృతి సర్వ మావేద
యిష్యామః, యోఽయం, య చ్చ కృత మనేనాపరస్మిన్ జన్తని, ఇ
హలోకే చ యథాఽస్య సంభూతిః, అయం చ తావ దపగతక్షమః క్రి
యతా మాహారేణ, నియత మయ మ ప్యాత్తనో జన్తాంతరచ్ఛత్తం స్వ
ప్నోపలబ్ధ మివ మయి కథ యతి సర్వ మశేషతః స్మరిష్యతి.' ఇత్యుభదధ10
దేవోత్థాయ సహ తై ర్హునిభిః స్నానాదికం దివసవ్యాపార మకరోత్.

అనేన చ సమయేన పరిణతో దివసః స్నానోత్థితేన మునిజనే నా
ర్ఘ్య విధి ముపపాదయతా యః క్షితితలే 'దత్తః తమంబరతలగతః
సాక్షా దివ రక్తచందనాంగరాగం రవి రుదవహత్. ఉర్ధ్వముఖై రంకు
బింబనిహితదృష్టిభి రుష్మవై స్తపోధనై రివ పరిపీయమానతేజగ ప్రసరో15
విరళాతపో దివస స్తనిమాన మభజత్. ఉద్యత్స్పర్శి సార్థస్పర్శపరిజి
హీర్షయేవ సంహృతపాదః పారావతచరణపాటలరాగో రవి రం
బరతలా దలంబత. ఆలోహితాంశుజాలం జలశ యనమధ్యగతస్య మధు
భిదో విగళస్తధుధార మివ నాభినళినం ప్రతిమాగత మపరార్ణవే సూ
ర్యమండల మాలక్యత విహాయ ధరాతల మున్ముచ్య కమలినీవనాని20
శకునయ ఇవ దివసావసానే తపోననతరుశిఖరేషు పర్వతాగ్రేషు చ రవి
కిరణాః స్థితి మమర్వత ఆలగ్నరక్తాతపఃచ్ఛేదామనిభి రాలంబితలోహిత
వల్కులా ఇ వాశ్రమతరవః క్షణ మశోభంత. అస్త ముపగతే భగవతి
సహ స్రదీధితా వపరార్ణవతటా దుల్లసంతీ విద్రుమల తే వాపాటలా
సంధ్యా సమదృశ్యత. యస్యా మాబధ్యమానధ్యానం ఏకదేశదుహ్య25
మానహోమధేనుదుగ్ధధారాధ్వనిమనో హరం అగ్నిహోత్రవేదీవిప్ర
కీర్యమాణహరిత్కుశం ఋషికుమారి కాభి రిత స్తతో విక్షిప్యమాణ

¹దిగ్దేవతార్చనబలిశోభిత మాశ్రమపద మభవత్. క్వాపివిహృత్యదివసా
వసానే లోహితతార కాతపోవన ధేను రిచకపిలాపరివర్తమానాసంధ్యా
ముదితై స్తపోధనై రదృశ్యత. అచిరప్రోషితే చ సవితరి శోకివిధురా
కమలముకుళకమండలుధారిణీ హంససితదుకూలపరిధానా మృణాళధ
5 వళయజ్ఞోపవీతినీ మధుకరమండలాక్షమాలావలయ ముద్వహంతీ కమ
లినీ రవిసమాగమవ్రత మి వాచరత్ అపరసాగ్రాంభసి పతితే దివస
కరే పతనవేగోత్థిత మభశ్శీకరనికర మివ తారాగణ మంబర మధార
యత్ అచిరాచ్ఛ సిద్ధకన్య కావిక్షిప్తసంధ్యార్చనకుసుమశబల మివ స
తారం వియదరాజత క్షణేన చోస్తుభేన మునిజనే నోర్ధ్వవిక్షిప్తైః ప్ర

10 నామాంజలిసలిలైః ప్రక్షాళ్యమాన ఇవాగళ దళిలః సంధ్యారాగః

క్షయ ముపగతాయాం చ సంధ్యాయాం తద్విదాశదుఃఖితా
అంజననీలం కృష్ణాజిన మివ విభావరీ తిమిరోద్గమ మభినవ మవహత్.
అపహాయ మునిజనహృదయాని సర్వ మన్య దన్ధకారతాం తిమిర మన
యత్. క్రమేణ చ రవి రస్తముపాగత ఇత్యుదంత ముపలభ్య
15 సముపజాతవై రాగ్యోజ్యోత్స్నా ధౌతదుకూలవల్కలధవళాంబర స్స
తారాంతఃపురః పర్యంతస్థితతనుతిమిరతమాలవన లేఖం సప్తర్షి మండలా
ధ్యుషితం అరుంధతీసంచరణపనిత్రం ఉపాహితాషాఢం ఆలక్ష్మ్యమాణ
మూలం ఏ కాంతస్థితచారు తారకమృగం అమరలోకాశ్రమ మివ గగన
మమృతదీధితి రధ్యతిష్ఠత్ చంద్రాభరణధృత స్తార కాకపాలశకలాలంకృ
20 తాదంబరతలాత్ త్ర్యంబకోత్తమాజ్ఞాదివ గంగా² సాగరమాపూరయం
తీ హంసధవళా ధరణ్యా మపతత్ జ్యోత్స్నా. హిమకరసరసి వికచపుం
డరీకసితే చంద్రి కాజలపానలోభా దవతీర్ణో నిశ్చలమూర్తి రమృతపంక
లగ్న ఇ వాలక్ష్మ్యత హరిణః తిమిరజలధరసమయాపగమానంతర మభి
నవసితసింధువారకుసుమపాండురై రర్ణ వాగతై రగృహ్యస్త హంసై రివ
25 కుముదసరాంసి చంద్రపాదైః విగళితసకలోదయరాగం రజనికరబింబం
అంబరాపగావగాహ ధౌతసిందూర మైరావతకుంభస్థల మివ తత్త ణమ
లక్ష్మ్యత. శనై శ్చనై శ్చ దూరోదితే భగవతి హిమతతిస్రుతిసుధాధూళి

పటలేనేవధవళీకృతేచంద్రాతపేనజగతిఅవశ్యాంజలబిందు¹పతనశీతేషు
మందగతిషు విఘటమానకుముదవనకషాయపరిమళేషుసముపాధనిద్రా
భరాలసతారకైరన్యోన్యగ్రధితపక్షపుటైరారబ్ధరోమంథమంథరముతైః
సుఖాసీనైరాశ్రమమ్మగైరభినందితాగమనేషుప్రవహత్సునిశాముఖ
సమీరేషు అర్ధయామమాత్రావఖండితాయాం విభావర్యాం హారీతః⁵
కృతాహారం మామాదాయ సర్వైస్తైః సహమునిభిరుపసృత్యచం
ద్రాతపోద్భాసినితపోవనైకదేశేవేత్రాసనేసుఖోపవిష్టమనలిదూర
వర్తినాజాలపాదనామ్నా శిష్యేణదర్శపవిత్రపాణినాధవిత్రహస్తేన
మందమందముపవీజ్యమానంపితరము²వాచ 'హేతాత సకలేయమా
శ్చర్యశ్రవణకుతూహలాకులితహృదయా సముపస్థితాతాపసపరిషదాబ¹⁰
ద్ధమండలాప్రతీక్షతే, వ్యపసీతశ్రమశ్చకృతో²యంపతత్రిపోతః,
తదావేద్యతాం³కిమనేనకృతమన్యస్తిజన్తనికోవా²య
మభూత్భవిష్యతిచ' ఇత్యేవముక్తస్తు సమహామునిరగ్రతఃస్థితం
మామవలోక్యతాంశ్చసర్వానేకాగ్రాశ్రవణతత్పరాన్తునీ
బుధ్వాశనైరబ్రవీత్. 'శ్రూయతాంయదికుతూహలమ్. 15

1 పతనమందగతిషు. 2 మహాచత్. 3 యదనేన.

అ స్తి సకలత్రిభువనలలామభూతా ప్రసవభూమి రివ కృతయు
 గస్య ఆత్మనివాసోచితా భగవతా మహాకాలాభిధానేన భువనత్రయ
 సర్గస్థితసంహార కారణేన ప్రమథనాథే నాపరేవ పృథివీ సముత్పాదితా
 ద్వితీయపృథివీశక్తియూ జలనిధి నేవ రసాతలగంభీరేణ జలపరిఘావల
 యేన పరివృతా పశుపతినివాసప్రీత్యా గగనతలోల్లేఖశిఖరమాలేన
 కైలాసగిరిణేవ సుధాసితేన ప్రాకారమండలేన పరిగతా ప్రకట
 శంఖశుక్తిముక్తాప్రవాళమరకతమణిరాశిభిశ్చామికరచూర్ణవాలుకా
 నికరనిచిత్రైరాయామిభి రగస్త్యపరిపీతసలిలైః సాగరై రివ మహావిపణి
 పథై రుపశోభితా సురాసురసిద్ధగంధర్వవిద్యాధరోరగాధ్యాసితాభిశ్చ
 10 త్రశాలాభిరనవరతోత్స¹వావలోకనకుతూహలాదంబరతలాదవనితలం
 అవతీర్ణాభిర్ద్రివ్యవిమానపంక్తిభిరి వాలజ్జ్వలామథనోద్ధతదుగ్ధసింధుఫే
 నధవళమందరద్యుతిభిః కనకమయామలకలశశిఖరైః అనిలఙ్గోలాయిత
 సితధ్వజై రుపరిపతదభ్రగంగై రివ తుషారగిరశిఖరై రమరమందిరై
 ర్విరాజితశృంగాటకా సుధావేదికోపశోభితోదపానై రనవరతచలితజల
 15 ఘటియంత్రసిచ్యమానహరితోపవనాన్ధకారైః కేతకీధూళిధూసరై రుప
 శల్యకై రుపశోభితామధుమదముదితముఖరమధుకర పటలాన్ధకారినిష్ఠ
 టాస్ఫురదుపవనలతాకుసుమపరిమళసురభిసమీరణా రణితసౌభాగ్య
 ఘంటై రాలోహితాంశుకపతాకై రాబద్ధరక్తచామరై ర్విద్రుమమయైరివ
 ప్రతిభవన ముచ్చితై ర్నకరాంకై ర్నదనయప్తికేతుభిః ప్రకాశితమకర
 20 ధ్వజపూజా సతతప్రవృత్తాధ్యయనధ్వనిధౌతకల్పషా స్తిమితమురజరవ
 గంభీరగర్జితేషు సలిలశీకరాసార²రచితదుర్ద్దినేషు పర్యస్తదినకరకిరణ
 స్తబకరచితసురచాపచారుషు ధారాగృహేషు మత్తమయూరమండలై
 రామండలీకృతశిఖండై స్తాండవవ్యసనిభి రాబధ్యమానకేకారవకోలా
 హలావిక చకువలయ కాంతై రుత్ఫుల్లకుముదధవలోదరై రనిమిషదర్శన
 25 రమణీయైః అఖండలోచనై రివ సహస్రసంఖ్యై రుద్భాసితా సరోభిః
 అవిరళకదళీవనకలితాభి రమృత ఫేనపుంజపాండురాభి ర్దిశిదిశిద త్తకల
 మాంసమృణాలశంకాభిః దంతవలభికాభి స్సాధపంజ్కీభి ర్ధవళీకృతా

1 వక్రమదావలోకన. 2 స్తబకరచిత. 3 దిశిదంతవలభికాభిర్ధవళీకృతా.

యావనమదమత్తమాళవీకుచకలశ¹క్షుభితసలిలయా భగవతో మహా
కాలస్య శిరసి సురసరిత మాలోక్య సముపజాతేర్ష్య యేవ సతతా
బద్ధతరంగభ్రుకుటీలేఖయా ఖ మివ త్కాలయన్త్యా శీప్రయా పరిక్షి
ప్తా నిఖిలభువనతలఖ్యాతయశసా హరజటాచంద్రేణేవ కోటిసారేణ
మైనాకే నే వావిదితపక్షపాతేన మందాకినీప్రవాహేణేవ ప్రకటిత 5
కనకపద్మరాశినా స్పృతిశాస్త్రేణేవ సభావసథకూపప్రపారామ
సురసదననేతుయంత్రప్రవర్తకేన మందరేణే వౌద్ధృతసమస్తసాగర
రత్నసారేణ సంగృహీతగారుడేనాపి భుజంగసంగభీరుణా² సక
లోపజీవినా³పి ప్రణయిజనోపజీవ్యమానవిభవేన వీరేణాపి వినయ
వతా ప్రియంవదే నాపి సత్యవాదినా అభిరూపేణాపి స్వదారసం¹⁰
తుష్టేన అతిథిజనాభ్యాగమార్థినా⁴ పరప్రార్థనానభిజ్ఞేన కామార్థ
పరేణాపి ధర్మప్రధానేన మహాసత్త్వేనాపి పరలోకభీరుణా⁵ సకలవిజ్ఞాన
విశేషవిదా విద్యావేదాతేన శీలే నాదీనేన దక్షేణ స్థితపూర్వాభి
భాషిణా పరిహాసపేశలే నోజ్జ్వలవేషేణ శిక్షితాశేషదేశభాషేణ
వక్రోక్తినిపుణేన ఆఖ్యాయికాఖ్యానపరిచయచతురేణసర్వలిపిజ్ఞేనమహా¹⁵
భారతపురాణరామాయణానురాగిణా బృహత్కథాకుశలేనద్యూతా
దికలాకలాపపారగేణ శ్రుతరాగిణా సుభాషితవ్యసనినా ప్రశాంతేన
సురభిమాసమారుతే నేవ సతతదక్షిణేన హిమగిరికాననే నే వాంతస్సర
శేన లక్ష్మణే నేవ రామారాధననిపుణేన శత్రుఘ్నే నే వావిష్కృతభరత
పరిచయేన దివసే నేవ మిత్రానువర్తినా బౌద్ధే నేవ⁴ సర్వదా నాస్తివాద²⁰
శూరేణ సాంఖ్యే నేవ ప్రధానపురుషగుణోపేతేన విలాసిజనే నాధి
ష్ఠితా సజై లేవ స్రాసాదైః సశాఖానగరేన మహాభవనై స్సకల్పవృ
క్షేవ సత్పురుషైః దర్శితవిశ్వరూపేవ చిత్రభిత్తిభిః అమరాధిఃకూర్తి
రివ మఖశతానలధూమపూతా పశుపతిలాస్యకీడేవ సుధాధవళాట్ట
హాసావృద్ధేవ జాతరూపక్షయాగరుడకూర్తిరివాచ్యుతస్థితిరమణీయా²⁵
సంధ్యేవ పద్మ¹రాగారుణా ప్రభాతవేళేవ ప్రబుద్ధసర్వలోకా శబరవసతి
రివ అవలంబితచారుచామరనాగదంతధవళగృహ² శేషతను రివ సదా

1 లలిత. 2 భూక. 3 వదాన్యేన. 4 సర్వాస్తి వాదశూరేణసాంఖ్యాగమే
నేవ. 5 ప్రధానపురుషోపేతేన జనధర్మేణేవ జీవానుకంపినావిలాసి. 6 రాగానురాగిణీ.

సన్నవసుథాధరా జలనిధిమథనవేళేవ మహాఘోషపూరితదిగంతరా
ప్రస్తుతాభిషేక¹వేళేవ సదా సన్నిహితకనకకలశసహస్రా గౌరీవ మహా
సింహాసనోచితమూర్తిః అదితి రివ దేవకులసహస్ర సేవ్యా మహావరాహ
లీలేవ దర్శితహిరణ్యాక్షపాతా² ఆస్తికతనురి వానందితభుజంగలోకా
5 వారివంశక భే వానేకబాలక్రీడారమణీయా ప్రకటాంగనోపభోగా²
వ్యఖండితచరిత్రా రక్తవర్ణా²పి సుథాధవళా అవలంబితముక్తాకలాపా
2పి విహారభూషణా బహుప్రకృతి రపి స్థిరా విజితామరలోకద్యుతి
రవంతీ షూజ్యయినీ నామ నగరీ.

యస్యా ముత్తుంగసౌధోత్సంగసంగినీనా మంగనానా మతి
10మధురేణ గీతరవేణాకృష్యమాణాధోముఖరథతురంగగ పురగపర్యస్త
రథపతాకాపటః కృతమహాకాలప్రణామ ఇవ ప్రతిదివస మాలక్ష్యతే
గచ్ఛన్ భగవాన్ దివసకరః. యస్యాం చ సంధ్యారాగారుణా ఇవ
సింధూరమణికుట్టిమేఘోస్తారబ్ధనీలః మలినీపరిమళనాళా ఇవ మరకతవేది
కాసు గగనతలప్రసృతా ఇవ వైడూర్యమణిభూమిషు తిమిరపటలవిఘట
15నోద్యతాఇవకృష్ణాగురుధూమమండలేషుఅభిభూతతారకాప్రజ్ఞాయఇవ
ముక్తాఫలప్రాలమ్బేషువికచకమలచుంబినఇవ నితంబినీముఖేషు ప్రభాత
చంద్రికామధ్యపతితా ఇవ స్ఫుటికమణిభిత్తిప్రభాసు గగనసింధుత
రంగసంగిన ఇవ సితపతాకాంశుకేషు పల్లవితా ఇవ సూర్యకాంతోపలేషు
రాహుముఖకుహరప్రవిష్టా ఇవ ఇంద్రనీలవాతాయనవివరేషు విరా
20జంతే రవిగభస్తయః. యస్యాం చానుపజాతతిమిరత్వా దవిఘటిత
చక్రవాకమిథునా వ్యర్థీకృతసురతప్రదీపాః సంజాతమదనానలదిగ్ధా ఇవ
యాంతి కామినీనాం భూషణమణిప్రభాభి ర్బాలాతపపింజరా రజన్యః.
యాం చ సన్నిహితవిషమలోచనా మనవరత మతిమధురో రతిప్రలాప
ఇతి ప్రతివాసరంప్రసర్పన్ముఖరీకరోతిమకరకేతుదాహహేతుభూతో
25భవనకలహంసకులకోలాహలః. యస్యాం చ నిశి నిశి పవనవళవిలోలై
ర్దుకూలపల్లవై రుల్లసద్భి ర్దాశవీముఖకమలకాంతిలజ్జితస్యేంద్రోః
కలంక మివాపనయంతో దూరప్రసారితోర్ధ్వధ్వజభుజాః ప్రాసాదా
లక్ష్యంతే. యస్యాం చ సౌధభిర్రోత్సంగశాయిసీనాం పశ్యన్

1 భూమి రివ. 2 కడూరిపలనంది. 3 ప్రార్థకమలినీపరిమళనాళా ఇవ.

ముఖాని పురసుందరీణాం మదనపరవశ ఇవ పతితః ప్రతిమూర్ఛితేన
 లుతతి బహుళచందనజలనేకశిశిరేషు మణికుట్టిమేషు మృగలం
 ఛనః. యస్యాం చ నిశావసానే ప్రబుద్ధస్య తారతర మపి పతతః
 పంజరభాజః శుకళారికాసమూహస్య అభిభూతవిగ్రహసాదన స్వరా
 మృతేన విస్తారిణా విలాసినీభూషణరవేణ చావిభావ్యమనా నిర్భయ భవ
 వంతి ప్రభాతమంగళగీతయః. యస్యాం చానిర్వృతి ర్మణిదీపనాం,
 తరళతా హారలతానాం, అస్థితిఃసంగీతమురజధ్వనీనాం, ద్వంద్వవియోగ
 శ్చక్రనామ్నాం, వర్ణపరీక్షాకనకానాం, అస్థిరత్వం భవజానాం, అసంగ
 తత్వమరీణాం, మిత్రద్వేషః కుముదానాం, కోశగుప్తి రసీనాం. 10
 బహునా. యస్యాం చ సురాసురచూడామణిమరిచి నయచురభితచరణా
 నఖమయూఖో నిశితత్రిశూలదారితాంధకమహాసురో గౌరీనుపుర
 కోటిఘృష్ట శేఖరచంద్రశకలః త్రిపురభస్మరజహకృతాంగరాగో ముగ్ధ
 ధ్వజధ్వంసవిధురయా రత్యా ప్రసాదయంత్యా ప్రసారితకరదళాగ్రశ
 విగళితవలయనికరాచ్ఛితచరణః ప్రళయానలశిఖాకలాహళిపటజటాభిర
 భ్రాంతామరసింధురంధకారి ర్భగవా నుత్కృష్టకైలాసపానస్త్రీతిర్భవః 15
 కాలాభిధాన స్వయం ప్రతిపసతి.

తస్యాం చైవంవిధాయాం నగర్యాం నృగనలసహుషయముతి
 ధుంధుమారభరతభగీరథజనమేజయాద్భుతప్రతిమో భుజబలౌ పార్జిత
 భూమండలః ఫలితశక్తిత్రయో మతిమా నుత్సాహసంగనో స్తీతౌ
 స్త్రాఖన్న బుద్ధి రధీతధర్మశాస్త్రః తృతీయ ఇవ తేజసా శాంత్యా చంద్ర
 సూర్యాచంద్రమసోః అనేకసప్తతంతుపూతమూర్తిః ఉపశమితసకలజగ
 దుపప్లవో విహాయ కమలవనా న్యవిగణయ్య నారాయణావక్షస్థులససతి
 సుఖ ముత్కుల్లారవిందహస్తయాశూరసమాగమైకవ్యసనిన్యా నిర్వాజ
 మాలింగితో లక్ష్మ్య మహామునిజనసంసేవితస్య మధుసూదనచరణ ఇవి
 సురసరిత్ప్రవాహస్య ప్రభవః సత్యస్య శిశిర స్యాపి రిపుజనసంగతాపహ 25
 రిణః స్థిర స్యా ప్యనవరతం భ్రమతో నిర్మలస్యాపి హరినీకృతారాతి
 వనితాముఖకమలద్యుతే రతిధవళ స్యాపి సర్వజనరాగ శంఖా స్సుధా
 సూతే రివ జలనిధి రుద్భవో యశసః పాతాళ ఇవాశ్రితో నిజమక్షతి

భీతైః క్షీతిభృతాం కులైః గ్రహగణ ఇవ బుధానుగతో మకరధ్వజ
ఇవోత్సన్న విగ్రహో దశరథ ఇవ సుమిత్రోపేతః పశుపతి రివ మహానే
నానుగతో భుజగరాజ ఇవ క్షమాభరణగురుః నర్మదాప్రవాహ ఇవ
మహావంశప్రభవః అవతార ఇవ ధర్మస్య ప్రతినిధి రివ పురుషోత్త
రమస్య పరిహృతప్రజాపీడో రాజా తారాపీడో నామాభవత్ .

- య స్తమగిప్రసరమలినవపుషా పాపబహుశేన కలికాలేన చా
లిత మామూలతో ధర్మం దశాననే నేవ కైలాసం పశుపతి రి వావ
ష్టభ్యపున రపి స్థిరీచకార. యం చ రతిప్రలాపోపజనితదయార్ద్రహృద
యహరనిర్మిత మపర మివ మకరకేతు మమంస్త లోకః. యం చ జల
10నిధితరంగధౌతమేఖలాత్ పత్రాంతరవిచారితారాగణద్విగుణితతట
తరుకుసుమప్రకరాత్ ఉద్యదిందుబింబవిగళదమృతబిందుదుర్ది నార్ద్రరక్త
చందనాత్ అశిశిరకరరథతురంగఖరఖురశిఖరోల్లేఖనఖండితోల్లసల్లవం
గపల్లవాత్ విరావతకరలూనలోద్ధ్రుసల్లకీకిసలయకబళా దాశైలా దుద
యనామ్నుగ కపిబలవిలుప్తవిరళలవలీలతాఫలాత్ ఉదధివినిర్గతజల దేవ
15తాభివంద్యమానరాఘవపాదకమలాంకితాత్ అచలనిపాతదళితశంఖ
కులశకలతారకితశిలాతలాత్ నలకరతలాకలితశైలసహస్రసంభూతాదా
నేతుబంధాత్ అచ్ఛనిర్మరజలధౌతతారకాసార్థాత్ అమృతమథనోద్య
తవై కుంతకమత కేయూరపత్రమకరకోటికషణమసృణితగ్రాన్తః సురా
సురహేలావలయితవాసుకిసమాకర్షణారంభచలితచరణభరదళితనితం
20బాత్ అమృతశీకరసిక్తసానో రామందరాచలాత్ నరనారాయణచర
ణముద్రాంకితబదరికాశ్రమరమణీయాత్ కుజేరపురసుందరీభూషణరవ
ముఖరశిఖరాత్ సప్తర్షిసంధ్యోపాసనాపూతప్రసృవణాంభసో వృకో
దరోద్దళితసౌగంధికీషండసుగంధిమేఖలాదా గంధమాదనాత్ నేవాం
జలికమలముకుళదంతురైః శిరోభి శ్చరణనఖమయూఖాగ్రగ్రధితమకుట
25మకరపత్రలతాగ్రంథయో భయచక్షితతరళతారకదృశో భుజబల
విజితాః ప్రణేము రవనీపతయః యేన చ అనేకరత్నాంశుజాల పల్ల
వితే వ్యాలంబిముక్తాఫలజాలకే దిగ్గజే నేవ కల్పతరౌ ఆక్రాంతే సింహా

సనే భరణ శిలీముఖవ్యతికరకంపితా లతా ఇవ ¹ ఆనేము రాయామి
 న్యస్సర్వాదిశః. యస్మై చ మన్యే ² (ఽనన్యసాధారణశక్తిసంపదే) సుర
 తి రపి స్పృహయాంచకార యస్తా చ్చ ధవళీకృతభువనతల స్సకల
 లోక హృదయానందకరీ క్రౌంచా దివ హంసనివహో నిర్జగమ గుణ
 గణః. యస్య చ అమృతామోదసుర భివరిమళయామందరోద్ధూతబహుళః
 దుగ్ధసింధు ఫేనలేఖ యేవ ధవళీకృతసురాసురలోకయా దశసు దిక్షు
 ముఖరితభువన మభ్రమృత కీర్త్యా. యస్య చ అతిదుస్సహప్రతాపసం
 తాపఖద్యమా నేన క్షణ మపి న ముమో చాతపత్రచ్ఛాయాం గాజ
 లక్ష్మీః తథా చ యస్య దిష్టివృద్ధి మివ శుశ్రావ ఉపనేశ మివ జగ్రా
 హ బహుమంగళ మివ మేనే మంత్రమివ జజాప ఆగమ మివ సంతార చ ¹⁰
 రితం జనః. యస్మిం శ్చ రాజని గిరిణాం విపక్షతా ప్రత్యయానాం పరత్వం
 దర్పణానా మభిముఖావస్థానం. శూలపాణిప్రతిమానాం దుర్గాశ్లేషః
 జలధరాణాం చాపధారణం పద్మానాం జలదివ్యం ప్రతీహారిణాం మసి
 ధారణం త్రైక్ష్య మసిధారాణాం ధ్వజానా మున్నతిః ధనుషా మవనతిః
 పంశానాం శిలీముఖక్షతిః దేవతానాం యాత్రా కుసుమానాం బంధ ¹⁵
 నస్థితిః ఇంద్రియాణాం నిగ్రహో వనకరిణాం వారిప్రవేశో గ్రహాణాం
 తులారోహణం అగస్త్యోదయే విషవిశుద్ధిః కేశనఖానా మాయతిభంకో
 జలధరదివసానాం మలినాం బరత్వం రత్నోపలానాం సూచీభేదః మునీ
 నాం యోగధారణం కుమారస్తుతిషు తారకోద్ధరణం ఉష్మరశ్చేర్ణ
 హణశంకా శశినో జ్యేష్ఠాతిక్రమో మహాభారతే దుశ్శాసనాపరాధః ²⁰
 వయఃపరిణామే దండగ్రహణం అసిధారాసు కోశగుప్తిః కామినీకుచ
 పత్రభంగేషు నక్రతా కరిషు దానవిచ్ఛిత్తిః అక్షక్రీడాసు శూన్యగృహ
 దర్శనం పృథివ్యా మాసీత్.

తస్య చ రాజ్ఞో నిఖిలశాస్త్రకలాకలాపావగాహనగభీరబుద్ధిః ఆశై
 శవా దుపారాధనిర్భరప్రేమరసో నీతిశాస్త్రప్రయోగకుశలో భువన ²⁵
 రాజ్యభారార్ణవైకనౌకర్ణధారో మహా త్వపి కార్యసూక్తుః ష్టవిష
 ణ్ణధీః ధామ ధైర్యస్య స్థానం స్థితేః ³ సింధుః సత్యస్య గురు ద్గుణానా

1 నేమురాయామిన్యః. 2 వితన్నాస్తిక్యచిత్. 3 రాధాకర్ణనం. 4 నేతుః సత్యస్య.

మాచార్య ఆచారాణాం ధాతాధర్మస్య శేషాహి రివ సకలమహీభార
 ధారణక్షమః సలీలనిధి రివ మహాసత్త్వనివాసః జరాసంధ ఇవ ఘటిత
 సుధివిగ్రహః త్యక్రింబక ఇవ ప్రసాధితదుర్గః యుధిష్ఠిర ఇవ ధర్మప్ర
 భవః సకలవేదవేదాంగవిత్ అశేషరాజ్యమంగలైకసారో బృహస్పతిరివ
 ౮ సునాసీరచ్యు కవి రివ వృషపర్వణః వసిష్ఠ ఇవ దశరథస్య విశ్వామిత్ర
 ఇవ రామస్య ధౌమ్య ఇ వాజాతశత్రో దమనక ఇవ ¹(భీమస్య సుమతి
 రివ) నలస్య సర్వకార్యే ష్వప్రతిహతమతి రమాత్యో బ్రాహ్మణః శుక
 నాసో నా మాభవత్.

యో నరకాసురశస్త్రప్రహారభీషణే భ్రమన్తందరనితంబనిర్దయ
 10 నిచ్ఛేషకతినాంసపీఠే నారాయణవక్షస్థలేఽపి స్థితా మదుష్కర
 లాభా మమన్యత ప్రజ్ఞాబలేన లక్ష్మీమ్. యం చ సమాసాద్య దర్శితా
 నేకరాజ్యఫలా ల తేవ మహాపాదవ మనేకప్రణానగహనా విస్తార
 ముపయయా ప్రజ్ఞా. యస్య చానేకచారపురుషసహస్రసంచారనిచితే
 చతురుదధివలయ²పరిఖా ప్రమాణే ధరణీతలే స్వభవన ఇ వావిదితమహా
 15 రహః సముచ్ఛ్వాసిత మపి రాజ్ఞాం నాసీత్.

స రాజా బాల ఏవ సురకుంజరకరపీవరేణ రాజలక్ష్మీలీలోపథా
 నేన సకలజగదభయ³ప్రదానశౌండేన రణయజ్ఞదీక్షాయూపేన స్ఫురద
 సిలతామరీచిజాలజటిలేన నిఖిలారాతికులప్రళయధూమ ⁴కేతునా బా
 హుదండేన విజిత్య సప్తద్వీపవలయాంకృతాం వసుంధరాం తస్మిన్
 20 శుకనాసనాన్ని మంత్రిణి సుహృదీవ రాజ్యభార మారోప్య సుస్థితాః
 ప్రజాః కృత్వా కర్తవ్యశేషమపరమవశ్యన్ ప్రళమితాశేషవిపక్షతయా
 విగతాశంక శ్శిథిలితపృథ్వీవ్యాపారః ప్రాయశో యావనసుఖ మనుబు
 భూవ. తథాహి—కదాచిదుల్లసత్కరోరకపోలపులకజర్జరతకర్ణపల్లవా
 నాం ప్రణయినీనాం చందనజలచ్ఛటాభి రివస్థితసుధాచ్ఛవిభి రభిషిచన్
 25 మానః కర్ణోత్పలై రివ లోచనాంశుభి స్తాడ్యమానః కుంకుమపటవాన
 ధూళిభి రివ రత్నాభరణప్రభాభి రాకులీక్రియమాణలోలలోచనః ధవ

1 ఏతన్నాస్తికవిత. 2 పరితేపప్రమాణే. 3 ప్రదానయజ్ఞదీక్షాయూపేన.
 4 కేతుదండేన బాహునా.

శాంశుకై రివ కరనఖరమయూఖజాలకై రాహన్యమానః చంపక కుసుమ
దళమాలికాభి రివ భుజలతాభి రాబధ్యమానః దష్టాధరధూతకరతల
చలన్తణివలయకలకలరవరమణీయంరతిరభసదళితదంతపత్రదళదంతురిత
శయనం ఉత్తిష్టచరణతలగళదల క్తకరసర క్తశేఖరం సరభసకచగ్రహ
1 ఘూర్ణితమణికర్ణపూరం ఉల్లసితకుచకృష్ణాగురుకంకపత్రలతాంకితప్ర
చ్ఛదపటంఅచ్ఛశ్రమజలకణికాలులితగోరొచనాతిలకపత్రభంగంఅనంగ
పరవశః సురత మాతతాన కదాచి న్నకరకేతుకనకనారాచపరంప
రాభి రివ కామినీకరపుటవినిర్గతాభిః కుంకుమజలధారాభిః పింజరీక్రియ
మాణకాయో లాఘజలచ్ఛటాప్రహారపాటలీకృతదుకూలో మృగ
మదజలబిందుశబలచందనస్థాసకః కనకశృంగకోశై శ్చిరం చిక్రిడ. కదా10
చిత్ కుచచందనమూర్ణధవళితోర్ధ్విమాలం చటులతులాకోటివాచాల
చరణాల క్తకసి క్తహంసమిథునం అలకనిపతితకుసుమనికరశారం ఉత్
ప్లవమానకర్ణపూరకువలయదళం ఉన్నతనితంబసంక్షోభజర్జరితతరంగం
ఉద్దళితనాళపర్యస్తనళిననిపతితధూళిపటలం అనవరతకరతలాస్ఫాలన
విస్ఫురత్ఫేనబిందుచంద్రకితం సావరోధజనో జలక్రిడయా గృహదీర్ఘి15
కాణా మంభ శ్చకార కదాచిత్ సంకేతపంచితాభిః ప్రణయినీభి రా
బద్ధభంగురబ్రూకుటిభి రారణితమణిపారిహార్యముఖరభుజలతాభిఃవకుళ
కుసుమావలీమాలికాభి స్సంయతచరణో నఖకిరణవిమిశ్రైః కుసుమ
దామభిః కృతాపరాధో దివస మతాడ్యత కదాచి ద్వకుళతరు రివ
కామినీగంధూషశీధుధారాస్వాదముదితో విశాస మభజత కదాచిద20
శోకపాదపథవ యువతిచరణతలప్రహారసంక్రాంతాల క్తకరసోరాగ ము
వాహ. కదా చిన్తుసలాయుధ ఇవ చందనధవళిః కంఠావన క్తలోలకుసు
మమాలః పాన మసేవత కదాచి ధృంధగజ ఇవ మదర క్తకపోలడోలా
యమానకర్ణపల్లవో మదకలః కాననం వికచవనలతాకుసుమసురభిపరిమ
ళం జగాహే కదాచిత్ క్వణన్తణిసూపురనినాదానందితమానసో హం25
స ఇవ కమలవనేషు రేషే. కదాచి న్నృగపతి రివ స్కంధావలంబితకే
సరమాలః క్రిడాపర్వతేషు విచచార. కదాచి న్నధుకర ఇవ విజృంభమా
ణకుసుమముకుళదంతురేషు లతాగృహేషు బభ్రామ కదాచి న్నీల

పటరచితావకుంతనో బహుళనిశాప్రదోషదత్త¹ సంకేతః సుందరీభి స్స
సార. కదాచి చ్చ విఘటితకనకకవాటప్రకటవాతాయనే ష్వనవరత
దహ్యమానకృష్ణాగరు²ధూసరై రివ పారావతైరధ్యాసితవిటంకేషు మ
హాప్రాసాదకుక్షిషు కతిపయాప్తసుహృత్పరివృతో వీణా వేణుమురజమ
రీనోహర మంతగపురసంగీతకం దదర్శ. కిం బహునా—యద్యదతిరమణీ
య మభిమత మవిరుద్ధ మాయత్యాం తదాత్వే చ తత్త దనాక్షిప్తచే
తాః పరిసమాప్తత్వా దన్యేషాం పృథ్వీవ్యాపారాణాం సిషేవే న తు
వ్యసనితయా. ప్రముదితప్రజస్య హి పరిసమాప్తసకలమహిమండల ప్ర
యోజనస్య నరపతే ర్విషయసంభోగలీలా భూషణ మితరస్య తు విడం
10బనా. ప్రజానురాగ హేతో శ్చాంతరాంతర్దర్శనం దదౌ. సింహాసనం
చ నిమిత్తే హ్వయరోహ.

శుకనాసో²పి మహాంతం తం రాజ్యభారమనాయానేనైవ ప్రజ్ఞాబ
లేన బభార. యతైవ రాజా సర్వకార్యాణ్య కార్షిత్ తద్వ దసా వపిద్వి
గుణీకృతప్రజానురాగ శ్చ కార. త మపి చలితచూడామణిమరిచిమంజరీ
15జాలిభి ర్తాలిభి రావర్జితకుసుమశేఖరచ్యుతమధుశీకరసిక్తసభం దూ
రావసతిప్రేఖితమణికుండలకోటిసంఘట్టితాంగదం రాజక మాననామ.
తస్మి న్నపి చలతి చటులతురంగబలముఖరఖురరవబధిరీకృతభువనాంత
రాళా బలభరప్రచలవసుధాతలడోలాయమానగిరయో గళన్తదాంధ
గంధగజదానధారాంధకారాః సంసర్పదతిబహుళ ధూళిపటలధూసరిత
20సింధవః ప్రచలపదాతిబలకలకలస్ఫిటితకర్ణవివరాః సరభసోడ్డుష్య
మాణజయశబ్ద³నిరంతరాః ప్రోద్ధూయమానధవళచామరసహస్రసం
ఛాదితాః పుంజితన రేంద్రబృందకనకదండాతః త్రసంఘట్టననష్టదివసా
దశ దిశో బభూవుః

ఏవం తస్య రాజ్ఞో మంత్రినివేశితరాజ్యభారస్య యశావనసుఖ
25మనుభవతః కాలో జగామ. భూయసా చ కాలేనాన్యేషా మపి జీవ
లోకసుఖానాం ప్రాయః సర్వేషా మంతం యయా ఏకం తు తనయ
ముఖకమలదర్శనసుఖం న లేథే తథా సంభుజ్యమాన మపి నిష్ఫలపు

1 సంకేతాః సుందరీ రభిససార. 2 రక్షాః. 3 సిక్తనృపసభం. 4 నిర్భరాః.

ష్పదర్శనం శరవణ మి వాంతగపుర మభవత్ . యథా యథా చ యథా
వన మతిచక్రామ తథా తథా విఫలమనోరథస్యానపత్యతాజన్తా
మహానవర్థ తాస్య సంతాపః. విషయోపభోగసుఖేచ్ఛాభి శ్చ మనో
విజహే. నరపతిసహస్రపరివృత మ ప్యసహాయ మివ చక్షుష్మంత మ
ప్యంధ మివ భువనావలంబిన మపి నిరాలంబన మి వాత్తాన మనపత్య త
మమన్యత.

అథాస్య చంద్ర లేఖేవ హరజటాకలాపస్య, కౌస్తుభ ప్రభవకై
టభారాతివక్షస్థులస్య, వనమాలేవ ముసలాయుధస్య, వేలేవసాగరస్య,
మదలేఖేవ దిగ్గజస్య, లతేవ కల్పపాదపస్య, కుసుమోన్నతి రివ సురభి
మానస్య, చంద్రి కేవ చంద్రమసః, కమలి నీవ సరసః, తారకాపంక్తి¹⁰
రివనభసః, హంసమాలేవ మానసస్య, చందనవనరాజి రివ మలయస్య,
ఫణామణిశిఖేవ శేషస్య, భూషణ మభూత్ త్రిభువనవిస్తయజననీ జన
నీవ వనితావిభ్రమాణాం సకలాంతరిపురప్రధానభూతా మహిషీ విలా
సవతీ నామ. ఏకదా చ స తదావాస ముపగత స్తాం చింతాస్తిమితదీన
దృష్టినా శోఃమూకేన పరిజనేన పరిపృతాం ఆరా దవస్థితై శ్చ¹⁵
ధ్యానానిమిషలోచనైః కంచుకిభి రుపాస్యమానాం అనతిదూరవర్తినీభి
శ్చాంతగపురవృద్ధాభి రాశ్వాస్యమానాం అవిరళాశ్రుబిందు పాతాక్ష్మీకృ
తదుకూలాం అనలంకృతాం వామకరతలవినిహితముఖకమలాం అసం
యతాకులాలకాం నిబిడపర్యంకికోపవిష్టాం రుదతీం దేవీం దదర్శ. కృత
ప్రత్యభ్యుత్థానాం చ తాం తస్యా మేవ పర్యంకికాయా ముపవేశ్య స్వ²⁰
యం చోపవిశ్య అవిజ్ఞాతబాష్పవేగకారణో భీతభీత ఇవ కరతలేన
విగతబాష్పాంభగకణౌ కుర్వౌ కపోలా భూమిపాల స్తా మవాదీత్.
'దేవి! కిమర్థ మంతర్గతగురుశోకభారమంథర మశబ్దం రుద్యతే? గ్రథం
తి హి ముక్తాఫలజాలక మివ బాష్పబిందునికర మేతా స్తవ పత్త్యపం
క్తయః? కిమర్థం చ కృశోదరి నాలంకృతాసి? బాలాతప ఇవ రక్తార²⁵
విందకోశయోః కి మితి నపాతిత శ్చరణయో రలక్తకరసః? కుసు
మశరసరగకలహంసకౌ కస్తాత్ పాదపంకజస్పర్శేన నానుగృహీతా
మణినూపురౌ? కినిమిత్త మయ మపగతమేఖలాకలాపమూఢో
మధ్యభాగః? కిమితి చ హరిణ ఇవ హరిణలాంచనేన లిఖితః

కృష్ణాగురుపత్రభంగః పయోధరభారే ? కేన కారణేన తస్మిన్యం
హరమకుటచంద్ర లే ఖేవ గంగాస్తోతసా నభూషితా హారేణ వరోరు!
శిరోధరా ? కిం వృథా వహసి విలాసిని స్రవదశ్రు జలలవధాత
కుంకుమపత్రలతం కపోలయుగళమ్? ఇదం చ కోమలాంగుళిదళనికరం
5 రక్తోత్పల మివ కరతలం కి మితి కర్ణపూరతా మారోపితమ్? ఇమాంచ
కేన హేతునా మానిని! ధారయస్యనుపరచితగోరోచనాబిందుతిలకా
మ¹సంస్కృతాలకినీం మళినా మళిక లేఖామ్? ఆయం చ తే బహుళప
క్షప్రదోష ఇవ చంద్ర లేఖావిరహితః కరభోరు! కరోతి మే దృష్టిభేద
మతిబహుళతిమిరపటలాంధకారః కుసుమరహితః కేశపాశః, ప్రసీద,
10 నివేదయ దేవి దుగఖనిమిత్తమ్, ఏ తే హి పల్లవ మివ సరాగం మమ
హృదయం కంపయంతి తరళీకృతస్తనాంశుకా స్త వాయతా నిశ్వాస
మారుతాః, ²కచ్చి న్తయా ౭పరాద్ధ మన్యేన వా కేనచి దస్తదుపజీ
వినా పరిజనేన? అతినిపుణమపి చింతయ న్న పశ్యామి ఖలు స్థలిత మల్ప
మస్యాత్తన స్త్వద్విషయే, త్వదాయత్తం హి మే జీవితం రాజ్యం చ,
15 కథ్యతాం సుందరి శుచగ కారణమ్. ఇ త్యేవ మభిధీయమానాఽపి
యదా న కించిత్ ప్రతివచనం ప్రపేదే విలాసవతీ తదా వివృద్ధబాష్ప
హేతు మస్యాః పరిజన మపృచ్ఛత్.

అథ తస్యా స్తాంబూలకరంకవాహినీ సతతప్రత్యాసన్నా మక
రికా నామ రాజాన మువాచ. 'దేవ! కుతో దేవా దల్ప మపి పరిస్థలి
20 తమ్, అభిముఖే చ దేవే కా శక్తిః పరిజనస్యాన్యస్య వా కస్య చిదప
రాద్ధమ్, కిం తు మహాగ్రహగ్రస్తేవ విఫలనరేంద్రసమాగమాసీత్య
య మస్యా దేవ్యా స్సంతాప స్సుమహీం శ్చ కాల స్సంతప్యమానా
యాః అతిక్రాంతః. ప్రథమ మపి స్వామినీ దానవశ్రీ రివ సతతనిందిత
సురతా శయనాసనస్నానభోజనభూషణపరిగ్రహాదిషు సముచితేషు
25 దివసవ్యాపారేషు కథంకథ మపి పరిజనప్రయత్నా త్ప్రవర్త్యమానా
సశోకే వాసీత్. దేవ హృదయపీడాపరిజిహ్నయా చ నదర్శితవతీ సా
వికారమ్, అద్య తు చతుర్దశీతి భగవంతం మహాకాల మర్చితు మితో

గతయాఽనయా తత్ర మహాభారతే వాచ్యమానే శ్రుతమ్'అపుత్రా
ణాంకిల గతి ర్నాస్తి న వా సంతి లోకాః శుభాః పున్నామో నర
కా త్రాయత ఇతి పుత్ర' ఇతి 'ఏత చ్చ్యుత్వా భవన మాగత్య పరిజ
నేనశిరఃప్రణామ మభ్యర్ఘ్యమానాఽపి నాహార మభినందతి, న భూష
ణపరిగ్రహ మాచరతి, నోత్తరం ప్రతిపద్యతే, కేవల మవిరళబాష్ప ప
బిందుదుర్దినాంధకారితముఖ రోదితి, ఏతదాకర్ణ్య దేవగి ప్రమాణ'
మిత్యభిధాయ విరరామ

విరతవచనాయాం తస్యాంభూమిపాలస్తూష్ణీం ముహూర్తమివ
స్థిత్యా దీర్ఘం ముష్ణంచ నిశ్వస్య నిజగాద 'దేవి! కి మత్ర క్రియతాం
దైవాయత్రే వస్తుని, ¹అల మితి రుదితేన, న వయ మనుగ్రాహ్యః¹⁰
ప్రాయోదేవతానాం, ఆత్మజపరిష్వంగామృతాస్వాదసుఖస్యనూన మభా
జనమస్తాకం హృదయమ్, అన్యస్థి జన్తని న కృత మవదాతం కర్త,
జన్తాంతర విరహితం కర్తఫల ముపనయతి పురుష స్యేహ జన్తని, న
హి శక్యం దైవ మన్యథాకర్తుం అభియుక్తే నాపి, యావ త్తు మాను
ష్యకే శక్య ముపపాదయితుం తావ త్సర్వ ముపపాద్యతామ్, అధికాం¹⁵
కురు దేవి!గురుషు భక్తిమ్,ద్విగుణా ముపపాదయదేవతాసు పూజామ్,
ఋషిజనపరిచర్యాసు దర్శితాదరా భవ, పరం హి దైవత మృషయః,
యత్నే నారాధితా యథాసమీహితఫలానా మతిదుర్లభానా మపి
వరాణాం దాతారోభవంతి, శ్రూయతే హి-పురా చణ్డకౌశికప్రసాదా
న్తగధేషు బృహద్రథో నామ రాజా జనార్దనస్య జేతార మతులబల²⁰
పరాక్రమం జరాసంధం నామ తనయం లేభే, దశరథ శ్చ రాజా పరిణ
తవయా అపి విభండకమహామునిసుతస్యఋశ్యశృంగస్య ప్రసాదాన్నా
రాయణభుజాని వాప్రతిహతా ఉదధీ నివాక్షోభ్యా నవాప చతురగ
పుత్రా, అన్యే చ రాజర్షయస్తపోధనా నారాధ్య పుత్రదర్శనామృ
తాస్వాదసుఖభాజో బభూవుః,అమోఘఫలా హి మహామునిజనసేవా,²⁵
అహ మపి ఖలు 'కదాసముపారాధగర్భభరాలసా మాపాండురముఖీ
మాసన్నపూర్ణచంద్రోదయా మివ పౌర్ణమాసీనిశాం దేవీం ద్రక్ష్యామి?

కదామే తనయజన్తమహోత్సవానందనిర్భరో హరిష్యతి పూర్ణపాతం
 పరిజనః? కదా హరిద్రవసనథారిణీ సుతసనాథోత్సంగా ద్యౌ రివోదిత
 రవిమండలా సఖాలాతపా మా మానందయిష్యతి దేవీ? కదాసర్వౌషధి
 పింజరజటిలకేశో నిహిత¹రక్షాఘృతమధుబిందుతాలుఃలలాటవిన్యస్తగౌ
 5 రవసర్వ పోన్తి శ్రభూతి²లేఖోగోరోచనాచిత్రితకంతసూత్ర గ్రంథిరుత్తా
 నశయో దశనశూన్యస్థితాననః పుత్రకో జనయిష్యతి మే హృదయా
 హ్లాదమ్? కదాగోరోచనాకపిలద్యుతి రంతగిపురికాకరతలపరంపరాసంచా
 ర్యమాణమూర్తి రశేషజనాభినందితో మంగళ ప్రదీప ఇవ మే శోకాం
 ధకార ముస్తూలయిష్యతి చతుషోః? కదా చ క్షీతితలరేణు ధూసరో
 10 మండయిష్యతి మమ హృదయేన దృష్ట్యా చ సహ పరిభ్రమన్ భవనాం
 గణమ్? కదా కేసరికిశోరక ఇవ సంజాతజానుచంక్రమణారంభః సం
 చరిష్యతీతస్తతః స్ఫటికమణిమయభిత్వంతరితాం భవనమృగశాబ
 కా నాజిఘృతుః? కదా²ంతగిపురికానూపురనినాద సంగతా³ గృహ
 కలహంసకా ననుసరన్ కష్యోన్తరప్రధావితః కనకమేఖలాఘంటికా
 15 రవానుసారణీ మాయాసయిష్యతి దాత్రీమ్? కదా కృష్ణాగరుపంకలిఖిత
 మదలేఖాలంకృతగండస్థలః కోమలముఖరవడిండివ. ధ్వనిజాతప్రీతి రూ
 ర్ధ్వకరవిప్రక్షీర్ణచందనచూర్ణ ధూళిధూసరః కుంచితాంగుళిశిఖరాంకు
 శాకర్షణవిధూతశిరాగ కరిష్యతి మదమత్తగజరాజ⁴లీలామ్? కదా మా
 తు శ్చరణయుగ రాగోపయుక్తశేషేణ పిండాలక్తకరసేన వృద్ధకంచుకి
 20 నాం విడంబయిష్యతి ముఖాని? కదా కుతూహలలోలలోచనో మణి
 కుట్టిమేష్వధోదత్తదృష్టి రనుసరిష్యతి స్థలద్గతి రాత్తనః ప్రతిబింబా
 ని? కదా నరేంద్రసహస్రప్రసారితభుజయుగళాభినంద్యమానాగమనో
 భూషణమణిమయూఖలేఖాకులీక్రియమాణలోలదృష్టిః ఆస్థానస్థితస్య
 మమ పురః పర్యటిష్యతి సభాంతరేషు⁵ త్యేతాని చాన్యాని మనోరథ
 25 శతాని చింతయతః అంతస్సంతప్యమానస్య యాంతి రజన్యః, మామపి
 దహ త్యే వాయ మహర్నిశ మనల ఇ వానపత్యతాసముద్భవః శోకః,
 శూన్య మేవ మే ప్రతిభాతి జగత్, అఫల మివాఖిలంపశ్యామి జీవితం
 రాజ్యం చ, అప్రతివిధేయే తు విధాతరి కిం కరోమి, తస్మచ్ఛతా మ

1 రక్షాఘృతమధుబిందుతాలుని. 2 లేఖో. 3 కాపణ్యః. 4 లీలాక్రీడా. 5 త్యేతాని.

యం దేవి! శోకానుబంధః, ఆధీయతాం ధైర్యే ధర్మేచ ధీః, ధర్మపరా
యణానాం హి సదా సమీపసంచారిణ్యః కల్యాణసంపదో భవంతి '
 ఏవ మభిధాయ సలీల మాదాయ స్వయంకరతలేనాభినవప్లవేనేవ
వికచకమలతుల్య మానస మస్య స్సాశ్రు లేఖం మమార్జ. పునః పున
శ్చ ప్రియశతమధురాభిః శోకాపనోదననిపుణాభి ర్ధర్మోపదేశగర్భాభి 5
ర్వాగ్భి రాశ్వాస్య సుచిరం స్థిత్యా నరేంద్రో నిష్ఠగామ

నిర్గతే చ తస్మిన్ మండిభూతశోక వేగా విలాసవతీ యథాక్రియ
మాణాభరణపరిగ్రహాదికం సముచితం వాసరవ్యాపార మకరోత్.
 తతః ప్రభృతి సుతరాం దేవతారాధనేషు బ్రాహ్మణపూజాసు గురుజన
పరిచర్యాసు చ ఆదరవతీ బభూవ. యద్యచ్ఛక్తిం చిత్తుతశ్చిచ్ఛు10
శ్రావస్తతం తత్తదర్భకతృష్ణతయా సర్వం చ కార న మహంత మప
క్షేశ మజీగణత్. అనవరతదహ్యామానగుగ్గులుబహుళధూపాంధ కారి
తేషు చండికాగృహేషు ధవళాంబరా శుచిమూర్తి రుపాక్షితా హరిత
కుశోపచ్ఛన్నేషు శిఖాతలశయనేషు సుష్మాప. పుణ్యపలిలపూరితై
ర్ద్వివిధకుసుమఫలోపేతైః క్షీరతరుప్లవలాంఛనైః సర్వరత్నగర్భైః15
శాతకుంభకుంభైః గోకులేషు వృద్ధగోపవనితాకృతమంగళానాం లక్ష
ణసంపన్నానాం గవా మధః సస్నా ప్రతిదివస ముత్థా యోత్థాయ
సర్వరత్నోపేతాని హైమాని తిలపాత్రాణి బ్రాహ్మణేభ్యో దదౌ. మ
హానరేంద్రలిఖితమండలమధ్యవర్తినీ వివిధబలిదానానందితద్దేవతాని
బహుళచతుర్దశీనిశాసు చతుష్పథేషు స్నానమంగళాని భేజే. సిద్ధాయ20
తనాని కృతవివిధదైవతోపయాచితకాని సిషేవే దర్శితప్రత్యాదేశాని
సన్నిధానమాతృభవనాని జగామ. ప్రసిద్ధేషు నాగకులప్రదేషు
మమజ్జ. అశ్వత్థప్రభృతీ నుపపాదితపూజా న్నహావనస్పతీ కృతప్రదక్షి
ణా వవందే. డోలాయమానమణివలయేనపాణియుగళేన కృతస్నానా
స్వయ మఖండిత శాలిసితోసిక్థకుసుమసంపాదితం రజతపాత్రపరిగృహీతం25
వాయసేభ్యో దధ్యోధనబలి మదాత్. అపరిమితకుసుమధూపవిలేపా
పూపఫలపాయసలాజకలితా మహారహః జ్యేష్ఠాదేవీసపర్యా మాత

1 మన్వతివత్. 2 గర్భతృష్ణయాత తత్సర్వం. 3 మసలశయనేషు. 4 లాలక్షణ.
5 ప్రత్యయాని. 6 సిక్థసంపాదితం.

తాన. స్వయ ముపాహితపిండపాత్రా భక్తిప్రవణేన మనసా సిద్ధాదే
 శా న్నగ్నక్షపణకా పప్రచ్ఛ విప్రశ్ని కాదేశవచనాని బహు మేనే.
 నిమి త్తజ్ఞా నుపచచార. శకునజ్ఞానవిదా మాదర మదర్శయత్ అనేక
 వృద్ధపరంపరాసమాగతానిరహస్యాన్యజ్ఞీ చకార దర్శనాగతద్విజగణా
 5 ర్నాత్త జదర్శనోత్సుకా వేదశ్రుతి రకారయత్. అనవరతవాచ్యమానాః
 పుణ్యకథాః శుశ్రావ క్షాప్తతిసరోపేతాన్యోషధీసూత్రాణి బబంధ.
 పరిజనోఽపి చాస్యాః సతత ముపశ్రుత్యై నిర్జగామ. తన్నిమిత్తాని చ
 జగ్రాహ. శివాభ్యో నిశి మాంసబలిపిండ మనుదినం సముత్ససర్జ. స్వప్న
 దర్శనాశ్చర్యాణ్యాచార్యాణా మాచచక్షే. చత్వరేషు శివబలి
 10 ముపజహర.

ఏవం గచ్ఛతి కాలే కదా చిద్రాజా క్షీణభూయిష్ఠాయాం రజ
 న్యా మల్పావశేషపాండుతారకే జరత్పరావతపక్షధూసరే నభసి స్వ
 ప్నే సౌధశిఖరస్థితాయా విలాసవత్సాః కరిణ్యా ఇవ బిసవలయ మాన
 నే సకలకలాపరిపూర్ణమండలం శశినం ప్రవిశంత మద్రాక్షిత్. ప్రబుద్ధ
 15 శ్చోత్థాయ హర్ష వికాసస్థితతరేణ చతుషా ధవళీకృతవాసభవన స్తస్మి
 న్నేవ క్షణే¹సబహుమానం శుకనాస మాహూయ తం స్వప్న మకథ
 యత్. సముపజాతహర్షస్తు సతం ప్రత్యువాచ. 'దేవ! సంపన్నాః సుచి
 రా దస్తాకం ప్రజానాం చ మనోరథాః, కతిపయై రే వాహోభి రసంశ
 య మనుభవిష్యతి స్వామీ సుతముఖకమలావలోకనసుఖం, అద్య
 20 ఖలుమయాఽపి నిశి స్వప్నే ధౌతధవళవాససా ప్రశాంతమూర్తినా
 దివ్యాకృతినా ద్విజేన వికచచంద్రకలావదాతదళశతం ఆలోలకేసర
 సహస్రజటిలం మకరందబిందుసందోహవర్షి పుండరీక ముత్సంగే దేవ్యా
 మనోరమాయా నిహితం దృష్టం, ఆవేదయంతి హి ప్రత్యాసన్న మా
 నంద మగ్రజాతాని శుభాని నిమిత్తాని. కింవాఽన్యత్ప్రియతరంపరమా
 25 నందకారణ మతో²విద్యతే. అవితథఫలా హి ప్రాయో నిశావసాన
 సమయే దృష్టా భవంతి స్వప్నాః. సర్వథా నచిరేణైవ మాంధాతార మివ
 ధౌరేయం సర్వరాజర్షీణాం భువనానంద హేతు మాత్తజం జనయిష్యతి

1 గోరోచనాలిఖిత భూర్జపత్తీగర్భా మం త్రకరండకానువాచ. 2 సమాహూ
 య శుకనాసాయ తం. 3 పాతీని. 4 భవిష్యతి.

దేవీ, శరత్కమలి నీర త్వా మభినవకమలోద్గమేన గంధగజ మాహ్లాద
యిష్యతి. దేవయే నేయందిగజమద లే ఖేవావిచ్ఛిన్న సంతానా క్షితిభార
ధారణోచితా భవిష్యతి కులసంతతిః స్వామిన'ఇ త్యేవ మభిదధాన
మేవ తం కరేణ గృహీత్వా నరేంద్రః ప్రవి శ్యాభ్యంతర ముభాభ్యా
మపి తాభ్యాం స్వప్నాభ్యాం విలాసవతీ మానందయాంచకార. 5

కతిపయదివసాపగమే చ దేవతాప్రసాదాత్ సరసీ మివ ప్రతి
మా శశీ గర్భో వివేశ విలాసవతీం. యేన చ నందనవనరాజి రివ పారి
జాతేన మధుసూదనవక్షుస్థ లీల కాస్తుభమణినా సుతరా మరాజత
దేవీ దర్పణశ్రీరివ చ గర్భచ్ఛలేన సంక్రాంత మచనిపాలప్రతిబింబ ము
వాహ సా. శనైశ్శనైశ్చ ప్రతిదివస ముపచీయమానగర్భనిర్భరా పరి10
పీతసాగరసలిలభరమంధ రేవ మేఘమాలా మందంమందం సంచచార.
ముహూర్తుహు రనుబద్ధజృంభిక మాజిహ్వితలోచనం సాలసం నిశ
శ్వాస తథావస్థాం చ తా 'మనభినందితపానభోజనాం ప్రాచ్యష మివ
శ్యామాయమానపయోధరముఖం కేతకీ మివ గర్భపాండురా మాలో
కేయోగితకుశలః పరిజనో విజ్ఞాతవాన్. 15

అథ తస్యాః సర్వపరిజన ప్రధానభూతా సదా రాజకులసంవాస
చతురాసర్వదాచ రాజసన్నికర్షప్రగల్భాసర్వమంగళకుశలా కులవర్ధనా
నామమహత్తరికా ప్రశస్తే దివసే ప్రదోషవేళాయా మభ్యంతరాస్థాన
మండపగతం గంధతైలాభిషేకజ్వలితదీపి కాసహస్రపరివృతం ఉడునికర
మధ్యవర్తిన మివ పార్ణమాసీశశినం ఉరగ రాజఫణామణిసహస్రాంత20
రాశేస్థిత మివ నారాయణం మూర్ధాభిషిక్తైః ప్రధాననరేంద్రైః పరి
మితైః పరివృతం అనతిదూరావస్థితపరిజనం, అనంతర ముత్తుంగవేత్రా
సనోపవిష్టేన ధౌతధవళాంబరపరిధానేన నాత్యుల్బణవేషేణ జలనిధినే
వాగాధగాంభీర్యేణ సముపారూఢవిస్రంభనిర్భరా స్తా స్తాః కథాః
శుకనానేన సహకుర్వాణాం భూమిపాల ముపసృత్య రహః కర్ణమూలే25
విదితం విలాసవతీగర్భవృత్తాంతమ కార్షీత్.

తేన తు తస్యా వచనే నాశ్రుతపూర్వేణాసంభావ్యే నామృత
 రనే నేవ సిక్తసర్వాంగస్య సద్యః ప్రకటరోమాంకురనికరకంటకీతతనో
 రానందరనేన విహ్వలీక్రియమాణస్య స్థితవికసితకపోలమూలస్య పరి
 పూరితహృదయాతిరిక్తహర్ష మివ దశ నాంశువితానచ్ఛలేన వికిరతో
 5 రాజ్ఞః శుకనాసముఖే లోలతారక మానందజలబిందుక్లిన్నపక్ష్యమాలం
 త త్తేణం పపాత చతుః. అనాలోకితపూర్వం తు తం హర్షప్రకర్ష మభి
 సంవీక్ష్యభూషతేః కులవర్ధనాం చ స్థితవికసితముఖీ మాగతాం దృష్ట్వా
 తస్య చార్థస్య సతతం మనసి వర్తమానత్వా దవిదితవృత్తాంతోఽపి
 తత్కాలోచిత మపర మతిమహతో హర్షస్య కారణ మవశ్యక్ శుకనా
 10 సః స్వయ ముత్ప్రేక్ష్య సముత్సర్పితాసనః సమీపతర ముపసృత్య
 నాతిప్రకాశ మాబభాషే. 'దేవ! కి మ స్తి కిం చిత్తస్త్విక్ స్వప్న దర్శనే
 సత్యం, ఉత్కుల్లలోచనా హి కులవర్ధనా దృశ్యతే, దేవస్యాపీదం
 ప్రియవచన శ్రవణకుతూహలా దివ శ్రవణమూల ముపసర్పదుప
 రచయ దివ నీలకువలయకర్ణపూరశోభా మానందజలపరిప్లుతం తరళ
 15 తారకం వికస దావేదయతి మహా త్ప్రహర్ష కారణ మీక్షణయు
 గళమ్, ఉపాయాథమహోత్సవ శ్రవణకుతూహల ముత్సుకం క్లామ్యతి
 మే మనః, తదావేదయతు దేవః కిమిదమ్, ఇత్యుక్త వతి తస్త్విక్
 రాజా విహస్యాబ్రవీత్. 'యది సత్య మనయా యథా కథితం
 తథా సర్వ మవితథం స్వప్న దర్శనం, అహం తు న శ్రద్ధధే, కుతోఽ
 20 స్తాక మియతీ భాగ్యసంపత్, అభాజనం హి వయ మిదృశానాం ప్రియ
 వచన శ్రవణానామ్, అవితథ వాదినీ మప్యహం కులవర్ధనాం వచన విధానాం
 కల్యాణానా మసంభావిత మాత్మానం మన్యనూనో విపరీతా మివాద్య
 పశ్యామి, తదు త్తిష్ఠ స్వయ మేవ గత్వా కిమత్ర సత్య మితి దేవీం దృ
 ష్ట్వా జ్ఞాస్యామి.' ఇత్యభిధాయ విసృజ్య సకలసరేంద్రలోకం ఉస్తుచ్య
 25 స్వాంగేభ్యో భూషణాని కులవర్ధనాయై దత్త్వా తయా చద త్తప్రసాదా
 నంతర మవనితలాగ్నిష్టలలాట లేఖయా శిరఃప్రణామే నాభ్యర్చితః సహ
 శుకనానే నోత్థాయ హర్ష విశేషనిర్భరేణ త్వర్యమాణో మనసా పవన
 చలితనీలకువలయదళలీలావిడంబకేన దక్షిణేనాత్మా పరిస్ఫురతాఽభి
 సంద్యమానగమన స్థత్కాలనేవాసముచితేన విరళేన పరిజనే నాను

గమ్యమానః పుర స్సంసర్పిణీనా మనిలలోలస్థూలశిఖానాం ప్రదీపి
కానా మాలోకేన సముత్సార్యమాణకఃస్యోన్తరతిమిర మస్తగపుర
మయాసీత్.

తత్ర చ సుకృతరక్షాసంవిధానేనవసుధానులేపనధవళితే ప్రజ్వ
లితమంగళప్రదీపే పూర్ణకలశాధిష్ఠితద్వారపక్షకే ప్రత్యగ్రలిఖితమంగ
ల్యా లేఖ్యోజ్జ్వలభిత్తిభాగమనోహారిణి సముపరచితసితవితానపర్యవ్తావ
బద్ధముక్తాగుణేమణిప్రదీపప్రహతతిమిరే వాసభవనే భూతిలిఖితపత్ర
లతాకృతరక్షాపరిక్షేపం శయనశిరోభాగవిన్యస్తర్తన్నధవళనిద్రామంగళ
కలశమ్ ఆబద్ధవివిధావధిమూల శిమంత్రమ్ అవస్థాపితరక్షాశక్తి వల
యమ్ ఇత స్తతో విప్రకీర్ణగౌరసర్వ పమ్ అవలంబితబాలయోక్తగ్రధిత¹⁰
లోహితపిష్పలపత్రమ్ ఆసక్తహరితారిష్టపల్లవం ఉత్తుంగపాదపీతప్రతిష్ఠి
తం ఇందుదీధితిధవళప్రచ్ఛదపటం అచలరాజశిలాతలవిశాలం గర్భోచి
తంశయనతల మధిశయానాం కనకపాత్రపరిగృహీతైరవిచ్ఛిన్నవిరళా
వస్థితదధిలవైఃజలతరంగతరళసితశాలిసిక్థనికరైః అగ్రధితకుసుమాంజలిస
నాదైఃపూర్ణభాజనైఃఅఖండితాననమత్స్యపటలైశ్చ ప్రత్యగ్రపిశితపిండ¹⁵
మిశ్రైః అవిచ్ఛిన్నసలిలధారాగమ్యమానమార్గైః పటలకప్రజ్వలితైశ్చ
శీతలప్రదీపైః గోరోచనామిశ్రగౌరసర్వపైశ్చ సలిలాంజలిభి శ్చ ఆచార
కుశలేనాంతగ్గపురజరతీజనేనక్రియమాణావతారణకమంగళాంధవళాం
బరవివిక్తవేషేణ ప్రముదితేన ప్రస్తుతమంగళప్రాయాలాపేన పరిజనేనో
పాస్యమానాం ఉపారూఢగర్భతయాంతర్గతకుశలైలామివక్షితిం సలిల²⁰
నిమగ్నైరావతా మివ మందాకినీం గుహాగతసింహా మివ గిరిరాజమే
ఖలాం జలధరపటలాంతరితదినకరా మివ దివసశ్రియం ఉదయగిరితిరో
హితశశిమండలా మివ విభావరీమ్ అభ్యర్ణబ్రహ్మకమలవినిర్గమామివ
నారాయణనాభిం ఆసన్నాగస్తోదయా మివ దక్షిణాశాం ఘేనావృతా
మృతకలశా మివ క్షీరోదవేలాం గోరోచనాచిత్రితదశ మనుషహత మతి²⁵
ధవళం దుకూలయుగళం వసానాం విలాసవతీం దదర్శ. ససంభ్రమ
పరిజనప్రసారితకరతలావలంబనావప్తంభేన వామజానువిన్యస్తహస్తపల్ల

వాం ప్రచటతభూషణమణిరవముఖర ముత్తిష్ఠంతీం విలాసవతీ 'మల
మలమత్యాదరేణ, దేవి! నోత్థాతవ్య' మి త్యభిధాయ సహ తయా తస్మి
న్నేవ శయనీయే పార్థివ స్సముపావిశత్. ప్రమృష్టచామీకరచారు
పదే ధవళోపచ్ఛదే చా సన్నే శయనాంతరే శుకనాసోఽపి న్యసీదత్.

- 5 అథ తాముపారూఢగర్భా మాలోక్య హర్ష భరమస్థరేణమనసా
ప్రస్తుతపరిహాసో రాజా 'దేవి శుకనాసః పృచ్ఛతి:—య దాహ కుల
వర్ధనా కి మపి తత్కిం తదైవ' ఇత్యువాచ. అ థాత్యక్తస్థితచ్చురితకపో
లాధరలోచనా లజ్జయా దశనాంశుజాలకవ్యాజే నాంశుకే నేవ ముఖ
మాచ్ఛాదయంతీ విలాసవతీ తత్త్వణ మధోముఖీ తస్థే. పునః పున. శ్వా
10ను¹రుధ్యమానా 'కిం నామ మా మతిమాత్రం త్రపాపరపశాం కరోషి
నాహం కించ దపి వేద్మి' ఇత్యభిదధానా సా తిర్యగ్వలితతారకేణ చక్షు
షా అవనతముఖీ రాజానం సాభ్యసూయ మి వాపశ్యత్. అపరిస్ఫుట
హాసజ్యోత్స్నాన్నివిశదేన ముఖశశినా భూభుజాం పతి రేనాం భూయో
బభాషే. 'సుతను! యది మదీయేన వచసా తవ త్రపా వితన్యతే తదయ
15మహం స్థితో నిభృతం, అస్య తు కిం ప్రతివిధాస్యసి విఘటమానదశే
కోశవిశద చంపకద్యుతేః సవర్ణతయా పరిమళానుమీయమానకుం
కుమాంగరాగస్య పాండురతా మాఽద్యమానస్య వర్ణస్య, అన
యోశ్చ గర్భసంభవామృతావసేకనిర్వాప్యమానహృదయశో కానల
ప్రభవం ధూమ మితి వమతోః గృహీతనీలోత్పలయో రివ చక్రవాక
20యోః తమాలపల్లవలాంఛితముఖయో రివ కనకకలశయోః సకృది
వాలిఖతకృష్ణాగరుపంకపత్రలతయోః శ్యామాయమానచూచుశ యోః
పయోధరయోః, అస్యచ ప్రతిదిన మతిగాఢతా మాఽద్యమానేన కాంచీ
కలాపేన దూయమానస్య నశ్యత్ప్రివలిలేఖావలయస్య క్రశిమాన
ముజ్ఞతో మధ్యభాగస్య.' ఇ త్యేవం బ్రువాణ మవనిపాల మంతర్దుఖ
25వినిగూఢహాసశ్శుకనాసః 'దేవ! కిమాయాసయసి దేవీం, ఇయ మనయా
కథయాఽపిలజ్జతే, త్యజకులవర్ధనాకథితవార్తాసంబద్ధమాలాప' మిత్యబ్ర
వీత్. ఏవంవిధాభిశ్చ నర్తప్రాయాభిః కథాభి స్సుచిరం స్థిత్వా శుకనాస

స్వభవన మయాసీత్. నరేంద్రోఽపి తస్మిన్నేవ వాసగృహే తయా
సహ తాం నిశా మత్యవాహయత్.

తతః క్రమేణ యథాసమీహితగర్భదోహదసంపాదనప్రము
దితా పూర్ణే ప్రసవసమయే పుణ్యోఽహని అనవరతగళన్నాడికాకలిత
కాలకలై ర్భూషి రాగృహీతచ్ఛాయై గణకై గృహీతే లగ్నే ప్రశస్తా 5
యాం వేలాయా మిరమ్మద మివ జలధరమాలా సకలలోకహృదయా
నందకారిణం విలాసవతీ సుత మసూత. తస్మిన్ జాతే సరభస మిత స్త
తః ప్రథావితస్య పరిజనస్య చరణశతసంక్షోభచలితక్షితితలో భూపా
లాభిముఖ ప్రసృతస్థలద్గతివికలకంచుకిసహస్రో జనసమ్మద్దనిష్పిష్యమాణ
పతితకుబ్జవామనకి రాతగణోవిష్ఫార్యమాణాంతగిపురజనాభరణఝంకా 10
ర మనోహరః పూర్ణపాత్రాహరణవి¹లుత్యమానవసనభూషణస్సంక్షో
భితనగరో రాజకులే²దృష్టివృద్ధిసంభ్రమోఽతిమహా నభూత్. అనం
తరం చ మందరమధ్యమానజలనిధిఘోషగంభీరదుందః భిధ్వానపురస్స
రేణప్రహతమృదుమృదంగశంఖ కాహళానక నివహనినాదనిర్భరేణమం
గళపటహపటురవసంవర్ధితే నానేకజనసహస్రకలకలబహుశేన త్రిభువన 15
మాపూరయతా ఉత్సవకోలాహలేన ససామంతాః సాంతగిపురాః సప్ర
కృతయః³ సింఖాలవృద్ధాః నన్పతు రాగోపాల మున్నతా ఇవ హర్షాని
ర్భరాః ప్రజాః ప్రతిక్షణ మవర్ధత చంద్రోదయే నేవ జలనిధిః కల
శముఖరో రాజసూనో ర్జన్తనా మహోత్సవః

పార్థివ స్తు తనయాననదర్శనోత్సవహృదయోఽపి దివసవశేన 20
మౌహూర్తికగణోపదిష్టే ప్రశస్తే ముహూర్తే నివారితనిఖిలపరిజన
శృంగనాసద్వితీయో మణిమయమంగళకలశయుగళా శూన్యేన ఆసక్తబ
హుపుత్రికాలంకృతేన వివిధవనపల్లవనివహనిరంతరనిచితేన సన్నిహిత
కనకమయహాలముసలయుగేన⁴విరళగ్రధితసితకుసుమమిశ్రదూర్వాప్ర
వాళమాలాలంకృతేన ఆలంబితావిరళవ్యాఘ్రచర్మణా వందనమాలాం 25
తరాళఘటితఘంటాగణేన ద్వారదేశేన విరాజమానం ఉభయత శ్చ

1 లుప్య. 2 దిష్టి. 3 సరాజలోకాః, సవేశ్యానువతయః. 4 వికల.

- ద్వారపక్షకయోః మర్యాదానిపుణేన గోమయమయ్యాభి రుత్తానవినిహితవరాటకప్రకరదంతురాభిరంతరాబద్ధవివిధవర్ణ రాగరుచిర¹కార్వాసకు సుమలేశలాంఛితాభిః కుసుంభకేసరలవాశ్లేషలోహితాభి ర్లేఖాభి రా లిఖితస్వస్తికభక్తిజాల ముపరచయతాహరిద్రద్రవవిచ్చురణపరిపింజరాం
- 5 బరథారిణీం భగవతీం షష్ఠీదేవీం కుర్వతా వికచపక్షిపుటవికటశిఖండి పృష్ఠమండలాధిరూఢ మాలోలలోహితపటఘటితపతాక ముల్లసితశక్తి దండ²ప్రచండకార్తికేయం సంఘట్టయతా విన్యస్తాల క్తకపటలపాటలమ ధ్యభాగౌ సూర్యాచంద్రమసా వాబద్ధతా కుంకుమపంకపింజరీకృతా మూర్ధ్వప్రోతకనకమయయవనికరకంటకీతా మవిరళలగ్నగౌరసిద్ధార్థక
- 10 ప్రకరతయా కాంచనరసఖచితా మివ మృణ్మయగుటికాకదంబమాలాం విన్యస్యతా చ చందనజలధవళితేషు భిత్తిశిఖరభాగేషు పంచరాగ విచిత్రచేలచీరకలాపచిహ్నం ఆపీతపిష్టాతకపంకాంకీతాంవర్థమానకపరం పరాం అన్యాని చ ప్రసవగృహమండనమంగళాని సంపాదయతా పు రంధ్రీవర్గేణ సమధిష్ఠితం ఉపద్వారోసంయుతవివిధగంధకుసుమమాలా
- 15 లంకృతజరచ్చాగం అఖిలప్రీహిమధ్యావస్థాపితార్వవృద్ధాధ్యాసితశయ నశిరోభాగం అనవరతదహ్యామానాజ్యమిశ్రభుజగ³నిరోఢ్యగమేషవిషాణక్షోదం అనలప్లుష్యమాణారప్తతరుపల్లవోల్లసితరక్షాధూమగంధం అధ్యయనముఖరద్విజగణవిప్రకీర్యమాణశాంతుదకలవం అభినవలిఖిత మాతృపటపూజావ్యగ్రధాత్రీజనం అనేకవృద్ధాంగనారభ్యసూతికామం
- 20 గళగీతికామనోహరం ఉపపాద్యమానస్వస్త్వయనం క్రియమాణశిశుర ట్టబలివిధానం ఆబద్ధమానధవళకుసుమదామశతం అవిచ్ఛిన్నపత్య మాననారాయణనామసహస్రం అమలహాటకయష్టిప్రతిష్ఠాపితై రంతశ్శు భశతానీవ నిశ్చలశితై ర్ధ్యాయద్భిర్నంగళప్రదీపై రుద్భాసితం ఉత్థా తాసిలతాసనాధపాణిభి స్సర్వతో రక్షాపురుషైః పరివృతం సూతికా
- 25 గృహ మపశ్యత్. అంభః పావకంచ స్పృష్ట్వా వివేశ.

ప్రవిశ్య చ ప్రసవపరిక్షామపాండుమూర్తే రుత్సంగగతం విలాస వత్యాః స్వప్రభాసముదయోపహతగర్భగృహప్రదీపప్రభం, అపరిత్యక్త

1 కూర్వాస; క. 2 ప్రచండం. 3 సంయుత. 4 నిర్దోక.

గర్భరాగత్వా దుదయఃపరిపాటలమండల మివ సవితారం, ఆపరసంధ్యా
 లోహితబింబమివ చంద్రమసం, అనుపజాతకాతిన్య మివ కల్పతరుపల్లవం,
 ఉత్పల్లమివ రక్తారవిందరాశిం, అవనిదర్శనావతీర్ణమివ లోహితాంగం,
 విస్రమకిసలయదళైరివ బాలాతపచ్ఛేదైరివ పద్మరాగరశ్మిభిరివ విరచి
 తావయవం, అనభివ్యక్తముఖపంచకమివ మహాసేనం, సురపనితాకరతల 5
 పరిభ్రష్ట మి వామరపతికుమారం, ఉత్తప్తకల్యాణకార్తస్వరభాస్వరయా
 స్వదేహప్రభయాపూరయంత మివ వాసభవనం, ఉద్భాసమానై స్సహజ
 భూషణై రివమహాపురుషలక్ష్మణై రుపేతమ్, ఆగామికాలపాలనప్రహృష్ట
 యేవ శ్రియా సమాలింగితం, ఆహ్లాదహేతు మాత్తజందదర్శకించసరాజా
 విగతనిమేషనిశ్చలపక్ష్యాణా చ ముహూర్తుహుః ప్రమృష్టసంఘటితానం 10
 దబాష్పపటలప్లుతతారకేణ దూగవిష్ఫారితేన స్నిగ్ధేన చతుషా పిబన్ని
 వాలపన్నివ స్పృశన్నివ మనోరథసహస్ర¹ప్రాప్తదర్శనం సస్పృహమీ
 ష్టమాణ స్తనయాననం ముముదే. స కృతకృత్యం చాత్మానం మేనే.
 తదాసీం సమృద్ధమనోరథ శ్శుకనాసస్తు శనై రంగప్రత్యంగా న్య
 స్య నిరూపయన్² ప్రీతివిస్తారితలోచనో భూమిపాల మవాదీత్ 'దేవ! 15
 షశ్య పశ్యాస్య కుమారస్య గర్భసంపీడననశా దపరిస్ఫుటావయవశోభ
 స్యాపి మాహాత్మ్య మావిర్భావయంతి చక్రవర్తిచిహ్నాని, తథా హ్య
 స్య సంధ్యాంశురక్తబాలశశికలాకారే లలాటపట్టే నవనళిననాశభంగ
 తంతుత స్వీయ మూర్ణా పరిస్ఫురతి, ఏతద్వికచఘండరీకధవళం కర్ణాం
 గాయతం ముహూర్తుహు రున్తిషితై ర్ధవళయ తీవ వాసభవనం అరా 20
 శపక్ష్యలోచనయుగళం విజృంభమాణకమలకోశపరిమళమనోహర మి
 య సుస్య సహజ మాననామోద మాజిఘ్రతీవ దూరాయతా
 కనకలే భేవనాసికా, రక్తోత్పల³వికార ముద్వహ తీవ చాస్యాధరోకమ్,
 రక్తోత్పలకలికాలోహితతలా భగవతో విష్టరశ్రవస ఇవ శంఖచక్ర
 చిహ్నా ప్రశస్తలేఖాలాంఛితౌ కరా, అభినవకల్పతరుపల్లవకోమలం 25
 లేఖామధైర్ధ్వజరథతురగాతపత్రకమలై రలంకృతం అనేకనరేంద్రసహ
 స్రఃసూడామణిచక్రచుంబనోచితం చరణయుగళం, ఏష చ దుందుభే రి

1 ప్రదర్శనం. 2 కలికార. 3 రుచకః.

వాతిగంభీరస్వరయోగోఽస్య రుదత శ్శూక్తియతే' ఇ త్యేవం కథయ
 త్యేవ తస్మి న్నసంభ్రమావస్థ¹తే రాజలోకేన ద్వారి స్థితేన ద త్తమార్గ
 స్త్వరితగతి రాగత్య ప్రహర్షోదయపులకితతనుః స్ఫారీభవల్లోచనో మం
 గళకనామా ప్రహృష్టవదనః పురుషః పాదయోః ప్రణమ్య రాజానం
 5 వ్యజ్ఞపత్ః—'దేవ! దిప్త్యా వర్ధనే, ప్రతిహతాస్తే శత్రవః, చిరం జీవ,
 జయపుధివీం, త్వత్ప్రసాదా దత్రభవతః శుకనాస స్యాపి జ్యేష్ఠాయాం
 బ్రాహ్మణ్యాం మనోరమాభిధానాయాం రామ ఇవ రేణుకాయాం
 తనయో జాతః, శ్రుత్వా దేవః ప్రమాణ' మితి

అథ నృపతి రమృతవృష్టిప్రతిమ మాకర్ణ్య తద్వచనం ప్రీతి
 10 విష్ఫురితాక్షః ప్రత్యవదత్—'అహో! కల్యాణపరంపరా, సత్యోఽ
 యంజనప్రవాదోయ ద్విపద్విపదం సంప త్సంపద మనుబధ్నా తీతి, సర్వ
 థా సమానసుఖదుఃఖితాం దర్శయతా విధినాఽపి భవతేవ వయ మ
 నువ ర్తితాః' ఇత్యభిధాయ ప్రీతివికసితముఖ స్సరభసమాలింగ్యవిహసన్
 స్వయ మేవ శుకనాసస్యోత్తరీయం పూర్ణపాత్రం జహార. తస్మై చ
 15 రాజా ప్రీతమనాః ప్రియవచనశ్రవణానురూపం పురుషాయాపరిమితం
 పారితోషిక మాదిదేశ. ఉత్థాయ చ తథైవ తేన చరణావిఘట్టనక్వణిత
 నూపురసహస్రముఖరితదిగంతరేణ సరభసోత్తేష విలితమణివలయావలి
 వాచాలితభుజలతేన ఉద్ధీక్వృత్తైరుత్తానతలైః కరపుటై రనిలలుణ్ణితా
 మాకాశకమలినీ మివ దర్శయతా పర్యస్తమృదితకర్ణపల్లవేన పరస్ప
 20 రాంగదకోటిసంఘట్టదప్తపాటితోత్తరీయాంశుకేన శ్రమజలధౌతాం
 గరాగరంజిత చీనవాససా కిం చి దవశిష్టతమాలపత్రేణ విలసద్వారవి
 లాసినీహాసితై రున్నిద్రకై రవవనానుకారం ప్రథయతా సరభసవల్లనస్థల
 ల్లోలహారలతాస్ఫాలితకుచస్థలేన సిందూరతిలకలులితాలక లేఖన వి
 ప్రకీర్ణపిష్టాతకపాంసుపుంజపింజరితకేశపాశేన ప్రనృత్యవికలమూకకుబ్జ
 25 కిరాతవామనబధిరజనపురస్సరేణ ఉత్తరీయాంశుక గ్రీవాబద్ధావకృష్టవి
 లంబితజరత్కంచుకికదంబకేన వీణా వేణుమురజ కాంస్యతాలలయాను
 గతేన కలమధుర ముద్గాయతా హర్ష నిర్భరతయా మత్తేనో న్నత్తే నేవ

గ్రహగ్రహీతే నేన వ్యవగతవాచ్యావాచ్యవివేకేన నృత్తగీతక్రీడా
ప్రసక్తే నాంతరిపురికాజనేన ప్రచలమణికుండలాహతకపోలభిత్తినా చ
విఘ్నార్థమానకర్ణోత్పలే నాథోగళితవిలోలశేఖరేణ డోలాయమాన
వైకృత్తుకకుసుమమాలేన నిర్దయప్రహతభేరిమృదంగమర్దలపటహానినా
దాసుగతకాహలీశంఖరవజనితరభనేన చరణసన్నిపాతై ర్విదారయ 5
తేన ననుధాం రాజపరిజనేన ప్రవృత్తనృత్యేన చ చారణగణేన వివిధ
ముఖవాగ్యకోలాహలేన పతతా వల్లతా చానుగమ్యమాన శృంగ
నాసభవనం గత్వా రాజాద్విగుణతర ముత్సవ మకారయత్.

అతిక్రాంతే చ షష్ఠీజాగరే ప్రాప్తే దశమేహని పుణ్యే
ముహూర్తేగా స్సునర్థం చ కోటిశో బ్రాహ్మణసాత్కుత్వా మాతు 10
రస్యమయా పరివూర్ణమండల శృంధ్రః స్వప్నే ముఖకమల మావిశక్
దృష్టౌఽపి స్వప్నానురూప మేవ రాజా సూనో శృంధ్రాపీడ ఇతి నామ
చకార. అపరేద్యు శృంగనాసోఽపి కృత్వా బ్రాహ్మణోచితా స్సకలాగ
క్రీమా రాజానుమత మాత్మజస్య విప్రజనోచితం వైశంపాయన ఇతి
నామ చక్రే. శ్రమేణ కృతచూడాకరణాదిబాలక్రియాకలాపస్య శై 15
వమతిచక్రమ చంద్రాపీడస్య.

తారాపీడః క్రీడావ్యాసంగవిఘ్నతార్థం బహి ర్నగరా దను
శిశుమర్ధకోశమాత్రాయాం అతిమహతా తుహినగిరిశిఖరానుకారిణా
సుగూఢవశేన ప్రాకారమండలేన పరివృతం అనుప్రాకార మాహితేన
మహతా పరిఖానలయేన పరివేష్టితం అతిదృఢకవాటసంపుటం ఉద్ధౌ 20
ద్భృత్ నిద్వారప్రవేశం ఏకాంతో పరచితతురగవాహ్యలీవిభాగం అధః
నిర్భితవ్యాయామశాలం అమరాగారాకారం విద్యామందిర మకార
యత్. సర్వవిద్యాచార్యాణాం చ సంగ్రహే యత్న మతిమహంత
మస్వలిప్యత్.

తత్రస్థం చ తంకేసరిశోరక మివ పంజరగతం కృత్వా ప్రతిపి 25
ద్ధనిగ్ధమంత్రచార్యకులపుత్రప్రాయపరిజనపరివారం అపనీతా శేషశిశుజన
క్రీడావ్యాసంగం అనన్యమనసం అఖిలవిద్యోపాదానార్థ మాచార్యే

1 గాయతా చానుగమ్య.

భ్య శ్చంద్రాపీడం శోభనే దివనే వై శంపాయనద్వితీయ మర్పయాం
బభూవ ప్రతిదినం చోత్థాయోత్థాయ సహ విలాసవత్సా విరళపరి
జనస్త్రైవ గత్వేన మాలోకయామాస రాజా.

చంద్రాపీడో ౭వ్యనన్యహృదయతయా తథా నియంత్రితో
౮ రాజ్ఞా అచిరేణైవ కాలేన యథాస్వ మాత్తకౌశలం ప్రకటయద్భిః
పాత్రవశా దుపజాతోత్సాహై రాచార్యై యపదిశ్యమానో సర్వా
విద్యా జగ్రాహ. మణిదర్పణ ఇవాతినిర్తలే తస్మిన్ సంచక్రామ సకలః
కలాకలాపః తథాహి పదే వాక్యేప్రమాణే ధర్మశాస్త్రే రాజనీతిషు
వ్యాయామవిద్యాసు చాపచక్రచర్మకృపాణశక్తితో మరపరశుగదాప్ర
10 భృతిషు సర్వేష్వాయుధవిశేషేషు రథచర్యాసు గజపుష్కేషు తురంగ
మేషు వీణా వేణుమురజ కాంస్యతాలదర్దురపుటప్రభృతిషు వాద్యేషు
భరతాది ప్రణీతేషు నృత్యశాస్త్రేషు నారదీయప్రభృతిషు గాంధర్వ
వేదవిశేషేషు హస్తీక్షాయాం తురగవయోజ్ఞానే పురుషలక్షణేషు
చిత్రకర్తృణీయంత్రచ్ఛేద్యే పుస్తకవ్యాపారే లేఖ్యకర్తృణి సర్వాసు
15 మాతకలాసుగంధశాస్త్రేషు శకునిరుత్జ్ఞానే గ్రహగణితే రత్నపరీక్షాసు
దారుకర్తృణీదంతవ్యాపారేవాస్తువిద్యాసు ఆయుర్వేదమంత్రప్రయోగే
విషాపహరణే సురజ్ఞోపభేదే తరణే లజ్ఘనేష్లుతిషు ఆరోహణేరతితన్త్రేషు
ఇంద్రిజాలే కథాసు నాటకేష్వాఖ్యాయికాసు కావ్యేషు మహాభారత
పురాణేతిహాసరామాయణేషు సర్వలిపిషు సర్వదేశభాషాసు సర్వ
20 సంజ్ఞాసుశిల్పేషు ఛందస్స్వన్యేష్వపి కలావిశేషేషుపరంకౌశలమవాప్.

సహజా శ్రమ మభ్యస్యతో వృకోదర స్వేవ శైశవవవావిర్భ
భూవసర్వలోకవిస్తయజననీమహాప్రాణతా. యదృచ్ఛయా క్రీడతా ౭వ్య
నేన కరతలాలంబితకర్ణపల్ల వావనతాంగాసింహాకిశోరకక్రమాక్రాంతా
ఇవ గజకలభ కా శ్చలితు మపి న శేకుః ఏకైకేన కృపాణప్రహారే
25 ణాయం బాల ఏవ తాళతరూక్ మృణాళదండా నివ లులావ. సకల
రాజన్యవంశవనదానానలస్య పరశురామస్యేవాస్య నారాచాః శిఖరి
శిలాతలభిదోబభూవుః. దశపురుషసంవాహనయోగ్యేనచాయోదండేన

1 చక్రచ్ఛేద్యే. 2 గంధర్వ. 3 చాస్యాజగ్ర మభ్యస్యతో.

శ్రమముకరొత్త. ఋతే చ మహాప్రాణతాయాః సర్వాభి రన్యాభిః కలాభి
రనుచకార తం వై శంపాయనః. చంద్రాపీడస్యతు సకలకలాకలాపపరి
చయబహుమానేన శుకనాసగౌరవేణ సహ పాంసుక్రీడనతయా సహ
సంవృద్ధతయా చ సర్వవిస్త్రంభస్థానం ద్వితీయ మివ హృదయం వై శం
పాయనః. పరం నిత్ర మాసీత్. నిమేషమపి తేన వినా స్థాతు మే కాకీ ౧
న శశాక వై శంపాయనోఽపిత ముష్ణకర మివ వాసరోఽనుగచ్ఛ న్న
క్షణమపి విరహాయాంచకార. ఏవం తస్య సర్వవిద్యాపరిచయమాచరత
శ్చంద్రాపీడస్య త్రిభువనవిలాభనీయోఽమృతరస ఇవ సాగరస్య సకల
లోకహృదయనయనానందజనన శ్చంద్రోదయ ఇవ ప్రదోషస్య బహు
విధ రాగవికారభంగురః సురధనుగకలాప ఇవ జలధరసమయస్య మకర10
ధ్వజానుధభూతః కుసుమప్రసవ ఇవ కల్పపాదపస్య అభినవాభివ్యజ్య
మాన రాగరమణీయః సూర్యోదయ ఇవ కమలవనస్య వివిధలాస్యవిలాస
యోగ్యః కలాప ఇవ శిఖండినో యశావనారంభః ప్రాదుర్భవకారమ
ణీయస్యాఽపి ద్విగుణాం రమణీయతాం పురోష. లబ్ధావసరోఽను
నేపక ఇవ నికటిబభూవాస్య మన్తధః. లక్ష్మ్యే సహ వితస్తార వక్షః15
స్థలం. బంధుజనమనోరథైః స హాపూర్యతోరుదండద్వయం. అరి
జనేన సహ తనిమానమభజత మధ్యభాగః. త్యాగేన సహ ప్రథిమాన
మాతతాన నితంబభాగః. ప్రతాపేన స హాపరోహ రోమరాజిః.
అహితశత్రుత్రాలకలతాభిః సహ ప్రలంబతా ముపయయా భుజయు
గళం చరితేన సహ ధవళతా మభజత లోచనయుగళం. ఆజ్ఞయా20
సహ గురు ర్భూమాశిఖరదేశః. సర్వేణ స హాస్య గంభీరతా మా
జగామ హృదయం.

ఏనం చ క్రమేణ సమారూఢయశావనారంభం పరిసమాప్త
సకలకలావిజ్ఞాన మధీతాశేషవిద్యం చావగ మ్యానుమోదిత మాచా
ర్య శ్చంద్రాపీడ సూనేతుం రాజా బలాధిక్రమం వలాహకనామాన25
మాహూయ బహుశూరగబలపదాతిపరివృత మతిప్రశస్తేహని ప్రాహి
ణీత్. స గత్వా విద్యాగృహం ద్వారపైః సమావేదితః ప్రవిశ్య క్షితి

- తలావిలంబితచూడామణినా శిరసా ప్రణమ్య స్వభూమిసముచితే రాజ
సమీప ఇవ సవినయ మాసనే రాజపుత్రానుమతో న్యషీదత్ .
స్థిత్యా చ ముహూర్తమాత్రం వలాహక శ్చంద్రాపీడముపసృత్య
దర్శితవినయో వ్యజిజ్ఞపత్ - కుమార! మహారాజః సమాజ్ఞాపయతి .
- 5 పూర్ణా నో మనోరథాః, అధీతాని శాస్త్రాణి, శిక్షితాః సకలాః కలాః,
గతోఽసి సర్వాయుధవిద్యాసు పరాం ప్రతిష్ఠాం, అనుమతోఽసి నిర్గ
మాయ విద్యాగృహాత్ సర్వాచార్యైః, ఉపగృహీతశిక్షం గంధగజ
కుమారక మివ వారిబంధా ద్వినిర్గతం అధిగతసకలకలాకలాపకం పౌర్ణ
మాసీశశిన మి వోద్గతం పశ్యతు త్వాం జనః, వ్రజంతు నఫలతా మతి
- 10 చిరదర్శనోత్కణ్ఠితాని లోకలోచనాని, దర్శనం ప్రతితేసముత్సుకాన్య
తీవ సర్వాణ్యంతరపురాణి, అయ మత్ర భవతోదశమో వత్సరోవిద్యా
గృహ మధివసతః, ప్రవిష్టోఽసి షష్ఠ మనుభవన్ వర్షం, ఏవం సంపిండితే
నాథునా షోడశేన ప్రవర్ధనే, త దద్యప్రభృతి నిర్గత్య దర్శనోత్సుకా
భ్యో దత్త్వా దర్శన మఖిలాభ్యో మాతృభ్యః అభివాద్య చ గురూన్
- 15 అపగతనియంత్రణో యథాసుఖ మనుభవ రాజ్యసుఖాని నవయావన
లలితాని చ, సమూనయ రాజలోకం, పూజయ ద్విజాతీన్, పరిపాలయ
ప్రజాః, ఆనందయ బంధువర్గం, అయం చ తే త్రిభువనైకరత్న మనిల
గరుడసమజవ ఇంద్రాయుధనామా తురంగమః ప్రేషితో మహారాజేన
ద్వారి తిష్ఠతి, ఏష ఖలు దేవస్య పారసీకాధిపతినా త్రిభువనాశ్చర్య
- 20 మివ కృత్వా జలనిధిజలా దుల్లిత మయోనిజ మిద మశ్వరత్న మాసా
దితం మయా మహారాజాధిరోహణయోగ్య మితి సందిశ్య ప్రహితః,
దృష్ట్వానివేదితం చ లక్షణవిద్భిః, దేవ! యాన్యుచ్చైశ్రవసః శ్రూయంతే
లక్షణాని తై రయ ముపేతో నైవంవిధో భూతో భావీ వా తురంగ
మ ఇతి, త దయ మనుగృహ్యతా మధిరోహణేన, ఇదం చమూర్ధాభి
- 25 షిక్తపార్థివకులప్రసూతానాం వినయోపపన్నానాం శూరాణా మభి
రూపాణాం కలావతాం చ కులక్రమాగతానాం రాజపుత్రాణాం సహ
స్రం పరిచారార్థ మను ప్రేషితం తురంగమాధిరూఢం ద్వారిప్రణామ
లాలసం ప్రతిపాలయతి.

ఇత్యభిధాయ విరతవచసి వలాహకే చంద్రాపీడః పితౄ రాజాం
శిరసి కృత్వా నవజలధరధ్వానగంభీరయా గిరా ప్రవేశ్యతా మింద్ర
యుధ' ఇతి నిర్జిగమిషు రాదిదేశ.

అథ వచనానంతరమేవ ప్రవేశిత ముభయతః ఖలీనక సుకరీటకా
వలగ్నాభ్యాం పదేపదే కృతాకుంచనప్రయత్నాభ్యాం పుంసాభ్యాం 5
మవకృష్యమాణ మతిప్రమాణమూర్ధ్వకరపురుషప్రాకృత్యైష్ట్యభిగ
మాపిబంత మివ సముఖాగత మఖిల మాకాశ మతినిష్ఠురేణ ముహూ
ర్తుహుః ప్రకంపితోదరరంద్రేణ హేమారవేణ పూరితభువనోదరవిహ
రేణ నిర్భర్త్యయంతమివాళిక వేగదుర్విదగ్ధం గరుత్మంతమతదూగమన
మతాప్రతిక్షణ మతిదూర మున్నమతా చ జవనిరోధస్థితరోష మురము10
రాయమాణఘోరఘోణేన శిరోభాగేన నిజజవదర్పవళా దిల్లమునన్ద
మాకలయంత మివ త్రిభువన మసితపీతహరితపాటలాభి రాఖండలవా
పాను1 కారిణీభీ రేఖాభిః కల్తాపితశరీర మాస్తీర్ణకంబల మిదం గుంజ
రకలభం కైలాసతటాఘాతధాతుధూళిపాటల మివ హరప్రభుభ వసు
రరుధిరపంక లేఖాలోహితసట మివ పార్వతీసింహం రంహస్సంగుతమిదం15
మూర్తిమంత మనవరతపరిస్ఫురత్ప్రభ పుటోన్ముక్తాఘాతా త్కూట
జవాపీత మనిల మివ నాసికావివరే ణోద్వమంత మంతస్థ నిరతము ఖర
ఖలీనఖరశిఖరక్షోభజన్తనో లాలాజలభువః ఘనవల్లవాక్ ఉదధనిహస
పరిపీతామృతరసగండాపా నివోద్గిరంత మత్యాయతం నిర్భంగసతయు
సముత్క్లిర్ణ మివ వదన ముద్వహంత మాననమండలనిపి తామరమణి20
సముద్గతై రంశుకలాపై రుపేతే నావసక్తరక్తచామరే ఘన నిశ్చలశిఖ
రేణ కర్ణయుగ శేన విరాజమాన ముజ్జ్వలకనక శృంఖలారచితరశ్మి కలాప
కలితయా లాక్షలోహితలంబలోలసటాసంతానయా జలసిధిసంచరణ
లగ్నవిద్రుమవల్లవయేవ శిరోధర యోపశోభిత మతికుటలకనకపత్ర
లతాప్రతానభంగురేణ పదే పదే రణితరత్న మాలేన స్థూలముద్గోళుల25
ప్రాయేణ తారాగణే నేవ సంధ్యారాగారుణే నాశ్వాలంకా గణాలం
కృతం అశ్వాలంకారనిహితమరకతరత్న ప్రభాశ్వామాయమానదేహత

1 కారిణీభి రేఖాభిః. 2 మాత్కాశేణ.

యా గగనతలనివతితదివసకరరథతురగశంకా మి వోపజనయంత మతి
 తేజస్వితయా జవనిరోధరోషవశా త్ప్రతిరోమకూపా త్సముద్గతాని
 సాగరపరిచయలగ్నాని ముక్తాఫలా నీవ న్వేదజలలవజాలకాని వర్షంత
 మింద్రనీలమణిపాదపీఠానుకారిభి రంజనశిలాఘటితై రివ అనవరతపత
 5 నోత్పతనజనితవిషమఖరముఖరవైః పృథుభిః ఖురపుటై ర్జ్వరితవసుంధరై
 ర్దురజవాద్య మి వాభ్యస్యంత ముత్కిర్ణ మివ జంఘాసు విస్తారిత మి
 వోరసి శ్లక్ష్యకృత మివ ముఖే ప్రసారిత మివ కంధరాయా ముల్లిఖిత
 మివ పార్శ్వయోః దిగుణీకృత మివ జఘనభాగే జవప్రతిపక్ష మివ
 గరుత్తతః త్రైలోక్యసంచరణసహాయ మివ మారుతస్య అంశావతారమి
 10 వోచ్చైశ్శ్రీవసః వేగసబ్రహ్మచారిణ మివ మనసగి హరిచరణమివ సకల
 వసుంధరోల్లంఘనక్షమం వరుణహంస మివ మానసప్రచారం మధు
 మాసదివస మివ వికాసితాశోకపాటలం వ్రతిన మివ భస్మసితపుండ్ర
 కాంకితముఖం కమలవన మివ మధుపంకపింగకేసరం గ్రీష్మదివస మివ
 మహాయామ ముగ్రతేజసం చ భుజంగ మివ సదాగత్యభిముఖ ముదధి
 15 పులిన మివ శంఖమాలికాభరణం భీత మివ స్తబ్ధకర్ణం విద్యాధర
 రాజ్య మివ చక్రవర్తినరవాహనోచితం సూర్యోదయ మివ సకల
 భువనార్హాత్ మశ్వాతిశయ మింద్రాయుధ మద్రాక్షిత్.

దృష్ట్వా చ త మదృష్టపూర్వమమానుషలోకోచితాకార మఖిల
 త్రిభువనరాజ్యోచిత మశేషలక్షణోపపన్న మశ్వరూపాతిశయ మతిథీర
 20 ప్రకృతే రపి చంద్రావీడస్య పస్పర్శ విస్తయో హృదయం ఆసీ చ్ఛాస్య
 మనసి—‘సరభసవివర్తనవలితవాసుకిభ్రమితమందరేణ మధ్నతా జల
 నిధిజల మిద మశ్వరత్న మనుద్ధరతా పూర్వం కిం నామ రత్న ముద్ధృ
 తం సురాసురలోకేన, అనారోహతా చ మేరుశిలాతలవిశాల మస్య
 పృష్ఠమాఖండ లేన కి మాసాదితం త్రైలోక్యరాజ్యఫలం, ఉచ్చైశ్శ్రీవ
 25 సావిత్రితహృదయో వంచితః ఖలు జలనిధినా శతమఖః, మన్యే చా
 ౭హం భగవతో నారాయణస్య చక్షుర్గోచరతా మియతా౭పికాలేన
 నాయ ముపగతః, యే నాద్యాపి గరుడారోహణవ్యసనితాం న పరి

త్యజతి, అహో! ఖలు అతిశయితత్త్రిదశరాజసమృద్ధి రియం తాతస్య
 రాజ్యలక్ష్మీః, యదేవంవిధాన్యపి సకలత్రిభువనదుర్లభాని రత్నా
 న్యుపకరణతా మాగచ్ఛంతి, అతితేజస్వితయా మహాప్రాణతయా చ
 సదైవతేవేదయ మస్యాకృతిః, యత్సత్య మారోహణే శంకా మివ మే
 జనయతి, న హి సామాన్యవాజినా మమానుషలోకోచితా స్సకలత్రిభు 5
 వనవిస్తయజనన్య ఈదృశ్యో భవం త్యాకృతయః, దైవతా న్యపి హి
 మునిశాపవశా దుద్భిజనిజశరీర కాణి శాపవచనబలోపసీతాన్యేతాని
 శరీరాంతరాణ్యధ్యాసత ఏవ, శ్రూయతేహి - పురా స్థూలశిరా నామ
 మహాతపా ముని రఖిలభువనలలామభూతా మస్సరసం రంభాభిధా
 నాం శశాప, సా సురలోక మపహాయాశ్వహృదయే నివేశ్యాత్సాన 10
 మశ్వహృదయేఽతివిఖ్యాతా బడబా భూత్వా మృత్తికావత్యాం శత
 ధన్వానం నామ రాజాన ముపసేవమానా మర్త్యలోకే మహాంతం
 కాల మువాస, అన్యే చ మహాత్మానో మునిజనశాపపరిషీతప్రభావా
 నానాకారా భూత్వా బభ్రము రిమం లోకం, అసుశయ మనేనాపి
 మహాత్మనా కేనాఽపి శాపభాజా భవితవ్యమ్, ఆవేదయ తీవ మదంతః 15
 కరణ మస్య దివ్యతాం.'

ఇతి విచింతయన్నే వారురుక్షు రాసనా దుదతిష్ఠత్. మనసా
 చ తం తురంగమ ముపసృత్య 'మహాత్మన్నర్వక్! యోఽసి సోసి నమో
 ఽస్తు తే సర్వథా మర్షణీయో య మారోహణాతిక్రమోఽస్తాక మపరి
 గతాని దైవతా న్యప్యనుచితపరిభవభాంజి భవంతి' ఇత్యామంత్రయాం 20
 బభూవ. విదితాభిప్రాయ ఇవ స త మింద్రాయుధ శ్చటులశిరగి కేసర
 సటాహిహిఘూర్ణితతారకేణ తిర్యక్పక్షుషా విలోక్య ముహు ర్ముహు
 స్తాడయతాక్షితితల ముత్థాతధూళిధూసరితక్రోడరోమరాజినా దక్షిణ
 ఖురేణారోహణాయాహ్వానాన్ని వస్సురితస్మాణవివరఘ్న రధ్వనిమిశ్రం
 మధుర మపరుషహుంకారపరంపరానుబద్ధ మతిమనోహర హేషారవ 25
 మకరోత్. అథానేన మధుర హేషితేన దత్తారోహణాభ్యనుజ్ఞ
 ఇవ ఇంద్రాయుధ మారురోహ చంద్రాపీడః. సమారుహ్య తం ప్రాదే

శమాత్ర మివ త్రైలోక్య మఖిలం మన్యమానో నిర్గత్య ప్రళయజలధర
 విముక్తోపలాసారపరుషేణ జర్జరయతేవ రసాతల మతినిష్ఠురేణ ఖుర
 పుటానాం రవేణ ఖురరజోనిరుద్ధస్థాణమోరఘోషేణ చ హేషి తేన
 బధిరీకృతసకలభువనవివరమశిశిరకిరణదీధితిపరామర్శస్ఫురితవిమలఫలకే
 5 న ఊర్ధ్వీకృతేన కుంతలతావనేనోన్నలనీలోత్పలకలికావనగహనం
 సర ఇవగగనతలమలంకుర్వాణ ముద్ధండమాయూరాతపత్ర సహస్రాంధ
 కారితాప్తదిబ్బుఖతయా స్ఫురితశతమన్యుచాపకలాపకల్తాషమివజలధర
 బృంద ముద్వమత్ఫేనపుంజధవళితముఖతయా అనవరతవల్లనచటుల
 తయా చ ప్రళయసాగరజలకల్లోలసంఘాత మివ సముద్గత మదృష్ట
 10 పర్యంతమప్రమేయ మశ్వనైన్య మవశ్యత్. తచ్చ సాగరజల మివ
 చంద్రోదయేనేవ చంద్రాపీడనిర్గమేన సకల మేవ సంచచాలాశ్వీయం.
 అహమహమికయా చ ప్రణామలాలసాః సరభసాపనీతాతపత్రశూన్య
 శిరసః పరస్పరోత్పీడనకుపితతురంగమ¹నివారణాయాయస్తా రాజపు
 త్రాస్తం పర్యవారయంత. ఏకైకశ శ్చ ప్రతినామగ్రహణ మావేద్య
 15 మానా వలాహకేన విప్రచలితమకుటపద్మరాగకిరణోద్గమచ్ఛలేనాను
 రాగ మివోద్వమద్భిఃసంఘట్టితసేవాంజలిముకుళతయా యశావరాజ్యా
 భిషేకకలశావర్జితసలిలగ్నకమలైరినదూరావనతైః శిరోభిః ప్రణేముః

చంద్రాపీడస్తు తా సర్వా సమ్మానయిత్వా యథోచిత మన
 స్తరంతురంగమాధిరూఢేనానుగమ్యమానోవై శంపాయ నేన రాజలక్ష్మీ
 20 నివాసయోగ్యపుండరీకాకృతినాసకలతాజన్యకులకుముదషండచంద్రమం
 డలే నేవ తురంగమసేనాస్రవంతీపులినాయమానేన క్షీరోదఘేనధవళిత
 వాసుకిఘణామండలచ్ఛవినా స్థూలముక్తాకలాపజాలకావృతే నోపరి
 చిహ్నీకృతంకేసరిణ ముద్వహతా²తిమహతా కార్తస్వరదండేన ద్రియ
 మాణేనాతపత్రేణ నివారితాతపః ఉభయత స్సముద్ధూయమానచా
 25 మరకలాపవననర్తితకర్ణపల్లవః పురః ప్రభావతా తరుణవీరపురుష
 స్త్రాయేణానేకసహస్రసౌఖ్యేన పదాతిపరిజనేన జయ జివేతి చ మధుర

వచసా మంగళప్రాయ మనవరత ముచ్చైః పఠతా వందిజనేన
స్తూయమానో నగరాభిముఖః ప్రతస్థే.

క్రమేణ చ తం సమాసాదితవిగ్రహం అనంగ మి వావతీర్ణం
నగరమార్గ మనుప్రాప్త మవలోక్య సర్వ ఏవ పరిత్యక్తసకలవ్యాపారో
రజనికరోదయపరిబుధ్యమానకుముదవనాను కారీ జనః సమజని. సత్య 5
స్తీక సంప్రతి ముఖకుముదకదంబకవికృతాకృతిః కార్తికేయో విడంబ
యతి కుమారశబ్దమ్, అహో! వయ మతిపుణ్యాభాజః, య దిమా మమా
నుషీ మస్యాకృతిం అంత స్సమారూఢ ప్రీతిరసనిష్యందవిస్తారి తేన కుతూ
హలోత్తానితేన లోచనయుగ శేనానివారితాః పశ్యామః, సఫలానోఽద్య
జాతా జన్మవత్తా, సర్వథా నమోఽస్మై దూపాంతరధారిణే భగవతే 10
చంద్రాపీడచ్ఛద్ధ నే పుండరీకేశ్చణాయ ఇతి వదన్ ఆరచిత ప్రణామాం
జలిర్నగరలోకః ప్రణామా సర్వత శ్చ సముపావృతక వాటపుటప్రకట
వాతాయనసహస్రతయా చంద్రాపీడనదర్శనకుతూహలా న్నగర మపి
సముస్తీలితలోచననివహ మివాభవత్. అనంతరం చ సమాప్తసకల
విద్యో విద్యాగృహః నిర్గతోఽయ మాగచ్ఛతి చంద్రాపీడ ఇతి సమా 15
కర్ణ్య ఆలోకనకుతూహలిన్య స్సర్వస్తి న్నేవ నగరే ససంభ్రమ ము
త్సృష్టార్థపరిసమాప్త ప్రసాధనవ్యాపారాః కా శ్చి ద్వామకరతలగత
దర్పణా స్సుస్ఫురితసకలరజనికరమండలాభివపార్జమాసీరజన్యః కాశ్చిత్
ఆర్ద్రాగ్ర క్షరసపాటలితచరణపుటాః కమలపరిపీతబాలాతపా ఇవ నలి
న్యగ కా శ్చి త్ససంభ్రమగతివిగళితమేఖలాకలాపాకులితచరణకిసలయా 20
శ్శృంఖలాసందానమందమందసంచారిణ్యా ఇవ కరిణ్యాః కాశ్చి జ్వలధర
సమయదివస్త్రియ ఇవేంద్రాయుధ రాగరుచిరాంబరధారిణ్యాః కా శ్చి
దుల్ల సితధవళనఖమయూఖపల్లవాన్. నూత్రరరవాకృష్టగృహకలహం
సకా నివ చరణపుటా నుద్వహంత్యః కా శ్చి త్కరతలస్థితస్థూలహార
యష్టయో రితి మివ మదనవినాశశోకగృహీతస్ఫటికాక్షవలయాం వి 25
డంబయంత్యగ కా శ్చి త్వయోధరాంతరాళగళితముక్తాలతాః తనువి
మలస్తోతోజలాంతరితచక్రవాకమిథునా ఇవ ప్రదోషశ్రియగ కా శ్చి
న్నూపురమణిసముత్థితేంద్రాయుధతయా పరిచయానుగతగృహమయూ
రికా ఇవ విరాజయంత్యగ కా శ్చి దర్ధపీతోఽఙ్గితమణిచషకాః స్ఫురిత

రాగై ర్మధురస మి వాధరపల్లవైః శ్చరంతోఽహర్ష్యతలాని లలనా
స్సమారురుహుః అన్యాశ్చ మరకతవాతాయనవివరవినిర్గతముఖమండ
లా వికచకమలకోశపుటా మంబరతలసంచారిణీం కమలినీ మివ దర్శ
యంతోఽదదృశుః.

5 ఉదపాది చ సహసా సరభససంచలనజన్తా మధుర ¹సాధార
ణాస్సాలితవీణారవకోలాహలబహుళో రశనారవాహూతగృహసార
సరసితసమ్భిన్న స్థలితచరణతలతాడితసోపానజాతగంభీరధ్వనిప్రహృ
ష్టానా మవరోధశిఖండినాం కేకారవై రనుగమ్యమానో నవజలధరరవ
భయచకితకలహంసకులకోలాహలకోమలోమకరధ్వజవిజయఘోషణా
10 నుకారీ పరస్పరవిఘట్టనారణితతారతరహఃరమణీనాం రమణీనాం శ్రోత్ర
హారీ హర్ష్యకుక్షిమ ప్రతినిహ్లాగ్రీదీ భూషణనినాదః.

ముహూర్తా దివ యువతిజననిరంతరతయా నారీమయా ఇవ
ప్రాసాదాః సాలక్తకపదకమలవిన్యాసైః పల్లవమయ మివ క్షీతితలం
²అంగప్రభాప్రవాహేణ లావణ్యమయ మివ నగరం ఆననమండలనివ
15 హేన చంద్రబింబమయ మివ గగనతలం ఆతపనివారణాయోత్తాని
తేన కరతలజాలకేన కమలవనమయ మివ దిక్షక్రవాళం ఆభరణాంశు
కలాపే నేంద్రాయుధమయ ఇ వాతపః లోచనమయూఖలేఖాసంతానేన
నీలోత్పలదళమయ ఇవ దివసోబభూవ కాతుకప్రసారితనిశ్చలలోచ
నానాం చ పశ్యంతీనాం తాసా మాదర్శమయా నీవ సలిలమయా నీవ
20 స్ఫటికమయా నీవ హృదయాని వివేశచంద్రాపీడాకృతిః

ఆవిర్భూతమదనరసానాం చాన్యోన్యతః సపరిహాసాః సవి
స్రంభాః ససంభ్రమాః సేర్ష్యాః సోత్ప్రసాః సాభ్యసూయాః సవి
లాసాః సమన్తథాః సస్పృహా శ్చ తత్తణ మతిరమణీయాః ప్రసస్మ
రాలాపాః తథాహి. — 'త్వరితగమనే ! మామపి ప్రతిపాలయ,
25 దర్శనోన్మత్తే ! గృహాణోత్తరీయమ్, చపలే ! ఉల్లాస యాలకలతా
మాననావలమ్బినీమ్, మూఢే ! చంద్రలేఖా ముపాహర, ఉప
హరకుసుమస్థలితచరణా పతసి మదనాంధే !, సంయమయ మద

నిశ్చేతనే! కేశపాశమ్, ఉత్తిష్ట చంద్రాపీడదర్శనవ్యసనిని! కాంచీదా
మకం, ఉత్సర్పయసాపే! కపోలడోలాయితం కర్ణపల్లవమ్, అహృదయే!
గృహణ నిపతితం దంతపత్రమ్, యావనోన్నతే! విలోక్యనే జనేన స్థగ
య పయోధరభారమ్, అపగతలజ్జే! శిథిలీభూత మాకలయ దుకూల
మ్, అలీకముగ్ధే! ద్రుతతర మాగమ్యతామ్. కుతూహలిని! దేహీ దర్శ 5
నాంతరమ్! అసంతుష్టే, కియదాలోకయనే, తరళహృదయే! పరిజన
మపేక్షస్వపిశాచిగళితో త్తరీయాం విహస్యనేజనేన, రాగావృతనయనే!
పశ్యసి న సఖిజనమ్, అనేకభంగివికారపూర్ణే! దుఃఖమకారణాయా
సితహృదయా జీవసి, మిథ్యావినీతే! కిం వ్యపదేశవీక్షితై ర్విప్రబ్ధ
మాలోకయ, యావనశాలిని! కింపీడయసిపయోధరభారేణ, అతికోపనే! 10
పురతో భవ, మత్సరిణి! కి మేకాకినీ రుణత్సి వాతాయనం అనంగ
పరవశే! మదీయ ముత్తరీయాంశుక ముత్తరీయతాం నయసి, రాగాసవ
మత్తే! నివారయాత్తానమ్, ఉడ్ఘాతధైర్యే! కిం ధావసి గురుజనసమ
క్షం, ఉల్లసత్స్వభావే! కి మేవ మాకులీభవసి, ముగ్ధే! నిగూహస్వ మదన
జ్వరజనితపులకజాలకం, అసాధ్యాచరణే! కి మేవ ముత్తామ్యసి, బహు 15
వికారే! వివిధాంగభంగవలనాయాసితమధ్యభాగా వృథా ఖద్యసే,
శూన్యహృదయే! స్వభవనాన్నిర్గత మపి నాత్తాన మవగచ్ఛసి,
కౌతుకావిప్లే! విస్తృతాసి నిశ్చసితుమ్, అంతస్సంకల్పరచితసురతసమా
గమసుఖరసనిమిలితలోచనే! సముస్తీలయ లోచనయుగళ మతిక్రామ
మ త్యయమ్, అనంగ శరప్రహారమార్ఘితే! రవికిరణనివారణాయ కురు 20
శిరస్యై త్తరీయాంశుకపల్లవం, అయి సతీవ్రతగ్రహగృహీతే! ద్రష్టవ్య
మపశ్యంతీ వంచయసి లోచనయుగళమ్, అధన్యే! హతాసి పరపురుష
దర్శనపరిహారప్రతేన, ప్రసీద ఉత్తిష్ట సఖి! పశ్య రతివిరహితం సాక్షా
దీవ భగవంత మగృహీతమకరధ్వజం షకరధ్వజమ్, అయ మస్యసితాత
పత్రాంతరేణ అళికులనీలే శిరసి తిమిరశంకానిపతిత ఇవ శశికర 25
కలాపా మాతీకుసుమశేఖరోఽభిలక్ష్యతే, ఏత దస్య కర్ణాభరణ
మరకతప్రభాశ్యామాయిత ముపరచితవికచశిరీషకుసుమకర్ణపూర మివ
కపోతల మాభాతి అయ మస్య హారాంతర్నివిష్టారుణమణికిరణకలా

పచ్చలేన హృదయం వివిక్షు రభినవయావనరాగ ఇవ బహిగ పరిస్సు
రతి. ఏత¹దలక చామరకలాపాంత రేరితవిరళవీక్షితమ్, ఏత త్కిమపి
వైశంపాయనేన సహ సమా మంత్రయతో దశనమయూఖలేఖా
ధవళీకృతదిచ్ఛక్రవాళం హ సి త మ్. ఏహ²స్య శుకపక్షతిహరిత
5 రాగేణోత్తరీయాంశుకప్రాంతేన వలాహక స్తురగఖురచలనజన్తాన
మాలగ్న మగ్రకేశేషు రేణు మపహరతి, ఆయ మనేన లక్ష్మీకర
కమలకోమలతల స్సముత్థిప్య తిర్య క్తురంగమస్కుంధే నిక్షిప్త శ్చరణ
పల్లవః, సలీలం ఆయ మనేన చ తాంబూలయాచనార్థ ముత్తానితకర
తలో కోమలదీప్హాంగులి రాతామ్రపుష్కరకోశశోభీ గజే నేవశై వాల
10 కబలలాలసః ప్రసారితః కరః, ధన్యా సా యా లక్ష్మీ రివ నిర్జితకమలం
కరతల మస్య వసుంధరాసపత్నీ గ్రహిష్యతి, ధన్యా చ దేవీ విలాసవతీ
సకలమహీమండలభారధారణక్షమగి కకుభా దిగ్గజ ఇవ గర్భేణ య
యా చ వ్యూఢః.'

ఇ త్యేవంవిధాని చాన్యాని చ వదంతీనాం తాసాం ఆపీయ
15 మాన ఇవ లోచనపుటైః ఆహవాయమాన ఇవ భూషణరవైః అను
గమ్యమాన ఇవ హృదయైః నిబధ్యమాన ఇ వాభరణరత్న రశ్మిరజ్జుభిః
ఉపహ్రియమాణ ఇవ నవయావనబలిభి శ్శిథిలభుజలతావిగళితధవళ
వలయనికరైః పదేపదే వివాహానల ఇవ కసుమమిశ్రై ర్లాజాంజలిభి రవ
కీర్యమాణ శ్చంద్రాపీఢో రాజకులసమీప మాససాద. క్రమేణ చ యా
20 మావస్థితాభిః అనవరతకరటస్థలవిగళితమదమపీపంకకరీభి రంజనగిరి
మాలావలినాభిగ కుజ్జరఘటాభి రంధకారితదిబ్బుఖతయా జలధరదివ
సాయమానంఉద్దండధవళాతపత్రసహస్రసంకటం అనేకద్వీపాంతరాగత
దూతశతసమాకులం రాజద్వార మాసాద్య తురంగమా దవతతార్.

అవతీర్య చ కరతలేన కరే వైశంపాయన మవలంబ్య పుర
25 స్సవినయం ప్రస్థితేన వలాహకే నోపదిశ్యమానమార్గః త్రిభువన మివ
పుంజిభూత మాగృహీతకనకవేత్రలతైః సితవారవాణధారిభిః సితాంగ
రాగైః సితకసుమశేఖరైః సితోష్ణిషై స్సితవేషపరిగ్రహతయా శ్వేత
ద్వీపసంభవై రివ కృతయుగపురుషై రివ మహాప్రమాణై ర్దివానిశ మాలి

1 దశనచామర... 2 లలికవివీక్షితక. 2 మంత్ర్య దశన. 3 యయాం.

ఖతై రివ ఉత్క్రిష్టైరివ తోరణస్తంభవిషణ్ణైర్ద్వారపాలైరనుష్ఠితద్వార
దేశం అనేక¹సంయమనచంద్రశాలికావిటజ్జువేదికాసంకటశిఖరై రభ్ర
జ్జుమై²రుపహసిత కైలాసశైలశోభై రమలసుధావదాతై స్సప్తాలేయ
శైల మివ మహాప్రాసాదై రనేకవాతాయనవిపరవినిర్గతయువతిభూ
షణకిరణసహస్రతయా కనకశృంఖలాజాలకే నే వోపరి వితానేన 5
విరాజమానం అంతర్గతాయుధనివహాభి రాశీవిషకులసంకులాభిగ పాతా
ళగుహాభి రి వాతిగంభీరాయుధశాలాభి రుపేతం అబలాచరణాలక్ష్మక
రసరక్తమణిశకలైః శిఖరనిలీనశిఖకులకృతకేకారవళలకలైః క్రీడాపర్వ
తకై రుపశోభితం ఉజ్జ్వలవర్ణకంబళావకుంతితకనకపర్యాణాభిః ప్రలంబ
చామరకలాపచుంబితచలకర్ణఽల్లవాభిగ కులయువతిభి రి⁴వోపాయాధ¹⁰
శిక్షావినయనిభృతాభి ర్యామకకరేణుకాభి రశూన్యకత్యంతరం ఆలా
నస్తంభవిషణ్ణేన చ నవజలధరఘోషగంభీర మనుగతపీణావేణురవర
మ్య మాస్ఫాలితఘర్షరికాఘర్షర మనవరత మృదుమృదంగధ్వని మా
మీలితలోచనత్రిభాగేణ వామదశనకోటినిషణ్ణహస్తేన నిశ్చలకర్ణతాళే
నాకర్ణయతా సలీల ముభయపార్శ్వవలమ్బివర్ణకంబళతయా వింధ్య¹⁵
గిరిణే వావిష్కృతధాతువిచిత్ర తపక్షసంపుటేనాధోరణగీతానందకృత
మంద్రకంఠగర్జితేన మదజలశబలశంఖశోభిత శ్రవణపుటేనరజనికరబింబ
చుంబి తావర్తకాంబుదవిడంబకేన కర్ణాంతలంబినా కాంచనమయే
నకృతకర్ణపూర మి వాంకుశేన ముఖ ముద్వహతా మదజలమలినేన
ద్వితీయే నేవ కర్ణచామరేణ కపాలతలఙ్గోలాయమానేనమధుకరకులే²⁰
నాలంక్రియమాణేన అత్యుదగ్రతయా పూర్వకాయస్య అతివామనత
యా చ జఘనభాగస్య పాతాళతలా దివ ఉత్తిష్ఠతా నిశాసమయే నేవ
పరిస్ఫురతాఽర్ధచంద్రనక్షత్రమాలేనశరదారంభేణేవప్రకటితారుణచా
రుపుష్కరేణ వామరూపేణేవ కృతత్రిపదీవిలాసేన స్ఫటికగిరితపే నేవ
లగ్నసింహముఖప్రతిమేన ప్రసాధితేనే వాలోలకర్ణఽల్లవాహతము²⁵
ఖేన గంధమాదననామ్నా గంధహస్తినా సనాథీకృతైకదేశ ముజ్జ్వల
పట్టకంబళపటప్రావారితపృష్ఠై శ్చ రసితమధురఘంటికారవముఖరకణ్ఠై

1 సంజవన. 2 రుపహసిత. 3 వితానేన. 4 ఉపయాధ. 5 సంగీతమృదంగ. 6 క
నందర్తకాంబుద...వలంబినా.

ర్నంజిష్టాలోహితస్కంధకేసరబాలపల్లవై ర్నిహతవనగజదుధిరపాటలప
 త్పై రివ కేసరిభిః పురో నిహితయవసరాశిశిఖరోపవిష్టమందురాపాలై
 రాసన్నమంగళగీతధ్వనిద త్తక్తైరంతెగకపోలధృతమధురసలవలులితలాజ
 కబలై యృపాలవల్లభై ర్నందురాగతై స్తురంగమై రుద్భాసితం
 5 అధికరణమండపగతై శ్చార్యవేషై రత్యుచ్చవేత్రాసనోపవిష్టై ధర్మ
 మయై రివ ధర్మాధికారిభి ర్నహపురుషై రధిష్ఠితం అధిగతసకలగ్రామ
 ఖర్వటనగరనామభి రేకభవనమివ జగదఖిల మాలోకయద్భి
 రాలిఖితసకలభువనవ్యాపారతయా ధర్మరాజనగరవృత్తిర మివ దర్శ
 యద్భి రధికరణలేఖకై రాలిఖ్యమానశాసనసహస్రం అభ్యంతరావస్థిత
 10 నరపతినిర్గమప్రతీక్షణపరేణ చ స్థానస్థానేషు బద్ధమండలేన కనక
 మయార్థచంద్రతారాగణశతశబలై శ్చర్మఫలకై ర్నిశాసమయ మివ
 దర్శయతా స్ఫురితనిశితకవాలకర ప్రరోహక రాళితాతపేన ఏకశ్రవణ
 పుటఘటితధవళదంతపత్రేణ ఊర్ధ్వబద్ధమాలికలాపేన ధవళచందనస్థా
 సకఖచితభుజోరుదండేన బద్ధాసిధేనుకేన ఆంధ్రద్రవిడసింహశప్రాయేణ
 15 నేవకజనేన ఆస్థానమండపగతేన చ యథోచితాసనోపవిష్టేన ప్రసార
 యతా దురోదరక్రీడాం అభ్యస్యతాఽష్టాపదవ్యాపారం ఆస్థాల
 యతా పరివాదినీం ఆలిఖతా చిత్రఫలకే భూమిపాలప్రతిబింబంఆబద్ధ
 తా కావ్యగోష్ఠీం ఆతన్వతా పరిహాసకథాం విందతా బిందుమతీం చిం
 తయతా ప్రహేలికాం భావయతా నరపతికృతకావ్యసుభాషితాని పఠ
 20 తా ద్విపదీం గృహ్లాతా కవిగుణాః ఉత్కిరతా పత్రభంగాః ఆలవతా
 వారవిలాసినీజనం ఆకర్షయతా వైతాళికగీతం అనేకసహస్రసంఖ్యేనధవ
 లోష్ఠీషపటాశ్చిష్టవికటకిరీటసంకటశిరసాసన్నిర్భరశిఖరాలగ్నబాలాతపమ
 ణ్డలే నేవ కులపర్వతచక్రవాళేన మూర్ధాభిషిక్తేన సామంతలోకే నాధి
 ష్ఠితం ఆస్థానోత్థితభూమిపాలసంవర్తితానాం చ కుథానాం రత్నాసనా
 25 నాం చ రాశిభి రనేకవర్ణై రింద్రాయుధపుంజై రివ విరాజితసభాపర్యం
 తం అమలమణిభూమిసంక్రాంతముఖనివహప్రతిబింబతయా వికచకమల
 పుష్పప్రకర మివ సంపాదయతా గతివశరణితనూపురపారిహార్యరశనా
 స్వనముఖ రేణ స్కంధావసక్తకనకదండచామరేణ నిర్గచ్ఛతా ప్రవిశతా

చానవరతం వారవిలాసినీజనే నాకులితంవక దేశనిషణ్ణచామికరశృంఖ
 లాసంయతశ్వగణం ఇత స్తతగి ప్రచలితపరిచితామితకస్తూరికాకురంగ
 పరిమళవాసితేదిజ్ఞుఖం అనేకకుబ్జకిరాతవర్ష వరబధిరవామనకమూకసం
 కులం ఉపాహృతకిన్నరమిథునం ఆనీతవనమానుషం ఆబద్ధమేషకుక్కు
 టకురరకపింజలలావకవర్తికాయుద్ధం ఉత్కూజితచకోరకాదంబహరీత ర
 కోకిలం ఆలవ్యమానశుకశారికం ఇభపతిమదపరిమళామర్షజృంభితై శ్చ
 నిష్కూజద్భిః శిఖరిణాం జీవితై రివ గిరిగుహానివాసిభిర్గృహీతైః పంజర
 కేసరిభి రుద్భాస్యమానం ఉత్రాస్యమానైః కాంచనభవనప్రభాజనిత
 దావానలశంకై ర్లోలతారకై ర్భ్రమద్భిర్భవనహరిణకదంబకై ర్లోచన
 ప్రభయా శబలీకృతదిగంతరం ఉద్ధామకేకారవానుమీయమానమర10
 కతకుట్టిమస్థితశిఖండిమండల మతిశిశిరచందనవిటపిచ్ఛాయానిషణ్ణనిద్రా
 యమాణగృహసారస మంతగిపురేణచ బాలికాజనప్రస్తుతకందుకపంచా
 లికాక్రీడేన అవిరతసంవాహ్యమానడోలాశిఖరకర్షణితఘంటాటంకార
 పూరితాశాముఖేన భుజగనిర్దోకశంకితమయూరప్రాయమాణహరేణ
 సౌధశిఖరావతీర్ణప్రచలితపారావతకులతయా స్థలోత్పలిసీవనశోభితేనే15
 వాంతగిపురికాజనప్రస్తుతనరపతిచరితవిడంబనక్రీడేనలశ్వమందురాపరి
 భ్రష్టాగతై రవలుప్తభవనదాడిమీఫలై రాఖండితాంగణసహకారపల్ల
 వైరభిభూతకుబ్జవామనకిరాతకరతలాచ్ఛిన్నానిభూషణానివికిరద్భిఃకపిభి
 రాకులితేనశుకశారికాప్రకాశితసురతవిస్రంభాలాపలజ్జితావరోధజనేన
 ప్రాసాదసోపానసమారోహణచలితై రబలానాం చరణావసకై ర్చర20
 మయై ర్విభూషణైః పదే పదే రణద్భి స్తులాకోటివలయై ర్ద్విగుణీకృత
 కూజితరుతాభిర్భవనకలహంసమాలాభిర్ధవళితాంగణేనధృతధౌతధవళ
 దుకూలోత్తరీయైః కలధౌతదండవలంబిభిః పలితపాకపాండురమాళిభి
 1 రాచారమయై రివ వినయమయై రివ మర్యాదామయై రివ మంగళమ
 యై రివ గంభీరాకృతిభిః స్వభావధీరై రుష్ణీషిభి ర్వయగిపరిణామేఽపి జర25
 త్సింహై రివాపరిత్యక్తసత్త్వావప్తుంబైః కంచుకిభి రధిష్ఠితేన సముపేతా
 భ్యంతరం జలధరసనాథ మివ కృష్ణాగరుధూమపటలై స్సనీహార మివ
 యామకుంజరఘటాకరశీకరై స్సనిశ మివ తమాలవీధికాంధకారై స్స

1 ఆధారమయైరివ.

బాలాతప మివ రక్తాశోకై స్సతారాగణ మివ ముక్తాకలాపై స్సవర్షా
 సమయ మివ ధారా గృహై స్సతటిల్లత మివ హేమమయీభి ర్మయూర
 యష్టిభి స్సగృహదైవత మివ సాలభంజికాభి శ్శివభవన మివ ద్వారా
 వస్థితదండపాణిప్రతీహారగణ ముత్కృష్టకవిగద్య మివ వివిధవర్ణశ్రేణీ
 5 ప్రతిపాద్యమానా నే కాభినవార్థసంచయ మప్సరోగణ మివ ప్రకటమ
 నోరమారంభం దివసకరోదయ మి వోల్లసత్పద్మాకరకమలామోద ము
 ష్టికరణ మివ నిజలక్ష్మీకృతకమలోపకారం నాటక మివ ప్రకటపతాకాంక
 శోభితం శోణితపుర మివ బాణయోగ్యవాసోపేతం పురాణ మివ యథా
 విభాగావస్థాపితసకలభువనకోశం సంపూర్ణచంద్రోదయ మివ మృదుకర
 10 సహస్రసంవర్ధితరత్నాలయం దిగ్గజ మి వా విచ్ఛిన్నమహాదానసంతానం
 బ్రహ్మాండ మివ సకలజీవలోకవ్యవహార కారణోత్పన్నహిరణ్యగర్భం
 ఈశానబాహువన మివ మహాభోగిమండలసహస్రాధిష్ఠితప్రకోష్ఠం
 మహాభారత మివానంతగీతాకర్ణనానందితనరం యదువంశ మివ
 కులక్రమాగతశూరభీమపురోహిత్తమబలపరిపాలితం వ్యాకరణ మివ
 15 ప్రథమమధ్యమోత్తమపురుషవిభక్తిస్థితా నే కాదేశ కాఖ్యాతసంప్రదాన
 క్రియావ్యయప్రపంచసుస్థిత ముదధి మివ భయాంతకప్రవిష్టసపక్ష
 భూమిభృత్సూక్ష్మసంకులముషానిరుద్ధసమాగమ మివ చిత్రలేఖాదర్శిత
 విచిత్రసకలభువనాకారం బలియజ్ఞ మివ పురాణపురుషవామనా
 ధిష్ఠితాభ్యంతరం శుక్లపక్షప్రదోషమివవితతశశికిరణకలాపధవళాంబర
 20 వితానం నరవాహనదత్తచరిత మివాంతస్సంవర్ధితప్రియదర్శనరాజ
 దారికాగంధర్వదత్తోత్కంఠం మహాతీర్థ మివ నద్యోనేకపురుషప్రాప్తాభి
 షేకఫలం ప్రాగ్వంశ మివ నానాసవపాత్రసంకులం నిశాసమయ మి
 వానేకనక్షత్రమాలాలంకృతం ప్రభాతసమయ మివ పూర్వదిగ్భాగరా
 గానుమేయమిత్రోదయంగాంధికభవన మివ స్నానధూపలేపనవర్ణకో
 25 జ్వలం తాంబూలికభవన మివ కృతలవలీలవంగైలాతకోలపత్రసం
 చయం ప్రథమవేశ్యాసమాగమ మి వావిదితహృదయాభిప్రాయచేష్టా
 వికారం కాముకజన మివ బహుచాటుసంలాపసుభాషితరసాస్వాదదత్త
 తాళశబ్దం ధూర్తమండల మివదీయమానమణిశతసహస్రాలంకరణకృత

లేఖ్యపత్రసంచయం ధర్మారంభ మివాశేషజనమనగప్రహ్లాదనం మహా
 వన మివ వివిధశ్వాపదద్విజోపఘుష్టం రామాయణ మివ కపికథాసమా
 కులం మాద్రీకుల మివ నకులాలంకృతం సంగీతభవన మి వానేకస్థా
 నావస్థాపితమృదంగం రఘుకుల మివ భరతగుణానందితం జ్యోతిష మివ
 గ్రహమోక్షకలాభాగనిపుణం నారదీయ మివ ఆవర్ణ్యమానరాజధర్మం 1
 యంత్ర మివ వివిధశబ్దరసలభ్యాస్వాదం మృదు కావ్య మి వాన్యచింతిత
 స్వభావాభిప్రాయావేదకం మహానదీప్రవాహ మివ సర్వదురితతాప
 హరం ధన మివ న కస్య చిన్న కాంక్షణీయం సన్ధ్యాసమయ మివ దృశ్య
 మానచంద్రాపీఠోదయం నారాయణవక్షస్థుల మివ శ్రీరత్నప్రభా
 భాసితదిగంతం బలభద్ర మివ కాదంబరీరసవిశేషవర్ణనాకులమతిం 10
 బ్రహ్మణ మివ పద్మాసనోపదేశదర్శితభూమండలం స్కంద మివ శిఖ
 క్రీడారంభచంచలం కులాంగనాప్రచార మివ సర్వదోషజాతశంకం
 వేశ్యాజన మివ ఉపచారచతురం దుర్జన మి వాపగతపరలోకభయ
 మంత్యజన మి వాగమ్యవిషయాభిలాషం అగమ్యవిషయాసక్త మపి
 ప్రశంసనీయం అంతకభటగణ మివ కృతాకృతసుకృతవిచారనిపుణం 15
 సుకృత మి వాదిమధ్యావసానకల్యాణకరం వాసరారంభ మివ పరి
 స్ఫురత్పద్మ రాగా రుణీక్రియమాణనిశాంతం దివ్యమునిగణ మివ కలాపి
 సనాథశ్వేతకేతు శోభితం భారతసమర మివ కృతవర్తశిలీముఖచక్ర
 సంభారభీషణం పాతాళ మివ మహాకంచుకిసహస్రాధ్యాసితం వర్షపర్వత
 సమూహ మి వాంతస్థి తాపరిమాణశృంగి హేమకూటం మహాద్వార 20
 మపి దుష్ప్రవేశ మవంతివిషయగత మపి మాగధజనాధిష్ఠితం స్థిత
 మపి భ్రమన్నగ్నలోకం రాజకులం వివేశ.

ససంభ్రమోపగతైశ్చ కృతప్రణామైః ప్రతీహారమండలై రుప
 దిశ్యమానమార్గ స్సర్వతః ప్రచలితేన చ పూర్వకృతావస్థానేన దూర
 పర్యస్తమాళిశిథిలితచూడామణిమరీచిచుంబితవసుధాతలేన రాజలో 25
 కేన ప్రత్యేకశః ప్రతీహారనివేద్యమానేన సాదరం ప్రణమ్యమానగ
 పదే పదే చాభ్యంతరవినిర్గతాభి రాచారకుశలాభి రంతఃపురవృద్ధాభిః

క్రియమాణావతారణమంగళో భువనాంతరాణీవ వివిధప్రాణిసహస్ర
సంకులాని సప్తక్షయ్యంతరాణ్యతిక్రమ్య అభ్యంతరావస్థిత మనవరత
శస్త్రగ్రహణశ్యామికాలీధకరతలైః కరచరణలోచనవర్జ మసితలోహ
జాలకావృతశరీరైః ఆలానస్తంభై రివ గజమదపరిమళలోభనిరంతర
5 నిలీనమధుకర పటలజటిలైః కులక్రమాగతై రుదాత్మాన్వయై రనురక్తై
ర్నహాప్రమాణతయాఽతికర్కశతయా చ దానవై రి¹వాతిశయా
కారం సంభావ్యమానపరాక్రమైః సర్వత శృరీరరక్షాధికారనియుక్తైః
పురుషైః పరివృత ముభయతో వారవిలాసి²నీభి శ్చానవరత ముద్ధూయ
మానధవళచామర మమల పులినతలశోభిని సురకుంజర మివ మందా
10 కి³నీవారిణి హంసధవళశయనతలే నిషణ్ణం పితర మపశ్యత్.

‘విలోకయ’ ఇతి చ ప్రతీహారవచనానంతర మతిదూరావనతేన
చలిత చూడామణినా శిరసా కృతప్రణామం ‘ఏ హ్యేహి’ ఇత్యభిద
ధానో దూరాదేవ ప్రసారితభుజయుగళః శయనతలా దీపదుచ్ఛ్వాసిత
మూర్తి రానంద జలాపూర్యమాణలోచనః సముద్గతపులకకంటకతయా
15 నీవ్యన్ని వైకీకుర్వన్నివ తం పితా వినయావనత మాలిలింగ. ఆలింగి
తోస్తుక్త శ్చ పితు శ్చరణపీతసమీపే పిండికృత ముత్తరీయ మాత్మ
తాంబూలకరండవాహిన్యా సత్వర మాసనీకృతం అపనయేతి శనైర్వద
న్నగ్రచరణేన సముత్సార్య క్షితితల ఏవ నిషసాద అనంతరనిహితే
చాస్యాసనే రాజ్ఞా సుతనిర్విశేష ముపగూఢో వైశంపాయనో న్యషి
20 దత్ ముహూర్త మివ విస్తృతచామరోక్షేపనిశ్చలానాం వారవిలాసి
నీనాం సాభిలాషై రనిలచలితకువలయదళధామదీర్ఘై రాజివ్వాతరళతర
తారశారైరవలుప్యమాన ఇవ దృష్టిపాతైః స్థిత్యా ‘గచ్ఛ వత్స!
పుత్రవత్సలాం మాతర మభివాద్య దర్శనలాలసా యథాక్రమం సర్వా
జననీః దర్శనేనానందయ’ ఇతి విసర్జితః పిత్రా సవినయ ముత్థాయ
25 నివారితపరిజనో వైశంపాయనద్వితీయోఽంతఃపురప్రవేశయోగ్యేన
రాజపరిజనేనోప దిశ్యమానవర్త్యా అంతగిపుర మాయయా.

తత్ర ధవళకంచుకావచ్చున్నశరీరై రనేకశతసంఖ్యైః శ్రియ
మివ ఊరోదజలకల్లోలైః సమంతాత్పరివృతాం శుద్ధాంతాంతర్వంశికైః
అతిప్రళాంతాకారాభి శ్చ కషాయరక్తాంబరధారిణీభిః సంధ్యాభి రివ
సకలలోకవంద్యాభిః ప్రలంబశ్రవణపాశాభిః విదితానేక కథాలాప
వృత్తాంతాభిః భూతపూర్వాః కథాః కథయంతీభిః వాచయంతీభి రితి 5
హాసపుస్తకాని దదతీభి ర్ధర్మోపదేశాన్ నివేదయంతీభిః పుణ్యాః కథాః
జరత్ప్రప్రజితాభి ర్విద్యమానాం ఉపరచితస్త్రీవేషభారేణ గృహీత
వికటప్రసాదనేన వర్షధరజనేన సంవేద్యమానాం అనవరతవిధూయ
మానబాలవ్యజనకలాపాం అంగనాజనేన చ వసనాభరణకుసుమపట
వాసతాంబూలతాళవృంతాంగరాగభృంగారధారిణా మండలోపవి10
ష్టేనోపాస్యమానాం పయోధరాంతరావలంబితముక్తాగుణాం అచల
ద్వయమధ్యప్రవృత్తగంగాప్రవాహ మివ మేదినిం ఆసన్నదర్పణపతిత
ముఖప్రతిబింబ మర్కటంబప్రవిష్టశశిమండలా మివ దివం సముపస్మ
త్యమాతరం ప్రణనామ.

సా తు తం ససంభ్రమ ముత్థాయ సత్యప్రజ్ఞాసంపాదనదక్షే15
పార్శ్వపరివర్తిని పరిజనై స్స్వయ మేవకృతావతరణమంగళా ప్రసృత
పయోధరక్షరత్పయోబిందుచ్ఛలేన ద్రవీభూయ స్నేహాకులేన నిర్గచ్ఛ
తేవ హృదయేన అంత శ్శుభశతా నీ వాభిధ్యాయంతీ మూర్ధన్యపా
మ్రాయ సుచిర మాశిశ్లేష. అనంతరం చ తతైవ కృతయథోచితసముప
చార మాశిష్టవైశంపాయనా స్వయ ముపవిశ్య వినయా దవనితలే20
సముపావిశంత మాకృష్య బలాత్ అనిచ్ఛంత మపి చంద్రాపీడ
ముత్సంగ మారోపితవతీ. ససంభ్రమపరిజనోపనీతాయా మాసంద్యా
ముపవిష్టే చ వైశంపాయనే చంద్రాపీడం పునఃపున రాలింగ్య లలాట
దేశే వక్షసి భుజశిఖరయో శ్చ ముహూర్తుహుః కరతలేన పరామృ
శంతి విలాసవతీ త మవాదీత్ 'వత్స! కఠినహృదయస్తే పితా యేనేయ25
మాకృతి రీధృశీ త్రిభువనలాలనీయా క్లేశ మతిమహాంత మియంతం
కాలం లంభితా, కథ మసి సోధవా నతిదీర్ఘా మిమాం గురుయంత్రణామ్?

1 పుణ్యాః కథాః కథయంతీభి రితిహాసాన్ వాచయంతీభిః పుస్త. 2 భాషణ.
3 వర. 4 తరణశా. ప్రస్తుత.

అహో! బాలస్యాపి సతః కఠోరస్యేవ తే మహా ద్ధైర్యం, అహో!
 విగతశిశుజనక్రీడాకౌతుకలాఘవ మర్భకస్యాపి తే హృదయమ్,
 అహో! గురుజన సోపరి భక్తిరసాధారణా. సర్వథా యథా పితుః
 ప్రసాదాత్ సమస్తాభి రుపేతో విద్యాభి రాలోకితోఽసి ఏవ మచిరే
 5 క్షణే వ కా లేనానురూపాభి ర్వధూభి రుపేత మాలోకయిష్యా మి'
 ఇత్యేవ మభిధాయ లజ్జాస్థితావనత మాత్మముఖప్రతిబింబగర్భే వికచ
 కమలకృతకర్ణపల్లవావతంస ఇవ కపాలే పర్యచుంబ దేవమ్. ఏవం చ
 తత్రాపినాతిచిర మేవ స్థిత్వా చంద్రావీడః క్రమేణ సర్వాంతరంగపురాణి
 దర్శనేన నందయామాస. నిర్గత్య చ రాజకులద్వారావస్థిత మింద్రా
 10 యుధమారుహ్య తక్షణ తేన రాజపుత్ర లోకేనానుగమ్యమానః శుక
 నానంద్రష్టు మయాసీత్.

యామావస్థితవివిధగంధగజఘటాసంకట మనేకతురంగసహస్ర
 సంబాధ మపరిమితజనసమూహాసమృద్ధసంకుల మేకదేశోఽవిష్టైః సహ
 స్రశో నిబద్ధచక్రవాళై రనేకకార్యాగతై ర్దర్శనోత్సుకైః సమంతతో
 15 వివిధశాస్త్రజ్ఞానోన్మీలితబుద్ధిలోచనై శ్చివరచ్ఛద్దనా వినయానురాగి
 భిః ధర్మపతై రివావకుంఠితై శ్చాకృత్యమునిశాసనపథధారేయైః రక్ష
 యైః పాశుపతై ర్ద్విజై శ్చ దివానిశ మాసేవ్యమాన మభ్యంతరప్రవి
 ష్టానాం చ సామంతానాం జఘనోఽవిష్టపురుషోత్సంగస్థితద్విగుణకు
 థాభిః అతిచిరావస్థాననిర్వేదప్రసుప్తాఢోరణాభిః (అపర్యాణాభిః) సప
 20 ర్యాణాభి శ్చ నిశ్చలావస్థానప్రచలాయితాభి శ్చ తసహస్రశః కరిణీభి
 రాకీర్ణం శుకనాసగృహద్వార మాసాద్య సత్వరప్రథావితైర్ద్వారదేశా
 వస్థితైః ప్రతీహారపూరుషై రనివార్యమాణోఽపి రాజకుల ఇవ రాజ
 పుత్రో బాహ్యంగణ ఏవ తురంగా దవతతార. ద్వారదేశావస్థాపిత
 తురంగ శ్చ వైశంపాయన మవలంబ్య పురఃప్రథావితైః సముత్సారిత
 25 పరిజనై స్తత్ప్రతీహారమండలై రుపదిశ్యమానమార్గ స్తక్షణ చలితమ
 కుటకోటిభి ర్న రేంద్రబృందైః సేవాసముఽస్థితై రుత్థాయోత్థాయ
 ప్రణమ్యమాన స్తక్షణ ప్రచండప్రతీహారవహంకారభయమూకీభవ

1. జీ.2 అనంద.3.క.హ.ప్ర.సమృద్ధ.4.క.స్త్రా.నో.5.వికన్నా.నీక్య.చిల్.6.కక్షణప్ర.

త్పరిజనాని ప్రచలితవేత్తలతాత్రాసనచకితసామంతచక్రచరణశతచలిత
వసుంధరాణి కక్ష్యంతరాణి నిరీక్షమాణ స్తడైవచ సవనసుధావ
దాతప్రాసాదసహస్రనిరంతరం ద్వితీయ మివ రాజకులం శుకనాస
భవనం వివేశ. ప్రవిశ్య చానేకనరేంద్రసహస్రమథోపవిష్ట మపరమివ
పితర ముపదర్శితవినయోదూరావనతేన మాళినా శుకనాసం వవందే. 5

శుకనాస స్తం ససంభ్రమ ముత్థాయానుపూర్వేణోత్థిత
రాజలోకః సాదర మభిముఖదత్తావిరళపదః ప్రహర్ష విస్ఫురితలోచనాగ
తానందజలకణః సహ వైశంపాయనేన ప్రేక్షా గాఢ మాలింగ.
ఆలింగితోన్ముక్త శ్చ సాదరోపనీత మపహాయ రత్నాసన మవనా
వేవ రాజపుత్రః సముపావిశ తదను చ వైశంపాయనః. సముపవిష్టే 10
చ రాజపుత్రే శుకనాసవర్జ మన్య దఖిల మవనిపాలచక్ర ముడ్చితనిజా
సన మవనితల మభజత. స్థిత్యా చ తూష్ణీం క్షణమివ శుకనాసస్సముద్గత
ప్రీతిఫులకై రంగై రావేద్యమానహృదయహర్షప్రకర్షస్త మబ్రవీత్.

‘తాత! చంద్రాపీడ! అద్య ఖలు దేవస్య తారాపీడస్య సమా
ప్తవిద్య ముపారాధయావన మాలోక్య భవంతం సుచిరా ద్భువన 15
రాజ్యఫలప్రాప్తి రుపజాతా, అద్య సమృద్ధాః సర్వా గురుజనాశిషః,
అద్య ఫలిత మనేకజన్మాంతరోపాత్త మవదాతం కర్త, అద్య ప్రసన్నాః
కులదేవతాః, న హ్యపుణ్యభాజాం భవాదృశాః సకలత్రిభువనవిస్తయ
హేతవః పుత్రతాం ప్రతిపద్యంతే, క్వేదం వయః, క్వేయ మమా
నుషీశక్తిః, క్వ చేద మశేషవిద్యాగ్రహణసామర్థ్యమ్, ఆహో! ధన్యాః 20
ప్రజాః యాసాం భరతభగీరథప్రతిమో భవానుత్పన్నః పాలయితా,
కిం ఖలు కృత మవదాతం కర్త వసుంధరయా యయాసి భర్తా సమా
సాదితః, హరివక్షఃస్థలనివాసాసద్గ్రహవ్యసనినీ హతా ఖలు లక్ష్మీ యా
విగ్రహవతీ భవంతం నోపసర్పతి, సర్వథా కల్పకోటీర్త హావరాహ ఇవ
దంష్ట్రావలయేన వహ బాహునా వసుంధరాభారం సహ పిత్రా. ఇత్యభి 25
ధాయ స్వయ మాభరణవసనకుసుమాంగరాగాదిభి రభ్యర్చ్య తం
విసర్జయాంచకార విసర్జిత శ్చేత్తా యాంతగపురం ప్రవిశ్యదృష్ట్వావైశం
పాయనమాతరం మనోరమాభిధానాం నిర్గత్య సమారుహేయంద్రా

యుధం పిత్రా పూర్వకల్పితం ప్రతిచ్ఛందక మివ రాజకులస్య ద్వారా
 వస్థితసితపూర్ణకలశం ఆబద్ధ¹హరిచందనమాలం ఉల్లసితసితపతాకా
 సహస్రం అభ్యాహతమంగళతూర్యరవపరిపూరితదిగంతరముపరచితవిక
 చకమలకుసుమప్రకర మచిరకృతాగ్ని కార్యముజ్జ్వలవివిక్తపరిజన ముప
 5 పాదితాశేషగృహప్ర వేశమంగళం కుమారో భవనం జగామ. గత్వాచ
 శ్రీమండపావస్థితే శయనే ముహూర్త ముపవిశ్య సహ తేన రాజ
 పుత్రలోకేన అభిషేకాదిమశనావసాన మకరోద్ధివసవిధిమ్. అభ్యంతరే
 చ స్వశయనీయగృహ ఏవేంద్రాయుధ స్యావస్థాన మకల్పయత్.

ఏవం ప్రాయేణ చాస్యోదంతేన తదహః పరిణతి ముపయయా.
 10 గగనతలా దవతరంత్యా దివసశ్రియః షడ్భరాగనూపురమివ స్వప్రభా
 పిహితరంధ్రం రవిమండల మున్ముక్తపాదం పపాత. సలిలప్రవాహ ఇవ
 రథచక్రమార్గానుసారేణ దివసకరస్య వాసరాలోకః ప్రతీచిం కకుభ
 మగాత్. అభినవపల్లవలోహితతలేన కరేణే వాఘోముఖప్రసృతేన
 దివసకరబింబేన వాసరః కమలరాగ మశేషం మమార్జ. కమలినీపరిమళ
 15 పరిచయూగతాలిమాలాకులితకంతం కాలపాశై రివ చక్రవాకమిధున
 మాకృష్యమాణం విజఘటే. కరపుటై రాదివసాంత మాపీత మరవింద
 మధురస మివ రక్తాతపచ్ఛలేన గగనగమనభేదా దివ దివసకరబింబం
 వవామ.

క్రమేణ చ ప్రతీచీకర్ణపూరరక్తోత్పలే లోకాంతర ముప
 20 గతే భగవతి గభస్తిమాలిని, సముల్లసితాయా మంబరతటాకవికచ
 కమలిన్యాంసంధ్యాయాం, కృష్ణాగరుపంకపత్రలతా స్వీవ తిమిరలేఖాసు
 స్ఫురంతీషు దిశాంముఖేషు, అళికులమలినేన కువలయవనేనేవ రక్త
 కమలాకరే తిమిరనికరేణోత్సార్యమాణే సంధ్యారాగే, కమలినీనిషిత
 మాతప మున్ములయితు ²మంధకారకరఃపల్లవే ష్వివ విశత్సు రక్త
 25 కమలోదరాణి మధుకరకులేషు, శనై శ్శనై శ్చ నిశావిలాసినీముఖా
 వతంసఃపల్లవే గళితే సంధ్యారాగే, దిక్షు విక్షిప్తేషు సంధ్యాదేవ
 తార్చనబలిపిండేషు, శిఖరదేశలగ్నతిమిరాసు అనారూఢమయూరా

స్వపి మయూరాధిష్ఠితాస్త్వివ మయూరయష్టిషు, గవాక్షవివరనిలీ
 నేషు ప్రాసాదలక్ష్మీకర్ణోత్పలేష్వివ పారావతేషు, విగత విలాసిని
 సంవాహననిశ్చలకాంచనపీఠాసు మూకీభూతఘంటారవా స్వంతగపుర
 డోలాసు, భవనసహకారశాఖావలంబితపంజరేషు విగతా
 లాపేషు శుకశారికానివహేషు, సంగీతకవిరామవిశ్రాంతరవాసూత్సా 5
 ర్యమాణాసు వీణాసు, యువతినూపురశబ్దోపశమనిభృతేషు భవన
 కలహంసేషు, అపనీయమానకర్ణశంఖచామరనక్షత్రమాలా¹మండలేషు
 మధుకరకులశూన్యకపోలభిత్తిషు మత్తవారణేషు, ప్రదీప్యమానేషు
 రాజవల్లభతురంగమమందురాప్రదీపేషు, ప్రవిశంతీషు ప్రథమయామకుం
 జరఘటాసు, కృతరాజస్వస్త్వయనేషు నిష్క్రమత్సు పురోహితేషు, విస 10
 ర్జితరాజలోకవిరళపరిజనేషు విస్తారిలేష్వివ రాజకులకక్ష్యంతరేషు, ప్ర
 జ్వలితదీపికాసహస్రప్రతిబింబచుంబితేషు కృతవికచచంపకదళోపహారే
 ష్వివమణిభూమికుట్టిమేషు, నిపతితదీపాలోకాసు రవివిరహార్తనలినీవినో
 దనాగతబాలాతపాస్త్వివ భవనదీర్ఘికాసు, నిద్రాలనేషు పంజరకేసరిషు,
 సమారోపితకార్తుకే గృహీతసాయకే యామిక ఇవాంతగపురప్రవిష్టే 15
 మకరకేతౌ, అవతంసపల్లవేష్వివ సరాగేషు కర్ణరక్తియమానేషు సురత
 దూతీవచనేషు, సూర్యకాంతమణిభ్య ఇవ సంక్రాంతానలేషు జ్వలత్సు,
 మానిసీనాం శోకవిధురేషు, హృదయేషు ప్రవృత్తేప్రదోషసమయే, చం
 ద్రాపీడః ప్రజ్వలితదీపికాచక్రవాళపరివారశ్చరణాభ్యా మేవరాజకులం
 గత్వా పితుః సమీపే ముహూర్తంస్థిత్యా దృష్ట్వా చ విలాసవతీ మా 20
 గత్య స్వభవన మనేకరత్నప్రభాశబల మురగరాజఘణామండలమివ
 హృషీకేశః శయనతల మధిశిశ్యే.

ప్రభాతాయాం చ నిశీధిన్యాం సముత్థాయ సమభ్యనుజ్ఞాతః
 పిత్రా అభినవమృగయాకౌతుకావకృష్యమాణహృదయో భగవత్యను
 దిత ఏవ సహస్రరత్నా వారు హ్యేంద్రాయుధమగ్రతో బాలేయప్రమా 25
 ణా నాకర్షద్భి శ్చామికరశృంఖలాభిః కాలేయకా జరద్వ్యాఘ్ర
 చర్తశ బలవసనకంచుకధారిభి రనేకవర్ణపట్టచీరణోద్బద్ధమాలిభి రుపచిత

శ్రుగహనములై రేకకర్ణావసక్తహేమతాలీపుటై రాబద్ధనిబిడకక్షై
రనవరతశ్రమోపచితోరుపిండక్షైః కోదండపాణిభిః శ్వపోషక్షై రనవ
రతకృతకోలాహలైః ప్రధావద్భిః ద్విగుణీక్రియమాణగమనోత్సాహా
బహుగజతురగపదాతిపరివృతో వనం యయా. తత్ర చ కర్ణాంతావ
5 కృష్ణము కైర్వికచకువలయపలాశ కాంతిభిర్భల్లైః మదకలకలభకుంభభిత్తి

భిదురై శ్చ నారాచైః చాపటంకారరవభయచకిత వనదేవతార్ధాక్ష
వీక్షితో నవవరాహాః కేసరిణః శరభాం శ్చమరా ననేకవిధకురంగ
కాం శ్చ సహస్రశో జఘాన. అన్యాం శ్చ జీవత ఏవ మహాప్రాణతయా
స్ఫురతో జగ్రహ.

10 సమారూఢే చ మధ్య మహ్నః సవితరి వనాత్ స్నానోత్థితే
నేవ శ్రమసలిలబిందువన్ మనవరత ముజ్ఘతా ముహు ర్దుహుర్దశన
విఘట్టనైః ఘణఘణాయితఖరఖలీనేన శ్రమశిథిలముఖగళిత ఢేనిలరుధిర
లవేన పర్యాణపట్టకానుసారోత్థిత ఢేన రాజినా కర్ణావతంసీకృతముత్కుల్ల
కుసుమశబల మళిపటలర్థుంకారరవముఖరం వనగమనచిహ్నం పల్లవస్త

15 బక ముద్వహ తేన్ద్రాయుధే నోహ్యమానః సముద్గతస్వేదతయాంత
రాంతరాద్ద్రిక్తమండలేన మృగరుధిరలవశతబలేన వారవాణేన
ద్విగుణతర ముపజనితకాంతిః అనేకరూపానుసారసంభ్రమపరిభ్రష్టచ్ఛ
త్రధారతయా చ త్రికృతేన¹ వనపల్ల వేన నివార్యమాణాతపో వివిధవన
లతాకుసుమ రేణుధూసరో వసంత ఇవ విగ్రహవా నశ్వఖురరజోమలిన

20 లలాటాభివ్యక్తావదాతస్వేదలేఖో దూరవిచ్ఛిన్నే నపదాతిజనేనశూన్య
కృతపురోభాగః ప్రజవితురంగమాధిరూఢై రల్పావశిష్టై స్సహ రాజ
పుత్రైః 'ఏవం మృగపతిః ఏవం వరాహః ఏవం వనమహిషః ఏవం
శరభః ఏవం హరిణః, ఇతి త మేవ మృగయావృత్తాంత ముచ్చారయన్
స్వభవన మాజగామ.

25 అవతీర్య చ తురంగమా త్ససంభ్రమప్రధావితపరిజనోపనీతే
సముపవిశ్వాసనే వారవాణ మవతార్య అపనీయచా శేషం తురంగా
ధిరోహణోచితం వేషపరిగ్రహ మిత స్తతః ప్రచలితతాళవృంతపవనాప

నీయమానశ్రమో ముహూర్తం విశ్రామ్య, విశ్రమ్య చ మణిరజత
కనకకలశశతసనాథామంతర్విన్యస్తకాంచనపీఠాంస్నానభూమిమగాత్.
నిర్వర్తితాభిషేకవ్యాపారస్య చ వివిక్తవసనపరిమృష్టవపుషః స్వచ్ఛ
దుకూలపల్లవాకలితమాశేర్గృహీతవాససః కృతదేవతార్చనస్యాం
గరాగభూమౌ సముపవిష్టస్య రాజ్ఞా విసర్జితా మహాప్రతీహారాధిష్ఠితా 5
రాజకులపరిచారికాః కులవర్ధనాసనాథా శ్చ విలాసవతీదాస్యః సర్వా
న్తగిపురప్రేషితా శ్చాంతగిపురపరిచారికాః పటలకవినిహితాని వివిధా
న్యాభరణాని మాల్యాన్యంగరాగాన్ వాసాంసి చాదాయ పురతస్త
స్యోపతస్థః ఉపనిన్య శ్చ యథాక్రమమ్. ఆదాయ ద తాభ్యః ప్రథ
మం స్వయం ముపలిప్య వైశంపాయన ముపరచితాంగరాగో దత్వా చ 10
సమీపవర్తిభ్యో యథార్హ మాభరణవసనాంగరాగకుసుమాని వివిధ
మణిభాజనసహస్రశారం శారద మంబరతల మివ స్ఫురితతారాగణ
మాహారమండప మగచ్ఛత్.

తత్ర చ ద్విగుణీకృతకుథాసనోపవిష్టః సమీపోపవిష్టేన తద్గుణో
పవర్ణనపరేణ వైశంపాయనేన యథార్హ భూమిభాగోపవేశితేన రాజ 15
పుత్రలోకేన 'ఇద మస్తే దీయతామ్' ఇతి ప్రసాదవిశేషదర్శనసంవర్ధితనే
వారసేన చ స హఃహారవిధి మకరోత్. ఉపస్పృశ్య చ గృహీతతాం
బూలస్తస్త్రి ముహూర్త మివస్థిత్యా ఇంద్రాయుధసమీప మగమత్.
తత్ర చానుపవిష్ట ఏవ తద్గుణోపవర్ణనప్రాయాలాపాః కథాః కృత్వా
స త్య ప్యాజ్ఞాప్రతిక్షణోన్ముఖే పార్శ్వపరివర్తని పరిజనే తద్గుణావహృత 20
హృదయః స్వయం మేవేంద్రాయుధస్య పురో యవస మాకీర్య నిర్గ
త్య రాజకుల మయాసీత్ తేనైవ చ క్రమేణావలోక్య రాజాన మా
గత్య నిశా మనైషిత్.

అపరేద్యుశ్చ ప్రభాతసమయ ఏవ సర్వాంతగిపురాధికృత మవని
పతేః పరమసమ్మతం అనుమార్గాగతయా చ ప్రథమే వయసి వర్త 25
మానయా రాజకులసంవాసప్రగల్భయా వ్యనుష్ఠితవినయయా కిం చి
దుపారూఢయావనయాశక్రగోపకాలోహితరాగేణాంశుకేనరచితావ
కుంతనయా సఖాలాతప యేవ పూర్వయా కకుభా ప్రత్యగ్రదళితమనః

శిలాచూర్ణవర్ణే నాంగలావణ్యప్రభాప్రవాహే శామృతరసనదీపూరే
 ణేవ భవన మాపూరయంత్యో జ్యోత్స్న యేవ రాహుగ్రాసభయా
 దపహాయ రజనికరమండలం గా మవతీర్ణయా రాజకులగృహదేవత
 యేవ మూర్తిమత్యా క్షణితమణినూపురాకలితచరణయుగళయా కూజ
 5 త్కలహంసాకులితకమలయేవ కమలిన్యా మహార్హ హేమమేఖలా
 కలాపకలితజఘనస్థలయా నాతినిర్భరోద్భిన్న పయోధరయా మందమంద
 భుజలతావిక్షేపప్రేఖితనఖమయూఖచ్ఛలేన ధారాభి రివ లావణ్యరస
 మనవరతం క్షరంత్యా దిబ్బుఖవిసర్పిణీ హారలతానాం రశ్మిజాలే నిమ
 గ్నశరీరతయా క్షీరసాగరోన్తగ్నవదనయేవ లక్ష్మ్యా బహుళతాం
 10 బూలకృష్ణి కాంధకారితాధరలేఖయా సమసువృత్తతుంగనాసికయా విక
 సితపుండరీక ధవళలోచనయా మణికుండలమరకతమకరపత్ర భంగకోటి
 కిరణాతపాహతకపోలతయా సకర్ణపల్లవ మివ ముఖ ముద్వహంత్యా
 పర్యుషితధూసరచంద నరసతిల కాలంకృతలలాటపట్టయా ముక్తాఫలస్త్రా
 యాలంకారయా రాధేయ రాజలక్ష్మ్యేవోపపాదితాంగ రాగయానవవన
 15 లేఖయేవ కోమలతనులతయా త్ర య్యేవ సుప్రతిష్ఠితచరణయా ముఖ
 శాలయేవ వేదిమధ్యయా మేరువనలత యేవ కనకపత్రాలంకృతయా
 మహానుభావాకారయా అనుగమ్యమానం కన్యకయా కైలాసనామా
 నం కంచుకిన మాయాంత మపశ్యత్.

స కృతప్రణామః సముపసృత్య క్షీతితలనిహితదక్షిణకరో విజ్ఞాప
 20 యామాస 'కుమార! మహాదేవి విలాసవతీ సమాజ్ఞాపయతి.—ఇయం
 ఖలు కన్యకా మహారాజేన పూర్వం కులూతరాజధానీ మనజిత్య
 కులూతేశ్వరదుహితా పత్రలేఖాభిధానా బాలికా సతీ వందిజనేన స
 హానీయాంతగపురపరిచారి కామధ్యముపనీతా, సా మయా విగత
 నాథా రాజదుహితేతి చ సముపజాతస్నేహయా దుహితృనిర్విశేష
 25 మియంతం కాల ముపలాలితా సంవర్ధితా చ, త దియ మిదానీ ము
 చితా భవత స్తాంబూలకరంకవాహి నీతి కృత్వా మయా ప్రేషితా,
 స చాస్యా మాయుష్షతా పరిజనసామాన్యదృష్టినా భవితవ్యం, బా
 లేవ లాలనీయా, స్వచిత్తవృత్తి రివ చాపలేభ్యో నివారణీయా, శిష్యేష
 ద్రప్తవ్యా, సుహృదివ సర్వవిస్రంభే ష్వభ్యంతరీకరణీయా, దీర్ఘకాల

సంవర్ధితస్నేహతయా స్వ సుతాయా మివ హృదయ మస్యా మస్తీ మే,
బలవా నస్యాం పక్షపాతః, మహాభిజనరాజవంశ ప్రసూతా చార్వతీయ
మేవంవిధాని కర్తాణి, నియతం స్వయ మేవేయ మతివినీతతయా
కతిపయై రేవ దివనైః కుమార మారాధయిష్యతి, కేవల మతిచిరకా
లోపచితా బలవతీ మే ప్రేమప్రవృత్తి రస్యామ్, అవిదితశీలశ్చాస్యాః 5
కుమార ఇతి సందిశ్యతే, సర్వథా తథా కల్యాణినా ప్రయతితవ్యం
యథేయ మతిచిర ముచితా పరిచారికా తే భవతి.' ఇ త్యభిధాయ
విరతవచసి కైలాసే కృతాభిజాతప్రణామాం పత్ర లేఖాం అనిమిషలో
చనం సుచిర మాలోక్య చంద్రాపీఠో 'యథాజ్ఞాపయత్యంబా' ఏవ
ముక్త్యా కంచుకినం ప్రేషయామాస.

10

పత్ర లేఖా తు తతఃప్రభృతి దర్శనే నైవ నముపజాతనేవారసా
న దివా న రాత్రౌ న సుప్తస్య నాసీనస్య నోత్థితస్య న భ్రమతో న రాజ
కులగతస్య ఛాయేవ రాజసూనోః పార్శ్వం ముమోచ. చంద్రాపీఠస్యా
ఽపి తస్యాం దర్శనా దారభ్య ప్రతిక్షణ ముపచీయమానా మహాతీ
ప్రీతిరాసీత్. అభ్యధికం చ ప్రతిదివస మస్యాగి ప్రసాద మకరోత్. 15
ఆత్మాహృదయా దవ్యతిరిక్తా మివ చైనాం సర్వవిస్రంభే ష్వమన్యత.

ఏవం సమత్రిక్రామత్సు కేషు చి ద్దివసేషు రాజా చంద్రాపీఠస్య
యావ రాజ్యాభిషేకం చిక్షీర్షుః ప్రతిహారా ఉపకరణసంభారసంగ్రహార్థ
మాదిదేశ. సముపస్థితయావ రాజ్యాభిషేకం చ తం కదాచి ద్దర్శనార్థ
మాగతం ఆరూఢవినయ మపి వినీతతర మిచ్ఛన్ శుకనాస స్సవిస్తర 20
మువాచ.

'తాత ! చంద్రాపీఠ ! విదితవేదితవ్యస్యాధీతసర్వశాస్త్రస్య తే
నాల్ప మ ప్యుపదేష్టవ్య మస్తీ, కేవలం చ నిసర్గత ఏవ అభానుభేద్య మ
రత్నా లోకోచ్ఛేద్యమప్రదీపప్రభాపనేయ మతిగహనం తమోయావన
ప్రభవమ్, అపరిణామోపశమో దారుణో లక్ష్మీ మదః, కష్ట మనం 25
జనవర్తి సాధ్య మపరమైశ్వర్యతిమిరాం ధత్వమ్, అశిశిరోపచారహారో
ఽతితీవ్రో దర్పదాహజ్వరోష్ణా, సతత మమూలమంత్ర గమ్యోవిషమో

విషయవిషాస్వాదమోహః, నిత్య మస్నానశౌచబాధ్యో బలవాక్ రా
 గమలావలేపః, అజస్ర మక్షపావసానప్రబోధా ఘోరా చ రాజ్యసుఖ
 సన్ని పాత నిద్రా భవతి, ఇత్యతో విస్తరేణాభిధీయనే, గర్భేశ్వరత్వ
 మభినవయావనత్వ మప్రతిమరూపత్వ మమానుషశక్తిత్వం చేతి మ
 5 హతీయం ఖల్వనర్థపరంపరా, సర్వావినయానా మేకైక మప్యేషా
 మాయతనం, కిముత సమవాయః, యావనారంభే చ ప్రాయః శాస్త్ర
 జలప్రక్షాళననిర్వలాపి కాలుష్య ముపయాతి బుద్ధిః, అనుష్ఠితధవళతా
 పి సర్వగైవ భవతి యూనాం దృష్టిః, అపహరతి చ వాత్యేవ శుష్క
 పత్రం సముద్భూతరజోభ్రాంతి రతిదూర మాత్మేచ్ఛయా యావనస
 10 మయే పురుషం ప్రకృతిః, ఇంద్రియహరిణహరిణీ చ సతత వతీదురంతే
 య ముపభోగమృగతృప్తికా, నవయావనకషాయితాత్మన శ్చ సలిలా
 నీవ తాన్యేవ విషయ స్వరూపా న్యాసాద్యమానాని మధురతరా న్యా
 పతన్తి మనసః, నాశయతి చ దిజ్జోహ ఇవోన్మార్గప్రవర్తకః పురుష
 మత్యాసజ్ఞో విషయేషు, భవాదృశా ఏవ భవంతి భాజనాన్యుపదే
 15 శానామ్, అపగతమలేహి మనసి స్ఫటికమణా వివ రజనికరగభ స్తయో
 విశంతి సుఖ ముపదేశగుణాః, గురువచన మమల మపి సలిల మివ మహా
 దుపజనయతి శ్రవణస్థితం శూల మభవ్యస్య, ఇతరస్య తు కరిణ ఇవ
 శంఖాభరణం ఆననశోభాసముదయ మధికతర ముపజనయతి, అపహ
 రతి సకల మతిమలిన మపి అంధకార మివ దోషజాతం ప్రదోషసమ
 20 యనిశాకర ఇవ గురూపదేశః, ప్రశమ హేతుః వయఃపరిణామ ఇవ పలిత
 రూపేణ శిరసిజజాల మమలీకుర్వక్ గుణరూపేణ త దేవ 'పరిణామ
 యతి, అయ మేవ చానాస్మాదితవిషయరసస్య తే కాల ఉపదేశ స్య,
 కుసుమశరశరప్రహరజర్ఘ్రితే హృదయే జల మివగళత్యుపదిష్టమ్, అకా
 రణం చ భవతి దుష్ప్రకృతే రన్వయః శ్రుతం వా వినయస్య, చందన
 25 ప్రభవో న దహతి కి మనలః?, కింవా ప్రశమ హేతునాఽపి న ప్రచండతరీ
 భవతి బడబానలో వారిణా?, గురూపదేశశ్చ నామ పురుషాణా మఖిల
 ప్రక్షాళనక్షమజలం స్నానం-అనుపజాతపలితాదివైరూప్య మజరం వృ
 ధ్ధత్వం-అనారోపితమేదోదోషం గురూకరణం-అనువర్ణ విరచన మగ్ర

మ్యం కర్ణాభరణం - 1 అతీతజ్యోతి రాలోకః - నోద్వేగకరః ప్రజాగరః,
విశేషేణ తు రాజ్ఞాం, విరళా హి తేషాముపదేష్టారః, ప్రతిశబ్దక ఇవరాజ
వచనమనుగచ్ఛతి జనో భయాత్, ఉద్దామదర్పశ్వయధుస్థగిత శ్రవణవివ
రాశ్చోపదిశ్యమాన మపి తేన శృణ్వంతి, శృణ్వంతోఽపిచ గజనిమిలి
తేనా వధీరయంతః ఘోరయంతి హితోపదేశదాయినో గురూన్, అహం 5
కారదాహజ్వరమూర్ఛాంధకారితా విహ్వలా హి రాజప్రకృతిః, అలి
కాభిమానోన్మాదకారిణిధనాని, రాజ్యవిషవికారతంద్రీప్రదా రాజలక్ష్మిః.

ఆలోకయతు తావత్కల్యాణాభినివేశీ లక్ష్మీ మేవ ప్రథమం,
ఇయం హి సుభటఖడ్గమండలోత్పలవనవిభ్రమభ్రమరీ లక్ష్మిః క్షీరసా
గరా త్పారిజాతపల్లవేభ్యో రాగ మిందుశకలా దేకాంతవక్రతా ము10
చ్చైశ్శ్రవణ శృంఛలతాం కాలకూటా న్తోహనశక్తిం మదిరాయా
మదం కౌస్తుభమణే రతివైష్ణవ్యం ఇ త్యేతాని సహవాసపరిచయవశా
ద్విరహవిరోధచిహ్నాని గృహీత్వే వోద్గతా, న హ్యేవంవిధ మపర
మపరిచిత మిహ జగతి కిం చిదస్తి, యథేయ మనార్యా లభ్యోఽపి
ఖలుదుగభేనపరిపాల్యతే, దృఢగుణపాశసందాననిష్పందీకృతాఽపి నశ్య15
తి, ఉద్దామదర్పభటసహస్రోల్లాసితాసిలతాపంజరవిధృతాఽపి అపక్రా
మతి, మదజలదుర్ధినాంధకారగజఘటితఘనఘటాటోపపరిపాలితాఽపి
ప్రపలాయతే, నపరిచయంరక్షతి, నాభిజన మిక్షతే, న రూపమాలోక
యతే, న కులక్రమమనువర్తతే, న శీలం పశ్యతి, న వైదగ్ధ్యంగణయతి,
న శ్రుత మాకర్ణయతి, న ధర్మ మనురుధ్యతే, న త్యాగ మాద్రియతే,20
నవిశేషజ్ఞతాం విచారయతి, నాచారం పాలయతి, న సత్య మనుబుధ్య
తే, నలక్షణం ప్రమాణీకరోతి, గంధర్వనగరలేఖేవ పశ్యత ఏవ
నశ్యతి, అ ద్యా ప్యారూఢమందర పరివర్తావర్తభ్రాంతిజనితసంస్కా
రేవ పరిభ్రమతి, కమలినీసంచరణవ్యతికరలగ్ననలిననాశకంటకక్షతేవ
న క్వచిన్నిర్భర మాబధ్నాతి పదం, ఆతిప్రయత్నవిధృతాఽపి పర25
మేశ్వరగృహేషు వివిధగంధగజగండమధుపానమత్రేవ పరిస్థలతి,
పారుష్య మి వోపశిక్షితు మసిధారాసు నివసతి, విశ్వరూపత్వమివ
గృహీతు మాశ్రితా నారాయణమూర్తిమ్, అప్రత్యయబహుళౌ చ

దివసాంతకమల మివ సముపచితమూలదండకోశ మండల మపి ముంచతి
 భూభుజం, ల తేవ విటపకా నధ్యారోహతి, గంగేవ వసుజనన్యసి
 తరంగబుద్బుదచంచలా, దివసకరగతి రివ ప్రకటితవివిధసంక్రాంతిః
 పాతాళగు హేవ తమోబహుళా, హిడింజేవ భీమసాహసైకహార్య
 5) హృదయా, ప్రాప్త డివ అచిరద్యుతికారిణీ, దుష్టపిశాచీవ దర్శితానేక
 పురుషోచ్చాయా, స్వల్పసత్వ మున్నతీకరోతి, సరస్వతీపరిగృహీత
 మీర్వయేన నాలింగతి జనమ్, గుణవంత మపవిత్ర మివ'న స్పృశతి,
 ఉదారసత్వ మమంగళ మివ న బహుమన్యతే, సుజన మనిమిత్త మివ న
 పశ్యతి, అభిజాత మహి మివ లంఘయతి, శూరం కంటక మివ పరిహరతి,
 10) దాతారం దుస్స్వప్న మివ న స్తరతి, వినీతం పాతకిన మివ నోపసర్పతి,
 మనస్విన మున్నత మివ హసతి, పరస్పరవిరుద్ధం చ ఇంద్రజాల మివ
 దర్శయంతీ ప్రకటయతి జగతి నిజం చరితం, తథా హి—సతతముష్టా
 ణమారోపయంత్యపి జాడ్య ముపజనయతి, ఉన్నతి మాదధానాఽపి
 నీచస్వభావతా మావిష్కరోతి, తోయరాశిసంభ వాఽపి తృష్ణాం సంవ
 15) ర్థయతి, ఈశ్వర తాం దధానా పృశివప్రకృతిత్వ మాతనోతి, బలోపచయ
 మాహారం త్యపి లఘిమాన మాపాదయతి, అమృతసమోదరాఽపి కటు
 విపాకా, విగ్రహవత్యపి అప్రత్యక్షదర్శనా, పురుషోత్తమరతాఽపి
 ఖలజనప్రియా, రేణుమయీవ స్వచ్ఛ మపి కలుషీకరోతి..

యథా యథా చేయం చపలా దీప్యతే తథా తథా దీపశిఖేసి
 20) కజ్జల మలిన మేవ కర్త కేవల ముద్వమతి, తథాహి—ఇయం సంవర్ధస
 వారిధారా తృష్ణావిషవల్లీనాం, వ్యాధగీతి రింద్రియమృగాణాం, పరా
 మర్మధూమలేఖా సచ్చరితచిత్రాణాం, విభ్రమశయ్యా మోహార్ఘ్వాని
 ద్రాణాం, నివాసజీర్ణవలభీ ధనమదపిశాచికానాం, తిమిరోద్గతిః శాస్త్ర
 దృష్టీనాం, పురస్సరపతాకా సర్వావినయానాం, ఉత్పత్తినిమ్న గా కో
 25) థావేగగ్రాహణాం, ఆపానభూమి ర్విషయమధూనాం, సంగీతశాలా
 భ్రూవికారనాట్యానాం, ఆవాసదరీ దోషాశీవిషాణాం, ఉత్సరణవేత్ర
 లతాసత్పురుషవ్యాహారాణాం, అకాలప్రావృట్ గుణకలహంస కానాం,
 విసర్పణభూమి ర్లోకాపవాదవిస్ఫోటానాం, ప్రస్తావనా కపటనా, కస్యట

కడళికా కామకరిణి, వధ్యశాలా సాధుభావస్య, రాహుజిహ్వ భర్తే
దుమండలస్య.

న హి తం పశ్యామి యో హ్యపరిచితయా ౭నయా న నిర్భర
ముపశూఢో యో వా న విప్రలబ్ధః, నియత మియ మా లేఖ్యగతా౭పి
చలతి, పుస్తకమయ్యపి ఇంద్రజాల మాచరతి, ఉత్క్లిష్టా౭పి విప్రలభ తే, 5
శ్రుత్వా వ్యభిసంధ త్తే, చింతితా౭పి వంచయతి, ఏవం విధయా౭పి చాన
యా దురాచారయా కథ మపి దైవవశేన పరిగృహీతా విక్లబ్ధీభవంతి
గాజానః, సర్వావినయాధిష్ఠానతాం చ గచ్ఛంతి, తథా హి—అభిషేక
సమయ ఏవ చైషాం మంగళకలశజలై రివ ప్రక్షాళ్యతే దాక్షిణ్యం, అగ్ని
కార్యధూమే నేవ మలినీభవతి హృదయమ్, పురోహితకుశాగ్ర సమ్మా10
ర్జనీభి రివాపనీయతే ఊంతిః, ఉష్ణీషపట్టబంధే నేవావచ్ఛాద్యతే
జరాగమనస్తరణమ్, ఆతపత్రమండలే నే వాపవార్యతే పరలోకదర్శనమ్,
చామరపవనై రి వాపప్రియతే సత్యవాదితా, వేత్రదండై రివ ఉత్సా
ర్యంతే గుణాః, జయశబ్దకలకలై రివ తిరస్క్రియంతే సాధువాదాః,
ధ్వజపటపల్లవై రివ పరామృశ్యతే యశః, తథా హి.—కేచి చ్ఛ్రీమవ15
శశిధిలశకునిగళపుటచపలాభిః ఖిద్యోతోన్వేషముహూర్తమనోహరాభి
ర్ననస్విజనగర్హితాభిః సంపద్భిః ప్రలోభ్యమానా భనలవలాభావలేప
విస్తృతజన్తానో౭నేకదోషోపచితేన దుష్టాసృజేవ రాగావేశేన బా
ధ్యమానా వివిధవిషయరసగ్రాసలాలనైః పంచభి ర ప్యనేకసహస్రసం
ఖ్యైరి వేంద్రియై రాయాస్యమానాః ప్రకృతిచంచలతయా లబ్ధప్రసరే20
నైకే నాపి శతసహస్రతా మివోపగతేన మనసా౭౭కులీక్రియమాణాః
విహ్వలతా ముపయాంతి, కిం చ —గృహైరివ గృహ్యంతే, భూతై రివా
భిభూయంతే, మంత్రై రి వావష్టభ్యంతే, వాయు నేవ విడంబ్యంతే, పిశా
చై రివ గ్రస్యంతే, మదనశరై ర్మర్త్యాభిహతా ఇవ ముఖభంగసహస్రాణి
కుర్వతే, ధనోష్ఠ్ఠణాపచ్యమానా ఇవ విచేష్టంతే, గాఢప్రహారాభిహ25
తా ఇ వాంగాని న ధారయంతి, కులీరా ఇవ తిర్యక్పరిభ్రమంతి,
అధర్తభగ్నగతయః పంగవ ఇవ పరేణ సంచార్యంతే, మృషావాదవిష
విపాకసంజాతముఖరోగా ఇవాతికృచ్ఛ్రీణ జల్పంతి, సప్తచ్ఛద తరవ

ఇవ కుసుమరజోవికారై రాసన్నవర్తినాం శిరశ్శూల ముత్పాదయంతి,
 ఆసన్నమృత్యవ ఇవ పురః స్థితం బంధుజన మపి నాభిజానంతి, ఉత్కుపి
 తలోచనా ఇవ తేజస్వినో నేక్షంతే, కాలదష్టా ఇవ మహామంత్రై ౧రపి
 న ప్రతిబుధ్యంతే, ¹జాతుషా ఇవ సోష్టాణం న సహంతే, దుష్టవారణా
 5 ఇవ ²మహా నల స్తంభనిశ్చలీకృతా అపి నగృహ్లాం త్యుపదేశమ్, అతి
 తృష్ణావిషవేగమూర్ఛితాః కనకమయ మివ సర్వం పశ్యంతి, ³అనయ
 ఇవ పానవర్ధితలైశ్చైవః పరప్రేరితాః వినాశయంతి, దూరస్థితాన్యపి
 ఫలా నీచ దండవిత్తేపై ర్తహాకులాని శాతయంతి, అకాల కుసుమ
 ప్రసవా ఇవ మనోహరా కృతయోఽపి లోకవినాశ హేతవః, శ్మశానా
 10 గ్నయ ఇ వాతిరౌద్రభూతయః, త్రైమిరికా ఇ వాదూరదర్శినః, ఉప
 స్మృష్టా ఇవ తుద్రాధిష్ఠితభవనాః, శ్రూయమాణా అపి ప్రేతపటహా ఇ
 వో ద్వేజయంతి, చింత్యమానా అపి మహాపాతకాధ్యపసాయా ఇవ
 ఉపద్రవముపజనయంతి, అనుదివస మాపూర్యమాణాః పాపేనేవా
 క్షాతమూర్తయో భవంతి, తదవస్థా శ్చ వ్యసనశతశరవ్యతా ముప
 15 గతా వర్తకతృణా గ్రావస్థితా జలబిందవ ఇవ పతిత మ ప్యాత్తానం
 నావగచ్ఛంతి.

అపరే తు స్వార్థనిష్పాదనపరై ర్ధనపిశితగ్రాసగృహై ౧ రాష్ట్రాన
⁴నలినీధూర్తబక్తైః ద్యూతం వినోద ఇతి-పరాదారాభిగమనం వై దగ్ధ్య
 మితి-మృగయా శ్రమ ఇతి-పానం విలాస ఇతి-ప్రమత్తతా శౌర్య మితి
 20 స్వదారపరిత్యాగోఽవ్యసనితేతి-గురువచనావధీరణ మపరప్రణేయత్వ
 మితి-అజితభృత్యతాసుఖోపసేవ్యత్వ మితి-నృత్యగీతవాద్యవేశ్యాభిసక్తి
 రసిక తేతి - మహాపరాధానాకర్షణం మహానుభావతేతి - పరిభవసహ
 త్వం తు మేతి-స్వచ్ఛందతా ప్రభుత్వ మితి-దేవావమాననం మహాస
 త్వ తేతి-వందిజనఖ్యాతి ర్యశ ఇతి-తరళతా ఉత్సాహ ఇతి-అవిశేషజ్ఞతా
 25 అపక్షపాతిత్వ మితి-దోషా నపి గుణపక్ష మధ్యారోపయద్భిః అంతః
 స్వయ మపి విహసద్భిః ప్రతారణకుశలై ర్ద్వై రమానుషోచితాభిః
 స్తుతిభిః ప్రతార్యమాణావిత్తమదమత్తచిత్తా నిశ్చేతనతయా తథేత్యా

1 జాతుషాభరణానీచ, 2 మహామానస్తంభ. 3 ఇమవఇవ, 4 నలినీబక్తైః. 5 రాధానకర్ణ

త్వ న్యారోపితాలీకాభిమానాః మర్త్యధర్మాణోఽపి దివ్యాంశావతీర్ణ
మివ సదైవత మి వాతిమానుష మాత్మాన ముత్పేక్షమాణాః ప్రార
బ్ధివ్యోచితచేష్టానుభావాః సర్వజన స్యోపహాస్యతా ముపయాంతి, ఆత్మ
విడంబనాం చానుజీవినా జనేన క్రియమాణా మభినందంతి, మనసా
దేవతాధ్యారోపణప్రతారణాసంభూతసంభావనోపహతా శ్చాంతః ప్ర 5
విష్టా పరభుజద్వయ మి వాత్మ బాహుయుగళం సంభావయంతి. త్వగం
తరితత్పతీయలోచనం స్వలలాట మాశంకంతే, దర్శనప్రదాన మ ప్య
నుగ్రహం గణయంతి, దృష్టిపాత మ ప్యుపకారపక్షే స్థాపయంతి, సం
భాషణ మపి సంవిభాగమధ్యే కుర్వంతి, ఆజ్ఞామపి వరప్రదానం మన్యం
తే, స్పర్శమపి పావన మాకలయంతి, మిథ్యామాహాత్మ్యగర్వనిర్భరా 10
శ్చ న ప్రణమంతి దేవతాభ్యః, కిం చ.—న పూజయంతి ద్విజాతీన్, న
మానయంతి మాన్యాన్, నార్చయంత్యర్చనీయాన్, నాభివాదయం త్యభి
వాదనార్హాన్, నాభ్యుత్తిష్ఠంతి గురూన్, అనర్థకాయాసాంతరితవిషయో
పభోగసుఖ మి త్యుపహసుంతి విద్వజ్జనం, జరావైక్లబ్యప్రలపితమితి
పశ్యంతి వృద్ధజనోపదేశమ్, ఆత్మప్రజ్ఞాపరిభవ ఇత్యసూయంతి సచివో 15
పదేశాయ, కుప్యంతి హితవాదినే, సర్వథా తమభినందంతి త మాం
పంతి తం పార్శ్వే కుర్వంతి తం సంవర్ధయంతి తేన సహ సుఖ మవ
తిష్ఠంతే తస్మై దదంతి తం మిత్రతా ముపజనయంతి తస్య వచనం శృ
ణ్వంతి తత్ర వర్షంతి తం బహుమన్యంతే త మాప్తతా మాపాదయంతి
యోఽహర్నిశ మనవరతముపరచితాంజలి రధిదైవత మివ విగతాన్య 20
కర్తవ్యః స్తోతి యో వా మాహాత్మ్య ముదాభివయతి.

కింవా తేహం సాంప్రతం యేషా మతిన్మశంసప్రాయోపదేశ ని
ర్ఘృణం కౌటిల్యశాస్త్రం ప్రమాణమ్-అభిచారక్రియాక్రూరైకప్రకృత
యః పురోధసో గురవః-పరాభిసంధానపరామంత్రిణఉపదేష్టారః-నరపతి
సహస్రభుక్తోఽఽతాయాం లక్ష్మ్యే మాసక్తిః-మారణాత్మకేషు శాస్త్రే 25
ష్వభియోగః. సహజప్రేమార్ద్ర హృదయానురక్తా భ్రాతర ఉచ్ఛేద్యాః

తదేవం ప్రాయోఽతికుటిలకష్ట చేష్టాసహస్ర దారుణేరాజ్యతంత్రే
అస్తి మహామోహాంధకారిణి చ యోవనే కుమార! తథా ప్ర

యతేథాః 1యథా నోపహస్యనే జనైః-న నిద్యనే సాధుభిః-న ధిక్కి-
 యనే గురుభిః-నోపాలభ్యనే సుహృద్భిః-న శోచ్యనే విద్యద్భిః- యథా
 చ 1న ప్రతార్యనే విటైః-న ప్రహస్యనే కుశలైః-నాస్వాద్యనే భుజంగైః-
 నావలుప్యనే నేవక వృక్షైః-నవంచ్యనేధూరైః-న ప్రలోభ్యనే వనితాభిః-
 5 న విడంబ్యనే లక్ష్మ్యైః-న నర్త్యనే మదేన-నోన్మత్తీక్రియనే మదనేన-
 నాక్షిప్యనేవిషయైః-నావకృష్యనే రాగైః-నాపహ్రాయనే సుఖేన-కామం
 భవాన్ ప్రకృత్యైవ ధీరః, పిత్రాచమహతా ప్రయత్నేన సమారో
 పితసంస్కారః, తరళహృదయ మప్రతిబుద్ధం చ మదయంతి ధనాని, త
 థాపి భవద్గుణసంతోషో మా మేవం ముఖరీకృతవాన్, ఇద మేవ చ
 10పునఃపున రభిధీయనే, 'విద్వాంస మపి సచేతన మపి మహాసత్త్వమ
 వ్యభిజాత మపి, ధీర మపి ప్రయత్నవంత మపి పురుష మియం దుర్విసి
 తా ఖలీకరోతి లక్ష్మీ' రితి, సర్వథా కల్యాణైః పిత్రా క్రియమాణ
 మనుభవతు భవాన్ నవ2యావన-రాజ్యాభిషేకమంగళమ్, కులక్రి
 మాగతా ముద్వహ పూర్వపురుషై రూథాం ధురమ్, అననమయ
 15ద్విషతాం శిరాంసి, ఉన్నమయ బంధువర్గమ్, అభిషేకానంతరంచ
 ప్రారబ్ధదిగ్విజయః పరభ్రమన్ విజితా మపి తన పిత్రా సప్తద్విష
 సముద్రభూషణాం పున ర్విజయస్వ వసుంధరామ్, అయం చ తేకాలః
 ప్రతాప మారోపయితుమ్, ఆదూర్ధ ప్రతాపా రాజా త్రైలోక్యదర్శివ
 సిద్ధాదేశో భవతి.' ఇ త్యేతావ దభిధాయోపశశామ,

20 ఉపశాంతవచసి శుకనానే చంద్రావీడ స్తాభి రమలాభి రుపదేశ
 వాగ్భిః ప్రతౌలిత ఇవ ఉన్తీలత ఇవ స్వచ్ఛీకృత ఇవ అభిషిక్త ఇవ అభి
 లిప్త ఇవ నిర్మల్ల ఇవ అలంకృత ఇవ పవిత్రీకృత ఇవ ఉద్భాసిత ఇవ
 ప్రీతహృదయో ముహూర్తం స్థిత్యా స్వభవన మాజగామ

తతః కతిపయదివసాపగమే చ రాజా స్వయ ముత్తిష్టమం
 25గళకలశః సహ శుకనానేన పుణ్యే 2హని పురోధసా సంపాదితాశేష
 రాజ్యాభిషేకమంగళం అనేకనరపతిసహస్రపరివృతః సర్వేభ్య స్తీర్థే
 భ్యః సర్వాభ్యో నదీభ్యః సర్వేభ్య శ్చ సాగరేభ్యః సమాహృతేన

1 యథాచ న ప్రహస్యనేవిటైర్న ప్రతార్యనే కుశలైః. 2 యావరాజ్యాభి.

సర్వాషధిభిః సర్వఫలైః సర్వమృద్భిః సర్వరత్నైశ్చ పరిగృహీతేన
 ఆనందభాష్పజలమిశ్రేణ మంత్రపూతేన వారిణా సుత మభిషిషేచ.
 అభిషేకసలిలార్ద్రదేహం చ తం లతేవ పాదపాంతరం నిజపాదప
 మముంచత్యపి తారాపీడం తత్తణమేవ సంచక్రామ రాజలక్ష్మీః.
 అనంతర మఖిలాంతగపురపరివృతయా చ ప్రేమార్ద్రహృదయయా 5
 విలాసవత్ప్యా స్వయ మాపాదతలా దామోదినా చంద్రాతపధవశేన
 చందనే నానులిప్తమూర్తిః అభినవవికసితసితకుసుమకృతశేఖరః గోరో
 చనాచ్ఛురితదేహః దూర్వాప్రవాలరచితకర్ణపూరో దీర్ఘదశ మనుప
 హత మిందుధవళం దుకూలయుగళం వసానః పురోహితప్రతిబద్ధప్రతి
 సరప్రసాధితపాణిః అభినవరాజలక్ష్మీకమలినీమృణాళేనాభిషేకదర్శనార్థ10
 మాగతేన సప్తర్షిమండలేనేవ హారేణాలింగితవక్షఃస్థలః సితకు
 సుమగ్రధితాభి రాజానులంబినీభి రిందుకరకలాపకోమలాభి ర్వైకక్షక
 స్రగ్భిర్నిరంతరనిచితశరీరతయా ధవళవేషపరిగ్రహతయా చనరసింహ
 ఇవ విధృతకేసరనికరః కైలాస ఇవ స్రవత్ ప్రోతస్త్వినీప్రోతోరాశిః
 విరావత ఇవ మందాకినీమృణాళజలజటిలః క్షీరోద ఇవ స్ఫురితఫేన15
 లవాకులః తత్కూలప్రతిపన్నవేత్రదండేన పిత్రా స్వయం పురః ప్రా
 రబ్ధసముత్సారణ స్సభామండప ముపగమ్య కాంచనమయం శశీవ
 మేరుశృంగం చంద్రాపీడః సింహాసన మారురోహ.

ఆయాధ్యస్య చాస్య కృతయథోచితసకలరాజలోకసమ్మానస్య ము
 హూర్తం స్థిత్యా దిగ్విజయప్రయాణశంసీ ప్రళయఘనఘటాఘోష20
 ఘర్జరధ్వనిః ఉదధి రివ మందరఘాతైః వసుంధరాపీత మివ యుగాంత
 నిర్ఘాతైః ఉత్పాతజలధర ఇవ తటిద్దండపాతైః పాతాళకుక్షి రివ మహా
 వరాహఘోణాభిఘాతైః కనకకోణై రభిహన్యమానః ప్రస్థానదుంధుభి
 రామంధరం దద్ధాన. యేన ధ్వనతా సమాధ్ధాతా నీవ ఉన్తిలితా
 నీవ ముఖరీకృతా నీవ పృథక్కృతా నీవ విస్తారితా నీవ గర్భీకృతా నీవ25
 ప్రదక్షిణీకృతా నీవ బధిరీకృతానీవ రవేణ భువనాంతరాణి విశ్లేషితా
 ఇవదిశా మన్యోన్యబంధసంధయః. యస్య చ భయవశవిషమచలితోత్తాన
 ఫణాసమాస్త్రేణ ఆలింగ్యమాన ఇవ రసాతలే శేషేణ ముహూర్తుమూరభి
 ముఖదత్తదంతోర్ధ్వఘాతై రాహూయమాన ఇవ దిక్షు దిక్కుంజరైః

సన్తాసరచితరేచితమండలైః ప్రదక్షిణీక్రియమాణ ఇవ నభసి దివసకరర
 థతురగైః అపూర్వశర్వాట్టహాసశంకాహర్షహుజ్జుతేన (1) అశ్రుత
 పూర్వ) ఆభాష్యమాణ ఇవ కైలాసశిఖరిణీ త్ర్యంబకవృషభేణ కృత
 గంభీరకంఠగర్జితేన ప్రత్యుద్గమ్యమాన ఇవ² మేరా వై రావతేన అశ్రుత
 5 పూర్వరవరోషావేశతిర్యగవనమితవిషాణమండలేన ప్రణమ్యమాన
 ఇవ యమసద్దనికృతాంతమహిషేణ సంత్రస్తలోకపాలాకర్ణితో బభ్రామ
 త్రిభువన మఖిలం నినాదః. తతో దుందుభిరవ మాకర్ణ్య జయ జ యేతి
 చ సర్వతః సముద్ఘృష్యమాణజయశబ్దః సింహాసనాత్ సహ ద్విషతాం
 శ్రియా సంచచాల చంద్రావీడః సమంతాత్ ససంభ్రమోత్థితై శ్చ పరస్పర
 10 సంఘట్టవిఘటితహారసూత్రవిగళితా³ అనవరత మాశావిజయప్రస్థాన
 మంగళలాజా నివ ముక్తాఫలప్రకరా³ త్షరద్భిః పారిజాత ఇవ సిత
 కుసుమ ముకుళపాతిభిః కల్పపాదపైః ఐరావత ఇవ విముక్తకరశీకరై
 రాశాగజైః గగనాభోగ ఇవ తారాగణవర్షిభి ర్దిగంతరైః జలదకాల
 ఇవ స్థూల జలలవాసారస్యందిభి ర్జలధరైః అనుగమ్యమానో నరపతి
 15 సహస్రైః ఆ స్థానమండపాన్నిరగాత్.

నిర్గత్య చ పూర్వారూఢయా పత్రలేఖయా సమధ్యాసితాంత
 రాసనా ముపపాదిత ప్రస్థానసముచితమంగల్యాలంకారాం ససంభ్రమా
 ధోరణోపసీతాం కరేణుకా మధిరుహ్యా అచలరేచకచక్రీకృతక్షీరో
 దావర్తపాండురేణ దశ వదనబాహుదండావస్థితకైలాసకాంతినా ము
 20 క్తాఫలజాలినా శతశలాకేన ఆతపత్రేణ నివార్యమాణాతపో నిర్గంతు
 మారేభే నిర్గంచ్చం శ్చ అభ్యంతరావస్థిత ఏవ ప్రాకారాంతరితదర్శనా
 నాం ద్వారావస్థితానాం ప్రతిపాలయతాం రాజ్ఞా మన్తయూఖానాం
 చూడామణీనా మలక్తకద్రవద్యుతిముషాబహుశేనాలోకబాలాతపేన
 రాజ్యాభిషేకానంతరప్రసృతేన స్వప్రతాపహింసే వాత్యర్థం పింజరీ
 25 క్రియమాణా దశ దిశో యావరాజ్యాభిషేకజన్తనా నిజానురాగేణోప
 రజ్యమాన మవనితల⁴ మాపన్న రిపువినాశపిశునేన దిగ్దాహేనేపపాటలీ
 క్రియమాణ మంబరతల మభిముఖాగతభువనతలలక్ష్మీచరణాలక్తక
 రసే నేవ లోహితాయమానాతపం దివసం దదర్శ.

1 ఏకస్నానీకవీత్. 2 విబుధసద్భక్తైరారావతేన. 3 మానస. 4 మానస.

వినిర్గత శ్చ ససంభ్రమప్రచలితగజఘటాసహస్రైః అన్యోన్య
సంఘట్టజర్ఘ్రితాతపత్రమండలైః ఆదరావనతమాళిశిథిలమణిమకుట
పంక్తిభిగ్గి అవర్జితరత్నకర్ణపూరైః కపోలస్థలస్థలితరత్నకుండలైః ఆజ్ఞ
ప్తనేనాపతినిర్దిశ్యమాననామభిరవనిభుజాం చక్రవాలైః ప్రణమ్యమా
నఃబహుళశిందూరరేణుపాటలేన క్షితితలడోలాయమానస్థూలముక్తా 5
కలాపావచూడేన సితకుసుమమాలాజాలశబలశిరసా సంలగ్నసంధ్యా
తపేన తిర్యగావర్జితశ్చేతగంగాప్రవాహేణ తారాగణదంతురితశిఖ
రశిలాతలేన మేరుగిరిణేవ గన్ధమాదనే నానుగమ్యమానః కనకాలం
కారప్రభాప్రతానఃకల్పాపితావయవేన చ దత్తకుంకుమస్థాసకేనే వాక్య
ష్యమాణే నేంద్రాయుధేన సనాథీకృతపురోభాగః శనై శ్శనైః ప్రథ10
మమేవ శాత్రుకృతపీమాశా మభిప్రతస్థే.

అథ చలితగజఘటాకంపితధవళాత పత్రవనం అనేకకల్లోలప
రంపరావతితచంద్రమండలప్రతీబింబసహస్రం మహాప్రళయజలధిజల
మివ స్థావితమహీతల మద్భుతోద్భూతకలకల మఖిలం సంచచాల
బలమ్.

15

ఉచ్చలితస్య చాస్య స్వభవనా దుపపాదితప్రస్థానమంగళో ధవళ
దుకూలవాసాః సితకుసుమాంగరాగో మహతా బలసమూహేన నరేం
ద్రబృందై శ్చానుగమ్యమానో ధృతధవళాతఃక్రోద్వితీయ ఇవ యువ
రాజః త్వరితపదసంచారిణ్యా కరిణ్యా వైశంపాయనః సమీప మాజ
గామ. ఆగత్య చ రజనికర ఇవ రవే రాసన్నవర్తి బభూవ. అనంతర20
మిత శ్చేత శ్చ నిర్గతో యువరాజ ఇతి సమాకర్ణ్య ప్రధానతాం బలా
నాం భరేణ చలితకులశైలకీలితజలధిజలతరంగగతేవ తత్క్షణ మాచ
కమ్పే మేదినీ. సమ్ముఖాగతై రన్యై శ్చాన్యై శ్చ ప్రణమద్భి ర్భూమి
పాలైః అంశులతాజాలజటిలచూళికానాం మణిమకుటానా మాలోకే
నోన్తిషితబహుళరోచిషాం చ పత్రభంగినీనాం కేయూరమండలీనాం25
ప్రభాసంతానేన క్వచి ద్వికీర్యమాణచాపపక్షక్షోదా ఇవ క్వచి దు
త్పతితశిఖకులచలచ్ఛంద్రకశతశారా ఇవ క్వచి దకాలజలధరతటి త్రరళా

ఇవ క్వచి త్సకల్పతరుషల్ల నా ఇవ క్వచిత్ శతయజ్ఞచాపా ఇవ క్వచి
 త్సబాలాతపా ఇనాక్రియంత దశ దిశః. ధవళా న్యపి వివిధమణినికర
 కల్తామై రుత్సగ్విభి శ్చూడామణివరీచిభి ర్దాయూగాణీ వారాజంత
 రాజ్ఞా చూతపత్రాణి. క్షణేన చ తురగమయ మివ మహీతలం కుంజర
 5 మయ మివ దిక్షుక్త వాళ మాతపత్రమండలమయ మి వాంతరిక్షం ధ్వజ
 వనమయ మి వాంబరతల మిభమదగంధమయ ఇవ సమీరణః భూపాల
 మయీవ ప్రజాసృష్టిః అభరణాంశుమయీవ దృష్టిః కిరీటవయ
 ఇవాతపః చామరమయ ఇవ దివసః జయశబ్దమయ మివ త్రిభువన మభ
 వత్ సర్వత శ్చకులపర్వతాకారైః ప్రచలద్భిర్నత్తవారణైః ఉత్పాతచం
 10 ద్రమండలనిభైశ్చ ప్రేంఖద్భి రాతపత్రైః సంవర్తకాంభోదగంభీరభీమ
 నాదేన చ ధ్వనతా దుందుభినా తారకావర్ష సదృశేన విసర్పతా గజశీ
 కరనిక రేణ ధూమకేతుధూసరై శ్చోల్లసద్భి రవనిరజోదండకైః నిర్ఘాత
 పాతపరుషగంభీరఘోషై శ్చ కరికంఠగర్జితైః క్షతజకణవర్ష బభ్రుణా
 చ భ్రమతా మతంగజకుంభసిందూర రేణునా సంక్షుభితజలధిజలకల్లోల
 15 చంచలాభి శ్చ విసర్పంతీభి స్తురంగమాలాభిః అంధకారితదిగంతరేణ
 చానవరతం క్షురతా గజమదజలధారాదుర్ధినేన కలక లేన చ భువనాం
 తరవ్యాపినా మహాప్రళయకాల ఇవ సంజజ్ఞే.

²బహుళబలకోలాహలభీతా ఇవధవళధ్వజనివహనిరంతరావృ
 తాయయుః క్వాపి దశ దిశః. మలినావనిరజః సంస్పర్శశంకిత మివ సమద
 20 గజఘటాపచూలసహస్ర సంరుద్ధ మతిదూర మంబర మపససార. ప్రచలిత
 వేత్రలతాసముత్సార్యమాణా ఇవ తురగఖురరజోధూసర మర్క
 కిరణా ముముచుః పురోభాగం. ఇభకరశీకరనిర్వాహణత్రస్త ఇవాతపత్ర
 సంఛాదితాతపో దివసో ననాశ. బహుళబలభరజర్జరికృతా మదకలకరి
 చరణశతతాడితా ద్వితీయేవ ప్రయాణభేరీభైరవం భూమీ రరాస.
 25 గుల్ఫద్వయనే చ తురంగముఖవినిస్సృతసిత ఫేనపల్లవితే మదపయసి
 మదస్రతాం కరిణాం ప్రచస్థలుః పదే పదే పదాతయః. హరితాళ
 పరిమళనిభేన చాతిపటునాగజమదామోదే నానులిప్తస్య సామ జన్యేన

1 కణవషణవర్ష. 2 బహుళకోలాహలధూసరతాభీతా ఇవార్క. 3 ప్రబలవేత్రివేత్రి.

సముపయయా¹ లిఖితాన్యగంధగ్రహణసామర్థ్యం ప్రాణేంద్రియస్య. క్రమేణ చ ప్రసర్పతో బలస్య పురః ప్రధావతాం జనకదంబకానాం కోలాహలేన తారతర్యదీర్ఘేణ చ కాహళానాం నినాదేన ఖురరవవిమిశ్రేణ చ వాజినాం హేమరవేణ అనవరతకర్ణతాళ² స్వనసంప్రక్తేన చ దంతినా మాడంబరరవేణ గై³ వేయకకిక్కిణీకర్ణాణామనుసృతేన చ గతి⁵ వశా ద్విషమ¹ విరావిణీనాం ఘంటానాం టంకృతేన మంగళశంఖశబ్దసంవర్ధితధ్వనీనాం చ ప్రయాణపటహానాం నినాదేన ముహుర్ముహు రితస్తత స్తాడ్యమానానాం చ డిండినూనాం నిస్స్వనేన జర్జరీకృతశ్రవణ పుటస్య మూర్ఛే వాభవత్ జనస్య

శనై శ్చనై శ్చ బలసంక్షోభజన్తా క్షితే రనేకవర్ణతయా క్వ¹⁰ చి జ్జీర్ణశఫరక్రోడధూమ్రః క్వ చి త్క్రమేళకసటాసన్నిభః క్వ చి త్పురిణతరల్లకిరోమపల్లనమలినః క్వ చి త్పుత్తోర్ణతంతుపాండురః క్వ చి జ్వరతమృణాళదండధవళగ క్వ చి జ్వరత్కపికేసరకపిలః క్వ చి ధరచృషభరోమంథ ఫేనపిండపాండురగత్రిపథగాప్రవాహాశ్చవహా రిచరణ ప్రభవః కుపిత ఇవ ముంచక్ ఓమా మారబ్ధపరిహాస ఇవ రుంధ¹⁵ న్నయనాని విత్పక్షిత ఇవ పిబక్ కరికరశీకరజలానిపక్షవాని వోత్పతక్ గగనతల మళినివహ ఇవ చుంబ న్నదలేఖాం మృగపతి రివ రచయక్ కరికుంభస్థలీమ పద ముపాత్తవిజయ ఇవ గృష్ణా పతాకాః జరాగమ ఇవ పాండరీకుర్క్ శిరాంసి ముద్రయన్నివవక్ష్యాగ్రసంస్థితో దృష్టిమా జిఘ్నున్నివ మకరందమధుబిందులగ్నః కర్ణోత్పలాని మదకరికర్ణతాళ²⁰ తాడనత్రస్త ఇ వావిశక్ కర్ణశంఖోదరవివరాణి పీయమాన ఇవ ఉన్ముఖీభి రవనిపతిముకుటమణిభంగమకరికాభిః అభ్యర్చ్యమాన ఇవ తురగముఖివిక్షేపవిప్లుతైః ఫేనపల్లవకుసుమస్తబకైః అనుగమ్యమాన ఇవ మత్తగజఘంటాకుంభభిత్తిసూభవేన ధాతుధూళివలయేన అలింగ్యమాన ఇవ చలచ్ఛామరకలాపవిధుతేన పటవాసపాంసునా ప్రోత్సా²⁵ హ్యమాన ఇవ నరపతిశేఖరసహస్రపరిచ్యుతైః కుసుమకేసరరజోభిః ఉత్పాతరావళు రివ దివసకరమండల మకాండ ఏవ పిబక్ నృపప్రస్థాన

1 నిఖిలాన్య, 2 స్వరసంప్రక్త, 3 విరాగి.

మంగళప్రతిసవలయమాలికాసు గోరోచనాచూర్ణాయమానః క్రకచ
కృతచందనక్షోదధూసరో రేణు రుత్పపాత. అపరిమాణబలసంఘట్ట
సముపచీయమాన శ్చ శనై శ్చనై స్సంహరన్నివ విశ్వమశేషమకాల
కాలమేఘపటలమేదురో విస్తారముపగంతు మారేభే.

- 5 తేన చ క్రమేణోపచీయమానబహుళమూర్తినా దిగ్విజయ
మంగళధ్వజేన రిపుకులకమలప్రళయనీహారేణ రాజలక్ష్మీవిలాసపట
వాసచూర్ణేన అహితాతపత్రపుండరీకపండతుషారేణ సేనాభరపీడితమ
హీతలమూర్చాంధకారేణ చలద్బలజలదకాలకదంబకుసుమోద్ధ
మేన దివసకరకిరణకమలవనోద్దళనద్విపయూధేన గగనమహీతలస్థావన
10 ప్రళయ పయోధివూరేణ త్రిభువనలక్ష్మీశిరోవకుంఠనపటేన మహా
వరాహకేసరనికరకర్బురేణ ప్రళయానలధూమరాజిమాంసలేనపాతాళ
తలాదివోత్తిష్ఠతా, చరణేభ్య ఇవ నిర్గచ్ఛతా, లోచనేభ్య ఇవ నిష్ప
తతా, దిగ్భ్య ఇవాగచ్ఛతా, నభస్తలాదివ పతతా, పవనాదివోల్ల
సతా, రవికిరణేభ్య ఇవ సంభవతా, అనపహృతచేతనేన నిద్రాగమేన
15 అనవగణితసూర్యేణాంధకారేణ అఘర్తకాలోపస్థితేనభూమిగృహేణ
అనుదితతారాగణనివహేన బహుళనిశాప్రదోషేణ ఆపతితసలిలేన
జలధరసమయేన అభ్రాంతభుజంగేన రసాతలేన హరిచరణే నేవ సంవర్ధ
మానేన త్రిభువనమలంఘ్యత రజసా.

- వికచకువలయవనమివ నవోదకేన గగనతలమవప్తభ్యమాన
20 మలక్యతక్షణాత్ క్షిరోదఫేనపాండునా క్షితిక్షోదేన. బహుళరజో
ధూసరితమశిశిరకిరణబింబమవచూడచామరమివ నిష్క్రిభమభవత్.
దుకూలపట్టధవళా కదళికేవ కలుషతా మాజగామగగనాపగా. నర
పాలబలభరమతిగురుమసహమానా పున రివ భారావతారణార్థమమర
లోకమారురోహారజోమిషేణ మహీ. నిశ్చేషనిపీతాతపమంతర్దహ్య
25 మానమివ జలధిజలేషు ధూసరితరవిరథధ్వజపటమపతదవనిరజః ము
హూర్తేన చ గర్భవాసమివ సంహరసాగరజలమివ కృతాంతజతర
మివ మహాకాలఘుఖమివ నారాయణోదరమివ బ్రహ్మాండమివవివేశ

పృథివీ. మృణ్మయ ఇవ బభూవ దివసః ¹ప్రస్థమయ్య ఇవ చ కాశిరే
కకుభః. ²ఏకమహాభూతమయ మివ త్రైలోక్య మాసీత్.

అథ నిజమదోష్టసంతప్తానాం దిశి దిశి కరవివరవినిస్సృతైః క్షుర
ద్భిః క్షీరోదత్తోదధవళైః శీకరాసారైః కర్ణపల్లవప్రహతి విప్లుతేన
చ విసర్పతా దానజలబిందుదుర్ధి నేన హేషారవవిప్రకీర్ణైశ్చ వాజినాం ³
లాలాజలలవజాలకై రుపశమితే రజసి పునరుపజాతాలోకాసు దిక్షు
సాగరసలిలాదివోన్నగ్న మాలోక్య తదపరిమాణం బల ముపజాతవి
స్త్వయః సర్వతో దత్తదృష్టి రైవశంపాయనశ్చంద్రాపీడమాబభాషే.

‘యువరాజ! కిం న జితం దేవేన మహా రాజాధిరాజేన తారాపీడేన
యజ్ఞేష్యసి, కా దిశో న వశీకృతా యా వశీకరిష్యసి, కాని దుర్గాణి న ¹⁰
ప్రసాధితాని యాని ప్రసాధయిష్యసి, కాని ద్వీపాంతరాణి నాత్మీకృ
తాని యా న్యాత్మీకరిష్యసి, కాని రత్నాని నోపార్జితాని యా న్యుపా
ర్జయిష్యసి, కేవా న ప్రణతా రాజానః, కైర్న విరచితః శిరసి బాలక
మలకుట్టలకోమలః సేవాంజలిః, కైర్న మసృణీకృతాః ప్రతిబద్ధ హేమ
పట్టైర్గలాపైస్సభాభువః, కైర్న ఘృష్టాః పాదపీఠే చూడామణయః, ¹⁵
కైర్న ప్రతిపన్నా ⁴వేత్రయజ్ఞయః, కైర్నోద్ధూతాని చామరాణి, కై
ర్నోచ్చారితా జయశబ్దాః, కేషాం న పీతాః కిరీటపత్రమకరైః సలిల
ధారా ఇవ నిర్మలా స్త్వచ్ఛరణనఖమయూఖరాజయః, ఏతేహి తేచతు
రుదధిజలావగాహ దుర్గలితబలమదావలిప్త దశరథభగీరథభరతదిలీ
పాలర్కమాంధాత్మప్రతిమాః కులాభిమానశాలినః సోమపాయినోమూ ²⁰
ర్ధాభిషిక్తాః పృథివ్యాం సర్వపార్థివా రక్షోభూత మివాభిషేకపయః
పాతవూతైః చూడామణిపల్లవైరుద్వహంతి మంగల్యాం భవచ్ఛరణరజ
స్సంహతిం, ఏభి రియ మాదిపర్వతై రివాపరై ర్ధృతా ధరిత్రీ, ఏతాని
చా పృమీషా మాస్లావితదశదిగంతరాళాని నైన్యాని భవంత ముపా
సతే, తథాహి—పశ్య యస్యాం యస్యాం దిశి విక్షిప్య తేచతుః తస్యాం ²⁵
తస్యాం రసాతల మి వోద్గిరతి వసు ధేవ సూతే కకుభ ఇవ వమంతి

1 పుస్తమయ్య. 2 శేణురూపే కేవ పరిణత ముబరతలం ఏకమహా. 3 విప్లుతేన.

4 వేత్రలతాః.

- గగనతల మివ వర్ష తి దివసఇవ సృజతి బలాని, అపరిమితబలభ రాక్రాం
తా మన్యే స్తరతి మహాభారత సమరసంక్షోభస్యాద్యక్షితిః, ఏష శిఖర
దేశేషు పరిస్థితమండలో ధ్వజాన్ గణయన్ని ప కుతూహలాత్ఫ్రమతి
కదలి కావనాంతరేషు మయూఖమాలీ, సర్వతశ్చ మదజలముచాంకరిణా
- 5 మేలాపరిమళసురభిణి వేణికావాహిని మదవారిణి నిరంతరమగ్నాని
పతితమధురకులకలకలకలితా కాళిందీజలకల్లోలకలితేవ భాతి భూత
ధాత్రి—నైన్యభరసంక్షోభభయాత్ సరిత ఇహ గగనతలముత్పతితాః
సంఛాదయంత్యేతాః దిక్రవాళ మిందుధవళాధ్వజపంక్తయః, సర్వథా
చిత్రం యన్నాద్య విఘటితసకలకులశైలసంధిబంధా సహస్రశః శకలీ
- 10 భవతి బలభరేణ ధరిత్రీ యద్వా బలభరపీడితవసుధాధారణవిధురా
న చలంతి ఫణినాంపత్యుః ఫణాభిత్తయః '

- ఇతి ఏవంవదత ఏవ తస్య యువరాజః సముచ్చితానేకతోరణాం
తృణమయప్రాకారమందిరసహస్రసంబాధా ముల్లాసితధవళపటమండప
శతశోభినీ మావాసభూమి మవాప. తస్యాం చావతీర్య రాజవ త్సర్వాః
- 15 క్రియా శ్చకార. సర్వైశ్చ తై స్సమేత్య నరపతిభి రమాత్యైశ్చ వివి
ధాభిః కథాభిర్విద్యమాన స్తం దివస మశేష మభినవపితృవియోగ
జన్తనా శోకావేగేనాయాస్యమానహృదయో దుఃఖే నాత్యవాహ
యత్. అతివాహితదివసశ్చ యామినీ మపి స్వశయనీయస్య నాతి
దూరే నిహితశయననిషణ్ణేన వై శంపాయనేన అన్వితశ్చ సమీపే క్షితి
- 20 తలవిన్యస్తకుథప్రసుప్తయాపత్ర లేఖయా సహ అంతరాపితృసక్తి మం
తరా మాతృసంబంధమంతరా శుకనాసమయం కుర్వన్నాలాపం నాత్యు
పజాతనిద్రః ప్రాయేణ జాగ్ర దేవ నిన్యే. ప్రత్యుషసిచోత్థాయ తేనైవ
క్రమేణానవరతప్రయాణకైః ప్రతిప్రయాణక ముపచీయమానేనసేనా
సముదాయేన జర్ఘరయన్ వసుంధరాం, ఆకంపయన్ గిరీం, ఉత్సించన్
- 25 పరితః, రక్తికుర్వన్ సరాంసి, చూర్ణయన్ కాననాని, సమీకుర్వన్
విషమాణి, దళయన్ దుర్గాణి, పూరయన్నిమ్నాని, నిమ్నయన్ స్థలా
ని ప్రాతిష్ఠత. శనై శ్చనై శ్చ స్వేచ్ఛయా పరిభ్రమన్, ఉన్నతాన్

నమయన్, ఆశ్వాసయన్ భీతాన్, రక్షన్ శరణాగతాన్, ఉన్మూలయన్
విటపకాన్, ఉత్సాదయన్ కణ్ఠకాన్, అభిషేచన్ స్థానస్థానేషు రాజ
పుత్రాన్, సమార్జయన్ రత్నాని, ప్రతీచ్ఛన్ నుపాయనాని, గృహ్యన్
కరాన్, ఆదిశన్ దేశవ్యవస్థాః, స్థాపయన్ స్వచిహ్నాని, కుర్వన్ కీర్త
నాని, లేఖయన్ శాసనాని, పూజయన్ నగ్రజన్తనః, ప్రణమన్ మునీన్, 5
పాలయన్ నాశ్రమాన్, జనయన్ జనానురాగం, ప్రకాశయన్ విక్రమం,
ఆరోపయన్ ప్రతాపం, ఉపచిన్వన్ యశః, విస్తారయన్ గుణాన్,
ప్రఖ్యాపయన్ సచ్చరితం, ఉద్యోతయన్ పౌరుషం, ఆమృద్వన్
వేలాపనాని, బలరేణుభి రాధూసరీకృతసకలసాగరసలిలః పృథివీం విచ
చార. ప్రథమం ప్రాచీం తత స్త్రిశంకుతిలకాం తతో వరుణలాంఛనా 10
మనంతరం చ సప్తర్షితారాశబలాం దిశం విజిగ్యే. వర్షత్రయేణ చాత్తి
కృతాశేషద్వీపాంతరం సకల మేవ చతురంభోధిభాతవలయపరిభ్రాప్త
మాణం బభ్రామ మహిమండలమ్. తతః క్రమేణ నిర్జితసకలభువనతలః
ప్రదక్షిణీకృత్య వసుధాం పరిభ్రమన్ కదా చి త్రైలాససమీపచా
రిణాం 1 హేమజటనామ్నాం కిరాతానాం సువర్ణపురం నామ నివా 15
సస్థానం నాతివిప్రకృష్టం పూర్వజలనిధే ర్జిత్యా జగ్రాహ తత్ర చ
నిఖిలధరణితలపర్యటనఖిన్నస్య నిజబలస్య విశ్రామహేతోఃకతిపయాన్
దివసా నతిష్ఠత్.

ఏకదా తు తత్రస్థ ఏ నేంద్రాయుధ మారుహ్య మృగయా
నిర్గతో విచరన్ కాననం శైలశిఖరా దవతీర్ణం యదృచ్ఛయా కిన్నరమి 20
థున మద్రాక్షీత్. అపూర్వదర్శనతయా తు సముహజాతకుతూహలః
కృతగ్రహణాభిలాషః తత్సమీప మాదరా దుపసర్పితతురగ స్సముప
ససర్ప. అదృష్టపూర్వపురుషదర్శనత్రాసప్రథావితం చ తత్ప్రళాయ
మాన మనవరతపార్ణిప్రహరద్విగుణీకృతజవే నేంద్రాయుధేన ఏకాకి
నిర్గత్య నిజబలసమూహ త్సుదూర. మనుససార. 'అత్ర గృహ్యతే 25
అత్ర గృహ్యతే, ఇదం గృహీత మిదం గృహీత' మిత్యతిరభ సాకృష్ట
చేతా మహాజవతయా తురంగమస్య ముహూర్తమాత్రేణైకపద మి

వాసవాయ స్తస్మా త్ప్రదేశా త్వంచదశయోజనమాత్ర మధ్వనం
 జగామ. తచ్చానుబధ్యమానం కిన్నరమిథున మాలోకయత ఏవాస్య
 సముఖాపతిత మచలతుంగశిఖర మారురోహ. ఆరూఢే చ తస్మిన్
 శనై శ్శనై స్తదనుసారిణీం నిర్వర్త్య దృష్టి మచలశిఖరప్రస్తరశకల
 5) ప్రతిహతగతిప్రసరో విభృతతురంగ శ్చంద్రాపీఠ స్తస్మిన్ కాలే సము
 పారూఢశ్రమస్వేదార్ద్రశరీర మింద్రాయుధ మాత్మానం చావలోక్య
 ఊణ మివ విచార్య స్వయ మేవ విహస్యాచింతయత్ 'కి మితి నిర్దృఢ
 మయ మాత్మా మయా శిశు నే వాయాసితః? కి మనేక గృహీతేనా
 గృహీతేన వా కిన్నరయుగళేన ప్రయోజనమ్? గృహీత మిదం తతఃకిం?
 10) అథ న గృహీతం తతోఽపి కిమ్? అహో మే మూర్ఖతాయాః ప్రకారః!
 అహో య త్కించనకారితాయా మాదరః! అహో నిర్దృఢవ్యాపారే
 ష్వభినివేశః! అహో బాలిశచరితేష్వాసక్తిః! సాధుఫలంకర్తృక్రియా
 మాణం వృథా జాతమ్, అవశ్యక ర్తవ్యా క్రియా ప్రస్తుతా విఫలీభూ
 తా, సుహృత్కార్య ముపపాద్యమానం నోపపన్నం, రాజధర్మః ప్రవ
 15) ర్తితో న నిష్పన్నః, గుర్వర్థః ప్రారబ్ధో న పరిసమాప్తః, విజిగీషు
 వ్యాపారయతోఽన సిద్ధః, కస్తా దహ మావిష్ట ఇవోత్సృష్టనిజపరి
 వార ఏతావతీం భూమి మాయాతః? కస్తాచ్చ మయా నిష్ప్రయో
 జనమిదమనుసృత మశ్వముఖద్వయమ్?' ఇతి విచార్యమాణో యత్సత్య
 మా త్తైవ మే పర ఇవ హాస ముపజనయతి, న జానే కియతాఽధ్వనా
 20) విచ్ఛిన్న మితో బల మనుయాయ మే, మహాజవో హింద్రాయుధో
 నిమిషమాత్రేణాతిదూర మతిక్రామతి, న చాగచ్ఛతా మయా
 తురగవేగవశా త్కిన్నరమిథునే బద్ధదృష్టినా అస్తి న్నవిరళతరుశత
 శాఖాగుల్మలతాసంతానగహనే నిరంతరనిపతితశుష్క పల్లావకీర్ణతలే
 మహావనే పంథా నిరూపితః యేన ప్రతినివృత్య యాస్యామి, న చా
 25) స్మిన్ ప్రదేశే ప్రయత్నే నాపి పరిభ్రమతా మర్త్యధర్మా కశ్చి
 దాసాద్యతే య సువర్ణపురగామినం పంథాన ముపదేక్ష్యతి, శ్రుతం
 హి మయా బహుశః కథ్యమానముత్తరేణ సువర్ణపురం సీమాంత
 లేఖా పృథివ్యాః సర్వజనపదానాం తతః పరతో నిర్తానుషమరణ్యం

తచ్చాత్ర క్రమ్య కైలాసగిరి రితి, అయం చ కైలాసః, త దిదానీం
ప్రతినివృత్త్యై కాకినా స్వయ ముత్పేక్షోత్పేక్ష్య దక్షిణామాశాం
కేవలమంగీకృత్య గంతవ్యం, ఆత్మకృతానాం హి దోషాణాం నియత
మనుభవితవ్యం ఫల మాత్మనైవ, ఇత్యవధార్య వామకరతలవలిత
రశ్మిపాశ స్తురంగం వ్యావర్తమామాస.

5

వ్యావర్తితతురంగశ్చ పునశ్చింతితవాన్. 'అయ ముద్భాసిత
ప్రభాభాస్వరో భగవాన్ భాను రధునా దివసశ్రియో రశనామణిరివ
మధ్య ములంకరోతి, పరిశ్రాంత శ్చాయ మింద్రాయుధః, త దేనం తావ
దాగృహీతకతిపయదూర్వాప్రవాలకబలం కస్తింశ్చిత్సరసి శిలాప్ర
స్రవణే వా సరిదంభసి వా స్నాతపీతోదక మపనీతశ్రమం కృత్వా స్వ10
యం చ సలిలం పీత్వా కస్య 'చిత్తరోరధశ్చాయాయాం మహూర్త
మాత్రం విశ్రమ్య తతో గమిష్యామి' ఇతి చింతయిత్వా సలిల మన్వి
ష్యన్ ముహూర్తుహు రితస్తతో దత్తదృష్టిః పర్యటన్ నలినీ జలావ
గాహోద్ధిత స్యాచిరాపక్రాంతస్య చ మహతో గిరిచరస్య వనగజయూ
థస్య 1 చరణోత్థారితైః పంకపటలై రాద్రీకృతం కరావకృష్టై శ్చ సమృ15
ణాశమూలనాఢైః కమలకలాపైః కల్తాపితం ఆర్ద్రార్ద్రైశ్చ జైవలప్ర
వాలైః శ్యామలితోద్దేశ ముద్దళితై శ్చ కమలకుముదకుపలయకల్వార
కుట్టలై రంతరాంతరా విచ్ఛురిత ముత్తాతై శ్చ సకర్దమైశ్శాలూకకందై
రాకీర్ణం ఖండితై శ్చ కుసుమస్తబకసారై ర్వనఽల్లవై రాచ్ఛాదిత మా
లూనాభిశ్చ కుసుమోపవిష్టనిష్పిష్టోచ్ఛ్వసత్ పట్పదాభి ర్వనలతాభి20
రాకులిత మభినవవకుళకుసుమఽరిమళవాహినా చ తమాలఽల్లవరస
శ్యామేన మదజలేన సర్వతః సిక్తం మార్గ మద్రాక్షిత్.

ఉపజాతజలాశయశంకశ్చ తం ప్రతీప మనుసరన్ ఉద్గ్రీవదృ
శ్యై రుపరి ఛత్రమండలాకారైః సరశసాలసల్లకీప్రాప్తై రవిరళై రపి
నిశ్శాఖితయా విరళై రి వోపలక్ష్మమాణైః పాదపై రుపేతేన స్థూల25
కపిలవాలుకేన శిలాతలబహుళతయా విరళత్యోలోలుపేన వనద్విపదశన

- దళితమనశ్చిలాధూళికపిలేన ఆభంగిసీభిరుత్కిర్ణాభిరివ పత్రభంగకుటి
 లాభిః పాషాణభేదకమంజరీభి ర్జటిలీకృతశిలాంతరాళేన అనవరతగళద్దు
 గ్గులుద్రుమద్ర వాదీ కృతదృషదా శిఖర స్రుతశిలాజతురసపిచ్చిలోపలేన
 1 టంకనఖరఖురఖండితహరితాశక్తో దపాంసు లేన ఆఖునఖరోత్థాతబిలవి
- 5 ప్రక్షిర్ణ కాంచనచూర్ణేన సికతానిమగ్నచమరకస్తూరి కామృగీఖుర పం
 క్తినా సంశీర్ణ జీర్ణ రంకురల్ల కరోమ ప్రకరనిచితేన విషమశిలాచ్ఛేదోప
 విష్ట 2 జీవంజీవకయుగ లేన వనమానుషమిథునా ధ్యాసితతటగుహాము
 ఖేన గంధపాషాణపరిమళామోదినా వేత్రలతాప్రతానవతాప్రరూఢ
 వేణుకైలాసతలేన కంచి దధ్వానం గత్వా తస్యైవ కైలాసశిఖరిణః
- 10 పూర్వోత్తరే దిగ్భాగే జలభారాలసజలధరవ్యూహ మివ బహుళపక్ష
 ఊపాంధకార మివ పుంజీకృత మత్యాయతం తరుషండం దదర్శ. 'తగ చ
 సమ్ముఖా దాగతేన కుసుమరజఃకషాయామోదినా జలసంసర్గశిశిరేణ
 శీకరిణా చందనరసస్పర్శే నాలింగమాన ఇవ 3 జలతరంగమారుతేన
 కమలమధుపానమత్తానాంచ శ్రోత్రహారిభిః కలహంసానాం కోలాహలై
- 15 రాహూయమాన ఇవ ప్రవివేశ.

- ప్రవిశ్య చ తస్య తరుషండస్య మధ్యభాగే మణిదర్పణ మివ
 త్రైలోక్యలక్ష్మ్యః స్ఫటికభూమిగృహ మివ వసుంధరా దేవ్యాః నిర్గ
 మనమార్గ మివ సాగరాణాం నిష్యంద మివ దిశామవతార మివ జలా
 కారం గగనతలస్య కైలాస మివ ద్రవతా మాపన్నం తుషారగిరి మివ
- 20 విలీనం చంద్రాతప మివ రసతా ముపేతం హరాట్టహాస మివ జలీభూతం
 త్రిభువనపుణ్యరాశి మివ సరోరూపేణావస్థితం వైడూర్యగిరిజాల మివ
 సలిలాకారేణ పరిణతం శరదభ్రబృంద మివ ద్రవీభూ యైకత్ర నిష్యం
 దితం ఆదర్శభవన మివ ప్రచేతనః స్వచ్ఛతయా మునిఃసోభి రివ సజ్జన
 గుణై రివ హరిణలోచనప్రభాభి రివ ముక్తాఫలాంశుభి రివ నిర్మిత మా
- 25 పూర్ణపర్యంత మపి అంతస్పష్టదృష్టసకలవృత్తాంతతయా రిక్త మివో
 పలక్ష్యమాణం అనిలోద్ధూతజలతరంగ శీకరధూళీజన్తభిస్సర్వత స్సము

1 టంకనహయఖుర. 2 జీవజీవక. 3 ప్రతానప్రరూఢవేణునా కైలాస.
 4 తచ్చ. 5 జలతరంగమారుతేన. 6 మంశావతార మివ గగనతలస్య.

త్థితై స్సంరక్ష్యమాణ మి వేంద్రచాపసహస్రైః ప్రతిమానిభే నాంతః
 ప్రవిష్టచకలకాననశైలనక్షత్రగ్రహచక్రవాళం త్రిభువన ముద్భిన్నపం
 కజే నోదరేణ నారాయణ మివ బిభ్రాణ మాసన్నకైలాసావతీర్ణస్య
 చ శతశో భగవతః ఖండపరశో ర్మజ్జనోన్మజ్జనక్షోభచలితచూడామణి
 చంద్రఖండచ్యుతే నామృతరసేన జలతౌళితవామార్ధకపోలగళితలావ 5
 ణ్యప్రనాహానుకారిణా సమ్మిశ్రితజల ముపకూలతమాలవనప్రతిబింబాం
 ధకారితాభ్యంతరై ర్ద్వ్యశ్యమానరసాతలద్వారై రివ సోలప్రదేశై ర్గంభీ
 రతరం దివాప్యవజాతనిశాశంకై శ్చ క్త వాకమిథునైః పరిప్రాయమాణ
 నీలోత్పలవనగహన మసకృత్పితామహపరిపూరితకమండలుపరిసూతజల
 మనేకశో వాలఖిల్యకదంబకకృతసుధ్యోపాసనం బహుశః సలిలావతీర్ణ 10
 సావిత్రిభగ్న దేవతార్చనకమలంసహస్రశ స్సప్తర్షిమండలస్నానపవిత్రీ
 కృతం సర్వదా సిద్ధపథాథౌతకల్పలతావల్కలపుణ్యకృతోదక ముదక
 క్రీడాదోహదాగతానాం చ గుహ్యకేశ్వరాంతగిపుర కామినీనాం మకర
 కేతుచాపచక్రాకృతిభి రతివికపై రావర్తిభి ర్నాభిమండలై రాపీతసలిలం
 క్వచిద్వరుణాహంసాక్రాంతవికచకమలవనపండం క్వచి ద్దిగ్గజచుజ్జనజర్జ 15
 రితజరస్త్పణాలజాలదండంక్వచిత్త్ర్యంబకవృషభవిషాణకోటిఖండితతట
 శిలాఖండం క్వచి ద్యమమహిషశృంగశిఖరవిక్షిప్తఫేనపిండం క్వచి దై
 రావతదశనముసలఖండితకుముదాపిండం యశావన మి వోత్కలికా
 బహుళ ముత్కంఠితమివ మృణాళవలయాంకృతం మహాపురుషమివ
 మీనమకరకూర్తచక్రప్రకటలక్షణం పణ్డుఖచరిత మివ శ్రూయ 20
 మాణక్రౌంచవనితాప్రలాపం భారత మివ పాండుధార్తరాష్ట్రకుల
 క్షకృతక్షోభ మమృతమథనసమయ మివ తీరావస్థితశితికంఠపీయమాన
 పవిషం కృష్ణబాలచరితమివతటకదంబశాఖాధిరూఢహరికృతజలప్రపాత
 క్రీడం మదనధ్వజ మివ మక రాధిష్ఠితం దివ్య మి వానిమిషలోచన
 రమణీయ మరణ్య మివ విజృంభమాణపుండరీక మురగకుల మి వానంత 25
 శతపత్రపద్మోద్భాసితం కంసబల మివ మధుకరకులోపగీయమాన
 కువలయాపీడం కద్రూస్తనయుగళ మివ నాగ సహస్రపీతపయోగండ్మా

షం మలయ మివ చందనశిశిరవన మసత్సాధన మి వాదృష్టాంత మతి
మనోహర మాహ్లాదనం దృష్టే రచ్చోదం నామ సరో దృష్టవాన్.

ఆలోకమాత్రే జై వాపగతశ్రమోదృష్ట్యా 'మన స్యకరో దూ
హం. 'అహో! నిష్ఫల మపి మే తురగముఖమిథునానుసరణ మేత దా
5 లోకయత స్సర స్సఫలతా ముపగతం, అద్య పరిసమాప్త మీక్షణయు
గశస్య దృష్టవ్యదర్శనఫలమ్, ఆలోకితః ఖలు రమణీయానా మంతః,
దృష్ట ఆహ్లాదనీయానా మవధిః, వీక్షితా మనోహరాణాం సీమాంత
లేఖా, ప్రత్యక్షీకృతా ప్రీతిజననానాం పరిసమాప్తిః, విలోకితా దర్శనీ
యానా మవసానభూమిః, ఇద ముత్పాద్య సరస్సలిలం అమృతరస ము
10 త్పాదయతా వేధసా పున రుక్తతా మివ నీతా స్వస్పృష్టిః, ఇద మపి
ఖల్వమృత మివ సర్వేంద్రియాహ్లాదనసమర్థమ్, అతివిమలతయా చక్షుషః
ప్రీతిముపజనయతి, శిశిరతయా స్పర్శసుఖ ముపాహరతి, కమలసుగంధిత
యాఘ్రాణ మాప్యాయయతి, హంసముఖరతయా శ్రుతి మానందయతి,
స్వాదుతయా రసనా మాహ్లాదయతి, నియతం చాన్యైవ దర్శనతృప్తి
15 యా న పరిత్యజతి భగవాన్ కైలాస నివాసన ముమాపతిః, న ఖలు
సాంప్రత మాచరతి జలశయనదోహదం దేవో రథాంగపాణిః, యది
ద మమృతరససురభిసలిల మపహాయ లవణరసపరుషపయ స్యుదన్వతి
స్వపితి, నూనం చేదం న ప్రథమ మాసీ త్సరః, యేనప్రళయే వరాహ
ఘోరాభిఘాతభీతా భూతధాత్రీ కలశయోనిపానపరికలితసకలసలిలం
20 సాగరమవతీర్ణా, అన్యథా యద్య త్రాగాథానేకపాతాళగంభీరాంభసి
నిమగ్నా భవే న్నహాసరసి కి మేకేన మహావరాహసహస్రై రపి నాసా
దితా భవేత్, నూనం చాస్తా దేవ సలిలలేశ మాదా యాదాయ
మహాప్రళయేషు ప్రళయపయోదాః ప్రళయదుర్దినాంధకారితదశదిశః
స్లావయంతి భువనాంతరాణి, మన్యేచీయత్త త్సలిలమయం బ్రహ్మాండ
25 రూప మాదౌ భువన మభూ త్తదిదం పిండిభూతం సరోవ్యపదేశేనావ
స్థితమ్.'

1 మనశ్శివమకరోత్. 2 నివాసవ్యసన. 3 యత్సృష్టేరర్వాక్సలిఖ.

ఇతి విచారయన్నేవ తస్య శిలాశకలకర్మశవాలుకాప్రాయం
విద్యాధరోద్భృతసనాశకుముదకలాపార్చితానేకచారునైకతలింగమరుం
ధతీదత్తదినకర్మ్యపయఃపర్యస్తరక్తకమలశోభితముపకూలశిలాతలో
పవిష్టజలమానుషనిషేవ్యమాణాతపమభ్యర్ణతయాచక్రైలాసస్య
స్నానాగతమాతృమండలపదపంక్తిముద్రాంకితమవకీర్ణభస్మసూచిత
మగ్నోత్థితగణబృందోద్ధూలనమవగాహవతీర్ణగణపతిగండస్థలగళిత
మదప్రసవణసిక్తమతిప్రమాణపాదానుమీయమానతృప్తితకా
త్యాయనీసింహాపతారమార్గందక్షిణంతీరమాసాద్యతురగాదవత
తార. అవతీర్యచవ్యవసీతపర్యాణమింద్రాయుధమకరోత్. క్షితి
తలలుతితోత్థితచగృహీతకతిపయయవసగ్రాసంసరోఽవతార్యపీత10
సలిలమిచ్ఛయాస్నాతంచోత్థాప్యఅస్యతమస్యసమీపవర్తినస్తరో
ర్దూలశాఖాయామపగతఖలీనంహస్తపాశశృంఖలయాకనకమయ్యా
చరణౌబద్ధ్యాకృపాణికావలూనాక్షిప్త్వాచాగ్రతఃకతిచిత్సర
స్తీరప్రయాథదూర్వాప్రవాలకబలాన్స్వయమపిసలిలమవతతార.
తతశ్చప్రత్యుళితకరచరణయుగళశ్చాతకీఇవకృత్వాజలమయ15
మాహారంచక్రాహ్వయఇవాస్యామృణాళశకలానిశిశిరాంశురివ
కరాగ్రైఃస్పృష్ట్వాకుముదానిఫణీవాభినంద్యజలతరంగవాతా
ననంగశరప్రహారాతురఇవోరసినిధాయనలినీదళోత్తరీయమరణ్యా
గజఇవశీకర్దారృపుష్కరోపశోభితకరఃసరస్సలిలాదుదగాత్. ప్రత్య
గ్రభగ్నశిశిరైశ్చసమృణాళకైర్జలకణికాచితైఃకమలినీపలాశైర్లతా20
మండపపరిక్షిప్తేశిలాతలేసంస్తరమాస్తీర్యనిధాయశిరసిపిండికృత
ముత్తరీయంనిషసాద. ముహూర్తంవిశ్రాంతశ్చతస్యసరసఉత్తరే
తీరప్రదేశేసముచ్చరంతమున్నుక్తకబలేననిశ్చలశ్రవణపుటేనతన్ముఖ
భూతేణోద్గీర్ణవేణేంద్రాయుధేనప్రథమమాకర్ణితంశ్రుతిసుభగం
వీణాతంత్రీయంకారమిశ్రమమానుషంగీతశబ్దమశృణోత్. కుతో25
ఽత్రవిగతమర్హ్యసంపాతేప్రదేశేగీతధ్వనేఃసంభూతిరితిసముపజాత
కౌతుకఃకమలినీపత్రీసంస్తరాదుత్థాయతామేవగీతసంపాతసూచితాం
దిశంచక్షుఃప్రాహిణోత్. అతిదవీయస్తయాతుతస్యప్రదేశస్యప్రయత్న

వ్యాప్యతలోచనోఽపి విలోకయన్ న కించి ద్దదర్శ. త మేవ కేవల మన
వరతం గీత శబ్దం శుక్రావ కుతూహలవశా చ్చ గీతధ్వని ప్రభవజిజ్ఞాసయా
కృత గమనబుద్ధి ర్ద్వితీయార్యాణ మింద్రాయుధ మారుహ్య ప్రియగీతైః
ప్రథమ ప్రస్థితైః¹రపి పనహరిణై రుపదిశ్యమావవర్తా సప్తచ్ఛదవకుళైః
5 లాలవంగలవలీలతాలోలకుసుమసురభిపరిమళయా అళికులవిరుతిముఖ
రితయాత మాలనీలయా దిజ్ఞాగమదవీధ్యేన పశ్చిమయా సరస్త్వీర
వనలేఖయా నిమిత్తీకృత్య తం గీతధ్వని మభిప్రతస్థే.

క్రమేణ చ సమ్ముఖాగతైః అచ్చనిర్ఘ్నరజలకణజాలజనితజడిమ
భిః జద్వరితభూర్జవల్కులైః ధూర్జటివృషభరోముంధ ఫేనబిందువాహిభిః
10 ప్రజ్ఞుఖశిఖండిశిఖాచుంబిభిః అంబి కాకర్ణపూరపల్లవోల్లాసనదుర్గలి
తై రుత్తరకురుకామినీకర్ణోత్పలప్రేంభోలనదోహదిభిః ఆకంపిత శీతకో
లైః నమేరుకుసుమపాంసుపాతిభిః పశుపతిజటాబంధార్తవాసుకిపరిపీత
శేషై రాహ్లాదిభిః పుణైః కైలాసమాయతై రభినంద్యమానో గత్వా
చ తం ప్రదేశం సర్వతో మరకతహరితైః హరిహరీతరుతిరమణీయైః
15 భ్రమదద్భృంగరాజనఖరజద్వరితజరతకుట్టలైః ఉన్నదకోకిలకులకబళీకృత
సహకారకోమలాగ్రపల్లవైః ఉన్నదషట్చరణచక్రవాళవాచాలితవికచ
చూతకలికైః అచకితచకోరచంచు చుంబితమరీచాంకురైః చంపకపరాగ
పుంజపింజరకపింజలజగ్ధపిప్పలీఫలైః ఫలభరనికరనిపీడితనిబిడదాడిమీ
నీడ ప్రసూతకలవింకైః ప్రక్రీడితచపలకపికులకరతలతాడనతరళితతాళీ
20 పుటైః అన్యోన్యకలహకుపితకపోతపోత సంహతలోలపక్షపాళీపాతిత
కుసుమైః కుసుమరజోరాశిశారశారికాశ్రితశిఖరైః శుకశతముఖనఖశిఖర
శకలితఫలస్థీతైః జలధరజలలుబ్ధవిప్రలబ్ధముగ్ధచాతకధ్వానముఖరితత
మాలీషంధైః ఇభకలభకోల్లానపల్లవవేల్లితలవలీపలయైః ఆలీయమాన
నవయశావనమదమత్తపారావ పక్షతేజపర్యస్తకుసుమస్తబకైః తను
25 రపవనకంపితకోమలకదళీదళవీజితైః అవిరళఫలనికరావనతనాలికేరవనైః
అకతోరపత్రపుటపూగవిటపీపరివృతైః అనివారితవిహంగతుండఖండిత
పిండఖర్జూరజాలకైః మదముఖరమయూరీమధురరవవిరావితాంతరైః ఆ

కలితకలికాకలాపదంతురైః అంతరాంతరా కైలాసాతరంగితనైకత శీ
తలభూమిభాగైః వనదేవతాకరతలనివహనిభ మల క్తకజలలవసి క్తమివ
కిసలయనికర మతిసుకుమార ముద్వహాద్భిః గ్రంథిపర్ణక గ్రాససముదిత
చమరీకులనిషేవితమూలైః కర్పూరాగరుప్రాప్తైః ఇంద్రాయుధై రివ
ఘనావస్థానైః కుముదై రి వాద త్తదినకరశరప్రవేశశిశిరాభ్యంతరైః 5
దాశరథిబలై రి వాంజననీలనలపరిగతప్రాంతైః ప్రాసాదై రివ సపారా
వతైః భవనతాపనై రివ సన్నిహితవేత్రాసనైః రుద్రై రివ నాగ
లతాబద్ధపరికరైః ఉదధికులపులినై రివ నిరంతరోద్భిన్నప్రవాళలతాం
కురజాలకైః అభిషేకసలిలై రివ సర్వాషధికుసుమఫలకిసలయసనాతైః
ఆలేఖ్యగృహై రివ బహువర్ణచిత్రపత్రశకునిశతశోభితైః కురుభి రివ 10
భారద్వాజద్విజోపసేవితైః మహాసమరముఖై రివ పున్నాగసమాకృష్ట
శిలీముఖైః మహాకరిభిరివ ప్రలంబబాలపల్లవస్పృష్టభూతలైః అప్రమత్త
పార్థివై రివ పర్యంతావస్థితబహుగుత్తకైః దంశితై రివ భ్రమరసంపాత
కవచావృతకాయైః ప్రయాణాభిముఖై రివ వానరకరాంగుళీస్పృష్ట
గుంజైః అవనిపాలశయనై రివ సింహపాదాంకితతలైః ఆరబ్ధపంచతపః 15
క్రియై రి వోచ్ఛిఖశిఖిమండలపరివృతైః దీప్తితై రివ కృతకృష్ణసారవిమాణ
కంఠూయనైః జరద్గ్రహమునిభిరివ జటాలవాలకమండలుధరైః
ఇంద్రజాలికై రివ దృష్టిహారిభిః పాదపైః పరివృతం చంద్రప్రభనామ్నః
తస్య సరసః పశ్చిమే తీరే కైలాసపాదస్య జ్యోతాన్నివదాతయా ప్రభ
యా ధవళయతస్తం ప్రదేశం భూతలభాగసన్నివిష్టం భగవతః శూల 20
పాణేః శూన్యం సిద్ధాయతన మవశ్యత్.

త చ్చ పవనోద్ధూతై రిత స్తతః సమాపతద్భిః కేతకీగర్భధూ
ళిభి ర్ధవళీక్రియమాణకాయః పశుపతిదర్శనహేతో ర్భూలా దివ ప్రతి
పాద్యమానం భస్మవ్రత మాయతనప్రవేశపుణ్యై రివ పరిగృహ్య 25
మాణః ప్రవి శ్యాద్రాక్షిత్ చతుస్తంభస్ఫటికమండపికాతలప్రతిష్ఠిత
వచిరోద్ధృతై రాద్ధ్యైర్దృశిఖరగళజ్వలబిందుభిః ఊర్ధ్వవిపాటితచంద్ర

బింబదశై రివ నిజాట్టహాసావయవై రివ శేషఫణాశకలై రివ పాంచ
జన్యసహోదరై రివ క్షీరోదహృదయాకారై రుపపాదితమాక్తికి
మకుటవిభ్రమైః శుచిభి ర్త్తందాకినీపుండరీకైః కృతార్చన మమల
ముక్తాశిలాఘటితలింగ మశేషత్రిభువనవందితచరణం చరాచరగురుం
5 చతుర్ముఖం భగవంతం త్ర్యంబకమ్.

తస్య చ దక్షిణాం మూర్తి మాశ్రి త్యాభిముఖీ మాసీనా
ముపరచితబ్రహ్మసనా మతివిస్తారిణా సర్వదిబ్బుఖిప్లావకేన ప్రళయ
విప్లుతక్షీరపయోధిపయగపూరపాండురేణ అతిదీర్ఘ కాలసంచి తేన తపో
రాశి నేవ స్వతో విసర్పతా పాదపాంతరైః త్రిస్తోతోజలనిభేన పిండి
10 భూయ వహ తేవ దేహప్రభావితానేన సగిరికాననం హతభయ మివ
తం ప్రదేశం కుర్వతీ మన్య దైవ ధవళయంతీ కైలాసగిరి మంతర్ద్ర
ష్టు రపి లోచనపథప్రవిష్టేన శ్వేతిమాన మివ మనో నయంతీ మతి
ధవళ ప్రభాపరిగతదేహతయా స్ఫటికగృహగతా మివ దుగ్ధసలిలమగ్నా
మివ విమలచీనాంశుకాంతరితా మివ ఆదర్శతలసంక్రాంతా మివ శర
15 దభ్రపటలతిరస్కృతా మివ అపరిస్ఫుటవిభావ్యమానావయవాం పంచ
మహాభూతమయ మపహాయ ద్రవ్యాత్మకమంగళనిష్పాదనోపకరణ
కలాపం ధవళగుణే నైవ కేవలే నోత్పాదితాం దక్షాధ్వరక్రియా మి
వోద్ధతగణకచగ్రహభయోపసేవితత్ర్యంబకాం నిరంతరభస్మాల్లంతన
సితాంగిం రతి మివ మదనదేహనిమిత్తం హరప్రసాదనార్థ మాగృహీత
20 హారారాధనాం క్షీరోదధిదేవతా మివ సహవాసపరిచితహరచంద్ర
లేఖోత్కంఠాకృష్టా మిందుమూర్తి మివ స్వర్భానుభయకృతత్రినయన
శరణగమనా మైరావతదేహచ్ఛవి మివ గజాజినావకుంతనోత్కంఠిత
శితికంఠచింతితోపనతాం పశుపతీదక్షిణముఖహాసచ్ఛవి మివ నిర్గత్య
కృతావస్థానాం శరీరిణీ మివ రుద్రోద్ధూలనవిభూతి మావిర్భూతాం
25 జ్యోత్స్నా మివ హరకంఠాంధకారవిఘట్టనోద్యమప్రాప్తాం గౌరీ
తపస్సిద్ధి మివ కృతదేహపరిగ్రహం కార్తికేయకౌమారప్రతక్రియా
మివ మూర్తిమతీం గిరిశవృషభదేహద్యుతి మివ పృథగవస్థితా
మాయతనతరుకుసుమసమ్మద్ధి మివ శంకరాభ్యర్చనాయ స్వయం

ముద్యతాం పితామహతపస్సిద్ధి మివ మహీతల మవతీర్ణా మాది
యుగప్రజాపతికీర్తి మివ సప్తలోకభ్రమణభేదవిశ్రాంతాం త్రయీ
మివ కలియుగధ్వస్తధర్మశోకగృహీతవనవాసా మాగామిక్మతయుగ
బీజకలా మివ ప్రమదారూపేణావస్థితాం దేహవతీ మివ మునిజన
ధ్యానసంపద మమరగజవీధీ పివాభ్రగంగాభ్యాగమవేగవతీతాం 5
కైలాసశ్రియ మివ దశముఖోన్మూలనక్షోభనివతీతాం శ్వేతద్వీపలక్ష్మీ
మివాన్యద్వీపాంతరావలోకనకుతూహలాగతాం కాశకుసుమవికాస
కాంతి మివ శరత్సమయ ముదీక్షమాణాం శేషశరీరచ్ఛాయా మివ
రసాతల మపహాయ నిర్గతాం ముసలాయుధ దేహప్రభా మివ మధుమద
విఘూర్ణనాయాసవిగళితాం శుక్లపక్షపరంపరా మివ పుంజీకృతాం 10
సర్వహంసై రివ ధవలతయా కృతసంవిభాగాం ధర్మహృదయా దివ
నిర్గతాం శంఖా ది వోత్కిర్ణాం ముక్తాఫలా ది వాకృష్టాం మృణాలై
రివ విరచితావయవాం దంతదళై రివ ఘటితా మిందుకరకూర్చకై
రివ ప్రహుళితాం వర్ణసుధాచ్ఛటాభి రివా చ్ఛురితాం అమృత ఫేన
పిండై రివ పాండురీకృతాం పారదరసధారాభి రివ ధౌతాం రజతద్రవే 15
ణేవ నిర్మృష్టాం చంద్రమండలాది వోత్కిర్ణాం కుటజకుందసింధువార
కుసుమచ్ఛవిభి రి వోల్లాసితా మియతా మివ ధవళిమ్నుః స్కంధావ
లంబినీభి రుదయతటగతా దర్కబింబా దుద్భృత్య బాలరశ్మిప్రభాభి రివ
నిర్మితాభిః ఉన్మిష త్తడి త్తనుతరళ తేజస్తామ్రాభిః అచిరస్నానావస్థితవిరళ
వారికణతయా ప్రణామలగ్న పశుషతిచరణభస్మచూర్ణాభి రివ జటా 20
భి రుద్యాసితశిరోభాగాం జటాపాశగ్రధిత ముత్తమాంగేన మణి
మయం నామాంక మీశ్వరచరణద్వయ ముద్వహంతీం రవిరథతురగ
ఖురముఖతుణ్ణనక్షత్రక్షోదవిశదేన భస్మనా లంకృతలలాటపట్టికాం
శిఖరశిలాశ్లిష్టశశాంకకలామివ శైలరాజమేఖలా మతులభక్తిప్రసాధి
తయా లక్ష్మీకృతలింగయా ద్వితీయయేవ పుండరీకమాలయా 25
దృష్ట్యా సంభావయంతీం భూతనాథ మనవరతగీతపరిస్ఫురితాధరపుట
వశాదతిశుచిభిః శుద్ధహృదయమయూతై రివ గీతగుణై రివ స్వరై
రివ స్తుతివర్ణై రివ మూర్తిపద్భి ర్మఖాన్నిపతద్భి ర్దశనాంశుభిః పున

రివ స్న పయంతీం గౌరీపతి మతివిమలై శ్చ వేదార్థైరివ సాక్షా త్పితా
 మహాముఖా దాకృష్టైః గాయత్రీవర్ణై రివ గ్రంథనా ముపగతైః
 నారాయణనాభిపుండరీకబీజై రివోద్భృతైః సప్తర్షిభి రివ కరతలస్పర్శ
 పూత మాత్మన మిచ్ఛద్భి స్తారకారూపేణాగతైః ఆమలకీఫలస్థూలై
 5 ర్దుక్తాఫలైరుపరచితేవాక్షవలయే నాధిష్ఠితకంఠభాగాం పరివేషపరిగత
 చంద్రమండలా మివపౌర్ణ మాసీమధోముఖహారశిరగకపాలమండలాకా
 రేణమోక్షపురద్వారకలశ కాంతినా స్తనయుగ శేన ఏకహంసమిథునసనా
 థా మివశ్వేతగంగాంగౌరీసింహసటామయే నేవ చామరరుచిరాకృతినా
 స్తనయుగశమధ్యనిబద్ధగ్రంథినా కల్పతరులతావల్కులేన కృతోత్తరీయ
 10 కృత్యా మయుగ్మలోచనసకాశాత్ ప్రసాదలబ్ధేన చూడామణిచంద్ర
 మయూఖజాలే నేవ మండలీకృతేన బ్రహ్మసూత్రేణ పవిత్రతరీకృతకా
 యా మాప్రపదీనేన చ స్వభావసితేనాపి బ్రహ్మసనబంధోత్తానచరణ
 తలప్రభాపరిష్వంగా ల్లోహితాయమానేన దుకూలపటేన ప్రావృత
 నితంబాం యశావనే నాఽపి స్వకాలోపసర్పిణా నిర్వికారవినీతేనశిష్యే
 15 జేవోపాస్యమానాం లావణ్యే నాపికృతపుణ్యే నేవ స్వచ్ఛాత్తనాపరిగృ
 హీతాం రూపేణాపి రుచిరలోచనేన విగతచాపలే నాయతనమృగే
 జేవ నిషేవితా ముత్సంగగతాం చ స్వసుతా మివ సూక్ష్మశంఖఖండి
 కాంగుళీయకపూరితాంగుళినా త్రిపుండ్ర కావశేషభస్త్రపాండురేణ ప్ర
 కోష్ఠబద్ధశంఖఖండకేన నఖమయూఖదంతురతయాగృహీతదంత¹ కోశే
 20 నేవ దంతమయీం దక్షిణకరేణ వీణా మాస్ఫలయంతీం ప్రత్యక్షా
 మివ గంధర్వవిద్యాం మణిమండపికాస్థంభలగ్నాభి రాత్మానురూపాభిః
 సహచరీభి రివ సవీణాభి ర్విలాసవతీభిః ప్రతిమాభి రుపేతాం స్నపనా
 ర్ద్ధలింగసంక్రాంతప్రతిబింబతయాఽతిప్రబలభక్త్యాఽఽరాధితస్య హృద
 య మివప్రవిష్టాం హరస్య హారలేఖ యేవప్రాప్తకంఠయోగయా గ్రహ
 25 పంక్త్యేవ ధ్రువప్రతిబద్ధయా క్రుద్ధయేవ రక్తముఖవర్ణయా మత్త
 యేవ ఘూర్ణితమందతారయా ఉన్మత్త యే వానేకకృతతాళయా
 మీమాంస యే వానేకభావనానువిధయా గీత్యా దేవం విరూపాక్ష

ముపవీణాయంతీ మతిమధురగీతావకృష్టైర్ధ్యాన మివాభ్యస్యద్భి ర్నిశ్చ
 లఃకరపుటై ర్మృగవరాహవానరవారణశరభసింహప్రభృతిభి ర్వనచరై
 రాబద్ధమండలై రాకర్ణ్యమానగీతానువిద్ధవిపంచీఘోషా మమరాప
 గామివ నభ సోఽవతీర్ణాం దీక్షితవాచ మి వాప్రాకృతాం త్రిపురారిశర
 శలాకా మివ తేజోమయీం పీతామృతా మివ విగతతృష్ణా మీశాన 5
 శిరశ్శశికళా మి వానుపజాతరాగా మమధితోదధిజలసంపద మి వాంతః
 ప్రసన్నా మసమస్తపదవృత్తి మి వాద్వంద్యాం బౌద్ధబుద్ధి మివ నిరా
 లంబనాం వైదేహీ మివ ప్రాప్తజ్యోతిఃప్రవేశాం ద్యూతకలాకుశలా
 మివ వశీకృతాక్షహృదయాం మహీ మివ జలావృతదేహీం హిమసమ
 యదివసముఖలక్ష్మీ మివ పరిపీతభాస్కరాతపా మూర్యా మివ సముపా 10
 త్తయతిగుణోచితమాత్రా మాలిఖితా మివాచలావస్థానా మంశుమ
 యీ మివ తనుచ్ఛాయానులిప్తభూతలాం నిర్మలాం నిర్మమాం నిరహం
 కారాం నిర్మత్సరా మమానుషాకృతిం దివ్యత్వా దపరిజ్ఞాయమానవయః
 ప్రమాణా మ ప్యష్టాదశవర్షదేశీయా మివోపలక్ష్మ్యమాణాం ప్రతి
 పన్న సాశుపతవ్రతాం కన్యకాం దదర్శ.

15

తతోఽవతీర్య తదుశాఖాయాం బద్ధ్వాతురగ ముపసృత్య భగవ
 తే భక్త్యా ప్రణమ్య త్రిలోచనాయ తా మేవ దివ్యయోషితమనిమేష
 పక్ష్యాణా నిశ్చలనిబద్ధలక్ష్మ్యేణ చతుషోపున ర్నిరూపయామాన ఉదపా
 ది చాస్య తస్యా రూపసంపదా కాంత్యా ప్రశాంత్యా చావిర్భూతవిస్త
 యస్య మనసి వితర్కః. 'అహో! జగతి జంతూనా మసమర్థితోపనతా 20
 న్యాపతంతి వృత్తాంతాంతరాణి, తథాహి:—మయా మృగయాయాం
 యదృచ్ఛయా నిరర్థక మనుబద్ధతా తురగముఖమిధునమయ మతిమ
 నోహరో మానవానా మగమ్యో దివ్యజనసంచరణోచితః ప్రదేశో
 పీక్షితః, అత్ర చ సలిల మన్వేషమాణేన హృదయహారి సిద్ధజనోప
 స్పృష్టబలం సరో దృష్టమ్, తత్తీరలేఖావిశ్రాంతేన చామానుషం 25
 గీత మాకర్ణితమ్, తచ్ఛానుసరతా మానుషదుర్లభదర్శనా దివ్యకన్య

కే య మాలోకితా, న హి మే సంశీతి రస్యా దివ్యతాం ప్రతి, ఆకృతి
 రేవానుమాపయ త్యమానుషతాం, కుతశ్చ మర్త్యలోకే సంభూతి రేవం
 విధానాం గంధర్వధ్వనివిశేషాణాం, త ద్యది మే సహసా దర్శనపథా
 చ్చాపయాతి నారోహతి వా కైలాసశిఖరం నోత్పతతి వా గగనత
 ౧ లం తతః కా త్వంకి మభిధానా వా కిమర్థం వా ప్రథమే వయసి ప్రతిప
 న్నా వ్రత మితి సర్వమే వైతదేనా ముపసృత్య పృచ్ఛామి, అతిమహా
 నయ మవ కాశ ఆశ్చర్యాణామ్, ఇత్యవధార్య తస్యా మేవ స్ఫుటికమండ
 పికాయా మన్యతమం స్తంభ మాశ్రిత్య సముపవిష్టో గీతసమాప్త్య
 వసరం ప్రతీక్షమాణస్తస్థా.

10 అథ గీతావసానే మూకీభూతవీణా ప్రశాంతమధుకరమధుర
 రుతే వ కుముదినీ సా కన్యకా సముత్థాయ ప్రదక్షిణీకృత్య కృతహర
 ప్రణామాపరివృత్య స్వభావధవలయా తవగిప్రభావప్రగల్భయా దృ
 ష్ట్యా సమాశ్వాసయం తీవపుణ్యై రివ స్పృశంతీ తీర్థజలై రివ ప్రభాశ
 యంతీ తపోభి రివ పావయంతీ శుద్ధి మివ కుర్వాణా వరదాన మివోప

15 పాదయంతీ పవిత్రతా మివ నయంతీ చంద్రాపీడ మాబభాషే,
 'స్వాగత మతిథయే, కథ మిమాం భూమి మనుప్రాప్తే మహాభాగః, త
 దు త్తిష్ఠాగమ్యతామ్, అనుభూయతా మతిథిసత్కారః' ఇతి. ఏవము క్తస్తు
 తయా సంభాషణమాత్రే నై వానుగృహీత మాత్మానం మన్యమానః
 ఉత్థాయ భక్త్యా కృతప్రణామో 'భగవతి యథాఽఽజ్ఞాపయసి' ఇత్యభి

20 థాయ దర్శితవినయః శిష్యఇవ తాం వ్రజంతీ మనువవ్రాజ వ్రజం శ్చసమ
 ర్థయామాసః—'హంత తావన్నేయం మాం దృష్ట్వా తిరోభూతా, కృ
 తం హి మే కుతూహలేన ప్రశ్నాశయా హృది పదమ్, యథా చేయ
 మస్యా స్తపస్విజనదుర్లభ దివ్యరూపాయా అపి దాక్షిణ్యాతిశయాత్ ప్ర
 తిప త్తి రభిజాతా విభావ్యతే తథా సంభావయామి, నియత మియ మా

25 త్తోదంత మభ్యర్థ్యమానా మయా కథయిష్యతి' ఇ త్యేవం చ కృత
 మతః పదశతమాత్ర మివ గత్వా నిరంతరై ర్ధివాఽపి రజనీసమయ మి
 వ దర్శయద్భి స్తమాలతరుభి రంధకారితపురోభాగాం ఉత్కుల్లకుసు
 మేషు లతానికుంజేషు కూజతాం మంద్రం మదమత్తమధు

లిహం విరుతిభి ర్ముఖరీకృతపర్యంతా మతిదూరపాతినీనాం చ ధవళ
శిలాతలప్రతిఘాతోత్పతన ఫేనిలానా మపాం ప్రస్తవణై రుత్కోటి
గ్రావవిటంక విపాట్యమానై రుచ్చరద్ధ్వనిభి రవశీర్యమాణతుషార
శిశిరశీకరాసారై రాబధ్యమాననీహారాం హిమహరహరహాసధవళై
శ్చోభయతః క్షరద్భి ర్నిర్మలై ర్ద్వారావలంబితచారుచలచ్ఛామర 5
కలాపా మి వోపలక్ష్యమాణా మంతఃస్థాపితమణికమండలుమండలా
మే కాంతావలంబితయోగపట్టి కాం విశాఖ కాశిఖరనిబద్ధనాలికేరీఫల
వల్కలమయ ధౌతోపానద్యుగోపేతా మవశీర్ణాంగభస్త్రధూసరవల్కల
శయనీయసనాఢైకదేశా మిందుమండలేనేవ టంకోత్కిల్లేన శంఖ
మయేన భిక్షాకపాలేనాధిష్ఠితాం సన్నిహితభస్త్రాలాబుకాం గుహా మద్రా 10
క్షీత్. తస్యాశ్చ ద్వారి శిలాతలే సముపవిష్టో వల్కలశయనశిరోభాగ
విన్యస్తవీణాం తతః పల్లపుటేన నిర్మలా దాగ్రహిత మర్ఘ్యసలిల మా
దాయ తాం కన్యకాం సముపస్థితామల మల మతియంత్రణయా కృతమ్,
అతిప్రసాదేన భగవతి! ప్రసీద, విముచ్యతా మయ మత్యాదరః,
త్వదీయ నూలోకన మపి సర్వపాపప్రశమన మఘమర్షణ మివ పవిత్రీ 15
కరణా యాలమాస్యతా' మి త్యబ్రవీత్. అనుబధ్యమాన శ్చ తయా
తాం సర్వామతిథిసపర్యా మతిదూరావన తేన శిరసా సప్రశ్రయంప్రతి
జగ్రహ.

కృతాతిధ్యయా చ తయా ద్వితీయశిలాతలోపవిష్టయా క్షణ
మివ తూష్ణీం స్థిత్యా క్రమేణ పరిపృష్టో దిగ్విజయా దారభ్యకిన్నర 20
మిథునానుసరణప్రసంగే నాగమన మాత్మనః సర్వ మాచచక్షే. విదిత
సకలవృత్తాంతా చోత్థాయ సా కన్యకా భిక్షాకపాల మాదాయ తేషా
మాయతన తరూణాం తలేషు విచచార. అచిరేణ చ తస్యాః స్వయం
పతితైః ఫలై రవూర్యత భిక్షాభాజనమ్. ఆగత్య చ తేషాం ఫలానా
ముపయోగాయ నియుక్తవతీ చంద్రావీడమ్. ఆసీచ్ఛ తస్య చేతసిః—25
'నా స్తిఖల్వసాధ్యం నామ తపసామ్. కి మతః పర మాశ్చర్యం య దత్ర
వ్యపగతచేతనా అపి సచేతనా ఇ వాన్యై భగవత్యై సమతిస్సృజంతః
ఫలాన్యాత్మానుగ్రహ ముపపాదయంతి వనస్పతయః, చిత్ర మిద మా
లోకిత మస్తాభి రదృష్టపూర్వమ్.' ఇత్యధికతరోపజాతవిస్తయ శ్చోత్థాయ
17

త మేవ ప్రదేశ మింద్రాయుధ మానీయ వ్యపసీతపర్యాణం నాతి
 దూరే సంయమ్య నిర్వరజలనిర్వర్తితస్నానవిధిస్తా న్యమృతరసస్వాదూ
 న్యుపయుజ్య ఫలానీ పీత్వా చ తుషారశిశిరం ప్రస్రవణజల ముప
 స్పృశ్య చై కాంతే తావ దవతస్థే యావ త్తమాఽపి కన్యయా కృతో
 5 జలఫలమూలమయే ష్వాహారేషు ప్రణయః.

ఇతి పరిసమాపితాహారాం నిర్వర్తితచుధోచితాచారాం శిలా
 తలే విస్రబ్ధ ముపవిష్టాం నిభృత ముపసృత్య నాతిదూరే సముపవిశ్య
 ముహూర్త మివ స్థిత్యా చంద్రాపీడః సవినయ మవాదీత్. 'భగవతి!
 త్వత్ప్రసాదప్రాప్తిప్రాత్సాహితేన కుతూహలే నాకులీక్రియమాణో
 10 మానుష తాసులభో లఘిమా బలా దనిచ్ఛంత మపి మాం ప్రశ్నకర్తృణి
 నియోజయతి, జనయతి హి ప్రభుప్రసాదలవో ఽపి ప్రాగల్భ్య మధీర
 ప్రకృతేః, స్వల్పాఽప్యేకదేశావస్థాన కాలకలాపరిచయ ముత్పాదయతి,
 అణు ర ప్యుపచారపరిగ్రహః ప్రణయ మారోపయతి, త ద్యది నాతిభేద
 కర మివ తతః కథనే నాత్మాన మనుగ్రాహ్య మిచ్ఛామి, అతిమహత్థలు
 15 భవద్దర్శనాత్ ప్రభృతి మే కాతుక వస్తి విషయే, కతర న్నయతా
 మృషీణాం గంధర్వాణాం గుహ్యాకానా మప్సరసాం వా కుల మను
 గృహీతం భగవత్యా జన్తనా?, కి మర్థం వాస్తి కా కుసుమసుకుమారే
 నవే వయసి వ్రతగ్రహణం?, క్షేదం వయః?, క్షేదం తపః?, క్షే యమా
 కృతిః?, క్వ చాయం లావణ్యాతిశయః?, క్షేయ మింద్రియాణా ముప
 20 శాంతిః? త దద్భుత మివ మే ప్రతిభాతి, కిం నిమిత్తం వా అనేకసిద్ధసాధ్య
 సంబాధాని సురలోకసుభగా న్యపహాయ దివ్యాశ్రమపదాని ఏకా
 కినీ వన మిద మమానుష మధివససి?, క శ్చాయం ప్రకారో య త్తై
 రేవ పంచభి ర్తహాభూతై రారబ్ధ మీదృశీం ధవళతాం ధత్తే శరీరమ్?,
 నే ద మస్తాభి రన్యత్ర దృష్టశ్రుతపూర్వం, అపనయ తు నః కాతుకమ్,
 25 ఆవేదయతు భవతీ సర్వ మిదం.' ఇ త్యేవ మభిహితా సా కి శు
 ప్యంతర్ధ్యాయంతీ తూష్ణీం ముహూర్త మివ స్థిత్యా నిశ్వస్య స్థూల
 స్థూలై రంతర్గతాం హృదయశుద్ధి మి వాదాయ నిర్గచ్ఛద్భిః ఇంద్రియ
 ప్రసాద మివ వర్షద్భిః తపోరసనిష్యంద మివ స్రవద్భిః లోచన

విషయం ధవళిమాన మివ ద్రవీకృత్య పాతయద్భిః అచ్ఛాచ్ఛైః రమల
కపోలస్థలస్థలితైః అవశీర్ణహారము క్తముక్తాఫలతరళపాతైః అనుబద్ధబిం
దుభిః వల్కలావృతకుచశిఖరజర్జరితశీకరై రశ్రుభి రామిలతలొ
చనా నిశ్శబ్దం రోదితు మారేభే.

తాం చ ప్రరుదితాం దృష్ట్వా చంద్రావీడ స్తత్తణ మచింత 5
యత్ — 'అహో! దుర్ని వారతా వ్యసనోపనిపాతానాం య దీదృశీ మ
ప్యాకృతి మనభిభవనీయా మాత్తియాం కుర్వంతి, సర్వథా న న కం
చన స్పృశంతి శరీరధర్మాణ ముపతాపాః, బలవతీ హి ద్వంద్వా
నాం ప్రవృత్తిః, ఇద మపర మధికతర ముపజనిత మతిమహా న్తనసి మే
కాతుక మస్యా బాష్పసలిలపాతేన, న హ్యల్పీయసా శోకకారణేన 10
క్షేత్రీక్రియంతే ఏవం విధా మూర్తయః, స హి తుద్రనిర్ఘాతపాతా
భిహతా చలతి వసుధా.' ఇతి సంవర్ధితకుతూహల శ్చ శోకస్తరణహే
తుతా ముపగత మపరాధిన మి వాత్తాన మవగచ్ఛ న్నుత్థాయ ప్ర
స్రవణా దంజలినా ముఖప్రక్షాళనోదక ముపనిన్యే. సా తు తదనురోధా
దవిచ్ఛిన్న బాష్పజలధారాసంతానాఽపి కిం చి త్కషాయితోదరే 15
ప్రక్షాళ్య లోచనే వల్కలోపాంతేన వదన మపమృజ్యదీర్ఘ ముష్ణం చ
నిశ్వస్య శనైః ప్రత్యవాదీత్: — 'రాజపుత్ర! కిమనే నాతినిర్ఘృణహృద
యాయా మమ మందభాగ్యాయాః పాపాయా జన్తనః ప్రభృతి వైరా
గ్యవృత్తాన్తే నాశ్రవణీయేన శ్రుతేన, తథాఽపి యది మహా త్కుతూ
హలం త త్కథయామి శ్రూయతామ్. 20

ఏతత్ప్రాయేణ కల్యాణాభినివేశినః శ్రుతివిషయ మాపతిత
మేవ యథా విబుధసద్ద న్యుపసరసో నామ కన్యకాః సంతీతి, తాసాం
చతుర్దశ కులాని, ఏకం భగవతః కమలయోనే ర్తనసః సముత్పన్నమ్,
అన్య ద్వేదేభ్యః సంభూతమ్, అన్య దగ్నే రుదూభతమ్, అన్య త్వవనా
త్ప్రసూతమ్, అన్యదమృతా న్తథ్యమానా దుత్థితమ్, అన్యజ్జలాజ్జాతమ్, 25
అన్య దర్క కిరణేభ్యో నిర్గతమ్, అన్యత్ సోమరశ్మిభ్యో నిష్పతితమ్,
అన్యదూభమే రుదూభతమ్, అన్యత్ సదామిసీభ్యః ప్రవృత్తమ్, అన్య
నృత్యునా నిర్జితమ్, అపరం షకరకేతునా సముత్పాదితమ్, అన్యత్తు

దక్షస్యప్రజాపతే రతిప్రభూతానాం సుతానాం మధ్యే ద్వే సుతే మునీ
 రరిష్టాచబభూవతుః-తాభ్యం గంధర్వైః సహ కులద్వయం జాతం, ఏవ
 మేతా న్యేకత్ర చతుర్దశ కులాని, గంధర్వాణాం తు దక్షత్తజాద్విత
 యసంభవం త దేవ కులద్వయం జాతమ్, తత్ర మునే స్తనయ శ్చిత్ర
 5 సేనాదీనాం పంచదశానాం భ్రాతృణా మధికో గుణైః షోడశ శ్చిత్ర
 రథో నామ సముత్పన్నః, స కిల సకలత్రిభువనప్రఖ్యాతపరాక్రమో
 భగవతా సమస్తసురమాళిమాలాలాలితచరణనలినేనాఖండలేన సు
 హృచ్ఛుభ్దే నోపబృంహితప్రభావః సర్వేషాం గంధర్వాణా మాధిపత్య
 మసిలతామరీచినిచయ మేచకిలేన బాహునా సముపార్జితం శైశవీ నీ
 10 వాప్తవాన్, ఇత శ్చ నాతిదూరే త స్యాస్తా ద్భారతవర్షా దుత్తరే
 తానంతరే కింపురుషనామ్ని వర్షే వర్ష పర్వతో హేమకూటో నామ
 నివాసుః, తత్ర చ తిద్భుజయుగళేషరిపాలితా న్య నే కాని గంధర్వశతసహ
 స్రాణి ప్రతివసంతి, తే నైవ చేదం చైత్రరథం నా మాతిమనోహరం
 కాననం నిర్మితమ్, ఇదం చాచోచ్చదాభిధాన మతిమహ త్సరో నిఖా
 15 నితమ్, ఆయం చ భవానీపతి రుపరచితో భగవాన్, అరిష్టాయా స్తు
 పుత్రస్తుంబురుప్రభృతీనాం సోదర్యాణాం షణ్ణాం జ్యేష్ఠో హంసో నామ
 జగద్విదితో గంధర్వః తస్మిన్ ద్వితీయే గంధర్వకులే గంధర్వరా
 జేన చిత్రరథే నై వాభిషిక్తోబాల్య ఏవ రాజ్యపద మాసాదితవాన్,
 అపరిమితగంధర్వబలపరివారస్య తస్యాపి స ఏవ గిరి రధివాసుః, య
 20 త్తు తతోమమయూఖిసంభవమప్సరసాం కులం - తస్మాత్ కిరణజాలా
 నుసారగళితేన సకలే నేవ రజనికరకలాపలావణ్యేన నిర్మితా త్రిభువన
 నయనాభిరామా భగవతీ ద్వితీయేవ గౌరీ గౌరీతి నామ్నా హిమకరకిర
 ణావదాతవర్ణా కన్యకా ప్రసూతా తాం చ ద్వితీయగంధర్వకులాధి
 పతి ర్హంసో మందాకినీ మివ క్షీరసాగరః ప్రణయినీ మకరోత్, సా
 25 తు భగవతా మకరకేతనే నేవ రతిః శరత్సమయే నేవ కమలినీహం
 సేన సంయోజితా సదృశసమాగమోపజనితా మతిమహతీం ముద
 ముపగతవతీ, నిఖిలాంతఃపురస్వామినీ చ తస్యాభవత్.

తయో శ్చ తాదృశయో ర్మహాత్మనో రహ మిదృశీ విగత
 లక్షణా శోకాయ కేవల మనేకదుఃఖసహస్రభాజన మే కై వాత్సజా
 సముత్పన్నా, తాత స్త్వనపత్యతయా సుతజన్మాతిరిక్తేన మహాత్మ
 వేన మమ జన్మాభినందితవాన్, అవాప్తే చ దశమేఽహని కృతయథో
 చితసమాచారో మహాశ్వే తేతి యథార్థ మేవ నామ కృతవాన్, సా 5
 హం పితృభవనే బాలతయా కలమధురప్రలాపినీ వీ జేవ గంధర్వాణా
 మంకా దంకం సంచరంతీ అవిదితస్నేహశోకాయాసమనోహరం శైశవ
 మతీతవతీ, క్రమేణ చ కృతం మే వపుషి వసంత ఇవ మధుమానేన మ
 ధుమాస ఇవ నవపల్లవేన నవపల్లవ ఇవ కుసుమేన కుసుమ ఇవ మధు
 కరేణ మధుకర ఇవ మదేన నవయావనేన పదమ్.

10

అథ విజృంభమాణనవనలినవ నేషు అకరోరచూతకలికాకలాప
 కృతకాముకోత్కలికేషు కోమలమలయమారుతావతారతరంగితానంగ
 ధ్వజాంశుకేషు మదకలితకామినీగంధూషశీధునేకపులకితవకుళేషు మ
 ధుకరకులకలంక కాళీకృతకాలేయకకుసుమకుట్టలేషు అశోకతరుతాడ
 నారణితరమణీయమణినూపురఝంకారసహస్రముఖరేషు వికసన్తుకుళే 15
 పరిమళపుంజితాళిజాలమంజుశింజితసుభగసహకారేషు అవిరళకసుమ
 ధూళివాలుకాపులినధవళితధరాతలేషు మధువదవిడంబితమధు క రీ
 కదంబకసంవాహ్యమానలతాడోలేషు ఉత్ఫుల్లపల్లవలవలీలీయమాన
 మత్తకోకిలోల్లాసితమధుశీకరోద్గమదుర్ది నేషు ప్రోషితజనజాయాజీవో
 పహారహృష్టమన్తథేషు మన్తథాస్ఫాలితచాఽరవభయస్ఫుటితపథికహృ 20
 దయరుధిరార్ద్రమాగ్లేషు కింశుకసమాక్షిరేషు అవిరతపతత్కుసుమశర
 పతత్రిపత్రసూక్తారబధిరీకృతదిబ్బుభేషు దివాపి ప్రవృత్తాంతర్దదనరా
 గాంధాభిసారికాసార్థసంకులేషు ఉద్వేలరతిరససాగరపూరప్లావితేషు స
 కలజీవలోకహృదయానందకేషు మధుమాసదివసేషు ఏకదాఽహం మం
 బయా సహ మధుమాసవిస్తారితశోభం ప్రోత్ఫుల్లనవనలినకుముదకువల 25
 యకహ్లార మిద మచ్ఛోదం సరః స్నాతు మభ్యాగమమ్, అత్ర చ
 స్నానార్థ మాగతయా భగవత్యా పార్వత్యా తటశిలాతలేషు విలిఖ
 తాని సభృంగిరిటీని పాంసునిమగ్నకృశపదమండలానుమితమునిజన
 ప్రణామప్రదక్షిణాని త్యగింబక ప్రతిబింబకాని వందమానా భ్రమరభర

భుగ్నగర్భకేసరజర్జరకుసుమోపహారరమ్యాయం లతామండపః-పర
భృతసఖికోటిపాటితకుట్టలనాళవివరగళితమధునికరధారః సుపుష్పితో
యం సహకారతరుః-ఉన్నదమయూరకులకలకలభీతభుజంగము క్తతలా
శిశిరేయం చందనవనవీధికా - వికచకుసుమపుంజపాతసూచితవనదేవ
5 తాప్రేంభోలనశోభనేయం లతాడోలా-బహుళకుసుమరజఃపటలమగ్న
కలహంసపదలేఖ మతిరమణీయ మిదం తీరతరుతలమ్ - ఇతి స్నిగ్ధ మనో
హరతరోద్దేశదర్శనలోభాక్షిప్తహృదయా సహ సఖిజనేన వ్యచరమ్.

అ తైకస్తిం శ్చ ప్రదేశే యుతితి వనానిలే నోపనీతం నిర్భరవిక
సితేఽపి కాననే అభిభూతా న్యకుసుమపరిమళం వినర్పంత మతిసురభి
10తయా అనులింపంత మివ పూరయంత మివ తర్పయంత మివ పూణేం
ద్రియ మహామహామికయా మధుకరకులై రనుబధ్యమాన మనాఘ్రాత
పూర్వ మమానుషలోకోచితం కుసుమగంధ మభ్యజిఘ్రమ్, కుతోఽ
య మిత్యుపారూఢకుతూహలా చాహం ముకుళితలోచనా లేస కు
సుమగంధేన మధుకరీ వాక్యవ్యమాణా కాతుకతరళాభ్యధికతరోప
15జాతనూపురమణియుంకా రాకృష్టసరః కలహంసాని కతిచి త్పదానిగత్వా
హరనయనహుతాశ నేంధనీకృతవదనశోకవిధురంవసంత మివ తపస్యంత
మఖిలమండలప్రాప్త్యర్థ మిశానశిరశ్శశాంక మివ ధృతవ్రత మయు
గ్నలోచనం వశీకర్తుకామం కామ మివ సనియమ మతితేజస్వితయా ప్ర
చలతేటిల్లతాపంజరమధ్యగత మివ గ్రీష్మదివసదివసకరమండలోదరప్రవి
20ప్త మివ జ్వలనజ్వాలాకలాఽమధ్యస్థిత మివ విభావ్యమాన మున్మిషం
త్వా బహుళబహుళయా దీపకాలోకపింగళయా దేహప్రభయా కపి
లీకృతకాననం కనకమయ మివ తం ప్రదేశం కుర్వాణం రోచనారసలు
లితప్రతిసరసమాచసుకుమారపింగళజటం పుణ్యపతాకాయమానయా
సరస్వతీసమాగమోత్కంఠాకృతచందనలేఖ యేవ భస్మలలాటికయా
25బాలపులిసలేఖ యేవ గంగాప్రవాహ ముద్భాసమాన మనేకశాపభ్రు
కుటిభవనతోరణేన భ్రూలతాద్వయేన విరాజిత మత్యాయతతయా
లోచనషయ్యాం మాలా మివ గ్రథితా ముద్వహంతం సర్వహరిణై
వివ దత్తలోచనశోభాసంవిభాగ మాయతోత్తుంగ పూణవంశ

మస్తాప్తహృదయప్రవేశేన నవయావనరాగే జేవ సర్వాత్తనా పాట
 లీకృతాధరరుచక మనుద్భిన్నశ్శ్రురాజిత్యా దనాసాదితమధుకరావ
 లివలయపరిక్షేపవిలాస మివ బాలకమల మాననం దధాన మనంగ
 కార్దుకగుణే నేవ కుండలీకృతేన తపస్తటాకకమలినీమృణాళే నేవ
 యజ్ఞోపవీతే నాలంకృత మేకేన సనాళవకుళసలాకారం కమండలు మ 5
 పరేణ మకరకేతువినాశశోకరుదితాయా రతే రివ బాష్పజలబిందుభి
 రారచితాం స్ఫటికగుళికాక్షమాలికాం కరేణ కలయంత మనేకవిద్యా
 పగాసంగమావర్తనిభయా నాభిముద్రయోఽపశోభమాన మంత
 ర్జ్ఞాననిరాకృతస్య మోహాంధకార స్యాపయానపదవీ మి వాంజనరజో
 లేఖాశ్యామలాం రోమరాజి ముదరేణ తనీయసా తనీయః విభ్రాణ10
 మాత్మతేజసా విజిత్య సవితార మాగృహితేన పరివేషమండలే నేవ
 మాంజీమేఖలాగుణేన పరిక్షిప్తజఘనభాగ మభ్రగంగాస్తోతోజలప్ర
 త్నాళితేన జరచ్ఛకోరలోచనపుటపాటలకాంతినా మందారవల్కులే నో
 పపాదితామృరప్రయోజన మలంకార మివ బ్రహ్మచర్యస్య యశానన మి
 వ ధర్మస్య విలాప మివ సరస్వత్యాః స్వయంవరపతి మివ సర్వవిద్యా15
 నాం సంకేతస్థాన మివ సర్వశ్రుతీనాం నిదాఘకాల మివ సాషాఢం
 హిమసమయ కానన మివ స్ఫుటితప్రియంగుమంజరీగౌరం మధుమాస
 మివ కుసుమధవళతిలకభూతిభూషితముఖ మాత్మానురూపేణ సవయ
 సా అపరేణ దేవతార్చనకుసుమా న్యుచ్చిన్నతా తాపసకుమారేణా
 నుగత మతిమనోహరం స్నానార్థ మాగతం మునికుమారక మపశ్యమ్ 20

తేన చ కర్ణావతంసీకృతాం వసంతదర్శనానందితాయాః స్థిత
 ప్రభా మివ వనశ్రియః మలయమారుతాగమనార్థలాజాంజలి మివ
 మధుమాసస్య యశావనలీలా మివ కుసుమలక్ష్మ్యైః సురతపరిశ్రమ స్వేవ
 జలకణజాలకావలీ మివ రతేః ధ్వజచిహ్నా చామరపిచ్చికా మివ మనో
 భవగజస్య మధుకర కాముకాభిసారికాం కృత్తికాతారాస్తబకానుకారి25
 ణీం అమృతబిందునిస్సృందినీ మదృష్టపూర్వాం కుసుమమంజరీ మద్రా
 క్షమ్, అస్యాః పరిభూతాన్యకుసుమామోదో న న్వయం పరిమళ
 ఇతిమనసా నిశ్చిత్వ తం తపోధనయువాన మీక్షమాణాఽహ మచింత

యమ్. — 'అహో! రూపాతిశయనిష్పాదనోపకగణ¹కాశలస్యాక్షీణతా
విధాతుః, యత్ త్రిభువనాద్భుతరూపసంభారంభగవంతం కుసుమాయు
ధముత్పాద్య తదాకారాతిరిక్తరూపరాశి రయ మపరో మునిమాయా
మయో మకరకేతు రుత్పాదితః, మన్యే చ సకలజగన్నయనానందక
5 రం శశిబింబం విరచయతా లక్ష్మీలీలాధివాసభవనాని కమలాని సృజ
తా ప్రజాపతినా ప్రథమ మేతదాననాకారకరణకౌశలాభ్యాస ఏవ కృ
తః, అన్యథా కి మివ హి సదృశవస్తువిరచనా²యాః కారణమ్, అలీకం
చేదం యథా కిల సకలాః కలాః కలాపతో బహుళపక్షే క్షీయమాణ
స్య సుషుమ్నా నామ్నా రశ్మినా రవి రాపిబతీతి, తాః ఖి ల్వస్య గభ
10 స్తయః సమస్తావపు రిద మావసం తీతి, కుతో³న్యథా రూపాపహరిణీ
క్షేత్రబహుళే తపసి వర్తమాన స్వేదం లావణ్యమ్⁴ ఇతి విచింతయంతీ మేవ
మా మవిచారితగుణదోషవిశేషో రూపైకపక్షపాతీ నవయావనసులభః
కుసుమాయుధః *కుసుమాసవమద ఇవమధుకరీం పరవశా మకరోత్.

ఉచ్ఛ్వాసితైః సహ విస్తృతనిమేషేణ కిం చి దాముకుళిత⁴పక్షణా
15 ఆజిహ్వాతతరళతరతారశారోదరేణ దక్షిణేన చతుషా సస్పృహ మా
పిబం తీవ కి మపి యాచమా నేవ త్వదాయ త్తా స్తీతి వదంతీవ అభి
ముఖం హృదయ మర్పయం తీవ సర్వాత్మ నానుప్రవిశం తీవ తన్తయ
తామివగంతు మీహమానా మనోభవాభిభూతాం త్రాయ స్వేతి శరణ
మి వోపయాంతీ దేహి మేహృదయే²వ కాశ మిత్యర్థితా మివ దర్శయం
20 తీ హాహా! కి మిద మసాంప్రత మతిప్రేషణ మకులకుమారిజనోచిత
మిదం మయా ప్రస్తుత మితి జానానా వ్యప్రభవంతీ కరణానాం స్తంభి
తేవ లిఖితేవ ఉత్కిర్ణేవ సంయతేవ మూర్ఛితేవ విధృతేవ నిష్పంద
సకలావయవా తత్కాలావిర్భూతే నావప్తంభేన అకథితశిక్షి తేన అనా
భ్యేయేన స్వసువేద్యేన కేవలమ్ న విభావ్యతే కిం తద్రూపసంపదా
25 కిం మనసా కిం మనసిజేన కి మభినవయావనేన కిమనురాగేణో వోపది
శ్యమానా కి మన్యే నైవ వా కేనాపి ప్రకారేణ అహ మపి నజానామి
కథం కథ మితి త మతిచిరం వ్యలోకయమ్, ఉత్తిప్య నీయమా నేవ

1 కావ్య. 2 యం. 3 కుసుమమధుమద. 4 పక్షణాజిహ్వాత.

తత్సమిప మింద్రియైః పురస్తా దాకృష్యమాణేవ హృదయేన పృష్ఠతః
ప్రేర్యమాణేవ పుష్పధన్వనాకథమపి ముక్తప్రయత్నమాత్మాన మధార
యమ్, అనంతరం చ¹తన్మదనేనావకాశమివ దాతు మాహితసంతానా
నిరీయుః శ్వాసమరుతః, సాభిలాషం హృదయ మాఖ్యాతు కామ మివస్సు
రితముఖమభూత్ కుచయుగళమ్, స్వేదసలిలలవ లేఖాక్షాళి తే వాగళ
ల్లజ్జా, మకరధ్వజనిశితశరనికరనిపాతేత్ర స్తేవాకంపత గాత్రయష్టిః,
తద్రూపాతిశయం ద్రష్టు మివ కుతూహలా దాలింగనలాలనేభ్యోఽం
గేభ్యో నిరగా ద్రోమాంచజాలకమ్, అశేషతః స్వేదాంభసా ధౌత
శ్చరణయుగళా దివ హృదయ మవిశ ద్రాగః.

అసీ చ్చ మమ మనసి:—‘శాంతాత్మని దూరీకృతసురతవ్యతిక రే¹(
అస్తి² జనే మాం నిక్షిపతా కిమిద మనార్యేణాసదృశ మారబ్ధం మన
సిజేన, ఏవం చ నా మాతిగూఢం హృదయ మంగనాజనస్య, య దను
రాగవిషయయోగ్యతా మపి విచారయితుం నాలమ్, క్వేద మతిభా
సర్వం ధామ తేజసాం తపసాం చ, క్వ చ ప్రాకృతజనాభినందితాని
మన్తథపరిష్పందితాని, నియత మయం మా మేవం మకరలాంఛనేన¹⁵
విడంబ్యమానా ముపహానతి మనసా, చిత్రం చేదం య దహ మేవ మవ
గచ్ఛంత్యపి న శక్నో మ్యాత్మనో వికార ముపసంహర్తుమ్, అన్యాయా అపి
కన్యకా స్త్రపా మపహాయ స్వయ ముపయాతాగపతీన్, అన్యాయా అప్య నేన
దుర్వినితేన మన్తథే నోన్త త్తతాం సీతా నార్యః, న పున రహ మేకా
యథా, కథ మనేన క్షణే నాకారమాత్రాలోకనాకులీభూత మేవ²⁰
మన్వతంత్రతా ముపై త్యంతగకరణం, కాలోపి గుణా శ్చ దుర్నివార
తామారోపయంతి మదనస్య సర్వథా, యావదేవ సచేతనా²⁵స్తియావ
దేవ చ న పరిస్ఫుట మనేన విభావ్యతే మే మదనదుశ్చేష్టితలాఘవ
మేతత్ తావ దే వాస్తాత్ ప్రదేశా దపసర్పణం శ్రేయః, కదాచి
దనభిమతస్స రవికారదర్శనకుపితో²⁵యం శాపాభిజ్ఞాం కరోతి మామ్, ²⁵
అదూరకోపా హి మునిజనప్రకృతిః’. ఇత్యవధార్యాపసర్పణాభిలాషి
ణ్యహమభవమ్, అశేషజనపూజనీయాచేయం జాతిరితి కృత్వా తద్వ

1 మేఽంతర్మదనావకాశ మివ.

ప్రాప్తప్రసరా చోపసృత్య, తం ద్వితీయ మస్య సహచరం ముని
బాలకం ప్రణామపూర్వక మప్పచ్ఛమ్:—‘భగవన్! కిమభిధానః కస్య
వాఽయం తపో¹ధనస్య యువా? కిన్నామ్న శ్చ తరో రియ మనే నావ
తంసీకృతా కుసుమవంజరీ?, జనయతి హి మే మనసి మహత్ కౌతుక
మస్యాగి సముత్సర్ప న్న సాధారణసౌరభో²ఽయ మనాఘ్రతపూర్వో³ ౪
గంధః’ ఇతి. స తు మా మీష ద్విహస్యాబ్రవీత్:—‘బాలే! కిమనేన
పృష్టేన ప్రయోజనమ్? అథ కౌతుక మావేదయామి, శ్రూయతామ్.

అస్తి ఖలు సకలత్రిభువనప్రఖ్యాతకీర్తిరత్యుదార²తపాః సుర
సిద్ధబృందవందితచరణయుగళో మహాముని ర్ద్వివ్యలోకనివాసీ శ్వేతకేతు
ర్నామ. తస్య భగవతః సురాసురలోకసుందరీహృదయానందకరం¹⁰
ఆశేష త్రిభువనసుందర మతిశయితనలకూబరం రూపమాసీత్. స కదాచి
‘దేవతార్చనకమలాన్యుద్ధర్తు మైరావతమదజలభిందుబద్ధచంద్రకశత
ఖచితజలాం హరహాసితస్రోతసం మందాకినీ మవతతార. అవతరంతం చ
తం తదా కమలవనేషు సతతసన్నిహితా వికచసహస్రపత్రపుండరీకోప
విష్టా దేవీ లక్ష్మీ ర్దదర్శ. తస్యా¹స్తు తమవలోకయంత్యాః ప్రేమమంద¹⁵
ముకుళితే నానందబాష్పభరతరంగతరళతారేణ లోచనయుగళేన
రూప మాస్వాదయంత్యాః జృంభికారంభమంధరముఖవిన్యస్తహస్త
పల్లవాయాః మస్తథవికృతం మన ఆసీత్. ఆలోకనమాత్రేణ చ సమా
సాదితసురతసమాగమసుఖాయా స్తస్మిన్నే వాసనీకృతే పుండరీకే కృ
తార్థతా ఆసీత్. తస్మా చ్చ కుమార స్సముదపాది. తతస్త ముత్సంగే²⁰
నాదాయ సా ‘భగవన్! గృహాణ తవాయ మాత్తజ’ ఇత్యుక్త్వా తస్మై
శ్వేతకేతవే దదౌ అసా వపి బాలజనోచితాగి సర్వాః క్రియాః
కృత్వా తస్య పుండరీకసంభవతయా త దేవ పుండరీక ఇతి నామ
చక్రే. ప్రతిపాదితవ్రతం చ త మాగృహీతసకలవిద్యాకలాప మకా
ర్షిత్, సోఽయమ్.

25

ఇయం చ సురాసురై ర్మథ్యమానాత్ క్షీరసాగరా దుద్గతః
పారిజాతనామా పాదపః తస్య మంజరీ, యథా చైషా వ్రతవిరుద్ధ

మన్య శ్రవణసంసర్గ మాసాదితవతీ త దపి కథయామి, అద్య చతుర్దశీతి
 భగవంత మంబికాపతిం కైలాసగత ముపాసితు మమరలోకా న్తయా
 సహ సందనవనసమీపేనాయ మనుసరన్నిర్గత్య చ సాక్షౌ న్నధుమాస
 లక్ష్మీ దత్తలలితహస్తావలంబయా వకుళమాలికామేఖలయా పారిజాత
 5 కుసుమపల్లవగ్రధితాభి రాజానులంబినీభిః కంఠమాలికాభి ర్నిరంతరాగా
 చ్ఛాదితవిగ్రహయా సవచూతాంకురకర్ణపూరయా పుష్పాసవపాన
 మత్తయా సందనవనదేవతయా పారిజాతకుసుమమంజరీ మిమా మాదా
 య ప్రణమ్యాభిహితః—‘భగవత్! సకలత్రిభువనదర్శనాభి రామాయా
 స్తవాకృతే రస్యః సదృశోఽయ మలంకారః ¹ప్రసాదీక్రియతామ్,
 10 ఇయ మవతంస విలాసదుర్లలితా సమారోప్యతాం శ్రవణశిఖరం, వ్రజతు
 సఫలతాం జన్త పారిజాత స్య’ఇతి. ఏవ మభిదధానాం చ అయ మాత్మ
 రూపస్తుతివాదత్రపావనమితవిలోచన స్తా మనాదృత్యైవ గంతుం
 ప్రవృత్తః, మయా తు తా మనుయాంతీ మాలోక్య ‘కోదోషః సఖే!
 క్రియతామస్యాః ప్రణయపరిగ్రహ’ ఇ త్యభిధాయ బలాదియ మనిచ్ఛ
 15 తోఽప్యస్య కర్ణపూరీకృతా. త దేత త్కారేన్న్యస యోఽయం
 యస్యచాయం యా చేయం యథా చాస్య శ్రవణశిఖరం సమారూఢా
 తత్సర్వ మావేదితమ్.’

ఇత్యుక్తవతి తస్మిన్ స తపోధనయువా కించిదుపదర్శితస్తి తో
 మామవాదీత్—‘అయి! కుతూహలిని! కి మనేన ప్రశ్నాయానేన?
 20 యది రుచితసురభిపరిమళా గృహ్యతా మియం’ ఇ త్యుక్త్వా సముపస్మ
 త్యాత్మీయా చ్ఛ్రవణా దపనీయ కలై రళికులక్వణితైః ప్రార్థనా మివ
 మదీయే శ్రవణపుటే తా మకరోత్. మమ తు తత్కరతలస్పర్శలో
 ఖేన తత్రణ మపర మివ పారిజాతకుసుమ మవతంసస్థానే ²పులక
 మాసీత్. స చ మత్కపోలతలస్పర్శసుఖేన తరళీకృతాంగుళిజాలకా
 25 త్కరతలా దక్షమాలాం లజ్జయా సహ గళితా మపి నాజ్ఞాసీత్.
 అథాఽహం తా మసంప్రాప్తా మేవ భూతల మక్షమాలాం గృహీ
 త్వా సలీలం తద్భుజపాశసందానితకంఠగ్రహసుఖ మి వానుభవంతీ
 దర్శితాపూర్వహారలతాలీలాం కంఠాభరణతా మనయమ్.

ఇత్యంభూతే చ వ్యతికరే ఛత్రగ్రాహిణీ మా మవోచత్:—‘భర్తృదారికే! స్నాతా దేవీ, ప్రత్యాసీదతి గృహగమనకాలః, తత్క్రియ తాం మజ్జనవిధిః’ ఇతి. అహం తు తేన తస్యా వచనేన నవగ్రహకరిణీవ ప్రథమాంకుశపాతేన అనిచ్ఛయాఽపి కథం కథ మపి సమాకృష్యమాణా తన్మఖాల్లావణ్యామృతపంకమగ్నా మివ కపోలపులకకంటకజాలక 5 లగ్నా మివ మదనశరశలాకాకీలితా మివ సౌభాగ్యగుణసూయతా మివ అతికృచ్ఛ్రణ దృష్టి మాకృష్య స్నాతు ముదచలమ్ ఉచ్ఛలి తాయాం చ మయి ద్వితీయో మునిదారక స్తథావిధం తస్య ధైర్య స్థలిత మాలోక్య కిం చి త్ప్రకటిత ప్రణయకోప ఇవావాదీత్.

‘సఖే! పుండరీక! నైత దనురూపం భవతః, తుద్రజనతుణ్ణ ఏష 10 మార్గః, ధైర్యధనా హి సాధవః కిం యః క శ్చి త్ప్రకృత ఇవ విక్ల బీభవంత మాత్తానం న రుణత్సి? కుత స్త వాపూర్వోఽయ మద్యేంద్రియోపప్లవః యేనా స్యేవం కృతః? క్వ తే త ధైర్యం? క్వ స ఇంద్రియ జయః? క్వ త ద్వశిత్వం చేతసు? క్వ సా ప్రశాంతిః? క్వ తత్ కులక్ర మాగతం బ్రహ్మచర్యం? క్వ సా సర్వవిషయనిరుత్సుకతా? క్వ తే గురూ 15 పదేశాః? క్వ తాని శ్రుతాని? క్వ తా వై రాగ్యబుద్ధయః? క్వ త దుపభో గవిద్యేషిత్యం? క్వ సా సుఖపరాజ్ఞుభతా? క్వాఽసౌ తపస్యభినివేశః? ¹(క్వ సా సంయమితా) క్వ సా భోగానా ముపర్యరుచిః? క్వ త ద్యౌవ నానుశాసనమ్? సర్వథా నిష్ఫలా ప్రజ్ఞా, నిర్గుణో ధర్మశాస్త్రాభ్యాసః, నిరర్థకః సంస్కారః, నిరుపకారకో గురూపదేశవివేకః, నిష్ప్రయోజనా 20 ప్రబుద్ధతా, నిష్కారణం జ్ఞానం, య దత్ర భవాదృశా అపి రాగాభిషం గైః కలుషీక్రియంతే ప్రమాదై శ్చాభిభూయంతే. కథం కరతలా ద్గ తా మపహృతా మక్షమాలా మపి న లక్షయసి? ఆహా! విగతచేతన త్వమ్, అపహృతా నా మేయమ్, ఇద మపి తావ దపప్రాయమాణ మనయా అనార్యయా నివార్యతాం హృదయమ్.’

25

ఇత్యేవమభిధీయమాన శ్చ తేన కిం చి దుపజాతలజ్జ ఇవ ప్రత్యవాదీ త్:—‘సఖే! కపింజల! కిం మా మన్యథా సంభావయసి? నాహ మేవ

- మస్యా దుర్విసీతకన్యకాయామర్షయామ్యక్షమాలాగ్రహణాపరాధమి
మమ్, ఇత్యభిధాయ అలీకోపకాంతేన ప్రయత్న విరచితభీషణభ్రుకుటిభూ
షణేన చుంబనాభిలాషస్ఫురితాధరేణ ముఖేందునా మామవదత్:—
'చపలే ! ప్రదేశాదస్తా దిమామక్షమాలామదత్త్వా పదా త్పద మపి న
5 గంతవ్య'మితి తచ్చ శ్రుత్వాహ మాత్త కంతా దుస్తుచ్య మకరధ్వజలా
స్యారంభలీలాపుష్పాంజలి మేకావలీం 'భగవన్! గృహ్యతా మక్షమా'
లేతి వ:స్తుఖాస క్తదృప్తే: శూన్యహృదయస్యాస్య ప్రసారితపాణౌనిధా
య స్వేదసలిలస్నాతాపి పున: స్నాతు షువాతరమ్. ఉత్థాయ చ కథ
మపి ప్రయత్నేన నిమ్న గేవ ప్రతీపం నీయమానా సఖిజ నేవ బలాదంబ
10యా సహ త మేవ చిస్తయ స్తీ స్వభవన మయాసిషం. గత్వాచ ప్రవిశ్య
కన్యాంతగపురం తత: ప్రభృతతద్విరహవిధురా కి మాగతాస్తి? కిం త
త్రైవస్థితాస్తి? కిం పరివృతాస్తి? కి మేకాకి న్యస్తి? కిం తూష్ణీ మస్తి? కిం
ప్రస్తుతాలాపాస్తి? కిం జాగర్తి? కిం సుప్తాస్తి? కిం రోదిమి? కిం సరోదిమి?
కిం దుగళి మిదం? కిం సుఖ మిదం? కి ముత్కంఠేయం? కిం వ్యాధిరయం?
15కిం వ్యసన మిదం? కి ముత్సవోఽయం? కిం దివస ఏష: కిం నిశేయం? కాని
రమ్యాణి? కా న్యరమ్యాణి? ఇతి సర్వం నా వాగచ్ఛమ్. అవిజ్ఞాతమదనవృ
త్తాంతా చ క్వగచ్ఛామి? కిం శృణోమి? కిం పశ్యామి? కి మాలపామి? కస్య
కథయామి? కోఽస్య ప్రతీకార: ఇతి సర్వం చ నాజ్ఞాసిషమ్. కేవల మా
రుహ్య కుమారీపురప్రాసాదం విసర్జ్య చ సఖిజనం ద్వారి నివారితాశేష
20పరిజనప్రవేశాసర్వవ్యాపారానుత్సృజ్య ఏకాకినీమణిజాలగవాక్షునిక్షి
ప్తముఖీ తా మేవ దిశం తత్సనాథతయా ప్రసాధితా మివ కుసుమితా
మివ మహారత్న నిధానాధిష్ఠితామివ అమృతరససాగరపూరస్థావితామివ
పూర్ణచంద్రోదయాంకృతామివ దర్శనసుభగా మీక్షమాణా తస్మా
ద్దిగంతరా దాగచ్ఛంత మనిల మపి వనకుసుమపరిమళ మపి శకునిధ్వని
25మపి తద్వార్తాం ప్రప్టు మీషమానా తద్వల్లభతయా తపశపరిక్లే
శాయాపి స్పృహయంతీ తత్ప్రీత్యేవ గృహీతమానవ్రతా స్తరజనిత
పక్షపాతా చ తత్పరిగ్రహ స్తునివేష స్యాగ్రామ్యతాం తదాస్పదత
యా యావనస్య చారుతాం తచ్ఛ్రవణసంపర్కా త్పారిజాతకుసుమ
స్య మనోహరతాం తన్నివాసా త్సురలోకస్య రమ్యతాం తద్రూపసం

పదా కుసుమాయుధస్య దుర్జయతా మథ్యారోపయంతీ ¹ దూరస్థాఽపి
కమలినీవ సవితూః సాగరవేలేవ చంద్రమసః మయూరీవ జలధరస్య త
స్యైవాభిముఖీ త త్తైవ తాం తద్విరహాతురజీవితోద్గమర మౌవలీ మివా
క్షావలీం కంఠే నోద్వహంతీ తత్తైవ చ తయా ప్రస్తుతతద్రహస్యాలాప
యేవ కర్ణలగ్నయా పారిజాతమంజర్యా తత్తైవచతేన తత్కరతలస్పర్శ 5
సుఖజన్తనా కదంబముకుళకర్ణపూరాయమాణేన రోమాంచజాలేన కం
టకీతైకకపోలఫలకా నిష్పంద మతిష్ఠమ్

అథతాంబూలకరంకవాహినీ మదీయా తరళికా నామ మయైవ
సహ గతా స్నాతు మాసీత్, సా పశ్యా చ్చిరాదివాగత్య తథావస్థి
తాం శనై ర్తా మవాదీత్:—‘భర్తృదారికే! యా తా తాపసకుమా 10
రకౌ దివ్యాకారా వస్తాభి రచ్చోదసర స్తీరే దృష్టే-తయో రేకోయేన
భర్తృదుహితం రియ మవతంసీకృతా సురతరుకుసుమమంజరీ స తస్తా
ద్వీతీయా దాత్తనోరక్షా దర్శన మతినిభృతపదః కుసుమితలతాసంతాన
గహనాంతరేణోపసృత్య మా మాగచ్ఛంతీం పృష్ఠతో భర్తృదారికా
ముద్దిశ్యాప్రాక్షిత్:—‘బాలికే! కేయం కన్యకా? కన్య వాపత్యం? 15
కి మభిధానా? క్వ వాగచ్ఛ’తీతి. మ యో క్తమ్:—‘ఏషా ఖలు భగవత
శ్వేతభానో రంశుసంభూతా యామప్పరసి గౌర్యాం సముత్పన్నా
దేవస్య సకలగంధర్వకులమకుటమణిశలా కాశిఖరోల్లేఖమస్మణితచరణ
నఖచక్రస్య ప్రణయప్రసుప్తగంధర్వకామినీకపోలపత్రలతాలాంభిత
భుజతరుళిఖరస్య పాదపీఠీకృతలక్ష్మీకరకమలస్య గంధర్వాధిర తేర్హంసస్య 20
దుహితామహాశ్వేతా నామ గంధర్వాధివాసం హేమకూటమచలవర
మభిప్రస్థితా’ ఇతి. కథితేచ మయా కిమపి చింతయన్ముహూ
ర్తమిన తూష్ణింస్థిత్యా విగతనిమేషేణ చతుషా చిర మభివీక్షమాణో
మాం సానునయమర్థితా మివ దర్శయన్ పునరాహ:—‘బాలికే! కల్యా
ణి! తవావిసంవాదిన్యచపలాఖాలభావేఽప్యాకృతిరియం, తత్కరోషి మే 25
వచన మేకమభ్యర్థ్యమా’ నేతి తతో మయా సవినయ ముపరచితాం
జలిపుటయా దర్శితాదరమభిహితః:—‘భగవన్! కస్తాదేవ మభిధత్సే?
కాహం? మహాత్మానః సకల త్రిభువనపూజనీయాస్తాద్వృతాః పుణ్యైర్వి

నిఖిలకల్ప పాపహారిణీమస్తద్విధేః దృష్టి మపి న పాతయంతి కిం పున
రాజ్ఞాం, తద్విస్త్రభృ మాదిశ్యతాం కర్తవ్యమ్, అనుగృహ్యతా మయం
జనః' ఇతి ఏవముక్తశ్చ మయా సన్నేహయా సఖి మి వోపకారిణీ మివ
ప్రాణప్రదా మివదృష్ట్యామా మభినంద్య నికటవర్తినస్తమాలపాదపాత్
పల్లవ మాదాయ నిష్పిడ్య తటశిలాతలే తేన గంధగజమదసురభిపరి
మశేన రనేన ఉత్తరీయవల్కలైకదేశా ద్విపాట్య పటికాం స్వహస్త
కమలకనిష్ఠికానఖశిఖరేణాభిలిఖ్య 'ఇయం పత్రికా త్వయా తస్యైకస్య
కాయై ప్రచ్ఛన్న మే కాకిన్యై దే' యే త్యభిధా యార్పితవాన్'
ఇ త్యుక్త్వా చ సా తాంబూలభాజనా దాకృష్య తా మదర్శయత్.
10 అహం తు తేన తత్సంబంధినా ఆలాపేన శబ్దమయే నాపి స్పర్శసుఖ మి
వాంతర్జనయతా శ్రోతవిషయేణాపి రోమోద్గమానుమితసర్వాంగాను
ప్రవేశేన మదనావేశమంత్రే జేవావేశ్యమానా తస్యాః కరతలా దా
దాయ తాం వల్కలపట్టికాం తస్యా మిమా మభిలిఖతా మార్యా
మపశ్యమ్ —

15 శ్లో. దూరం ముక్తాలతయా బిససితయా విప్రలోభ్యమానో మే,
హంస ఇవ దర్శితాశో మానసజన్తా త్వయా నీతః.

అనయా చ మే¹దృష్టయా దిజ్ఞోహభ్రాంత్యేవ ప్రణాప్తవర్తనో
బహుళనిశ యే వాంఛస్య జిహ్వాచ్ఛి త్యేవ మూకస్య ఇంద్రజాలీ
క²సింఛిక యే వాతత్త్వదర్శినః జ్వరప్రలాపప్రవృత్త్యే వాసంబద్ధభా
20 పిణః దుష్టనిద్ర యేవ విషవిహ్వలస్య లోకాయతికవిద్య యే వాధర్మ
రుచేః మదిరయే వోన్మత్తస్య దురావేశక్రియయేవ పిశాచగ్రహస్య
దోషవికారోపచయః సుతరా మక్రియతస్తరాతురస్య మే మనసః, యే
నాకులీక్రియమాణా సరిదివ పూరేణ విహ్వలతా మభ్యాగమమ్, తాం
చ ద్వితీయదర్శనేన కృతమహాపుణ్యా మివ అనుభూతసురలోకవాసా
25 మివ దేవతాధిష్ఠితా మివ లబ్ధవరా మివ పీతామృతా మివ సమా
సాదితతై³లోక్యరాజ్యాభిషేకా మివ మన్యమానా సతతసన్నిహితా
మపి దుర్లభదర్శనా మివ అతిపరిచితా మ పృథుర్వా మివ సాదర
మాభాషమాణా పార్శ్వస్థా మపి సర్వలోక సోప ర్యవస్థితా మివ

పశ్యంతీ కపోలయో రలకలతాభంగేషు చ సోపగ్రహం స్పృశంతీ విప
రీతమివ పరిజనస్వామిసంబంధముపదర్శయంతీ 'తరలికే! కథయ కథం
స త్వయా దృష్టః కిం కి మభిహితాసి తేన కియంతం కాల మవస్థితాసి
తత్ర కియ దనుసర న్నస్తా నసా వాగత' ఇతి పునః పునః పర్యప్త
చ్ఛమ్. అనయైవ చ కథయా తయా సహ తస్మి న్నేవ ప్రాసాదే 5
తజైవ ప్రతిషిద్ధా శేషపరిజనప్రవేశా దివస మత్యవాహయమ్.

అథ మదీయేనేవ హృదయేన కృతరాగసంవిభాగే లోహితా
యతి గగనతలోపాంతావలంబిని రవిబింబే సరాగదివసకరదర్శనాను
రక్తాయాం కృతకమలశయనాయా మనంగాతురాయా మివ పాండుతాం
ప్రజంత్యా మాతపలత్త్వాం గైరికగిరిసలిలప్రపాతపాటలేషు కమల10
వనేభ్యః సముత్థాయ వనగజయూథే ప్లివపుంజీభవత్సు భాస్కరకిర
ణేషు గగనావతారవిశ్రామలాలసానాం రవిరథవాజినాం హర్ష హేషా
రపప్రతిశబ్దకేన సహ విశతి మేరుగిరిగహ్వరం వాసరే ముకుళితరక్తపం
కజ పుటప్రవిష్టమధుక రావలీషు రవివిరహమూర్ఛాంధకారితహృదయా
స్వీప ప్రారబ్ధనిమిలనాసు పద్మినీషు గ్రాసీకృతసామాన్యమృణాళలతా15
వివరసంక్రామితా నీవ పరస్పరహృదయా న్యాదాయ విఘటమానేషు
రథాంగనామ్నాం యుగళేషు సా చత్రగ్రాహిణీ సమాగ త్యాకథ
యత్:—'భర్తృదారికే! తయోర్ద్వనికుమారయో రన్యతరో ద్వారి
తిష్ఠతి కథయతి చాక్షుమాలా ముపయాచితు మాగతోఽస్మీ' తి.

అహం తు మునికుమారనామగ్రహణా దేవ స్థానస్థితాఽపి గ20
తేన ద్వారదేశం సముపజాతతదాగమనాశం కా సముహూయాన్యత
మం కించుకినం 'గచ్ఛ ప్రవేశ్యతా' మి త్యాదిశ్య ప్రాహిణవమ్. అథ
ముహూర్తా దివ తం తస్య రూపస్యేవ యోవనం యోవనస్యేవ మకర
కేతనం మకరకేతనస్యేవ వసంతసమయం వసంతసమయస్యేవ దక్షి
ణానిల మనురూపం సఖాయ మృషికుమారకం కపింజలనామానం జరా25
ధవళస్య కంచుకినోఽనుమూర్ధ్వా చంద్రాతపస్యేవ బాలాతప మాగ
చ్ఛంత మపశ్యమ్. అంతిక ముపగతస్య చాస్య పర్యాకుల మివ స

విషాద మివ శూన్యమి వార్ధిన మి¹వాంతర్గతాకూత మాకారమల
క్షయం, ఉత్థాయ చ కృతప్రణామా సాదరం స్వయ మాసన ముపాహ
రం, ఉపవిష్టస్య చ బలా దనిచ్ఛతోఽపి ప్రక్షాళ్య చరణా వుపమృజ్య
చో త్తరీయాంశుకపల్లవే నావ్యవధానాయాం భూమావేవ తస్యాంతికే
5 సముపావిశం అథ ముహూర్త మివ స్థిత్యా కి మపి వివక్షు రివ స
తస్యాం మత్సమిపోపవిష్టాయాం తరళికాయాం చక్షు రపాతయత్.
అహం తు విదితాభిప్రాయా దృష్ట్యైవ భగవ న్నవ్యతిరిక్తేయ మస్త
చ్ఛరీరాత్ అశంకిత మభిధీయతా మి త్యవోచమ్.

ఏవ ముక్తశ్చ మయా కపింజలః ప్రత్యవాదీత్:—‘రాజపుత్రి!
10కిం బ్రవీమి?వా గేవ మే నాభి ధేయవిషయ మవతరతి త్ర సయా. క్వకంద
మూలఫలాశీ శాంతో వనవాసనిరతో మునిజనః? క్వ వాఽయ మనుప
శాంత జనోచితో విషయోపభోగాభిలాషకలుషో మన్తధవివిధలాససం
కటో రాగప్రాయః ప్రపంచః? సర్వ మే వానుపపన్నమ్ ఆలోకయ కి
మారబ్ధం దైవేన అయత్నేనైవ ఖ లూపహాసాస్పదతా మీశ్వరో
15నయతి జనమ్. న జానే కిమిదం వల్కలానాం సదృశ ముతాహో
జటానాం సముచితం? కిం తపసోఽనురూప మాహోన్విద్ధర్షోపదేశాం
గమిదమ్? అపూర్వేయం విడంబనా, కేవల మవశ్యకధనీయ మిదం,
అపరఉపాయో నదృశ్యతే, అన్యాప్రతిక్రియా నోపలభ్యతే, అన్య చ్ఛ
రణం నాలోక్యతే, అన్య గతి ర్నాస్తి, అకథ్యమానే చ మహాననర్థోప
20నిపాతో జాయతే, ప్రాణపరిత్యాగే నాపి రక్షణీయాః సుహృదసవ ఇతి
కథయామి. అస్తి భవత్యాః సమక్ష మేవ స మయా తథా నిష్ఠుర ముప
దర్శితకోపే నాభిహితః, తథా చాభిధాయ పరిత్యజ్య తం తస్మా త్ప్ర
దేశా దుపజాతమన్య రుత్సృష్టకుసుమాపచయోఽన్యం ప్రదేశ
మగమమ్. అపయాతాయాం భవత్యాం ముహూర్త మివ స్థిత్యా
25ఏ కాకీ కిమయ మిదానీ మాచరతీతి సంజాతవితర్కః ప్రతినివృత్త్య విట
పాంతరితవిగ్రహ స్థం ప్రదేశం వ్యలోకయమ్. యావ త్తత్ర తం నా
ద్రాక్షుం ఆనీచ్ఛ మే మనన్యేవం వితర్కః:—‘కి న్ను మదనపరాయ త్త

చిత్తవృత్తిస్తా మే వానుసర్త గతో భవేత్? గతాయాం చ తస్యాం
 లబ్ధచేతనో¹ లజ్జయా న శక్నోతి మే దర్శనపథ ముపగంతుం? ఆహాన్సి
 త్కుపితః పరిత్యజ్య మాం గతః? ఉతాన్వేషమాణో మామేవ ప్రదేశ
 మన్య మితగ సమాశ్రిత స్సాస్య'దితి. ఏవం వికల్పయన్ కం చిత్కాల
 మతిష్ఠం. తేన తు జన్తతః ప్రభృత్యనభ్యస్తేన తస్య క్షణ మప్యదర్శ 5
 నేన దూయమానగి పున రచింతయమ్:—'స కదా చిద్దైర్యస్థలనవిలక్ష:

కిం చి దనిష్ట మపి సమాచరేత్ —న హి కిం చిన్నక్రియతేప్రియా—
 తన్న యుక్త మేన మేకాకినం కర్తు' మిత్యవధా ర్యాన్వేష్టు మాదర
 మకరవమ్. అన్వేషమాణశ్చ యథా యథా నాపశ్యం తం తథా తథా
 సుహృత్సేన్న హకాతరేణ మనసా తత్తదశోభన మాశంకమానః తరు 10
 లతాగహనాని చందనవీధికాః లతామండపాన్ సరఃకూలాని చ వీక్ష
 మాణో నిపుణ మిత స్తతో దత్తదృష్టిః సుచిరం వ్యచరమ్.

అదైకస్థిన్ సరస్వమీపవర్తిని నిరంతరతయా కుసుమమయ
 ఇవ మధుకరమయ ఇవ పరభృతమయ ఇవ మయూరమయ ఇ వాతి
 మనోహరే వసంతజన్త భూమిభూతే లతాగహనేకృతావస్థానముత్సృప్త 15
 సకలవ్యాపారతయా లిఖిత మివోత్కిర్ణమివ స్తంభితమివోపరత
 మివ ప్రసుప్తమివ యోగసమాధిస్థమివ నిశ్చలమపి స్వవృత్తా చ్చ
 లిత మేకాకినమపి మన్తథాధిష్ఠితం సానురాగమపి పాండుతా మా
 పహంతం శూన్యాంతగకరణమపి హృదయనివాసిదయితం తూష్ణీక
 మపి కథితమదనవేదనాతిశయం శిలాతలోపవిష్టమపి మరణే వ్యవస్థితం 20
 శాపప్రదానభయాది వాద త్తదర్శనేన కుసుమాయుధేన సంతప్యమాన
 మతినిష్పందతయా హృదయనివాసినీం ప్రియాం ద్రష్టు మంతఃప్రవిష్టై
 రివాసహ్యసంతాపసంత్రాసప్రలీనై రివ మనఃకోభ ప్రకుపితై రివ ఉన్ముచ్య
 గతై రింద్రియై శ్శూన్యీకృతశరీరం నిష్పందనిమిలితే నాంతర్జ్వల
 న్నదనదహనధూమాకులితాభ్యంతరేణేవ పక్షాంతవివరవాంతానేక 25
 భార మనవరతమిక్షణయుగ శేన బాష్పజలదుర్దిన ముత్సృజంత మా

లోహినీ మధరప్రభా మనంగాగ్నేః ప్రదహతో హృదయ మూర్ధ్వసం
 సర్పిణీం శిఖా మి వాదాయ నిష్పతద్భిరుచ్ఛాన్వనై స్తరళికృతాసన్నల
 తాకుసుమకేసరం వామకపోలశయనీకృతకర¹తలతయా సముత్సర్పద్భి
 రమలై ర్నఖాంశుభి ర్విమలీకృత మచ్ఛాచ్ఛచందనరసరచితలలాటిక
 5 మివ లలాట ముద్వహంత మచిరాపనీతపారిజాతకుసుమమంజరీకర్ణపూర
 తయా సశేషపరిమళామోదలోభోపసర్పిణా కలవిరుతచ్ఛలేన మదన
 సమ్మోహనమంత్రమివ జపతా మధుకరకులేన సనీలోత్పలమివ సత
 మాలపల్లవమివ శ్రవణదేశం దధాన ముత్కంఠాజ్వరరోమాంచవ్యా
 జేన ప్రతిరోమకూపనిపతితానాం మదనశరాణాం కుసుమశరకేసరశల్య
 10 శకలనికర మి వాంగలగ్నం విభ్రాణం దక్షిణక రేణ చ స్ఫురిత²కిరణనిక
 రాం కరతలస్పర్శసుఖకంటకీతా మివముక్తావలీమవినయపతాకా మురసి
 ధారయంతం మదనవశీకరణచూర్ణేనేవ కుసుమరేణునా తరుభిరాహన్య
 మాన మాత్త రాగమివ సంక్రామయద్భిరాసన్నైరనిల³వలితై రశోకప
 ల్లవైః స్పృశ్యమానం సురతాభిషేకసలిలై రివాభినవపుష్పస్తబకమధు
 15 శీకరైర్వనశ్రియా²భిషిచ్యమానమళినివహనిపీయమానపరిమళై రుపరి
 పతద్భిశ్చంపకకుట్టలై స్తప్త⁴శల్యకై రివ సధూమైః కుసుమశరేణ తాడ్య
 మానమతిబహుళవనామోద మత్తమధుకరనికరఝంకారస్వనైర్ఘ్నంకా
 రై రివ దక్షిణానిలేన నిర్భర్త్యమానం మదకలకోకిలకులకోలాహలై
 ర్వసంతజయశబ్దకలకలై రివ మధుమాసే నాకులీక్రియమాణం ప్రభాత
 20 చంద్రమివ పాండుతయా పరిగృహీతం నిదాఘగంగాప్రవాహమివ
 క్రశిమాన మాగత మంతర్గతానలం చందనవిటపమివ మ్లూయంత మన్య
 మివాదృష్టపూర్వమివాపరిచితమివ జన్తాంతర మి వోపగతం రూపాం
 తరేణేవ పరిణతం ఆవిష్టమివ మహాభూతాధిష్ఠితమివ గ్రహగృహీత
 మి వోన్మత్తమివ ఛలితమి వాంధమివ బధిరమివ మూకమివ విలాస
 25 మయమివ మదనమయమివ పరాయత్తచిత్తవృత్తిం పరాం కోటి
 మధిరూఢం మన్తథావేశస్య అనభిజ్ఞేయపూర్వాకారం త మహా మ
 ద్రాక్షమ్.

అపగతనిమేషేణ చతుషా తదవస్థం చిర ముద్వీక్ష్య సముపజాత
విషాదో వేపమానేన హృదయేనాచింతయమ్:—‘ఏవం నా మాయ
మతిదుర్విషహవేగో మకరకేతుః, యే నానేన క్షణే నాయ మిదృశ
మవస్థాంతర మప్రతీకార ముపనీతః, కథ మేవ మేకపదే వ్యర్థీభవే
దేవం విధో జ్ఞానరాశిః? ఆహా! బల మహ చ్ఛిత్రమ్. తథా నా 5
మాయ మానైశవా ద్ధీరప్రకృతి రస్థలితవృత్తి ర్నమ చాన్యేషాం చ
మునికుమారకాణాం స్పృహణీయచరిత్రాసీత్ అద్య తు ఇతర ఇవ ౨0
భూయ జ్ఞాన మవిగణయ్య తపఃప్రభావ మున్మూల్య గాంభీర్యం మన్త
ధేన జడీకృతః, సర్వథా దుర్లభం యావన మస్థలిత’ మితి, ఉపసృత్య
చ తస్మిన్నేవ శిలాతలైకపార్శ్వే సముపవిశ్య అంసదేశావసక్తపాణి 10
స్తమనుస్తీలితలోచన మేవ ‘సఖే! పుండరీక! కథయ కిమిద’ మి త్యపృ
చ్ఛమ్. అథ సుచిరసమ్మీలనాలగ్నమివ కథమపి ప్రయత్నే నానవరత
రోదనపశా దుపజాతాదుణభావ మశ్రుజలపూరస్థావిత ముత్కుపిత
మివ సవేదనమివ స్వచ్ఛాంశుకాంతరితర క్తకమలవనచ్ఛాయం చతు
రుస్తీల్య మంథరయా దృష్ట్యా సుచిరం విలోక్య మా మాయతతరం 15
నిశ్చస్య లజ్జావిశీర్యమాణవిరళాక్షరం ‘సఖే! కపింజల! విదితవృత్తాంతో
౭పి కిం మాం పృచ్ఛసీ’తి కృచ్ఛ్రణ శనైశ్చనైరవదత్. అహం తు త
దాకర్ణ్య తదవస్థ మైవాప్రతీకారవికారో2యం తథాపి సుహృదా
సుహృదసన్తార్థప్రవృత్తో యావచ్ఛక్తితః సర్వాత్తనా నివారణీయ ఇతి
మనసా౭వధార్యా౭బ్రవమ్.

20

‘సఖే! పుండరీక! సువిదిత మేత న్నమ, కేవల మిద మేవ పృచ్ఛా
మి, యదేతదారబ్ధం భవతా కిమిదం గురుభి రుపదిష్టమ్, ఉత ధర్మ
శాస్త్రేషు పఠితమ్, ఉత ధర్మార్జునోపాయో2యమ్, ఉతాపర స్థుపసాం
ప్రకారః, ఉత స్వర్గగమనమార్గో2యమ్, ఉతవ్రతరహస్యమిదమ్, ఉత
మోక్షప్రాప్తియుక్తిః, ఆహోస్వి దన్యో నియమప్రకారః, కథ మేత 25
ద్యుక్తం భవతో మనసా౭పి చింతయితుం కిం పున రాఖ్యాతు మిక్షి
తుం వా కథయ, కి మప్రబుద్ధ ఇ వానేన మన్తభహతకే నోపహాసా
స్పదతాం నీయమాన మాత్మానం నావబుద్ధనే? మూఢో హి మదనే
నాయాస్యతే, కా వా సుఖాశా సాధుజననిందితే మ్లేచం విధేషు

- ప్రాకృతజనబహుమతేషు విషయేషు భవతః, స ఖలు ధర్మబుద్ధ్యా
విషలతావనం సింఛతి కువలయమాలేతి నిస్త్రింశలతా మాలింగతి
కృష్ణాగురు ధూమలేఖేతి కృష్ణసర్ప మవగూహతే మహారత్న మితి
జ్వలంత మంగార మభిస్పృశతి మృణాళ మితి దుష్టవారణదంతముసల
5 మున్దులయతి, మూఢో విషయోపభోగే ష్వనిష్టానుబంధిషు యః
పరిణతివిరసేషు సుఖబుద్ధి మారోపయతి, అధిగతవిషయతత్త్వోపి
కస్తా తద్భోత ఇవ జ్యోతి ర్నిర్విర్య మిదం జ్ఞాన ముద్వహసి, యతో
న నివారయసి ప్రబలరజఃప్రసరకలుషితాని స్తోతాంసీవోన్తార్గప్రస్థితా
సింద్రియాణి, న నియమయసి వా త్సుభితం మనః, కోఽయ మనంగో
10 నామ, ధైర్యమవలంబ్య నిర్భర్తస్యతా మయం దురాచారః' ఇత్యేవం
నదతఏవ మే వచన మాక్షిప్య ప్రతిపదాంతరాశ ప్రవృత్తబాష్పవేణికం
ప్రమృజ్య చక్షుః కరతలేన పాణౌ మా మవలం బ్యావోచత్:—
'సఖ! కిం బహునోక్తేన, సర్వథా సుస్థోఽసి, ఆశీవిషవిషవేగవిషమాణా
మేతేషాం కుసుమచాపసాయకానాం పతితోఽసి న గోచరే, సుఖ
15 ముపదిశ్యతే పరస్య, యస్య చేంద్రియాణి సంతి మనోవా విద్యతేయః
పశ్యతి వా శృణోతి వా శ్రుత మవధారయతి వా యో వా శుభ మిదం
న శుభ మిద మితి వివేక్తు మలం స ఖ లూపదేశ మర్హతి, మమ తు
సర్వ మే వేద మతిదూరాపేతమ్, అవష్టంభో జ్ఞానం ధైర్యం ప్రతిసం
ఖ్యాన మి త్యస్తమి తైషా కథా, కథ మ వ్యేవమే వాయత్నవిధృతా
20 స్తిష్ఠంత్యసవః, దూరాతీతః ఖలూపదేశకాలః, సమత్రిక్రాంతో ధైర్యా
వసరః, గతా ప్రతిసంఖ్యానవేలా, అతీతో జ్ఞానావష్టంభసమయః, కేన
వాన్యేనాస్తిక్ సమయే భవంతమపహా యోపదేష్టవ్యమున్తార్గప్రవృత్తి
నివారణం వా కరణీయం?, కస్యాన్యస్య వా వచసి మయా స్థాతవ్యం?
కోవాపర స్త్వత్సమో మే జగతి బంధుః? కిం కరోమి? యన్నశక్నోమి
25 నివారయితు మాత్తానమ్, ఇయ మనే నైవ క్షణేన భవతా దుష్టావస్థా
తద్గత ఇదానీ ముపదేశకాలః, యావత్ ప్రాణిమి తావ దస్యకల్పాన్తో
దితద్వాదశదినకరకిరణాతపతీవ్రస్య మదనసంతాపస్య ప్రతిక్రియాంక్రి
యమాణా మిచ్ఛామి, హ్యంత ఇవ మేఽంగాని, ఉత్కృష్టత ఇవ హృ

దయం, పుష్కత ఇవ దృష్టిః, ప్రజ్వలతీవ శరీరం, అత్ర యత్ప్రాప్త
కాలం తత్కరోతు భవాన్; ఇత్యభిధాయ తూష్ణి మభవత్.

ఏవ ముక్తోఽప్యహ మేనం ప్రాబోధయం పునఃపునః, యదా శా
స్త్రోపదేశప్రాయైః సనిదర్శనైః శేతిహానైశ్చ వచోభిః సానునయం సో
పగ్రహం చాభిధీయమానోఽపి నాకరోత్ కర్ణే, తదాఽహ మచింతయ 5
'మతిభూమి మయం గతో న శక్యతే నివర్తయితుమ్, ఇదానీం నిరర్థ
కాః ఖిలూపదేశాః, తత్ప్రాణపరక్షణేఽపి తావదస్య యత్న మా
చరామి' ఇతి కృతమతి రుత్థాయ గత్వా తస్మా త్సరసః సరసా మృణా
ళికా స్సముద్భృత్య కమలినీపలాశాని జలలవలాంభితాని చాదాయ
గర్భధూళికషాయపరిమళమనోహరాణి చ కుముదకువలయకమలాని 10
గృహీత్వాగత్య తస్మిన్నేవ లతాగృహశిలాతలే శయన మస్యాకల్ప
యం తత్రచ సుఖనిషణ్ణస్య ప్రత్యాసన్నవర్తినాం చందనవిటపినాం మృ
దూని కిసలయాని నిష్పీడ్య తేన స్వభావసురభిణా తుషారశిశిరేణ ర
సేన లలాటికామకల్పయమ్ ఆచరణతలాదంగచర్చాం చారచయమ్:
అభ్యర్ణపాదస్ఫుటితవల్లలవివరశీర్ణేన చ కరసంపుటచూర్ణితేన కర్పూర 15
రేణునా స్వేదప్రతీకార మకరవమ్. ఉరోనిహితచందనద్రవార్ద్రవల్ల
లస్య స్వచ్ఛసలిలశీకరనికరస్రావిణా కదళీదళేన వ్యజనక్రియా మన్వతి
ష్ఠమ్ ఏవం చ ముహు ర్ముహు రన్య దన్యన్నలినీదళశయన ముపకల్ప
యతో ముహు శ్చందనచర్చా మారచయతో ముహు ర్ముహు శ్చ
స్వేదప్రక్రియాం కుర్వతః కదళీదళేన చానవరతం వీజయతే స్సముద 20
భూస్తే మనసి చింతాః—'నా స్తి ఖల్వసాధ్యం నామ భగవతో మనో
భవః, క్వాయం హరిణ ఇవ వనవాసనిరతః స్వభావముగ్ధో జనః? క్వ చ
వివిధవిలాసరసరాశిర్గంధర్వరాజపుత్రీ మహాశ్వేతా? సర్వథా నహి కిం
చి దస్య దుర్ఘటం దుష్కర మనాయ త్త మకర్తవ్యం వా జగతి, దురుప
పాదే ష్వ పృథ్వి ష్వయ మవజ్జయా విచరతి, నచాయం కే నాపి ప్రతి 25
కూలయితుం శక్యతే, కా వా గణనా సచేతనేషు, అపగతచేతనాన్యపి
సంఘటయితు మలం య ద్యస్తే రోచతే, కుముదిన్యపి దినకరకరా
నురాగిణీ భవతి, కమలన్యపి శశికరద్వేష ముజ్జతి, నిశాపి వాసరేణ
సహ మిశ్రతామేతి, జ్యోత్స్నా వ్యంధకార మనువర్తతే, ఛాయాపి

ప్రదీపాభిముఖ మవతిష్ఠతే, తడిదపి జలదే స్థిరతాం వ్రజతి, జరాపి యా
 వనేన సంచారిణీ భవతి, కిం వాతస్య దుస్సాధ్య మపరమ్, ఏవంవిధో యే
 నాయ మగాధగాంభీర్యసాగర స్తృణవల్లఘుతా ముపనీతః, క్వ త త్తపః?
 క్వేయ మవస్థా? సర్వథా నిష్ప్రీతి కా రేయ మాప దుపస్థితా. కి మిదానీం
 5 క ర్తవ్యం? కింవా చేష్టితవ్యం? కాం దిశం గంతవ్యం? కిం శరణం? కశ్చ
 ఉపాయః? క ససహాయః? కః ప్రకారః? కాయుక్తిః? కస్సమాశ్రయః?
 యేనాస్యాసరః సంధార్యంతే? కేన వా శాశలేన? కతమయా వా యు
 క్త్యా? కతరేణ ప్రకారేణ? కేన వాఽవప్తంభేన? కయా ప్రజ్ఞయా? కతమేన
 వాసమాశ్వాసనే నాయంజీవే' ది త్యేతేచాన్యేచమే విషణ్ణహృదయస్య
 10 సంకల్పాః ప్రాదురాసన్. పునశ్చాచింతయం:—'కిమన యాత్యంతాయ
 తయా నిష్ప్రయోజనయా చింతయా? ప్రాణా స్తావ దస్య యేన కేన చి
 దుపాయేన¹ శుభేన వా రమణీయాః, తేహం చ తత్సమాగమ మేక మప
 హాయ నా స్త్యపరః సంరక్షణోపాయః, బాలభావా దప్రగల్భతయా చ
 తపోవిరుద్ధ మనుచిత ముపనత ముపహాస మి వాత్తనో మదనవ్యతికరం
 15 మన్యమానో నియత మేకోచ్ఛాస్వాసావశేషజీవితోఽపి నాయం తస్యాః
 స్వయ మభిగమనేన పూరయతి మనోరథమ్, అకాలాంతరక్షమ శ్చాయ
 మస్య మదనవికారః, సతత మతిగర్హితేనాకృత్యేనాపి పరిరక్షణీయాన్
 మన్యంతే సుహృదసూన్ సాధవః, తదతిప్రేషణ మక ర్తవ్య మ ప్యేత
 దస్తాక మవశ్యక ర్తవ్యతా మాపతితం, కిం చాన్యత్ క్రియతే?, కావా
 20 న్యా గతిః?, సర్వథా ప్రయామి తస్యా స్సకాశమ్, ఆవేదయామి ఏతా
 మవస్థామ్' ఇతి చింతయిత్వా చ కదాచి దనుచితవ్యాపారప్రవృత్తం
 మాం విజ్ఞాయ సంజాతలజ్ఞో నివార యేదిత్యనివేద్యైవ తస్మై తత్ప్ర
 దేశా త్సవ్యాజ ముత్థా యాగతోఽహమ్. త దేవ మవస్థితే య ద
 త్రావసరప్రాప్త మీదృశస్య చానురాగస్య సదృశ మస్తదాగమనస్య
 25 చానురూపమాత్తనో వా సముచితం తత్ర ప్రభవతీ త్యభిధాయ
 కిమియం వక్ష్యతీతి మన్తుఖాస క్తదృష్టి స్తూష్టి మాసీత్.

అహంతు తదాకర్ణ్యసుఖామృతమయే హృద ఇవ నిమగ్నా రతి
 రసమయ ముదధి మి వావతీర్ణా సర్వానందానా ముపరి వర్తమానా
 సర్వమనోరథానా మగ్రమివాధిరూఢా సర్వోత్సవానా మతిభూమి
 మి వాధిశయానా తత్కాలోపజాతయా లజ్జయా కిం చి దవన
 మ్యమానవదనత్వా దస్పృష్టకపోలోదరైః గ్రథితై రి వోపర్యుపరి 5
 పతనానుబంధదర్శితమాలాక్రమైః అప్రాప్తపక్ష్యసంశ్లేషతయోపజాత
 ప్రథిమభరై రమలై రానందబాష్పజలబిందుభిః స్రవద్భి రావేద్యమాన
 ప్రహర్ష¹ ప్రసరా తత్క్షణ మంచితయమ్:—‘దిష్ట్యా తావ దయ మనంగో
 మా మివ త మప్యనుబధ్నాతి,య త్సత్య మనేన మే సంతాపయతాఽపి
 కియతా ఽప్యంశేన దర్శితానుకూలతా, యది చ సత్య మేవ త స్యేద్ద¹⁰
 శీ దశా తతః కి మిచ నోపకృత మనేన, కిం వా నోపపాదితం,కోవాఽనే
 నాపర స్సమానో బంధుః, కథం వా కపింజలస్య స్వప్నేఽపి వితథా భా
 రతీ ప్రశాంతాకృతే రస్తా ద్వదనా నిష్కామతి, ఇత్థం భూతే కిం
 నుయాఽపి ప్రతిప త్తవ్యం? తస్య వాపురఃకిమభి ధాతవ్యమ్? ఇ త్యేవం విచా
 రయంత్యా ఏవ ప్రవిశ్య ససమ్భ్రమా ప్రతీహారి మా మకథయత్:—15
 ‘భర్తృదారికే! త్వ మస్వస్థశరీ రేతి పరిజనా దుపలభ్య మహాదేవీ ప్రా
 ప్తా’ఇతి,తచ్చ శ్రుత్వా కపింజలో మహాజనసమ్మర్దభీరుః సత్వర ముత్థా
 య ‘రాజపుత్రి! మహా నయ ముపస్థితః కాలాతిపాతః, భగవాంశ్చ భువ
 నత్రయచూ డామణి ర స్త ముపగచ్ఛతి దివసకరః, తద్గచ్ఛామి సర్వథా
 ఽభిమతసుహృత్ప్రాణరక్షాదక్షిణార్థమ్, అయ ముపరచితోఽంజలిః,20
 ఏష మేపరమో విభవః’ ఇ త్యభిధాయ ప్రతివచన కాల మప్రతీ త్యైవ
 పురోయామినాఅంబాయాః ప్రవిశతా కనక వేత్రలతాక రేణ ప్రతీహారి
 జనేన కంచుకిలోకేన గృహీతతాంబూలకుసుమపటవాసాంగ రాగేణ
 చామరవ్యగ్రపాణినా కుబ్జకిరాతబధిరవామనోవర్ష ధరవికలమూకాను
 గతేన పరిజనేన సర్వత స్సందృష్ఠే ద్వారదేశే కథ మ ప్యవాప్తనిర్గమః25
 ప్రయయా, అంబా తు మత్సమీప మాగత్య సుచిరం స్థిత్యా స్వభ
 సన మయాసీత్, తయా తు తత్రాగత్య కిం కృతం కి మభిహితం కి
 మాచేష్టిత మితి శూన్యహృదయా సర్వం నాలక్షయమ్.

గతాయాం చ తస్యా మస్త ముపగతే భగవతి హరితహరిత
 వాజిని సరోజినీజీవితేశ్వరే చక్రవాకసుహృది సవితరి లోహితాయ
 మానే పశ్చిమాశాముఖే హరితాయమానేషు కమలవనేషు నీలాయ
 మానే పూర్వదిగ్భాగే పాతాళపంకకలుషేణ మహాప్రళయజలధిపయః
 పూరే ణేవ తిమిరేణావప్తభ్యమానే జీవలోకే కింకర్తవ్యతామూఢా
 తా మేవ తరళికా మపృచ్ఛమ్:—‘అయి తరళికే! కథం న పశ్యసి దృఢ
 మాకులం మేహృదయమప్రతిపత్తివిహ్వలాని చేంద్రియాణి, న స్వయమ
 ణ్వపి కర్తవ్యమల మస్తి జ్ఞాతుమ్, ఉపదిశతు మే భవతీయ దత్తసాం
 ప్రత మయ మేవం త్వత్సమక్ష మే వాభిధాయ గతః కపింజలః, యది
 10 తావ దితరకన్యకేవ విహాయ లజ్జా ముత్సృజ్యధైర్య మున్ముచ్చ్యవినయ
 మచింతయిత్వా జనాపవాద మతిక్రమ్య సదాచార ముల్లంఘ్య శీల
 మవగణయ్య కుల మంగీకృత్యాయశో రాగాంధవృత్తి రననుజ్ఞాతా
 పిత్రా అననుమోదితా మాత్రా స్వయ ముపగమ్య గ్రాహయామి
 పాణి మేవం గురుజనాతిక్రమా దధర్మో మహాన్, అథ ధర్మానురోధా
 15 దితరపక్షావలంబనద్వారేణ మృత్యు మంగీకరో మ్యేవ మపి ప్రథమం
 తావ తస్వయ మాగతస్య ప్రథమప్రణయిన స్తత్రభవతః కపింజలస్య
 ప్రణయప్రసరభంగః, పున రపరం యది కదా చిత్తస్య జనస్య మత్క్రూ
 తా దాశాభంగాత్ ప్రాణవిపత్తి రుపజాయతే త దపి మునిజనవధ
 జనితం మహా దేనో భవే’ది త్యేవముచ్చారయంత్యా మేవ మయి ఆస
 20 న్నచంద్రోదయజన్తనా విరళవిరళే నాలోకేన వసన్తవనరాజి రివ కుసు
 మరజసా ధూసరతాం వాసనీ దిగయాసీత్.

తతః శశికేసరికరనఖరవిదార్యమాణతమఃకరికుంభసంభవేన ము
 క్తాఫలక్షోదే నేవ ధవళతా ముపనీయమాన ముదయగిరిసిద్ధసుందరీ
 కుచచ్యుతేన చందనచూర్ణరాశి నేవ పాండురీక్రియమాణం చలితజల
 25 నిధిజలకల్లోలానిలోల్లాసితేన వేలాపులినసికతోద్గమే నేవ పాండుతా
 మాపాద్యమానం పశ్చిమేతర దిందుధామ్నా దిగంతర మదృశ్యత,
 శనై శ్చనై శ్చంద్రదర్శనా న్నందమందస్థితాయా దశనప్ర భేవ జ్యో
 త్స్న నిష్పుతంతీ నిశాయా ముఖశోభా మకరోత్, త దను రసాతలా
 దవనీ మవదార్యోద్గచ్ఛతా శేషఫణామంధలే నేవ రజనికరబింబే నా

రాజత రజనీ, క్రమేణ చ సకలజీవలోకానంద'కర కామినీజనవల్ల భేన కిం
చి దుస్తు క్తబాలభావేన మకరధ్వజబంధుభూతేన ఉపాయాధరాగేణ
సురతోత్సవోపభోగైకయోగ్యేన అమృతమయేన యావనే నే వారో
హతా శశినా రమణీయతా మనీయత యామినీ.

అథ తం ప్రత్యాసన్నసముద్రవిద్రుమప్రభాపాటలిత మివ ఉద 5
యగిరిసింహకరతలాహతనిజహరిణశోణితశోణీకృతమివ రలికలహకుపి
తరోహిణీచరణాల క్తకరసలాంఛిత మి వాభినవోదయలోహితం రజని
కర ముదితం విలోక్య అంతర్జ్వలితమదనానలాఽప్యంధ కారితహృదయా
తరళికోత్సంగవిధృతశరీరాఽపిమన్తధవాస్తవ ర్తినీచంద్రగతనయనాఽపి
మృత్యు మాలోకయంతీ తత్త్వణమచింతయమ్:—'ఏక త్రఖలు మదనమ10
ధుమాసమలయమారుతప్రభృతయ స్సమస్తాః, ఏక త్ర చాయం పాప
కారీ చంద్రహతకో న శక్యతే సోధుమ్, ఇద మతిదుర్విషహమదనవేద
నాతురం చ మే హృదయమ్, అస్య చోద్గమన మిదం సదాహాజ్వర
స్యాంగారవర్షః శీతార్తస్య తుషారపాతః విషసోఫీటమూర్ఛితస్య కృష్ణ
సర్పదంశః' ఇత్యేవం విచింతయంతీ మేవ చంద్రోదయోపనీతా కమల15
వనమ్లానినిద్రేవ మూర్ఛా మాం నిమిలితలోచనా మకార్షీత్,
అచిరేణ చ సంభ్రాంతతరళికోపనీతాభి శ్చందనచర్పాభి స్తాలవృంతా
నిలై శ్చోపలబ్ధసంజ్ఞా తా మేవాకులాకులాం మూర్తే నే వాధిష్ఠితాం
విషాదేన మల్లలాటవిధృతప్రవచ్ఛంద్ర కాంతమణిశలాకా మవిచ్ఛిన్న
బాష్పజలధారాంధకారితముఖం రుదంతీం తరళికా మపశ్యమ్, ఉన్తిలి20
తలోచనాం చ మాం సా కృతపాదప్రణామా చందనపంకాద్ధ్రోణ
కరయుగళేన బద్ధాంజలి రవాదీత్:—'భర్తృదారికే! కిం లజ్జయాగురు
జనాపేక్షయా వా, ప్రసీద ప్రేషయ మామ్, ఆనయామి తే హృద
యదయితం జనమ్, ఉత్తిష్ట స్వయంవా తత్ర గమ్యతామ్, అతఃపరమస
మర్థాఽపి సోధు మిమం ప్రబలచంద్రోదయవిజృంభమాణోత్కలికా25
శత ముదధి మివ మకరచిహ్నమ్, ఇత్యేవం వాదినీం తా మహా మవో
చమ్:—'ఉన్మత్తే! కిం మన్తభేన, నన్వయం సర్వవికల్పా నపహరక స
ర్వోపాయదర్శనా న్యుత్సారయన్ సర్వానంతరాయా నంతరయన్ సర్వ

సందేహః నపనయన్ సర్వశంకా స్థిరస్కుర్వన్ లజ్జా మున్స్తూలయన్
 స్వయ మభిగమనలాఘవదోష మావృణ్వన్ కాలాతిపాతం పరిహరన్
 ఆగత ఏవ మృత్యో స్తస్యైవ వా సకాశం నేతా కుముదబాంధవః,
 త దుత్తిష్ఠ యథాకథంచి 1 దనుద్గతజీవితా సంభావయామి హృదయ
 5 దయిత మాయాసకారిణం జనమ్' ఇత్యభిదధానా మదనమూర్ఛాభేద
 విహ్వలై రంగైః కథం చి దవలంబ్య తా మే వోదతిష్ఠమ్, ఉచ్చలితా
 యాశ్చ మే దుర్నిమి త్తనివేదక మస్పందత దక్షిణం లోచనమ్, ఉపజా
 తశంకా చాచింతయ 'మిద మపరం కి మ ప్యుపక్షి ప్తం దైవే' నేతి.

అథ నాతిదూరోద్ధతేన త్రిభువనస్రాసాదమహాప్రణాలాను
 10 కారిణా సుధాసలిలపూరా నివ వహతా చందనరసనిర్ఘరనికరా నివ
 కరతా శ్వేతగంగాప్రవాహసహస్రాణీప వమతా అమృతసాగర
 పూరా ని వోద్ధిరతా చంద్రమండలే నాస్థావ్యమానే జ్యోత్స్నయా
 భువనాంతరాళే శ్వేతద్వీపనివాస మివ సోమలోకదర్శనసుఖ మి వాను
 భవతి జనే మహావరాహదంష్ట్రమండలనిభేన శశినా క్షీరసాగరోదరా
 15 దివోద్ధ్రియమాణేమహిమండలే ప్రతిభవన మంగనాజనేన వికచకుము
 దగంధై శ్చందనోదకై రుపస్రాయమాణేషు చంద్రోదయాహ్లాషు కామి
 నీప్రహితసురతదూతీసహస్రసంకులేషు రాజమార్గైషు నీలాంశుకరచి
 తావకుంతనాసు చంద్రలోకభయచకితాసు కమలవనలక్ష్మీష్వివ
 నీలోత్పలప్రభాపిహితాసు ఇత స్తతః పలాయమానా స్వభిసారికాసు
 20 ప్రతికుముద మాబద్ధమధుకరమండలాసు ప్రబుధ్యమానాసు భవనద్వీ
 కాకుముదిసీషు స్ఫుటితకుముదవనబహుళధూళిధవళితోదరే నిశానదీ
 పులినాయమానేఽంతరిక్షే చంద్రోదయ మానందనిర్భరేమహోదధా
 వివ రతిరసమయ ఇవ ఉత్సవమయ ఇవ విలాసమయ ఇవ ప్రీతిమయ
 ఇవ జీవలోకే శశిమణిప్రణాళనిర్ఘరే ప్రమోదముఖరమయూరరవ
 25 రమ్యే ప్రదోషసమయే గృహీతవివిధకుసుమతాంబూలాంగరాగపట
 వాసచూర్ణయా తరళికయాఽనుగమ్యమానా తే నైవ మూర్ఛానిహి
 తేన కిం చి దాశ్వానచందనలలాటికాలగ్నధూసరాకులాలకేన చందన
 రసచర్చాజ్జరాగవేషేణార్ధార్ద్రేణ తదైవ చ తయా కంఠస్థిత

యాఽక్షమాలయా శ్రవణశిఖరచుంబిన్యా చ పారిజాతమంజర్యా పద్మ
రాగరత్న రశ్మినిర్మితే నేవ రక్తాంశుకేన కృతశిరోవకుంతనా కేన చి
దాత్మీయే నాపి పరిజనే నానుపలక్ష్యమాణా తస్మా త్ప్రసాదశిఖరా
దవాతరమ్.

అవతీర్య చ పారిజాతకుసుమమంజరీపరిమళాకృష్టే రిక్తీకృతో ర్
పవనేన కుముదవనా న్యపహాయథావతామధుకరజాలేన నీలఽటావకుం
తన విభ్రమా నివ సంపాదయతాఽనుబధ్యమానా ప్రమదావనపక్ష
ద్వారేణ నిర్గత్య త త్సమీపముదచలమ్, ప్రయాంతీ చ తరళికాద్వి
తీయ మపరిజన మాత్తాన మాలో క్యాచింతయమ్:—‘ప్రియతమాభి
సరణ ప్రవృత్తస్య జనస్య కి మివ కృత్యం బాహ్యేన పరిజనేన, న న్వేత
ఏవ పరిజనలీలా ముపదర్శయంతి, తథా హి, సమారోపితశరాసనా
సక్తసాయ కోఽనుసరతి కుసుమాయుధః, దూరప్రసారితకరః కర మివ
కర్షతి శశీ, ప్రస్థలనభయాత్పదే పదేఽవలంబతే రాగః, లజ్జాం పృష్ఠతః
కృత్వా పురః స హేంద్రియై ర్ధావతి హృదయం, నిశ్చయ మారోప్య
నయ త్యుత్కంఠా’ ఇతి, ప్రకాశం చావదమ్:—‘అయి తరళికే! అపి
నామ మా మివాయ మిందుహతకస్తమపిశికరేణ కచగ్రహాకృష్ట మభి
ముఖమానయేత్’ ఇత్యేవంవాదినీం చ మా మసౌ విహస్యా బ్ర
వీత్:—‘భర్తృదారికే! ముగ్ధాసి, కి మస్య తేన జనేన, అయ మాత్త
నైవ తావ న్నదనాతుర ఇవ భర్తృదారికాయాం తాస్తా శ్చేష్టాః
కరోతి, తథా హి:—ప్రతిబింబచ్ఛలేన స్వేదసలిలకణికాచితం చుంబతి
కపోలయుగళం, లావణ్యవతిపయోధరభారేనిపతతి ప్రస్ఫురితకరః, స్పృ
శతి రశనావలిమణీ, నిర్మలనఖలగ్నమూర్తిః పాదయోః పతతి, కిం
చాస్య మదనాతుర స్వేవ వపుస్తాపా చ్ఛుష్కచందనానులేపపాండుతా
ముద్వహతి, మృణాళవలయధవళా కరా ధత్తే, ప్రతిమావ్యా
జేన స్ఫటికమణికుట్టిమేఘ నిపతతి, కేతకీగర్భకేసరధూళిధూసరపాదః
కుముదసరాం స్యవగాహతే, సలిలశీకరాద్ధ్రా శశిమణీ కరై రామృ
శతి, ద్వేష్టి విఘటితచక్రవాకమిథునాని కమలవనాని’ ఏతై శ్చాన్వైశ్చ
తత్కాలోచితై రాలాపై స్తయాసహ త ముద్దేశ మభ్యుపాగమమ్,

తత్ర చ మార్గలతాకుసుమరజ్జోధూసరం చరణయుగళం కైలాసతటా
 చ్చంద్రోదయస్రుతచంద్ర కాంతమణిప్రసవణే ప్రత్యుశయంతీయస్త్రి
 ప్రదేశే ఆస్తే తస్మిన్నేవ చాస్య సరసః పశ్చిమే తటే పురుష స్యేవ
 రుదితధ్వనిం విప్రకర్షా న్నాతివ్యక్త ముపాలక్షయమ్, దక్షిణేక్షణ
 5 స్ఫురణేన చ ప్రథమ మేవ మన స్యాహితశంకా లేన సుతరా మవదీర్ణ
 హృదయేవ కి మ ప్యనిష్ట మంతః కథయతేవ విషణ్ణేనాంతరాత్తనా
 'తరళికే! కి మిద' మితి సభయ మభిదధానా వేపమానగాత్రయస్త్రి
 స్తదభిముఖ మతిత్వరిత మగచ్ఛమ్

1 అథనిశీథప్రభావా ద్వారా దేవ విభావ్యమానస్వర మున్ము
 10 క్తార్తనాదం 'హః హతోఽస్మి! హః దగ్ధోఽస్మి! హః వంచితోఽస్మి! హః కి
 మిద మా పతితం? కిం వృత్త ముత్సన్నోఽస్మి? దురాత్మ! మదన
 పిశాచ! పాప! నిర్ఘ్న! కి మిద మకృత్య మనుష్ఠితమ్? ఆపాపే!
 దుష్కృతకారిణి! మహాశ్వేతే! దుర్విసితే! కిమనేన తేఽపకృతమ్?
 ఆపాప దుశ్చరిత! చంద్రచండాల! కృతోసి ఇదానీమ్, అపగతదాక్షిణ్య
 15 దక్షిణానిలహతక! పూర్ణాస్తే మనోరథాః కృతం కర్తవ్యం వహే
 దానీం యథేష్టం, హః! భగవత్! శ్వేతకేతో! పుత్రవత్సల! నవేత్సి
 ముషిత మాత్మానమ్, హః! ధర్మ! నిష్పరిగ్రహోఽసి, హః! తపః! నిరా
 శ్రయమసి, హః! సరస్వతి! విధవాఽసి, హః! సత్యమ్! అనాథ మసి,
 హః! సురలోక! శూన్యోఽసి, సఖే! ప్రతిపాలయమామ్, అహమపి
 20 భవంత మనుయాస్యామి, న శక్నోమి భవతా వినా క్షణ మ ప్యవ
 స్థాతు మేకాకీ, కథ మపరచిత ఇవాదృష్టపూర్వ ఇ వాద్య మా మేక
 పదే ఉత్సృజ్య ప్రయాసి? కుతస్త వేయ మతి నిష్ఠురతా?, కథయ
 త్వదృతే క్వ గచ్ఛామి? కం యాచే? కంశరణ ముపైమి? అంధో
 ఽస్మి సంవృత్తః, శూన్యా మే దిశోజాతాః, నిరర్థకం జీవితం, అప్రయో
 25 జనం తపః, నిస్సుఖాశ్చ లోకాః, కేన సహ పరిభ్రమామి? క మాలపా
 మి? ఉత్తిష్ట దేహి మే విలఘతః ప్రతివచనం, క్వ త న్నమోపరి సుహృ
 త్ప్రేమ?, క్వ సా స్థిత పూర్వాభిభాషితా చ' ఇత్యేతాని చాన్యాని
 విలపంతం కపింజల మశ్రౌషమ్.

తం చ శ్రుత్వా పత్యై రివ ప్రాణైర్ధూరా దేవ ముక్తైకతా
 రాక్రందా సర స్తీరలతాస క్తిత్రుట్యమానాంశుకో త్తరీయా యథాశక్తి
 త్వరితై రజ్జాతసమవిషమభూమిభాగవిన్యస్తైః పాదప్రక్షేపైః ప్రస్థలంతీ
 పదేపదే కేనా ప్యుత్తిప్య నీయమా నేవ తం ప్రదేశం గత్వాసర
 స్తీరసమీపవర్తిని శిశిరశీక రాసారస్రావిణి శశిమణిశిలాతలే విరచితం 5
 కుముదకువలయకమలవివిధవనకుసుమసుకుమారమ్మణాశమయంకుసు
 మశరసాయకమయ మివ శయన మధిశయానం అతినిష్పందతయా మత్స
 దశబ్ద మి వాకర్ణయంత మంతగి కోపశమితమదనసంతాపతయా తత్తణ
 లబ్ధసుఖప్రసుప్త మివ న మనఃక్షోభప్రాయశ్చిత్తప్రాణాయామా
 పస్థిత మివ అతిస్ఫురితప్రభేణ త్వత్కృతే మ మేయ మవస్థేతి కథ 10
 యంతమివాధ రేణ ఇందుద్వేషపరివర్తితదేహతయా పృష్ఠభాగనిపత్యై
 ర్చదనదహనవిహ్వలహృదయన్యస్తహస్తనఖమయూఖచ్ఛలేన ఛిద్రిత
 మివ శశికిరణైరుచ్ఛష్కపాండురయా స్వవినాశోత్పాతోత్పన్నయామ
 దనచంద్రకళ యేవ చందనలేఖకయా రచిత¹లలాటికం మత్తఃప్రియతర
 స్తవాపరో జనో జాత ఇతికుపితే నేవజీవితేనపరిత్యక్తంమన్తధవ్యథయా 15
 సహైతా నసూ న్స్వయ మి వోత్సృజ్యనిశ్చేతనతాసుఖమనుభవంతం
 అనంగయోగవిద్యా మివ ధ్యాయంత మపూర్వప్రాణాయామ మి వా
 భ్యస్యంత ముపపాదితాస్తదాగమనేన ప్రణయా ది వాపహృతప్రాణ
 పూర్ణపాత్ర మనంగేన రచితచందనలలాటికాత్రిపుండ్రకం ధృతసరస
 బిససూత్రయజ్ఞోపవీత మంసావసక్తకదళీగర్భపత్ర చారుచీర మేకావలీ 20
 విశాలాక్షమాల మవిరళామలకహ్పరక్షోదభస్తధవళం ఆబద్ధమృణాళ
 వలయరక్షాప్రతిసరమనోహరం మనోభవప్రతవేష మాస్థాయ మత్స
 మాగమమంత్ర మివ సాధయంతమ్ ²(అవిరతరోదనాతామ్రేణాశ్రుక్ష
 యా దాగతరుధిరేణేవ మదనశరశల్యవేదనాకుణీకృతత్రిభాగేన)కఠిన
 హృదయే! దర్శనమాత్రకేణాపి న పున రనుగృహీతో²య మనుగతో²⁵
 జన ఇతి సప్రణయం మా ముపలభమాన మివ చక్షుషాకించి ద్వివృ

1 లలాటికం ఈషదాలక్య పరివృత్తతారకేణానవరతరోదనాతామ్రేణ ప్రాణో
 త్సరోపకాతాశ్రుక్షయతయా దుధిర మివ క్షరతా మదనశరశల్యవేదనాకుణీకృతత్రిభాగేణ
 నాతిహారిణేన లోచనయుగళేన మత్తఃప్రియతరః. 2 ఏతన్నాస్తిక్యచిత్.

తాధరయా జీవిత మపహర్తు మంతః ప్రవిష్టై రి వేందుకిరణై ర్నిర్గ
 చ్చద్భి ర్దశనాంశుభి ర్ధవళితపురోభాగం మన్మథవ్యధయా విఘటమాన
 హృదయనిహితేన వామేన పాణినా ప్రసీద ప్రాణై స్సమం ప్రాణ
 సమే న గంతవ్య మితి హృదయస్థితాం మా మివ ధారయంత మిత
 5 రేణ చ నఖమయూఖదంతురతయా చందన మివ స్రవతా ఉత్తానీకృ
 తేన చంద్రాతప మివ నివారయంత మంతికస్థితేన చ అచిరోద్గతజీవిత
 మార్గ మి వోద్గీర్ణవేణవిలోకయతా తపస్సుహృదా కమండలునాసము
 పేతం కంఠాభరణీకృతేన చ మృణాళవలయేన రజనికరకిరణపాశే నేవ
 సంయమ్య లోకాంతర ముపనీయమానం కపింజలేన మద్దర్శనా దబ్ర
 10 వ్రాణ్య మి త్యూర్ధ్వహస్తేన ద్విగుణీభూతబాజోద్గమేనాక్రోశతాకం
 తే పరిష్కృతం తత్తణవిగతజీవితం త మహం పాపకారిణీ మందభాగ్యా
 మహాభాగ మద్రాక్షమ్.

ఉద్భూతమూర్ఛాంధకారా చ పాతాళతల మి వావతీర్ణా తదా
 క్వాహ మగమం కి మకరవం కిం వ్యలప మితి సర్వమేవ నాజ్ఞాసిషమ్,
 15 అసవ శ్చ మే తస్మిన్ క్షణే కి మతికఠినతయాఽస్య మూఢహృదయ
 స్య కి మనేకదుగ్ధసహస్రసహిష్ణుతయా హతశరీరకస్య కిం విహిత
 తయా దీర్ఘశోకస్య కిం భాజనతయా జన్మాంతరోపాత్తస్య దుష్కృతస్య
 కిం దుగ్ధదాననిపుణతయా దగ్ధదైవస్య కి మేకాంతవామతయా దురా
 త్తనో మన్మథహతకస్య కేన హేతునా నోద్గచ్ఛంతి స్త త దపి న
 20 జ్ఞాతవతీ కేవల మతిచిరా ల్లబ్ధచేతనా దుగ్ధభాగినీ వహ్ని వివ పతిత
 మసహ్యశోకదహ్యమానమాత్మాన మవనౌ విచేష్టమాన మపశ్యమ్,
 అశ్రద్ధధానా చాసంభావనీయం తత్తస్య మరణ మాత్తన శ్చ జీవిత
 ముత్థాయ 'హః! హః! కిమిద ముపనత'మితి ముక్తార్తనాదా'హః! అంబ!
 హః! తాత! హః! సఖ్యః! ఇతి వ్యాహరంతీ హః! నాథ! జీవితనిబంధన! ఆచ
 25 క్ష్య క్వ మా మేకాకినీ మశరణా మకరుణ! విముచ్య యా సి? పృచ్ఛ
 తరళి కాం త్వత్కృతే మయా యాఽనుభూతావస్థా, యుగసహస్రాయ
 మాణః కృచ్ఛ్రేణ నీతో దివసః, ప్రసీద సకృ దప్యాలప, దర్శయ భక్త
 వత్సలతామ్, ఈష దపి విలోకయ, పూరయ మే మనోరథమ్, ఆర్తాఽ
 స్థి, భక్తాఽస్థి, అనురక్తాఽస్థి, అనాథాఽస్థి, బాలాఽస్థి, అగతికాఽస్థి,

దుగ్ధితాఽస్తి, అనన్యశరణాఽస్తి, మదనపరిభూతాఽస్తి, కిమితి నక
 రోషిదయాం, కథయ, కిమపరాధం కిం వా నానుష్ఠితం మయా?
 కస్యాం వా నాజ్ఞాయా మాదృతం? కస్త్వివాత్వదనుకూలే నాభిరతం?
 యేన కుపితోఽసి, దానీజన మకారణా త్పరిత్యజ్య ప్రజన్త బిభేషి,
 కాలీనా దళీకానురాగప్రతారణకుశలయా కిం వా మయా వామయా
 పాపయా?, ఆ! అహ మద్యాపి ప్రాణిమి, హ! హతాఽస్తి మంద
 భాగినీ, కథం మే న త్వం న జాతో న వినయో న బంధువర్గో న పర
 లోకః, ధిజ్ఞాం దుష్కృతకారిణీం యస్యాః కృతే తవేయ మీదృశీ
 దశా వర్తతే, నాస్తి మత్సదృశీ నృశంసహృదయా యాహ మేవంవిధం
 భవంత ముత్సృజ్య గృహం గతవతీ, కిం మే గృహేణ? కిమంబయా? 10
 కిం వా తాతేన? కిం బంధుభిః? కిం పరిజనేన?, హ! క ముపయామి
 శరణమ్?, అయి దైవ! నిర్ఘ్నాణ! దర్శయ దయాం, విజ్ఞాపయామి
 త్వాం దేహి దయిత! దక్షిణాం, భగవతి! భవితవ్యతే కురు కృపాం
 పాహి ననితా మనాథాం, భగవతో వనదేవతాః ప్రసీదత ప్రయచ్ఛ
 తాస్య ప్రాణాన్, అంబ! వసుంధరే! సకలలోకానుగ్రహజనని! కిమ15
 ర్థం నానుకంపనే?, తాత! కైలాస! శరణగతాఽస్తి తే దర్శయ
 దయాభూతా' మి త్యేతానిచాన్యాని చవ్యాక్రోశంతీ కియ ద్వాస్తరా
 మి-గ్రహగృహీ తే వావిష్టే వోన్త త్వేవ భూతోపహతేవ వ్యలపమ్,
 ఉపర్యుపరి పతితనయనజలధారానికరచ్ఛలేన విలీయమా నేవ ద్రవ
 తామివ నీయమానా జలాకారేణే వాత్క్రియమాణా ప్రలాపాక్షరై 20
 రపి దశనమయూఖశిఖానుగతతయా సాశ్రుధారై రివ నిష్పతద్భి శ్శిరో
 నుహై ర ప్యవిరళవిగళితకుసుమతయా ముక్తబాష్పజలబిందుభి రివ
 ఆభరణై రపి ప్రసృతవిమలమణికిరణాశ్రుతయా ప్రరుగితై రి వోపేతా
 తణ్ణివితా యై వాత్తమరణాయ స్పృహయంతీ మృత స్యాపి సర్వాత్తనా
 హృదయం ప్రవేష్టు మివేచ్ఛంతీ కరతలేన కపోలయో రాశ్యానచంద 25
 నశ్చైతజటామూలే చ లలాటే నిహితసరసవిషయో శ్చాసయోః
 మలయజరసలవలులితకమలినీపలాశావకుంతితే చ హృదయే పరామృ
 శంతి 'పుండరీక! నిష్ఠురోఽసి ఏవ మ ప్యార్తాం న గణయసి మా'

1 కుపితో దానజనం. 2 యాహం. 3 విలీయమానేన.

మిత్యుపాలభమానా ముహుర్తుహు రేన మ న్వనయం ముహుః
 పర్యచుంబం ముహుర్తుహుః కంఠే గృహీత్వా వ్యాక్రోశమ్ 'ఆః!
 పాపే! త్వయాఽపి మత్ప్రత్యాగమనకాలం యావ ద స్యాసవో న
 రక్షితాః' ఇతి తా మేకావలీ మగర్హయమ్, 'అయి భగవన్! ప్రసీద
 5 ప్రత్యుజ్జీవ యైన' మితి ముహుర్తుహుః కపింజలస్య పాదయో రప
 తమ్, ముహు శ్చ తరళికాం కంఠే గృహీత్వా ప్రారుదమ్, అద్యాపి
 చింతయంతీ న జానామి తస్మిన్ కాలే కుత స్తా న్యచింతితాన్యశిక్షి
 తా న్యనుపదిష్టా న్యదృష్టపూర్వాణి మే హతపుణ్యాయాః కృపణాని
 చాటుసహస్రాణి ప్రాదురభవన్, కుత స్తే సంతాపాః, కుత స్తాన్యతికరు
 10ణాని వైక్లబ్యరుదితాని, అన్య ఏవ స ప్రకారః, ప్రళయోర్థయ ఇ వోద
 తిష్ఠ న్నంతర్బాష్పవేగానాం, జలయంత్రాణి నాముచ్యంతాశ్రుప్రవా
 హాణాం, ప్రరోహా ఇవ నిరగచ్ఛన్ ప్రలాపానాం, శిఖరశతానీ వాన
 ర్ధంత దుగిఖానాం, ప్రసూతయ ఇవోదపాద్యంత మూర్ఛానామ్'.

ఇత్యేవమాత్తవృత్తాంత మావేదయంత్యా ఏవచ తస్యాః సమ
 15లిక్రాంతం కథ మప్యతికష్ట మవస్థాంతర మనుభవంత్యా ఇవ చేతనాం
 జహార మూర్ఛా. వేగాన్నిష్పతంతీం చ శిలాతలే తాం ససంభ్రమ
 ప్రసారితకరః పరిజన ఇవ జాతపీడశ్చంద్రాపీడో విధృత వాన్. అశ్రుజ
 లార్ద్రేణ చ తదీయే నైవోత్తరీయవల్కలప్రాంతేన శ్చనై శ్చనై ర్విజ
 యన్ సంక్షాం గ్రాహితవాన్. ఉపజాతకారుణ్యశ్చ బాష్పసలిలోత్పి
 20డేన ప్రత్యుశ్యమానకపోల¹యుగళాం లబ్ధచేతనామవాదీత్:—'భగ
 వతి మయా పాపేన తవాయం పునరభినవతా ముపనీతః శోకః యేనే
 దృశీం దశా ముపనీతాఽస్మి, తదల మనయా కథయా, సంప్రాయతా
 మియమ్, అహ మప్యసమర్థః శ్రోతుమ్, అతిక్రాంతాన్యపి హి సంకీ
 ర్త్యమానాని² అనుభవసమాం వేదనా ముపజనయంతి సుహృజ్జనస్య
 25దుగిఖాని, తన్నార్హసి కథంకథ మపి విధృతాని మానసులభా నసూన్
 పునఃపున స్త్వరణశోకాన లేంధనతా ముపనేతుమ్'

ఇత్యేవ ముక్తాదీర్ఘ ముష్ణం చ నిశ్వస్య బాష్పాయమాణలోచనా సనిర్వేదమవా దీత్:—‘రాజపుత్ర ! యా తదా తస్యా మతిదారుణాయాం హతనిశాయా మేభి రతిన్మృతం సై రసుభిర్న పరిత్యక్తా నేదానీం పరిత్యజ్యత ఇతి దూరాపేత మేతత్, నూన మపుణ్యోపహతాయాః పాపాయా మమ భగవా నంతకోఽపి పరిహరతి దర్శనమ్, కుతశ్చ మే క తిన 5 హృదయాయాః శోకః, సర్వ మిద మలీక మస్య దురాత్మన శ్చౌఠ హృదయస్య, సర్వథాఽహ మనేన త్యక్తత్ర పేణ నిరపత్రపాణా మగ్రే సరీశృతా, యయా¹ చాధిగతమదనయా వజ్రమయ్యే వేద మనుభూతం తస్యాః కాగణనా కథనం ప్రతి?, కిం వా పర మతఃకష్టతర మాభ్యేయ మస్య ద్భవిష్యతి? యన్న శక్యతే శ్రోతుమాఖ్యాతుం వా, కేవల 10 మస్య ప జ్రపాత స్యానంతర మాశ్చర్యం యదభూత్త దావేదయామి, ఆత్మన శ్చ ప్రాణధారణకారణం ఇ వావ్యక్తో య స్సముత్పన్నః తం చ కథయామి, యయా దురాశామృగతృష్ణికయా గృహీతాఽహ మిద ముపరతకల్పం పరకీయ మివ భారభూత మప్ర మో జన మకృతజ్ఞం చ హతశరీరం వహామి త దలం శ్రూయతామ్. 15

తత శ్చ తథాభూతే తస్మిన్నవస్థాంతరే మరణైకనిశ్చయా త త్తద్భవ విలప్య తరళికా మబ్రువమ్:—‘అయి! ఉత్తిష్ఠ నిష్ఠూరహృదయ! కి య² ద్రోదిమి, కాష్ఠాన్యాహృత్య విరచయచితాం, అనుసరామి జీవితీశ్వర’ మితి, అత్రాంతరేధుటితి చంద్రమండలవినిర్గతో గ గనా దవతీర్య కేయూరకోటిలగ్న మమృత ఫేనపిండపాండురం పవనతరళ 20 మంశుకో త్తరీయమాకర్ష న్నుభ యకర్ణాందోళితకుండలమణిప్రభార క్త గండస్థలఃస్థూలముక్తాఫలతయా తారాగణ మివ గ్రథిత మతితారహార మురసా దధానో ధవళదుకూలపల్లవోకంపితోష్ణిష గ్రంథిః అళికులనీల కుటిల కుంతలనికరవికటమాళిః ఉత్ఫుల్ల కుముదకర్ణ పూరః కామినీకుంకుమ పత్రలతాలాంఛితాంసదేశః కుముదధవళ దేహో మహాప్రమాణః 25 పురుషో మహాపురుషలక్షణోపేతో దివ్యాకృతిః స్వచ్ఛవారిధవళేన దేహాప్రభావితానేన క్షయ నివ దిగంతరాణి ఆమోదినాచశరీరతః క్షిరణా శిశిరేణ శీతజ్వర మివ జనయతా అమృతశీకరనికరవర్ణేన

తుమారపటలే నేవానులింపక గోశీర్ష చందనరసచ్చటాభిరి వాసింఁచక
 విరావతకరపీవరాభ్యాం బాహుభ్యాం మృణాళధవళాంగులిభ్యా మతి
 శీతలస్పర్శాభ్యాం త ముపరత ముత్తిప్య దుందుభినాదగంభీరేణ స్వరేణ
 వత్సే 'మహాశ్వేతే! న పరిత్యాజ్యాస్త్వయా ప్రాణాః పున రపి త
 5 వానేనసహ భవిష్యతి సమాగమః' ఇత్యేవ మాదృతః పితే వాభిధాయ
 సహై వానేన గగనతల ముదపతత్, అహం తు తేన వ్యతిక రేణసభయా
 సవిస్తయా సకాతుకా చోన్ముఖః 'కిమిద'మితి కపింజల మపృచ్ఛమ్, అసౌ
 తు ససంభ్రమ మదత్వై వోత్తర ముదతిష్ఠత్, 'దురాత్మక! అంతక! క్వ
 మే వయస్య మపహృత్య గచ్ఛసి' ఇత్యభిధా యోన్ముఖః సంజాతకోపో బ
 10 ధ్నక సవేగ ముత్తరీయవల్కు లేన పరికరం ఉత్పతంతం త మే వానుసర
 న్నంతరిక్ష ముదగాత్, పశ్యంత్యా ఏవ చ మేసర్వ ఏవ తే తారాగణమ
 ధ్య మవిశత్.

మమ తుతేన ద్వితీయేనేవ ప్రియతమమరణేన కపింజలగమనేన
 ద్విగుణీకృతశోకాయాః సుతరా మదీర్యత హృదయమ్, కింక ర్తవ్యతా
 15 మూఢా చ తరళికా మబ్రువమ్ 'అయి! 'జానాసి కథయ కి మేత'దితి, సా
 తు త దవలోక్య స్త్రీస్వభావకాతరతయాఽస్తిక యజ్ఞే శోకాభిభావినా
 భయే నాభిభూతా వేషమానాంగయప్తి ర్తమ మరణశఙ్కయా చ
 వరాకి విషణ్ణహృదయా సకరుణ మవాదీత్:— 'భర్తృదారికే! నజానా
 మిపాపకారిణీ, కింతుమహదిదమశ్చర్యం, అమానుషాకృతి రేషపురుషః,
 20 సమాశ్వాసితా చానేన గచ్ఛతా సానుకంపం పిత్రేవ భర్తృదా
 రికా, ప్రాయేణ చైవంవిధా దివ్యా స్వప్నే ప్లవిసంవాదినోఽభవం
 త్యాకృతయః, కి ముత సాక్షాత్, న చాల్ప మపి విచారయంతీకారణ
 మస్య మిథ్యాభిధానే పశ్యామి, అతో యుక్తం విచార్యాత్తాన మ
 స్తా త్ప్రాణపరిత్యాగవ్యవసాయాన్నివర్తయితుమ్, అతి మహత్ ఖ
 25 ల్విద మాశ్వాసస్థాన మస్యా మపస్థాయామ్, అపి చ త మనుసరక
 గత ఏవ కపింజలః, తస్మాచ్ఛ కుతోఽయం కోవాఽయం కిమర్థం చానే
 నాయ మపగతాసు రుత్తిక్య నీతః క్వ వా నీతః కస్తా చ్ఛాసంభావ
 నీయే నామునా పునః సమాగమాశ్చప్రదానేన భర్తృదారికా సమా

శ్వాసితేతి సర్వ మిద ముపలభ్య జీవితం వా మరణం వా సమాచరిష్య
సి, అదుర్లభం హి మరణ మధ్యవసితం, పశ్చా ద వ్యేత ద్భవిష్యతి, న
చ జీవన్ కపింజలో భర్తృదారికా మదృష్ట్యాస్థాస్యతి, తేన తత్ప్రత్యా
గమనకాలావధయోఽపి తావత్ ధ్రియం తామమీ ప్రాణాః' ఇత్యభి
దధానా పాదయోర్ధే న్యపతత్, అహం తు సకలలోకదుర్లంఘ్యతయా 5
జీవితతృప్త్యాః తుద్రతయా చ స్త్రీస్వభావస్య తయా చ తద్వచనో
పసితయా దురాశామృగతృప్తికయా కపింజలప్రత్యాగమనకాంక్షియా
చ తస్మిన్ కాలే త దేవ యుక్తం మన్యమానా నోత్సృష్టవతీ జీవితమ్,
ఆశయా హి కి మివ న క్రియతే?, తాం చ పాపకారిణీం కాలరాత్రి
ప్రతిమాం వర్ష సహస్రాయమాణాం యాతనామయీ మివ దుగ్ధిమయీ 10
మివ నరకమయీ మివ అగ్నిమయీ మివ ఉత్సన్ననిద్రా త దైవ క్షితి
తలే విచేష్టమానా రేణుకణధూసరై రశ్రుజలార్ద్రకపోలసంధానితై
ర్విముక్తవ్యాకులై శ్శిరోరుహై రుపరుద్ధముఖీ నిర్దయాక్రందజర్జరస్వ
రక్షయత్యుమేణ కంఠేన తస్మిన్నేవ సరస్త్వరే తరళికాద్వితీయాత్మపాం
1క్షయితవతీ.

15

ప్రత్యూషసి తూత్థాయ తస్మిన్నేవ సరసి స్నాత్వా కృత
నిశ్చయా తత్ప్రత్యా త మేవ కమండలు మాదాయ తాన్యేవ చ వల్క
లాని తా మే వాక్షమాలాం గృహీత్వా బుద్ధ్యా నిస్సారతాం సంసా
రస్య జ్ఞాత్వా చ మందపుణ్యతా మాత్తనః నిరూప్య చాప్రతీకారదారు
ణతాం వ్యసనోపనిపాతానాం ఆకలయ్య దుర్నిహారతాం శోకస్య దృ20
ష్ట్యా చ నిష్ఠురతాం దైవస్య చింతయిత్వా చాతిబహుళదుగ్ధిమతాం
స్నేహస్య భావయిత్వా చానిత్యతాం సర్వభావానా మవధార్య చా
కాండభంగురతాం సర్వసుఖానా మవిగణయ్య తాత మంబాం చ పరి
త్యజ్య సహ పరిజనేన మనసా సకలబంధువర్గం నివర్త్య విషయసుఖేభ్యో
మన స్సంయమ్యేంద్రియాణి గృహీతబ్రహ్మచర్యా దేవం త్రైలోక్య25
నాథ మనాథశరణ మిమం శరణార్థినీ స్థాణు మాశ్రితవత్ససి, అపరే
ద్యు శ్చ కుతోఽపి సముపలభ్యవృత్తాంత స్తాతః సహంబయా సహ బం

ధువర్గేణాగత్య సుచిరం కృతాక్రంద స్తై రుపాయై రభ్యర్థనాభి శ్చ బ
 ముభి రుపదేశై శ్చానేకప్రకారైః పరిసాంత్యనై శ్చ నానావిధై ర్గృ
 హాగమనాయ మే మహాంతం యత్న మకరోత్, యదా చ సేయ మ
 స్తా ద్వ్యవసాయాత్ కథం చి దపి శక్యతే వ్యావ ర్తయితు మితి నిశ్చ
 5 య మధిగతవాన్ తదా నిరాశోఽపి దుస్స్యజత యా దుహితృ స్నేహ
 స్య పునః పున ర్తయా విసృజ్యమానోఽపి బహూన్ దివసాన్ స్థిత్యా
 సశోక ఏవాంతర్దహ్యమానహృదయో గృహః నయాసీత్, గతే చ తా
 తే తతః ¹ప్రభృతి దేవస్య కృతే అశ్రుమోక్షమాత్ర కేణ కృతజ్ఞతాం
 దర్శయంతీ తదనురాగకృశ మిద మపుణ్యబహుళ మస్తమితలజ్ఞ మ
 10 మంగళశూత మనేకక్లేశాయాససహస్ర నివాసం దగ్ధశరీరకం బహు
 విధై ర్నియమశతై శ్శోషయంతీ వనైశ్చ శ్చ ఫలమూలవారిభి ర్వర్త
 మానా జపవ్యాజేన తద్గుణగణా నివ గణయంతీ త్రిసంధ్య మత్ర
 సరసి స్నాన ముపస్పృశంతీ ప్రతీదిన మర్చయంతీ దేవం త్యగ్రింబక
 మస్యామేవ గుహాయాం తరళికయా సహ దీర్ఘం శోక మనుభవంతీ
 15 సుచిరం న్యవసమ్, సాఽహ మేవంవిధా పాపకారిణీ నిర్లక్షణా నిర్లజ్జా
 క్రూరా చ నృశంసా చ గర్హణీయా నిష్ప్రయోజనోత్పన్నా నిష్ఫల
 జీవితా నిర్నాథా నిరవలంబనా నిస్సుఖా చ, కిం మయా దృష్టయా
 పృష్టయా వా కృతబ్రాహ్మణవధమహాపాతకయా కిరోతి మహాభాగః
 ఇత్యుక్త్వా పాండునా వల్కలోపాంతేన శశిన మివ శరస్తేఘశకలే
 20 నాచ్ఛాద్య వదనం దుర్నివారబాష్పవేగమపారయంతీ నివారయితు
 మున్ముక్తకంఠ మతిచిర ముచ్చైః ప్రారోదీత్.

చంద్రాపీడ స్తు ప్రథమ మేవ తస్యా రూపేణ వినయేన దాక్షి
 ణ్యేన మధురాలాపతయా నిస్సంగతయా చాతితపస్వితయా ప్రశాంత
 త్వేన చ నిరభిమానతయా చ మహానుభావత్వేన, చ శుచితయా చ ఉపా
 25 రూఢగౌరవోఽభూత్. తదాసీంతు తేనాపరేణ దర్శితసద్భావేన స్వవృ
 త్తాంతకథనేన తయా చ కృతజ్ఞతయా హృతహృదయః సుతరా మారో
 పితప్రీతి రభవత్ ఆర్ధీ కృతహృదయశ్చ శనై శ్చనై రేనా మభావతః.

1 ప్రభృతిశస్యజనస్యాశ్రు మోక్షణమాత్రేణ కింకృతజ్ఞ.

‘భగవతి! క్లేశభీరు రకృతజ్ఞః సుఖాసంగలుభ్యో లోక స్నేహసదృశం
 కర్తానుష్ఠాతు మశక్తోనిష్ఫలే నాశ్రుపాతమాత్రేణస్నేహముపదర్శయన్
 రోదితి, త్వయాతు కర్తృణాం సర్వ మాచరంత్యా కిమివ న ప్రేమోచిత
 మాచేష్టితం, యేనరోదిషి తదర్థ మాజన్తనః ప్రభృతి సముపచితపరిచయః
 ప్రేయా నసంస్తుత ఇవ పరిత్యక్తో బాన్ధవజనః, సన్నిహితాఅపి తృణావజ్ఞ
 యాఽవధీరితావిషయాః, విముక్తాన్యతిశయితసునాసీరసమృద్ధీన్వైశ్వర్య
 సుఖాని, మృణాళి నీ వాతితనీయ స్యపి నితరాం తనిమాన మనుచితై
 స్సంక్లేశై రుపనీతా తనుః, గృహీతం బ్రహ్మచర్యమ్, ఆయోజిత స్తపసి మ
 హాత్యాత్మా, వనితాజనదుష్కర మతికష్టమంగీకృత మరణ్యావస్థానమ్,
 అపి చ అనాయాసే నైవాత్మా దుఃఖభిహతైః పరిత్యజ్యతే, మహి10
 యసా తు యత్నేన గరియసి క్లేశే నిక్షిప్యతే కేవలమ్, య దేత దను
 మరణం నామ తదతినిష్ఫలమ్, అవిద్వజ్ఞనాచరిత ఏషమూర్ఖః, మోహవిల
 సిత మేత దజ్ఞాన పద్ధతి రియం రభసా చరిత మిదం తుద్రదృష్టి
 రేషా అతిప్రమాదోఽయం మార్భ్యస్థులిత మిదం యదుపరతే పితరి
 భ్రాతరి సుహృది భర్తరి వా ప్రాణాః పరిత్యజ్యంతే, స్వయం చేన్న జ15
 హతి న పరిత్యాజ్యాః, అత్ర హి విచార్యమాణేస్వార్థపవ ప్రాణపరిత్యా
 గోఽయమసహ్యాశోక వేదనాప్రతీకారత్వా దాత్తనః, ఉపరతస్య తు
 న కమపి గుణ మావహతి, న తావత్త స్యాయం ప్రత్యుజ్జీవనోపాయః,
 న ధర్తోపచయ కారణం, న శుభలోకోపార్జన హేతుః, న నిరయపాత
 ప్రతీకారః, న దర్శనోపాయః, న పరస్పరసమాగమనిమిత్తమ్, అన్యా20
 మేవ స్వకర్తృఫలపరిపాకోపచితా మసా పవశో నీయతే భూమిమ్, అసా
 వప్యాత్మఘాతినః కేవల మేనసా సంయుజ్యతే, జీవంస్తు జలాంజలిదానా
 దినా బహుపకరో త్యుపరత స్యాత్త న శ్చ, మృతస్తు నోభయస్యాపి,
 స్థర తావ త్ప్రియా మేకపత్నీం రతిం భగవతి భర్తరి మకరకేతౌ సక
 లాబలాజనహృదయహరిణి హరనయనహుతభుజాదగ్ధేఽప్యవిరహితా25
 మసుభిః - పృథాం చ వార్జ్యేణాం శూరసేనసుతా మభిదూపే సావజ్ఞ
 విజితసకలరాజక మౌళి కుసుమవాసిత పాదపీఠే పత్యా వఖిలభువనబలి

భాగభుజి పాండో కిందమమునిశాపానలేంధనతా ముపాగతేఽప్యపరి
 త్యక్తజీవితామ్ - ఉత్తరాంచవిరాటదుహితరం బాలాం బాలశశి నీవ
 నయనానందహేతో వినయవతి విక్రాంతే చ పంచత్వ మభిమన్యా పుషగ
 తేఽపి ధృతదేహం - దుశ్శలాం చ ధృతరాష్ట్రదుహితరం భ్రాతృ
 5 శతోత్సంగలాలితాం అతిమనోహరే హరవరదానవర్ధితమహిమ్ని
 సింధురాజే జయద్రథే ఽర్జునేన లోకాంతర ముపసీతేఽప్యకృతప్రాణ
 పరిత్యాగామ్, అన్యాశ్చ రక్షస్సురాసురమునిమనుజసిద్ధగంధర్వకన్యకా
 భర్తృరహితాః శ్రూయంతే.

సమాగమో యది స్యాత్, భగవత్యా తు తతః పునః స్వయ
 10 మేవ సమాగమసరస్వతీసమాకర్ణితా, అనుభవే చ కో వికల్పః?, కథంవా
 తాదృశానా మప్రాకృతాకృతీనాం మహాత్తనా మవితథగిరాం గరియ
 సాపి కారణేన గిరివైతథ్య మాస్పదం కుర్యాత్?, ఉపరతేన చ సహజీ
 వంత్యాః కీదృశీ సమాగతిః?, అతోనిస్సంశయ మసా పుషజాతకారుణ్యో
 మహాత్తా పునః ప్రత్యుజ్జీవనార్థ మేవై న ముత్తిప్య సురలోకం నీతవాన్,
 15 అచింత్యో హి మహాత్తనాం ప్రభావః, బహుప్రకారా శ్చ సంసార
 ప్రవృత్తయః, చిత్రం చ దైవమ్, ఆశ్చర్యాతిశయయుక్తాశ్చతపస్సిద్ధయః,
 అనేకవిధా శ్చ కర్తృణాం శక్తయః, అపి చ సునిపుణ మపి విమృశద్భిః
 కమి వాన్య త్తదపహరణే కారణ మాశంక్యేత జీవితప్రదానా దృతేన
 చాసంభావ్య మిదమవగంతవ్యం భగవత్యా చిగప్రవృత్త ఏష పంథాః,
 20 తథా హి. — విశ్వావసునా గన్ధర్వరాజేన మేన కాయా ముత్పన్నాం ప్ర
 మద్వరాం నామకన్యా మాశీవిషవిలుప్తజీవితాం స్థూలకేశాశ్రమే భా
 ర్గవస్య నప్తా ప్రమతితనయో మునికుమారకో రురు ర్నామ స్వాయు
 ఙోఽర్ధేన యోజితవాన్, అర్జునం చాశ్వమేధతుర గానుసారిణ మాత్త జే
 న బభ్రువాహననామ్నా సమరశిరసి శరాపహృత ప్రాణ ములూపీ నా
 25 మ నాగకన్యకా సోఽచ్చాస మకరోత్, అభిమన్యుతనయం చ పరిక్షిత
 మశ్వత్థా మాస్త్రపావకపరిపుష్ట ముదరా దుపరత మేవ నిర్గత ముత్త

1 శ్రూయంతే సహస్రశో విధృతకవితాః. 2 ప్రాప్త్యేతాః జీవితం గంధిగోఽ
 ప్యస్య సమాగమో యది స్యాత్.

రాప్రలాపోపజనితకృపా భగవాన్ వాసుదేవో దుర్లభా నసూన్
 ప్రాపితవాన్, ఉజ్జయిన్యాం చ సాందీపనిద్విజతనయ మంతకపురా
 దాహృత్యత్రిభువనవందితచరణ స్స ఏ వాసీతవాన్, అత్రాపి కథం
 చిదేవ మేవభవిష్యతి, తథాపి కిం క్రియతే? క ఉపాలభ్యతే? ప్రభ
 వతి హి భగవాన్ విధిః, బలవతీ చ నియతిః, ఆత్మేచ్ఛయా న శక్యః
 ముచ్ఛస్వీతు మపి, అతిపిశునాని చా పైకాంతనిష్ఠురస్య దైవహత
 కస్య విలసితాని, న క్షమంతే దీర్ఘకాల మవ్యాజరమణీయం ప్రేమ,
 ప్రాయేణచ నిస్కత ఏవ అనాయతస్వభావభంగురాణి సుఖాని ఆయతస్వ
 భావాని చ దుఃఖాని, తథా హి, కథ మ ప్యేకస్తి జన్తని సమాగమో
 జన్తాంతరసహస్రాణి చ విరహాః ప్రాణినామ్, అతో నార్హస్యనింద్య¹⁰
 మాత్తానం నిందితుమ్, ఆపతంతి హి సంసారపథ మతగహన మవతీర్ణా
 నామేతే వృత్తాంతాః, ధీరా హి తరంత్యాపదమ్' ఇత్యేవం విధౌ రన్వై
 శ్చ మృదుభి రుపసాంత్యనై స్సంస్థాప్యతాం పున రపి నిర్దురజతే నాంజ
 లిపుటోపసీతే నానిచ్ఛంతి మపి బలాత్ప్రక్షాళితముఖి మకారయత్.

అత్రాంతరే చ శ్రుతమహాశ్వేతావృత్తాంతోపజాతశోక ఇవ¹⁵
 సముత్స్పృష్టదివసవ్యాపారో రవిరపి భగవానధోముఖతా మయాసీత్.
 అథ క్షీణో దివసే పరిణతప్రియంగుమంజరీరజోనిభేన పింజరిష్ణూ రజ్య
 మానే విలంబిని బ్రధ్నమండలే అవిరళకుసుంభకుసుమరసర క్తదుకూల
 కోమలేన చాస్తాతపేన ముచ్యమానేషు దిఙ్ముఖేషు చకోరనయనతార
 కాకాంతినా చ పింగలిమ్నా విలిప్యమానే తిరోహితనీలిమ్ని వ్యోమ్ని²⁰
 కోకిలవిలోచనచ్ఛవిబభ్రుణి చారుణయతి సాంధ్యే భువన మర్చిషి య
 థాప్రథాన మున్తిషత్సు గ్రహ¹గ్రామేషు వనమహిషమలీమసనపుషి
 లోచనముషి ముషితతార కాపథప్రథిమ్ని కాలిమాన మాతన్వతి
 శార్వరే తమసి అతనుతిమిరతిరోహితహరితభాను గహనతాంయాంతి
 షు తరురాజిషు రజనీజలబిందుజాలజనితజడిమ్ని బహుళవనకుసుమవరి²⁵
 మళానుమితగమనే చ చలితలతావిటపగహనే ప్రవృత్తే చ పవనేనిద్రా
 నిభృతపతత్రిణి త్రియామాముఖే మహాశ్వేతా మందం మంద ముత్థాయ

1 గ్రామణీషు. 2 హరితతాను.

భగవతీ ముపాస్య పశ్చిమాం సంధ్యాం కమండలుజలేన ప్రత్యాలిత
చరణా వల్కలశయనీయే సభేద ముష్ణం నిశ్శ్వస్య నిషచాద. చం
ద్రాపీడోఽప్యత్యాయసకుసుమం ప్రస్తవణజలాంజలిమవకీర్యకృతసంధ్యా
ప్రణామః తస్మిన్ ద్వితీయే శిలాతలే మృదుభి ర్లతాపల్లవై శ్శయ్యా
5 మకల్పయత్. ఉపవిష్టశ్చ తస్యాం పునఃపున స్త మేవ మనసా
మహాశ్వేతావృతాంత మన్వభావయత్. ఆసీ చ్చాస్య మనసి.—‘ఏవం
నామాయ మప్రతీకారదారుణో దుర్విషహవేగః కష్టః కుసుమాయుధః
య దనే నాభిభూతా మహంతోఽప్యేవ మనఃచీక్షిత కాలక్రమా స్సము
త్సరితధైర్యా స్సద్యోజీవితం జహతి, సర్వథా నమో భగవతే త్రిభు
10 వనాభ్యర్చితశాసనాయ మకరకేతనా యే’తి పునః పప్రచ్ఛ చైనాం
‘భగవతి! సా తవ పరిచారికా వనవాసవ్యసనమిత్రం దుగ్ధిసబ్రహ్మ
చారిణీతరళికా క్వగ తే’తి.

అథ సా కథయత్:—‘మహాభాగ! య త్త న్నయా కథిత మమృ
తసంభవం అప్సరసాం కులం తస్మా న్నదిరేతి నామ్నా మదిరాయతేక్ష
15 ణా కన్యకాఽభూత్, తస్యా శ్చాసా సకలగంధర్వకులమకుటకుట్టలపీఠ
ప్రతిష్ఠితచరణో దేవ శ్చిత్రరథః పాణి మృగహీత్, అపరిమితగుణగణా
కృష్టహృదయ శ్చాన్యవనితాదుర్లభే నాధఃకృతాశేషాంతగిపురేణ హే
మపట్టలాంఛనేన చత్రవేత్రచామరచిహ్నాన మహాదేవీశబ్దేన వగం స
ప్రీతః ప్రసాద మకరోత్, అన్యోన్య ప్రేమసంవర్ధనపర యోశ్చ త యో
20 ర్వావనసుఖాని నేవమానయోః కాలే నాశ్చర్యభూత మేకజీవిత మివ
పిత్రోః అథవా సర్వ వైవ గంధర్వకులస్య వా జీవలోకస్య దుహితృ
రత్న ముదపాది కాదంబరీలి నామ్నా, సా చ మే జన్మతః ప్రభృత్యై
కాసనశయనపానాశనా పరం ప్రేమస్థాన మఖిలవిస్రంభథామ ద్వితీయ
మివ హృదయం బాలమిత్ర మేకత్ర తయా మయా చ నృత్యగీతాది
25 కలాసు కృతాః పరిచయాః, శిశుజనోచితాభి శ్చ క్షీడాభిరనియంత్రణ
నిర్భర మపనీతో బాలభావః, సా చామునైవ మదీయేన హతవృ
త్తాంతేన సముపజాతశోకా నిశ్చయ మకార్షీత్:—‘నాహంకథం చిదపి

సశోకాయాం మహాశ్వేతాయా మాత్ర నః పాణిం గ్రాహయిష్యామితి
సఖిజనస్య పురత స్సశపథమభిహితవతీ, 'యది కథమపి మా మనిచ్ఛంతీ
మపి బలాత్తాతః కదాచి త్కన్తై చిద్దాతు మిచ్ఛతి తదాఽహ మనశనేన
వా ముతాశనేన వా రజ్జావా విషేణ వానియత మాత్తాన ముత్స్రీ
ష్యామి'తి, సర్వం చ త దాత్మదుహితః కృతనిశ్చయం నిశ్చలభాషితం 5
కర్ణపరంపరయా పరిజనసకాశా ద్గంధర్వరాజ శ్చిత్రరథః స్వయ మశృ
ణోత్, గచ్ఛతి కాలే సముపారూఢనిర్భరయావనా మాలోక్య
'సుతాం బలవదుపతాపపరవశః క్షణ మపి న ధృతి మలభత, ఏ కాపత్య
తయా చాతిప్రియతయా చ న శక్తః కిం చిదపి తా మభిధాతు మితి
అపశ్యం శ్వాన్యదుపాయాంతర మిద మత్ర ప్రాప్తకాల మితి 10
మత్వా తయా మహాదేవ్యా మదిరయా సహావధార్య క్షీరోదనామా
నం కంచుకినం 'వత్సే! మహాశ్వేతే! త్వద్వ్యతిరేకే జ్ఞైవ దగ్ధహృదయా
నా మిద మపర మస్తాక ముపస్థిత మిదానీం తు కాదంబరీ మనునేతుం
త్వంశరణ' మితి సందిశ్యమత్సమీప మ ద్యైవ ప్రత్యుపసిప్రేషితవాన్,
తతో మయా గురువచనగౌరవేణ సఖిప్రేక్షా చ క్షీరోదేన సార్థం 15
సాతరలి కా 'సఖి కాదంబరి! కిం దుగ్ధిత మపి జన మతితగాం దుగ్ధయసి
జీవంతీ మిచ్ఛసి చేన్తాం త త్కురు గురువచన మవితథ'మితి సందిశ్య విస
ర్జితా, నాతిచిరం గతాయాం చ తస్యా మంతర మేవేమాం భూమి
మనుప్రాప్తో మహాభాగః' ఇ త్యభిధాయ తూష్ణి మభవత్.

అత్రాంతరే లాంఛనచ్ఛలేన విడంబయ న్నివ శోకానలదగ్ధమ 20
ధ్యం మహాశ్వేతాహృదయ ముద్వహ న్నివ మునికుమారవధమహాపాత
కం దర్శయ న్నివ చిరకాలలగ్నం దక్షశాపానలదాహచిహ్నం అవిరళ
భస్తాంగరాగధవళః కృష్ణమృగాజినప్రావృతార్థో వామస్తన ఇ వాంబి
కాయాః ధూర్జటిజటామండలసూడామణి ర్భగవా నుదగా త్తారకా
రాజః క్రమేణ చోద్ధతే గగనమహాపయోధిపులినే సప్తలోకనిద్రామం 25
గళకలశే కుముదబాంధవే విఘటితకుముదవనే ధవళితదశదిశి శంఖ
శ్వేతే శ్వేతాతపత్రాయమాణే మానినీమానశత్రా శుచిశోచిషి

శకాంకమండలే శశికరకలితాసు ప్రజంతీషు క్రశిమాన మాడవీషు ప్ర
భాసు ప్రసవత్సు చ కైలాసశశిమణిశిలానాం సర్వత స్సోతస్సాస్రివి
షు ప్రసవణేషు మృణాళకండలిని చావస్కుంధపతితచంద్రకర ఇవ వి
లుప్తకమలవనశోభే భా త్యచ్ఛోదసరగపయసి సముపాధమోహనిద్రే
5 చ ద్రాఘీయో వీచీవిచలితవపుషి విరుదతి విరహిణి చక్రవాళచక్రవా
ళే నిర్వృత్తే చ చంద్రోదయే విద్రు తేహర్ష నయనజలకణనీహారిణి వియ
ద్విహారిణి మనోహారిణివిద్యాధరాభిసారి కాజనే చంద్రాపీడ స్సుప్తానూ
లోక్య మహాశ్వేతాం పల్లవశయనే శనై స్సముపావిశత్ 'అస్యాంవేలా
యాం కిం ను ఖలు మా మంతరేణ చింతయత్వైవ శంపాయనః? కిం వా
10 వరాకీ పత్రలేఖా? కిం వా రాజపుత్రలోక' ఇతి చింతయన్నేవ నిద్రాం
యయా.

అథ క్షీణాయాం క్షపాయా ముషసి సంధ్యా ముపాస్య
శిలాతలోపవిష్టాయాం పవిత్రాణ్యఘమర్షణాని జపంత్యాం మహాశ్వే
తాయాం నిర్వర్తితప్రాభాతికవిధౌ చంద్రాపీడే తరలికాషోడశవర్ష
15 వయసా సావష్టంభాకృతినా మందభేదాలసగజరాజగమనగురూణి
పదాని నిక్షిపతా పర్యుషితచన్దనాంగరాగధూసరోరుదణ్డద్వయేన
కుంకుమరాగపింజరారుణేన చామీకరశృంఖలాకలాపనిబిడనియమితం
కక్షాబంధాతిరిక్త ప్రేంఖత్పల్లవ మధరవాస ఏవ కేవలం వసానేన నిరు
దరతయా విభక్తమధ్యేన విపులవక్షసా దీర్ఘానువృత్తపీనభాహునా వా
20 ముప్రకోష్ఠడోలాయమానమాణిక్యవలయేన కర్ణాభరణమణేర్విప్రకీర్య
మాణ మథోముఖిరీణేంద్రాయుధజాలం వర్ణాంశుకోత్తరీయమి వైక
స్కుంధక్షిప్త ముద్వహతా చూతపల్లవకోమల మనవరత తాంబూల
బద్ధరాగాంధకార మధరం దధతా కర్ణాంతాయతస్య స్వభావధవళ
స్య ధవళిమ్నా లోచనయుగళస్య ధవళయతేవ దిగంతరాణి కుముద
25 వనానీవ వర్తతా పుండరీకమయ మివ దివసం కుర్వతా కనకపట్టపుష్ప
లలాటేనఅలికులనీలసరశశిరసిజేన అగ్రామ్యాకృతినారాజకులసంవర్క
చతురేణగంధర్వదారకేణకేయూరకనామ్నా ౭సుగమ్యమానా ప్రత్యు

షస్థ్యేవ ప్రాదురాసీత్. ఆగత్య చ కోఽయ మి త్యుపజాతకుతూహలా
చంద్రాపీఠం సుచిర మాలోక్య మహాశ్వేతాయా స్సమీప ముప
సృత్య కృతప్రణామా సవినయ ముపావిశత్. అనంతరం చ అతిదూరాన
తే నో త్తమాంగేన ప్రణమ్య కేయూరకోఽపి మహాశ్వేతాదృష్టినిసృష్టం
నాతిసమీపవ ర్తి శిలాతలం భేజే సముపవిష్ట శ్చ త మదృష్టపూర్వమధః 5
కృతకుసుమాయుధ ముపహసితసురాసురగంధర్వవిద్యాధరరూపం రూ
పాతిశయం చంద్రాపీఠస్య దృష్ట్వా విస్తయ మాపేదే.

పరిసమాప్తజపా తు మహాశ్వేతా పప్రచ్ఛ తరళీకాం:—‘కిం
త్వయా దృష్టా ప్రియసఖి కాదంబరీ కుశలినీ?, కరిష్యతి వా తవ సద్వచ
న’ మితి. అథ సా తరళీకా వినయావనతమాళి రిషదాలంబితకర్ణపాశ 10
మతిమధురయాగిరా వ్యజిజ్ఞపత్ —‘భర్తృదారికే!దృష్టా ఖలుమయా
భర్తృదారికా కాదంబరీ సర్వతః కుశలినీ విజ్ఞాపితా చ నిఖిలం భర్తృ
దుహితం స్సందేశమ్, ఆకర్ణ్య చ య త్తయా సంతతముక్తముక్తాస్థూ
లాశ్రుబిందువర్షం రుదిత్వా ప్రతిసందిష్టం త దేష త యైవ విసర్జితః
తస్యా ఏవ వీణావాహకః కేయూరకః కథయిష్యతి’ ఇత్యుక్త్వావిరరామ 15
విరతవచసి తస్యాం కేయూరకోఽబ్రవీత్:—‘భర్తృదారికే!మహాశ్వే
తే! దేవీ కాదంబరీ దృఢదత్తకంఠగ్రహాత్వాం విజ్ఞాపయతి.—‘య ది
య మాగత్య మా మవదత్ తరళీకా త త్కథయ కిమయం గురుజన
వచనానురోధః? కి మిదం మచ్చిత్తపరీక్షణం? కిం గృహనివాసాపరాధ
నిపుణోపాలంభః? కిం ప్రేమవిచ్ఛేదాభిలాషః? కిం భక్తజనపరిత్యాగోపా 20
యః? కిం వా ప్రకోపః?, జానాస్యేవ మే సహజప్రేమనిష్పందనిర్భరం
హృదయ మేవ మతినిష్ఠురం సందిశంతీ కథ మసి న లజ్జితా, తథా
మధురభాషిణీ కే నాసి శిక్షితా వక్తు మప్రియం పరుష మభిధాతుం
వా?, స్వస్థోఽపి తావత్ క ఇవ సహృదయః కనీయస్యవసానవిరసే
కర్తణీదృశే మతి ముపసర్నయేత్?, కిముతాతిదుగ్ధాభిహతహృదయో 25
ఽస్తద్విధో జనః?, సుహృద్దుగ్ధఖభేదితేహి మనసి కైవ సుఖాశా? కైవ
నిర్వృతిః? కీదృశా స్సంభోగాః? కాని వా హసితాని?, యే నేదృశీం
దశా ముపనీతా ప్రియసఖి కథ మతీదారుణం త మహం విష మిథా

ప్రియకారిణం కామం సకామం కుర్యామ్?, దివసకరాస్తమయవిధురాసు
 నలినీషు సహవాసపరిచయాచ్చక్రవాకయువతి రపి సమాగమ
 సుఖాని పరిత్యజతి, కి ముత నార్యః?, అపి చ యత్ర భర్తృవిరహవిధురా
 అపహృతపరుపదర్శనా దివానిశం నివసతి ప్రియసఖీ కథ మివ త
 5 న్నమ హృదయ మపరః ప్రవిశే జ్ఞనః?, యత్ర చ భర్తృవిరహవిధురా
 తీవ్రవ్రతకర్మితాంగీ ప్రియసఖీ మహా త్కృచ్ఛ మనుభవతి తత్రా
 హమవగణ య్యైతత్ కథ మాత్మసుఖార్థినీ పాణిం గ్రాహయిష్యామి?,
 కథం వా మమ సుఖం భవిష్యతి?, త్వత్ప్రేక్షా చాస్తి న్వస్తుని కుమా
 రికాజనవిరుద్ధం స్వాతంత్ర్య మాలం బ్యాంగీకృత మయశ స్సమవధీరితో
 10 వినయః గురువచన మతిక్రమితం న గణితో లోకాపవాదః వనితా
 జనస్య సహజ మాభరణ ముత్సృష్టౌ లజ్జా, సా కథయ కథ మివ పున
 రత్రప్రవర్తతే?, త దయ మంజలి రుపరచితః ప్రణామోఽయ మిదంచ
 పాదగ్రహణమ్, అనుగ్రహణ మాం, వన మితో గతాసి మే జీవితేన
 సహ, ఇతిమా కృథాః స్వప్నేఽపి పున రిమ మర్థం మనసి' ఇత్యభిధా
 15 య తూష్ణిమభూత్.

మహాశ్వేతా తు తచ్చుత్వా సుచిరం విచార్య 'గచ్ఛ స్వయ
 మే వాహ మాగత్య యథార్హ మాచరిష్యా' మీ త్యుక్త్వా కేయూ
 రకం ప్రాహిణోత్. గతే చ కేయూరకే చంద్రాపీడ మువాచ — 'రాజ
 పుత్ర! రమణీయో హేమకూటః, చిత్రాచ చిత్రరథ రాజధానీ, బహు
 20 కుతూహలః కింపురుషవిషయః. పేళలో గంధర్వలోకః, సరళహృదయా
 మహానుభావా చ కాదంబరీ, యది నాతిభేదకర మివ గమనం కల
 యసి. నావసీదతి వా గురు ప్రయోజనం-అదృష్టచరవిషయకుతూహలి
 వా చేతః-మద్వచన మనురుధ్య తే వా భవన్తతిః, సుఖదాయ వా అస్త
 చ్చిరదర్శనం-అర్హసి వా ప్రణయ మిమం-అప్రత్యాఖ్యానయోగ్యం వా
 25 జనః-తతో నార్హసి నిష్ఫలాం కర్తు మభ్యర్థనా మిమాం, మయైవ
 సహ గత్వా హేమకూట మతిరమణీయతానిదానం తత్ర దృష్ట్వా

చ మన్నిర్విశేషాం కాదంబరీ మపనీయ తస్యాః కుమతిమనోమోహా
విలసిత మేక మహా విశ్రమ్య శ్లోభూతే ప్రత్యాగమిష్యసి, మమ హి
నిష్కారణబాంధవం భవంత మాలో కైవ దుగ్ధాంధ కారభారా
క్రాంతేన మహతః కాలా దుచ్ఛ్వసిత మివ చేతసా శ్రావయిత్వా
స్వవృత్తాంత మిమం సహ్యాతా మివ గత శ్లోకః, దుగ్ధిత మపి జనం ౧
రమయంతి సజ్జనసమాగమః, పరసుఖోపపాదనపరాధీన శ్చ భవా
దృశాం గుణోదయః' ఇ త్యుక్తవతీం చైనాం చంద్రాపీఠోఽబ్రవీత్.
'భగవతి! దర్శనా త్ప్రభృతి పరవా నయం జనః కర్తవ్యేషు యథేష్ట
మశంకితయా నియుజ్యతా'మి త్యభిధాయ స హై వోదచలత్.

క్రమేణ చ గత్వా హేమకూట మాసాద్య గంధర్వరాజకులం 10
సమతీత్య కాంచనతోరణాని సప్తకక్ష్యంతరాణి కన్యాంతగిపురద్వార
మవాప. మహాశ్వేతాదర్శనప్రథావితేన దూరా దేవ కృతప్రణామేన
కనకవేత్రలతాహస్తేన ప్రతీహారజనేనోపదిశ్యమానమార్గః ప్రవిశ్య
అసంఖ్యేయనారీశతసహస్రసంబాధం, స్త్రీమయ మపర మివ జీవలోక
మియతాం 1 గృహీత, మేక త్ర త్రైలోక్యస్త్రైణ మివ సంహృత మప 15
రుష మివ సర్గాంతర, మంగనాద్విప మి వాపూర్వ ముత్పన్నం, పంచమ
మివ నారీయుగావతార, మపర మివ పురుషద్వేషిప్రజాపతినిర్మాణ మ
నేకకల్పకలనార్థ ముత్పాద్యస్థాపిత మి వాంగనాకోశ, మతివిస్తారిణా
యువతిజనలావణ్యప్రభాపూరేణ స్థావితదిగంతరేణ సంచితే వామృత
రసవిసరేణ దివస మార్ద్ర కుర్వ తేవ భువనాంతరాళం, బహుశ ప్రభావర్షి 20
ణామరకతమణిమయేన సర్వతః పరిగతతయా తేజోమయ మివ, చంద్ర
మండలసహస్రై రివ నిర్మితసంస్థానం, జ్యోత్స్నయేవ ఘటితసన్ని
వేశ, మాభరణప్రభాభి రివ నిష్పాదితదిగంతరం, విభ్రమైరివ కృత
సర్వోపకరణం, యశావనవిలాసై రి వోత్పాదితావయవం, రతివిలసితై
రివ విచితసంచయం, మన్తధచరితై రివ కల్పితావకాశ, మనురాగే జే 25
వానులిప్తసకలజనప్రదేశం, శృంగారమయ మివ సౌందర్య మయ మివ
సురతాధిదైవతమయమివ కుసుమశరమయ మివ కుతూహలమయ

మివ ఆశ్చర్యమయ మివ సౌకుమార్యమయ మివ ప్రేమమయ మివ
కుమారః కుమారీపురాభ్యంతరం దదర్శ.

- అతిబహుళతయా చ తస్య కన్యకాజనస్య సమంతా దానన
ద్యుతిభి రిందుబింబవృష్టి మివ పతంతీ మహాంగవిక్షేపై శ్చలితకువలయ
5 వనమయీ మివ క్రియమాణా మవనీ మనిభృతచూలతావిభ్రమైః
కామకార్డుక¹విలాసశతానీవ ప్రచలితాని శిరసిజకలాపాంధకారై
ర్బహుళపక్షప్రదోషసార్థానీ వ సంబద్ధతః స్థితప్రభాభి రుత్కుల్ల
కుసుమధవళా నివ వసంతదివసాన్ సంచరత శ్శ్వసితానిలపరిమళై
ర్మలయమారుతా నివ పరిభ్రమతః కపోలమండలాలోకై ర్దాణిక్య
10 దర్పణసహస్రాణీవ స్ఫురితాని కరతలరాగేణ రక్తకమలవనవర్షిణ
జీవలోకం కరరుహకిరణస్ఫురణేన కుసుమాయుధశరసహస్రై రివ
సంఛాదితదిగంతరాణి ఆభరణకిరణేంద్రాయుధజాలకై రుడ్డీయమానా
నీవ భవనమయూరబృందాని యావనవికారై రుత్పాద్యమానా నీవ
మన్తధసహస్రాణి అద్రాక్షీత్. ఉచితవ్యాపారవ్యపదేశేన కుమారి
15 కాణాం సఖిహస్తావలంబేషు పాణిగ్రహణాని, వేణు వాద్యేషు చుంబన
వ్యతిక రాన్, వీణాసు కరరుహవ్యాపారాన్, కందుకక్రీడాసు కరతల
ప్రహారాన్, భవనలతానేకకలశకంఠేషు భుజలతాపరిష్కంఠాన్, లీలా
డోలాసు నితంబ²స్తనప్రేఖితాని, తాంబూలవీటికావఖండనేషు దశ
నోపచారాన్, వకుళవిటపేషు మధుగంఢూషప్రచారాన్, అశోకతరు
20 తాడనేషు చరణాభిఘాతాన్, ఉపహారకుసుమస్థలనేషు సీత్కారాన్,
అతిరిక్తం సురత మి వాభ్యస్యంతీనా మపశ్యత్.

- యత్ర చ కన్యకాజనస్య కపోలతలాలోక ఏవ ముఖ ప్రక్షాళనం,
లోచనా న్యేవ కర్ణోత్పలాని, హసితచ్ఛవయ ఏవ అంగరాగాః, విశ్వాసా
ఏవాధివాసగంధప్రయుక్తయః, అధరద్యుతి రేవ కుంకుమాను లేపనమ్,
25 ఆలాపా ఏవ తంత్రీనినాదాః, భుజలతా ఏవ చంపకమాలాః, కరతలా న్యేవ
లీలాకమలాని, స్తనా ఏవ దర్పణాః, నిజదేహప్రభై వాంశుకావకుం

రనం, జఘనస్థలా న్యేవ విలాసమణిశిలాతలాని, కోమలాంగులిరాగ
 ఏవ చరణాలక్ష్మకరసః, నఖమణిమరీచయ ఏవ కుట్టిమోపహారకుసుమ
 ప్రకరాః. యత్ర చాలక్ష్మకరసోఽపి చరణాతిభారః, వకుళమాలికా
 మేఖలాకలన మపి గమన విఘ్నకరమ్, అంగరాగగౌరవ మవ్యధిక
 శ్వాసనిమిత్తం. అంశుకభారోఽపి గ్లానికారణం, మంగళప్రతిస రవల 5
 యవిధృతి రపి కరతలవిధృతిహేతుః, అవతంసకుసుమధారణ మపి
 శ్రమః, కర్ణపూర్వమధుకరపక్షపవనోఽపి ఆయాసకరః. తథాచ యత్ర
 సఖిదర్శనేష్వక్రృతహస్తావలంబన ముత్థాన మతిసాహసం, ప్రసాధనేషు
 హారభారసహిష్ణుతాస్తన కార్కశ్యప్రభావహః, కుసుమాపచయేషు
 ద్వితీయకుసుమగ్రహణమవ్యయువతిజనోచితం, కన్యకావిజ్ఞానేషు 10
 మాల్యగ్రథన మసుకుమారజనవ్యాపారః, దేవతాప్రణామేషు మధ్య
 భాగభంగో నాతీవిస్తయకరః.

తస్య చైవంవిధస్య కిం చి దభ్యంతరమతిక్రమ్య ఇత శ్చేత శ్చ
 పరిభ్రమతః కాదంబరీప్రత్యాసన్నస్య పరిజనస్య శుశ్రావ తాం స్తా నతి
 మనోహరా నాలాపాః. తథాపి:—‘లవలికే! కల్పయ కేతకీధూళిభి 15
 ర్లవలీలతాలవాల మణ్డలాని, సాగరికే! గంధోదకకనకదీర్ఘి కాసు వికిర
 రత్నవాలుకాం, మృణాళికే! కృత్రిమకమలినీషు కుంకుమరేణుముష్టిభి
 శ్చురయచక్రవాకమిథునాని, మకరికే! కర్పూరపల్లవరసే నాధివాసయ
 గంధపాత్రాణి, రజనికే! భవనదీర్ఘికాతమాలవీధి కాంధ కా రేషు నిధేహి
 మణిప్రదీపాః, కుముదికే! స్థగయ శకునికులరక్షణాయ ముక్తాజాలై 20
 ర్దాడిమీఫలాని, నిపుణికే! లేఖయ మణిసాలభంజికాస్తనేషు కుంకుమ
 రసపత్రభంగాః, ఉత్పలికే! పరామృశ కనకసమ్పూర్ణనీభిః కదళీగృహ
 మరకతవేదికాః, కేసరికే! సింహ మదిరారసేన వకుళకుసుమమాలా
 గృహాణి, మాలతికే! పాటలయ సిందూరరేణునా కామదేవగృహ
 దంతవలభికామ్, నలినికే! పాయయ కమలమధురసం భవనకలహంసాః, 25
 కదళికే! నయధారాగృహం గృహమయూరాః, కమలినీకే! ప్రయచ్ఛ
 చక్రవాకశాబకేభ్యో మృణాళక్షీరరసం, చూతలతికే! దేహి పంజర
 పుంస్కోకిలేభ్య శ్చూతకళికాంకురాహరమ్, పల్లవికే! భోజయ మరీ

1 కమలతరళ మధుకర. 2 యంత్రచక్రవాక.

చాగ్రపల్లవదళాని భవనహరీతాః, లవంగికే! విక్షిప్త చకోరపంజరేషు
 పిప్పలీ తండులశకలాని మధుకరికే! విరచయ కుసుమాభరణకాని,
 మయూరికే! సుగీతశాలాయాం విసర్జయ కిన్నరమిథునాని, కందలికే!
 సమారోహయ క్షీడాపర్వతశిఖరం జీవంజీవమిథునాని, హరిణికే! దేహి
 5 పంజరశుకసారికోపదేశమ్.'

ఇత్యేతా న్యన్యాని చ పరిహాసజల్పితా న్యశైషీత్. తథాహి.—
 'చామరికే! మిథ్యాముగ్ధతాం ప్రకటయంతీ క మభిసర్తు మిచ్ఛసి?,
 అయియావనవిలాసై రున్నతీకృతే! విజ్ఞాతాఽసి యా త్వం స్తనకలశ
 భారావనమ్యమానమూర్తి ర్నణి స్తంభమయూరా నవలంబనే. పరిహాస
 10 కాంక్షిణి! రత్నభి త్తిపతితమాత్మప్రతిబింబమాలపసి, పవనహృతో త్తరీ
 యాంశుకే! హారప్రభా మాయాసితకరతలా సంకలయసి మణికుట్టై
 మేషు, ఉపహరికమలస్థలనభీతే! నిజముఖప్రతిబింబకాని పరిహరసి,
 జాలవాతాయనపతితపద్మరాగాలోకం ప్రతి బాలాతపశంకయా కర
 తల మాతపత్రీకరోషి, భేదగ్రస్తహస్తగళితచామరే! నఖమణిమయూ
 15 ఖకలాప మాధునోషి.' ఇ త్యేతా న్యన్యాని చ శృణ్వన్నేవ కాదం
 బరీభవనసమీపమాయయా.

పులినాయమాన ముపవనలతాగళితకుసుమరేణుపటలైః, దుర్ది
 నాయమాన మనిభృతపరభృతనఖక్షతాంగసహకారఫలరసవరైః, నీహా
 రాయమాణమనిలవిప్రక్షీర్ణైర్వకుశనేకసీధుధారాధూళిభిః, కాంచనద్వీ
 20 పాయమానం చంపకోపహరైః, నీలాశోకవనాయమానం కుసుమప్రకర
 పతితమధుకరబృందాన్ధకారైః, తథా చ సంచరతః స్త్రీజనస్య రాగసా
 గరాయమాణం చరణాలక్ష్మకరసవిసరైః, అమృతోత్పత్తిదివసాయమా
 నమంగ రాగామోదైః, చంద్రలోకాయమానం దంతపత్రప్రభామండ
 లైః, ప్రియంగువనాయమానంరోచనాతిలకభక్తిభిః, నీలాయమానంకృష్ణా
 25 గరుపత్రభంగైః, లోహితాయమానంకర్ణపూరాశోకపల్లవైః, ధవళాయ
 మానం చందనరసవిలేపనైః, హరితాయమానం శిరీషకుసుమాభరణైః,
 'అథ సేవార్థ మాగతేనోభయతఙ్ఘర్ధ్వస్థితేన స్త్రీజనేన ప్రాకారేణోప
 లావణ్యమయేన కృతదీర్ఘరథ్యాముఖాకారం మార్గ మద్రాక్షీత్. తేన

చాంతర్ని పతిత మాభరణకిరణాలోకం సంపిండితం నదీవేణికాజలప్రవాహమివ వహంత మపశ్యత్. తన్మధ్యే చ ప్రతిస్తోత ఇవ గత్వా ప్రతిహారి మణ్డలాధిష్ఠితపురోభాగం శ్రీమండపం దదర్శ.

తత్ర చ మధ్యభాగే పర్యంతరచితమండలోపవిష్టేన చానేక సహస్రసంఖ్యేన పరిస్ఫురదాభరణసమూహేన కల్పలతానివ హేనేవ 5 కన్యకాజనేన పరివృతాం, నీలాంశుకప్రచ్ఛదపటప్రావృతస్య 'మహతః పర్యజ్ఞుః సోపాశ్రయే ధవళోపధానన్యస్తద్విగుణభుజలతావష్టంభేనా వస్థితాం మహావరాహదంష్ట్రావలంబినీ మివ మహిం విస్తారిణి దేహప్రభాజాలజలే, భుజలతావిక్షేపపరిభ్రమైః² ప్రతరంతీభిరివ చామరగ్రాహిణీభి రుపవీజ్యమానాం నిపతిత ప్రతిబింబతయా అధస్తా న్నణికుట్టిమేషు 10 నాగై రి వాపహ్రియమాణా ముపాంతే చ రత్నభిత్తిషు దిక్పాలై రివ పృథక్ నీయమానా ముపరి మణిమండపేష్వమరై రివోక్షిప్యమాణాం హృదయ మివ ప్రవేశితాం మహామణిస్తంభైః ఆపీతా మివ భవనదర్పణైః అథోముఖేన శ్రీమండపమధ్యోక్తిర్ణైన విద్యాధర లోకేన గగనతల మి వారోప్యమాణాం చిత్రకర్తృచ్ఛలేనావలో 15 కనకుతూహలేన సంఘంజితేన త్రిభువనేనేవ పరివృతాం భూషణ రవప్రణృత్తశిఖిశతచిత్రచంద్రకేణ భవనే నాపి కౌతుకోత్పాదిత లోచనసహస్రేణేవ దృశ్యమానా మాత్మపరిజనేనాపి దర్శనలో భా దుపార్జితదివ్యచతుషేవానిమిషనయనేన నిర్వర్ణ్యమానాం, లక్షణై రపి రాగావిష్టై రి వాధిష్ఠితసర్వాంగామ్, అకృతపుణ్య మివ ముంచంతీం 20 బాలభావా మదత్తా మపి మన్తభావేశపరవశేనేవ గృహ్యమాణాం యావనేన, అవిచలితచరణరాగదీధితిభి రివ నిర్గతాభిః ఆలక్తకరస పాటలితలావణ్యజలవేణికాభి రివ గళితాభిః³ నివసితరక్తాంశుకదళా శిఖాభి రి వావలంబితాభిః పాదాభరణరత్నాంశులేఖాసందేహదాయినీభిః అతికోమలతయా నఖవివరేణ వమంతీభి రివ రుధిరధారావర్ష 25 మజ్జుళిభి రుపేతాభ్యాం క్షీతతలతారాగణ మివ నఖమణిమండల ముద్వహద్యాం విద్రుమరసనదీ మివ చరణాభ్యాం ప్రవర్తయంతీం,

1 నానిమహతః. 2 ప్రవారంతీభి. 3 వికతచిత్ర. 4 భావ మదత్తాం. 5 నిరసిక.

- నూపురమణికిరణచక్రవాళేన గురునితంబభరణిన్నోరుయుగళసహాయ
తామివ కర్తు ముద్గచ్ఛతా స్పృశ్యమానజఘనభాగాం, ప్రజాపతికర
భృథనిపీడితమధ్యభాగగళితం జఘనశిలాతలప్రతిఘాతాల్లావణ్యజల
స్తోత ఇవ ద్విధాగత మూరుద్వయం దధానాం, సర్వతః ప్రసారిత
5 దీర్ఘమయూఖమండలేన ఈర్ష్యయా పరపురుషదర్శన మివ నిరుంధతా
కుతూహలేన విస్తార మివ తన్వతా స్పర్శసుఖేన రోమాంచ మివ
ముంచతా కాంచీదామ్నా నితంబబింబస్య విరచితపరివేషాం, నిపతిత
సకలలోకహృదయ భరేణే వాతిగురునితంబాం, ఉన్నతకుచాంతరిత
ముఖదర్శనదుగిభేనేవ క్షీయమాణమధ్యభాగాం, ప్రజాపతేః స్పృశత
10 స్సౌకుమార్యా దంగుళిముద్రా మివ నిమ్నగాం నాభిస్థలీ మావర్తి
నీ ముద్వహంతీం, త్రిభువనజయప్రశస్తివర్ణావలీ మివ లిఖితాం మన్త
ధేన రోమరాజిమంజరీం బిభ్రాణాం, అంతఃప్రవిష్టకర్ణపల్లవప్రతిబింబేన
భరణిద్యమానహృదయకరతలప్రేర్యమాణేనేవ నిష్పతతా మకర
కేతుపాదపీలేన స్తనభరేణ భూషితాం, అధోముఖకర్ణాభరణమయూ
15 భాభ్యా మివ ప్రసృతాభ్యా మమలలాఽణ్యజలమృణాళకాండాభ్యాం
భాహుభ్యాం నఖికిరణవిసరవర్షిణా చ మాణిక్యవలయగౌరవశ్రమవశా
త్ స్వేదజలధారాజాలక మివ ముంచతా కరయుగళేన సముద్భా
సితాం, స్తనభారావనమృమాన మానన మివోన్నమయతా హారేణ
ఊర్ధ్వైః కరైర్గృహీతచుబుకదేశా, మభినవయావనపవనక్షోభితస్య
20 రాగసాగరస్య తరంగాభ్యా మివోద్గతాభ్యాం విద్రుమలతాలోహి
తాభ్యా మధరాభ్యాంరక్తావదాతస్వచ్ఛకాంతినా చ మదిరారసపూర్ణ
మాణిక్యశుక్తిసంపుటచ్ఛవినా కపోలయుగళేన రతిపరివాదినీరత్నకోణ
చారుణా నాసావంశేన చ విరాజమానాం, గతిప్రసరనిరోధిశ్రవణ
కోపాదివ కించిదారక్తాపాంగేన నిజముఖలక్ష్మీనివాసదుగ్ధోదధినా
25 లోచనయుగళేన లోచనమయ మివ జీవలోకం కర్తు ముద్యతాం, ఉ
న్నదనవయావనకుంజరమదరాజిభ్యాం భ్రూలతాభ్యాం మనశ్శిలాపంక
లిఖితేన చ రాగావిష్టేన వన్తథహృదయే నేవ వదనలగ్నేన తిలకబిం
దునా విద్యోతితలలాటకట్టాం, ఉత్కృష్టహేమతాళీకట్టాభరణమయ
మాముక్తకర్ణోత్పలచ్యుతమధుధారాసందేహకారిణం కర్ణపాశం ఊ

లాయమానపత్రమరకతమాణిక్యకుండలం దధతీం, పాటలీకృత¹లలా
 తేన సీమంతచుంబినశ్చూడామణేః క్షరతా²ంశుజాలేన మదిరారసే
 నేవ ప్రత్యుశ్యమాణదీర్ఘకేశకలాపాం, దేహార్థప్రవిష్టహరగర్వితగౌరీ
 విజిగీషయేవ చ సర్వాంగానుప్రవిష్టమన్తఫదర్శితసౌభాగ్యవిశేషా
 మురస్సమారోపితైకలక్ష్మీముదితనారాయణావలేపహరణాయ ప్రతి 5
 బింబకైర్నిజదూపతో లక్ష్మీశతానీవ సృజంతీం, ఉత్తమాంగనిహితైక
 చంద్రవిస్తృతహరాభిమాననిరసనాయ విలాసస్థితైశ్చంద్రసహస్రా
 ణీవ దితు క్షిపంతీం, నిర్దయదగ్ధకమన్తప్రమథనాథరోషేణేవ

ప్రతిహృదయం మన్తభాయతాన్యుత్పాదయంతీం, రజనీజాగరఖన్నస్య
 పరిచితచక్రవాకమిథునస్య స్వప్నం క్రిడానదీషు కమలధూళివాలు¹⁰
 కాభిర్బాలపులినాని కారయంతీం, పరిజననూపురరవప్రస్థితం²వల్లభం
 చ హంసమిథునం మృణాలనిగళకేన బద్ధ్వాన'యేతి హంసపాళీ మా
 దిశంతీం, ఆభరణమరకతమయూఖా³ లిహతే చ భవనహరిణశాబ
 కాయ సఖిశ్రవణా దపనీయ యవాంకురప్రసరం ప్రయచ్ఛంతీం, ఆత్మ
 సంవర్ధితలతాప్రథమకుసుమనిర్గమనివేదనాగతాముద్యానపాలీమశేషా¹⁵
 భరణదానేన సమ్మానయంతీం, ఉపనీతవివిధవనకుసుమఫలపూర్ణపత్ర
 పుటాం, అవిజ్ఞాయమానాలాపతయా హాసహేతుం పునగపునః క్రిడా
 పర్వతక⁴పత్రశబరీ మాలాపయంతీం, కరతలవినిహితైర్ముహుర్ముహు
 రుత్పతద్భిశ్చ ముఖపరిమలాంధైర్నిలకందుకై రివ మధుకరైః క్రిడం
 తీం, పంజరహారితకరుతశ్రవణకృతదుష్ప్రస్థితాం చామరగ్రాహిణీం²⁰
 విహస్య లీలాకమలేన శిరసి విఘట్టయంతీం, ముక్తాఫలఖచితచంద్రలేఖ
 కాప్రతిమస్వేదజలబిందుజాలచితనఖపదాభిప్రాయేణ తాంబూలకరంక
 వాసానీం పయోధరే పటవాసముష్టినా తాడయంతీం, రత్నకుండల
 ప్రతిబింబసాంద్రదత్తనవనఖపదమండలాశంకయా చామరగ్రాహిణీం
 విహస్య కపోలే ప్రసాదవ్యాజదత్తేనాత్మకర్ణపూరపల్లవేనాచ్ఛాదయం²⁵
 తీం, పృథీవీమివసముత్సరితమహాకులభూభృద్వరవ్యతి⁴కరశేషభోగే
 షు నిషణ్ణాం, మధుమాసలక్ష్మీమివ షట్పదపటలాపప్రాయమాణకుసుమ
 రజోధూసరపాదపరాగాం, శరద మివోత్పాదితమానసజన్తపక్షిరవాప

నీతనీలకంఠమదాం, గౌరీ మివ శ్వేతాంశుకరచితో త్తమాం గాభరణాం,
 ఉదధి వేలావన లేఖామివమధుకరకులనీలతమాలకాననాం, ఇందుమూర్తి
 మి వోద్దామమస్తథవిలాసగృహీతగురుకళత్రాం, వనరాజి మివ పాండు
 శ్యామలవలీలతాలంకృతమధ్యాం దినముఖలక్ష్మీ మివ భాస్వన్తుక్తాంశు
 5 భిన్నపద్మరాగప్రసాధనాం, ఆకాశకమలినీమివస్వచ్ఛాంబరదృశ్యమాన
 మృణాళకోమలోరుమూలాం, మయూరావలీ మివ నితంబచుంబిశిఖండ
 భారవిస్ఫురచ్ఛంద్రకాంతాం, కల్పతరులతామివ కామఫలప్రదాం, శయన
 సమీపే¹ సమ్ముఖోపవిష్టం 'కోఽసౌ? కస్య వాఽపత్యం? కిమభిధానో
 వా? కీదృశం తస్య రూపం? కియద్వావయః? కి మభిధత్తే భవతా? కిమభి
 10 హితం? కియ చ్చిరం దృష్ట స్త్వయా? కథం చాస్య మహాశ్వేతయా సహ
 పరిచయ ఉపజాతః? కి మయ మత్రాగమిష్య' తీతి ముహూర్తుహు శ్చం
 ద్రాపీడసంబద్ధ మే వాలాపం తద్రూపపల్లనాముఖం కేయూరకం పృ
 చ్ఛంతీం, కాదంబరీం దదర్శ.

తస్య తుదృష్ట కాదంబరీవదనచంద్ర లేఖాలక్ష్మీకస్య సాగరన్యేవా
 15 మృతముల్లలాసహృదయమ్. ఆసీచ్ఛాస్య మనసి:— 'శేషేంద్రియాణ్యపి
 మే వేధసా కి మితి లోచన మయా న్యేవన కృతాని?, కిం వా నేన కృత
 మవదాతం కర్త చక్షుషా? య దనివారిత మేనాం పశ్యతి, అహో!
 చిత్ర మేత దుత్పాదితం వేధసా సర్వరమణీయానా మేకం ధామ, కుత
 ఏతే రూపాతిశయపరమాణవః సమాసాదితాః, తన్నూన మేనా ము
 20 త్పాదయతో విధేః కరతలపరామర్శక్లేశేన యే విగళితా లోచనయుగ
 ఖాదశ్రుజలబిందవస్తేభ్య ఏతాని జగతి కుముదకమలకువలయసౌగంధి
 కవనా న్యుత్పన్నాని.' ఇత్యేవం చింతయత ఏ వాస్య తస్యా నయనయు
 గ శే నిపపాత చక్షుః. తదా తస్యా 'అపి నూన మయం సకేయూరకే
 ణావేదితః?' ఇతిచింతయంత్యా రూపాతిశయవిలోకనవిస్తయస్తేరనిశ్చల
 25 నిబద్ధ²లక్ష్మ్యం చక్షు స్తస్మిన్ సుచిరం పపాత లోచనప్రభాధవళిత
 స్తుకాదంబరీదర్శనవిహ్వలో³చల ఇవ తత్త్వణ మరాజత చంద్రాపీడః.
 దృష్ట్వా చ తం ప్రథమం రోమోదగ్ధః తతో భూషణారవః తదను కా

కాదంబరీ తుక్మచ్ఛాద్రివదత్తకలిపయపదా మహాశ్వేతాంస్తే
హనిర్భరం చిరదర్శనజాతోత్కంఠాం సోక్మంఠంకంఠే జగ్రహ. మహా
శ్వేతాఽపిదృఢతరదత్తకంఠగ్రహః తా మవాదీత్:—సఖ! కాదంబరీ! 20
భారతే వరేరాజాఅనేకవరతురగఖురముఖోల్లేఖదత్తచతుస్సముద్రము
ద్రోరక్షితప్రజాపీడస్తారాపీడో నామ, తస్యాయం నిజభుజశిలాస్తంభ
విశ్రాంతవిశ్వంభరాపీడ శ్చంద్రాపీడ నామ సూనుర్ద్విగ్విజయ ప్రసంగే
నానుగతో భూమి మిమామ్, ఏష చ దర్శనాత్ప్రభృతిప్రకృత్యా మేని
ప్రారణబంధుతాం గతః, పరిత్యక్తసుకలసంగనిష్ఠరామపి మేసవి శ్వేషః స్వ25
భావసరశ్చైర్గుణై రాకృష్య చిత్తవృత్తిం వర్తతే, దుర్లభో హి దాక్షిణ్య
పరవశో నిర్నిమిత్తమిత్త మకృత్రిమహృదయో విదగ్ధజనః - యతో

1 వ్యవహారసాధన. 2 ప్రవృత్తి. 3 వ్యాజ ఆసీత్.

- దృష్ట్యేమ మహా మివ త్వమపి నిర్మాణకౌశలం ప్రజాపతేః నిస్సహ
త్నతాం చ రూపస్య స్థానాభినివేశిత్యం చ లక్ష్మ్యైః సద్భర్తృతా
సుఖం చ పృథివ్యాః సురలోకాతిరిక్తతాం చ మర్త్యలోకస్య సఫల
తాం చ మానుషీలోచనానా మేకస్థాన సమాగమం చ సర్వకలానా
౮ మైశ్వర్యం చ సౌభాగ్యస్య అగ్రామ్యతాం చ మనుష్యాణాం జ్ఞాస్యసీతి
బలా దాసీతోఽయమ్. కథితా చాస్య మయా బహుప్రకారం
ప్రియసఖీ, త దపూర్వదర్శనోఽయ మితి విముచ్య లజ్జా మనుషజాతపరి
చయ ఇ త్యుత్సృజ్య అవిస్రంభతా మవిజ్ఞాతశీల ఇత్యపహాయ శం
కాం యథా మయి తథాఽత్రాపి వర్తితవ్యమ్, ఏష తే మిత్రం చ
10 బాంధవ శ్చ సరిజన శ్చ' ఇద్యావేదితే తయా చంద్రాపీడగ ప్రణామ
మకరోత్ కృతప్రణామం చ తం తదా కాదంబర్యాస్తిగ్య గ్వీలోక
యంత్యా సున్నేహ మతిదీర్ఘలోచనాయాః అపాంగభాగం గచ్ఛత
స్తారతారకస్య లోచనస్య శ్రమసలిలవవిసర ఇ వానందబాష్పజల
బిందునికరో నిపపాత త్వరిత మభిప్రస్థితస్య హృదయస్య ధూళి రివసు
15 భాధవళా స్తితజ్యోత్స్నా విససార. 'సమ్మాన్యతా మయం హృదయ
రుచిరో జనః ప్రతిప్రణామే'నేతి శిరో వక్తు మి వై కా భ్రూలతాసము
న్ననామ. అంగుళివివరవినిస్సృతమరక తాంగుళీయకమయూఖ¹లేఖావి
భ్రమగృహీతతాంబూలవీటిక ఇవ కరో జృభారంభమంధరం ముఖ
ముత్ససర్ప. స్రవత్స్వేదజలధౌతలావణ్యానిర్తలేషు చాస్యాః సంక్రాంత
20 ప్రతిబింబతయా సంచరన్తూర్తి ర్నకరకేతు రి వావయవే ష్వదృశ్యత
చంద్రాపీడః. తథా హిః—శింజన్తణిసూపురపుతేన మణిభువమాలిఖ
తా అంగుష్ఠే నాహవాత ఇవ చరణనభేషు నిపపాత. దర్శనాతిరభసప్ర
థావితేన గత్వా హృదయే నాసీత ఇవ స్తనాభ్యంతరే సమదృశ్యత.
వికచకువలయదామదీర్ఘయా చ దృష్ట్యా నిపీత ఇవ కపోలతలే సమల
25 త్యుత సర్వాసా మేవ చ తదా తాసాం కన్యకానాం తిర్యక్పశ్యంతీ
నాం తం కుతూహలా దపాంగచుంబినోన్య నిర్గంతు కామా ఇవ కర్ణపూ
రమధుకరైః సమం బభ్రము స్తరళా స్తారకాః

కాదంబరీ తు సవిభ్రమకృతప్రణామా మహాశ్వేతయా సహ
 పర్యంకే నిషసాద. సంభ్రమపరిజనోపసీతాయాం చ శయనశిరోభాగ
 నివేశితాయాం ధవళాంశుకప్రచ్ఛదపటాయాం హేమపాదాంకితా
 యాం పీఠికాయాం చంద్రాపీడ స్సముపావిశత్. మహాశ్వేతానురోధే
 న చ విదితకాదంబరీచిత్తాభిప్రాయాః సంవృతముఖన్యస్తహస్తదత్తశబ్ద 5
 నివారణసంజ్ఞాః ప్రతిహార్యో వేణురవాన్ వీణాఘోషాన్ గీతధ్వనీన్
 మాగధీయశబ్దాంశ్చ సర్వతో నివారయంచక్రుః. త్వరితపరిజనోపసీతే
 నచ సలిలేన కాదంబరీ స్వయముత్థాయ మహాశ్వేతాయా శ్చరణౌప్ర
 త్నా ల్యోత్తరీయాంశుకే నాపమృజ్య పునగ పర్యంక మారురోహ. చం
 ద్రాపీడస్యాపి కాదంబర్యా స్సఖీరూపానురూపా జీవితనిర్విశేషా 10
 సర్వవిస్రంభభూమిర్ద్వదలేభేతి నామ్నా బలాదనిచ్ఛతోఽపి ప్రత్యుళిత
 వతీ చరణౌ. మహాశ్వేతా తు కర్ణాభరణప్రభావర్షిణ్యంసదేశే సప్రేమ
 పాణినా స్పృశంతీ మధుకరభరపర్యస్తం చ కర్ణావతంస ముత్తిపంతీ
 చామరపవనవిధుతిపర్యస్తాం బాలవల్లరీ మనుష్యజమానా కాదంబరీ
 మనామయం పప్రచ్ఛ సా తు సఖిప్రేక్షా గృహనివాసేన కృతాపరా 15
 ధేన అనామయే నైవ లజ్జమానా కృచ్ఛాద్విదివ కుశల మాచచక్షే.
 సముపజాతశోకా 2పి చ తస్మిన్ కాలే మహాశ్వేతాముఖనిరీక్షణతత్పు
 రా 2పి ముహూర్తుహూరపాంగవిక్షేపప్రచలితతరళతరతారశారోదరం
 చక్షుర్తండలితచాపేన భగవతా కుసుమధన్వనా బలా న్నీయమానం
 చంద్రాపీడపీడనాయేవ న శళాక నివారయితుమ్. తే నైవ త్సజేన 20
 తేనాసన్నసఖికపోలసంక్రాంతేన ఈర్ష్యాం రోమాంచభిద్యమానకుచ
 తటనశ్యత్ప్రతిబింబేనవిరహవ్యథాంస్వేదార్ద్రవక్షస్థలఘటితసాలభంజి
 కాప్రతిమేన సపత్నీరోషం నిమిషతా దౌర్భాగ్యశోక మానందజల
 తిరోహితే నాంధతాదుగిఖ మభజత సా. ముహూర్తాపగమే చ తాం
 బూలదానోద్యతాం మహాశ్వేతా తా మభాషతః—‘సఖి! కాదంబరి 25
 సర్వాభిరేవాస్తాభిరభినవాగత శ్చంద్రాపీడ ఆరాధనీయః, తదస్మై
 తావద్దీయతాం తాంబూలమ్’ ఇత్యుక్తా చ కిం చిద్వివర్తితావన
 మితముఖీ శనై రవ్యక్త మివ ప్రయసఖీ లజ్జేహ మనుపజాతపరిచయా

- ప్రాగల్భ్యే నానేన గృహాణ త్వ మేవాస్యై ప్రయ' చేత్సువాచ.
కాదంబరీ తు పునః పున రభిధీయమానా చ తయా కథ మపి గ్రా
మ్యేవ చిరా ధ్ధానాభిముఖం మన శ్చ క్రే. మహాశ్వేతాముఖా దనా
కృష్టదృష్టి రేవ వేపమానాంగయస్తి రాముకుళితలోచనా స్థూలం
5 స్థూలం నిశ్వసంతీ నిజశర ప్రహారమూర్ఛితా మన్తథేన స్నపితేవ న్వేద
జల విసరై న్వేదజలవిసరనిమజ్జనభయేన చ హస్తావలంబన మివ యాచ
మానా సాధ్వసపరవశా పతామితి లగితుమివ కృతప్రయత్నాప్రసార
యామాస తాంబూలగర్భ హస్తపల్లవమ్. చంద్రాపీడ స్తు జయకుంజర
కుంభస్థలాస్ఫాలనసంక్రాంతసిందూరమివ స్వభావపాటలం ధనుర్గుణా
- 10 కర్షణకృతకీణశ్యామలం కచగ్రహాకృష్టిరుదితారిలక్ష్మీలోచనపరామర్శ
లగ్నాంజనబిందుమివ విసర్పన్నఖిరణతయాఽతిరభసేన ప్రథావితాభి
రివ వివర్ధితాభిరివ ప్రహసితాభి రివాంగులీభి రుపేతం స్పర్శలోభాచ్ఛ
తత్కాలకృతసన్నివేశా స్సరాగాః పంచా పీడియన్మృత్తి రివాంగులీ
రుద్వహంతం ప్రసారితవాణా పాణిమ్. తత్ర చ సాతత్కాలసులభ
- 15 విలాసదర్శనకుతూహలిభిరివ కుతోఽప్యగత్య సర్వరసై రధిష్ఠితా
తేనానిబద్ధలక్ష్మ్యతయా శూన్యప్రసారితేన చంద్రాపీడహస్తాన్వేషణా
యేవ పురగి ప్రవర్తితనఖాంశునివహేన వేపథుచలితవలయావీచా
లేన సంభాషణ మివ కుర్వతా హస్తేన 'న్వేదసలిలపాతపూర్వకం గృ
హ్యతా మయం మన్తథేన దత్తో దాసజన' ఇత్యాత్తానమివ ప్రతి
- 20 గ్రహాయంతీ 'అద్య ప్రభృతి భవతో హస్తే వర్తత' ఇతి జీవిత మివ
స్థాపయంతీ తామూర్బలమదాత్. ఆకర్షంతీ చ కరకిసలయం భుజలతాను
సారేణ స్పర్శతృష్ణాగత మనంగశరభిన్నమధ్యం హృదయ మివ పతిత
మపి రత్నవలయం నాజ్ఞాసీత్. గృహీత్వా చాపరం తాంబూలం
మహాశ్వేతాయై ప్రాయచ్ఛత్.

- 25 అథ సహ సైవ త్వరితగతిః త్రివర్ణరాగ మింద్రాయుధ మివ
కుండిలీకృతకణ్ఠేన వహతా విద్రుమాంకురాను కారిచంచుపు టేన
మరకతద్యుతిపక్షుతినా మంథరగతేన శుకే నానుబధ్యమానా కుముద
కేసరపింజరతయా చరణాయుగళస్య చంపకకలికా కారతయా చ ముఖస్య

కువలయదళనీలతయా చ పక్షద్యుతీనాం కుసుమమయీ వాగత్య
 శారికా సక్రొధ మవాదీత్:—‘భర్తృదారికే! కాదంబరి! కస్తాన్న ని
 వారయన్యేన మలీకసుభగాభిమానిన మతిదుర్విసీతం మా మనుబద్ధం
 తం విహం గాపశదమ్? యది మా మనేన పరిభూయమానా ముషేక్ష సే
 తతోఽహం నియత మాత్తాన ముత్స్సజామి సత్యం శపామి తే 5
 పాదపంకజస్పర్శేన’ ఇత్యేవ మభిహితా చ తయా కాదంబరి స్తే త మక
 రోత్. అవిదితవృత్తాంతా తు మహాశ్వేతా ‘కి మియం పద’ తీతి మద
 లేఖాం పప్రచ్ఛ. సా చాకథయత్:—‘ఏషా భర్తృదుహితాః కాదం
 బర్యాగ కాళిందీతి నామ్నా శారికా, 1 ఏతస్య పరిహాసనామ్న శ్శుకస్య
 భర్తృదారిక యైవ పాణిగ్రహణవూర్వకం జాయాపదం గ్రాహితా, 10
 అద్య చాయ మనయా ప్రత్యుపసి కాదంబర్యా స్తామ్బూలీకరండ
 వాహినీ మిమాం తమాలికా మే కాకినీం కిమపి పాతయన్ దృష్టో యతః
 తతః ప్రభృతి సంజాతేర్వ్యా కోపపరాజ్ఞుభి నై న ముపసర్పతి నాలపతి
 న స్పృశతి న విలోకయతి సర్వాభి రస్తాభిః ప్రసాద్యమానాఽపి న ప్ర
 సీద’ తీతి. ఏత దాకర్ణ్య స్ఫుటస్ఫురితకపోలోదర శ్చంద్రాపీడో మందం 15
 మందం విహస్యాబ్రవీత్:—‘అస్త్యేషా కథాశ్రూయత ఏ వైతద్రాజ
 కులే కర్ణపరంపరయా పరిజనోఽప్యేవం మంత్రయతి-ఏవం బహిరపి
 జనాః కథయంతి-ఏవం దిగంతరేష్వప్యయ మాలాపో వర్తతే - ఏవ
 మస్తాభి ర ప్యేత దాకర్ణిత మేవ - యథా కిల ‘దేవ్యాః కాదంబర్యా
 స్తామ్బూలీదాయినీం తమాలికాం కామయమానః పరిహాసనామా 20
 శుకో మదనపరవశో గతా న్యపి దినాని న వే’ త్తీతి, 4 త దయ మా
 స్తాం తావ ద్వామాచారః పరిత్యక్తనిజకళతో నిస్త్రపయాఽనయా
 సహ, దేవ్యా స్తు కాదంబర్యాః కథ మేత ద్యుక్తం య న్న నివారయ
 తీమాం చపలాం దుష్టదాసీం, అథవా దేవ్యాపి కథి తైవ నిస్సేహతా
 ప్రథమ మేవ వరాకీ మిమాం కాళిందీ మీదృశాయ దుర్విసీతాయ 25
 విహం గాయ ప్రయచ్ఛంత్యా, కి మిదానీ మియం కరోతు? య దేత
 త్సపత్న్యకరణం నారీణాం ప్రధానం కోపకారణ మగ్రణీ ర్వివాద
 హేతుః పరం పరిభవస్థానం, ఇయ మేవ కేవల మతిధీరా య దనయా

2 నేన దౌర్భాగ్యగరిష్టా జాతవై రాగ్యయా విషం వా నాస్వాదిత
మనలో వా నాసాదితో 2 నశనం వా నాంగీకృతం, న హ్యేవంవిధ
మపర మస్తి యోషితాం లఘిమ్నః కారణం, యది చేయ మీదృశే
2 పరా ధే 2 నునీయమానా 2 నేన ప్రత్యాసత్తి మేష్యతి తదా ధి గిమాం,
5 అల మనయా దూరతో వర్జనీయేయ మభిభవనిరస్యా, క ఏనాంపున
రాలాపయిష్యతి? కో వా 2 వలోకయిష్యతి? కో వా 2 స్యా నామ గ్ర
హీష్యతి' ఇత్యేవ మభిహితవతి తస్తి న్సర్వా స్తా స్సహ కాదంబర్యా
క్రీడాలాపభావితా జహసు రంగనాః పరిహాస స్తు తస్య నర్తభాషిత
మాకర్ణ్య జగాదః—'ధూర్త! రాజపుత్ర! నిపుణేయం న త్వయా 2 న్యే
10 న వా లోలా ప్రతారయితుం శక్యతే, ఏషాపి బుధ్యత ఏ వైతావతీర్వ
క్రోక్షీః, ఇయ మపి జానాత్యేవ పరిహాసజల్పితాని, అస్యా అపి రాజ
కులసంపర్కచతురా మతిః, విరమ్యతామ్, అభూమి రేషా భుజంగభంగి
భాషితానామ్, ఇయ మేవ హి వేత్తి మంజుభాషిణీ కాలం చ కారణం
చ ప్రమాణం చ విషయం చ ప్రస్తావం చ కోపప్రసాదయోః' ఇతి.

15 అత్రాంతరే చాగత్య కంచుకీ మహాశ్వేతా మవోచత్:—'ఆయు
ష్మతి! దేవ శ్చిత్రరథో దేవీ చ మదిరా త్వాం ద్రష్టు మాహ్వాయతి' ఇ
త్యేవ మభిహితా చ గంతుకామా 'సఖ! చంద్రాపీడః క్వాస్తా' మితి
కాదంబరీమపృచ్ఛత్. అసౌ తు 'నపర్యాప్త మనేకస్త్రీహృదయసహ
స్రావస్థానే' నేతి మనసా విహస్య ప్ర కాశమవదత్:—'సఖి మహాశ్వేతే!
20 కిం త్వమేవ మభిదధాసి? దర్శనా దారభ్య శరీర స్యా ప్యయ మేవ
ప్రభుః కిముత భవనస్య విభవస్య పరిజనస్య వా, యత్రాస్మై రోచతే
ప్రియసఖీహృదయాయ వా తత్రాయ మాస్తా' మితి తచ్ఛ్రుత్వా
మహాశ్వేతా 2 వదత్:—'అత్రైవ త్వత్ప్రసాదసమీపవ ర్తిని ప్రమద
వనే క్రీడాపర్వతకమణివేశ్శ న్యాస్తామ్' ఇత్యభిధాయ గంధర్వరాజం
25 ద్రష్టుం యయా. చంద్రాపీడో 2 పి తయా సహౌవ నిర్గత్య వినోద
నార్థం వీణావాదినీభిశ్చ వేణువాద్యనిపుణాభిశ్చ గీతకలాకుశలాభిశ్చ
దురోదర క్రీడారాగిణీభి శ్చాష్టాపదపరిచయచతురాభిశ్చ చిత్రకర్త

కృతశ్రమాభిశ్చ సుఖాపితపాతికాభిశ్చ కాదంబరీ సమాదిష్టప్రతి
హారీప్రేషితాభిః కన్యాభి రనుగమ్యమానః పూర్వదృష్టేన కేయూరకే
ణోపదిశ్యమానమార్గః క్రిడాపర్వతమణిమందిర మగాత్. గతే చ
తస్మిన్ గంధర్వరాజపుత్రి విసృజ్య సకలం సఖీజనం పరిజనం చ పరి
మితపరిచారికాభి రనుగమ్యమానా ప్రాసాద మారురోహ. తత్ర చ 5
శయనీయే నిజే నిపత్య అదూరస్థితాభి ర్విసయ విధృతాభిః పరిచారి
కాభి ర్విసోద్యమానా కుతోఽపి ప్రత్యాగతచేతనా చై కాకినీ తస్మిన్
కాలే 'చపలే! కి మిద మారబ్ధ' మితి నిగృహీతేవ లజ్జయా, 'గంధర్వ
రాజపుత్రి! కథ మేత ద్యుక్త' మి త్యుపాలభ్యేవ వినయేన, 'అసా
వప్యత్పన్నో బాలభావః క్వ గత' ఇ త్యుప హసితేవ ముగ్ధతయా, 10
'స్వైరిణి! మా కురు యథేష్ట మే కాకి న్యః వినయ' మి త్యామంత్రి
తేవ కుమారభావేన, 'భీరు! నాయంకులకన్య కానాం క్రమ' ఇతి విగర్హి
తేవ మహత్త్వేన, 'దుర్విసీతే! రక్షావినయ' మితి తర్జితే వాచారేణ,
'మూఢే! నిగృహ్యతాం మదనేన లఘుతాం సీతా' నీ త్యనుశాసితే
వాభిజాత్యేన, 'కుత స్తవేయం తరళహృదయ' తేతి ధిక్కు తేవ 15
దైర్యేణ, 'స్వచ్ఛందచారిణి! అప్రమాణీకృతాఽహం త్వ' యేతి నింది
తేవ కులస్థిత్యా అతిగుర్వీం లజ్జా మువాహ.

సమచింతయ చ్చైవమ్—'అగణితసర్వశంకయా తరళహృదయ
తాందర్యయంత్యాఽద్య మయా కిం కృత మిదం మోహాంధయా హతా
శయా? తథా హి.—అదృష్టపూర్వోఽయ మితి సాహసికయా మయా 20
నశంకితం, లఘుహృదయాం మాం లోకః కలయిష్యతీతి నిర్ద్రి కయా
నా కలితం, కాస్య చిత్తవృత్తిరితి మూఢయా న పరీక్షితం, దర్శనాను
కూలాఽహ మస్య నేతి వా తరళయా న కృతో విచారక్రమః, ప్రత్యా
ఖ్యానవైలక్ష్యోన్న భీతం, గురుజనా న్న త్రస్తం, లోకాపవాదా న్నో
ద్విగ్నమ్, తథా చ-మహాశ్వేతా దుగళితేతినిర్దాక్షిణ్యయానా పేక్షితమ్, 25
ఆసన్నవ ర్తిసఖీజనోఽప్యపలక్ష్యతీతి మందయా న లక్షితం, పార్శ్వ
స్థితః పరిజనః పశ్య తీతి సప్తచేతనయా న దృష్టమ్, స్థూలబుద్ధయోఽపి
తాదృశీం వినయచ్యుతిం విభావయేయుః కి ము తానుభూతమదనవృ

తాంతా మహాశ్వేతా సకలకలాకుశలాః సఖ్యో వా రాజకులసంచార
చతురో వా నిత్యమింగితజ్ఞః పరిజనః, ఈదృశేష్వతినిపుణతరదృష్టయో
ఽంతగపురదాస్యః, సర్వథా హతాన్తి మందపుణ్యా, మరణం మేఽద్య
శ్రేయో న లజ్జాకరం జీవితం, శ్రుత్వైతం వృత్తాంతం కిం వక్ష్య
5 త్యంబా తాతో వా గంధర్వలోకో వా? కిం కరోమి? కోత్ర ప్రతీకా
రః? కేనోపాయేన స్థలిత మిదం ప్రచ్ఛాదయామి? కస్య వా చాపల మిద
మేతేషాం దుర్విసీతానా మింద్రియాణాం కథయామి? క్వ వానేనదగ్ధ
హృదయేన ¹(పంచబాణేన న ఖలు జానామి) గృహీతా గచ్ఛామి?
తథా మహాశ్వేతా వ్యతికరేన ప్రతిజ్ఞా కృతా, తథా ప్రియసఖినాం
10 పురో మంత్రితం, తథా చ కేయూరకస్య హస్తే సందిష్టం, న ఖలు జానా
మి మందభాగినీ శతవిధినా వా ఉత్సన్నమన్తధేన వా పూర్వకృతా
పుణ్యసంచయేన వా మృత్యుహతకేన వా అన్యేన వా కేనాప్యయ
మానీతో మమ విప్రలంభక శ్చంద్రాపీడః, కోఽపి వా న కదాచి
ద్భ్రష్టో నానుభూతో న చ శ్రుతో న చింతితో నోత్ప్రేక్షితో మాం
15 విడంబయితు ముపగతః? యస్య దర్శన మాత్రే శైవ సంయమ్య దత్తే
వేంద్రియైః, శరపంజరే నిక్షిప్య సమర్పితేవ మన్తధేన దాసీకృత్యోపనీతే
వానురాగేణ నిర్యాతితేవ గృహీత మూల్యేన గుణగణేన విక్రీతేవ
హృదయేన ఉపకరణేభూతాఽస్మి. న మే కార్యం తేన చపలే న'త్యతి క్షణ
మివ సంకల్ప మకరోత్. కృతసంకల్పా 'చాంతర్గతేన మిథ్యావినీతే!

20 యది మయా న కృత్య మేష గచ్ఛా'మీతి హృదయోత్కంఠచలితేన
పరిహసి తేవ చంద్రాపీడేన తత్పరిత్యాగసంకల్పసమకాల ప్రస్థితేన కంఠ
లగ్నేన పృష్టేవజీవితేన 'అవిశేషజ్ఞే! పునరపి ప్రత్యుచితలోచనయాదృశ్య
తా మసౌ జనః ప్రత్యాఖ్యానయోగ్యో న'వేతి తత్కాలాగ తేనాభిహి
తేవ 'బాష్పేణ అపనయామి తే సహాసుభి ర్హైర్యావలేప' మీతి నిర్భర్తసి

25 తేవమనోభువాపునరపి తక్తైవ చంద్రాపీడాభిముఖహృదయా బభూవ.
త దేవ మస్తమితప్రతిసమాధానబలాత్ప్రేమావేశే నాస్వతంత్రీకృతా
పరవశేవోత్థాయ జాలవాతాయ నేన త మేవ క్షీడాపర్వత మవలోక

యం త్యతిష్ఠత్. తత్రస్థా చ సా త మానందజలవ్యవధానోద్విగ్నేవ
స్తృత్యా దదర్శ న చక్షుషా. అంగుళీగళితన్వేదపరామర్శభీతేవ చి
తయా లిలేఖ న చిత్రతూలికయా. రోమాంచతిరోధానశంకి తేవ హృ
దయే నాలిలింగ న వక్షసా తత్సంగమకాలాలిపాతాస హేవ మనో
'గమాగమాయ నియుక్తవతీ న పరిజనమ్.

5

చంద్రాపీఠోఽపి ప్రవిశ్య స్వచ్ఛందం కాదంబరీహృదయ మివ
ద్వితీయం మణిగృహం శిలాతలా స్తీర్ణాయా ముఖయత ఉప ద్యుపరి వివే
శితబహూపధానాయాం కుఠాయాం నిపత్య కేయూరకే ణోత్సంగే
గృహీతచరణయుగళః తాభి ర్యథాదిష్టేషు భూమిభాగే షూపవిష్టాభిః
కన్యకాభిః పరివృతో డోలాయమానేన చేతసా చింతాంవివేశ — 'కిం10
తావ దస్యా గంధర్వరాజదుహితః కాదంబర్యా స్సహభువ ఏతే విలా
సా ఏ వేద్యతాః సకలలోకహృదయహరిణః? ఆహో స్వి దనారాధిత
ప్రసన్నేన భగవతా మకరకేతునా మయి నియుక్తాః? యేన మాం
సాస్త్రేణ సిరాగేణాకూణితత్రిభాగేణ హృదయాంతగిపతత్ స్తరశర
కుసుమరజోరూపితే నేవ చక్షుషా తిర్యగ్విలోకయతి, మద్విలోకితా15
చ ధవళేన స్థితాలోకేన దుకూలే నేవ లజ్జయాఽఽత్తాన మావృణోతి,
మల్లజ్జావివర్తమానవదనాచ ప్రతిబింబప్రవేశలోభే నేవ కపోలదర్పణ
మర్పయతి, మదవకాశదాయినోహృదయస్యప్రథమావినయలేఖామివ
కరదుహేణ శయనాం కేలిఖతి, మత్తాంబూలవీటికోపనయనభేదవిధులేన
రక్షోత్పలభ్రమభ్రమద్భ్రమరబృందేన కరతలేన స్విన్నం ముఖ మివ20
గృహీతతమాలపల్లవేనేవ వీజయతి.' పునశ్చాచింతయత్. — 'ప్రాయేణ
మానుష్యకసులభా లఘుతా మిథ్యాసంకల్పసహస్రై రేవ మాయాస్య
మాం విప్రలభతే, లుప్తవివేకో యకావనమదో మదనో వా, యత
స్తిమిరోపహతేవ యూనాం దృష్టి రల్ప మపి కలుషం మహా తృశ్యతి,
న్నేహలవోఽపి వారిణేవ నవయావనమదేన దూరం విస్తార్యతే, స్వయం25
ముత్పాదితానేకచింతాశతాకులా కవిమతి రివ తరళతా న కిం చి నోన్మీ
త్ప్రేక్షతే, నిపుణమన్తథగృహీతా చిత్రవర్తికేవ తరుణచిత్తవృత్తిర్న
కించి న్నాలిఖతి, సంజాతరూపాభిమానా కుల తే వాత్సలసంభావనా న

కవచి న్నా త్తాన మర్పయతి, స్వప్న ఇవాననుభూత మపి మనోరథో
 దర్శయతి, ఇంద్రజాలపిచ్చికేవాసంభావ్యమపి ప్రత్యాశా పురఃస్థాప
 యతి' భూయశ్చ చింతితవాః—'కిమనేన వృథైవ మనసా భేదితేన?
 యది సత్య మే వేయం ధవళేక్షణా మ య్యేవం జాతవృత్తి స్తదా న
 5 చిరాత్ స ఏ వైనా మస్థాథితానుకూలో మస్తథః ప్రకటికరిష్యతి, స
 ఏ వాస్య సంశయస్య చేత్తా భవిష్యతి' ఇత్యవధారోఽథాయోప
 విశ్య చ తాభిః కన్య కాభిః 'సహజైర్లయైశ్చ విపంచీవాద్యైశ్చ పాణ
 వికైశ్చ స్వరసదేహావివాదైశ్చ సుభాషితగోష్ఠీభి శ్చాన్యైశ్చ తై
 స్తై రాలాపైః సుకుమారైః కలావిలాసైః క్రిడన్నాసాంచక్రే. ము
 10 హూర్తం చ స్థిత్యా నిర్గ మ్యాపవనాలోకనకుతూహలక్షిప్తచింతః
 క్రిడాపర్వతకశిఖర మారురోహ.

కాదంబరీ తు తం దృష్ట్వా చిరాయతీతి మహాశ్వేతాయాః కిల
 వర్ణావలోకయితుం విముచ్య తం గవాక్ష మనంగక్షిప్తచిత్తా సాధస్యో
 పరితలంకైలాస శిఖరమివ గౌర్యారూరోహ. తత్ర చ విరళపరిజనా సకల
 15 శశిమండలపాండురేణాతపత్రేణ హేమదండేన నివార్యమాణాతపా
 చతుర్భిర్వాలవ్యజనైశ్చ ఫేనశుచిభి రుద్ధాయమానై రుపవీజ్యమానా
 శిరసికుసుమగంధలుప్తేన భ్రమతా భ్రమరకులేన దివాఽపి నీలావకుంఠ
 నేవ చంద్రాపీడాభిసరణవేషాభ్యాస మివ 'కుర్వతీ ముహుశ్చామర
 శిఖాం సమాసజ్య ముహుశ్చత్రదండ మవలంబ్య ముహుస్తమాలికా
 20 స్కంధే కరౌ విన్యస్య ముహు ర్దదలేఖాం సఖీం పరిష్వజ్య ముహుః
 పరిజనాంతరితసకలదేహా నేత్ర త్రిభాగేణ ముహు రావలిత త్రివళీవల
 యా పరివృత్య ముహుః ప్రతీహారి వేత్రలతాశిఖరే కపోలం నిధాయ
 ముహు ర్నిశ్చలకరవిధృతా మధరపల్లవే వీటికాం వినివేశ్య ముహు
 'రుద్ధూర్ణకర్ణోత్పల ప్రహరపలాయమానపరిజనానుసరణదత్త కతిపయ
 25 పదా విహస్య తం విలోకయంతీ తేన చ విలోక్యమానా మహాంత
 మపి కాల మతిక్రాంతం నాజ్ఞాసీత్. ఆరుహ్య చ ప్రతీహార్యా నివేదిత
 మహాశ్వేతా ప్రత్యాగమనా తస్మాదవతతార. స్నానాదిషు'మందరాఽపి

1 సహజైర్లయైశ్చ. 2 చిత్తః. 3 కనంశిఖరమారురోహ. 4 కుర్వతీకైలాసశిఖ
 ర ఇవ గౌరీముహుశ్చ. 5 కావలోక్య. 6 రుద్రీర్ణోత్పల. 7 మందాదరాఽపి.

మహాశ్వేతానురోధేన దివసవ్యాపార మకరోత్. చంద్రాపీఠోఽపి
తస్మా దవతీర్య ప్రథమవిసర్జితే నైవ కాదంబరీపరిజనేన నిర్వర్తితస్మా
నవిధి ర్నిరుపహతశిలార్చితాభిమతదైవతః క్రీడాపర్వతక ఏవ సర్వ
మాహారాదిక మహాగర్భ చక్రే.

క్రమేణ చ కృతాహారః క్రీడాపర్వతకప్రాగ్భాజి మనోహర
రిణి హారీతహరితే హరిణీరోమంథ ఫేనశీకరాసారే సీరాయుధహలభ
యనిశ్చలకాళిందీజలత్విషి తరుణీచరణాల క్తకరసశోణశోచిషి కుసుమ
రజస్సికతిలతలే లతామండపోపసూధే శిఖండితాండవసంగీతగృహే
మరకతశిలాతలే సముపవిష్టో దృష్టవా సహనై వాతిబహుళధామ్నా
ధవళేనాలోకేన జలే నేవ నిర్వాప్యమానం దివసం మృణాళ¹ధవళే¹⁰
నేవ పీయమాన మాతపం క్షీరోదే నేవ ప్లావ్యమానాం మహీం
చందనరసవర్షేణేవ సిచ్యమానాన్ దిగంతాన్ సుధ యేవ విలిప్య
మాన మంబరతలమ్. ఆసీ చ్ఛాస్య మనసి — 'కిము ఖలుభగవా నోషధి
పతి ర కాండ ఏవ శీతాంశు రుదితో భవేత్? ఉత యంత్రవిక్షేపవిశీర్య
మాణపాండురజలధారాసహస్రాణి ధారాగృహాణి ముక్తాని? ఆహా¹⁵
స్విదనిలవికీర్యమాణశీకరధవళితభువనాంబరసింధుర్ధరాతలమవతీర్ణా' ఇతి

కుతూహలా చ్ఛాలో కానుసారప్రహితచక్షు రద్రాక్షీత్ అన
ల్పకన్య కాకదంబపరివృతాం ద్రియమాణధవళాతపత్రా ముద్ధూయ
మానచామరద్వయాం కాదంబరీప్రతీహార్యావామపాణినా వేత్రలతా
గర్భే శార్దూవస్త్రశకలావచ్ఛన్నముఖం చందనానులేపనసనాథం నారి²⁰
కేళసముద్గత ముద్వహంత్యా దక్షిణకరేణ దత్తహస్తావలంబాం కేయూ
రకేణ చ నిశ్వాసహార్యే నిర్దోకశుచినీ ధౌతే కల్పలతాదుకూలే
దధతా నివేద్యమానమార్గాం మాలతీకుసుమదామాధిష్ఠితకరతలయా
చ తమాలికయా²నుగమ్యమానా మాగచ్ఛంతీం మదలేఖామ్ తస్యా
శ్చ సమీపే తరళికామ్ తయా చ సితాంశుకోపచ్ఛదే పటలకే²⁵
గృహీతం ధవళతాకారణమివ క్షీరోదస్య సహభువ మివ చంద్ర
మసః మృణాళదండ మివ నారాయణనాభిపుండరీకస్య మందరక్షో

భవిష్యత్త మి వామృతఫేనపిండనికరం వాసుకినిర్దోక మివ మథనశ్ర
 మోజ్ఞితం హాస మివ శ్రీయః కులగృహవియోగగళితం మందర
 మథననిఖండితాశేషశశికలాఖండసంచయ మివ సంహృతం ప్రతిమా
 తారాగణ మివ జలధిజలా దుద్భృతం దిగ్గజకరశీకరా 'సారపుంజీ
 5 భూతం నక్షత్రమాలాభరణ మివ మదనద్విపప్య శరన్నేఘశకలై రివ
 కల్పితం కాదంబరీరూపవశీకృతమునిజనహృదయై రివ నిర్మితం గురు మివ
 సర్వరత్నానాం యశోరాశి మి వైకత్ర ఘటితం ప్రతిపక్ష మివ చంద్ర
 మసః జీవిత మివ జ్యోత్స్నాయాః లక్ష్మీహృదయ మివ నళినీదళగళజ్జ
 లబిందువిలాసతరళ ముత్కంఠిత మివ మృణాళ వలయధవళకరం శరచ్ఛ
 10 శిన మివ ఘనముక్తాంశునివహధవళితదిజ్ఞుఖం మందాకినీప్రవాహ మివ
 సురయువతికుచపరిమళవాహినం ప్రభావర్షిణ మతితారం హారమ్
 దృష్ట్వా 'చాయ మస్య చంద్రాపీడః చంద్రాతపద్యుతిముఖో ధవళిమ్నుః
 కారణ' మితి త మ్మనసా నిశ్చిత్వ దూరా దేవ ప్రత్యుత్థానాదినా
 సముపచితోపచారక్రమేణ మదలేఖా మాపతంతీం ప్రతిజగ్రహ సా
 15 తుతస్తి న్నేవ మరకతగ్రావణి ముహూర్త ముపవిశ్య స్వయ ముత్థాయ
 తేన చందనాంగరాగేణానులిప్య తే చ ద్వే దుకూలే పరిధాప్య తై
 శ్చ మాలతీకుసుమదామభి రారచితశేఖరం కృత్వా తం హార మా
 దాయ చంద్రాపీడ మువాచః—'కుమార ! తవేయ మపహసితాహం
 కారకాంతాపేశలతా ప్రీతిపరవశం జనం ²క మివ న కారయతి? ప్రశ్ర
 20 య ఏవ తే దదా త్యవకాశ మేవంవిధానామ్, అనయా చాకృత్యా
 కస్యాసి న జీవితస్వామీ, అనేన చాకారణావిష్కృతవాత్సల్యేన చరి
 తేన కస్య న బంధుత్వ మధ్యారోపయసి, ఏషా చ తే ప్రకృతిమధురా
 వ్యవహృతిః కస్య న వయస్యతా ముత్పాదయతి? కిం వా న³సమావాస
 యంత్యమీ స్వభావసుకుమారవృత్తయో భవద్గుణాః? త్వన్మూర్తి
 25 రే వా త్రో పాలంభ మర్హతి యాప్రథమదర్శన ఏవ విస్రంభ ముప
 జనయతి, ఇతరథా హి త్వద్విధే సకలభుననప్రధితమహిమ్ని ప్రయు
 జ్యమానం సర్వమేవానుచిత మి వాభాతి, తథాహిః—సంభాషణ
 మప్యధగీకరణ మి వాపతతి, ఆదరో²పి ప్రభుతాభిమాన మి వానుమాప

యతి, స్తుతి రప్యార్థోత్సేక మివ సూచయతి, ఉపచారోఽపి చపల
తా మివ ప్రకాశయతి, ప్రీతిరప్యనాత్మజ్ఞతా మివ జ్ఞాపయతి,
విజ్ఞాపనాపి ప్రాగల్భ్యమివ జ్ఞాయతే, సేవాపి చాపల మివ దృశ్యతే,
దాన మపి పరిభవ ఇవ భవతి, అపి చ స్వయంగృహీతహృదయాయ
కిం దీయతే?, జీవితేశ్వరాయ కిం ప్రతిపాద్యతే?, ప్రథమకృతాగమనమ 5
హోపకారస్య కా తే?, ప్రత్యుపక్రియాదర్శనదత్తజీవితఫలస్య సఫల
మాగమనంకేన తే¹క్రియతే?, ప్రణయితాం చానేన వ్యవదేశేన దర్శ
యతికాదంబరీ న విభవం, అప్రతిపాద్యాహిపరస్వతాసజ్జనవిభవనామ్,
అస్తాం తావ ద్విభవః, భవాదృశస్య దాస్య మప్యంగీకుర్వాణా నాకార్య
కారిణీ తి నియుజ్యతే, దత్వాఽఽత్తాన మపి వంచితా న భవతి, 10
జీవిత మప్యర్పయిత్వా న పశ్యాత్తప్యతే. ప్రణయిజనప్రత్యాఖ్యానపరా
జ్ఞుభీచ దాక్షిణ్యపరవతీ మహత్తా సతామ్, న చ తాదృశీ భవతి యాచ
నానాం యాదృశీ దదతాం లజ్జా, యత్సత్య మమునా వ్యతికరేణ కృ
తాపరాధ మివ త్వయ్యాత్తాన మవగచ్ఛతి కాదంబరీ త దయ
మమృతమథనసముద్భూతానాం సర్వరత్నానా మేకః శేష ఇతి శేషనా 15
మా హారోఽము నైవ హేతునా బహుమతో భగవతాఽంభసాం ప
త్యా గృహ ముపగతాయ ప్రచేతనే దత్తః పాశభృతాఽపి గంధర్వ
రాజాయ గంధర్వరాజేనాపి కాదంబరైవై తయాఽపి త్వద్వపు రస్యాను
రూప మాభరణస్యేతి విభావయంత్యా నభస్థల మేవోచితంసుధాసూ
తే ర్థామ నధరే త్యవధార్యానుప్రేషితః, యద్యపి నిజగుణగణాభ 20
రణభూషితాంగయప్తయో భవాదృశాః క్లేశహేతు మితరజనబహు
మత మాభరణభార మంగేషు నారోపయంతి తథాపి కాదంబరీప్రీతి
రత్ర కారణమ్, కిం న కృత మురసి శిలాశకలం కౌస్తుభాభిధానం ల
క్ష్మ్యః సహజ మితి బహుమాన మావిష్కర్వతా భగవతా శార్ఙ్గపా
ణినా?, న చ నారాయణోఽత్ర భవంత మతిరిచ్యతే, నాపి కౌస్తుభ 25
మణి రణునాపి గుణలవేన శేష మతిశేతే, న చాపి కాంబదరీ మాకా
రానుకృతికలయాఽప్యల్పీయస్యా లక్ష్మీ రనుగంతు మలమ్, అతోఽర్హ

తీయ మిమం బహుమానం త్వత్తః, న చాభూమి రేషా ప్రీతిప్రసరస్య,
నియతం చ భవతా భగ్నప్రణయా మహాశ్వేతా ముపాలంభసహ
స్రైః ఖేదయిత్వాఽఽత్తాన¹ముత్స్రిక్యతి, అత ఏవ మహాశ్వేతా తర
ళికా మ పీఠం హార మాదాయ త్వత్సకాశం ప్రేషితవతీ, తయాపి
ఁ కుమారస్య సందిప్త మేవ,న ఖలు మహాభాగేన మనసాఽపి కార్యః
కాదంబర్యాః ప్రథమప్రణయప్రసరభంగః' ఇ త్యుక్త్వా చ తారాచక్ర
మివచామిక రాచలస్య తతే తం తస్య వక్షఃస్థలే బబంధ.

చంద్రాపీడ స్తు విస్తయమానః స బహుమానం ప్రత్యవాదీత్
'మదలేఖే! కి ముచ్యతే?, నిపుణాసి!, జానాసి గ్రహాయితుం; ఉత్తరా
10కాశ మపహరంత్యా కృతం పచసి కౌశలమ్,అయి ముగ్ధే! కే వయ మా
త్తనః?, కేవా వయంగ్రహణ స్యాగ్రహణస్యవా?,గతా ఖల్వియ మస్తం
కథా, సౌజన్యశాలినీభి ర్భవతీభి రుపకరణీకృతోఽయం జనో యథేష్ట
మిష్టే 'ష్వనభీష్టేషు వా వ్యాపారేషు వినియుజ్యతా మతిదక్షిణాయాః
ఖలు దేవ్యాః కాదంబర్యా నిర్దాక్షిణ్య మపి గుణా న కించి న్న దాసీ
15కుర్వంతీ' త్యుక్త్వా చ కాదంబరీసంబద్ధాభి రేవ కథాభి స్సుచిరంస్థిత్యా
విసర్జయాంబభూవ మదలేఖామ్ అనతిదూరం గతాయాం చ తస్యాం
శ్రీ డాపర్వతకగత ముదయగిరిగత మివ చంద్రమసం చందనదుకూల
హారధవళం చంద్రాపీడం ద్రష్టు ముత్సరితవేత్రచ్ఛత్ర చామరచిహ్న
నిషిడ్ధాశేషపరిజనానుగమనా తమాలికాద్వితీయా చిత్రరథసుతా
20పున రపి త దేవ సౌధశిఖర మారురోహ. తత్రస్థా చ పున స్త ధైవ
వివిధవిలాసతరంగితై ర్విలోకితై ర్జహరాస్యమనః.తథాహి —ముహు
ర్ని తంబబింబన్యస్తవామహస్తపల్లవా అంసప్రావృతాంశుకానుసార
ప్రసారితదక్షిణకరా నిశ్చలతార కా లిఖ తేవ ముహు ర్జ్వంభికారంభ
దత్తోత్తానకరతలతయా తద్దోత్రస్థలనభియా నిరుద్ధపదనేవ ముహు
25రంశుకఽల్లవతాడితనిశ్వాసామోదలుబ్ధమధుకరముఖరతయా ప్రస్తుతా
హ్వ నేవ ముహు రనిలగళితాంశుకసంవరణసంభ్రమద్విగుణీకృతభుజ
యుగళప్రావృతపయోధరతయా దత్తాలింగనసంజ్ఞేవ ముహుః కేశ

1 ఉత్సృక్యతి. 2 ష్వనిష్టేషు. 3 ర్వికారిణీకృతైః.

పాశాకృష్టకుసుమపూరితాంజలిసమామ్రాణలీలయా కృతనమస్కారేవ ముహురుభయతర్జనీభ్రమితముక్తాప్రాలంబతయా నివేదితహృదయోత్కలికోద్గమేవ ముహురుపహారకుసుమస్థలనవిధుతకరతలతయా కథితకుసుమాయుధశరప్రహారవేదనేవ ముహుర్గళితరశనా¹ నిబిడనియమితచరణతయా సంయమ్యార్పితేవ వస్త్రధేన ముహుశ్చలితో⁵ రువిధృతశిథిలదుకూలా క్షితితలడోలాయమానాంశుకైకదేశాచ్ఛాదితకుచాచకితపరివర్తనత్రుట్యత్రివలీలతా అంసస్తస్తచికురకలాపసంకలనాకులకరకమలాకటాక్షక్షేపధవలీకృతకర్ణోత్పలం విలక్ష్యస్తితసుధాధూళిధూసరితకపోలం సాచీకృత్యవదనమనేకరసభంగిభంగురం విలోకయంతీ తావదవతస్థేయావదుపసంహృతాలోకోదివసోబభూవ. 10

అథ హృదయసితకమలినీరాగేణేవ రజ్యమానే రాజీవజీవితే శ్వరే సకలలోకచక్రవాళచక్రవర్తిని భగవతి పూష్టిక్రమేణ చ దినపరిలంబనరోషరక్తాభిః కామినీదృష్టిభిరివ సంక్రమితశోణిమ్నివ్యోమ్ని సంహృతశోచిషి జాతే జరతహారీతహరితహయే హరితవాజిని రవివిరహమాలితసరోజసంహతిషు హరితాయమానేషు కమల¹⁵ వనేషు శ్వేతాయమానేషు కుముదపండేషు లోహితాయమానేషు దిజ్ఞుభేషు నీలాయమానే శర్వరీముఖే శనైః శనైశ్చ పునర్ద్వినశ్రీసమాగమాశాభిరివానురాగిణీభిః స హైవ దీధితిభిరదర్శనతా ముపగతే భగవతి గభస్తిమాలిని తత్కాలవిజృంభితేన చ కాదంబరీహృదయరాగరససాగరేణే వాపూరితే సంధ్యారాగేణ జీవ²⁰ లోకే కుసుమాయుధానలదహ్యమానచక్రవాకహృదయసహస్రధూమ ఇవ జనితమానినీనయనాసారవారిణి విస్తీర్యమాణే తరుణతమాలత్విషి తిమిరే దిక్కరికరాకీర్ణశీకరాసార ఇవ శ్వేతాయమానతారాగణే గగనే జాతాయాం చాదర్శనక్షమాయాం² సౌధశిఖరాదవతతార కాదంబరీ. క్రీడాఽర్వతకనితంబా చ్ఛచంద్రాపీడః తతో³ న²⁵ చిరాదివ గృహీతపాదః ప్రసాద్యమాన ఇవ కుముదినీభిః కలుషముఖిః కుపితా ఇవ ప్రసాదయన్నాశాః ప్రబోధాశంకయేవ షరిహర⁴ సుప్తాః

కమలినీః లాంఛనచ్చలేన నిశా మివ హృదయేన సముద్వహా రోహిణి
 చరణతాడనలగ్న మల క్షకరసమి వోదయరాగం దధానః తిమిరనీలాం
 బరాం దివ మభిసారికా మి వోపసర్పా అతివల్లభతయా వికిర న్నివ
 సౌభాగ్య ముదగాత్ భగవా నీక్షణోత్సవః సుధాసూతిః. ఉచ్చితే చ
 5 కుసుమాయుధాధిరాజ్యై కాతపత్రే కుముదినీవరే విభావరీవిలాసదంత
 పత్రే శ్వేతభానా ధవళితదిశి దంతిదంతా ది వోత్కిర్ణే భువనే చం
 ద్రాపీడ శృంధ్రాతపనిరంతరత యైవ కుముదమయూ ఇవ గృహ
 కుముదిన్యాకల్లోల ధౌతసుధాధవళసోపా నేతనుతరంగతాళవృంతవాత
 వాహిని సుప్తహంసమిథునే విరహవాచాలచక్ర వాకయుగళే తీరే
 10 కుముదదళావలీభిః పర్యంతలిఖితపత్ర¹లత మవదాతసింధువారదామో
 పహారం హరిచందనరసైః ప్రక్షాళితం కాదంబరీపరిజనోపదిష్టం ముక్తా
 శిలాపటం చంద్రశీతల మధిశిశ్యే. తత్రస్థస్య చా స్యాగ త్యాకథయత్
 కేయూరకః 'దేవీ కాదంబరీ దేవం ద్రష్టు మాగతే'తి.

అథ చంద్రాపీడః ససంభ్రమ ముత్థాయాగచ్ఛంతీం అల్పసఖి
 15 జనపరివృతాం అపసీతాశేషరాజచిహ్నీం ఇతరా మి వై కాపలీమా
 త్రాభరణాం అచ్చాచ్ఛేన చందనరసేన ధవళీకృతతనులతాం ఏక
 కర్ణావసక్తదంతపత్రా మిందుకళాకలికాళోమలం కర్ణపూరీకృతం కు
 ముదదళం దధానాం జ్యోత్స్నాశుచినీ కల్పదుమదుకూలే బిభ్రతీం
 తత్కాలరమణీయేన వేషేణ సాక్షా దివ చంద్రోదయదేవతాం మద
 20 లేఖయా దత్తహస్తావలంబాం కాదంబరీ మపశ్యత్. ఆగత్య చ సా
 ప్రీతివేశలతాం దర్శయంతీ ప్రాకృతేవ పరిజనోచితే భూతలే సము
 పావిశత్. చంద్రాపీడోఽపి! కుమార 'అధ్యాస్యతాం శిలాతల మే' వే
 త్యసక్తదనుబధ్యమానోఽపి మదలేఖయా భూమి మే వాభజత. అథ
 సర్వాసు చాసీనాసు తాసు మః హూర్త మివ స్థిత్యా వక్తుముపచక్ర మే
 25 చంద్రాపీడః—'దేవి! దృష్టిపాతమాత్రప్రీతే దాసజనే సంభాషణాదిక
 స్యాపి ప్రసాదస్య నా స్త్యవకాశః, కిము త్రైతావతోఽనుగ్రహస్య,
 నఖలు చింతయ న్నపి నిపుణం తమాత్తనో గుణలవ మవలోకయామి

యస్యా య మనురూపోఽనుగ్రహాతిరేకః, అతిసరళతా తవేయ
మపగతాభిమానమధురాసుజనతాయదభినవసేవకజనేఽప్యేవ మనురు
ధ్యతే, ప్రాయేణ మా ముపచారహార్య మదక్షిణం దేవీ మన్యతే,
ధన్యః ఖలు పరిజనస్తే య సోఽపరి నియంత్రణా స్యాత్, ఆజ్ఞాసంవి
భాగకరణోచితే భృత్యజనేక ఇవాదరః?, పరోపకారోపకరణం శరీరం
తృణలవలఘుచజీవితమ్, ¹అత్రయేత్వత్ప్రతిపత్తిభిరుపాయనీకద్దుమాగ
తాస్తేవయ మేతే శరీరమిద మేతజ్జీవిత మేతా సీంద్రియాణి ఏతే
షా మన్యతర దారోపయ పరిగ్రహేణ గరియ స్త్వ' మితి. అ ధైవం
వాదినోఽస్యవచన మాక్షిప్యమదలేఖా సస్తి త మవాదీత్ — 'కుమార!
భవతు అతియంత్రణయా, ఖద్యతే ఖలు సఖి సప్రీడా కాదంబరీ, కిమర్థం ¹⁰
చైవ ముచ్యతే?, సర్వం ఇద మంతరేణాపి వచనమనయా పరిగృహీతం
కిం పున రము నోపచారఫల్లనా వచసా సందేహాదోలా మారోప్యతే'
ఇతి. స్థిత్యాచ కంచి త్కాలం కృతప్రస్తావా 'కథం రాజా తారాపీడః?
కథం దేవీ విలాసనశీ? కథ మార్యః శుకనాసః? కీదృశీ చోజ్జయినీ? కియ
త్యధ్వని సా చ? కీదృ గాభరతం వర్షం? రమణీయో వా మర్త్యలోకః' ¹⁵
ఇత్యశేషం పప్రచ్ఛ. ఏవంవిధాభి శ్చాన్యాభిః కథాభిః సుచిరం
స్థిత్యోత్థాయ కాదంబరీ కేయూరకం చంద్రాపీడసమీపశాయినం
సమాదిశ్య పరిజనం చ శయనసాధశిఖర మారురోహ తత్ర చ సిత
దుకూలవితానతలాస్తీర్ణం శయనీయ మలంచకార. చంద్రాపీడోఽపి
తస్మిన్నేవ శిలాతలే నిరభిమానతా మభిరూపతా మతిగంభీర ²⁰
తాంచ కాదంబర్యాః నిష్కాతణవత్సలతాం చ మహాశ్వేతాయాః
సుజనతాం చ మదలేఖాయాః మహానుభావతాం చ పరిజనస్య అతి
సమృద్ధిం చ గంధర్వరాజలోకస్య రమ్యతాం చ కింపురుషదేశస్య
మనసా భావయన్ ²⁵ కేయూరకేణ సంవాహ్యమానచరణః క్షణా దివ
క్షణదాం క్షపితవాన్.

25

అథ క్రమేణ కాదంబరీదర్శనప్రజాగరభిన్నః స్వప్నమిష తాల
తమాలతాళికదళీకందళినీం ప్రవిరళకల్లోలానిలశీతలాం వేలావనరాజి
మనతతార తారాపతిః. అభ్యర్థ్యవిరహవిధురస్య చ కామినీజనస్య విశ్వ

- సితై రివోష్టై ర్గాని మనీయత చంద్రికా చంద్రాపీడవిలోక
నారూఢమద నేవ కుముదదలోదరనీతనిశా పంకజేషు నిపపాత లక్ష్మీః.
క్షణదాపగమే చ స్తృత్వా కామినీకర్ణోత్పలప్రకారాణా ముత్కంఠి
తేష్వివ క్షౌమతాం వ్రజత్సు పాండుతనుషు వాసగృహప్రదీపేషు అన
5 వరతశరక్షేప¹క్షీణానంగనిశ్వాసవిభ్రమేషు వహత్సు తరులతాకుసుమ
పరిమళేషు ప్రభాతమాతరిశ్వసు మందరగిరిలతాగృహ²గహనాని చ భి
యేవ భజంతీ ష్వరుణోదయోపప్లవనీషు తారకాసు క్రమేణ చ సము
ద్గతచక్రవాకహృదయనివాసలగ్నానురాగ మి వాలోహితం మండల
ముద్వహతి సవితరి చంద్రాపీడః శిలాతలా దుత్థాయ ప్రక్షౌళితముఖ
10 కమలః కృతసంధ్యానమస్కృతిర్గృహీతతాంబూలః 'కేయూరక! విలోక
య-దేవీ కాదంబరీ ప్రబుధా నవా-క్వనా తిష్ఠ. తీ'త్యవోచత్. గతప్రతి
నివృత్తేన చతే న 'దేవ! మందరస్రాసాద స్యాధస్తా దంగణసాధవేదికా
యాం మహాశ్వేతయా సహవతిష్ఠత' ఇత్యా వేదితే గంధర్వరాజతనయా
మాలోకయితు మాజగామ. దదర్శచ ధవళభస్మకృతలలాటికాభి రక్ష.
15 మాలికాపరివర్తనప్రచలకరతలాభిః పాశుపతప్రతాచారిణీభిర్ధాతురాగా
రుణాంబరాభి శ్చ పరివ్రాజికాభిః పరిణతతాలఫలవల్కులలోహితవస్త్రా
భిశ్చ రక్తపటప్రతవాహినీభిః సితవసననిబిడనిబద్ధస్తనపరికరాభిశ్చ శ్వేత
పటవ్యంజనాభి ర్జటాజినమౌంజీవల్కులాషాఢధారిణీభి ర్వర్ణచిహ్నాభి
స్తావసీభిః సాక్షా దివ మంత్రదేవతాభిః పఠంతీభి ర్భగవతః శౌద్ధోదనే
20 స్త్ర్యంబకస్యాంబికాయాః కార్తికేయస్య విష్ణురశ్రవసో జిన స్యార్వ
విలోకితేశ్వరస్యార్వతో వైశ్వదేవస్య మార్తండస్య విరించస్య పుణ్యాః
స్తుతీ రుపాస్యమానాం అంతఃపురాభ్యర్చితా శ్చ సాదరం నమస్కారై
రాభాషణై రభ్యుత్థానై రాసన్నవేత్రాసనదానై శ్చ దర్శనాగత
గంధర్వరాజబాంధవవృద్ధాః సమ్మానయంతీం మహాశ్వేతాం పృష్ఠత శ్చ
25 సముపవిష్టేన కిన్నరమిథునేన ⁴మధురాభ్యాం వంశాభ్యాం దత్తోతాలే
కలగిరా గాయంత్యా నారదదుహిత్రా పత్యమానే చ సర్వమంగళ
మహీయసి మహాభారతేదత్తావధానాం పురోధ్యతే చ మణిదర్పణే తాం

బూలరాగబద్ధకృష్ణికాంధకారితాభ్యంతరం దశనజ్యోత్స్నాసిక్త
మున్నప్త మధూచ్ఛిష్టపట్టపాటల మధరం విలోకయంతిం శైవలత్పష్ట
యాచకర్ణపూరశిరీషప్రేషితోత్తానవిలోచనేన బద్ధమండలం భ్రమతా
భవనకలహంనేన ప్రభాతశశి నేవ క్రియమాణగమనప్రణామప్రదక్షి
ణాం కాదంబరీం చ సముపసృత్య కృతనమస్కార స్తస్యా మేవసుధా 5
వేదికాయాం విన్యస్త మాసనం భేజే. స్థిత్యావ కంచి త్కాలం మహా
శ్వేతాయా వదనం విలోక్య స్ఫురితకపోలోదరం మందస్థిత మకరోత్.
అసౌ తు తావ తైవ విదితాభిప్రాయా కాదంబరీ మబ్రవీత్.—‘సఖ!
భవత్యా గుణై శ్చంద్రాపీడ శ్చంద్రకాంత ఇవ చంద్రమయూపై రా
ద్ద్రిక్పతౌ న శక్నోతి వక్తుం, జిగమిషతి ఖలు కుమారః, పృష్ఠతో దుగఖ 10
మవిదితవృత్తాంతం రాజచక్ర మాస్తే, అపిచ యువయో ద్ధూర స్థి
తేయ మిదాసీం కమలినీకమలబాంధవయో రివ కుముదినీకుముద
నాథయో రివ ప్రీతి రా ప్రళయాత్, అతోఽభ్యనుజ్ఞానాతు భవతీ’తి.

అథ కాదంబరీ ‘సఖ! మహాశ్వేతే! స్వాధీనోఽయం సపరిజనః
కుమారస్య స్వ ఇవాంతరాత్తాక ఇవా త్రానురోధ’ ఇత్యభిధాయ గంధ 15
ర్వకుమారా నాహూయ ‘ప్రాపయత కుమారం స్వాం భూమి’ మిత్యా
దిదేశ. చంద్రాపీడోఽపృష్ఠాయ ప్రణమ్య ప్రథమం మహాశ్వేతాం
తతః కాదంబరీం తస్యా శ్చ ప్రేమస్నిగ్ధేన చతుషా మనసా చ గృహ్య
మాణో‘దేవి! కిం బ్రవీమి? బహుభాషిణో న శ్రద్ధధాతి లోకః, స్తర్త
వ్యోఽస్తి పరిజనకథాసు’ ఇత్యభిధాయ కన్యకాంతగపురా నిర్ణగమ 20
కాదంబరీవర్జ మశేషః కన్యకాజనో గుణగౌరవాకృష్టః పరవశ ఇవ తం
ప్రజన్త మా బహిస్తోరణా దనున వ్రాజ నిష్పత్తే చ కన్యకాజనే కేయా
రకేణోపసీతం వాజిన మారుహ్య గంధర్వకుమారకై స్తై రనుగమ్యమా
నో హేమకూటాత్ ప్రవృత్తో గంతుమ్. గచ్ఛత శ్చాస్య చిత్రరథతన
యాన కేవల మంతర్బహి రపిసైవ సర్వాశానిబంధ మాసీత్. తథాహి-25
తన్తయేనమాననేన విరహదుగ్ధానుశయలగ్నా మివపృష్ఠతః కృతమార్గ
గమననిరోధా మివ పురస్తాత్ నియోగాకులహృదయోత్కలికావే

శోత్తిస్తా మివ నభసి సమ్య గాలోకయితం వదనం విరహాతుర
మానసా మి వాసస్థితా మురస్థలే తా మేవ మృగలోచనాం దదర్శ.
క్రమేణ చ ప్రాప్య మహాశ్వేతా శ్రమం అచ్ఛోదసర స్తీరేసన్నివిష్ట
మింద్రాయుధఖురపుటానుసారేణై వాగత మాత్మస్కంధావార
5 మపశ్యత్ నిరర్థితాశేషగంధర్వకుమార శ్చ సానందేన సకు
తూహలేన సవిస్తయేన చ స్కంధావారవర్తినా జనేన ప్రణమ్యమానః
స్వభవనం వివేశ సమ్మానితప్రత్యక్షీకృతాశేషరాజలోక శ్చ వైశం
పాయనేన పత్రలేఖయా చ సహ 'ఏవం మహాశ్వేతా ఏవం కాదంబ
రీ ఏవం మదలేఖా ఏవం తమాలికా ఏవం కేయూరక' ఇ త్యన యైవ
10 కథయా ప్రాయా దివస మనైషీత్ కాదంబరీదూపదర్శన¹ద్విష్టేవ
నాస్య పురేవ ప్రీతి మకరోత్ రాజలక్ష్మీః. తా మేవ చ భవశేషాణా
మాబద్ధరణరణకేన చేతసా చింతయతో జాగ్రత ఏ వాస్య సా జగామ
రాత్రిః. అపరేద్యు శ్చ సముత్థితే భగవతి రవౌ ఆస్థానమండపగతః
తద్గతే నైవ మనసా సహ నైవ ప్రతీహారేణ సహ ప్రవిశంతం కేయా
15 రకం దదర్శ దూరా దేవ చ ఊతితః స్ఫుర్భినా మాళినా కృతపాదప
తనం 'ఏ హ్యేహి' త్యుక్త్వా ప్రథమ మపాంగవిసర్పిణా చక్షుషా
తతో² రోమోద్గమేన పశ్చాద్భుజాభ్యాం ప్రధావితః³ ప్రసృతమాలి
లింగ గాఢమ్. ఉపావేశయ చైచ్చిన మాత్మనః సమీప ఏవ పప్రచ్ఛ చ
స్థితసుథాధవళీకృతాక్షరం ఊరత్ప్రీతిద్రవమయ మివ వచన మాదృ
20 తః 'కేయూరక! కథయ కుశలినీ దేవీ ససఖిజనా కాదంబరీ భగవతీ
మహాశ్వేతా' చేతి. అసౌ తు తేన రాజసూనోః ప్రీతిప్రకర్షజన్తనా
స్థితే నైవ స్పృశిత ఇ వానులిప్త ఇవ సద్య ఏ వాపగతాధ్వభేదః
ప్రణ మ్యాదృతతర మవోచత్. — 'అద్య కుశలినీ యా మేషం దేవః
పృచ్ఛ తీ' త్యబిధాయ అపనీ యార్ద్రకర్పటాపకుంతితం 'విషసూత్ర
25 సంయతముఖ మార్ద్రచందనపంకనన్యస్తబాలమృణాళవలయముద్రం నలి
నీపత్రపుట మదర్శయత్ ఉడ్డాట్య చ తత్ర కాదంబరీ ప్రహితాన్యభి
జ్ఞానా న్యదర్శయత్. త ద్యథా మరకతహరింతి న్యవనీతత్వఞ్చిచారు
మజ్జరీభాంజి ఊరీణిపూగీఫలాని శుక కామినీకపోలపాండునితాంబూలీ

1 విద్విష్టేవ. 2 హృదయేన తతోరోమోద్గమేన. 3 ప్రధితం తం. 4 విససూత్ర.

దశాని హరశిరశ్చంద్రఖండస్థూలశకలం చ కర్పూర మతిబహుశమ్మ
గమదామోదమనోహరం చ మలయజవిలేపనమ్. అబ్రవీచ్ఛ—
'చూడామణిచుంబినాకోమలాంగుళివివరవినిర్గతలోహితాంశుజాలేనాం
జలినా దేవ మర్చయతి దేవీ కాదంబరీ - మహాశ్వేతా చ, సకంఠ
గ్రహేణకుశలవచసా-పర్యస్తశిఖండమాణిక్యజ్యోత్స్నాస్పిపితలలాటే 5
న చ నమస్కారేణ మదలేఖా-క్షితితలఘటితసీమంతమకరికాకోటికో
ణేనసకలకన్యాలోక శ్చ-సచరణరజసస్సర్వేనచ పాదప్రణామేన తమా
లికా, సందిప్తం చ తవ మహాశ్వేతయా 'ధన్యాః ఖలు తే యేహం
గతోఽసి చతుషో ర్విషయం, తథా నామ సమక్షం భవత స్తే తుహి
నశీతలా శ్చంద్రమయా ఇవ గుణా విరహే వివస్వన్తయా ఇవ సంవృ10
త్తాః, స్పృహయంతి ఖలు జనాః కథ మపి దైవోపపాదితాయామృ
తోత్పత్తివాసరా యే వాతీతదివసాయ త్వయా విముక్తం వినివృత్త
మహోత్సవాలస మివ వర్తతే గంధర్వరాజనగరమ్, జానాసి చ మాం
కృతసకలపరిత్యాగాం, తథా ఒప్యకారణపక్షపాతినం భవంతం ద్రష్టు
మిచ్ఛతి అనిచ్ఛంత్యా అపి మే బలా దివ హృదయమ్, అపి చ బలవ15
దస్వస్థశరీరా కాదంబరీ, స్తరతి చ స్తేరాననం స్తరకల్పం త్వమ్, అతః
పున రాగమనగౌరవేణార్హసి మాం గుణవదభిమానినీం కర్తుం,
ఉదారజనాదరోహి బహుమాన మారోపయతి, అవశ్యం సోధవ్యా
చేయ మస్తద్విధజనపరిచయకదర్శనా కుమారేణ, భవత్సుజన తైవ
జనయ త్వనుచితం సందేశప్రాగల్భ్యమ్, ఏష దేవస్య శయనీయే వి20
స్తృతః శేషో హఃః ప్రహితః' ఇ త్యుత్తరీయపటాంతసంయతం సూక్ష్మ
సూత్రవివరనిస్సృతై రంశుసంతానై స్సంసూచ్యమానం విముచ్య చా
మర గ్రాహిణ్యాః క రే సమర్పితవాన్.

అథ చంద్రాపీఠో 'మహాశ్వేతాచరణారాధనతపఃఫల మిదం
యదేవం పరిజనేఒప్యనుస్తరణాదికం ప్రసాదభార మతిమహాంత మా25
రోపయతి దేవీ కాదంబరీ' ఇత్యుక్త్వా తత్సర్వం శిరసి కృత్వా స్వయ
మేవ జగ్రాహ. తేన చ కాదంబర్యాః కపాలలావణ్యే నేవ గళితేన
స్థితావలోకే నేవ రసతా ముపనీతేన హృదయేనేవ ద్రుతేన గుణ

గణే నేవ నిష్యందితేన స్పర్శవతాఽఽహ్లాదినా సురభిణా చ విలేపనేన
విలిప్యతమేవ కణ్ఠే హార మకరోత్. ఆగ్రహీతతాంబూలశ్చ ముహూ
ర్తా ది వోత్థాయ వామభామనా స్కంధదేశే సమవలంబ్య కేయా
రకమూర్ధ్వస్థితవక్రతయథాక్రియమాణసమ్మానముదితంప్రధానరాజ
5 లోకం విసృజ్య శనై శ్శనై గ్గంధమాదనం కరిణం ద్రష్టు మయాసీత్.
తత్ర చ స్థిత్యాక్షణమివ తస్మై స్వయ మేవ నిజనఖాంశుజాలజటిలం
సమృణాశ మివ శష్పకబల మవకీర్య వల్లభతురంగమమందురాభిముఖః
ప్రతస్థే. గచ్ఛం శ్చోభయతః కించిత్కించి దివతీర్యగ్వలితవదనః పరిజనం
విలోకయాంబభూవ అథచి త్తజ్జగప్రతీహరైః ప్రతిషిద్ధానుగమనేనిఖిలే

10 సముత్సారి తేపరిజనే కేయూరకద్వితీయవవమందురాంప్రవివేశ. ఉత్సా
రణభయసంభ్రాంతలోచనేషు ప్రణమ్యాపసృతేషు మందురాపాలేషు
ఇంద్రాయుధస్య పృష్ఠావకుణ్ఠనపటం కించి దేకపార్శ్వగళితం సమీకు
ర్వన్నుత్సారయం శ్చ కోణితనేత్రత్రిభాగస్య దృష్టినిరోధినీం కుంకు
మకపిలాం కేసరసటాం ఖుర - ిథోరణివిన్యస్తచరణో లీలామన్దం మన్దు

15 రాదారుదత్తదేహభరః సకుతూహల మువాచః—‘కేయూరక! కథయ
మన్నిర్గమా దారభ్య కో వా పృత్తాంతో గంధర్వరాజకులే? కేన వా
వ్యాపారేణవాసర మతిసీతవతీ గంధర్వరాజపుత్రీ? కిం వాఽకరో న్నహః
శ్వేతా? కి మభాషత వా మదలేఖా? కేవాఽభవ న్నాలాపాః పరిజనస్య?
భవతో వాకో వ్యాపార ఆసీత్? ఆసీద్వాకాచి దస్తదాశ్రయణీకథా?’,

20 కేయూరక స్తు సర్వ మాచచక్షేః—‘దేవ! శ్రూయతాం, నిర్గతే త్వయి
హృదయసహస్రప్రయాణపటహాకలకల మివనూపురచక్రక్షణితేన కన్య
కాంతశపురే కుర్వతీ దేవీ కాదంబరీ సపరిజనా సౌధశిఖర మారుహ్య
తురగధూళిరేఖాధూసరం దేవ సైవ్య గమనమార్గ మాలోకితవతీ,
తిరోహితదర్శనే చ దేవే మదలేఖాస్కంధనిక్షిప్తముఖీ ప్రీత్యా తం
25 దిగంతం దుగ్ధోదధిధవళైః ప్లావయంతీవ దృష్టిపాతై స్సితాతపత్రాప
దేశేన శశినే వేర్వ్యయా నివార్యమాణరవికరస్పర్శా సుచిరం తత్రైవ
స్థితవతీ, తస్మా చ్చ కథ మపి సఖేద మవతీర్య క్షణమి వాస్థానమండ

వే స్థి త్వోత్తాయ స్థలనభి యేవ నివేద్యమానోపహారకుసుమా శబ్దా
యమానై ర్మధుకరైః జలధారాధవశనఖమయూఖోన్ముఖానా మను
గళం గళద్భి ర్వలయైః కంఠబంధా ని వోపపాదయంతీ కేకారవోద్వి
గ్నా భవనశిఖండినాం పదే పదే చ కుసుమధవళా కరేణ గృహ
లతాపల్లవా మనసా చ దేవస్య గుణగణా నవలంబమానా త మేవ 5
క్రీడాపర్వతక మాగతవతీ యత్ర స్థితవా దేవః, త ము వీత్య చ 'దేవే
నాత్ర మరకతశిలామకరి కాప్రణాశప్రసవణసిచ్యమానహరితలతామం
డపే శీకరిణి శిలాతలే స్థితమ్-అత్ర గన్ధోదకపరిమళలీనాళిజాలజటిలశిలా
ప్రదేశేన్నా తమ్-అత్ర కుసుమధూళినీకతిలే గిరి¹నదీ కాననతటే భగవా
నర్చిత శ్శూలపాణిః-అత్ర ప్రేపితశశధరరోచిషి స్ఫాటికశిలాతలే భు¹⁰
క్తమ్-అత్ర సంక్రాంతచందనరసలాంఛనే ముక్తాశైలశిలాపట్టే సుప్తమ్,
ఇతి పరిజనేన పునరుక్తం నివేద్యమానాని దేవ సైవ స్థానచిహ్నాని
పశ్యంతీ క్షపితవతీ దివసమ్, దివసావసానే చ కథ మపి మహాశ్వేతా
ప్రయత్నా దనభిమత మపి తస్మి న్నేవ స్ఫటికమణివేశ్శ న్యాహార మ
కరోత్, అస్త ముపగతే చ భగవతి రవా పుదితే చంద్రమసి తత్రైవ¹⁵
కం చి త్కాలం స్థిత్యా చంద్రకాంతమయీవ చంద్రోదయే ప్రత్యా
ర్దీ²కృతతనుః చంద్రబింబప్రవేశభయే నేవ కరా కపోలయూః కృత్వా
కి మపి చింతయంతీ ముకుళితేక్షణా క్షణమాత్రం స్థి త్వోత్తాయ విమల
నఖనిపతితశశిప్రతిమాభరగురూణీవ కృచ్ఛా³ దుత్క్షిపంతీ లీలా
మంధరగమనపటూని పదాని శయ్యాగృహ మగాత్, శయననిక్షిప్త²⁰
గాత్రయష్టి శ్చ తతః ప్రభృతి ప్రబలయా శిరోవేదనయా విచేష్టమా
నా దారుణేన చ దాహరూపిణా జ్వరేణ అభిభూయమానా కేనాప్యా
ధినా మంగళప్రదీపైః కుముదాకరై శ్చ⁴ సార్థ మనిమిలితలోకనా
దుగళదుగళేన క్షణదా మనైషీత్, ఉషసి చ మా మాహూయ దేవ
స్య వార్తావ్యతికరోపాలంభాయ సోపాలంభ మాదిష్టవతీ.' 25

చంద్రాపీడ స్త దాకర్ణ్య జిగమిషుః 'అశ్వో²శ్వ' ఇతివదన్ భవ
నాన్నిర్యయా. ఆరోపితపర్యాణం చ త్వరితతురగపరిచారకోపనీత

మింద్రాయుధ మారుహ్య పశ్చా దారోహ్య పత్ర లేఖాం స్కంధావా
 రే స్థాపయిత్వా వైశంపాయన మశేషం పరిజనం నివర్త్య చ అన్యతు
 రగారూఢేనై వకేయూరకేణానుగమ్యమానో హేమకూటం యయా.
 ఆసాద్య చ కాదంబరీభవనద్వార మవతతార తురగాత్. అవతీర్య చ
 5 ద్వారపాలార్పితతురంగః కాదంబరీప్రథమదర్శనకుతూహలిన్యా చ
 పత్రలేఖయా చానుగమ్యమానః ప్రవిశ్య 'క్వ దేవీ కాదంబరీ తిష్ఠతి?' ఇ
 సమ్ముఖాగత మన్యతమం వర్షవర మప్రాక్షిత్. కృతప్రణామేన చ తేన
 'దేవ! మత్తమయూరస్య క్రిడాపర్వతక స్యాధస్తా త్కమలవనదీర్ఘి
 కాతీరే విరచితం హిమగృహ మధ్యాస్తే' ఇ త్యావేదితే కేయూరకే
 10 ణోపదిశ్యమానవర్త్యా ప్రమదవనమధ్యేన గత్వా కిం చి దధ్యానం
 మరకతహరితానాం కదలీ¹వనానాం ప్రభయా శష్పీకృతరవికిరణం
 హరితాయమానం దివసం దదర్శ. తేషాం చ మధ్యే నిరంతరనలినీ
 దళచ్ఛన్నం హిమగృహ మపశ్యత్. తస్మా చ్చ నిష్పతంత మా
 ద్ద్రాశ్శుకచ్ఛలే నాచ్ఛోదజలేనేవ సంవీతం బాహులతావిధృతై ర్నృ
 15 ణాశవలయై రాభరణకై రివ ధవళితావయవ మాపాండుభి శ్చైకశ్ర
 వణాశ్రయై స్తాటంకికృతైః కేతకీగర్భదళై రుపసాసితదంతపత్ర మాలి
 ఖితచందనలలాటికాని ముఖారవిందాని బద్ధసౌభాగ్య²పదానీవ దధా
 నం కృతచందనబిందువిశేషకాం శ్చ దివాపి స్పర్శలోభస్థితేందుప్రతి
 బింబా నివ కపోలా నుద్వహంత మపహృతాశేషశిరీషసౌభాగ్యాభిః
 20 శ్చై వలమంజరీభిః కృతకర్ణవూరం కర్పూరధూళిధూసరేషు మలయజరస
 లవాలిలేషు వకుళావలీవలయిషు స్తనేషు న్యస్తనలినీపత్రప్రావరణ
 మనవరతచందనచర్చాప్రణయనపాండురైః సంతాపరోషమృదితచంద్ర
 కరై రివ కరైః కల్పితమృణాళదండాని బిసతంతుమయాని చామరాణి
 బిభ్రాణ మున్నాళై శ్చ కుముదైః కువలయైః కదలీదళైః కమలినీ
 25 పలాశైః కుసుమస్తబ్దకై శ్చాతపత్రీకృతై ర్ని వారితాతపం జలదేవ
 తానా మివ సమూహం వరుణశ్రియా మివ సమాగమం శరదా మివ
 సమాజం సరసీనా మివ గోష్ఠీబంధం శిశిరోపచారనిపుణం కాదంబర్యాః
 శరీరపరిచారకం శరీరప్రాయం పరిజన మద్రాక్షిత్.

తేన చ ప్రణమ్యమానః పాద¹తలపతనభయా దివ త్వరితాపస్య
 తేన దీయమానమార్గః చందనపంకకృతవేదికానాం పుండరీకకలి కాఘ
 టితఘంటికానాం వికసితసింధువారకుసుమమంజరీచామరాణాం లంబిత
 స్థూలమల్లి కాముకుళహారాణా మాబద్ధలవంగచందనమాలికానాం ఛో
 లాయమానకుముద దామధ్వజానాం మృణాళవేత్రహస్తాభి ర్గృహీత 5
 రుచిరకుసుమాభరణాభి ర్మధులక్ష్మీప్రకృతిభి రివద్వారపాలికాభి రధిష్ఠి
 తానాం కదళీతోరణానాం తలేన ప్రవిశ్య సర్వతో నిశ్చష్టదృష్టి ర్దృష్ట
 వాక్. — క్వచి దుభయ²తటాంతర్నిఖాతతమాలపల్లవకృతవనలేఖాః
 కుముదధూళివాలుకాపులినమాలినీ శ్చందనరసేనప్రవర్త్యమానాగృ
 హనది కాః, క్వచిన్ని చుళమంజరీరచితరక్తచామరాణాం జలాద్భ్రవితాన 10
 కానాం తలేషు ససిందూరకుట్టిమేషు ఆస్తీర్యమాణాని రక్తపంకజశయ
 నాని. క్వచిదేలారసేన సిచ్యమానాని స్పర్శానుమేయభి త్తీనిస్ఫటికభవ
 నాని, క్వచిచ్ఛిరీషపత్తకృతిశాద్వలానాం మృణాళధారాగృహాణాం శిఖర
 మారోప్యమాణానాం ధారాకదంబధూళిధూసరితానాం యంత్రమ
 యూరకాణాం కదంబకాని, క్వచి త్సహకారతోరససిక్తై ర్జంబూపల్లవై 15
 రాచ్ఛాద్యమానాభ్యంతరాః పల్లశాలాః, క్వచి త్క్రిడితకృత్రిమకరికల
 భయనాథకాకులీక్రియమాణాః కాంచనకమలినికాః, క్వచి ద్గంధోదక
 కూపేషు బద్ధకాంచనసుధాపంక కామవీలేషు స్థూలబిసలతాదండఘటిత
 దండార కాణి ³కనకకేతకదళజలద్రోణికాని కువలయావలీరజ్జుభి ర్గ్రభ్య
 మానాని కమలపత్రపుటఘటితఘటియంత్ర కాణి, క్వచి త్స్ఫటికబలాకా 20
⁴వలీ ర్వాంతవారిధారా లిఖితేంద్రాయుధాః సంచార్యమాణా మాయా
 మేఘమాలాః, క్వచిదుపాంతప్రరూఢపాండుయవాంకురాసు⁵తరుణమా
 లతీకుట్టలదంతురితతరంగాసు హరిచందనద్రవవాపికాసు శిశిరీక్రియ
 మాణా హారయష్టిః, క్వచి స్తుక్తాఫలక్షోదరచితాలవాలకా అనవరత
 స్థూలజలబిందుదుర్దిన ముత్సృజతః ⁶పత్రవృక్ష కా క్వచి ద్విధుతపక్ష 25
 నిక్షిప్తశీకరాసీతసీహారా భ్రమంతీ ర్యంత్రమయీః పత్రశకునిశ్రేణీః,
 క్వచి న్నధుకరకింకిణీపంక్తిపటుతరరవా⁷బధ్యమానాః కుసుమదామదో

1 నభవతన. 2 తటనిఖాత. 3 తరుళక్తైః. 4 కృతక. 5 పలీవాంత. 6 తరత్తరుణ.
 7 యంత్రవృక్ష. 8 బాధ్యమానాః.

- లాః, క్వచిదుదరాహాధనిర్గతోన్నా లనళినీచ్ఛదచ్ఛాదితముఖాన్ ప్రవే
శ్యమానాన్ శాతకుంభకుంభాన్ క్వచిద్వృటితకదళిగర్భస్తంభదండాని
బధ్యమానచారువంశాకృతీని కుసుమస్తబకాతపత్రాణి, క్వచి త్కర
మృదితకర్పూరపల్లవరసే నాధివాస్యమానాని బిసతంతుమయా న్యంశు
5 కాని, క్వచిల్లవలీఫలద్రవేణాద్రిక్రియమాణాం స్త్రుణశూకమంజరీకర్ణ
పూరాన్, క్వచిదంభోజినీదళవ్యజనై ర్వీజ్యమానా నుపలభాజనభాజః
శీతౌషధిరసాన్, అన్యం వైచంప్రకారాన్ శిశిరోపచారోపకరణ
పరికల్పనావ్యాపారాన్ పరిజనేనకృతాన్ క్రియమాణాం శ్చ వీక్షమా
ణో హిమగృహకస్య మధ్యభాగం హృదయమివ హిమవతః జలక్రీడా
10 గృహ మివ ప్రచేతసః జన్మభూమిమివ సర్వచంద్రకలానాం కులగృహ
మివ సర్వచందనవనదేవతానాం ప్రభవ మివ సర్వచంద్రమణీనాం ని
వాస మివ సర్వమాఘమాసయామినీనాం సంకేతసదన మివ సర్వప్రా
వృషాం గ్రీష్మోష్ణాపనోదోద్దేశ మివ సర్వనిమ్నగానాం బడబానలసం
తాపాపనోదననివాస మివ సర్వసాగరాణాం వైద్యుతదహనదాహప్రతీ
15 కారస్థాన మివ సర్వజలధరాణా మిందువిరహదుస్సహదివసాతివాహన
స్థాన మివ కుముదినీనాం హరహుతాశననిర్వాపణక్షేత్రమివ మకరధ్వ
జస్య దినకరకరై రపి సర్వతో జలయంత్రధారాసహస్రసముత్సరితై
రతిశీతస్పర్శభయనివృత్తై రివ పరిహృత మనిలై రపి కదంబకేసరోత్కర
వాహిభిః కంటకితై రివానుగతం కదళీవనై రివ పవనచలితదళై ర్జ్వాడ్య
20 జనితవేషభుభి రివ పరివారిత మళిభి రపి కుసుమామోదమదముఖై
రాబద్ధదంతవీణై రివ వాచాలితం లతాభి రపి నిరంతరమధుకరపటలజటి
లాభిర్గృహీతనీలప్రావరణకాభి రివ విరాజిత మాససాద క్రమేణ చ
తత్రాంత ర్భూహిశ్చాతిబహుళేన పిండహార్యేణో వోపలిప్యమానోఽతి
శీతలేన స్పర్శే నామన్యత ఆత్మనో మనశ్చంద్రమయం కుముదమయా
25 నీంద్రియాణిజ్యోత్స్నామయాన్యంగానిమృణాళి కామయ్యాంధియమ్.
అగణయ చ్చ ²నీహారమయా నర్మకిరణాన్ చందనమయ మాతపం
కర్పూరమయం పవనముదకమయం కాలం తుషారమయం త్రిభువనం.

ఏవంవిధస్య చ త సైక్యకదేశే సఖికదంబకపరివృతా మఖిలసరి
 త్పరి వారామివ భగవతీం గంగాంహిమవతో¹ గుహితలగతాం కుల్యా
 భ్రమిభ్రమితేన కర్పూరరసస్తోతసా కృతపరివేషాయా మృణాళదండ
 మండపికాయా స్తలే కుసుమశయన మధిశయానాం హారాంగద
 వలయరశనా నూపురై ర్మృణాళమమై ర్నిగళై రివ సయతామిర్వ్యం త
 యా మన్మథేన చందనధవళే స్పృష్టా మివ లలాటే శశలాంఛనేన
 బాష్పవారివాహిని చుంబితా మివ చతుషి వరుణేన వర్ధితనిశ్వాస
 మరుతి² దృష్టా మివ ముఖే మాతరిశ్వనా సంతాపప్రతప్తేష్వధ్యాసితా
 మి వాంగేషు పతంగేన కందర్పదాహదీపితే గృహీతా మివ హృదయే
 హుతభుజా న్వేదిని పరిష్కృతా మివ వపుషి జలేన దైవతై రపి విలుప్య¹⁰
 మానసాభాగ్యా మివ సర్వశః హృదయేన సహ ప్రియతమసమీప మి
 వోపగతై రంగై రుపజనితదౌర్బల్యాం ఆశ్యానచందనపాండురం చ
 రోమాంచ మనవరతహరస్పర్శలగ్నం ముక్తాఫలకీరణపుంజ మి వోద్వ
 హంతీం న్వేదశీకరిణీం చ కపోలపాలీం పక్షపవనేన వీజయద్భిరనుకంప్య
 మానా మివావతంసకుసుమమధుకరైః³ అవతంసకుసుమమధుకరరవ¹⁵
 దవదహనదగ్ధ మివ శ్రోత్ర మపాంగనిర్గతే నాశ్రుస్తోతసా సింఛంతీ
 మతిప్రవృత్తస్య చాశ్రుణో నిర్వాహప్రణాళికామివ కర్పూరకేతకీకలి
 కాం కర్ణై కలయంతీ మాయతశ్వాసవిధుతితరళితేన చ సంతాపభయ
 పలాయమానేన దేహప్రభావితానే నేవాంశుకేన విముచ్యమానకుచక
 లణామాపతత్ప్రబలచామర ప్రతిబింబంకుచకలశయుగళం ప్రియాంతిక²⁰
 గమనోన్ముక్త్యకృతపక్షమివ కరతలేన నిరుంధంతీం ముహుర్ముహుర్బుజ
 లతయా తుషారశిలాసాలభంజికా మాలింగంతీం ముహుః కపోలఫల
 కేన కర్పూరపుత్రికా మాశ్లిష్యంతీం ముహుశ్చరణారవిందేన చందన
 పరిక ప్రతియాతనా⁴ మామృశంతీం స్తనసంక్రాంతే నాత్మముఖే నాపి
 కుతూహాలి నేవ పరివృత్య విలోక్యమానాంకర్ణపూరపల్లవేనాపిస్వప్రతి²⁵
 బింబపల్లవశాయి నా సోత్కణ్ఠే నేవ చుంబ్యమానకపోలఫలకాం హారై
 రపి ముక్తాత్తభి ర్నదనపరవశై రివ ప్రసారితకరై రాలింగ్యమానాం
 మణిదర్పణ మురసి నిహితం⁵ నోదేతవ్యమద్య త్వయేతిజీవితస్పర్శమయం

1 గృహ చల. 2 దృష్టామివ. 3 అవతంసమధుకర. 4 మాస్పృశంతీం. 5 నోదికవ్యచుద్యేతి.

శపథం శశిన మివ కారయంతీం కరిణీ మివ సమ్ముఖాగత ప్రమదవనగంధ
 వారణప్రసారితకరాం ప్రస్థితా మి వానభీష్టదక్షిణవాతమ్మగాగమనాం
 మదనాభిషేకవేదికా మివ కమలావృతచందనధవళపయోధరకలశావ
 ష్టబ్ధపార్శ్వమా కాశకమలినీమిచస్వచ్ఛాంబరతలదృశ్యమానమ్మణాశ
 5) కోమలారుమూలాం కుసుమ¹చాపచాప లేఖామివ మదనారోపితగుణ
 కోటికాంతతరాం మధుమాసదేవతా మివ శిశిరహరిణీం మధుకరీ మివ
 కుసుమమార్గణాకులాం చందనవిలేపనా మనంగరాగిణీం చ బాలాం
 మన్తభజననీం చ మృణాళినీ మభ్యర్థితతుషారస్పర్శాం చ కాదంబరీం
 వ్యలోకయత్.

- 10 అథ సా యథాదర్శన మాగ త్యాగత్య చంద్రాపీడాగమన
 మావేదయంతం పరిజన ముత్తరళతారకేణ చక్షుషా 'కథయ కిం సత్య
 మాగతః? దృష్టస్త్వయాకీయ త్యద్వని? క్వాసా? ఇతి ప్రతిముఖం సిక్షీ
 ప్తనానాక్షరం పప్రచ్ఛ. ప్రవర్థమానధవళిమ్నా చక్షుషా దృష్ట్వా చ
 సమ్ముఖ మాపతంతం దూరా దేవ వరారోహః నవగ్రాహః కరిణీ
 15) వారు స్తంభవిధృతా విచేష్టమానాంగీ కుసుమశయనపరిమళోపగతైః
 పరవశా ముఖరైః మధుకరకులై రి వోత్థాప్యమానా సంభ్రమచ్యుతో
 త్తరీయాంశుకా హరికిరణా నురసి కర్తు మిచ్ఛంతీ మణికుట్టిమనిహితేన
 వామకరతలేన హస్తావలంబనం నిజప్రతిమా మివ యాచమానాస్తస్త
 కేశకలాపసంయమన శ్రమితేన గళత్స్వేదసలిలేన దక్షిణకరేణ అభ్యు
 20) క్ష్యే వాత్సాన మర్పయంతీ వలితక్రికతామృత్రివళీతరంగితరోమరా
 జితయా నిష్పీడ్యమానేన సర్వరసా ననంగేన అంతఃప్రవిష్టలలాటికా
 చందనరసమిశ్ర మివ చక్షుషా క్షరంతీ శిశిర మానందజల మానంద
 వారిబిందువేణికయా శిఖిణావతంసధూళిధూసరం ప్రియప్రతిమా
 ప్రవేశలోభేనేచకపోలఫలకంప్రక్షాళయంతీలలాటికాచందనభ గేణేవ
 25) కించిదధోముఖీ తత్క్షణమపాంగభాగపుంజితతారకయా తన్ముఖలగ్న
 యేవ దీప్తయా దృష్ట్వా కృష్యమాణా కుసుమశయనా దుత్తస్థా.
 చంద్రాపీడస్తు సముపసృత్య పూర్వవదేవ తాం మహాశ్వేతాం ప్రణామ
 పురస్సరం దర్శితవినయః ప్రణామ. కృతప్రతిప్రణామాయాం చ

తస్యాం పున స్తస్మిన్నేవ కుసుమశయనే సముపవిష్టాయాం ప్రతీహార్యా
సముపసీతాం జాంబూనదమయీ మాసందికాం రోచిష్ఠరత్న ప్రత్యు
ప్తపాదాం పాదేనైవోత్సర్య క్షితావేవోపావిశత్. అథ కేయూ
రకో 'దేవస్య చంద్రావీడస్య ప్రసాదభూమి రేషా పత్రలేఖా నామ
తాంబూలకరంకవాహినీ' ఇత్యభిధాయ పత్రలేఖా మదర్శయత్. 5
అథ కాదంబరీ దృష్ట్వా తాం 'ఆహో మానుషీషు పక్షపాతగప్రజాపతేః'
ఇతి చింతయాంబభూవ కృతప్రణామాం చ తాం సాదర 'మే
హ్యేహి' త్యభిధాయాత్తనః సమీపే సకుతూహలం పరిజనదృశ్యమా
నాం పృష్ఠతః సముపావేశయత్ దర్శనాదేవోపారూఢప్రీత్యతిశయా
చ ముహుర్దుష్టు రేనాం సోపగ్రహం కరకిసలయేన పస్పర్శ. 10

చంద్రావీడస్తు సపది కృతసకలాగమనోచితోపచారః తదవస్థాం
చిత్తరథతనయా మాలో క్యాచింతయత్:—'అతిదుర్విదగ్ధం హి మే
హృదయ మద్యాపి న శ్రద్ధధాలి, భవతు పృచ్ఛామి తావ దేనాం నిపు
ణాలా పేన' ఇతి. ప్రకాశమబ్రవీత్:—'దేవి! జానామి కామరతినిమిత్తి
కృత్య ప్రవృత్తోఽయ మవిరళసంతాపతీవో వ్యాధిః, సుతను! సత్యం న 15
తథాత్వామేష వ్యథయతి యథాఽస్తాః. ఇచ్ఛామి దేహదానేనాపి
స్వస్థా మత్ర భవతీం కిర్తుం, ఉత్కంపినీ మనుకంఠమానస్య కుసుమేషు
వీడయా పతితా మవేక్షమాణస్య పతతీవ హృదయమ్, 'అనంగదే
తనుభూతే తే భుజలతే, గాఢసంతాపయా చ దృష్ట్వా వహసి స్థలకమ
లినీ మివ రక్తతామరసామ్, 'అపి చ అనవరతకృతాశ్రు బిందుపాతేన 20
వర్తతే ముక్తాభరణతా, గృహాణ స్వయంవరార్హాణి మంగళప్రసాద
నాని, సకుసుమశిలీముఖా హి శోభతే నవా లతా' ఇతి. అథ కాదంబరీ
బాలతయా స్వభావముద్గాఽపి కందర్పేణోపదిష్టయేవ ప్రజ్ఞయా తమ
శేష మస్యా వ్యక్తవ్యాహరసూచిత మర్థం మనసా జగ్రహ మనోర
థానాం తు తావతీం భూమి మసంభావయంతీ శాలీనతాం చావలంబ 25
మానా తూష్ణిమేవాసీత్. కేవల ముత్పాదితాన్యవ్యపదేశా తత్క్షణం
తమననామోదమధుకరపటలాంధకారితం ద్రష్టుమివ స్థితాలోకమక
రోత్ తతో మదలేఖా ప్రత్యవాదీత్:—'కుమార! కిం కథయామి?

దారుణోఽయమకథనీయగి ఖలు సంతాపః, అపి చ¹సుకుమారభావో
 వేతాయాగి కిమివాస్యా యన్న సంతాపాయ? తథాహి —మృణాలి
 న్యాః శిశిరకిసలయమపి హుతాశనాయతే, జ్యోత్స్నాఽప్యాతపాయ
 తే, నను కిసలయతాలవృంతవాలై ర్తనసి జాయమానం కిం న పశ్యసి
 5 భేదం? ధీరత్వమేవ ప్రాణసంధారణహేతు రస్యాః' ఇతి. కాదంబరీ
 హృదయేన త మేవ మదలేఖాలాప మస్య ప్రత్యుత్తరీచకార. చంద్రా
 పీఠోఽప్యభయథా ఘటమానార్థతయా సందేహాడోలారూఢేనైవ
 చేతసా మహాశ్వేతయా సహ ప్రీత్యుపచయచతురాభి ర్మధురాలాప
 గర్భాభిః కథాభి ర్మహంతం 'క'లం చ స్థిత్యా త కైవ మహతా
 10 యత్నై న మోచయిత్వాఽఽత్తానం స్కంధావారగమనాయ కాదం
 బరీభవనాన్నిర్యయా.

నిర్గతం చ తురంగ మారురుక్షంతం పశ్యా దాగత్య కేయూర
 కోఽభిహితవాః—'దేవ! మదలేఖా విజ్ఞాపయతి, దేవీ కాదంబరీ
 ప్రథమదర్శనజనితప్రీతిగి పత్రలేఖాం నివర్త్యమానా మిచ్ఛతి పశ్యా
 15 ద్యాస్యతీతి-శ్రుత్వా దేవః ప్రమాణ'మితి. ఏతదాకర్ణ్య చంద్రాపీఠః 'కే
 యూరక! ధన్యా స్పృహణీయాచపత్ర లేఖా యామేవ మనుబధ్నాతి-
 దుర్లభో దేవీ ప్రసాదః-ప్రవేశ్యతా' మిత్యభిధాయ పునః స్కంధా
 వార మేవ² జగామ ప్రశన్నేవ పితుస్సమీపాదాగత మభిజాతతర
 మాలేఖహరక మద్రాక్షీత్ ధృతతురంగమశ్చ ప్రీతివిష్ఫురితేన చ
 20 తుషా దూరా దేవాపృచ్ఛత్.—'అంగ! కచ్చిత్ కుశలీ తాత స్సమా
 సర్వేణ పరిజనేన అంబా చ సర్వాంతగి పురైః?' ఇతి. అథాసానుపసృత్య
 ప్రణామానంతరం 'దేవ! యథాజ్ఞాపయ సీ' త్యభిధాయ లేఖద్వితయ
 మర్పయాంబభూవ. యువరాజస్తు శిరసి కృత్వా స్వయమేవ చ
 త దుస్తుచ్య క్రవశః పపాత.

25 'స్వస్త్వజ్ఞయినీతః సకలరాజన్యశిఖండశేఖరికృతచరణారవిందః
 పరమమాహేశ్వరో మహారాజాధిరాజో దేవస్తారాపీఠ స్సర్వసంపదా
 మాయతనం చంద్రాపీఠ ముదంచచ్ఛారుచూడామణిమరీచికచుంబి

న్యూత్తమాంగే చుంబన్నందయతి, కుశలిన్యః ప్రజాః, కింతు కియా
 నపి కాలో భవతో దృష్టస్య గతః, బలవదుత్కంఠితం నో హృదయం,
 దేవీ చ సహంతకపురై ర్హని ముపసీతా, అతో లేఖవాచనవిరతి
 'రేవ ప్రయాణకాలతాం నేతవ్యా' ఇతి. శుకనాసప్రేషితే ద్వితీయేఽ
 ప్యముమేవార్థం లిఖిత మవాచయత్. అస్మిన్నేవావసరే సముప
 సృత్య వై శంపాయనోఽపి లేఖద్వితయ మపర మాత్మీయ మస్తా దభి
 న్నార్థమేవాదర్శయత్. అథ 'యథాఽఽజ్ఞాపయతి తాతః' ఇత్యుక్త్వా
 తథైవ తురగాధిరూఢః ప్రయాణపటహ మవాదయత్. సమీపే
 స్థితం చ మహతా శ్వేతాశ్వీయేన పరివృతం మహాబలాధిక్యతం బలా
 హాకపుత్రం మేఘనాదనామాన మాదిదేశః— 'భవతా పత్రలేఖ10
 యా సహాగంతవ్యం, నియతం చ కేయూరకస్తామాదాయైతావతీం
 భూమిమాగమిష్యతి, తన్మథేన విజ్ఞాప్య ప్రణమ్య దేవీ కాదంబరీ,
 నన్వియం సా త్రిభువననిందనీయా నిరనురోధా నిష్పరిచయా చ
 దుర్గ్రహః ప్రకృతిర్నర్త్యానాం యేషా మకాండవిసంవాదిన్యః ప్రీతయో
 న గణయంతి నిష్కారణవత్సలతామ్, ఏవం గచ్ఛతా మయాఽఽత్తనో15
 నీతః స్నేహః కిపటకూటజాలికతాం ప్రాపితా భక్తి రలికకాకుకిరణ
 కుశలతాం పాతిత ముపచారమాత్రమధురం ధూర్తతాయామాత్సార్ప
 ణం ప్రకటితం వాఙ్మనసయో ర్భిన్నార్థత్వమ్, అస్తాం తావ దాత్మా,
 అస్థానాహితప్రసాదా దివ్యయోగ్యా దేవ్యపి వక్తవ్యతాం నీతా, జన
 యంతి హి పశ్చాద్వైలక్ష్య మభూమిపాతితా వ్యర్థాః ప్రసాదామృత20
 దృష్టయో మహతామ్, న ఖలు తథా దేవీం ప్రతీ ప్రబలజ్ఞాతభార
 మంధరం మే హృదయం యథా మహాశ్వేతాం ప్రతి, నియత మేనా
 మలీ కాధ్యారోపణవర్ణితాస్తద్గుణసంభారా మస్థానఽక్షపాతినీ మసకృ
 దుపాలప్స్యతే దేవీ, తత్కిం కరోమి? గరీయసీ గురోరాజ్ఞా ప్రభవతి
 హి దేహమాత్రకస్య, హృదయేన తు హేమకూటనివాసవ్యసనీనా లిఖి25
 తం జన్తాంతరసహస్రస్య దాస్య'పట్టం దేవ్యాః, న దత్త మస్యాటవికగౌ
 ల్మికే నేవ దేవీప్రసాదేన గంతుం, సర్వథా గతోఽస్మి పితు రాదేశా
 దుజ్జయినీం, ప్రసంగతో సజ్జనకథాకీర్తనేషు స్మర్తవ్యః ఖలు చంద్రాపీడ

చండాళః, మా చైవం 'మంస్థాః యథా జీవన్ పునర్దేవీచరణారవింద
 వందనానంద మననుభూయ స్థాస్యతి చంద్రాపీడ ఇతి, మహాశ్వేతా
 యాశ్చ సప్రదక్షిణం శిరసా పాదౌ వందనీయా, మదలేఖాయా శ్చ
 కథనీయః ప్రణామపూర్వ మశిఖిలగ కంఠగ్రహః, గాఢ మాలింగనీ
 5 యాచ తమాలికా, అపి చ అస్తద్వచనా దశేషగ ప్రప్లవ్యః కుశలం
 కాదంబరీపరిజనః, రచితాంజలినా చ భగవా నామంత్రణీయో హేమ
 కూటః' ఇతి.

ఏవమాదిశ్య తం 'సుహృదాదిసాధనమక్లేశయతా శనై శ్శనై
 గ్గంతవ్య'మిత్యుక్త్వా వైశంపాయనం స్కంధావారభారే న్యయుంక్త.
 10 స్వయమపిచ తథారూఢ ఏవ గమన హేలాహర్ష హేషారవకంపిత
 కైలాసేన ఖురపతనతాండవఖండితభూమండలేన తురగస్రాయేణాశ్వ
 నై న్యేన అనుగమ్యమానః తమేవ లేఖహారకం పర్యాణలగ్న మభినవ
 కాదంబరీవియోగశూన్యేనాపి హృదయేనోజ్జయినీవారూఢం పృచ్ఛన్
 ప్రతస్థే. క్రమేణ చాతిప్రవృద్ధప్ర కాండపాదపస్రాయయా మాలినీలతా
 15 మండపైర్మండలితతరుషండయా గజపతిపాతితపాదపపరిహారవ క్రీకృత
 మార్గయా జనజనితతృణపర్ణ కాష్ఠకోటికూట ప్రకటితవీరపురుషభూత
 స్థానయా మహాపాదపమూలోత్కిర్ణ కాంతారదుర్గయా తృషితపథిజన
 ఖండితదళోద్భి తామలకీఫలనికరయావికసితకరంజమంజరీర జోవిచ్ఛురిత
 తటైః స్తటబద్ధపటచ్చరకర్పటద్వజచిహ్నైః ఇప్త కాస్థితశుష్కపల్లవవిష్ట
 20 రానుమితపథికవిశ్రామైః విశ్రాంత కార్పటిక ప్రస్ఫీటితచరణధూళి
 ధూసరకిసలయలాంఛితోపకణ్ఠైః పత్రసంకరా సురభీకృతాశిశిరపంకిల
 వివర్ణా స్వాదుజలైః వ్రతతిగ్రంథిగ్రంథితవర్ణపుటతృణపూలీచిహ్నానుమే
 యై ర్జ్వరత్కాంతారకూపై రసులభసలితాయా మధుబిందుస్యందిసింధు
 వారవనరాజిరజోధూసరితతీరాభిశ్చ కుబ్జకలతాజాలకైర్జటికీకృతసైక
 25 తాభిః అధ్వగోత్థాతవాలుకాకూఃకోపలభ్యమానకలుషస్వల్పసలిల "భిః
 శుష్కగిరిసదీకాభి ర్విషమిష్పతాంతరాళయా కుక్కుటకౌలేయక

1 సంస్థా. 2 ఖురతాండవభువా కాంతకుంతలతావన వాహినా తరుణతురగ.
 3 తటతరుబద్ధ. 4 యానభిలషితోద్భేదయా మధుబిందు.

రతితానుమియమానగుల్ల గహనగ్రామకటికయా శూన్యయా దివస
మటవ్యా గత్వాపరిణతే రవిబింబే బింబారుణాతపవినరే వాసరే నిశ్శాఖీ
కృతకదంబశాల్మలీపలాశబహుతైః శిఖరశేషైకపల్లవవిడంబితాతపత్రైః
పాదపై¹రథోద్ధృతప్రరోహన్మూలస్థూలస్థాణుగ్రంథిజటిలైశ్చ పారి
తాళకపిలపక్వవేణువిటపపటలరచితవృత్తిభిః మృగభయకృతతృణపురు 5
షకైః విపాకపాండుభిః ²ఫలితైః ప్రియంగుప్రామై రటవీక్షేత్రై
ర్విరళీకృతవనప్రదేశే చిరప్రరూఢస్య రక్తచందనతపో యపరి బద్ధం స
రసపిశితపిండనిభైరలక్ష్మకై రభినవశోణితారుణేన రక్తచందనరసేనఆర్ద్ర
జిహ్వలతాలోహినీభిః రక్తపతాకాభిః కేశకలాపకాంతినా చ కృష్ణచా
మరావచూలేన ప్రత్యగ్రవిశసితానాం జీవానామివావయవై రుపరచిత¹⁰
దండమండనం పరిణధనరాటకఘటితబుద్బుదార్కచంద్రఖండఖచితం
సుతమహిషరక్షణావతీర్ణదినకరావతారితశశి నేన విరాజితశిఖరం డో
లాయితశృంగసంగిలోహశృంఖలావలంబమానఘర్షరరవఘోర ఘంట
యా చ ఘటితకేసరిసటారుచిరచామరయా కాంచనత్రిశూలికయా
లిఖితనభస్మలమితస్తతః పథిః పురుషోపహారమార్గమివాలోకయంతం¹⁵
మహాంతం రక్తధ్వజం దూరత ఏవ దదర్శ.

తదభిముఖశ్చ కిం చి దధ్వానం గత్వా కేతకీసూచిషండపాం
డురేణ వనద్విరదదంతకవాటేన పరివృతాం లోహతోరణేన చ రక్త
చామరావలిపరికరాం కాలాయసదర్పణమండలమాలాం శబరముఖ
మాలా మివ కపిలకేశభీషణాం బిభ్రాణేన సనాధీకృతద్వారదేశామభి²⁰
ముఖప్రతిష్ఠితేన చ వినిహితరక్తచందనహస్తకతయారుధిరారుణమయ
కరతలాస్ఫాలితేనేన శోణితలవలోభలోలశివాలిహ్యమానలోహిత
లోచనేన లోహమహిషేణాధ్యాసితాంజనశిలావేదికాం క్వచిద్రక్తో
త్పలైశ్శబరనిపాతితానాం వనమహిషాణామివ లోచనైః క్వచిదగస్త్రీ
కుసుమకుట్టలైః కేసరిణా మివ కరజైః క్వచిత్క్రంశుకకుసుమకుట్టలై శ్శా²⁵
ర్ధాలానామివ సరుధిరైర్నఖరైః కృతపుణ్యపుష్పప్రకరోపహారామన్య

1 రుద్ధ్వస్థితప్రరోహన్మూలస్థూలస్థాణుమూలగ్రంథి. 2 ఫలితైః. 3 ఖండపాండురేణ.

4 ప్రకరామన్యత.

- త్రాంకురితామివ కుటిలహరిణవిషాణకోటికూటైః పల్లవితామివ సరస
 జిహ్వచ్ఛేదశతైః కుసుమితామివ రక్తనయనసహస్రైః ఫలితామివ
 ముండమండలైః ఉపహారహింసాం దర్శయంతీం శాఖాంతరాళనిరంతర
 నిలీనరక్తకుక్కుటకులైః శ్వభయాదకాలదర్శితకుసుమస్తబక్తైరివ రక్తా
 ౧ శోకవిటపైర్విఘ్నాపితాంగణాం బలిరుధిరపానతృప్త్యయా సమాగతైశ్చ
 1 బేతానైరివ తాలైర్దీయమానఫలముండోపహారాం శంకాజ్వర
 కంపితైరివ కదళికావనైర్భయోత్కంటకితైరివ శ్రీఫలతరుషండై
 స్త్రాసోర్ధ్వకేశైరివ ఖడ్జూరవనైః ససమంతా ద్గహనీకృతాం వనకరికుల
 కుంభవిదళితముక్తాఫలాని రుధిరారుణాని బలిసిక్థలుబ్ధముగ్ధకృకవాగు
 10 గ్రస్తముక్తాని వికిరద్భిరంబికాపరిగ్రహదుల్లలితైః క్రీడద్భిః కేసరికిశోర
 కైరశూన్యోద్దేశాం ప్రభూతరుధిరదర్శనోద్భూతమూర్ఛాపతితేనేవ
 ప్రతిబింబితే నాస్తతామ్రేణ సవిత్రా తామ్రతరికృతైః శ్చతజజలప్రవా
 హైః పిచ్చిలీకృతాజిరా మచలంబమానదీపధూపరక్తాంశుకేన గ్రధిత
 శిఖిగళపలయావలినా పిష్టపిండపాండురితఘనఘంటామాలభారిణా త్రా
 15 పుషసింహముఖచుధ్యస్థితస్థూలలోహాకంటకదత్తదంతదండార్ద్రశం గళ
 త్పీతనీలలోహితదర్పణస్ఫురితబుద్బుదమాలం కవాటపట్టద్వయందధా
 నేన గర్భగృహద్వారదేశేన దీప్యమానా మంతగపిండికాపీత పాతిభిశ్చ
 సర్వపశుజీవితైరివ శరణముపాగతై రలక్తకరసరక్తపటై రవిరహిత
 చరణమూలాం పతితకృష్ణచామరప్రతిబింబానాం చ శిరచ్ఛేదలగ్నకేశ
 20 జాలకానామివ పరశుపట్టసప్రభృతీనాం జీవవిశసనశస్త్రాణాం ప్రభాభి
 ర్బద్ధబహుళాంధకారతయా పాతాళనివాసినీ మివోపలక్ష్మ్యమాణాం
 రక్తచందనఖచితస్ఫురత్ఫలపల్లవకలితైశ్చ బిల్వదామభిః బాలకముండ
 ప్రాలంబైరివ కృతమండలాం శోణితాతామ్రకదంబస్తబకకృతార్చనై
 శ్చ పశూపహారపటహపటురటితరసోల్లసితరోమాంచైరివ చాంగైః కూ
 25 రతా ముద్వహంతీం చారుచామికరపట్టప్రావృతేన చ లలాటేన శబర
 సుందరీరచితసిందూరతిలకబిందునా దాడిమీకుసుమకర్ణపూరప్రభా
 నేకలోహితాయమానకపోలభిత్తినా రుధిరతాంబూలారుణితాధర
 పుటేన భ్రుకుటీకుటిలోబభ్రునయనేన ముఖేన కుసుంభపాటలితదుకుల

కలితయాచ దేహాలతయా మహాకాలాభినారికౌవేషవిభ్రమం బిభ్రతీం
 సంపిండితనీలగుగ్గులుధూపధూమారుణీకృతాభిశ్చప్రచలంతీభిర్గర్భగృ
 హదీపికాలతాభి రంగులీభి రివ మహిషాసురశోణితలవాలోహినీభి
 స్కుంధపీతకంఠూయనచలత త్రిశూలదండకృతాపరాధంవనమహిషమి
 వతర్జయంతీం ప్రలంబకూర్పధరై శ్చాగై రపి ధృతవ్రతై రివ స్ఫురదధర ౮
 పుటై రాఖుభి రపి జపపరై రివ కృష్ణాజినస్తావృతాంగైః కురంగై రపి ప్రతి
 శయితై రివ జ్వలితరోహితమూర్ధ్వరత్నరశ్మిభిః కృష్ణసరై రపి శిరో
 ధృతమణిదీపకై రి వారాధ్యమానాం సర్వతః కఠోరవాయుసగణేనచ¹రు
 వతా స్తుతిపరేణేవస్తూయమానాం స్థూలస్థూలై స్సిరాజాలకైః²గోధార
 గోధికాకృకలాసకులై రివ దగ్ధస్థాణ్డాశంకయా సమారూఢై ర్గవాక్షితే³
 నఅలక్ష్మీసముత్థాతలక్షణస్థానై రివ విస్ఫోటవ్రణబిందుభిః కల్తాపితసకల
 శరీరేణ కన్ఠావతంససంస్థాపితయా చ చూడయా రుద్రాక్షమాలికాం
 దధానేన అంబికాపాదపతనశ్యామలలాటవర్ధ మానార్భదేన కువాదిక
 దత్తసిద్ధాంజనదానస్ఫుటితైకలోచనతయా త్రికాలమితరలోచనాంజన
 దానాదరశ్లక్ష్యకృతదారుశలాకేన ప్రత్యహం కటుకాలాబుస్వేదస్తా¹⁵
 రబ్ధదంతురతాప్రతీకారేణ కథంచి దస్థానదత్తేష్టకాప్రహారతయా
 శుష్కైకభుజోపశాంతమర్దనవ్యసనేన⁴ ఉపర్యవిశ్రాంత కటుకవర్తి
 ప్రయోగవర్ధితతిమిరేణ అశ్తభేదసంగృహీతవనవరాహదంష్ట్రేణ ఇంగు
 దీరోశకృతౌషధాంజనసంగ్రహేణ సూచీస్యూతసిరాసంకోచితవామ
 కరాంగుళినా కాశేయకఠోశాపరణక్షతివ్రణితచరణాంగుష్ఠకేన అసమ్య²⁰
 క్కృతరసాయనానీతాకాలజ్వరేణ జరాం గతే నాపి దక్షిణాపథాధి
 రాజ్యవరస్తార్థనాకదర్శితదుర్గేణ దుశ్శిక్షితశ్రమణాదిష్టతిలకాబద్ధవిభవ
 ప్రత్యాజేన హరితపత్రరసాంగారమపీమలినశంబూకవాహినా పట్టికా
 లిఖితదుర్గాస్తోత్రేణ ధూమరక్తాల క్తకాక్షరతాలపత్రకుహకతంత్ర
 మంత్రపుస్తికాసంగ్రహిణా జీర్ణమహాపాశుపతోపదేశలిఖితమహాకాల²⁵
 మతేన ఆవిర్భూతనిధివాదవ్యాధినా సుజాతధాతువాదవాయునా
 లగ్నాసురవివరప్రవేశపిశాచేనప్రవృత్తయక్షకన్యకాకామిత్యమనోరథ
 వ్యామోహేనవర్ధితాంతర్ధానమంత్రసాధనసంగ్రహేణ శ్రీపర్వతాశ్చర్య

1 రటతా. 2 గోధాగోలికాకృకలాస. 3 ఉపర్యపర్యవి.

- వారాసహస్రాభిజ్ఞేన అసకృదభిమంత్రితసిద్ధాంతకప్రవాతి ప్రథావితైః
 పిశాచగృహీతకైః కరతలతాడనచిపిటీకృతశ్రవణపుటేన అవిముక్త
 శైవాభిమానేన దుర్బలహితాలాబువీణావాదనోద్వేజితపథికపరిహృ
 తేన దివసమేన మశకకర్షణితానుకారి కి మపి కంపితోత్తమాంగం
- 5 గాయతా స్వదేశభాషానిబద్ధభాగీరథీభక్తిస్తోత్రనర్తకేన గృహీతతురగ
 బ్రహ్మచర్యతయా అన్యదేశాగతోపితాసు జరత్ప్రవ్రజితాసు బహు
 కృత్వః సంప్రయుక్తస్త్రీవశీకరణచూర్ణేన అతిరోషణతయా కదా చి
 ద్దుర్మన్యస్తాప్తపుష్పికాపాతోత్పాదితక్రోధేన చండికా మపి ముఖభంగి
 వికారైర్భృశ ముపహసతా కదా చిన్నివార్యమాణావాసయపితా
- 10 భృగారబ్ధబహుబాహుయుద్ధపాతభగ్నపృష్ఠకేన కదా చిత్కృతాప
 రాధబాలకపలాయనా మర్షపశ్చాత్ప్రధావితస్థలితాథోముఖపాతస్ఫుటి
 తశిరగకపాలభుగ్నగ్రీవేణ కదా చిజ్జనపదకృతనవాగతాపరధార్మికా
 దరమత్సరోద్బుద్ధాత్తనా నిస్సంస్కారతయా యత్కించనకారిణా
 ఖంజితయా మందమందసంచారిణా బధిరతయా సంజ్ఞావ్యవహారిణా
- 15 రాత్ర్యంధతయా దివావిహారిణా లంబోదరతయా ప్రభూతాహారిణా
 అనేకశః ఫలపాతనకుపితవానరనఖోల్లేఖచ్ఛిద్రితనాసాపుటేన బహుశః
 కుసుమాపచయచలితభ్రమరసహస్రదంశశీర్ణీకృతశరీరేణ సహస్రశశ్మ
 యనీకృతాసంస్కృతశూన్యదేవకులకాలసర్పదష్టేన శతశః శ్రీఫలతరు
 శిఖరచ్యుతి చూర్ణితోత్తమాంగేన అసకృదుత్సన్నదేవమాతృగృహ
- 20 వాసిఋక్షనఖజర్జరితకపోలేన సర్వదా వసంతక్రీడినాజనేనోత్త్తిష్టఖండ
 ఖట్వారోపితవృద్ధదాసీవివాహస్రాప్తవిడంబనేన అనేకాయతనప్రతి
 శయితనిష్ఫలోత్థానేన దౌష్టిత్య మపి వివిధవ్యాధిపరివృతంస్వకుటుం
 బమి వోద్వహతా మూర్ఛితా మపి బహువ్యసనానుగతాంప్రసూతానే
 కాపత్యా మివ దర్శయతా క్రోధమవ్యనేకదండాఘాతనిర్మితబహు
- 25 గాత్రగండకం ఫలితమివ ప్రకాశయతా క్లేశ మపి సర్వావయవజ్వలిత
 దీపికాదాహవ్రణవిభావితం బహు¹సుఖమివ ప్రకటయతా పరిభవమపి
 నిష్కారణాకృష్టజనపదదత్తపదాకృష్టిశతంసంప్రవాహమివ దధానేన
 శుష్కుచనలతావినిర్మితబృహత్కుసుమకరండ కేన వేణులతారచితపుష్ప

పాతనాంకుశికేన క్షణమప్యముక్తకాలకంబశఖండ¹కోలేన జరద్ధ²
విడధార్తికేణాధిష్ఠితాం గండికా మపశ్యత్. తస్యా మేవ చ వాస³
మరోచయత్.

అథావతీర్య తురగాత్ ప్రవిశ్యభక్తిప్రవణేన చేతసా తాం
ప్రణామ. కృతప్రదక్షిణ శ్చ పునః ప్రణమ్య ప్రశాంతోద్దేశదర్శనకు⁴
తూహలేన పరిభ్రమన్నుచ్చైరారటంత మాక్రోశంతంచ కుపితం ద్రవిడ
ధార్తిక మేకదేశే దదర్శ. దృష్ట్వా కాదంబరీవిరహోత్కంఠో ద్వేగదూ
యమానో⁵పి సుచిరం జహాస. న్యవారయ చ్చ తేన సార్థం ససంభ్రమ
సంరబ్ధకలహః నుపహసత స్వనైనికా⁶. ఉపసాంత్యనైశ్చ కథ మపి ప్రి
యాలాపశతానునయైః ప్రశమ ముపసీయ క్రమేణ జన్తభూమిం జాతిం¹⁰
విద్యాం చ కశత్ర మపత్యాని విభవం వయఃప్రమాణం ప్రవజ్యాయా
శ్చ కారణం స్వయ మేవ పప్రచ్ఛ పృష్ట శ్చాసా వవర్ణయ దాత్తానమ్.
అతీతస్వశౌర్యరూపవిభవవర్ణనవాచాలేన తేన సుతరామరజ్యతే రాజ
పుత్రః. విరహాతురహృదయస్య వినోదనతా మి వాగాత్. ఉపజాతపరి
చయ శ్చాస్మై తాంబూల మదాపయత్. అస్త ముపగతే చ భగవతి¹⁵
సప్తసప్తా ఆవాసితేషు యథాసంపన్న పాదపతలేషు రాజసూనుషు శా
ఖావసీక్తాపసీతపర్యాజేషు క్షితితలలుంతనపాంసులసటావధూననాను
మితోత్సాహేషుగృహీతకతిపయశష్పకబలేషుపీతోదకేషున్నాన్ద్ర⁹
పృష్టతయావిగతశ్రమేషు పురోనిఖాతకుంతయష్టిషు సంయతేషు వా
జిషువాజిసమీపవిరచితవర్ణప్రస్తరే చ దివసగమనఖిన్న పరికల్పితయా²⁰
మికే సుషుప్సతి నైనికజనే కృతబహుపావక ప్రభావీతతమసి దివస ఇవ
విరాజమానే సేనానివేశేచంద్రావీడః పరిజనేనైక దేశసంయంతస్యేంద్రా
యుధస్యపురఃపరికల్పితం ప్రతీహారనివేదితంశ యసీయమగాత్ నిషణ్ణస్య
ఞాస్య తత్తతా మేవ ఘస్పర్ష దుగళాసికా హృదయం. అరతిగృహీతశ్చ
విసర్జయాంబభూవ రాజలోకమ్. అతివల్లభా నపినాలలాపపార్శ్వస్థా²⁵
మీలితలోచనో ముహూర్త్యుహూర్త్యనసా జగామ కింపురుషవిషయమ్. అన
న్యచేతా స్సస్తార హేమకూటస్య రమ్యతాం. నిష్కారణబాంధవతా
మచింతయ న్నహశ్వేతా⁴పాదానాం. జీవిఫల మభిలలాష పునఃపునః కా

1 భోలేన. 2 మరచయత్. 3 కృతపసీయపర్యాజేషు. 4 ప్రసాదానాం.

దంబరీదర్శనమ్. అపగతాభిమానపేశలాయ నితరా మస్పృహయన్తద
 లేఖాపరిచయాయ తమాలికాం ద్రష్టు మాచకాంతే. కేయూరకాగ
 మనముత్రైక్షత. హిమగృహక మపశ్యత్. ఉష్ణముష్ణ మాయతం పున
 రుక్తం నిశశ్వాస బబంధచాధికాం ప్రీతిం శేషహరే పశ్యాత్ స్థితాం
 5 పుణ్యాభాగినీ మమన్యత పత్రలేఖామ్. ఏవం చానుపజాతనిద్ర ఏవ తా
 మనయన్నిశామ్ ఉపసి చోత్థాయ తస్య జరద్ద్రవిడధార్మిక న్యేచ్ఛయా
 నిస్పృహైర్ధనవిసరైః పూరయిత్వా మనోరథ మభిమతే వ్యతిరమణీయేషు
 ప్రదేశేషు నివసన్తులై ఏ రేవాహోభిరజ్జయినీ మాజగామ.

ఆకస్తి కాగమనప్రహృష్టసంభ్రాంతానాం పౌరాణా మర్హుకమలా
 10 నీవ నమస్కారాంజలిసహస్రాణి ప్రతీచ్ఛన్తుతర్కిత ఏవ వివేశ
 నగరీమ్. అహమహమికయా చ ప్రథావితా దతిహర్షరసవిహ్వలా
 త్పరిజనాత్ 'దేవ! ద్వారిచంద్రాపీడో వర్తతే' ఇత్యుపలభ్య పితౌఽస్య
 నిర్భరానందమందగమనో మందర ఇవ క్షీరోదజలముత్తరియాంశుక మ
 మలమాగళిత మాకర్షణ ప్రహర్ష నేత్రజలబిందువర్ష ముక్తాఫలాసార
 15 ఇవ కల్పపాదపః ప్రత్యాసన్నవర్తిభిః జరాపాండురమాళిభి శ్చందనవిలే
 పనై రనుపహతక్షౌమధారిభిః కేయూరిభి రుష్ణిషిభిః కిరీటిభి శ్చేఖరిభి
 ర్భహుకైలాసా మివ బహుక్షీరోదా మివ క్షీతిం దర్శయద్భిః ప్రతిప
 న్నాసీవేత్రచ్ఛత్రకేతుచామరైరనుగమ్యమానో రాజసహస్రై శ్చర
 ణాభ్యా మేవ ప్రత్యుజ్జగామ. చంద్రాపీడోఽపి దృష్ట్వా చ పితరం
 20 దూరాదేవావతీర్య వాజిన శ్చూడామణిమరీచిమాలినా మాళినా
 మహీమగచ్ఛత్. అథ ప్రసారితభుజేన 'ఏ హ్యేహి' త్యాహవాయ పి
 త్రా గాఢ ముపగూఢ సుచిరం పరిష్వజ్యతత్కాలసన్నిహితానాం చ
 మానసీయానాం కృతనమస్కారః కరే గృహీత్వావిలాసవతీభవన మసీ
 యత రాజ్ఞాతయాపి తదైవ సర్వాంతగపురపరివారయా ప్రత్యుద్గమ్య
 25 భినందితాగమనః కృతాగమనమంగళాచారో దిగ్విజయసంబద్ధాభి రేవ
 కథాభిగి కంచి త్కాలం స్థిత్యా శుకనాసం ద్రష్టు మాయయా. తత్రా
 ప్యము నైవ క్రమేణ సుచిరం స్థిత్యా నివేద్య వైశంపాయనం స్కంధా

వారవర్తినం కుశలిన మాలోక్య చ మనోరమా మాగత్య విలాసవతీభ
వన ఏవ సర్వా స్సాన్నినాదికాః పరవశ ఇవ క్రియా నిర్వర్తయ న్నప
రాష్ట్రే నిజ మేవ కుమారభవన మయాసీత్. తత్ర చ రణరణఖద్య
మానమానసగి కాదంబర్యా వినా న కేవల మాత్మానం స్వభవన మవంతీ
నగరం వాసకల మేవ మహిమండలం శూన్య మమన్యత. తతోగంధర్వ 5
రాజపుత్రీ వార్తాశ్రవణోత్సుకం చ మహోత్సవ మివ ఈప్సితవరప్రాప్తి
కాల మివఅమృతోత్పత్తిసమయ మివ ¹ప్రత్యపాలయత్.

తతః కతిపయదివ సాపగమే మేఘనాదః పత్ర లేఖా మాదాయా
గచ్ఛ దుపానయ చైచనాం కృతనమస్కారం చ దూరాదేవ స్నిగ్ధేన
ప్రకాశితప్రీతి శ్చంద్రాపీడః ప్రకృతివల్లభా మపి కాదంబరీస కాశాత్ప్ర 10
సాదలబ్ధాపరసౌభాగ్యా మివ వల్లభతరతా ముపాగతా ముత్థా యాతి
శయదర్శితాదగ మాలిలింగ పత్ర లేఖాం. మేఘనాదం చ ప్రణతం పృ
ష్ఠే కర కిసలయేన పస్పర్శ. ²సముపావిష్టాం చ తా మబ్రవీత్. — 'పత్ర
లేఖే! కథయ తత్ర భవత్యా మహా శ్వేతాయా స్సమద లేఖాయాదేవ్యాః
కాదంబర్యా శ్చ కుశలం, కుశలీ వా బాహ్య స్సకల స్తమాలికాకే 15
యూర కాదిపరిజనః?' ఇతి. సాబ్రవీత్ — 'దేవ! యథాజ్ఞాపయసి భద్రం,
త్వామర్చయతి శేఖరీకృతాంజలినా ససఖీజనా సపరిజనా దేవీ కాదం
బరీ' ఇత్యేవ ముక్తవతీం పత్ర లేఖా మాదాయ మందిరాభ్యంతరం
విసర్జిత రాజలోకో వివేశ తత్ర చోత్తామ్యతా మనసా ధారయితు
మపారయ౯ కుతూహల మతిప్రీత్యా దూర ముత్సారితపరిజనః ప్రవిశ్య 20
³అగార ప్రరూఢాయా స్థలకమలిన్యాః పృథుభి రున్నాళైః పలాళై రుప
రచితాతపత్ర ⁴కృత్య స్యాధ్యాస్య మధ్యభాగమన్యతరస్య మరకతపతా
కాయమానస్య పత్రమండపస్య తలే చరణారవిందేన సముత్సర్య సుఖ
ప్రసుప్తహంసమిథున ముపవి శ్యాప్రాక్షీత్ — 'పత్ర లేఖే! కథయ ఆ
గతే మయి కథమపి స్థితా? కియంతి వా దినాని? కీదృశో వా దేవీప్ర 25
సాదః? కావా గోప్యస్సమభవ౯? కీదృశో వా కథా స్సమజాయంతే?
కోవాతిశయే నాస్తాన్తరతి? కస్య వాగరీయసీ ప్రీతిః?' ఇతి. ఏవం పృష్టా

1 పత్ర లేఖాగమనం ప్రత్య. 2 సముపావిష్టాంబ్రవీత్. 3 అగారమచిరప్రరూ
ఢాయాః. 4 కృత్యాయా అధ్యాస్య.

చ వ్యజ్ఞాపత్. — 'దేవ! దత్తావధానేన శ్రూయతాం యథా స్థితాస్తి
యావంతి వా దినాని యాదృశో వా దేవీప్రసాదః యథా వా గోష్ఠ్య
స్సమభవత్ యాదృశ్యశ్చ కథా స్సమజాయంత యోవాఽతిశయేన
తవ స్మరతి యస్య వాత్వయి గరియసీ ప్రీతి ర' స్తీతి.

- 5 తతః ఖిల్వాగతే దేవే కేయూరకేణ సహప్రతినివృత్యాహమ్
త ద్దైవ కుసుమశయనీయసమీపే సముపావిశమ్, అలిప్తం చ సుఖం
నవనవా సనుభవంతీ దేవీ ప్రసాదాత్, కిం బహునా?, ప్రాయేణ మమ
చక్షుషి చక్షు ర్వపుషి వపుః కరే కరపల్లవో నామాత్మరేషు వాణీ
ప్రీతా హృదయం దేవ్యా స్సకల మేవం తద్దివస మభవత్, అపరాహ్ణే
10 చ మా మే వావలంబ్య నిష్క్రమ్య హిమగృహకా త్సంచరంతీ
యదృచ్ఛయా నిషిద్ధపరిజనా వల్లభబాలోద్యానం జగామ, తత్ర
సుధాధవశాం కాళిందీజలతరంగమయ్యేవ మరకతసోపానమాలయా
ప్రమదవనవేదికా మధ్యారోహత్, తస్యాం చ మణిస్తంభావప్తంభ
స్థితా. స్థిత్యా చ ముహూర్త మివ హృదయేన సహ దీర్ఘకాల మవ
15 ధార్య కి మపి వ్యాహర్తు మిచ్ఛంతీ నిశ్చలధృతతారకేణ నిష్పందపత్న్య
ణా చక్షుషా ముఖం మే సుచిరం వ్యలోకయత్. విలోకయంత్యేవ చ
కృతసంకల్పా మదనాగ్నిం ప్రవేష్టు మిచ్ఛంతీ సన్నా వివ స్వేదాం
భస స్సోత్సరి స్తోత సేవ తరళీకృతా సమకంపత, కంపితాంగీచ పత
నభియే వాగృహ్యత విషాదేన.

- 20 అథ మయా విదితాభిప్రాయయా తన్ముఖవినివేశితనిష్కంప
నయనదత్తావధాన యజ్ఞాపయేతి విజ్ఞాపితేనిజావయవై రపి వేపథుమద్భి
ర్నివార్యమాణేవ రహస్యశ్రవణలజ్జయాఽఽత్తప్రతిమా మపి లిఖిత
మణికుట్టిమేన చరణాంగుష్ఠేనాప్రక్రమాయ వ్యామృశంతీ భవన
హంసాత్ కుట్టిమోల్లేఖముఖరనూపురేణ చరణారవిందేన విసర్జయంతీ
25 కర్ణోత్పలమధుక రానపిన్వీద్యద్వదనోవ్యజనక్షిప్తేనాంశుకపల్లవేనోత్సా
రయంతీ తాంబూలవీటికాశకలముతోచ మివ దంతఖండితంశిఖండినే
దదతీ వనదేవతాశ్రవణశంకి తేన ముహూర్తువల రితస్తతో విలోక
యంతీ వక్తుకామాఽపి న శక్నోతి స్త కించి దపి లజ్జాకలితగద్గదాగది

1 మణిష్ఠాకావప్తంభా స్థితా. 2 యవామృశంతీ. 3 వ్యజనీకృతేన.

తుమ్, ప్రయత్నతోఽపి చాస్యా నిశ్శేషం జ్వలతామదనానలేనేవదగ్ధా
 అజస్రం ప్రవహతా నయనోదకే నే వోఢా ప్రవిశద్భిద్దగ్ధై రివాక్రాం
 తాపతద్భిః సుమచాపశరై రివ శకలీకృతా నిష్పతద్భి ర్నిశ్శ్వసితై రివ
 నిర్వాసితా హృదయవర్తిభి శ్చింతాశతై రివ విధృతా నిశ్వాసపాయుభి
 ర్నధుకరకులై రివ నిపీతా న ప్రావర్తత వాణీ, కేవలం దుగ్ధసహస్రగణ 5
 నాయ ముక్తాక్షమాలికా మివకల్పయంతీగలద్భి రస్పృష్టకపోలస్థలైశ్శు
 చిభి రథోముఖి నయనజలబిందుభి ద్దుర్దిన మదర్శయత్, తదా చ తస్యా
 స్సకాశా దశిక్షితేవ లజ్జాపి లజ్జాలీలాం వినయోఽపి వినయాతిశయం
 ముగ్ధతాపి ముగ్ధతాం వైదగ్ధ్య మపి వైదగ్ధ్యం భయ మపి భీరుతాం
 విభ్రమోఽపి విభ్రమితాం విషాదోఽపి విషాదితాం విలాసోఽపి విలా10
 సమ్, తథాభూతా చ 'దేవి! కి మిద? మితి విజ్ఞాపితా మయా ప్రమృజ్య
 లోహితాయమానోదరే లోచనే దుఃఖప్రకర్షరేణాత్తన స్సముద్బంధ
 నా యేవ మృణాళకోమలయా బాహులతయా వేదికాకుసుమపాలి
 కాగ్రధితకుసుమమాలా మవలంబ్యసమున్నతైక భ్రూలతా మృత్యుపాశ
 మి వావలోకయంతీ దీర్ఘ ముష్ణం చ నిశ్శ్వసితవతీ, తద్దుగ్ధ ముత్ప్రేక్ష15
 మాణయా చ కథనాయ పునః పున రనుబధ్యమానా మయా ప్రీడయా
 నఖముఖలిఖితకేతకీదళా లిఖిత్వేవ వక్తవ్య మర్పయంతీ వివక్షాస్ఫురితా
 ధరా నిశ్వాసమధుకరా ని వోపాంశు సందిశంతీ షీతితలనిహితనిశ్చల
 నయనా సుచిర మతిష్ఠత్.

క్రమేణ చ భూయో మన్తుభే నిధాయ దృష్టిం పునః పున20
 ర ప్యాపూర్యమాణలోచనచ్యుతై ర్నదనానలధూమధూసరాం వాచ
 మివ ప్రక్షాళయంతీ బాష్పజలబిందుభిః బాష్పజలబిందువ్యాజేనచ విల
 క్షస్థితస్ఫురితైర్దశనాంశుభి సాధ్వసః స్పృతా¹పూర్వా నభిధేయవ
 ర్ణానివ గ్రధ్నంతీ కథమపి వ్యాహారాభిముఖ మాత్తానమకరోత్, అబ్ర
 వీచ్ఛ మామ్. - 'పత్రలేఖ! వల్లభతయా తస్మిన్ స్థానే న తాతో నాం25
 బా న మహాశ్వేతా న మదలేఖా న జీవితం యత్ర మే భవతీ, దర్శనా
 త్ప్రభృతి ప్రియాఽసి, న జానే కేనాపి కారణేన అపహసితసకలసఖీజనం

త్వయి విశ్వసితీ మే హృదయమ్, క మపర ముపాలభే? కస్య వాఽన్యస్య
 కథయామి పరిభవం?, కేన వాన్యేన సహ సాధారణీకరోమి దుగభం?,
 దుగభభార మిమ మసహ్య మద్య నివేద్య భవత్యా స్వత్కామి జీవి
 తం, జీవితే నై వ శపామి తే, స్వహృదయే నాపి విదితవృత్తాంతే నాము
 5 నా జిహ్వామి కిము తాపరహృదయేన?, కథ మివ మాదృశీ రజనీకరకిర
 ణావదాతం కాలీనేన కలంకయిష్యతి కులం, కులక్రమాగతాం చ లజ్జాం
 పరిత్యక్యతి,¹ అకన్యకోచితేవా చాపలే చేతః ప్రనర్తయిష్యతి, సాహం
 న సంకల్పితా పిత్రా న దత్తా మాత్రా నానుమోదితా గురుభిః న
 కిం చి త్సందిశామి న కించి త్స్పృషయామి నాకారం దర్శయామి, కాత
 10 రేవ అనాథేన నీ చేవ బలా దవ²లిప్తేన గురుగర్హణీయతాం నీతా
 కుమారేణ చంద్రాపీడేన, కథయ మహతాం కి మయ మాచారః?, కింపరి
 చయ న్యేదం ఫలం?, య దేవ మభినవభీసలయతంతసుకుమారం మే
 మనః పరిభూయతే, పరిభవనీయో హి కుమారి కాజనో యూనాం, ప్రా
 యేణ ప్రథమం మదనానలో లజ్జాం వహతి తతోహృదయమ్, ఆదౌ
 15 వినయాదికం కుసుమేషు శరాః ఖండయంతి పశ్చాత్తర్హణి, త దా
 మంత్రయే భవతీం పున ర్జన్తాంతరసమాగమాయ, న హి మే త్వత్తోఽ
 న్యా ప్రియతరా, ప్రాణపరిత్యాగప్రాయశ్చిత్తాచరణేన ప్రత్యుశయా
 మ్యాత్మనః కలంకమ్' ఇత్యభిధాయ తూష్ణీ మభూత్.

అహం తు యత్సత్య మవిదితవృత్తాంతతయా ప్రీతేవ భీతేవ
 20 విలక్షేవ విసంజ్ఞేవ సవిషాదం విజ్ఞాపితవతీః—'దేవి! శ్రోతు మిచ్ఛా
 మ్యాజ్ఞాపయ కిం కృతం దేవేన చంద్రాపీడేన? కో వా పరాధ స్సమజని?
 కేన వా ఖల్వవినయేన భేదిత మభేదనీయం దేవ్యాః కుసుమకోమలం
 మనః?, శ్రుత్వా ప్రథమ ముత్సృష్టజీవితాయాం మయి పశ్చాత్స ముత్సృ
 త్యుసి. దేవీ జీవితమ్' ఇత్యేవ మభిహితా చ పున రవదత్ —'ఆవేదయా
 25 మితే, అవహితా శృణు, స్వప్నేషు ప్రతిదిన మాగత్యాగత్య మే రహస్య
 సందేశేషు నిపుణో ధూర్తగ పంజరశుకశారికా దూతీః కిరోతి, సుప్తా
 యాః శ్రవణదంతపత్రోదరేషు వ్యర్థమనోరథ మోహితమానస స్సం

కేతస్థానాని లిఖతి, స్వేదప్రక్షాలితాక్షరానపి నిపతితసాంజనాశ్రు
 బిందుపజ్జీకథితాత్వావస్థాన్తనోహరాన్సమ్మోహాశానువర్తినో మదన
 లేఖాః ప్రేషయతి, నిజానురాగేణేవ బలా¹ద్రంజయ త్వలక్త
 కరసేనచరణౌ, అవినయనిశ్చేతనో నఖప్రతిబింబిత మాత్మానం బహు
 మన్యతే, ఉపవనేష్వేకాకిన్యా గ్రహణభయపలాయమానాయాః² ఏ
 పల్లవలగ్నాంశుకదళాప్రతిహతగమనాయా గృహీత్వేవ లతాసఖిభి
 రర్పితాయా మిథ్యాప్రగల్భాః పరాజ్ఞుఖపరిష్వంగ మాచరతి, స్తన
 స్థలే మే లిఖా పత్రలతాం కుటిలతా మివానృజుప్రకృతిః ప్రకృతి
 ముగ్ధం మన శ్శిక్షయతి, హృదయోత్కలికాతరంగవత్తై రివ శీతలై
 ర్ముఖమదుద్భి శ్శ్రమజలశీకరతారకితావలీకచాటుకారః కపోలా¹⁰
 వీజయతి, స్వేదసలిలశిథిలిత గ్రహణగళితోత్పలశూన్యే నాపి కరేణ య
 వాంకురా నివ నఖకిరణా శుద్ధా దుర్విదగ్ధః కర్ణపూరికరోతి, వల్లభ
 తరబాలవకుళనేక కాలకబలీకృతా సురాగంఢూషా సకచగ్రహ మస
 కృత్ ధృష్టో మాం పాయయతి, భవనాశోకతరుతాడనోద్యతా పాద
 ప్రహారా దుర్బుద్ధివిడంబిత శ్శిరసా ప్రతీచ్ఛతి, మన్తధర్మాధమానస¹⁵
 శ్చకథయ హే పత్రలేఖ! కేన ప్రకారేణ నిశ్చేతనోనిషిధ్యతే, ప్రత్యా
 ఖ్యాన మపీర్వాం సంభావయతి, ఆక్రోశ మపి పరిహాస మాకలయతి,
 అసంభాషణ మపి మానం మన్యతే, దోషసంకీర్తన మపి స్మరణోపాయ
 మవగచ్ఛతి, అవజ్ఞాన మప్యనియంత్రణప్రణయ ముత్పేక్షతే, లోకాప
 వాదమపి యశో గణయ తి' ఇతి,

20

తామేవం వాదినీ మాకర్ణ్య ప్రహర్షరసనిర్భరా మనస్యక
 రవమ్.—'అహో! చంద్రాపీడ ముద్దిశ్య సుదూర మాకృష్టా ఖిల్వీయం
 మకరకేతునా, యది చ సత్య మేవ కాదంబరీవ్యాజేన సాక్షాన్తనోభవ
 చిత్తవృత్తిః ప్రసన్నా దేవస్య చంద్రాపీడస్య, తతః సహజైః సాదరం సం
 వర్ధితైః ప్రత్యుపకృత మస్య గుణైః యశసా ధవళితాః కకుభః యావ²⁵
 నేన రతిరససాగరతరంగైః పాలితా రత్నసృష్టిః యావనవిలాసైర్లిఖితం

1 దరంజయత్. 2 పరాజ్ఞుఖాయాః పరి. 3 అవజ్ఞా మప్యనియంత్రణం.

నామశశిని సాభాగ్యేన ప్రకాశితా నిజశ్రీఃలావణ్యేనవిందవీభి రివవృష్ట
 మమృతం కలాభిః, తథా చ చిరాల్లబ్ధః కాలో మలయానిలేన సమా
 సాదితోఽవసర శ్చంద్రోదయేన ప్రాప్త మనురూపం ఫలం మధుమాస
 కుసుమసమృద్ధ్యా గతో మదిరా మదదోషో గుణతాం దర్శితం ముఖం
 5 మన్తధయుగావతారేణ'ఇతి, అథా హం ప్రకాశం విహస్యాబ్రువం—
 'దేవి! య ద్యేవ ముత్సృజ కోపం ప్రసీద, నార్హసి కామాపరాధై ర్దేవం
 దూషయితుం, ఏతాని ఖలు ఖలస్య కుసుమచాపస్య చాపలాని శతస్య న
 దేవస్య' ఇత్యేవ ముక్తవతీం మాం పునః సకుతూహలా సా ప్రత్యభాష
 త — 'యోఽయం కామో నా కోపి వా కథయ కాని కాన్యస్య రూ
 10 పాణి' ఇతి, తామహం వ్యజిజ్ఞపం.— 'దేవి! కుతోఽస్య రూపమ్?' అతను
 రేషహుతాశనః, తథాహి.— అప్రకాశయన్ జ్వాలావలీః సంతాపం జన
 యతి, అప్రకటయన్ ధూమపటల మశ్రు పాతయతి, అదర్శయన్ భస్మ
 రజోనికరం పాండుతా మావిర్భావయతి, న చ తద్భూత మేతావత్రిభు
 వనే అస్య శరవ్యతాం యన్నయాతం యాతి యాస్యతి వా, కో వాస్య
 15 భ్రశ్యతి? గృహీతకుసుమకార్తుకో భాణై ర్బలవంత మపి విధ్యతి, అపి చ
 అనేనాధిష్ఠితానాం కామినీనాం పశ్యంతీనాం చింతయా ప్రియముఖ
 చంద్రసహస్రాణి సంకట మంబరతలం-లిఖంతీనాం దయితాకారా అవి
 స్తీర్ణం మహిమండలం-గణయంతీనాం వల్లభగుణా అల్పీయసీ సంఖ్యా-
 శృణ్వంతీనాం, ప్రియతమకథా మబహుభాషిణీ సరస్వతీ - ధ్యాయం
 20 తీనాం ప్రాణసమసమాగమసుఖాని హ్రసీయాన్ కాలో హృదయ
 స్యావతతి' ఇతి.

ఏత దాకర్ణ్య చ ఊణం విచింత్య చావాదీత్.— 'పత్రరేఫే!
 యథా కథయసి తథా జనోఽయంకారితః కుమారే పక్షపాతం పంచే
 ఘణా, యాస్య నైవేతాని రూపాణి సమధికాని వా తాని మయి వర్తం
 25 తే, హృదయాదవ్యతిరిక్తా సీదానీం భవతీ మేవ పృచ్ఛామి, ఉపదిశయద
 త్ర మే సాంప్రత మేవంవిధానాం వృత్తాంతానా మనభిజ్ఞాఽస్మి, గురుజన
 వక్తవ్యతాం సీతాయా నితరాం లజ్జితాయా జీవితా న్నరణ మేవ శ్రే

యః పశ్యతి మే హృదయమ్' ఇత్యేవంవాదినీం భూయ స్తా మహా మే
 వమవోచమ్:—'అలమల మిదానీం దేవి! కిమనే నాకారణమరణాను
 బంధేన! అనారాధితప్రసన్నేన కుసుమశరేణ భగవతాతేవరో దత్తః,
 కా చాత్ర గురుజనవక్తవ్యతా యదా ఖలు కన్యకాం గురు రివ పం
 చశర స్సంకల్పయతి మా తే వానుమోదతే భ్రాతేవ దదాతి సఖి
 వోత్కంఠాం జనయతి ధాత్రీవ తరుణతాయాం రత్యుపచారం శిష్య
 యతి, ¹కతి వా కథయామి తే యాః స్వయం వృతవత్యః పతీన్, యది
 చ నైవ మనర్థక ఏవ తస్మి ధర్మశాస్త్రోపదిష్టః స్వయంవరవిధిః, త
 త్ప్రసీదదేవి!, అల మమునా మరణానుబంధేనశపామి తే పాదపంకజస్ప
 ర్శేన, ²సందిశ మాం, యామి ఆనయామి³తందేవం చంద్రాపీడం తే హృ10
 దయదయితమ్' ఇత్యేవముక్తే మయా ప్రీతిద్రవార్ద్రయా దృష్ట్యా పిబం
 తీవ మాం నిరుధ్యమానై రపి మకరకేతుశరశతజర్జరితాం భి త్యేవ
 లజ్జాం లభ్యంతరైః నిపతద్భి రనురాగవిభ్రమై రాకులీక్రియమాణా ప్రి
 యవచనశ్రవణప్రీత్యా చ స్వేదశ్లిష్ట ముత్తిప్య రోమాంచజాల కేన ద
 ధ తీవ ఉత్తరీయాంశుకం ప్రేంఖిత్కుండలమాణిక్యపత్రమకరకోటి15
 లగ్నం చ శశికిరణమయం మరణపాశ మివ మకరకేతునా నిహితం
 కణ్ఠే హార మున్నోచయంతీ ప్రహర్ష విహ్వలాంతగికరణాఽపి కన్యకా
 జనసహజాం లజ్జా మి వావలంబ్య శనై రవదత్.

'జానామి తే గరియసీం ప్రీతిం, కేవల మకరోరశిరీషపుష్పమృదు
 ప్రకృతేః కుతః ప్రాగల్భ్య మేతావ న్నారీజనస్య విశేషతో బాలభావ20
 భాజః కుమారీలోకస్య?, సాహసకారిణ్య స్తా యాః స్వయం సందిశంతి
 సముపసర్పంతి వా, స్వయం సాహసం సందిశంతి బాలా జిప్రేమి, కిం
 వా సందిశామి?, అతిప్రియోఽసీతి పౌనర్యుక్తం, తవాహం ప్రియాత్నేతి
 జడప్రశ్నః, త్వయి గరియా ననురాగ ఇతి వేశ్యాలాపః, త్వయా వినా
 న జీవామి త్వనుభవవిరోధః, పరిభవతి మామనంగ ఇత్యాత్మ దోషో25

1 క మివ కథయామి. 2 సందిశ ప్రేషయ మాం. 3 దేవి! తే-హృదయవయతం.

పాలంభః, మనోభవే నాహం భవతే దత్తే త్యుపసర్పణోపాయః, బలా
 ధృతోఽసిమయేతి బంధకీధార్ ఘృమ్, అవశ్యమాగంతవ్యమితి సౌభా
 గ్యగర్వః, స్వయ మాగచ్ఛామితిస్త్రీ చాపలమ్, అనన్యరక్తోఽయం పరి
 జన ఇతి స్వభక్తినివేదనలాఘవం, ప్రత్యాఖ్యానశంకయా న సంది
 ౮ శామిత్యబుద్ధబోధనమ్, అనపేక్షితానుజీవిదుఃఖదారుణా స్యా మి
 త్యతిప్రణయితా, జ్ఞాస్యసి మరణేన ప్రీతి మి త్యసంభావ్య¹మేవ.

ఇతి శ్రీబాణభట్టకవీంద్రవిరచితః కాదమ్బరి

పూ ర్వ భా గః.

శ్రీ రస్తు కాదమ్బరీ.

శ్రీబాణభట్టతనయవిరచితః

ఉత్తరభాగః.

దేహద్వయార్థఘటనారచితం శరీర
మేకం యయో రనుపలక్షితసన్నిభేదమ్,
వందే సుదుర్ఘటకథాపరిశేషసిద్ధ్యై
సృష్టే ద్గురూ గిరిసుతాపరమేశ్వరా తా.

1

వ్యాధూతకేసరసటా¹తిక రాశవక్త్రం
హస్తాగ్రవిస్ఫురితశంఖగదాసిచక్రమ్,
ఆవిష్కృతం సపది యేన నృసింహరూపం
నారాయణం తమపి విశ్వసృజం నమామి.

2

ఆర్యం య మర్చతి గృహే గృహ ఏవ లోకః
పుణ్యైశ్చ కృతశ్చ యత ఏవ ²మయాఽఽత్తలాభః,
సృష్టైవ యేన చ కథేయ మనన్యశక్త్యా
వాగీశ్వరం పితర మేవ త మానతోఽస్మి.

3

—త కషే స్వాహంకారపరిహరణం. —

యాతే దివం పితరి తద్వచ సైవ సార్థం
విచ్ఛేద మాప భువి యస్తు కథాప్రబంధః,
దుఃఖం సతాం తదసమాప్తికృతం విలోక్య
ప్రారబ్ధ ³ఏష చ మయా న కవిత్వదర్పాత్.

4

గద్యే కృతేఽపి గురుణా తు తథాక్షరాణి
యన్నిర్గతాని పితు రేవ స మేఽనుభావః,
ఏకస్థ వామృతరసాస్పదచంద్రపాదైః
సంపర్కవహ హి మృగాంకమణే ర్ద్వవాయ.

5

గంగాం ప్రవిశ్య భువి తన్తయతా ముపేత్య
స్థితాః సముద్ర మితరా అపి యాంతి నద్యః,
ఆసింధుగామిని పితు ర్వచనప్రవాహే
క్షిప్తా కథానుఘటనాయ మయాఽపి వాణీ.

6

కాదంబరీరసభరేణ సమస్త ఏవ
మత్తో న కించి దపి చేతయతే జనోఽయమ్,
భీతోఽస్తి యన్న రసవర్ణవివర్జితేన
తచ్ఛేష మాత్తవచసాఽప్యనుసందధానః.

7

బీజాని గర్భితఫలాని వికాసభాంజి
వస్త్రేవ యా న్యుచితకర్త బలా త్కృతాని,
ఉత్కృష్టభూమివితతాని ¹గతాని పోషం
తాన్యేవ తస్య తనయేన తు సంహృతాని

8

అపి చ ఇదానీ మానీతస్యాపి కుమారస్య న దదాతి తరళతా
లజ్జితా లజ్జైవ దర్శనం, మనోభవవికారవేదనావిలక్షం వైలక్ష్య మేవ
న పుర స్తిష్ఠతి, అప్రతిపత్తిసాధ్యసజడా జడ తైవ నోపసర్పతి, స్వయముప
సర్పణలఘు లాఘవ మేవ తత్ప్రతిపత్తిస్థైర్యంనావలంబతే, బలాత్తదా
5 నయనాపరాధభీతా భీతి రేవ న సమ్ముఖీభవతి, అథ కథం చిద్గురుజన
త్రపయా వా రాజకార్యానురోధేన వా చిరావలోకితసహసంవర్ధిత
బంధుజనదర్శనసుఖేన వా సుహృద్దుఖకమలావలోకనోత్కంఠయావా
పునరాగమనభేదపరిజిహ్విర్వావానిజగ్రహావస్థానరుచ్యావాజన్మభూ
మిన్నే హేన వా అనిచ్ఛయా వా అస్య స్వజనస్యోపరి పాదపతనేనాపి

నానునేతు మేవ పారితో యదా మయి స్నేహాత్ కృతప్రయత్న¹యా
 ప్రియసఖ్యా తదా సుతరా మేవ న కించిత్, కించాధునా²భ్యధికము
 పయాతం, సైవాహం కాదంబరీ యానేన కుమారేణ మధుమదముఖర
 మధుకరకులకలకోలాహలాకులితకోక కామినీకరుణకూజితజని తవిరహి
 జనమనోదుగభేవికచదళారవిందబృందనిష్క్వందానందితమందగంధవహ³
 సు గంధదళదిశి వికసితవివిధకుసుమామోదముకుళితమానిసీమాన
 గ్రహాన్తోచనదక్షకుసుమాయుధేకర్పూరక్షోదమిశ్రచందనపంకపిండే
 కుపితకామినీవినోదదక్షగేయముఖరపరిజనే పునరుక్తదర్శనాభ్యుత్థాన
 ప్రీడితశంచుకిజనే ప్రదోషసమయే జరతశర కాండవిపాండునిబిడకుండ
 లోద్భుష్టలడహాయువతిగండస్థలా న్యఖండమండలే విడంబయతిమండ¹⁰
 యతి గగనంచలనవరతవిస్ఫురద్విశదకరనికరనిర్భరావర్జితజ్యోత్స్నా
 జలసారవర్షిణి చంద్రమసి దూరవిక్షిప్తదళనివహకుముదకాననామో
 దవాసితదిగంతాయాః కుముదిన్యాస్తతే చంద్రకరస్పర్శప్రవృత్తశశిమ
 ణిశిఖరనిర్ఘరఝంకారిణి క్రిడాపర్వతకనితంబే హృద్యహరిచందనరసక
 ణి కాజాలకచ్ఛలేనత త్కరస్పర్శసుఖసంభవస్వేదజలనివహ మివవహతి¹⁵
 తత్కాలహరిణి ముక్తాశిలాపట్టశయనే కుసుమామోదసురభితదళదిశి
 తుషారాకిరణనికరసీహారిణ్యపి బహిరేవ దేహదాహమాత్ర కాపహా
 రిణి సర్వరమణీయానాం సందోహభూతే హిమగృహే కుసుమప్రస్త
 రావలంబినీ వీక్షితా, మమాపి చాపునరుక్తదర్శనస్పృహే తే ఏ
 వై తే లోచనే యయో రాలోకనపథ మసౌ యాతః, త దేవ చేద²⁰
 మప్రతిపత్తిశూన్యం హతహృదయం యేనాంతగప్రవిష్టోఽపి న పారితో
 ధారయితుం, తదేవచైత చ్ఛరీరయేన చిరంతత్సమిపేఽప్యదాసీనేన
 స్థితం, స ఏవ చాయంపాణిర్యోఽలీకగురుజనాపేక్షినాత్తానంపరిగ్రాహిత
 వాక్. అనపేక్షితపరపీడ శ్చంద్రాపీడోఽపి స ఏవయోఽత్ర వారద్వయ
 మాగత్య ప్రతిగతః, మయ్యేవోపక్షిణమార్గణతయా చా కించిత్క²⁵
 రోఽన్యత్ర పంచశరోఽపి స ఏవ య స్త్వయా వేదితో మే.

ప్రతిజ్ఞాతంచ మయా మహాశ్వేతాయాః 'త్వయి దుగళితాయాం
 నాహ మాత్తనః పాణిం గ్రహయిష్యా' మితి, * తా మహం పునరప్య

1 యాః. 2 అభ్యధిక ముపజాతం. 3 త్కరతలస్పర్శ. 4 కణికర. 5 సాతుడేవి! మైవంస్య.

వదం 'దేవి! మైవం స్త మనసి కరోః కుమతి రయ మతిదారుణోఽయం
 పాపకారి మకరకేతుః కదా చిత్ అదృశ్యమానే ప్రియజనే హృదయా
 ను రాగాజ్ఞీవిత మప్యపహరతి' ఇతి, సాత్త్వబ్రవీత్ — 'తదపినా స్త్యేవమే,
 మదనేన వాదై వేన వావిర హేణ వాయావనేన వాలను రాగేణ వామ
 5 దేన వాహృదయేన వాలన్యేన వాకేనాపిద త్తః సంకల్పమయః కుమా
 రో జనసన్ని ధా వపి కేన చిదవిభావ్యమానః సిద్ధ ఇవ సర్వదామేదదాతి
 దర్శనమ్, అపి చాసా వివ నాయమకాండపరిత్యాగ నిష్ఠురహృదయః, అ
 యమేవాస్తద్విరహాకాతరః, నాయంన క్తం దివం లక్ష్మీసమాకులః, నప్రథి
 వ్యాః పతిః, న సరస్వతీ మవేక్ష తే, నకీ ర్తిశబ్దంవర్ధయతి. పశ్యామి చాహర్ని
 10 శమాసీనా ¹ఉత్థితా భ్రామ్యంతీశయానా జాగ్రతీ నిమిలితలోచనా చ
 లంతీస్వప్నా యమానాచ శయనే శ్రీమండపే గృహకమలినీషు ఉద్యానే
 షు లీలాదీర్ఘి కాసు క్రిడాపర్వతకే బాలగిరినదికాసు చయథాత మజ్జ జన
 విడంబనై క హేతుం విప్రలంభకం కుమారం, తేతథా కథిత మేవమయా,
 తదల మసయాతదానయనకథయా' ఇత్యభిదధానా అతర్కితాగతమూ
 15 ర్చేన నిమిలితాక్షీ పక్ష్యగ్రసంపిండితనయనజలవర్షిణీ విలీయమానే
 వోత్పిడ్యమానేవ చాంతర్జాతమన్యువేగేన తదైవ వేదికావితాననాభి
 దామాంశు కావలంబిన్యాం బాహులతి కాయామచ్ఛసలిలస్తోతసి ప్రసూ
 తాయాం మృణాలికాయా మివ జలాహతిశ్యామారుణతామరస మివా
 నన²నువా జ్ఞీ వేశ్య తూష్ణీ ముత్కిర్ణైవ తస్మా.

20 అహంతు తత్ శ్రుత్వా సమచింతయం— 'సత్యమేవ గరియః
 ఖలు జీవితాలంబన మిదం వియోగినీనాం య దుత సంకల్పమయః
 ప్రియో నితరాం కులాంగనానాం విశేషతః కుమారికాణాం, తథా
 హి— అనేన సార్థమకృతదూతికాపాదపతనదైన్యాని ప్రతిక్షణంసమా
 గమశతాని అకాలరమణీయాని స్వేచ్ఛాభిసరణసౌఖ్యాని అదూషిత
 25 కన్యాభావాని సురతాని, సురతేషుచ అకృత స్తనవ్యవధానదుగ్ధాని ఆ
 లింగనాని-అజనిత వ్రణదర్శనప్రీడాని నఖదంత³పదాని-అనాకులితకేశ
 పాశాః కచ గ్రహమహోత్సవాః - శబ్దవిహీనాని⁴చుంబనాని అనుత్పా

దితగురుజనవిభావిత¹క్షణవైలక్ష్యాణ్యధరఖండనవిలసితాని నైన మంధ
కారరాశి రంతరయతిన జలధరధారాపాతః స్థగయతిన నీహారనికరస్తి
రోదధాతి' ఇత్యేవంచితయంత్యా ఏవమే అనురాగకథారసప్లవేనేవ
రక్తతా మగాద్ధివసః, తత్క్షణప్రకటితరాగం హృదయ మివ కాండబ
ర్యాస్త్రపయా పలాయమాన మదృశ్యత రవిమండలమ్, పల్లవశయనమివ 5
సంధ్యారాగ మరచయ ద్యామినీ, పరిచారక ఇవ చంద్రమణిశిలాతల
మకల్పయ త్వదోషః, అత్రాంతరే చాగత్య²స్వనియోగ మశూన్యం
కుర్వాణా దూరతో దీపికాధారిణ్యోగంధలైలావసిక్తసురభిగంధోద్ధారి
ణీభి ర్దీపికాభి ర్విరచితచక్రవాలికా బాలికాః పర్యవారయన్, అథ ని
ర్మలలావణ్యలక్ష్మితాని దీపికాప్రతిబింబాని జ్వలితాని మదనసాయక¹⁰
శల్యా నీ వాంగలగ్నాని సముద్వహంతీం నవనిరంతరకలికాచితాం చంప
కలతా మివోచస్థితాం తాం పున ర్వ్యజ్జపమ్ — 'దేవి! ప్రసీద, నార్హస్య
భేదార్హా హృదయ భేదకారిణం సంతాప మంగీకర్తుం, సంహర మన్యువేగం,
ఏషాఽహ మాదాయ చంద్రాపీడ మాగతై' వేతి, అథానేన దేవ
నామగ్రహణగర్భేణ మద్వచసా విషాపహరణమంత్రేణ విషమూర్ఛితే¹⁵
వ యుతిత్యున్తి ల్యనయనే సస్పృహం మా మవలోక్య'కః ప్రదేశేఽస్తి'
న్నితి పరిజన మపృచ్ఛత్.

అథ ధవళవసనోల్లాసితగాత్రయష్టయో ద్వారప్రదేశప్రవేశసం
పిండితాంగ్యః పరశురామశరవివరవినిర్గతా ఇవ కలహంసపంక్తయః కల
హంసకలాలాపమధురరవైః ప్రతివాచ మివ ప్రయచ్ఛద్భి ర్నూపురైః²⁰
పతత్కర్ణపూరపల్లవోల్లాసితై శ్చాక్షాశ్రవణాయ ధావద్భి రివ శ్రవణై
ర్తౌక్తికకుండలాంశుజాలకాని స్కంధదేశనిక్షిప్తాని చామరాణీవ వ
హంత్యః సమాహతకపోలస్థలైః కుండలై ర్భలా దివ వాహ్యమానా
వాచాలైః కర్ణోత్పలమధుకరైః సమాజ్ఞాప యేతి వ్యాహరంత్యః కన్య
కాః సమధావన్, ఆజ్ఞాప్రతీక్షాసు చ ముఖకమలావలోకినీషు తాసు²⁵
క్రమేణ దృష్టిం పాతయంతీ మరకతశిలాతలే న్యషీదత్, అబ్రవీచ్ఛ-
'పత్రలేభే! ఖలు ప్రియమితి బ్రవీమి, త్వా మేవ పశ్యంతీ సంధారయా
మ్యేవ జీవిత మహం, తథాపి య ద్యయంతే గ్రహస్త త్సాధయ స

1 క్షత. 2 స్వం స్వం. 3 తథావస్థితాం.

మీహితమ్ ఇత్యభి ధాయ అంగస్పృష్టనివసచాభరణతాంబూలప్రదాన
ప్రదర్శితప్రసాదాతిశయాం మాం వ్యసర్జయత్'.

ఇత్యావేద్య చ కించి దివ నమితముఖీ శనైః పున ర్వ్యజ్ఞ
పత్. — 'దేవ ! ప్రత్యగ్రదేవీ ప్రసాదాతిశయాహితప్రాగల్భ్యా
5 దుగళితా చ విజ్ఞాపయామి, దేవేనావ్యేతదవస్థాం దేవీం దూరీకు
ర్వతా కి మిద మాపన్నవత్సలాయాః స్వప్రకృతే రనురూపం కృత'
మితి. చంద్రావీడ స్తు తథోపాలంభగర్భం విజ్ఞప్తః పత్రలేఖయా
తం చ కాదంబర్యాః స్నేహోక్తిపురస్సరం గంభీరం చ సంతాపం
చ సపరిహాసం చ సాభ్యర్థనం చ సాభిమానం చ సావహేలంచ సప్ర
10 సాదం చ సనిర్వేదం చ సానురాగం చ సనిర్విశేషం చ సావష్టం
భం చ సకోపం చ సాత్కర్పణం చ ససద్భావం చ సోత్పాత్రిసం
ను సోపాలంభం చ సానుక్రోశం చ సస్పృహం చ సావధారణం చాపి
మధుర మపి దుఃశ్రవం సరస మపి శోషహేతుం కోమల మపి కరోరం
నమ్ర మ ప్యున్నతం వేశల మప్యహంకృతం లలిత మపి ప్రాధం ఆలాప
15 మాక ణ్ణాకర్ణ్య ఉత్పేక్ష్య చ స్తిమితపత్తతయా దుర్విషహదుగళి
బాష్పోపప్లుతాయతాక్షం తన్దుఖం స్వభావధీరప్రకృతి రపి నితరాం
పర్యాకులోఽభవత్.

అథ కాదంబరీ శరీరాదివాలాపపదై రేవ స హాగత్య యుగ
ప ద్ధృహితో హృదయే మన్యునాకణ్ఠే జీవితేన అధరపల్లవే వేపథునా
20 ముఖే శ్లాసితేన నాసాగ్రే స్ఫురితేన చక్షుషి బాష్పేణ తుల్యవృత్తి
ర్యాత్వా కాదంబర్యాః క్షరద్బాష్పవిక్షేపపర్యాకులాక్షర ముచ్చైః
ప్రత్యువాచ 'పత్రలేఖే! కిం కరోమి అనేన దురాత్మనా దుశ్శిక్షితేన
జ్ఞానాభిమానినా పండితమ్మన్యేన దుర్విదగ్ధేన దుర్బుద్ధినా అలీకధీరేణ
స్వయంకృతమిథ్యావికల్పశతసహస్రభరితేన అశ్రద్ధధానేన మూఢ
25 హృదయేన య ద్య దేవానేకప్రకారం శృంగార నృత్యాచార్యేణభగ
వతా మనోభవేన అంతర్గతవికారావేదనాయ మా ముద్దిశ్య బాలా
బలా త్కార్య తేతత్తదేవాదృష్టపూర్వత్వా ద్ధి దివ్యకన్యకానాం రూ
పానురూపలీలాసమ్భావనయా చ తావతో మనోరథస్య ఆత్మన ఉప

ర్యసమ్భావనయాచ సర్వం సహజ మేవ ఏత దస్యా ఇతి వికల్పసంశయ
 డోలాధిరూఢం మాం గ్రాహయ తైవ మీదృశస్య దేవ్యా దుగ్ధిస్య
 తవ చోపాలంభస్య హేతుతాం నీతోఽస్తి, మన్యే చ మమాపి మనో
 వ్యామోహాకారీ కోఽపి శాప ఏవాయమ్, అన్యథా అప్రబుద్ధబుద్ధే రపి
 యేషు న సందేహ ఉపపద్యతే తేష్వతిస్సుతేషు మదనచిన్తేషు కథం 5
 మే ధీర్వాఽయము హ్యేత, తిష్ఠం త్వే తావదతిసూక్ష్మతయా దుర్విభావ్య
 వృత్తీని తాని స్థితావలోకితకథితవిహృతలీలాలజ్జాయితాని యాన్య
 న్యథాఽపి సంభవంతి, చిరానుభూతాత్మకంతసంసర్గసుభగంహారమిమ
 మకృతపుణ్యాస్య మే తత్ క్షణ మేవ కణ్ఠే కారయన్త్యా కి మివ నావేది
 తమ్, అపి చ హిమగృహకవృత్తాంత స్తు తవాపి ప్రత్యక్ష ఏవ, తత్కి-10
 మత్ర ప్రణయకోపాక్షిప్తయాఽప్యన్యథా వ్యాహృతం దేవ్యా, సర్వ
 ఏవాయం విపర్యయా న్నమ దోషః, త దధునా ప్రాణై ర ప్యుపయుజ్య
 మాన స్తథా కరోమి యథా నేదృశమేకాంతనిష్ఠురహృదయం
 జానాతి మాం దేవీ'. ఇ త్యేవం వదత్యేవ చంద్రాపీడే శ్రావి తైవ
 ప్రవిశ్య వేత్రహస్తా ప్రతీహారికృతప్రణామా వ్యజ్ఞాపయత్.—'యువ-15
 రాజ! ఏవం సమాదిశతి దేవీ విలాసవతీ, 'కృతజల్పా త్పరిజనతః శ్రుతం
 మయా యథా కిల పృష్టతః స్థితః స్థితాఽద్యపత్ర లేఖాఽత్ర పునః పరాగ
 తేతి, నచ మేత్వ య్యస్యాం చ కశ్చి దపి స్నేహస్య విశేషో విలసతీతి
 మమైవేయం సంవర్ధితా, అపి చ కాఽపి తవాపి మహతీ వేలా వర్తతే
 అదృష్టస్య, తదనయా స హౌ వాగచ్ఛ, మనోరథశతలబ్ధ మతిదు-20
 ర్గభం త్వస్తుఖకమలావలోకన' మితి.

చంద్రాపీడ స్తు తదాకర్ణ్య చేత స్యకరోత్.—'అహో! సందేహ
 డోలా రూఢం మే జీవితమ్, ఏవ మంబా నిమేష మపి మా మపశ్యంతీ
 దుగ్ధి మాస్తే, పత్ర లేఖాముఖేన చైవ మాజ్ఞాపిత మాగమనాయ మే
 నిష్కారణవత్సలేన దేవీ ప్రసాదేన, ఆజన్మక్రమాహితో బలవాన్ జన-25
 నీస్నేహః, వాంఛానుకూలం హృదయమ్, అమోఽచ్యం తావ త్తాతచరణ
 శుశ్రుషాసుఖం, ప్రమాధీ మన్తథహతకః, హరిణీ గురుజనలాలనా,
 దుస్సహాన్యత్కంఠితాని, అనుబంధినీ బాంధవస్త్రీతిః, కుతూహలి న్యభి

నవప్రార్థనా, ముఖావలోకినగి కులక్రమాగతా రాజానః, జీవితఫలం
ప్రియతమాముఖావలోకనమ్, అనురక్తాః ప్రజాః, గరియాన్ గంధర్వ
రాజసుతానురాగః, దుస్త్వజా జన్తభూమిః, పరిగ్రాహ్యో దేవీ కాదంబరీ
కాలాతిపాతావహం మనః, విప్రకృష్ట మంతరం హేమకూటవింధ్యాచ
5 లయోః' ఇతి. ఏవం చింతయన్నేవం ప్రతీహార్యోపదిశ్యమానవర్త్య
పత్ర లేఖాక రావలంబీ జననీసమీప మగాత్. తత్రైవ చ త మనేక
ప్రకారజననీలాలన¹సుఖానందితంచింతితదుర్విషహహృదయోత్కంఠో
దివసమనయత్.

ఉపనతాయాం చాత్తచింతాయా మివ అంధకారితదశదిశి
10 శర్వర్యాం అనివార్యవిరహవేదనోన్మథ్యమానమానసాకులేషు కలక
రుణముచ్చైశ్చ ర్వావహరత్సు చక్రవాకయుగ శేషు ఉత్తేజితస్థరశరస
ముత్సర్పమాణేషు చంద్రమసోజ్జ్వల్లధూళిధూసరాలోకేష్వగ్రమ
యూభేషు విజృంభమాణకుముదినీశ్వాసపరిమళగ్రాహిణి మంద మంద
మావాతుమారభ్యే ప్రదోషానిలే చ శయనవర్తి నిమీలితలోచనో²
15 పృష్టప్రాప్తనిద్రావినోదః హేమకూటాగమనభేదా నిపత్య విశ్రాంతే
నేవ పాదపల్లవచ్ఛాయాయాం జంఘానుసారాధిరోహణాలగ్నే నేవ
సుసంహతయో రూర్వోః లిఖితే నేవ విస్తారిణి నితంబఫలకే మగ్నే
నేవ నాభిముద్రాయాముల్లసితే నేవ రోమరాజ్యా మారూఢే నేవ
త్రివలీసోపానహారిణి మధ్యభాగే కృతవదే నేవ ఉన్నతవిస్తారశాలిని
20 స్తనతటేముక్తాత్త నేవ బాహ్వోః కృతావలంబనే నేవ హస్తయోః
ఆశ్లిష్టే నేవ కణ్ఠే ప్రవిష్టే నేవ కపాలయోః ఉత్క్లిష్టే నే వాధరపుటే
గ్రధితే నేవ నాసికాసూత్రే సమున్తిలితే నేవ లోచనయోః స్థితే నేవ
లలాటశాలాయా మన్వితే నేవ చికురభారాంధకారే ప్లవమానే నేవ
సర్వతోదిక్షథస్థావిని లావణ్యపయఃపూరప్లవే మనసా సస్తార స్తరాయ
25 తనభూతస్య కాండబరీరూపస్య.

సముత్పన్నాత్మీయబుద్ధిశ్చ నిర్భరస్నేహార్ద్రచేతా స్తత ఏవ
వాసరా దారభ్య తాం ప్రతి గృహీతరక్షాపరికర ఇవ యతో యత

1 సుఖాచింతితదుర్విషహహృదయోత్కంఠం.

ఏవ మండలితకుసుమకార్ముకం మకరధ్వజ మస్యాం ప్రహరంత మాలో
 కితవాక్ తత స్తత ఏ వాత్తాన మంతరేఽర్పితవాక్. ఏవ మమ్మాన
 మాలతీకుసుమకోమలతనౌ నిర్ఘ్రిణం ప్రహర న్న లజ్జనే ఇ త్యుపాల
 భమాన ఇవ దివసం ఉత్తరశతారయా¹ సుతబాష్పార్ద్రయా దృష్ట్యా
 కుసుమచాపం పునః స్తరశరప్రహారమార్చితాం సంజ్ఞా మివ లంభ
 యితుం తా మవయవై రువాహ స్వేదజలలవ ముత్ససర్జ చ దీర్ఘాదీర్ఘా
 న్ని శ్వాసమారుతాక్. త చ్చేతనాలంభముదిత ఇవ చ సర్వాంగీణం క్షణ
 మపి న ముమోచ రోమాంచం. సహ్యతే హృదయేన వేదనా న వేతి త
 ద్వార్తాంప్రప్తౌ మివ నియుక్తేన మనసా శూన్యతా మధార్మీత్, తత్ప్రతి
 వార్తాకర్ణనాయేవ చ గృహీతమాన స్సర్వ దైవాలిప్తత్. తదాన¹⁰
 నాలోకనాంతరిత మివ సర్వ మేవ నాద్రాక్షీత్. చంద్రబింబేఽపి
 చాస్యదృష్టి ర్నారమత. తదాలాపపరిపూరితశ్రోత్రేంద్రియ ఇవ
 న కిం చి దపర మంతరి కర్ణేకృతవాక్. వీణాధ్వనయోఽప్యస్య బహి రే
 వాసక్, సుభాషితా న్యపి న ప్రవేశ మలభంత, సుహృద్వాచోఽపి
 పరుషా ఇవాభవక్, బాంధవజనజన్మితా న్యపి నా సుఖాయంత¹⁵
 భావాపగమభీ త్యేవ యథాపూర్వం న కస్య చిద్దర్శన మదాత్. అనవరత
 ముక్తజ్వాలేనమదనహుతభుజాంతర్దహ్యమా నోఽపి గురుజనత్రపయా
 న సద్య స్సముద్భృతార్థాగ్రవిందశయన మభజత. న సరసబిసలతాజా
 లాని గాత్రేష్వకరోత్. న జలమాక్షికక్షోదతారకితాని అజతర
 పద్మినీపత్రాణి పార్శ్వేఽప్యకారయత్. న కుసుమపల్లవప్రస్తరరచనా²⁰
 మాదిదేశ. నానవరతధారానిపాతోల్లసితశిశిరశీక రాబద్ధదుర్దినం దద
 ర్శాపి ధారాగృహం న మకరందసంతతసింసారశీతలాభ్యంతరాణి
 హర్షోద్వానలతాభవనా న్య ప్యసేవత. న మలయజలలలితపృష్ఠేషు
 మణికుట్టిమేష్వప్యలుతదిచ్ఛయా. న తుహినకరనికరసంక్రాంతిహృద్యే
 షు లలనాకరకలితచంద్ర కాంతమణిదర్పణే ష్వ ప్యసంక్రామయదాత్త²⁵
 సంతాపమ్. కిం బహునా. నాశ్వాసపారిచందనరసచర్చా మప్యా
 చరణా దదాపయత్.

ఏవ మేవ కేవలం రాత్రౌ దివా చాకృతనిర్వృతినా జ్వల
 తాఽపి అదహనాత్త కేన దహతాపి అక్షత స్నే హేంధనేన దుగ్ధాను
 భావనా యైవ భస్మసా దకుర్వతా మదనదహనే నాంతర్భహి శ్చ క్వా
 ధ్యమానదేహః శోష మగాత్. ఆర్ద్రతాం పునః ప్రతిక్షణాధీయమాన
 5 వృద్ధిం నాత్యాక్షీత్. ఏవం చ నిష్ప్రీతిక్రియతయా దుస్త్వజతయా
 చాతివిసంష్టులేనాయాస్యమానోఽపి మదనేనాకార మేవ లోక
 లోచనేభ్యో రక్ష న్న కుసుమశరసాయకేభ్యో జీవితం. తనో రేవ తా
 నవ మంగీచకార నలజ్జాయాః. శరీరస్థితా వే వానాదరం కృతవాన్ న
 కులక్రమస్థితౌ. ప్రజా ఏ వా న్వరుధ్యంత న మన్తథోత్కలికాః సుఖమే
 10 వావధీరయామాస న ధైర్యమ్. ఏవం చాస్య పురః కాదంబరీ రూప
 గుణావప్టంభాహితప్రాణేన బలవతాఽనురాగేణాకృష్యమాణస్య
 పశ్యాన్ ద్ధురుజనప్రతిబంధదృఢతరేణ మహీయసా స్నే హేన చ వార్య
 మాణస్య గభీరప్రకృతేః సరిత్పతే రివ చంద్రమసా సుదూర ముల్లాస్య
 మానస్యాసి మర్యాదావశా దాత్తానం స్తంభయతః కథంకథ మపి
 15 కతిపయే వ్యపి సహస్రసంఖ్యాయమానే వ్యతిక్రాంతేషు వాసరేషు.
 ఏకదా రణరణకసకాశాది వాంతరలబ్ధావస్థానో నిర్గత్య బహి ర్నగర్యా
 స్తరంగసంగశీకరాసారమరుంతి కలక్వణితకలహంసచక్రవాళాక్రాంత
 సరససుకుమారనైకతాని శిస్తాతటా న్యనుసర న్నాతిదూర మివ చర
 ణాభ్యామేవ బభ్రామ బ్రామ్యం శ్చ రుద్రసుతాయతనే రయేణాగ
 20 చ్చతః సావప్టంభయా గత్యా త్వరితఖురసంచారాన్ యుజ్యమానాం
 శ్చ విరళీభవత శ్చ సంఘట్టమానాం శ్చ విశ్లిష్యత శ్చోత్సహమా
 నాం శ్చ లంబమానాం శ్చ పరాపతత శ్చ విచ్ఛిన్నపంక్తివ్యవస్థానాన్
 స్థలతోఽపి పతతోఽప్యవసీదతోఽపి చ యథాశక్తిసాదిభి రుత్పీడితా
 న్నిస్సహతయాదూరాగమనభేద మతిత్వరయా చాగమనకార్యగౌరవ
 25 మావేదయతో దూరా దే వాతిబహూ నివ తురంగమా నద్రాక్షీ
 త్. దృష్ట్వా చోత్పన్న కుతూహల స్తేషాం పరిజ్ఞానా యాన్యతమం పు
 రుషం ప్రాహిణోత్. ఆత్మనా ప్యూరుదఘ్నేన పయ సోత్తిర్య శిస్తాం

తస్మిన్నేవ భగవతః కార్తికేయ స్యాయతనే తత్ప్రతివార్తం ప్రతి
పాలయన్నతిష్ఠత్.

తత్రస్థ శ్చ కుతూహలా తస్మిన్నేవ వాఙ్మందే నిక్షిప్తదృ
ష్టిః పార్శ్వస్థితాం హస్తే నాకృష్యపత్ర లేఖామవాదీత్ — 'పత్ర లేఖే!
పశ్యయ ఏష పురుషః పుర ఏ వార్కకిరణసవారణోల్లాసితయా ప్రేం 5
ఖదాలోలంబశిఖయా మయూరపిచమయ్యా చ త్రికయా దుర్విభావ్య
నదనోఽశ్వవారో జ్ఞాయతే కేయూరకోఽయ మితి.' యావత్తయా స
హౌవం నిరూపయ త్యేవం తావత్తస్మాత్ ప్రహితపురుషా దుపలభ్యా
త్తావస్థానం దృష్టిపథ ఏ వావతీర్య తురంగమాదాపతంతం దూరాత్
ద్రుతాగమనధూళీధూసరశ్యామికృతశరీరం పరివర్తిత మి వేతరాకా 10
రేణ ఉజ్జ్వితాంగరాగసంస్కారమలినే నేవ వపుషా విషాదశూన్యేన
ముఖే నాంతద్దగ్ధసంభారపిశునయా చ దృష్ట్వా దూరత ఏవాపృష్టా
మపి కష్టాం కాదంబరీసమవస్థా మనక్షర మావేదయంతం కేయూరక
మద్రాక్షిత్. దృష్ట్వా చ దర్శితప్రీతి 'రే హ్యేహి' త్యావచాయ ససం
ప్రనుప్రణయప్రణశోపసృత మతిదూరప్రసారితాభ్యాం దోర్భ్యాం ప 15
ర్యష్వజత తమ్. ఉపసృత్య పునః కృతనమస్కారే తస్మిన్ననామయ
ప్రశ్నవచసా సంవర్ధ్య సర్వా నేవ తత్సహాయాః పురఃస్థితం పునఃపున
స్సస్పృహ మాలోక్య కేయూరక మవాదీత్ — 'కేయూరక! త్వద్దర్శ
నే నైవ భద్రం దేవ్యా స్సపరివారాయాః కాదంబర్యా ఇ త్యేతదా
వేదితమ్, ఆగమనకారణ మపి విశ్రాంత స్సుఖితః కథయిష్యసీ' త్యుక్త్వా 20
సమ్భ్రాంతాగతారోహకథాకితాం కరిణీ మారుహ్యా 'కుతోఽస్య జన
స్య సుఖి' తే త్యభిదధాన మేవ కేయూరకం పృవృతః కృత్వా పత్ర
లేఖాం చారోప్య స్వభవన మయాసీత్. తత్ర చ నిషిద్ధాశేషరాజలోక
ప్రవేశః ప్రవిశ్య వల్లభోద్యానం సపరివారేణ కేయూరకేణ సహా
త్తామ్య చేతసా అచేతిత మేవ దివసకరణీయం నిర్వర్తయామాస, నిర్వ 25
ర్త్య చ పత్ర లేఖాద్వితీయః సుదూరోత్సారితపరిజనః కేయూరక మా
వచా యాబ్రవీత్. 'కేయూరక! కథయ దేవ్యాః కాదంబర్యాః సమద
భిఖాయాః మహాశ్వేతాయా శ్చ సందేశమ్.'

ఇ త్యభిహితవతి చంద్రాపీడే పురః సప్రశ్రయ ముపవిశ్య కేయూ
 రకోఽప్యవాదీత్. — 'దేవ! కిం విజ్ఞాపయామి?, నా స్తి మయి సందేశల
 వోఽపి దేవ్యాః కాదంబర్యాః సమదలేఖాయాః మహాశ్వేతాయావా,
 య దైవ పత్రలేఖాం మేఘనానాయ సమర్ప్య ఆగతేన ప్రతినివర్త్యమ
 5 యాఽయం దేవ సోఽజ్ఞయినీగమనవృత్తాంతో నివేదితః తదై వోర్ధ్వం
 విలోక్య దీర్ఘ ముష్ణం చ నిశ్వస్య సనిర్వేద మేత ది త్యుక్తోఽస్థితాయ
 మహాశ్వేతా పున స్తపనే స్వ మే వాశ్రమపద మాజగామ, దేవ్యసి
 కాదంబరీ యుతితి హృదయే 'అయోఘనే నే వాభిహతా హ్యాతర్కి
 తాపతితశుష్కాశని నేవ మూర్ధ్ని తాడితా అంతగపీడాకూణననిమిలి
 10 తేన చక్షుషా మూర్చితేవ ముషితేవ పరిభూతేవ వంచి తేవ చోన్ముక్తేవ
 చాంతగకరణే నావిదితమహాశ్వేతాగమనవృత్తాంతా చిర మివ స్థితోఽ
 స్తీల్య నయనే విలక్షే వలక్షీ తేవ విస్తృతేవ విస్తయ స్తబ్ధదృష్టి
 ర్తహాశ్వేతాయాః కథ యేతి సాసూయ మివ మా మాదిశ్య మదలే
 ఖాయాం పున ర్వలితముఖీ సవిలక్షస్థితం 'మదలేఖే! అస్తి కేన చిదప
 15 రేణైతత్ కృతం కరిష్యతే వా య త్కుమారేణ చంద్రాపీడే' నేతి
 ఏవ మభిదధతీ ఉత్థాయ నివారితాశేషపరిజనప్రవేశా శయనీయే నివ
 త్యోత్తరవాససోత్తమాంగ మవకుంఠ్య నిర్విశేషహృదయవేదనాంమద
 లేఖా మ ప్యనాలపంతీ సకల మేవ తం దివస మస్థామ్, అపరేద్యు శ్చ
 ప్రాత రే వోపసృతం మా మేవం దృఢతరశరీరేషు ద్రియమాణోఽప్సి
 20 వ 'భవతు అహ మిదృశీ మవస్థా మనుభవా' మీ త్యుపాలభమా
 నేవ 'న మే భవద్భిః పార్శ్వవర్తిభిః కార్య' మితి నిర్భర్తనయంతీవ 'కిం
 మే పురం స్తిష్ఠ' నీ త్యంతర్తన్యవేగేన తర్జయం తీవ చ బాష్పపూరో
 ద్రేకోత్కంప పర్యాకులయా దృష్ట్యా చిర మాలోకితవతీ, తథా దృష్ట
 శ్చ తయా దుగ్ధితయా దేవ్యా ఆదిష్ట మేవ గమనాయాత్తానం మ
 25 న్యమానోఽహ మనివే ద్యైవ దేవై దేవపాదమూల ముపాగతో
 ఽస్తి, త చ్చ దేవై కశరణజనజీవితపరిత్రాణాకులమతేః కేయూరకస్య
 విజ్ఞాపనాకర్ణనావధానదానేన ప్రసాదం కర్తు మర్హతి దేవః,

దేవ! శ్రూయతాం, యదైవ తే ప్రథమాగమనేనామోదినా మల
యానిలేనేవ చలితం సమస్తమేవ తత్కన్యకాలతావనం త దైవ
సకలభువనమనోభిరామం భవంత మాలోక్య వసంత మివ రక్తాశోక
తరులతా మి వారూఢవాక్ మకరకేతన స్తామ్, ఇదానీం తు మహాంత
మాయాస మనుభవతి త్వదర్థే కాదంబరీ, తస్యా హి దినకరోదయా 5
దారభ్య దివసకర కాంతోపలానల స్యేవ నిశ్శబ్దస్యాపవనేరిత స్వాధూ
మస్యాభస్తనఃప్రజ్వలతో మకరధ్వజహుతభుజోనపరిజనకరకమలకలిత
కోమలపల్లవలాస్యలీలయా ప్రసరభంగః, నానుత్తాలతాశవృంతవాంత
జలజడతక కాసారసే కేన నివృత్తిః, న సరసహరిచందనపంకచ్ఛటాచ్ఛ
రణేన ఛేదః, న విదళితముక్తాఫలవాలు కాపటలో¹ద్ధాననేన వ్యవరమః, 10
నోత్క్లిలిత ²దంతమయకలహంసపంక్తిముక్తాంబుధారేణ ధారాగృ
హేణాప్రశమః, యథా యథాచలితజలయంత్రవిగళితాభి రతిశిశిరశీకర
నికరతారకితాభి రంబుధారాభి రాహస్యతే తథా తథా వైద్యు
తానలసహోదర ఇవ స్ఫురతి మదనపావకః, సుతరాం చ శిశిరః కుండ
కళికాకలాపమంజరీ మివ వికాసయతి స్వేదజలలవజాలకసంతతి ముప¹⁵
చారః, చిత్రం చేదం, మకరకేతుహుతభుజా దహ్యామాన మగ్నిశౌచ
మంశుక మివ నితరాం నిర్తలీభవతి లావణ్యమ్, మన్యే చ మృదుస్వ
భావ మపి జల మివ ముక్తాఫలతా ముపగతం కఠినీభవతి ఉత్కంఠితం
హృదయ మబలాజనస్య, యత్తాదృశే నాతిసంతాపే నాపి న విలీయతే,
బలవతీ ఖలు వల్లభజనసంగమాశా య త్తథావిధ మ ప్యనుభవవేద²⁰
నావిహ్వలితప్రాణ మతికష్టం ప్రాణ్యతే, కిం కరోమి?, కథయ కథం
కథ్యతే? కయా వృత్త్యా వర్ణ్యతే? కీదృశే నోపాయేన ప్రదర్శ్యతే? కేన
ప్రకారేణావేద్యతే? కయా యుక్త్యా ప్రకాశ్యతే? కతమయా వేదన
యోపమియతే? బలవతీ తదుత్కంఠా, స్వప్నేషు విగళితచేతనాః
స్ఫుటం ప్రాణినః, ప్రతిదినం దృశ్యమానో²పి య న్న పశ్యసి తాదృశీ²⁵
మవస్థామ్, ప్రచండదినకరకిరణసహస్రాతపసహాని కమలాని శయనీకృ
తాని వ్లూని ముపనయంత్యా దివసకరమూర్తి రపి నిర్జితా తయా
నిజోష్ణణా, నిష్కరుణేన చాకారణవామేన కామేన మధ్యమానా

1 ధూలశేన. 2 యంత్రమయ.

- తా స్తా శ్చేష్టాః కరోతి, తథా హి:—సాసోఢమదనవేదనే త్వ మతి
కఠినే మనసి నివస సీతి మృదుని కుసుమశయనే కథ మపి సఖిజనేన
పాత్యతే, కుసుమశయనగతా చ సంతాపగళితచరణతలాల క్షకలవ
పాటలితై శ్చ శయ్యాకుసుమైః కుసుమశరేణ శరతా ముపసీతైః సరు
5 ధిరై రివ హృదయా తృప్తితై ర్భయ ముపజనయతి సఖీనాం, సర్వాం
గీణ మనంగళరనివారణాయ కవచ మివ భవద నుస్తరణరోమాంచ ము
ద్వహతి, రోమాంచనికుచయుగళే శ్వాసగలిత మంశుకం నిదధానా
త్వత్పాణిగ్రహణత్పష్టయా కంటకశయనవ్రతలీలా మివ దక్షిణా కర
కమల మనుభావయతి, వామం తు వామకపోలభరజడాంగుళి ముల్లస
10 ల్లోలపద్మ రాగవలయ ప్రభాంశురజ్యమానం జ్వలితమదనహుతాశనవిస్ఫు
ప్యమాణ మివ హస్తకమలం విధునోతి, నళినీదళవ్యజనపవనవిక్షిప్య
మాణకర్ణకువలయదళం వదన మజస్రస్రవదశ్రుభయపలాయమానలో
లలోచన మివ బిభర్తి, ప్రతిక్షణం కౌమతాం వ్రజంతీ న కేవలం
మంగళవలయం పతనభయేన డోలాయమానం హృదయ మపి ముహు
15 ర్తుహుః పాణిపల్లవేన రుణద్ధి, శిశిరవారిక్షోదకౌరిణ్యా లీలాకమల
మాలికయేవ వపుషి నిహితయా సఖిజనవాస్తవరంపరయా పరిక్లామ్యతి,
తథా చరణయుగళేన రశనా కలాపం నితంబవిస్తారేణ మధ్యభాగం
సంగమాశయా హృదయం హృదయేన భవంత మురసా బిసినీపలాశ
ప్రావరణం కంఠేన జీవితం కరకమలేన కపోలపాళీం త్వదాలాపే
20 నాశ్రుపాతం లలాటఫలకేన చందనలేఖికా మంసేన వేణీ మధునా
ధారయతి, త్వద్దిదృక్షయా విఘటమానం హృదయ మభివాంఛతి,
గోత్రస్థితే నేవ జీవితేన లజ్జితే, ప్రియస భ్యేవ మూర్ఛయా మనసి
ముహు ర్తుహుః స్పృశ్యతే, పరిజనేనేవ చ రణరణకేన పరనశా
కుసుమశయనా దుత్థాప్యతే, పరిచారికయే వార్త్యా స్రస్తాంగీ సంచా
25 ర్యతే, ముహుః పవనప్రేంభోలిత ముత్కంఠావ్యజనపల్లవభంగభయ
కంపిత మివ లతామండప మధివసతి, ముహుః సత్కోశకళికం బిస
వలయసంరక్షణరచితాంజలిపుట మివ స్థలనళినీవన మధిశేతే, ముహు
రుద్భంధనభయా దివ నిరంతరకిసలయాచ్ఛాదితలతాపాశ ముద్యాన
మానేవతే, ముహు ర్నిపతదవిరతరోదనాతామ్రనయనప్రతిబింబం

ప్రస్తరాస్తరణత్రాసనిమజ్జత్కమలమిహోప వనసరో జలమవగామాతే,
 తస్మా దుత్థాయ తమాలవీధీ ముపైతి, తస్యాం శాఖామవలం
 బోర్ధ్వభుజలతానిహితనిమిలితలోచనవదనా చంపకదళమాలికోద్భ
 ధదేహః శంకా ముత్పాదయంతీ ముహూర్తం విశ్రమ్య సంగీతక
 గృహమావిశతి, తతో మధురమురజరవలయలితలాస్యలీలయో 5
 ద్వేజ్యమానా మయూ రీవ ముక్తవారిధారం ధారాగృహ మభిపతతి,
 తతోఽపి ఘనజలధారాశీకరపులకితకాయా కదంబకళికేవ కంపమానా
 శుద్ధాంతకమలినీతీర ముపసర్పతి, తస్మా చ్చ భవనకలహంసరవ మస
 హమానా ప్రస్థితా తత్కాలావతారితనూపురయుగళా నిపుణప్రేక్షా
 మివ త్రామతా మభినందతి, వలయరచనామూయితమృణాళకుపితై రివ 10
 భవనవాపీచక్రవాకమిధునైః కూజితేన ఖద్యతే, శయ్యావిలాసమృదిత
 కుసుమసుంచయా మర్షితై రివ ప్రమదవనమధుకరకులై ర్విరుతే నోద్వే
 జ్యతే, నిర్భరోత్కర్షగీతనిర్జితరవరోషితై రివాంగణసహకారపికబృందైః
 కలకలే నాకులీక్రియతే, మదనపాండుగండ పరిభూతగర్భపత్రకాంతిభి
 ర్విద్యే వోద్వానకేతకీసూచిభి రుద్భూతవేదనా భవతి, ఏవం ప్రాయో 15
 శ్చ మదనదుశ్చేష్టితాయానైః పరిణామ ముపైతి దివసః.

చంద్రోదయే చాస్యాస్తిమిరమయీ వాపైతిధృతిః, కమల
 మయ మివ దూయతేహృదయం, కుముదమయ ఇవ విజృంభతే మకర
 కేతనః, చంద్రకాంతమణిమయ మివ ప్రక్షరతి నయనయుగళమ్, ఉదధి 20
 జలమయానీవ వర్ధంతే శ్వసితాని, చక్రవాకమయా ఇవ విఘటంతే
 మనోరథాః, శీతజ్వరాతు రేవ మణికుట్టిమోదరసంక్రాంతస్య తుషార
 కిరణమండలస్యోపరి వేఙ్గువిలులితతరళాంగుళినికరం కరయుగళం
 ప్రసారయంతీ శశినః సంతాప మనక్షరం కథయతి, సీత్కారేషు దశ
 నాంశు వ్యాజేన మస్తథశరనిర్జితహృదయప్రవిష్టా నిందుకిరణా ని వోద్ధి 25
 రతి, వేపగుషు వ్యజనీకృతకదళీదళకంపోపదేశ మివ గృష్ణాతి, విజృంభి
 తాసు కంఠనాళాగతజీవితనిర్గమమార్గ మి వోపదిశతి, గోత్రస్థలితవిల
 క్షస్తితేషు హృదయనిపలితమదనశరకుసుమరజ ఇవ నమతి, బాష్ప

మోక్షేషు స్థూలాశ్రుసంతానవేణికావాహినీ నిలీయత ఇవ, శశిమణి
దర్పణేషు విస్ఫురితానేకప్రతిబింబనిభేన శతభేవ విదళతి, కుసుమ
శయనేషు పరిమళలాలసా గతాళిమాలాకులితా ధూమాయత ఇవ,
కమలప్రస్తరేషు కింజల్కరజోపుంజజర్జరితా జ్వలతీవ, స్వేదప్రతీకారే
న షు విశదకర్పూరక్షోదధూళిధవళితా భస్మీభవతీవ, న విజ్ఞాయతే కిం
ముగ్ధతయా కిం విలాసేన కి మున్తాదేన సంగీతకమృదంగధ్వనితేషు
కేకాశంకయా ధారాగృహమరకతమణిమయూరముఖాని స్థగయతి, దివ
సావసానేషు విశ్లేషభీతా మృణాళసూత్రై శ్చిత్రభిత్తివిలిఖితాని చక్ర
వాకమిథునాని సంఘట్టయతి, చింతారతారంభేషు మణిప్రదీపానవతం
10) సోత్పలై స్తాడయతి, ఉత్కంఠా లేభేషు సంకల్పసమాగమాభిజ్ఞానాని
లిఖతి, దూతీసంప్రేషణేషు స్వప్నాపరాధోపాలంభాకా సందిశతి.

అపి చ. తస్యా శ్చందనపరిమళ ఇవదక్షిణానిలేన సహ సమా
గచ్ఛతి మోహః, చక్రాహ్వళాప ఇవ నిశయా సహపతతి ప్రజాగరత్రా
సః, ప్రతిరుతా నీవ వలభీకపోతకూజితైః స హవిర్భవంతి దుగ్ధఖాని,
1) మధుకర ఇ వోపవనకుసుమ మామోదేన స హోపసర్పతి మరణాభిలా
షః, తథా చ జలకణి కేవ పద్మినీపలాశస్థితా కంపతే, ప్రతిచ్ఛా యేవ
స్ఫటికోపలసలిలమణిదర్పణకుట్టిమతలేషు దృశ్యతే, నళి నీవ శశికర
స్పర్శేన ¹మూనయతి, హం నీవ సరసమృణాళికాహారవ్యతిక రేణ జీవతి,
శర దివ కుముదకువలయకమలసంపర్కమనోహరగంధవహః సకుసుమ
20) బాణా చ విజృంభతే, చంద్రమూర్తి రివ కమలప్రకరస్థలితపాదపల్లవా
సంచరంతీ నిశాం నయతి, కుముది నీవ రజనీకరకిరణకృతప్రజాగరా దివస
మలీకనిద్రయాఽతివాహయతి.

మురరిపుజలశయనలీలేవ మందోచ్ఛ్వాసితశేషా నిమిలిత
లోచనా కి మపి చింతయతి, మలయనిమ్న గేవ సరసహరిచందన కస
25) లయలాంఛితేషు శిలాతలే ష్వాభిపతతి. కుండకలికేవ తుషారసిక్తపల్లవ
వర్తి నీవ నానిలే నాయాస్యతే, భుజంగీవాసహ్యసంతాపాలింగిత
చందనశాఖాశిఖిశకుంతకులకోలాహలేన తామ్యతి, హరిణీవ కేసరికా

నసం పరిహారతి, కుసుమఘటితశిలీముఖమనోహరా న్నదనచాపా దివ
ప్రమదవనా త్రస్యతి, జాన కీవ పీతర క్తేభ్యో రజనిచరేభ్య ఇవ చంప
కాశోక్తేభ్యో బిభేతి, ఉషేవ స్వప్న సమాగమేనాపి కృతార్థతా మేతి,
గ్రీష్మనిశాలక్ష్మీ రి వానుదిన మతితామా భవతి సర్వథా తస్యాః కం
దర్పవేదనయా అంగాని దివనైర్జీవితసంధారణవస్తూని వలయరచనయా ఏ
గృహకమలినీమృణాళాని ఉపదేశైః సఖివచనాని శయ్యాపరికల్పనేనో
పవనకుసుమాని అనవరతమోక్షేణ మదనాయుధానిని శ్లేషం క్షీణాని.
కింబహునా?, సంప్రతి తస్యా స్వన్నామా సర్వతః సఖిజనః-త్వత్సంబద్ధా
నిసర్వరహస్యాని-త్వత్సమాగమోపాయాన్వేషిణః సర్వే సమవాయాః-
త్వదార్తోపాలంభనతత్పరాఃసర్వప్రశ్నాః-త్వద్వృత్తాంతముఖరఃపరిజనః-10
త్వదాలాపనిర్నితాఃసర్వవినోదాః త్వదాకారమయ శ్చిత్రకలాభ్యాసః-
త్వదుపాలంభగర్భాః మాగధీమంగళగీతయః-త్వద్దర్శనపునరుక్తాః స్వ
ప్నాః-త్వత్పరిహాసప్రాయా మదనజ్వరదాహవిప్రలాపాః-త్వన్నామగ్ర
హణైకోపాయగమ్యప్రబోధా మోహమహావేగాః.'

ఇత్యావేదయంతం చ కేయూరకం—'భవతు సంప్రతి నశకో' 15
మృతః పరం శ్రోతు' మి త్యామీలనదత్తసం జ్ఞేవ కాదంబరీవ్యథా
శ్రవణవేదనాసంభవానుకంప యేన చంద్రాపీడ మాక్రమంతీమూర్ఛా
న్యవారయత్. న తు పున రవస్థానివేదనపరిసమాప్తిః.

తథా మూర్ఛానిమీలిత శ్చ తా మేవానుభూయన్నివ ససం
భ్రమప్రతిపన్న శరీరేణ కేయూరకేణ సంభావితతాలవృంతయాచ పత్ర 20
లేఖయా అనుభావ్యార్థసజ్జయాచ నియత్యా సంజ్ఞాం లంభితశ్చన్ద్రాపీడః
స్వకృతపీడాపరాధేన భీతమివ విలక్ష మివ నిభృతస్థితం కేయూరక మం
తర్బాహ్నిపరుధ్యమానకంతః కి మపస్థలితాక్షరం ప్రత్యువాచ —
'కేయూరక ! యేన ప్రకారే నైవ మేకాంతనిష్ఠురహృదయ మాత్మ
న్యనుత్పన్నానురాగ మేవ మాం సంభావ్య దేవ్యా కాదంబర్యా పున 25
ర్దూరీకృతమదాగమనసంభావనయా న త్వ మాగమనా యాదిష్టో న
సందిష్టం వా కిం చి న్నహశ్వేతయా సముపహృతానుబంధయా మద
లేఖయా వా త్వస్తుభేన నోపాలంబోఽస్తి తథా మయి పత్ర లేఖయా

- సర్వ మాఖ్యాతం, తదభిజాతతయా మహానుభావత్వా దుదారతయా
సమానశీలతయా దక్షిణతయా చైకాంతవేశలతయా చ స్వభావ
స్యాత్తాన మాత్రనా చ న కలయతి దేవీ కాదంబరీ చంద్రమూర్తే
రాలోకేనాపి నిశ్చేతనస్య చంద్రకాంతాఖ్యస్య పామాణఖండ స్వార్ద్ర
- 5 భావోపగమన మే వాయత్తం న పున స్తత్కరాకర్షణం, నితరాం పక్ష
పాతినోఽపి చ మధుకరస్యాభిగమన మే వాధీనం, మకరందలాభే తు
కలికాశ్రయిణీజృంభి కైవ ప్రభవతి, దివససంతాపాక్లాంతేన చఉన్ముఖ
తా సుముదాకరేణ కరణీయా, వికాసయతి న పునస్తం జ్యోతాన్ని
భిరామా రజ న్యేవ, నిర్భర మంతః సరసతాయాం సత్యా మపి మధు
- 10 మాసలక్ష్మీపరిగ్రహః ద్విినా పల్లవానురాగదర్శనస్య కృతే కిం కరోతు
పాదహః?, తత్ర దేవ్యాః కాదంబర్యా ఏవాజ్ఞా అపరాధినీ, యయా
అధరస్పందితమాత్రప్రతీక్ష్యే పురఃస్థాయినీ దాసజనే నిష్కరుణతయా
త్తాన మవ్యాపారయంత్యా సుఖపరిపన్థినీ దుఃఖదానైకనిపుణా పర
హృదయ పీడాన పేక్షిణీ లజ్జాపేక్షితా న జీవితసందేహదాయినీ
- 15 దేవ్యాః సమవస్థా, అథ వా దేవ్యాః పరిజనస్యాపి తోఽయ మేవం
విధోవ్యామోహః?, య దనిచ్ఛం త్యపి బలా దసౌ న వ్యాపారితా,
కీదృశీచరణతలప్రతిబద్ధస్య దాసజన సోఽపరి లజ్జా?, కీదృశంవా గౌరవం
తోవానురోధః?, అవిశ్వస్తచిత్తతావా కేయ మీదృశీ?, య దేవ మాత్మ
నః శిరీషపుష్పకోమలన్యేయ మతిదారుణా పీడాంగీకృతా న కృతార్థో
- 20 మేమనోరథః, అథ వాక్రమాగత మంతర్ధానం వామలోచనానాం
విశేషతో పరిత్యక్తనిశ్చేషబాలభావానా మనతిప్రబుద్ధముగ్ధమనసి శ
యానాం కన్యకానాం, లజ్జాన పారితా నామన్తిజ్జనే పరిత్యక్తుం దేవ్యా,
మదలేఖా తు ద్వితీయం హృదయ మస్యాః, తయా కి మేవమహార్యసం
యమధనైర్దునిభిర ప్యసంరక్షితహృదయాపహరేణానిగ్రహ్యాచౌర్యే
- 25 ణశుచిభిరప్యపహర్యస్పర్శేనాబహిష్కార్యచండాలేన భస్తికృతాపర్య
వసానప్రాణిసహస్రేణానిర్వాప్యశ్చ శానాగ్నినా సర్వదోషాశ్రయేణాశ
రీరవ్యాధినారూపాపహరిణాఅకాండవ్యాధేన మర్త్యభేది నాఽలీకధనుర్ధ
రేణసద్యః ప్రాణాపహరక్ష మేణాకాలమృత్యునా అనిరూపితస్థానాస్థాన
ప్రవర్తినాపరోపకారకృతార్థేనహృదయవాసినా పరప్రత్యయేన స్వయం

నినాకామేన దురాత్మనా ఆయాస్యమానం దేవీశరీర ముపేక్షితం, కిమితి
తత్ర త్యన్వైవ మే కర్ణేవావేదితమ్?, అధునా శ్రుత్వా పిదివసక్రమగమ్యే
ఽధ్వని కిం కరోమి?, మలయానిలాహతలతాకుసుమపాత స్యాప్యసహం
దేవీశరీరం, వజ్రసారకఠినహృదయై రస్తద్విధై రపి దుర్విషహా స్సరే
షహః, న జ్ఞాయతే నిమేషే జ్ఞైవ కిం వా భవతీతి, ప్రాయేణ చ దే 5
వ్యాప్యనుభవనీయ ఏ వాయ మర్థః, యథా చాస్య దుఃఖైకదాన
వ్యసనినో దుర్గుటఘటనాపండితస్య యత్కించనకారిణో నిష్కా
రణకుపితస్య హతవిధేః సర్వతో విసంఘటం సమారంభం వశ్యా
మి తథా జానామి నైతావతా స్థాస్యతీతి, అన్యథా క్వ నిష్ప్ర
యోజనాశ్వముఖమిధునానుసరణేనామానుషభూమిగమనం? క్వ చ 10
తత్ర తృషిత స్యాచ్ఛోదదర్శనం?, క్వ తత్తీరే విశ్రాంత స్యామా
నుషగీతధ్వనే రాకర్ణనం?, క్వ తజ్జిజ్ఞాసాగతస్య మహాశ్వేతావలోక
నం?, క్వ తత్ర తరళికయా సహ త వాభిగమనేన మద్గమనప్రస్తావః?, క్వ
మహాశ్వేతయా సహ హేమకూటగమనం?, క్వ తత్ర దేవీవదనదర్శనం?,
క్వానురాగోత్పత్తి రస్తికజనే దేవ్యాః?, క్వ వా అపరిపూర్ణమనోరథస్య 15
మే పితు'రనునీయ గమనాజ్ఞా తత్సుదూర మారోప్య పాతితా వయం
ఖి ల్వనేనాకార్యకారిణా స్తత్కర్తృబలనియోగదక్షేణ దగ్ధవేధసా,
తథాపి దేవీం సంభావయితుం ప్రయతామహే.'

ఇత్యభిదధ త్యేవ చంద్రాపీడే 'నితరామయ మనే నైవ కాదంబరీ
వృత్తాంతేనసంతాపితస్త త్కిమపర మహ మేన మాత్మతేజసానసంతా 20
పయామి' ఇత్యుత్పన్నదయ ఇవ భగవాం స్తిగ్ధదీధితిరుత్తప్తకనకద్రవ
స్ఫులింగపింగలద్యుతి దిగ్వికీర్ణధూర్జటిజటామండలానుకారి సంజహార
కరసహస్రమ్. అస్తానుసారేణ చ రవే ర్వాసరోఽపి యథోచ్చితతరుళిఖ
రావలంబినో రక్తాతపచ్ఛేదా నాకర్ష స్నపససార. క్రమే జ్ఞైవ సంజాత
కరుణానుబంధ యేవసంధ్యయాఽప్యపరిజాలార్ద్రపటఇవప్రసార్యమా 25
ణే స్వరాగపటలే నిశాగమే నాప్యేవ మస్య శూన్యతా విక్లబస్య మా
భూద్దర్శన మి త్యాప్తే నేవ సర్వతో నీలీపరిలంబమానాయా మివ భ్రా

మ్యమాణాయాం తిమిరలేఖాయాం కమలే ష్వపి దుఃసహత్వా చోచి
షకారిణః సంతాపస్యాల్పకల్పనాభీతే ష్వివ సంకుచత్సు కుముదేష్వపి
శుచిస్వభావతయాఽఽర్ద్రార్ద్రేషు శయనసంపాదనాయే వాహమహా
మికయోద్ధలత్సు చక్రవాకే ష్వపి సహచరీవిరహవిధురేషు కాదంబరీస
5 మీపగమనోపదేశదానా యేవకలకరుణ ముచ్చైర్నృహుర్నృహుర్వాహ
రత్సుచంద్రమస్యపి భగవతి సమస్తభువనైకాతపత్రేసుధారజతకలశే పూ
ర్వదిగ్విధూవదనచందనతిలకే గగనతలలక్ష్మీలావణ్యమహాహ్రదే సకలలో
కాహ్లాదకారిణి సుధాలిప్తైః కరై రివ స్పృష్టు ముచ్ఛ్వాసహేతునా తం
జ్యోత్స్నాజలేన చ నేక్తు ముదయగిరిశిఖర మాయాధే ప్రాధే ప్రదోష
10 సరుయే చంద్రాపీడ స్తస్మిన్నేవ వల్లభోద్యానే చంద్రాతపస్పర్శదర్శిత
విశదజలలవోద్భేదహారిణి చంద్రమణిశిలాతలే విముచ్ఛ్యాంగాని చరణ
సంవాహనోపవృతం కేయూరక మవాదీత్. — 'కేయూరక! కిం మా
కలయసి?, యావత్ వయం పరాపతామస్తావత్ ప్రాణాః సంధారయి
ష్యతి దేవీ కాదంబరీ, పారయిష్యతి వా తాం వినోదయితుం మదలేఖా,
15 ఆగమిష్యతి వా తత్సమాశ్వాసనాయ మహాశ్వేతా, మత్పరిచయో
ద్వేజితా ప్రతిపత్యతే వా శరీరస్థితయేతయో రభ్యర్థనాం, ద్రక్ష్య
మి వా పున స్తస్యాః స్తేరసృక్కోపాంత మాలోలతారక ముత్త్రస్త
హరిణశాబకాయతేక్షణం ముఖమితి.

స తు వ్యజ్ఞాపయత్ — 'దేవ! ధైర్యం సమవలంబ్య గమనాయ
20 యత్నగి క్రియతామ్, తిష్ఠతు తావ దాసన్నవర్తీ సఖీజనః పరిజనో వా,
తస్యా హి త్వదాలోకనే చైచ్చవ స్వేచ్ఛయా నిమేషితు మపినదదాతి,
సమాగమాశయై వావప్తభం హృదయం, శ్వసిత మేవ ముఖే వహితం,
రోమాంచ ఏవ క్షణ మపి శరీరం న ముంచతి, దివానిశం బాష్ప ఏవ
లోచనపథస్థాయీ, ప్రజాగరఏవ రాత్రా వపి దత్తదృష్టిః, అరతి రేవన
25 ఏకాకిన్యాః క్షౌమ్య త్యవస్థానం, జీవిత మేవ కంఠస్థానా న్నాపరసతి'.

ఏవం వదంత మేన మాదిదేశ విశ్రాంతయే కేయూరకమ్. ఆత్మ
నాపి గమనచింతాం ప్రావిశత్. యది తావ దక్షణయిత్వా అనిపత్య

చరణయో రనాఘ్రతః శిరసి అగ్రహితాశీః సమాసా ¹ఉచ్ఛ్ఛంఖలిత
 ఏవ తాతే నాంబయా వక్తవ్య మప్యపక్రమ్య గచ్ఛామితతో గతస్యాపి
 మమ కుతః సుఖం కిం శ్రేయః కుతో వాఫలావాప్తిః, కీదృశీ వా హృ
 దయనిర్వృతిః, అథవా తిష్ఠతు తావ దియ ముత్తరకాలాగామినీ
 చింతా, అపక్రమ్య గత ఏవ కథమహమ్?, యత్తాతేన ²దుస్తారదుఃఖా ఏ
 ర్ణవో త్తరణమహానేతుబంధాత్ అవంధ్యవాంఛితఫలదానకల్పదుమా
 దహితవిక్రాంతియశోనిష్కాంతిద్వారార్గశదండా దశేషభువనోత్తం
 భనస్తంభాత్ స్వభుజా దవారోప్య మయ్యేవ రాజ్యభారః సమారో
 పితః, తదనాఖ్యాయ పద మపి నిర్యాతే మయ్యవశ్యం అపరిమితకరి
 తురగరథగమనసంక్షోభితధరాతలై రాలోలకదళికాకాననాకులీకృత¹⁰
 భాస్వద్గభ స్తిభి రూర్ధ్వద్రియమాణధవళాతపత్రమండలచ్ఛాయా స్థరిత
 వాసరవ్యతికరైః అతిబహుళ రేణుద్గమావిచ్ఛేదాపూరితభువనకుహరైః
 పురః ప్రసృతజవనవాజిభి రనుసంతానలగ్న వేతండస్రాయసాధనైః శ్రాం
 తైరపి బుభుక్షితైరపి అకృతగతివిలంబై రాపయోధే రష్ట్రాభ్యోదిగోభ్య
 రాజభిరవశ్య మనుధావితవ్యమ్, తిష్ఠంతు తావత్ నేవాపరా రాజానః,¹⁵
 సుఖపరిభుక్తాః ప్రజా అపి తాతన్నేహ త్పరిత్యక్తపుత్రదారాః పృష్ఠ
 తో ³లిగిష్యం తీతి మే చేతసి చింతా, అపి చ తాతస్యాపికో
 పరోస్తి యస్తి న్నదీయం స్నేహం సంక్రమయ్య మయ్యపక్రాంతే
 యాతు కిమనేన గతేన వా ఇ త్యవినయకోపితో² వష్టంభం కృత్వా
 స్థాస్యతి, కస్య వా పరస్య ముఖ మాలోకయంతీ సుఖాయమానహ్²⁰
 దయా మత్ప్రత్యానయనాయ కృతార్తప్రలాపా న తాత మేవా
 కులీకరో త్యంబా, తాతే చ పృష్ఠతో లగ్నే అష్టాదశద్వీపమాలినీ
 మేది న్యేవ లగ్నా భవతి, తదా మయా క్వ గతం?, క్వ ప్రస్థితం?, క్వ
 విశ్రాంతం?, క్వ యాతం?, క్వ భుక్తం?, క్వోపస్పృతం?, క్వోత్తా మయా
 గోపయితవ్యః?, సమాసాదితేన వా²త్ర కథం మయాపదనం దర్శయిత²⁵
 వ్యం?, పృష్టేన వా కి ముత్తరగం దాతవ్యమ్?, అథాపి కథం చి ద్దైవనియో
 గాన్నిః సృతో స్తి, తథా²పి అనాయాసనీయం తాత మేవం మహీయ

1 అనుక్యంకలిత. 2 దుస్తరాహవార్ణవో. 3 లగంభీతి.

- స్వామీ తాత ప్రసాదా దదృష్టదుఃఖా ముఖాం వా నిజాపక్రమణా శోకార్ణవే పాతయామి కిం కృతం భవత్యపుణ్యవతా, అపి చ సబహు దివసప్రవాసోపతప్తః స్కంధావారోఽపి మే అద్యాపి న పరాపతతి, తేనాపరసంవిధానా దర్థపథా దేవ నివృత్య పున ర్ధావితవ్యమ్, అథా
- 5 వేద్య తాత స్వాంభాయా శ్చ తాభ్యాం చ విసర్జితః సంవిధానేన గచ్ఛామి, తత్రాపి కిం కథయామి?, మమ స్నేహదుఃఖతా గంధర్వరాజ పుత్రీ కాదంబరీ మా ముద్దిశ్య మకరకేతునా ఆయాస్యమానా దుగ్ధిం తిష్ఠతీతి, కిం వా బలవాన్తే తస్యా మను గాగో న తయా వినాఽహం ప్రాణాన్ సంధారయా మితి, కిం తస్యా మమ చ ద్వయో రపి జీవిత
- 10 నిబంధన హేతుభూతయా మహాశ్వేతయా తత్పరిణయనాయ మేసందిప్త మితి, కిం వా తద్దుగ్ధి మసారయన్ సోధు మయం కేయూరక స్తద్భక్త్యా మాంనేతు మాగత ఇతి, అత్యపరోఽపి వా కశ్చి ద్వ్యపదేశో న శక్యత ఏవ పునర్గమనాయ కర్తుం, సంప్రత్యేవ సమధికాద్వర్ష త్రయాత్ ప్రసాద్య వసుధాం ప్రత్యాగతోఽస్తి, అద్యాపి సాధన మేవ న పరాప
- 15 తతి, అకథయిత్వాచ గమనకారణం కథ మాత్తానం మోచయామి?, కథం మాం ముంచతు తాతోఽంభా వా?, తత్సుహృత్సాధ్యేస్తిన్న ర్థేఽనర్థః పతితః కిం కరో మ్యేకాశీ?, వైశంపాయనోఽప్యసన్నిహితః పార్శ్వే మే, కిం కరోమి?, కంపృచ్ఛామి?, కేన సహనిరూపయామి?, కో మేసము పదిశతు?, కోవాపరో మే నిశ్చయాధానం కరోతు?, కస్యాపరస్య వా
- 20 వివేకినీ ప్రజ్ఞా?, కస్య వాన్యస్య శ్చుతం శ్రోతవ్యం వా?, కోవాపరో వే . త్తా వక్తుం?, కస్య వా పరస్య మయ్యసాధారణః స్నేహః?, కేన వా పరేణ సహ సమానదుగ్ధో భవామి?, కో వాపరో మయి దుగ్ధితే దుగ్ధి సుఖితే సుఖి?, కోవాపరో రహస్యావేదనస్థానం?, కస్యాపరస్యోపరి కర్తవ్యభార మవక్షిప్య నిర్వృతాత్తా తిష్ఠామి?, కస్య వా పరస్య
- 25 మత్కార్యే పర్యాకులతా?, కో వాపరో మయాను కోపితం తాత మంబాంచ పరిబోధ్య మాం నేతుం సమర్థః' ఇతి.

ఏవం చింతయత ఏవాస్య సా నిశా దుఃఖదీర్ఘాపి త్తయ మగ మత్ . ప్రాత రేవ చ కింవదంతీం శుశ్రావ. యథా కిల దశపురిం యా

వత్ పరాగతః స్కంధావార ఇతి. తాం చ శ్రుత్వా సముచ్చాసిత
చేతా శ్చకార చేతసి.—‘అహో! ధన్యోస్మి, అహో! విధేర్భగవతో
సుగ్రాహ్యోస్మి, యస్య మే ౭నుధ్యానానంతర మేవ పరాగతో ద్వితీ
యం హృదయం వైశంపాయనః’ ఇతి. ప్రహర్షపరవశ శ్చ ప్రవిశంత
మూలోక్య దూరత ఏవ కృతప్రణామం కేయూరక మవాదీత్ — 5
‘కేయూరక! కరతలవ ర్తినీం సిద్ధి మధునా ౭వధారయ, ప్రాప్తో హివై
శంపాయన’ ఇతి

స తుతదాకర్ణ్య గగనపరిలంబకృతయా చింతయా ౭ంతఃశూన్య
ఏవ భద్రక మాపతితం ‘మహతీ హృదయనిర్వృతిర్దేవస్యజా’ తేత్యభిదధ
దేవోపసృతోపవిశ్య పార్శ్వేవై శంపాయనాగమనాలాప మే వాను 10
బధ్యముహూర్తమివ సంజ్ఞోత్సారితసమస్తపరిజనం చంద్రాపీడం వ్యజ్ఞా
పయత్.—‘దేవ సర్వతో విస్ఫురంతీ తడి దివ బలాహతోన్నాదం ఉపా
రూఢశ్యామికా మేఘలేఖేవ సలిలాగమన ముపదర్శితపాండుచ్ఛవిః
ప్రాచీనచంద్రోదయం పరిమళగ్రాహిణీమలయానిలాగమనముపదర్శిత
పాండుచ్ఛవిః ప్రాచీనచంద్రోదయం పరిమళగ్రాహిణీ మలయానిలా 15
గతి రివ వసంతమాసావతార మభ్యుచ్చితమకరధ్వజా మధుమాస
లక్ష్మీ రివ పల్లవోద్భేద ముల్లసితరాగా పల్లవోద్గతి రివ కుసుమనిర్గమం
వికసితకాశకుసుమమంజరీవ శరదారంభ మవస్థై వేయ మావేదయ

తి నిస్సంశయం దేవస్య గమనమ్, అవశ్యం చ దేవస్య దేవీప్రాప్త్యా
భవితవ్యం, కేన కదా వా ౭వలోకితో జ్యోత్స్నారహిత శ్చంద్రమూః?, 20
కమలాకరో వా మృణాలీకయా వినా, ఉద్యాన భాగో వా లతా
శూన్యః?, అపి చ న గాజత ఏవ సహకారకుసుమమంజరీ పరిగ్రహ
మంతరేణ సర్వజనసుభగో ౭పి కుసుమమాసః, అసంభావితదాన
లేఖాలక్ష్మీకం వా వదనం యూథాధిపతేః, కిం తు యావ ద్వైశంపా
యనః పరాపతతి యావచ్చ తేన సహ గమనసంవిధానం నిరూపయ 25
తి దేవ స్తావత్ అవశ్యం కాలక్షే వేణ భావ్యమ్, యాదృశీ వా ౭ కాల
క్షమా దేవ్యాః శరీరావస్థా తాదృశీ నివేది తైవ మయా, సర్వో ౭పి
ప్రత్యాశయాధార్య తే, దేవ్యాస్తుపున దేవదర్శనో ౭ద్యయావత్, నిష్ప్ర

త్యాశ మేవ హృదయం కేనాశ్వసనేన వర్తతాం?, మద్వారోపలంభా
దేత దుత్పత్స్యతే చేతసి యథా అస్తి కార్యం మే జీవితేన దుగిఖా
న్యపి సహంతి ధారయామ్యేత దితి, అతో విజ్ఞాపయామి, చేతసా
త్వగ్రతో గత ఏవ దేవః శరీరేణా ప్యనుపద ముచ్ఛలిత ఏవ, కిమపరం
5 మయాఽత్ర స్థితేనాపి సాధనీయం?, తద్దేవాగమనోత్సవా వేదనాయ
గమనానుజ్ఞయా ప్రసాదం క్రియమాణమిచ్ఛతి మే ప్రణయప్రసాదదు
ర్గలితం హృదయ మిదానీ మేవ'.

ఇతి విజ్ఞాపితే కేయూరకేణ అంతగపరితోషవికసితయా వికచనీ
లోత్పలపుంజమాలికయేవ దృష్ట్యా దర్శితచంద్రప్రసాద శ్చంద్రాపీడః
10 ప్రత్యువాచ.—'కి ముచ్యతే?, కస్యాపర స్యేదృశీ దేశకాలజ్ఞతా?,
కోవాపరోఽస్మా స్వేవ నిర్వాజభక్తిః?, కస్యాపర స్యేదృశీ అస్తద్దః
ఖాసహిష్ణుతా అనపేక్షితస్వశరీరశక్తి రుత్సాహ శ్చ?, తత్సాధు చింతి
తం, గమ్యతాం దేవ్యాః ప్రాణసంధారణాయ, మదాగమన ప్రత్యయార్థం చ
పత్ర లేఖాఽప్యగ్రత స్త్వయైవ సహ ప్రయాతు దేవీపాదమూలం, ఇయ
15 మపి ప్రసాదభూమి రేవ దేవ్యాః, ఇమా మప్యలోక్య కియ త్యపి ధృతి
రవశ్య ముత్పత్స్యతే ఇతి మే చేతసి, అపి చాస్యా అపి దేవ్యామస్త్యేవ
స్నేహో భక్తి శ్చ' త్యభిధాయ పృథ్వత స్సముపవిష్టా¹ మేవ తాం పత్ర
లేఖా మద్రక్షిత్. సా తు కిం చి దవనతముఖీ 'నిజాజ్ఞాక్షరాణి ప్రయ
చ్ఛతు దేవ' ఇతి వ్యజ్ఞాపయత్. కృతప్రస్థితినిశ్చయాయాంచ తస్యాం
20 మేఘనాదాహ్వనాయ ప్రతీహరీ మాదిదేశ. ఆదేశానంతర మేవ చా
గతం దూరతః ప్రణత మాజ్ఞాప్రతీక్షం స్వయ మే వాహూయ సోపగ్ర
హ మాదిదేశ.—'మేఘనాద! యస్యాం భూమౌ పత్ర లేఖానయనాయ
మయా త్వం ప్రస్థాపితః-తాం భూమి మేవ పత్ర లేఖా మాదాయ కే
యూరకేణ సహ అగ్రతో గచ్ఛ, అహ మపి వైశంపాయన మాలోక్య
25 అనుపద మేవ తే తురంగమైః పరాగతః' ఇత్యాదిశ్య 'యదాజ్ఞాపయతి
దేవ' ఇతి కృతనమస్కృతో త్వరితగమనసంవిధానాయ నిష్క్రమేత్ మే
ఘనాదే 'దేవ! కిమతగిపరం విలంబేఽనే' త్యభిధాయ మేఘనాదనిర్గమనా
నంతరం గమన ప్రణామోత్థితం కేయూరకం సన్నేహ మాహూయ

1 మేఘం పత్ర లేఖామద్రక్షిత్.

సబాష్పయా దృష్ట్యా పునః పున రాలోక్య పరిష్వజ్య చ సపులకాభ్యాం
దోర్భ్యాం ఆత్మకర్ణాదపనీయానేకవర్ణరుచిరం సందేశ మివ కర్ణాభరణ
మన్యకరేకృత్వాకంఠాగతబాష్ప¹గద్గదికాక్షర మవాదీత్ — కేయూ
రక! త్వయా తు మే దేవీసందేశో నానీత ఏవ, త త్కిం తవ హస్తే తద
నురూపం ప్రతిసందిశా మ్యపూర్వం?, విజ్ఞాపయితవ్యా దేవీ, తత్రాపి కి ౮
మలీకలజ్జాజాలభారోద్వహనేన త్వా మాయాసయామి, యాత్యేవ పత్ర
లేఖా దేవీపాదమూలమ్, ఇయం విజ్ఞాపయిష్యతి² ఇత్యభిదధ దే వాతర్కి
తోపనతాత్మవిరహాపీడా మమంగళశంకయా కృతయత్నా మపి బాష్ప
వేగ మపారయంతీం సంధారయితు ³ముత్కుల్లాబద్ధలక్షణాన్యదృష్టిసం
చారణాం చరణపాతాభిముఖీం పత్ర లేఖాం ప్రణయే నాభిముఖో భూ 10
త్వా బద్ధాంజలి రభాషత.

‘పత్ర లేఖే! సాంజలిబంధేన శిరసా ప్రణమ్య మదీయేన విజ్ఞాప్యా
దేవీ కాదంబరీ, యేన ¹సర్వాభిలషణీయేన తథా ప్రథమదర్శనే నాపి
వత్సలత్వా తస్యభావస్య దర్శితప్రసాదాతిశయాం దేవీం ప్రణామే నా
ప్యసంభా వ్యాగచ్ఛతాం సర్వఖిలానాం ధురి లిఖితేన ప్రజ్ఞా జడతయా-15
జ్ఞానం మా ధ్యేన-ధీరతా తారశ్యేన-న్నేహలతా రాక్ష్యేణ - గౌరవం
లఘుతయా - ప్రియంవదతా పారుష్యేణ-మృదుహృదయతా నైఋ
ర్యేణ-స్థైర్యం సంచలతయా-ధైర్యం భీరుతయా-దయాళుతా ని స్త్రీంశ
త్వేన-ఆర్జవం మాయాజాలేన - సత్యవాదితా అలీక కాకుసంపాదనేన
దృఢభక్తితా అవజ్ఞానేన - వేశలతా కాటిశ్యేన-లజ్జా ధార్మ్యేన-ఔదా20
ర్యంతు ద్రుతయా-దాక్షిణ్యం మహానుభావతయా - ప్రశ్రయోఽభిమా
నేన-కృతజ్ఞతా కృతఘ్నతయా - శీలం పారోభాగ్యేణ-సర్వగుణా ఏవ
దోమైః పరివర్తితా స్స కథ మి వాపరం గుణ మవలంబ్య పునః పరి
గ్రహాయ విజ్ఞాపయతు!, కేన వాఽంగీకరోతు దేవీ!, కి ముపదర్శితాళికా
త్తార్పణేన న ప్రతారితం దేవ్యా హృదయ మితి!, కిం ప్రకృతపేశలం25
హృదయ మపహృత్య నాపక్రాంతోఽస్మీతి!, కి మియం ప్రాణసందేహ

1 గద్గదికగృహ్యమాణాక్షర. 2 ముత్కుల్లా. 3 సర్వఖిలానాంధురిలేఖనీయేనతథా
ప్రథమదర్శనేషి.

కారిణీ నిష్కరుణేన శరీరావస్థా నోపేక్షితేతి?, కి మహా మస్యా స్పంది
 శామి న కారణమితి?, ఏతత్సర్వదోషాశ్రయేణాప్యనువృత్త్యా చరణా
 వారాధితా విలివా, త దేవమాత్తనా సర్వగుణవిహీనస్యాపి మే దేవీ
 గుణా ఏవావలంబనమ్, ఇయ మేవ తే స్వభావసరసా దూరస్థమపిమాం
 5 మదనహుతభుజా దహ్యామానం రక్ష త్యేవసరశతా, ముహుర్ముహు¹రా
 హుతాయ త్యేవ స్నేహలతా, ఆనయ త్యేవస్థిరప్రజ్ఞతా, ధౌకయ త్యేవదక్షి
 ణతా² అభ్యుప పద్యత ఏవ వత్సలతా, చరణపతితం న నిర్భర్తస్య త్యేవ
 మృదు హృదయతా, ఉత్థాప్య సంభావయ త్యేవ మహానుభావతా, ఆలప
 త్యేవ ప్రియవాదితా, దదా త్యేవ హృదయే²వకాశ మత్యుదారతా,
 10 య చ్చ తథాపి గత్వా నిర్లజ్జహృదయః పున ర్వదనదర్శనదానసాహస
 మంగీకరోమి అత్రాపి సత్ప్రకృతయో దేవీప్రసాదా ఏవ కారణమ్, ఏతే
 హి విశదత్వా దుదారభావా త్సంగతత్వా చ్చ క్షణపరిచితా అపి సమా
 రోపిత జీవితప్రత్యాశాః న కిం చిన్న కారయంతి, స్తారయంతి సేవ్యతాం
 దేవ్యాః, చరణపరిచర్యామై సముత్సాహయంతి, శిక్షయంతి సేవాచాతు
 15 ర్యం, ఉపదిశంతి ఆరాధనోపాయాన్, చాటుకారో భవేత్సకృదాజ్ఞా
 పయంతి, ఏవం స్థీయతా మితి స్వయ మే వోపదర్శయంతి, ముఖావలో
 కిత మకాలోఽసర్పణకోప మనునయంతి, పరితోషావసరే²నుగృహ్ణంతి,
 గుణానువాదేన లజ్జాషృతం హతా దాకృ ష్యోఽసర్పయంతి, నాన్యత్ర
 క్షణ మపి దదత్యేవస్థాతుం, అపి చైతే²నుగ్రహకత్వా దే వాపరి
 20 త్యాజ్యాః, గురుత్వాదేవ కృతావప్తంభాః, విస్తీర్ణత్వా దేవ అలంఘ
 నీయాః, ప్రభూతత్వా దేవా²పరిహార్యాః, త దేభి రహం వినా²ప్యాగ
 మనాజ్ఞయా సుదూర మప్రక్రాంతో²పి బలాదే వాకృష్య దేవీపాద
 మూల మాసీయ, ఇతి. యయా చానపేక్షితగమనాజ్ఞయా నిర్వృంత్ర
 ణత్వా ద్గతో²హ మితి విజ్ఞప్తం నైవ వాణీ విజ్ఞాపయతి, యథా చ
 25 మే³ నిష్ఫల మాగమనం భవతి జగ ద్వా శూన్యం తథా దేవ్యాత్మసం
 భారణా యాత్త నైవ యత్నః కార్యః.

ఇతి సందిశ్య పున రాహ. — 'పత్ర లేఖే! త్వయాపి యాంత్యా²
 భ్వనిన మద్విరహపీడాభావనీయా, నశరీరసంస్కారే²నాదరః కరణీయః,

నాహారవేలాఽతిక్రమణీయా, న యేన కేన చిదజ్ఞాతేన పథామూతవ్యం,
 నయత్రతత్రైవానిరూప్యావస్థాతవ్య ముపితవ్యంవా, న యస్యకస్యచి
 దపరిజ్ఞాయమానస్యాంతరం దాతవ్యం, సర్వదా శరీరే ప్రమాదిన్యా
 భావ్యం, కిం కరోమి?, త్వత్తోఽపి మే వల్లభతరా దేవీప్రాణాః, యేనైవ
 మేకాకినీ తేహం సంధారణాయ విసర్జితాసి, అపి చ మమ జీవిత మపి 5
 తవైవ మాస్తే వర్తతే, 'తదాత్తాయత్నేన పరిరక్షణీయః' ఇత్యుక్త్వా
 సన్నేహం పరిష్రజ్య కేయూరకం చ పున స్తదవధానదానాయ సంవి
 థాయ మహాశ్వేతాశ్రమం యావ త్పున స్త్వయా న ఘైవసహ మ
 న్నయనాయాగంతవ్య మి త్యాదిశ్య వ్యసజ్జయత్.

నిర్గతాయాం చ కేయూరకేణ సహ పత్రలేఖాయాం కిం శీఘ్రం 10
 మేతే యాస్యంతి నేత్యంతరా వాగచ్ఛతాం విలంబ ఉత్పతస్యతే న
 వేతి కియద్భిర్వాదివనైః పరాపతిష్యంతీ త్యన యైవ చింతయాశూన్య
 హృదయః క్షణమివ స్థిత్వా స్కంధావారవార్తాస్ఫుటికరణాయ
 వార్తామారం విసర్జ్యబహుదివసాంతరితదర్శనస్యవై శంపాయనస్యప్రత్యు
 ద్గమనాయాత్తానం మోచయితుం పితుః పాదమూల మగాత్. తత్ర 15
 చోభయతః ససంభ్రమాపసృతప్రతీహారమండలవితీర్ణవిస్తీర్ణాలోకన
 మార్గే దూరా దే వాపసవ్యజానుకరతలావలంబితవిమలమణికుట్టిమో
 దరసంక్రాంతప్రతిమో ద్విగుణాయమానాయతకుంతలకలాపః పితుః
 ప్రణామ మకరోత్.

అథ తారాపీడ స్తథా దూరత ఏవ కృతప్రణామం చంద్రా 20
 పీడ మాలోక్యనిర్భరన్నేహగర్భేణ సలిలభరమంధరేణ నవజలధరధ్వని
 గంభీరేణ స్వరేణ ధీరం 'ఏషహి' త్యుక్త్వా ససంభ్రమప్రథావితమపి
 సంభావితశుకనాసప్రణామ ముపసృత్య పార్శ్వే భూమా వేవ సముపవి
 శంత మాకృష్య హతా త్పాదపీఠే సముపవే శ్యాపరిసమాప్తావలోకన
 స్పృహేణ చక్షుషా సుచిర మాలోక్యా సోపారూఢయాననభ రాభి 25
 రామతరాణ్యంగ ప్రత్యంగాని పాణినా స్పృష్ట్వా దర్శయన్ శుకనాస
 మవాచిత్. — 'శుకనాస! పశ్యేయ మాయుష్కత శ్చంద్రాపీడ సోత్యన్వి
 ణీ మహానీలమణిప్రభేవ కనకశిఖరిణో గండమండలోద్భాసినీ మద

1 తన్నియకం త్వయాత్తాయత్నేన. 2 నహన్యా. 3 ఏహ్యేహిత్యాహూయ.

లేఖేన గంధద్విపస్య ఉపహితకాంతి¹ పరభాగా లక్ష్మచ్ఛా యేవ చంద్ర
 మసో వి కాసశోభా పేక్షిణీ మధుకరావ లీవకమలాకరస్య రూపాలేఖ్యో
 స్తీ లన కాలాంజనవ ర్తి కాతారుణ్యభరజలధరోద్దామ శ్యామికోజ్జ్వల
 త్కందర్పప్రదీపకజ్జలశిఖా స్ఫురత్ప్రతాపనలధూమరాజీ మకరధ్వ
 5 జోపవనతమాలవల్లీ మనోభవవి కారదోషారంభ బాలతిమిరోద్ధతిరు
 ద్వాహమంగళ భ్రూసంజ్ఞా శ్శశ్రురాజిలేఖా సమంతా తస్మిన్ముద్భిన్నా,
 విచాహమంగళ యోగ్యాం దశామారూఢోఽయం, తద్దేవ్యా విలాస
 వత్సా సహ సమ్మన్త్యాభిజనరూపా నిరూప్యతాం కాచి² జ్జగతీపతి
 కన్యకా, దృష్టం హిదుర్లభదర్శనం వత్సస్య వదనం, సంప్రతివధూముఖ
 10 కమలదర్శనే³ నానందయ మే ఆత్మానమ్⁴ ఇత్యుక్తవతి తారాపీడే శుక
 నాసః ప్రత్యువాచ.

‘సాధు చింతితం. దేవేన’ అనేన తు సహృదయేన హృదయే సమా
 రోపితా ఏవ సర్వవిద్యాః, సంభావితా ఏవ సర్వాః కలాః, స్వీకృతా
 ఏవ సర్వాః ప్రజాః, గృహీతా ఏవ సర్వదిగ్విధూనాం కరాః,
 15 స్థాపితైవ నిశ్చలా కుటుంబినీపదే రాజలక్ష్మీః, ఉదైవ చతురుదధి
 మేఖలాకలాపభూషణా భూః, కి మపర మవశిష్యతే య దనేన న పరి
 ణీయతే⁵ ఇత్యభిహితవతి శుకనాసే లజ్జావనమ్రవదనశ్చంద్రాపీడశ్చకార
 చేతసి—‘అహో! సంవాదో యేన మే కాదంబరీసమాగమోపాయచి
 న్తాసమకాల మేవ ఈదృశీ తాతస్య బుద్ధి రుత్పన్నా, తద్యదుచ్యతే, అం
 20 థ కారే ప్రవిష్టస్యాలోకోవనగహనప్రవిష్టస్యాదేశికదర్శనం మహార్ణవ
 పతితస్య యానపాత్రాభ్యాగమో మ్రియమాణ సోపరి అమృతపృష్ఠి
 రితి, తదేనాపతితం మయి, సర్వథా వైశంపాయనదర్శనమాత్ర కాంతరి
 తా వర్తతే మే కాదంబరీప్రాప్తిః, ఇత్యేవ చంద్రాపీడే క్షిలిపతి
 రుత్తస్థా ఉత్థాయ చ త మేవ వినయావనమ్రపూర్వకాయం సమవలం
 25 బ్యాంసదేశే సకలమేదిసిభారోద్వహనగుగుణా దోర్దండేన శనై స్సం
 చరన్ శుకనాసే నానుగమ్యమానో విలాసవతీభవన మగమత్ గత్వా
 చ ససంభ్రమకృతాభ్యుత్థానా మిందూదయావలోకనవిలోలా మివ

1 పరిభర. 2 జగతిరాజకన్యకా. 3 నానందయాను. 4 ఇత్యేవం చింతయ త్యేవ.

సముద్ర వేలాం విలాసవతీ మూర్ధ్వస్థితపవావాదీత్. — దేవి! పశ్యేమా
త్వమపి చ వధూముఖావలోకనసుఖస్య కృతో నోత్తామ్య సీత్యుపా
లభమానేవ దేవీం వత్సస్య యావనభారారంభసూత్రపాతరేఖాఆవ
యోస్తారుణ్యదుర్విలసితేచ్ఛావినివర్తనాజ్ఞావిజృంభమాణా శ్చశ్రురాజ
శోభా వివాహమంగళసంపాదనాయాదిశతి, త్వమపరం కి మాదిశసీ
తి ప్రప్టవ్యా తదాదిశతు దేవీ, కథ్యమానేఽపి కిమపర మ ద్యాపహ
రసి వదన మన్యతో ప్రీడయా, పృష్టా వా కర్తవ్యం నాజ్ఞాపయసి, వర
మాతాసి సంవృత్తా, జానామి చంద్రాపీడ సోపర్యప్రీతి రేషా యదే
వ మేతత్కార్యే ష్వనాదరోఽచధీరణా చ' ఇ త్యేవం విధై ర్నర్తస్తా
యై రాలాపైః సుఖాయమానచేతా శ్చిర మివ స్థిత్యా శరీరస్థితిసంపా10
దనాయ నిరగాత్.

చంద్రాపీడోఽపి శుకనాసముఖే నైవ వైశంపాయనప్రత్యుద్గమ
నాయాత్తానం మోచయిత్వా జననీభవన ఏవ నిర్వర్తితశరీరస్థితిర్నై
శంపాయనప్రత్యుద్గమనసంవిధానవిరోధే నైవ తం దివస మనయత్.

అవతీర్ణాయాం చ తస్యాం యామిన్యాం సుహృద్దర్శనోత్సుకే15
న శయనగతోఽపి జాగ్రదేవ సమధిక మివ యామద్వయం స్థిత్యాపరివ
ర్తయద్భి రివ స్వకాంత్యా నీలిమాన మంబరతలస్య అపహరిద్భి రివహరి
తతాం తరుగహనానాం అథస్తా దపి చిద్రయిత్వేవ ప్రవిశద్భి ర్నిర్వాస
యద్భి రివతరుతలచ్ఛాయాం దరిగహనకుంజోదరే ష్వపినిలీనం తిమిర
మక్షాంత్యేవ ప్రవిశ్యోత్పాటయద్భి ర్వివరప్రవేశవ్యాజేన చ రసాతల20
మివ ప్రవేష్టు మారభై రన్యథా పునర్దవళయద్భి రివ ధవళతాం సౌధా
నాం ఉద్ధూళయద్భి రివ కర్పూర రేణునా దిజ్జుఖాని లింపద్భి రివసాంద్ర
చందనద్రవేణ యామినీ మున్నామయద్భి రివ మేదినీ ముపనయద్భి రివ
ద్యాం సంక్షిపద్భి రివతార కాగ్రహనక్షత్రమండలాని విస్తారయద్భి రివ
సరిత్పులినాని పృథక్పృథక్ కుమలవనా న్యుత్పి ధ్యైవ ధారయద్భి రివ25
ఉద్దళితదళవికాసానేకీకుర్వద్భి రివ కుముదాకరా నపి చ పర్యస్తై రివ
శిఖరిశిఖరేష్యావర్జితై రివ జలతరంగేషు ప్రాసాదమూర్ధసు పిండిభూయ
భి

వహద్భి రివ రథ్యాముఖేషు తరద్భి రివ జలతరంగేషు ప్రసారితైరివనై
 కతస్థలేషు హంససార్థైః సహాకీభూతై రివ సంవిభక్తైరివ చంద్రశ్రయ
 ప్రసుప్తకామినీకపోలలావణ్యేన ఊళితై రివ చంద్రకాంతచ్యుతజల
 ధారాసహనై 9 స్తథా చ గర్భగృహేష్వప్యవిహతప్రవేళై ర్ద్వంత
 5 వలభీభ్యోఽపి లబ్ధపరభాగైః పద్మినీపత్రపంచేష్వపి అఖండితధవళి
 మభి రారామేష్వపి దివసబుద్ధి ముత్పాదయద్భిగి పరస్పరోద్భిన్న క్రమే
 ణోద్గిరద్భి రివ ఆవర్జయద్భిరివ విక్షిపద్భి రివ విస్తారయద్భిరివ ప్రవర్తయ
 ద్భి రివ వర్షద్భి రివ సర్వజ్యోత్సాన్నిప్రవాహం కాదంబరీసమాగమత్వ
 రాదానాయ స్తరసర్వాస్త్రమోక్ష మివ కుర్విద్భి శ్చంద్రపాదైర్ద్విగు
 10 ణీకృతగమనోత్సాహో గమనసంజ్ఞాశంఖినాదా యాదిదేశ.

అథ గగనతలలబ్ధవిస్తారో విజృంభమాణఇవదిక్కుంజే ష్వానర్త
 మాన ఇవాభ్రంలిహనగరిస్రాకారమండలాభ్యంతరేషు సమారోహ
 న్నివోత్తుంగగోపురాట్టాలకశిఖరాణి వలన్నివ హర్త్యాంతరాశేషు విక
 సన్నివ చతుష్కచత్వరేషు ప్రసరన్నివ రాజమార్గేషు పరిభ్రమన్నివ
 15 భవనసంకటేషు ప్రవిశన్నివ ఉద్యాననగగహ్వరేషు సంమూర్ఛన్నివ
 ప్రాసాదకుక్షిషు తత్తణప్రతిబోధితానాం గృహసరోజినీసారసానా
 మనువర్త్యమాన ఇవ తారతరదీర్ఘై రణితేన విచ్ఛిద్యమాన ఇవ ము
 హుర్తుహుస్స్వభావగద్గదేన భవనకలహంసానాం కలరవేణ నిర్ధార్య
 మాణ ఇవ చ శ్రోత్రప్రవేశినా గమనవేలాప్రణామసమ్భ్రాంతస్యహ
 20 రాంగనాజనస్య చలచపలనూపురరశనాగుణకలక లేనతారదీర్ఘతరఃశం
 ఖధ్వని రుదతిష్ఠత్. అనంతరం చ ఉత్థాప్యమానై శ్చీత్థితై శ్చాకృష్య
 మాణై శ్చాకృష్టై శ్చారోప్యమాణపర్యాణై శ్చ పర్యాణితై శ్చనీ
 యమానై శ్చానీయమానై శ్చ విలభ్యమానై శ్చాచ్ఛిద్యమానై శ్చా
 గచ్ఛద్భి శ్చాగతై శ్చ పూజ్యమానై శ్చ పూజితై శ్చ పక్షిస్థితై
 25 శ్చ వాహ్యమానై శ్చ తిష్ఠద్భి శ్చాప్రతిపాలయద్భి శ్చ నిష్ప
 తద్భి శ్చా పర్యాప్తరాజద్వారాంగణై రప్రభూతచత్వరై ర్నిస్తు
 లితసకలరథ్యాంతరతయాంతర్బహి శ్చ సంకటాయ మాననగరి

విస్తారై స్తురంగమసహస్రైః తత్తణం కుంతవనమయ మి వాంతరిక్షం
ఖురరవమయీవ మేదినీ హేషారవమయానీవ శోత్రవివరాణి ఘన
పిండ స్తబకమయ మివ యువరాజభవనద్వారాంగణం ఖలీనరవమ
య్య ఇవ దశదిశోఽశ్వాలంకారరత్నప్రభామయా ఇవ భవనశశాంక
రశ్మయః. అచిరాచ్చ గృహీతసమామోగోఽంగణగత మింద్రాయు 5
ధ మారుహ్య పురస్తా చ్చలితే వాలోక హేతోః ద్వితీయచంద్రమండ
లేనేవ హంసథామ్నా మంగళాతపత్రేణావేద్యమాననిర్గమో య
థాదర్శన మితస్తత స్సమాగతైరేవ ప్రణమ్యమానో రాజపుత్ర
సహస్రైః ప్రసుప్తపురజనతయా సంభాధేనాపిరాజవర్త్తనా బహుత్వా
త్తురజ్జమబలస్య కృచ్ఛ్రలబ్ధసంచారః కథం కథ మపి నిర్జగమ నగ 10
ర్యాః నిర్గత్య చాదూరత ఏవ నిర్భరత్వాత్ జ్యోత్స్నాచూర
స్యాచ్ఛతయా దుర్విభావపానీయా మ ప్యుపరి కలకూజితానుమీ
యనోత్ర స్తహంససార్థోఽత్పలవ్యతికరాం పులినాయమానా మివ సర్వ
తో జడతరతరంగానిలస్పర్శమాత్రోపలక్ష్యసలిలసన్నిధి ముత్తిర్యశి
స్తా మతిప్రభూతత్వా దసంకటత్వా చ్చ వర్ధయ తేవ గమనోత్సాహ 15
మతివిస్తీర్ణే నాపి పునర్విస్తారితే నేవ చంద్రపాదై ర్దశపురగామినా
మార్దేణ ప్రవర్తత గంతుం.

అథోహ్యమానై రివ రయవాహినా సకలదిబ్బుఖప్రసృతేన
జ్యోత్స్నాజలస్తోతసా వైశంపాయనాలోకనత్వరితస్య చంద్రాపీడమా
నస సైవ్యవ తుల్యం వహతో జంఘానిలే నేంద్రాయుధస్య ఆకృష్యమా 20
నై రివ వాజిభిస్తావ త్యే వాపరరాత్ర వేలయా యోజనత్రితయమేవా
లంఘయత్. అథాధ్వశ్రమాపహరణా యేవ ప్రవృత్తే వా తు మాన్లుః
దశకారిణినిర్భరజ్యోత్స్నాజలావగాహదార్ద్రార్ద్రస్పర్శేఽవశ్యాయశీక
రాకర్షిణి రయలులితవివిధవనపల్లవానిలవీజితే వినిద్రకుముదినీపరిమళన
లగ్నపరిమళే పరిమళాహితజడిమ్ని రజనీవిరామపిశునే మాతరిశ్వని 25
క్రమేణ చాపరదిగ్విధూవదనచుంబిని తదా కల్పకే నేవ దుర్విషహ
శర్వరీవిరహచింతయే వాసన్నదినకరోదయవిషాదే నే వా ప్రదోషా
దుత్తానితముఖైః కుముదరాశిభి రాపీయమానస్య థామ్నః పరిక్షయే

జేవ సర్వాంబరసరః పయః పాయపయోదవిభ్రమాశ్వరజః ¹సంఘాతే
 నేవ పాండుతా మువగతవతి చంద్రబింబే ప్రత్యగ్రగగనలక్ష్మీవియోగ
 సంతాపోఽస్మి తేధవళో త్తరీయాంశుక ఇవ శశాంక లగ్నే గళతి చంద్రి
 కాలోకే అపరజలధిపాతినా జ్యోత్స్నా జలప్రవాహేణేవసహసా ఫేన
 ర్బుద్భదావలీ ప్షివ న స్పృశంతీషు తారకాపంక్తిషు గళదవశ్యాయ
 సలీలతౌళనా దివశనైశ్శనైశ్శీలితముక్తాగౌరం జ్యోత్స్నానుభావ ము
 త్స్పృజంతీ ష్వాశాసు పున ర్విభావ్యమాన సహజశ్యామకాంతిషు సలీ
 లా ది వో న్నజ్జత్సు తరులతావిటపేషు సముల్లసతి పూర్వదిగ్విధూకర్ణ
 పూరరక్తాశోకపల్లవేంబరసరస్తామరసే దివసముఖకరికుంభసిందూరరే
 10 తౌ తరణిరథర క్తధ్వజాంశుకే సంధ్యారాగే సంధ్యాతపఃపరిగతే ష్వాల
 గ్నదావానలే ప్షివ వయస్సంఘాతై ర్జ్ఞానితారావ ముత్స్పృజ్యమానేషు
 నివాసపాదపేషు సశేషనిద్రాలసై శ్చిరప్రసారణావిశదజంఘాంప్రిభి
 ర్హతాదాకృష్టదీర్ఘపదసంచారిభి ర్మృగకదంబకై రున్ముచ్యమానాసుడోష
 రశయ్యాసు ఇచ్ఛావఖండితోత్థాతపల్వలోపాంతప్రరూఢ ముస్తాగ్రం
 15 ధి ష్వరణ్యగహ్వరాభిముఖేషు వరాహాయూధేషు నిశావసానప్రచార
 నిర్గతైర్గోధనై రిత స్తతో ధవళాయమానాసు గ్రామసీమాంతారణ్య
 స్థలీషు ఆలోక్యమానజనపదవినిర్గమేషు ప్రసూయమానే ప్షివ గ్రామే
 షు యథార్కకిరణావలోకోద్గమం చోన్నామ్యమాన ఇవ పూర్వదిగ్భా
 గే సముత్సార్యమాణా స్వివాళాసు అపసార్యమాణే ప్షి వారణ్యేషు
 20 విస్తార్యమాణా స్వివ గ్రామసీమాసు ఉత్తాసీభవ త్స్వివ పలలాశయేషు
 అవచ్ఛిద్యమానే ప్షివ శిఖరిషు ఉద్ధ్రియమాణాయా మివ మేదిన్యామ
 దృశ్యతా మి వోపయాంతీషు కుముదినీషు తిరోధానకారిణీం నీలతిర
 స్కురణీ మివ కిరై రుత్సార్య తిమిరమాలాం విరహవిధురాం కమలినీ
 మి వాలోకయితు ముదయగిరిశిఖర మారూఢే భగవతి సప్తలోక
 25 చతుషి సప్తవాహే విహాయ స్తల ముద్భాస్య దిగంతరా ణ్యుద్భాసయ
 స్తీషు సకలజగద్దీపికాసు దివసకరదీధితిషు దృష్టిప్రసరత్నమాయాం సహ
 సై వాగ్రతోర్ధ్వగవ్యూతమాత్ర ఇవ రాత్రిప్రయాణకాయాతం అస్తః

క్షోభభీతేన రసాతలే నే వోద్ధీర్యమాణ మసోఢసంఘాత భరయామేది
 న్యేవ విక్షిప్యమాణం పర్యాప్తప్రమాణాభి ర్దిగ్భి రివ సంప్రాయమాణ
 మపరిమాణరజోనిరోధాశంకితేన గీర్వాణవర్త నే వా వ కీర్యమాణ
 'మర్కరిరణాలోకే నేవ సహ²విస్తీర్ణ మాయాసితాయతతరదృష్టిభి
 రపి అదృష్టపర్యంత మనుజీవిభూభృచ్చతసహస్ర³కలికావష్టంభం సం 5
 చారిణం ద్వితీయ మివ మేదినీసన్నివేశం అఖిలవాహినీప్రవేశగంభీరం
 ప్రాణిమయ పర మపార మష్టమ మివ మహాసముద్ర ముద్రిక్తరజః
 సంతతిపూరతయా చాపరిస్ఫుటవిభావ్యసర్వవృత్తాంత మపీత స్తతోవ
 లితధవళకదళికోద్భాసితానేకకరిఘటాసహస్రసంకుల మవిరళబలబలా
 కావలీవిభ్రాజితాంభోదసంఘాతం మూర్తిమంత మివ మేఘసమయా 10
 రంభ మావాసభూమిగ్రహణసంభ్రమాభిధావితాసంఖ్యకరితురగనర
 పరస్పరోర్తిసంబాధతయా అమందమందరాస్ఫాలనలులితకల్లోలజాలా
 కులస్య మహాజలధేర్గీలయా నివిశమానం స్కంధావార మద్రక్షీత్

దృష్ట్వా చాకరోచ్చేతసి. — 'అహో! భద్రకం భవతి య ద్యచిం
 తితాగమన ఏవ ప్రవిశ్య వైశంపాయనం పశ్యామి' ఇత్యేవం చింత 15
 యిత్వా ఛత్రచామరాదిభిః స్వచిహ్నైః సహ నివారితాశేషరాజ
 పుత్రలోకో జనవిశేషగ్రాహిభి స్త్రిచతురై స్తురంగమై రనుగమ్య
 మానో మూర్ధాన మావృతోత్తరీయేణ రయవిశేషగ్రాహిణేం
 ద్రాయుధేన నానావ్యాపారవ్యగ్రసకలలోకమచింతిత ఏవ స్కంధా
 వార మాససాద. ప్రవిశం శ్చ ప్రత్యావాసకం వహన్నేవ 'శస్త్ర 20
 ప్రదేశే వైశంపాయనావాసః?' ఇతి పప్రచ్ఛ. తత స్తతస్నిహితాభిః
 స్త్రీభి రితరత్వా దప్రత్యభిజ్ఞాయ యథారబ్ధకర్తవ్యగ్రాభి రే వోద్భా
 ష్పశూన్యవదనాభి 'ర్భద్ర! కిం పృచ్ఛసి కుతోఽత్ర వైశంపాయన' ఇ
 త్యావేద్యమానే 'ఆః పాపాః. కి మేన మసంబద్ధం ప్రలపథే'తి! శూన్య
 హృదయ ఏవ తాః ప్రతారయ న్నంతర్భిన్నహృదయత్వా న్నాప 25
 రాః పృచ్ఛ న్నేవోత్త్రస్త ఇవ హరిణశాబకో యూథపరిభ్రంశ
 విలోల ఇవ కరికలభకో ధేనువిరహ దుత్కర్ణ ఇవ తర్ణకో న కిం చి

త్వశ్యోక్ న కిం చి ద్వదక్ న కిం చి దాలపక్ న కిం చి దాకర్ణయక్
 న కిం చి నిరూపయక్ న క్వ చిత్తిష్టక్ న కం చి దాహ్వయక్
 క్వాగతోఽస్తి? కి మర్థ మాగతోఽస్తి? క్వ దలితోఽస్తి? క్వ గచ్ఛా
 మి? కిం పశ్యామి? కి మారభం? కా ది గ్గంతవ్యా మయా? కిం వా కరో
 5 మీతి సర్వ మే వాచేతయమానోఽథ ఇవ బధిర ఇవ మూక ఇవ
 జడ ఇ వావిష్ట ఇవ కటకమధ్యదేశం యావ త్తాదృశే నైవ వేగే
 నావహత్.

అ థేంద్రాయుధప్రత్యభిజ్ఞానా ద్వార్తయై వానుప్రథావిత
 రాజపుత్రలోకదర్శనా శ్చ దేవశ్చంద్రాపీడ ఇతి సమంతా త్ససం
 10 భ్రమప్రథావితానా మచేతితో త్తరీయస్థలనానాం ఉద్బాష్పశూన్య
 దృష్టినాం దూరా దేవ లజ్జయా ప్రణామక్రియయా చ సమ మే
 వావనమతాం రాజన్యసహస్రాణాం ముఖా న్యవలోక్య 'క్వవై శంపా
 యనః? ఇ త్యపృచ్ఛత్, తత స్సర్వే సమ మేవ విచార్య అస్తిం స్తురు
 తలే అవతరతు తావ ద్దేవః తతో యథావస్థితం విజ్ఞాపయామః' ఇతి
 15 న్యవేదయత్. చంద్రాపీడస్య తేన తేహం స్ఫుటాఖ్యానా దపి కష్ట
 తరేణ వచసాఽంతశ్శల్యగర్భం స్ఫుటిత మివ హృదయ మాసీత్. కే
 వలం తత్కాలప్రణయినీ మూర్ఛా¹ సాధారణ మకరోత్. తురగా ద
 వతారితం చ కుఢోపవిష్టం చ పితు స్సమవయోభి రనతిక్రమణీయైః
 మూర్ధాభిషి క్తపార్థివై ర్ధృత మాత్తానం తదాసీం న² చేతితవాత్.
 20 ఉపలబ్ధసంజ్ఞోఽపి చ వైశంపాయనస్యాదర్శనా దాత్తన శ్చ దర్శనా
 త్కి మేతత్? క్వాహం వరే? కిం వా మ యైత చ్చరిత? మితి భ్రమా
 రూఢ ఇవ ముహ్యద్భి రి వేంద్రియై స్సర్వ మే వానుత్ప్రేక్ష్యమాణః
 కేవలస్కంధావారాగమనే నైవ త స్యాభావా దన్య దసంభావయత్
 దుర్విషహాపీడాభిహతేన చేతసా కిమారటామి? కిం హృదయ మవప్తభ్య
 25 తూష్ణీ మానే? కి మాత్తాన మాహత్య హృదయాత్పాశై ర్వియోజ
 యామి? కి మేకాకీ కాం చి ద్దిశం గృహీత్వా ప్రవ్రజామి? ఇతి క ర్తవ్య
 తా మేవ నాధ్యగచ్ఛత్. అంతర్ద్రివన్ని వ దహ్యమాన ఇవ స్ఫుటన్నివ
 సహస్రథా దుగ్ధేన చకార చేతసి. — 'అహో! మే రమ్యోఽప్యరమ

1 సా ధారణం (సా మూర్ఛా కేవలం ధారణం అకరోత్). 2 వేదితవాన్.

ణీయః సంవత్సరో జీవలోకః, వసత్యపి శూన్యీభూతా పృథివీ, సచక్షుః
 ఘోఽప్యంధాః కకుభో జాతాః, సునిష్పన్న మపి హతం జన్త, సురక్షిత
 మపి ముషితం జీవితఫలం, కం పశ్యామి?, క మాలపామి?, కస్తే విస్త్రం
 భంకథయామి?, కేన సహ సుఖ మానే?, కి మద్యాపి మే జీవితేన కా
 దంబర్యాపి వా?, వైశంపాయనస్య కృతే క్వ గచ్ఛామి?, కం పృచ్ఛామి? 5
 కమభ్యర్థయే?, కో మే దదాతు పున స్తద్దృశం మిత్రరత్నం?, కథం
 మయాతాతస్య శుకనాసస్య చాత్తా వైశంపాయనేన వినా దర్శయి
 తవ్యః?, కి మభిధాయ చ తనయశోకవిహ్వలా మనోరమా వా సంస్థాప
 యితవ్యా?, కిం భూమిః కా చి దసిద్ధా తాం సాధయితుం పశ్యాత్
 స్థితః?, ఉత నరపతిః క శ్చి దసంఘటిత స్తత్సంఘటనాయ పశ్యాత్పరి 10
 లంభితః?, క చ్చిద్విద్యా కాచి దగృహీతాం తాం గ్రహీతుం మయో
 త్సంకలితః' ఇ త్యేతాని చాన్యాని చాంతరాత్తనా చిర మథోముఖ
 ఏవ వికల్ప్య హృదయాస్ఫుటనా ద్విలక్ష మి వాపరాధిన మివ మహా
 పాతకిన మివ ఆత్మానం మన్యమానో వదన మదర్శయన్ శనైః కృ
 చ్ఛాదివ తా నప్రాక్షిత్. 15

‘మయ్యాగతే కిం క శ్చి దేవం విధోఽంతరే సంగ్రామ ఉత్ప
 న్నః, మహావ్యాధి ర్వా క శ్చి దాశుకారీ అసాధ్యరూపః సముపజాతః,
 యే నైత దతర్కిత మేవ మహావజ్రపతన ముపనతమ్’ ఇతి తే త్వేవం
 పృష్టా స్సర్వే సమ మేవ కరద్వయవిహితశ్రుతయో వ్యజ్ఞాపయన్.—
 ‘దేవ ! శాంతం పాపం, దేవశరీర మివ సాగ్రం వర్షశతం ధ్రియతే 20
 వైశంపాయనః’ ఇతి. ఏత దాకర్ణ్య తూజీవిత ఇ వానందబాష్పనిర్భరః
 సంభావ్యతా సర్వా నేవ కంఠ గ్రహేణావాదీత్.—‘జీవతో వైశం
 పాయనస్యా న్యత్ర క్షణ మప్యవస్థాన మసంభావయతా మయైవం
 పృష్టా భవంతః, తజ్జీవతీతేత్యాని తు తావ త్కర్ణే కృతాన్యక్షరాణి,
 అధునా కింవృత్తమస్య యేనాఽసౌ నాగతః. క్వ వా స్థితః?, కేన వా 25
 ప్రసంగేన స్థితః?, కథం వాత మే కాకిన ముత్సృజ్యా యాతా భవంతః?,
 కథం వా భవద్భి ర్భలాదపి నానీతోఽసా వి త్యేత దవగంతు ముత్తా
 మృతి మే హృదయ’ మితి. తే చైవం పృష్టా వ్యజ్ఞాపయన్ ‘దేవ శ్రూ
 యతాం యథావృత్తమ్.

- పృష్ఠతః స్కంధావార మనుపాలయద్భి శ్శనై శ్శనై రైశ్వరం
 పాయనేన సహ భవద్భి రాగంతవ్య మి త్యాదిశ్యగతవతి దేవే తస్మిన్
 స్తు దివనే సుగృహీతత్వా ద్వానేంధనాదికసోపకరణజాతస్య న దత్త
 మేవ ప్రయాణం స్కంధావారేణ, అన్యస్మిన్నహని ఆహతాయాం
 5 ప్రయాణభేర్యాం సజ్జీక్రియమాణే సాధనే ప్రాత రే వాస్తా వైశం
 పాయనోఽభ్యధాత్, అతిపుణ్యం త¹దచ్ఛోదసరః పురాణే శ్రూయతే,
 త దస్మిన్ స్నాత్వా ప్రణమ్య చా నైవ తీరభాజి సిద్ధాయతనే భగ
 వంతం²భవాభవప్రభుం మహేశ్వరం శశాంకశకలశేఖరం వ్రజామః,
 'దివ్యజననేవితా కేన కదా పునః స్వప్నేఽపి భూమి రియ మాలోకితా'
 10 ఇత్యభిధాయ చరణాభ్యా మే వాచ్ఛోద సర స్తీర మయాసీత్, తత్ర చా
 తిరమ్యత యైవ సర్వతో దత్తదృష్టిః సంచరన్నమర కామినీ శ్రోత శిఖ
 రాశోహణప్రణయోచితై స్తరంగానిలాహతివిలోలవృత్తిభిః కిసలయై
 రవిరళకుమమకరందలోభపుంజితానాం చ మత్తమధులిహం మం
 జునా శింజికర వేణ దూరా దాహ్వాయంత మివ మరకతమణిశ్యామయా
 15 ప్రభయాఽనులింశంత మివ సమం దశదిగ్భాగా అద త్తదివసకరకిరణ
 ప్రవేశతయా దివాఽప్యంతర్ని శీథ మివ బిభ్రాణం చిరపరిచితై రపి మే
 ఘోర్ధమాశంకయా ముహూ ర్తుహూ రున్ముక్తమధురకేకారవై ర్వనశి
 ఖండిభి రుత్కంఠరై రవలోక్యమానం పద మివ జలదకాలస్య ప్రతిపక్ష
 మివ సర్వసంతాపానాం నిజావాస మివ జడిమ్నో నిర్గమమార్గ మివ
 20 సురభిమాసస్య ఆశ్రయ మివ మకరధ్వజస్య ఉత్కంఠావినోదస్థాన మివ
 రతే రాస్పద మివ సర్వరమణీయానా మనవరతవలితసురభిశీతలాచ్ఛో
 దసర³ స్తీరజమారుతాభివీజితాభ్యంతరశిలాతల మన్యతమం తటలతా
 మండప మద్రాక్షిత్.

దృష్ట్వా చ త మతిచిరాంతరితదర్శనం భ్రాతర మివ తనయ మివ
 25 సుహృద మివ చానన్యదృష్టి ర్విస్మృతనిమేషేణ చక్షుషా విలోక
 య⁴ స్తంభిత ఇవ లిఖిత ఇవ సుచిర మూర్ధ్వ వీవ స్థిత్యా అపారయ
 న్ని వాంగాని ధారయితు మాక్రమ్యమాణ ఇవ మూర్చ్ఛ యోన్ముచ్య
 మాన ఇ వేంద్రియై ర్ఘటి త్యున్ముక్తాంగ స్సముపవిశ్య భూమా కి మ

1 దచ్ఛోదాభ్యం సరః. 2 భవానీప్రభుం. 3 స్తరంగమారుతాభి.

వ్యంతరాత్తనా స్తర నివానుభూయ నివ నిర్వికార¹హృదయో
 గళితలోచనపయోధారాసంతాన స్తూష్ణి మధోముఖస్తస్థా. తథావ
 స్థితం త మవలోక్యాస్తాక ముదపాది చేతసి చింతా, యేన కేన చి
 దపహ్రియంత ఏవ రసికహృదయాః పరిణామధీరమతయోఽపి కిం పునః
 కుతూహలాస్పదే ప్రథమే వయసి వర్తమానాః, తస్మాన్నియత మయ 5
 మస్యేమా మతిమనోహరాం భూమి మాలోక్య భావయతో హృద
 యవికృతి రీదృశీ జాతేతి, న చిరాచ్ఛత మేవమవదామ వయం, దృ
 ష్టా దర్శనీయానా మవధి రేషా, త దుత్తిష్ఠ, సంప్రతి నిర్వర్తయామః
 స్నానవిధిమ్, అతిమహతీ వేలా జాతా, సజ్జీభూతం సాధనం ప్రయాణాభి
 ముఖసకలస్కుంధావార స్త్వాం ప్రతిపాలయ న్నాస్తే కిమ ద్యాపి¹⁰
 విలంబితే నేతి, స త్వేవ ముక్తోఽప్యస్తాభి రశ్రుతాస్త²దాలాప ఇవ జడ
 ఇవ మూక ఇవ అశిక్షిత ఇవ వక్తుం న కించి దపి ప్రత్యుత్తర మదాత్,
 త మేవ కేవల మనిమేషపక్షణా నిశ్చలస్తబ్ధతారకేణ సంతతాశ్రు
 ప్రోతసా లిఖితే నేవ చతుషా లతామండప మాలోకితవాన్.

పునః పున శ్చ అస్తాభి రాగమనాయ అనురుధ్యమాన స్తద్గ్రాథిత¹⁵
 దృష్టి రేవాస్తా పరిచ్ఛేదనిష్ఠుర మాహ స్త-మయా తు న యాత
 వ్య మస్తా త్వదేశాత్, గచ్ఛంతు భవంత స్కుంధావార మాదాయ,
 న యుక్తం భవతాం చంద్రావీడభుజబలపరిరక్షితం గతే తస్మిన్ మహా
 సాధనం గృహీత్వా అస్యాం భూమా క్షణ ప్యవస్థానం కర్తుమ్, ఇ
 త్యుక్తవంతం చ త మకస్తా న్నామ కిం చి దస్య దైవా దేవవైరాగ్య²⁰
 కారణ ముత్పన్న మితి ఆశంక్య సానునయ మాగమనాయ పునః పునః
 ప్రతిబోధ్య తాదృశాసంబద్ధానుష్ఠానేన జాతపీడాః నిష్ఠుర మప్యభిహిత
 చంతో వయమ్, ఏవం న యుక్త మస్తాకం స్థాతుం, భవతః పున ర్దేవస్య
 తారావీడ స్యానంతరా దార్యశుకనాసా ల్లబ్ధజన్తనో దేవ్యా విలాస
 వత్సా అంకలాలితస్య దేవేన చంద్రావీడేన స హైకత్ర సంవృద్ధస్య త²⁵
 థా విద్యాగృహే మహతా యత్నే నైవం శిక్షితస్య యుక్త మిదం,
 య జ్యేష్ఠే భ్రాతరి సుహృది వత్సలే భర్తరి జగన్నాథే చ గుణావతి

1 వదనోగళిత. 2 దీయాలాప

చ భవతి సర్వ మర్పయిత్వా గతే తత్పరిత్యాగే నాత్రావస్థానం, కస్య
పరస్యేదృశో యుక్తాయుక్తపరిచ్ఛేదః?, తిష్ఠతు తావ దస్తాకం తవోపరి
స్నేహో భక్తి ర్వా, అస్తింస్తు శూన్యారణ్యే భవంత మేకాకిన ము
త్సృజ్య గతా స్సంతో దేవేన చంద్ర శీతల ప్రకృతినా చంద్రాపీడే నైవ
1 కిం వక్తవ్యా వయం?, కిమన్యో దేవ శ్చంద్రాపీడోఽన్యో వాభవాత్?,
త దున్ముచ్యతా మయం సమ్రోహాః?, గమనాయ ధీరాధీయతామ్', ఇ
త్యభిహితోఽస్తాభి రీష దివ విలక్షణా నేన వదనే నాస్తా నవాదీత్. —

'కి మహా మేతా వ దపి న వేద్ధి య ద్గమనాయ మాం భవంతః ప్ర
బోధయంతి, అపి చ చంద్రాపీడేన వినా క్షణ మ ప్యహ మన్యత్ర న
10 పారయామి స్థాతుం, ఏ మైవ మే గరియసీ పరిబోధనా, తథాపి కిం క
రోమ్యనే నైవ క్షణేన సర్వత్ర విగళితం మే ప్రభుత్వమ్, తథాహి. —
స్తర దివ కిమపి మనో నాన్యత్ర ప్రవర్తతే, పశ్యం తీవ కి మపి న దృష్టి
రన్యతో వలతి, ఆసక్త మివ క్వాపి హృదయం కి మపి న జానాతి, నిగ
ళితా వివ అన్యత్ర పద మపి న దాతుం చరణా వృత్సహేతే, కీలి తేవ

15 చాస్తి స్నేవ స్థానే తను స్తదాత్తనా త్వహ మసమర్థోయాతుమ్, అథ
బలా ద్భవంతో మాం నిసీషవః, తత్రాపి చలితస్యాస్తాత్ ప్రదేశా
దాత్తనో జీవితధారణం న సంభావయామి, అత్ర పున స్తిష్ఠతో య
దేత దంతర్హృదయే కి మ ప్యవసీయమానం పరివర్తతే మే యే నైవ
విధృతోఽసి తేనై వావశ్యం ధార్యంతే ప్రాణా ఇతి చేతసి, త దలం

20 నిర్బంధేన, గచ్ఛంతు భవంతః, అనుభూయంతు యావజ్జీవ మాత్మప్రే
శ్చంద్రాపీడముఖదర్శనసుఖమ్. అల్పపుణ్యస్య తు తన్నే ప్రాప్త మపి
కరతలా దేవ మాచ్ఛిద్య దైవేన సీతం' ఇ త్యభిదధాన శ్చకౌతుకా
'త్కి మేత ద్యేనైవం భాషసే నాయాసీ దేవాస్య చంద్రాపీడస్య స
మీప' మి త్యస్తాభిగ పునః పునః పృష్టోఽభ్యధాత్. 'లజ్జేఽహ మేవం

25 వక్తుం తథాపి శపామి వయస్యచంద్రాపీడ నైవ జీవితేన యది కిం చి
దపి జానామి య త్కేన కారణేన న శక్నోమి గంతు మితి, అపి చ
భవతా మపి ప్రత్యక్ష ఏ వాయం వృత్తాంతః, తద్వ్రజంతు భవంతః,
ఇ త్యుక్త్వా తూష్ణి మభవత్.

ముహూర్తాదివ చోక్తాయ తేషు తేషు రమ్యతరేషు తరుతలే
 షు లతాగృహేషు సరస్వీరేషు తస్మిం శ్చ దేవాయతనే కి మపి నష్ట
 మి వాన్విష్య న్ననన్యదృష్టి ర్భ్రామ, భ్రాంత్యా చ చిర మివ ఖ
 న్నాంతరాత్తా సనిర్వేద మూర్ధ్వం చ నిశ్వస్యాన్యతరస్త్రి లతా
 గహనే పున రుపవిశ్య తస్థా, వయ మపి కృతవీరుత్సన్ని ధానా స్తత్ప్రతి ప
 బోధనా ప్రత్యాశయా స్థితా ఏవ గతవతి సమధిక ఇవ యామద్వయే
 శరీరస్థితికరణా యాస్తాభి రభ్యర్థితః ప్రత్యువాచ. 'వయస్యచంద్రాపీడ
 స్య ఖల్వమిహ స్వజీవితా దపి వల్లభతరాః ప్రాణాః, త ద్యది బలా దపి
 పరిత్యజ్య మాం గచ్ఛంతి తథా వ్యేషాం సుధారణే మయా ప్రయత్నః
 కార్యః, కిం పున రగచ్ఛతా మేవ చంద్రాపీడదర్శనే నైవ చాహ మర్థి10
 న మృత్యునా తదభ్యర్థ నై వాత్ర నిష్ప లే' త్యభిధామ్యాత్మాయ
 స్నాత్వా కందమూలఫలై ర్వనవాసోచితాం శరీరస్థితి మకరోత్,
 నిర్వర్తితశరీరస్థితౌ తస్మి న్వయ మపి కృతవంతః అనేన చైవ క్రమేణ
 విస్థితాంతరాత్తనో రాత్రౌ చ దివా చ కి మేత దితి తం వృత్తాంత
 'మే వానుభావయంతో దినత్రయం స్థిత్యా నిష్ప్రత్యాశా స్తదాగమ15
 నానయనయో సుకృతబలసంవిధానం తత్పరికరం తత్త ఫ్లాపయిత్వా
 చాగతా వయమ్, యచ్ఛాగ్రతో న ప్రేషితః సువాద స్తదేకం
 తావ దంతరా గచ్ఛతో దేవస్యాసా న పరాపతత్యేవ, అపర మపి
 చిరా త్ప్రవిష్ట కాయమాన సైవ దేవస్య మా పునరాగమనక్లేశో2
 భూ' దితి.

20

చంద్రాపీడస్య తు తం స్వప్నేఽప్యనుత్ప్రేక్షణీయం వైశంపా
 యనవృత్తాంత మాకర్ణ్య యుగపదుద్వేగవిస్తయాభ్యామాక్రాంత
 హృదయ సోదపాది చేతసి.—'కిం పున రీదృశస్య సర్వపరిత్యాగ
 కారిణో వనవాసై కశరణస్య వైరాగ్యస్య కారణం భవేత్, స్వీయం
 చ న పశ్యామి కిం చిత్ స్థితం, తాతప్రసాదా త్తు మా మివ త25
 మపి చరణతలలుతితచూడామణయోఽర్చయంత్యేవ రాజానో మ
 మేవ తస్యాపి వాంఛాధికేషు సర్వోపభోగేషు న కిం చి దపి హి
 యత్ర, మ మేవ తస్యా ప్యాజ్ఞా న విహన్యత ఏవ, అహమపిసోఽపిప్రసా
 దాక కరోత్యేవ, మత్త ఇవ తస్మా దపి బిభే త్యేవాపరాధిజనః, మ

యీవ తస్మిన్నపి సర్వా స్సంపదః, తమ ప్యాలోక్య మా మి వోత్ప
 ద్యతే స్పృహ లోకస్య, అథాగచ్ఛం స్తాతే నాంబయా చార్య
 శుకనానేన మనోరమయా చ తనయస్నేహోచితేన సౌహార్దే న న
 సంభావితః, వినయాధిక్యేచ్ఛనా తాతేన శుకనానేన వా కించిత్ పీడా
 5 కర మభిహితం, తాడితో వా, తత్రాపి నై వాసా వేవ¹వంచనపిశునస్య
 భావో వా గురుజనాభక్తో వా గుణోపాదానవిముఖో వా తరళచిత్తో
 వా యత్కించనకారీ యః క శ్చి దివ తుద్రప్రకృతి రాధ్యపుత్రతా
 గర్వితో దుశ్శిక్షితో దుర్వినీతో వా పుత్రైకతాదుర్లలితో వా యో
 జన్తనః ప్రభృతి సర్వప్రకారోపకారిణో గురుజన సోపరి భేద మేవం
 10 కుర్యా దనుబంధాత్ విరమే ద్వా, ప్రశమస్యా పీదృశస్య నైష
 కాలః, అద్యా ప్యసౌ విద్వజ్జనోచితే గార్హస్థ్య ఏవ న నివేశితో దేవ
 పితృమనుష్యాణా మాన్యణ్యమేవనోపగతః, అగత్వా చాన్యణ్య మృణ
 త్రయేణ బద్ధః క్వ గతః?, న తేన పుత్రపౌత్రసంతత్యా వంశ
 ప్రతిష్ఠాం నీతః, నానంతక్షిణై ర్నవాక్రతుభి రిష్టం, న సత్త్రీకూపప్ర
 15 పాప్రాసాదతటాకారామాదిభిః ఆపూర్తైః కీర్తనై రలంకృతా మేదినీ
 నాకల్పస్థాయీ దిశోయాయీ యశోవిప్రకీర్ణం, న గురవో²నువృత్త్యాసుఖం
 స్థాపితాః, న స్నిగ్ధబంధూనా ముపకృతం, న ప్రణయినో విశేషవిభవ
 తాం నీతాః, న సాధవః పరివర్ధితాః, నానుజీవినః సంవిభక్తాః, నాభ్యా
 గతాః కృతా నిస్తృషాః, సదృష్టాః శ్రుతా వా అంగనాః, న జాతేన
 20 జీవలోకసుఖాన్యనుభూతాని, న తేన పురుషార్థసాధనానాం ధర్తార్థ
 కామమోక్షాణా మేకో²పి హి స్తాప్తః, కి మేత త్తేన కృతమ్?.

ఇత్యాక్షిప్తచేతాశ్చింతయం స్తస్మిన్నేవ తరుతలే స్థిత్యా
 శూన్యహృదయో²పి యథాక్రియమాణప్రసాద సమ్మానసంభావనా
 సంభావితం విసర్జ్య సకల మేవ రాజక ముత్థాయ తత్తేణకృత ముత్తం
 25 భితతుంగతరతోరణాబద్ధ చందనమాలముఖయపార్శ్వస్థాపితోత్పల్లవ
 ముఖపూర్ణ హేమకలశం ద్వారాత్ ప్రభృతి సిక్తసమృష్టభూమిభాగ
 మంతర్బహి శ్చ ప్రకీర్ణసురభికుసుమప్రకర మితస్తతః సంచరతా కర్తాం
 తికలోకేన గృహీతవివిధభృంగా² రుం మణిచామరతాలవృంతరత్న

పాదుకాద్యుపకరణపాణిభి ర్వారవనితాభి శ్చాకీర్ణం వితానతలవ ర్తినా
మదామోదాధివాసిత¹దిజ్జండలేన రాజహ స్తినా గంధమాదనేన సనా
భీకృతైకపార్శ్వ మపరపార్శ్వే²పి కల్పితేన్ద్రాయుధావస్థాన ముపవా
హ్యకరేణుకాక్రాంతభాహ్యంగణ మశేష ద్వారావస్థితబహువేత్రి
లోకం మహత్వా ద్గంభీరతయా²నేకసత్వశరణతయా చ మహాజలనిధి 5
మనుకుర్వాణం,తథాహి,సవేలావన మివ యామిశస్థితానేకకరిఘటాపరిక
రేణాంతగప్రవిష్టమహాశైల మివ గంధమాదనేన సకల్లోల మివ సంచర
త్సంభ్రాంతకర్తాంతికలోకోర్చిపరంపరాభి స్సావ ర్త మివ ప్రాహరికజన
మండలావస్థానై స్సలక్ష్మీక మివ వరాంగనాభి స్సరత్న మివ మహాపు
రుషై స్సహంసమాల మివ సితపతాకాభి స్సఫేనపటల మివ కుసుమ¹⁰
ప్రకరైః హరి మి వానంతభోగపరికరం కాయమాన మవిశత్.

ప్రవిశ్య చాగృహీతప్రతికర్తృతయా మలినవేషాభి రుద్విగ్న
దీనముఖిభి రితే స్తతో వారాంగనాభి ర్వామికలోకేన కర్తాంతికైశ్చ
ప్రణమ్యమాన స్తూష్ణి మి వాలోక కారకే ణేవ మదామోదే నావేది
తే నిసృష్టశూన్యదృష్టి గంధమాదనే శనై శ్చనై ర్వాసభవన మయా¹⁵
సీత్, తత్ర చాపనీతసమాయోగో విముచ్యాంగాని శయనీయే
తనుతాలవృంతానిలేన సంవీజ్యమానో²ంగవాహకారిభి శ్చనై శ్చనై
రపనీయమానాగమనభేద స్సకలరజనీప్రజాగరఖిన్నో²పి చాప్రాప్తని
ద్రాసుఖో దుఃఖిలాసికయా పున రపి దుఃఖాంతరహేతుం చింతా మేవా
విశత్ — 'యది తావ దప్రతిముక్తస్తాతే నాంబయా వా మహతి శోకా²⁰
ర్ణవే నిక్షిప్యతౌ తనయవిరహశోకవిక్లబం తాతం శుకనాస మంబాం చ
మనోరమా మనాశ్వా స్యాస్తా దేవ ప్రదేశా ద్ధచ్ఛామి తదా మయాపి
వైశంపాయన స్యానుకృతం భవతి, నివృత్య పున ర్గమనేచాముక్తిపక్ష
మాశంకతే మే చౌదయం,త త్కింకరోమి?,అథ వా అస్థానప్రతిముక్తి
శంకా మే ప్రియసుహృదా ఆత్మానం మాం చ పరిత్యజతా²ప్యపరేణ²⁵
ప్రకారేణగమన మప్యుత్పాదయ తాకాదంబరీసమీపగమనోపాయచిం
తాపర్యాకులమతే రుపకృత మేవ, త దధునా వైశంపాయనప్రత్యాన

యనాయు యాంతం న తాతో నాంబాపి నార్యశుకనాసోఽపి నివార
యితుం శక్నోతి మామ్, గత శ్చ వై శంపాయనసహితః తేనైవ పార్శ్వే
నాగ్రతో గమిష్యామి' ఇతి నిశ్చిత్య తత్కాలకృతవై శంపాయనవియోగ
దుగ్ధం పరిణామసుఖ మాషధ మివ బహు మన్యమానో ముహూర్త
5 మివ స్థిత్యా విశ్రాంతసుఖతై రంగై రావూరితేఽప్య తీతార్థయామ
శంభో శరీరస్థితికరణా యోదతిష్ఠత్.

ఉత్థాయ చ యత్రైవ కాదంబరీ తత్రైవ వై శంపాయన ఇతి
స్వధైర్యావప్తంభే నైవ సంస్తంభ్య హృదయం శూన్యాంతరాత్తా పున
రేవ సంవర్జితరాజలోకః శరీరస్థితి మకరోత్. కృతాహార శ్చ అంతర్జ్వల
10 తో మదనానలస్య వై శంపాయనవిరహశో కాగ్నే శ్చ బహిరపి సంతా
పదానాయ సాహాయక మివ కర్తు ముపరి స్థిత శ్చాతికష్ట మప్తాస్వపి
దిక్షు యుగప త్ప్రసారితకరః కరోమ్యయత్నే నైవ సంతాప మిత్యా
కలయ్యేవ గగనతలమధ్య మారూఢే సవితరి ఆతపవ్యాజేన రజతద్రవమి
వోత్తప్త ముద్గిరితి రశ్మిజాలే నిర్భిద్య విశంతీ ష్వివ శరీర మాతపకణి
15 కాసు పుంజ్యమానప్రాణిసంఘాతాసు తలప్రవేశా త్సజ్కుటాయమా
నాసు పాదపచ్ఛాయాసు బహి రాలోకయితుం చా ప్యపారయంతీషు
దృష్టిషు ఆలోకేషు జ్వల త్స్వివ దిజ్ఘుభేషు దుఃస్పర్శాసు భూమిషు
నిస్సంచారేషు పథిషు సజ్కుటప్రపాకుటీరోదరోదపీతిపుంజితేష్వధ్వ
న్యేషు¹ నాడింధమశ్వాసాతురేషు స్వనీడావస్థాయిషు పత్రరథేషు పల్వ
20 లాంతర్జ్వలప్రవేశితేషు మహిషబృందేషు అరవిందదళశకలకింజల్కవి
చ్ఛురిత మిచ్ఛావిలోడితోత్ప్రతితబిసకాండచ్ఛేదదంతురం నిపానసరః
పంక మారోహత్సు కరియూథేషు రక్తతామరసకాంతిషు లలనాకపో
లోపాంతేషు దళితముక్తాక్షోదాను కారిణీషు విరాజమానాసు ఘుర్తజల
కణికావలీషు స్తర్యమాణాయాంచ జ్యోత్స్నాయాం గృహ్యమాణేషు
25 తుషారాగణేష్వావాంఛ్యమానే పయోదకాలాభ్యాగమే అభ్యర్థ్య
మానే దివసపరిణామే ప్రదోషదర్శనాకాంక్షిషు హృదయేషు ఉత్థాయ
సరస్థిరకల్పితమనవరతాపతజ్జలాసారనేకనివారితోష్ణకరకిరణసంతాపమేక
సంతానా⁴ మలధారావేగవాహిన్యా నిర్ఘరిణ్యేన కుల్యయా పరిక్షిప్త

మంతరాలంబితజలజంబూప్రవాళాహితాంధకార మాముక్తకుసుమ
 పల్లవలతావృతాఖిల స్తంభసంచయ మతనుహరిచందనచర్చార్ద్రం
 మరకతశ్యామపద్మినీపలాశాస్తీర్ణసమస్తభూతల మామోదమానసర
 స్సుప్తితారవిందరాశిదత్తప్రకర మాక్షీర్ణసరసబిసకాండ మకాండకల్పిత
 ప్రావృట్కూలమితస్తతోవర్షంతీభిశ్చైవలప్రవాళమంజరీభిర్జలదేవతాభి 5
 రివ సద్యస్సాన్నాద్ధ్రచికురహస్తాభి రుపగృహీతసురభికోమలజలాద్ధి
 కాభి రనాశ్యావచందనాంగరాగహరిణీభి ర్హారవలయమాత్రాభర
 ణాభిరవతంసితబాలశైవలప్రవాళాభిర్వృణాళతాళవృంతకర్పూరపటా
 వాసహరిచందనచంద్రకాంతమణిదర్పణాద్యుపకరణపాణిభి ర్భ్రష్టిభి
 ర్వారాంగనాభి రుపేతం పరిభవస్థాన మివ నిదాఘసమయస్య నిదాన మివ 10
 శీతకాలస్య నివేశన మివ వారివాహనాం తిరస్కార మివ రవికిరణా
 నాం హృదయ మివ సరస స్సహోదర మివ హిమగిరేః ప్రకృతి మివ తు
 షారస్య స్వరూప మివ జడిమ్నః ఆవాస మివ విభావరీణాం ప్రఘాత
 మివ దివసస్య జలమండప మయాసీత్.

తత్ర చాతిరమృతయా తుభితమకరధ్వజోత్కలికాసహస్రవిష 15
 మం జలాసారశిశిరతయా సంధుక్షితసుహృద్వియోగౌర్వానలం మహా
 సముద్ర మివ గంభీరం తం దివస మేకాకీ కథ మపి స్వధైర్యయానపా
 త్రేణాలంఘయత్. లోహితాయమానాతపే చ సాయాహ్నే నిర్గత్య
 బహుళగోమయోపలేపహరితే మందమందమారుతాహతోత్తరభాయ
 మానధవళే కుసుమప్రకరశోభిని వాసభవనాంగణే త్షణ మి వాస్థానే 20
 సమాసన్నపార్థివై స్సహ వైశంపాయనాలాపే నైవ స్థిత్యా ద్వితీయ
 ఏవ యామే చలితవ్యం సజ్జీకురుత సాధన మితి ఆదిశ్య బలాధ్యక్షం
 ఋక్షోదయ ఏవ విసర్జితాశేషరాజలోకో వాసభవన మధ్యవసత్.
 అథాతిచిరాంతరితోజ్జయినీదర్శనోత్సుకో వినాపి ప్రయాణనాంద్యా
 సకల ఏవ కటకలోక స్సజ్జీభూయ ప్రావర్తత గంతుమ్. శిష్యోఽవతర 25
 న్నేవ తృతీయే యామే తురగకరిణీప్రాయవాహనేనానతిబహునా
 రాజలోకేన సహ విరళకటకసమ్మర్దేన వర్తనా అవహత్. అథా ధ్వ
 నైవ సహ క్షీణాయాం యామవత్యాం రసాతలా దివోన్తజ్జత్సు సర్వ

భావేషు ఉన్తిలంతీ స్వివ దృష్టిషు పున రి వాన్యథా సృజ్యమానే జీవ
లోకే విభజ్యమానేషు నిమ్నోన్నతేషు విరళాయమానేస్వివ వన
గహనేషు సంకుచ త్స్వివ తరులతాగుల్లేషు గగనతల మారోహం
త్యాః పదే ఇవ లాక్షరసాలోహితే దివసశ్రియోఽనశ్శాయసేకా
5 న్నవపల్లవ ఇవోద్భిద్యమానే పూర్వాశాలతాయాః కమలినీరాగ
దాయినీ దివసకరబింబే విస్ఫుష్టే ప్రభాతసమయే కటకలోకే నైవ సహ
పరాపతితవా నుజ్జయినీమ్.

అథ దూరత ఏవ ¹ప్రభృతిద్వంద్వస్థితై శ్చ పుంజితై శ్చ పుంజ్య
మానై శ్చాలభ్యమండలై శ్చోర్ధ్వై శ్చోపవిష్టై శ్చలితై శ్చ వలితై శ్చ
10 దత్తకతిపయశూన్యపదై శ్చ నివర్తమానై శ్చాగచ్ఛద్భి శ్చోన్ముఖై
శ్చాధోముఖై శ్చోద్బాష్పదృష్టిభిశ్చ వివర్ణదీనవదనై శ్చ మహాకష్టశబ్ద
ముఖరై శ్చ దుగ్ధఖాధిక్యాహితమానై శ్చ మునిభి రపి ముముక్షుభి
రపి వీతరాగై రపి నిస్సంగై రపి నిస్పృహై రపి ఉదాసీనై రపి దుర్జ
నై రపి స్నేహపరవశైః పితృభి రివ సుహృద్భి రివ స్నిగ్ధబంధుభి రివ
15 చ నగరీనిర్గతై రార్త్యై పృచ్ఛ్యమానం కథ్యమానం చ ఆకర్ణ్యమా
నం చ విచార్యమాణం చానుభావ్యమానం చానువర్ణ్యమానం చ
వైశంపాయనవృత్తాంత మేవ సమంతా చ్ఛుశ్రావ.

శృణ్వం శ్చ చకారచేతసి—‘బాహ్యస్య తావ జ్ఞన స్వేయ మీ
దృశీ సమవస్థా, కిం పున ర్యేనాసా వంకే స లాలిత స్సంవర్ధితో వా
20 బాలచాటవోఽస్యానుభూతాః, త దతికష్టం మే వైశంపాయనేన వినా
తాతస్య శుకనాసస్య అంబాయా మనోరమాయా వా దర్శనం’ ఇ
త్యేవం చింతయ న్నా సాగ్రనిహితోద్బాష్పదృష్టి రదృష్టసర్వవృత్తాం
త ఏవ వివే శోజ్ఞయినీమ్. అవతీర్య చ స రాజకులద్వారి విశన్నే
వార్యశుకనాసభవనం సహ దేవ్యా విలాసవత్త్యా ‘గతో రాజే’తి
25 శుశ్రావ. శ్రుత్వా చ నివృత్త్య త త్రైవ జగామ. గచ్ఛం శ్చ సమీ
పవర్తి ‘హా! వత్స! వైశంపాయన! అద్యాపి మదంకలాలనోచితో బాల

1 ప్రసృతి (ప్రసృతః పాణిః ప్రసృతిః, తస్యోః ద్వంద్వేన సంస్థితైః ఉద్భవతః
ర్నియోజితాంజలిభిః ఇత్యర్థః).

ఏవాసి కథం త్వ మేకాకి వ్యాశతసహస్రభీషణే నిర్దానుషే తస్మిన్
 శూన్యారణ్యే స్థితః?, కేన తే తత్రాపి సర్వసత్వవ్యాఘాతకారిణి శరీర
 రక్షా కృతా?, కేన వా వైషమ్యప్రతిపంథినీ శరీరస్థితి స్సంపాదితా?,
 కేన నిద్రాసుఖదాయ శయనీయ ముపకల్పితమ్?, క స్త్వయి బుభు
 క్షితే తృప్తితే సుషుప్సతి వా దుఃఖితః?, మమోత్సంగముత్స్పృజ్య 5
 సమానసుఖదుఃఖా వధూ రపి న పుత్రక! త్వయోపాత్తా, ఆగతమాత్ర
 నైవ తే పితర 1 మభ్యర్థ్యవధూముఖ మవలోకయిష్యా మితి య
 న్తయా చింతితం న కేవలం త న్నే మందపుణ్యాయాః న సంపన్నం,
 అపరం తవాపి వదనదర్శనం దుర్లభభూతమ్, వత్స! యత్ర తేఽవస్థా
 తు మభిరుచితం నయస్వ మా మపి త త్రైవ పితరం విజ్ఞాప్య, త్వా 10
 మవశ్యంతీ న జీవామి తాత! త్వయాఽహం శైశవేఽపి నావమాని
 తా, కుత స్తవేయ మేకపద ఏవేదృశీ నిష్ఠురతా జాతా, జన్మనః
 ప్రభృతి న దృష్ట మేవ యస్య కుపిత మాననం తస్య తే కుతోఽయ
 మేవంవిధో మ య్యకస్తా దేవ కోపః, య దేవం పరిత్యజ్య స్థితో
 ఽసి, గతోఽప్యగచ్ఛ శిరసా ప్రసాదయామి త్వాం, కోఽపరోఽస్తి 15
 మే!, దేశాంతరపరిచయా న్దుక్తో నామాస్తాసు స్నేహః, త్షణ మ
 ప్యంతరితదర్శనస్య చంద్రావీడ స్యోపరి కథం తవేదృశీ నిఃస్నేహతా
 జాతా?, తాత! న భద్రకం తే స మా ప తి తం, సర్వ ఏవ సుఖం స్థాప
 నీయో గురుజనో దుఃఖం స్థాపితః, న జానామ్యేవం కృత్వా కిం
 త్వయా ప్రాప్తవ్యమ్?, ఏతాని చాన్యాని చాంతర్భవగతాం ప్రత్య 20
 గ్రతనయవిరహశోకవిహ్వలాం స్వయం దేవ్యా విలాసకత్యా సంస్థా
 ప్యమానా మపి మనోరమాం విప్రలపంతీ మశ్రౌషీత్.

తేన చాతికరుణేన తత్ప్రళాపవిషేణ విహ్వల ఇవ నిద్రాగమే
 నేవ ఘూర్ణమానో నిశ్చేతనతా మనీయత. కథం కథమపి సహజ
 సత్త్వావప్తంభేనైవ సంస్తంభితాత్మా ప్రవిశ్య పితు రపి లజ్జమానో వదన 25
 ముపదర్శయితు మథోముఖ ఏవ నిష్పందసర్వాంగేణ మందరాద్రి
 ణేవ శుకనాసేన సహ మథనావసాన స్తిమిత మివ మహార్ణవం ప్రణమ్య

పితరం దూత ఏవో పావిశత్ ఉపవిష్టం చ తం క్షణమివ దృష్ట్వా రా
జాంతర్బాష్పభరగద్గదధ్వనినా ౭భ్యర్ణవర్ష ఇవ జలధరో౭భ్యథాత్.
'వత్స! చంద్రాపీడ! జానామి తే స్వజీవితా దపి సమభ్యధి¹కా భ్రాతు
రుపరి ప్రీతిః. పీడా చ సుఖైకహేతో ర్వల్లభజనా దే వాసంభావ్యా
5 యా ²సంభవతి తమైవ హి న కిం చి న్న క్రియతే, తజ్జన్తనః స్నేహస్య
వయస శీలస్య శ్రుతస్య గురుజనానుశాసనస్య వినయాధానస్య చ
సర్వ వై వానుచిత మిమం భ్రాతు సుహృద శ్చ తే వృత్తాంత
మాకర్ణ్య త్వద్దోష మాశంకతే మే హృదయమ్.' ఇత్యేవంవాదినో
నరపతే³ ర్యుగప దాక్షిప్య వచనం శోకామర్షాభ్యా మంధకారితా
10 ననః ప్రావృడాంభ ఇవ తటిల్లతాదుష్ప్రీత్యో విస్ఫుర్జితే నైవ చ
స్ఫురితాథరేణ శుకనాసో౭బ్రవీత్.

'దేవ యది చంద్రమసూయష్టా దహనే వా శీతలత్వ మంశు
మాలిని వా తమ స్తమస్విన్యాం వా దివసో మహోదన్వతి వా శోషః
క్షితే రథారణం వా శేషే పరార్థానుద్యమో వా సాధో రప్రియ
15 వచననిర్గమో వా సజ్జనముఖా త్సంభావ్యతే తతో యువ రాజే౭పి
దోషః, త త్కి మేవ మే వానిరూప్య తస్యా ⁴నాత్మజ్ఞస్య మూఢ
ప్రకృతే ద్విజ్ఞాతస్య రాజాపథ్యకారిణో మాతృపితృఘాతినో మిత్ర
ద్రుహాః కృతఘ్నస్య కర్తృచాండాలస్య మహాపాతకినః కృతే కృత
యుగావతారయోగ్య మాత్తనో౭పి గుణవంత మత్యుదారచరితం
20 చంద్రాపీడ మేవం సంభవయతి దేవః, న హ్యతః పర మప
రం కష్టతరం కిం చి దపి పీడాకారణం యద్దుణేషు వర్తమానో దో
షేషు సంభావ్యత ఇతరజనే నాపి, కిం పున గ్గురుజనేన?, యో గుణీ
గుణై రేవావబోధనీయః, కస్యాపరస్యాత్తా గుణవాననేన జ్ఞాప
నీయః, అపి చ జన్తనః ప్రభృతి దేవస్య విలాసవత్త్యా దేవ్యా శ్చాం
25 కలాలనయా యో న గృహీత స్తస్య మరుత ఇవ దుర్గ్రహప్రకృతే
శ్చంద్రాపీడో౭పి కిం కరోతు?, స్వయ మే వోత్పద్యంత ఏవంవిధాః

1 కాం...ప్రీతిం. 2 నముత్పద్యతే తతైవ హి. 3 ర్వచన మాక్షిప్య యుగప
చ్ఛోకామర్షాభ్యాం. 4 పాతృజ్ఞస్య. 5 చండాలస్య.

శరీరసంభవా మహాకృమయః సర్వదోషాశ్రయా మహావ్యాధయో
 ఽంతర్విషా మహావ్యాధాః వినాశహేతవో మహాత్పాతాః భుజంగ
 వృత్తయో మహావాతాకాః వక్రచారిణో మహాగ్రహాః తమోమయాః
 ప్రదోషాః మలినాత్మకాః కులపాంసవో నిఃస్నేహాః ఖలాః నిర్లజ్జాః క్షు
 ణకాః నిస్సంజ్ఞాః పశవః, అపి చ అకాష్టా దహనాః నిర్గుణా జాలినో 5
 తీర్థా జలాశయాః నిర్గౌరవాః ఖరప్రకృతయో శివమూర్తయో మహా
 వినాయకాధిష్ఠితాః, యే సకలంకాః కృపాణా ఇవ స్నేహే నైవ పా
 రుష్యం భజంతే, మలినస్వభావాః కరిషపోలా ఇవ దానే నైవ మలిన
 తరతా మాంపద్యంతే, నిర్వర్తయో మణిప్రదీపా ఇవ ప్రసాదే నైవ
 జ్వలంతి, అంగలగ్నా భుజా ఇవ దాక్షిణ్యపరిగ్రహే ధైర్యే వేతరే వా 10
 మా స్సంజాయంతే, గుణముక్తా స్సాయకా ఇవ సపక్షాశ్రయేణ ఫలే
 నైవ దూరం విక్షిప్యంతే, సరాగాః పల్లవా ఇవ దివసారూఢైః పాప
 రజ్యంతే, భూతిపరామృష్టా దర్పణా ఇవ ఆభిముఖ్యేన సర్వం ప్రతిపం
 గృహ్లాంతి, అంతరస్వచ్ఛవృత్తయ స్సలిలాశయా ఇవ గాధావగాహనే
 నైవ కాలుష్య ముపయాంతి, యే చ స్నిగ్ధేష్వపి రూపాః ఋజుష్వపి 15
 వక్త్రా స్సాధుష్వప్యసాధవో గుణావత్స్వపి దుష్టప్రకృతయః భర్త
 ర్య 'ప్యమృత్సానో రాగిష్వపి క్రుద్ధాః నిరీహా దప్యాదిత్సవో మిత్రే
 ష్వపి ద్రోహిణో విశ్వస్తానా మపి ఘాతకాః భీతేష్వపి ప్రహారిణః ప్రీతి
 పరేష్వపి ద్వేషిణో వినీతేష్వ పుష్కధతాః దయాపరేష్వపి నిర్దయాః
 స్త్రీష్వపి శూరాః భృత్యేష్వపి క్రూరాః దీనేష్వపి దారుణాః, యేషాం 20
 చ విపరీతానాం గురవ ఏవ లఘవో నీచా ఏవోచైచ్చః అగమ్యా ఏవ
 గమ్యాః కుదృష్టి రేవ సద్దర్శన మకార్య మేవ కార్య మన్యాయ ఏవ
 న్యాయోఽస్థితి రేవ స్థితిః అనాచార ఏవ వాచారోఽయుక్త మేవ యు
 క్త మవి ద్యైవ విద్యా అవినయ ఏవ వినయః దౌర్బీల్య మేవ సుశీలం
 అధర్మ ఏవ ధర్మోఽనృత మేవ సత్యమ్, యేషాం చ క్షుద్రాణాం ప్రజ్ఞా 25
 పరాభిసంధానాయ న జ్ఞానాయ - శ్రుత మాలజాలాయ నోపశమాయ-
 సరాక్రమః ప్రాణినా ముపఘాతాయ నోపకారాయ-ఉత్సాహో ధనా

ర్జనాయ న యశనే - స్థైర్యం వ్యసనాసంగాయ న చిరసంగతాయ - ధన
 పరిత్యాగః కామాయ న ధర్తాయ, కిం బహునా?, సర్వ మేవ యేషాం
 దోషాయ న గుణాయ, త దసా వపి ఈదృశ ఏవ కోఽప్యపుణ్యా ఏవా
 నుత్పన్నో య వ్యైవం కుర్వతో మిత్ర మహం చంద్రాపీడస్య కథం
 5 తస్య ద్రోహ మాచరా మీతి నోత్పన్నం చేతసి, ఏవం కృతే చలిత
 వృత్తానాం శాసితావశ్యం తారాపీడో దేవః పీడితాంతరాత్తా మయి
 కోపం కరిష్యతీ త్యేవ మపి నాశంకితం వనసా, మాతు రహ మే వై
 కో జీవితనిబంధనం కథం మయా వినా వ ర్తిష్యత ఇత్యేతస్య నృశం
 సస్య హృదయే నాపతితమ్, సింధుప్రదో వంశసంతానార్థ మహ ము
 10 త్పాదితః పిత్రా కథ మహ మననుజ్ఞాత స్తేన సర్వపరిత్యాగం కరో
 మీత్యేత దపి యథాజాతస్య న బుద్ధౌ సంజాతమ్?, త దేవ మస
 త్పథప్రవృత్తేన నష్టాత్తనా సుదూర ముద్భాసితేన దుర్ధర్మ మదృష్టం
 తావ న్ననామ కుదృష్టినా దృష్టం?, దృష్ట మపి యేన న దృష్టం త
 స్యాజ్ఞాన తిమిరాంధస్య కింక్రియతా మవరమ్?, అసౌ తిర్యజ్జహతా
 15 యత్నేన శుక ఇవ పాతితః పుష్ట శ్చ దేవేన, అథవా వినోదదానా
 త్తిరశ్చా మపి సఫల ఏవ శిక్షణాయాసో భవతి, తేఽపి పోషితాః పో
 షితరి స్నేహ మాబధ్నంతి, తేఽపి కృతం జానంతి, తేఽపి పరిచయ
 మనువర్తంతే, తేషా మపి సహజస్తస్నేహో మాతాపిత్రో రుపరి
 దృశ్యత ఏవ, న పున రస్య నష్టోభయలోకస్య పాపకారిణో దుర్జ్ఞా
 20 తస్య యస్య సర్వ మే వాధస్తా ద్గతమ్, అపి చేదృశాచరితేన తేనా
 వ్యవశ్య మేవ కస్యాం చి త్తిర్యగ్యోనౌ పతితవ్యం యేన తావ ధ్దురా
 త్తజాతేన కేవలం దుగళం న స్థాపితా స్సర్వ ఏవ వయమ్, అపి త్వేవం
 విధే దుగళార్ణవే నిపాతితాః, సర్వ ఏవ హ్యనాక్షిప్తచేతాః ప్రవర్త
 మానః స్వహితాయ పరహితాయ వా ప్రవర్తతే, తస్య తు పునరస్తా
 25 నేవం దుగళే స్థాపయతో న స్వహితం న పరహిత మపి, కి మనే నైవ
 మాత్తద్రుహాకృత మితి మతి రేతావ న్న బోధపదవీ మవతరతి,
 సర్వథా దుగళా యై వాస్తాకం తస్య పాపకర్తణో గ్రహోపసృష్టస్య

జన్త' ఇత్యుక్త్వా హేమంతకాలోత్పలినీ మి వోద్భాష్యాం దృష్టి ము
దవహత్. ఉద్వేపితాధర శ్చ బహి రలబ్ధనిర్గమేణ స్ఫుట ని వాంత
ర్చన్యూహారేణ నిశ్వస న్నే వావతస్థే.

తదవస్థం చ తం తారావీడః ప్రత్యువాచ.—'ఏత త్థలు ప్రదీపే
నాగ్నేః ప్ర కాశనం-వాసరాలోకేన భాస్వతః సముద్భాసనమ్-అవశ్యా ౪
యలోకై రాష్ణాదన మదృతాంశోః-మేఘాంబుబిందుభి రాపూరణం
పయోధేః-వ్యజనానిలై రభివర్ధనం ప్రభంజనస్య-య దస్తద్విధైః పరిబో
ధన మార్యస్య, తథాపి స్రాజ్ఞ స్యాపి బహుశ్రుత స్యాపి వివేకీనోఽపి ధీర
స్యాపి సత్వవతోఽపి అవశ్యం దుగళాతిపాతేన విశుద్ధ మపి వర్షసలిలేన
సర ఇవ మానసం కలుషీక్రియతే సర్వస్య, కలుషీక్రియతే చ మానసే¹⁰
కి మిదమితి సర్వ మేవ దర్శనం నశ్యతి, న చిత్త మాలోచయతి, నబుద్ధి
ర్బుధ్యతే, న వివేకోఽపి వివినక్తి, యేన బ్రహ్మిని, అన్యోదా తు లోక
వృత్తమార్య ఏవ సుతరాం వేత్తి.

కి మ స్తి క శ్చి దసా వియతి జీవలోకే యస్య నిర్వికారం యా
వన మతిక్రాంతం, యావనావతారే హి శైశవే నైవ సహ గళతి *న్నే¹⁵
హః, వయ నైవ స హారోహ త్యభినవా ప్రీతిః వక్ష నైవ సహ విస్తీర్యతే
వాంఛా, బలే నైవ సహ ఉపచీయతే మదః, దోర్ద్వయే నైవ సహ స్థూ
లతా మాపద్యతే ధీః, మధ్యే నైవ సహ కార్మ్య ముపయాతి శ్రుతం,
ఊరుయుగళే నైవ సహాపచీయతే వినయః, శ్చశ్రుభి రేవ సహ ఉ
జ్జృంభతే మలినతాహేతు ర్హోహః, ఆకారే నైవ సహావిర్భవంతి²⁰
హృదయా ద్వికారాః, త ద్యథా ధవళ మపి సరాగం సర్వథా దీర్ఘి
భవ దపి న దీర్ఘం పశ్యతి చక్షుః, అనుపహతేఽపి న ప్రవిశతి గురూప
దేశః శ్రోత్రే, స్త్రీరాగిణ్యపి న విద్యాంతరం విస్తతి హృదయే, స్థైర్య
మస్థిర ప్రకృతౌ తరళతాయాం, పరిత్యాజ్యేషు వ్యసనే ష్వాసంగః.

వికారాణాం చ కారణానాం ప్రాయ స్సరసతా, సా చ సర్వ²⁵
మేవ జలప్రాయం కుర్వాణా వర్షతి వృద్ధ్యేవోప జాయతే, అపి చ

1 వేత్తి. 2 దర్శతో. 3 గురుజనస్నేహః. 4 సహాపచీయతే హృదయ మవన
యైః. 5 కారణం.

దివసో దోషాగమాయ దోషాగమో నాలోకాయ అనాలోకోఽసద్ద
 ర్శనార్థ మసద్దర్శన మవివేకాయ అవివేకోఽసన్తార్గప్రవృత్తయేఽసన్తార్గ
 ప్రవృత్తం చ మోహాంధం చేతో భ్రామ్య దవశ్యమేవ స్థలతి స్థలితే
 చ చేతసి తల్లగ్నా పత త్యేవ లజ్జా, త్రపావరణశూన్యేచ హృది ప్రవిశ్య
 5 పదం కుర్వక్ కేన వానివారితో దుర్నివార స్సర్వావినయహేతు ర్న
 కరకేతుః?, విలసతి చ కుసుమమార్గణే కేన కార్యేణ ఛిద్రసహస్రాణి న
 భవంతి యై స్సత్యమే వాధస్తా ద్వృజతి, సత్వే చాథో గతే కిమాశ్రి
 త్య న గళతి శీలం?, గళితే చ శీలే కి మవలంబనం వినయస్య?, కిం కరో
 త్వనాథారం ధైర్యం?, క్వ పద మాధత్తాం ధీః?, క్వ సమాధాన మాబ
 10 థ్నా త్యవప్తంభః? కేనావప్తభ్య బలాన్ని శ్చలీకృతం మనః?, విప్రతిపద్య
 మానాని కేన నియంత్రితా నీంద్రియాణి?, జగన్నింద్యాని కేన నివారి
 తాని దుశ్చరితాని?, కేన వా లోకభూతేన తమోభివృద్ధిహేతురుత్పా
 దితో దోషాభిసంగో దృష్టే రుపహంతా?, కిం వా దృశ్యతా మసతి
 బహుదర్శిత్యే?, బహుదర్శిత్యం చ తావతః కాల సైవ వాసంభవా
 15 త్కృతః?, భవతు ప్రథమే వయసి, యేనాన్వయవ్యతిరేకాభ్యాం నిశ్చిత్వ
 వర్జ్యతాం మలినతా, అపి చ పరిణామేఽపి పుణ్యవతాం కేషాం చి
 దేవ హి కేచై స్సహ ధవళిమాన మాపద్యంతే చరితాని, తన్తోహవి
 షమవిషయవిషమహాహా మదవికారగంధమాతంగదుర్బలసితైకరా
 జ్యే రతినిద్రావిలాసవేశ్శని నవరాగపల్లవోద్గమశీలాంతరవిశేషదుశ్చ
 20 రితచక్రవర్తిని తారుణ్యావతారే సర్వ సైవ విషమతరవిషయమార్గ
 పతితస్య స్థలిత మాపతతి, కి మేవ మార్యేణ లాలనీయస్య శిశుజనస్యోప
 ర్యావేశో గరీయాన్ గృహీతో యదనుచిత మపత్యన్నేహ స్యా
 క్రోశగర్భ మేవ ముక్తం, స్వప్నాయమానానా మపి యద్గురూణాం
 శిశుషు ముఖేభ్యో నిష్క్రామతి శుభ మశుభం వా త దవశ్యం ఫలతి,
 25 గురవో హి దైవతం బాలానాం, యదై వాశిషో గురుజనవితీర్ణా వర
 తా మాపద్యంతే త దై వాక్రోశాః శాపతామ్, త ద్వైశంపాయన
 ముద్దిశ్య కోపావేశా దేవ మతిపరుష మభిదధత్యా ర్యే మహతీ మే
 చేతసః పీడా సముత్పన్నా, స్వయ మారోపితేషు తరుషు తావ దుత్ప

ద్యతే స్నేహః, కిం పున రంగసంభవే ష్వపత్యేషు? త దుత్సృజ్యతా
మయ మమరావేగో వైశంపాయన సోపరి, విరూపకం తు తేనన కిం
చి ద ప్యాచరితం, సర్వపరిత్యాగం కృత్వా స్థిత ఇ త్యేత దపి కారణ
మవిజ్ఞాయ కి మేవం దోషపక్షే 'నిక్షిప్తః, కదాచి ద్దుణో భవ త్యేవ
మయ మవినయనిష్పన్నో దోష ఏవ, ఆనీయతాం తావ దసౌ బుధ్యా 5
మహే కి మర్థ మయ మేవంవిధః తస్య వయసోఽనుచితోఽపి సంవేగ
ఉత్పన్నః, తతో యథా యుక్తం విధాన్యామః.'

ఇ త్యుక్తవతి తారాపీడే పునః శుకనాసోఽభ్యధాత్ — 'అత్యు
దారతయా వత్సలత్వా చ్చ ఏవ మాదిశతి దేవః, అన్య దితగపరం కి మి
వాస్య నిరూపకం భవేద్య దద్య యువరాజ ముత్సృజ్య త్తణ మపి అన్య 10
త్రావస్థాన మాత్మేచ్ఛయా చేష్టితమ్' ఇ త్యుక్తవతి శుకనాసే కశయే
వాంతస్తాడితో దోషసంభావనయాఽనయా పితు రుద్బాష్పదృష్టిరుపవి
ష్టవ వోపసృత్య చంద్రాపీడశ్శనై శ్శనైశ్శుకనాస మవాదీత్ — 'ఆర్య!
యద్యపి నిరుక్తితో వేద్మి న మదీయేన దోషేణ నాగతో వైశంపా
యనః ఇతి తథాపి తాతేన సంభావిత మేవ కస్యసంభావనానోత్పన్నా, 15
మిథ్యాపి త త్తథాయథాగృహీతం లోకేనవిశేషతో గురుణా, ప్రసిద్ధి
రత్రాయశనే యశనేవా దోషగుణా శ్రయాః ఫలతి, పరత్ర ఫలదాయా
కుత్రోపయుజ్యతే పరమార్థః, తదస్యా దోషసంభావనాయాః స్త్రాయ
శ్చిత్త మార్యో దాపయతు మే వైశంపాయనానయనాయ గమనాభ్య
నుజ్ఞాం తాతేన, నాన్యథామేదోషశుద్ధి ర్భవతి, కిం కారణమ్, అనాగతే 20
వైశంపాయనే తాత స్యానయా సంభావనయా నాపగంతవ్యం, అగతే
చ మయి వైశంపాయనేన నాగంతవ్యం, యద్యపి నానేతు మేవ
పార్యేత తదా తాత స్యా ప్యనుల్లంఘనీయవచనై రేభి రవనిపతిస
హస్రై రాసీత ఏవ తస్మాత్, తదా ఆర్యః కారయతు మే గమనాభ్య
నుజ్ఞాయా ప్రసాదం, నచతురంగమై ర్గచ్ఛతో మే కష్టాయాం భూమా 25
శ్వప్నేఽపి గమనపరిక్లేశః, వైశంపాయన మాదా యాగత మేవ మా
మవధారయ త్వార్యః, అపి చ బాహ్యభేదా దసహ్యోఽంతగ భేదః

ఏవ మే ¹త ద్వితియోఽంగజన్తా, అనుపద మేవ స్కంధావారమాదా
య గచ్ఛతీ త్యమునా హేతునా వినా తేనాగతోఽహమ్, అన్యథా
జన్తనః ప్రభృతి కదా మయా గతం స్థితం క్రిడితం హసితం పీత మశి
తం సుప్తం ప్రబుద్ధం ఉచ్ఛ్వాసితం వా వినా వై శంపాయనేన, య చ్చ
5 శ్రుత్వా తస్మా దేవ ప్రదేశా న్న గతోఽస్మి తస్మా త్తే నైవ తుల్యోఽ
భూవ మితి, తదప్రతిగమనదోషా ద్రక్షతు మా మార్యః.'

ఇ త్యభిహితపతి చంద్రాపీడేఽపి ²రాగరక్తే రక్తతామరసాను
కారిణి ముఖే సపక్షపాతాం ³బుదావలీ మివ దృష్టిం నివే జ్యైవ గమ
నాయ విజ్ఞాపయతి యువరాజః కి మాజ్ఞాపయతి దేవ ఇతి శనై శ్శుకనా
10 సో రాజాస మప్రాక్షీత్.—తథా పృష్ట శ్చ శుకనాసేన కిం చి దివ
ధ్యాత్వా తారాపీడః ప్రత్యవాదీత్—'ఆర్య!మయాజ్ఞాత మేతే ష్వేవ
దివసేషు సంపూర్ణమండల స్యేంద్రోః జ్యోత్స్నా మివ కరావలంబినీం
వత్సస్య వధూం ద్రక్ష్యో మితి యావ దయ మపరోఽంతర్హితాశా
పథో జలదకాల ఇవ ప్రత్యూహకారీ వై శంపాయనవృత్తాంతో ⁴మే
15 దుష్ప్రకృతినా విధాత్రా అంతరా పాతితః, యథా చాయుష్మతా
అభిహిత మే వైతత్, న త మన్యః శక్నోత్యానేతుం న చ తేన వి
నాఽయ మత్ర స్థాతుం, తదవశ్య మేవ తావన్నిస్తరితవ్యో వ్యసనార్హ
వోఽమునా పోతేన, వై శంపాయనప్రత్యానయనాయ చావశ్యం దే
వ్యపి విలాసవతీ విసర్జయిష్యత్యేవైన మితి నిశ్చయోమే, తద్యాతు,
20 కి స్త్వతిదూరం వత్సేన గంతవ్యం, తద్గణాకైః స హాదరా దార్యో
దివసం లగ్నం చ గమనాయాస్య నిరూపయతు సంవిధానం చ కార
య' త్వతి ఏత దభిధాయ శుకనాస ముద్బాష్ప ⁵లోచనం చిర మివ
చంద్రాపీడ మాలోక్యాహూయ చ వినయావనమ్ర మంసదేశే శిరసి
బాహ్యోశ్చ పాణినా స్పృశ న్నాదిశత్.—'వత్స గచ్ఛ త్వమేవ ప్రవి
25 శ్యాభ్యస్తరం మనోరమాసహితాయా మాతు రావేద యాత్త గమన
వృత్తాంతమి త్యాదిశ్య చంద్రాపీడ మాత్తనా శుకనాస మాదాయ స్వ
భవన మయాసీత్. చంద్రాపీడ స్తు తా మక్లిప్తవర్ణాం కాదంబరివరణ

1 తద్వియోగజన్తా. 2 అంతః పీడోఽగరాగరక్తే. 3 బుద్బావలీ మివ. 4 బిలామ
ప్రకృతినా. 5 లోచనశ్చిర.

సృజ మివ గమనాభ్యనుజ్ఞాం హృదయే నోద్వహన్ ప్రహృష్టాన్తరాత్మా
 పృథహర్ష దృష్టిః ప్రవిశ్య కృతనమస్కారో మాతు స్సమీపే సముప
 విశ్యాత్తదర్శనద్విగుణీభూతవై శంపాయనవిరహశోకవిహ్వలాం మనో
 రమా మాశ్వాస్యావాదీత్.

‘అంబ! సమాశ్వసిహి వై శంపాయనానయనాయ తాతేన మే ర
 గమన మాదిప్తం, త త్కృతిపయదివసాంతరితం వై శంపాయనాననదర్శనో
 త్సుకం మా మవికల్పం విసర్జయ త్వం, సా త్వేవమభిహితా ప్రత్యు
 వాచ-తాత, కి మాత్త గమనవచసా మాం సమాశ్వాసయసి! కః ఖలు
 మే త్వయి తస్మిం శ్చ విశేషః త దేకథా త మేకం న పశ్యామి కతిన
 హృదయం, త్వయి పున ర్గ తే య దపి తస్మా దర్శనే జీవితప్రతిబంధ10
 హేతుభూతం త్వద్దర్శనం త దపి దూరీభవతి, త న్న గంతవ్యం వత్సేన
 ఏకేనాపి హి పుత్రేణావాం పుత్రవత్సౌ, అపి నాగతో నా మాసౌ
 నిష్ఠురా త్తే’ త్యుక్తవత్సాం మనోరమా-మాం వి లాసవతీ ధీర మువా
 చ, ‘ప్రియసఖ! తవ మమ చైవ మేత ద్యథా త్వయోక్త మయం పున
 ర్వై శంపాయనేన వినా కం పశ్యతు? త దాస్తాం, కి మేవం వారయసి15
 వారితే నా ప్యనేన నైవ స్థాతవ్యం, మన్యే చ పితృప్యయ మేతదే
 వాకలయ్య గమనాయానుమోదితః, త ద్యాతు, వర మావాభ్యాం
 కతిపయదివసా ననయో రప్యదర్శనకృతాః క్లేశాః అనుభూతాః న పున
 రస్య వై శంపాయనాననానవలోకనదుఃఖదీనం దినే దినే ముఖ మీక్షి
 తుం, త దు త్తిష్ఠగచ్ఛావో గమనసంవిధానాయ వత్సస్య చంద్రాపీడస్య.’20

ఇత్యవ మభిదధత్వేవ మనోరమాం హస్తే గృహీత్వోత్థా
 య చంద్రాపీడేనానుగమ్యమానా నిజావాస మయాసీత్. చంద్రా
 పీడోఽపి మాతు స్సమీపే గమనాలాపేనైవ క్షణ మివ స్థిత్యా
 స్వగృహ మగాత్. త త్రాపనీత సమాయోగో గమనాయోత్తామ్య
 తా హృదయేన గణకా నాహూయ రహస్యాజ్ఞాపితవాన్ 25
 యథా వినా విలంబేన మే గమనం భవతి ‘తథా భవద్భిరార్య
 శుకనాసాయ పృచ్ఛతే తాతాయ వా దిన మావేదనీయమ్’ ఇత్యే
 వ మాదిప్తాస్తే వ్యజ్ఞాపయన్.-‘దేవ! యథా సర్వ ఏవ గ్రహః స్థితాః త

థా స్తన్నతేన దేవస్య గమనమేవ వర్తమానేవ శస్యతే, అపర మపి
 కర్తానురోధా ద్రాజేచ్ఛైవ కాల స్తత్ర నకార్యమేవ వాహర్షి
 రూపణయా కాలస్య కారణం యస్యా మేవ వేలాయాం చిత్తనిర్వృ
 తిః నైవ వేలా సర్వకార్యే స్వితి విజ్ఞాపితే మాహూర్తికైః పునస్తా
 5 నబ్రవీత్. 'తాతే నైవ మాదిప్త మితి బ్రవీమి, అన్యదా త్వయి కేషు
 కార్యేషు కార్యపరాణాం ప్రతిక్షణోత్పాదిషు చ దివసనిరూపణైవ?,
 కీదృశీ తత్తథా కథయిష్యత యథా శ్వ ఏవ గమనం భవే దితి, దేవః
 ప్రమాణ' మి త్యభిధాయగతేషు చ తేషు శరీరస్థితికరణా యోదతిష్ఠత్.
 నిర్వర్తితశరీరస్థితిచమాహూర్తికాస్తే ప్రవిశ్య శనైర్నృవేదయన్--
 10 'కృతోఽస్తాభి ర్దేవాదేశః, సిద్ధ శ్చ తనయవిరహవిక్లబతయాఽఽర్య
 శుకనాసస్య త దతిక్రాంతే శ్వస్తనేఽహని రాత్రావితః ప్రస్థాతవ్యం
 దేవే' నే త్యావేదితే తై స్సాధు కృతమితి తానభిష్టుత్య దృష్టి
 విషయవర్తినీం కాదంబరీం చ వైశంపాయనం చ మన్యమానో ప్రవి
 స్తాయా మేవ పత్ర లేఖాయాం పరాపతా మి త్యగ్రతఃప్రధావితే నా
 15 వధారయన్ చేతసా చతుస్సముద్రసారభూతా నింద్రాయుధరయాను
 గామిన స్తురంగమా నగణేయా నవగణితతురగగమనభేదానుత్సాహి
 నో రాజపుత్రాం శ్చ నిరూపయ న్ననన్యకర్తా తం దివసం ఏకాం చ
 యామినీం కథం కథ మ ప్యస్థాత్.

అథానురక్తకమలినీసమాగమాస్రాప్తిసంతాపా దివ సమం దివ
 20 సేనాస్త ముపగతవతి తేజసాం పత్యో తేజగపతిపతనా చ్చితానల మివ
 సంధ్యారాగ మపరాశయా సహ విశతి పశ్చిమే దిగ్గగనభాగే సంధ్యా
 నలస్ఫులింగనికర ఇవ స్ఫురతి తారాగణే దివసవిరామా న్తూర్చాగ
 మే నేవ తమసా నిమిల్యమా నేషు దిబ్బుభేషు నివాసాభిముఖముఖరే
 షువియద్వియోగదుఃఖాదివా¹ర్తప్రలాపేషు వయస్సమూహేషు జని
 25 తప్రకాశం జన్మైవసమాలోక్య దోషాగమం నిరాలోకం గర్భమివత
 మః ప్రవిష్టే పునర్జీవలోకే నిజాలోకాద్వికాశితపూర్వదిగ్భూవదనే
 జన్మాంతరాగత ఇవ ఉదయగిరివ ర్తిని నక్షత్రసమాగమసుఖ మనుభవతి

1: కృతార్తప్రలాపేషు.

భగవతి భూయో భూయ స్వకాంతినిర్భరాన్నిష్కలంక ఇవ నక్షత్ర
నాథే విస్పష్టాయాం నిశీధిన్యాం ప్రస్థానమంగళే ప్రణామాయోపగతం
చంద్రావీడం వీడయాంతర్విలీయమా నేవ బాహ్వాత్పీడ మపారయంతీ
1 వారయితు మత్యాయతాభ్యా మపి నేత్రాభ్యాం కృతప్రయత్నాప్య .
మంగళశంకయా విలాసవతీ తం 2 మన్యుద్గమావేగగద్గదికోపరుధ్య 3
మానాక్షర మవాదీత్ .

‘తాత! యుజ్యతే హ్యంకలాలితస్య గర్భరూపస్య ప్రథమగమనే
గరియసీ హృదయపీడా 1 యస్మిన్ మమ పున ర్నేదృశీ ప్రథమగమనే
2 పి తే పీడా సముత్పన్నా యాదృశీ తవ గమనే నాధునా యతోదీర్య
త ఇవ మే హృదయం, సముత్పాట్యంత ఇవ మర్తాణి, ఉత్కర్ష్యత ఇవ 10
శరీర, 4 ముచ్ఛ్యవత ఇవ చేతో, విఘటంత ఇవ సంధిబంధనాని ఉన్నత్య
త ఇవ మనః, నిర్వాంతీవ ప్రాణాః, న కిం చిత్సమాదధాతి ధీ, స్సర్వ
మేవశూన్యం పశ్యామి, న పారయా మ్యాత్మాన మివ హృదయం ధార
యితుం, ధృతో 2 పి బలా దాగచ్ఛతి మే బాహ్వాత్పీడః, ముహుస్సమా
హితాపి మంగళసంపాదనాయ చలతి మతి, ర్నజానామ్యేవ కి ముత్ప 15
శ్యామీతి, కిం నిమిత్తం, చే 2 య మీదృశీ హృదయపీ డే త్యేత దపి న
వేద్మి, కిం బహుభ్యో దివసేభ్యః కథ మ ప్యాగతో మే వతో 3 ఝటి
త్యేవ పున ర్గచ్ఛ తీతి 4 వైశంపాయనవియోగా దుద్విగ్నస్య గమనమే
కాకిన స్తే సముత్ప్రే 5 క్త్యేతి, 6 ఉత వైశంపాయన వృత్తాంతా దాత్తన
ఏవ దుగళితతయేతి, న చైవంవిధయా వీడయా వైశంపాయనానయనా 20
య గచ్ఛత స్తే గమనం నివారయితుం పారయతి వాణీ హృదయం
పునర్నేచ్ఛ త్యేవ త్వదీయం గమనం త దీదృశీం మే పీడాం, విజ్ఞాయ
యథా పురాస్థితం న తథా, క్వ చి దానంగ మాబధ్య దీర్ఘ కాల మా
యుష్మతా స్థాతవ్యమ్, అస్య చార్థస్య కృతేసాంజలిబంధేన శిరసా 2 భ్య
ర్థయే వత్స 7 మి త్యాదిశంతీం స్వమాతరం సుదూరం ప్రసారితావనమ్ర 25
మూర్తి శ్చంద్రావీడోవ్యజ్ఞాపయత్ . ‘మాత! స్తదా దిగ్విజయప్రసంగా
త్ 8 స్థితో 2 స్థి అధునా పున 9 రియా నేవ మే కాలక్షేపో యావ త్త

1 పాతుయితు. 2 మన్యురాగావేగ. 3 యస్మిన్ ప్రథమ మేవాంకాదపైతి 4 ము
చ్ఛ్యవత. 5 కిం వైశం. 6 పునః వైశం. 7 స్థితం. 8 రయ మేవ.

ముద్దేశం పరాపతామి త త్పున శ్చిరాగమనకృతా మనా గపి న హృ
దయే భావనీయా త్వయాపీడా' ఇ త్యేవం విజ్ఞప్తా చంద్రాపీడేన సన్నిరు
ధ్యబాష్పవేగాత్ కథం కథ మపి సంస్తభ్యాత్తానం నివర్తితగమన
'మంగళప్రసవేన సింహంతీ శిరసి చోపామ్రాయ గాఢగాఢం సుచిర
5 మాలింగ్య గచ్ఛద్భి రివ ప్రాణైః కృచ్ఛాన్ స్తమోచ తం మాతా.

ముక్త శ్చ మాత్రా పితుః ప్రణతయే వాస
భవన మగమత్. తత్ర చ 'దేవ! గమనాయ నమస్కరోతి యువ రాజ' ఇ
త్యావేదితే ద్వారరక్షిణా ప్రవిశ్య ఊణీతలనివేశితశిరాశ్శయనవర్తి
నో ననామ దూరస్థిత ఏవ పితుః పాదౌ, అథ తథా ప్రణత మాలో
10 క్య కిం చి దున్నామితపూర్వకాయః శయనగత ఏవావచాయ తం
పితా చక్షుషా పిబన్నివ ప్రేక్షా పరిష్వజ్య గాఢమప్రాధ ఇవ సహ
సోద్భూతావిరళబాష్పపర్యాకులాఊర్జంతః ఊభవేగవిక్షిప్తాక్షర
మవాదీత్. 'వత్స! పిత్రా¹ అనర్హదోషేషు సంభావిత ఇ త్యేషా మనా
గపి మనసి వ త్సేన దుగభాసికా న కార్యా, వినయాభానాత్ ప్రభృతి
15 సమ్యక్ కృరీక్షితో² స్యస్తాభిగ పరీక్ష్య చ గుణగణై రే వాధిగమ్యో
రాజ్యభార స్త్వ య్యారోపితో న తనయస్నేహ దేవ, రాజ్యం హి
నా మైత త్పృథివీభారేణై వాతిదురుద్వహం మహీభృత్సంభాధత యై
వాతిసంకటం కుటిలనీతిప్రచారేణై వాతిదుస్సంచరం చతుస్సముద్ర
పర్యంతభువనవ్యాప్తై వాతిమహా న్తహాసాధనప్రసాధ్యత యై వాతి
20 దుస్సాధన మపర్యవసానకార్యతంత్రజాలే నై వాతిగహన ముత్తుంగ
వంశప్రతిష్ఠితత యై వాతిదురారోహ మహితసహస్రోద్ధరణే నై వాతి
దుర్ధర మపి చ సమవృత్తిత యై వాతివిషమ మనేకతీర్థకల్పన యైవ
దురవతారం కటకశోధనే నై వ దుర్గ్రహ మఖిల ప్రజాపాలనవ్యాపారే
ణైవ దుష్పాల్యం సర్వాశాస్త్రాప్తైవ చ దుష్ప్రపమ్. నామహా
25 సత్యే నాస్థిరప్రకృతౌ నాదాతరి నాస్థూలలక్ష్మే నాశుచౌ నావిక్రాంతే
నామహాత్సాహే నా ప్రియవాదిని నాసత్యసంధే నాప్రజ్ఞే నావివేకిని
నాకృతజ్ఞే నాపురుషాంతరజ్ఞే నానుదారవ్యవహృతౌ నాసంవిభాగశీలే
నాన్యాయవర్తిని నా ధర్మరుచౌ నాశాస్త్రవ్యవహారిణి నాశరణ్యే నాబ్ర

హృద్యే నాకృపాళౌ నామిత్రవత్సలే నావశ్యాత్తని నానియతేంద్రియే
 నానేవకే వా పద మే వాదధాతి యగి ఖలు సమగై ర్గుణై రాకృష్య
 బలా త్ప్రతిబంధ మస్య చంచలప్రకృతేః కర్తుం సమర్థః తత్రాస్తే,
 గురవోఽప్యవగతస్థలితభీతయ స్తత్రైవ సమారోపయంత్యేత దాలో
 చితపరాపరాః, తదనే నైవ బోధవ్య మిదం వత్సేన నాస్తి మయి 5
 దోష ఇతి, అపి చ సంప్రతి కస్త్విభార మవక్షిప్యాణు మపి దోష
 మాచరసి, త్వ యైవ సకలలోకానురంజనే యతితవ్యం, గతః ఖలు కా
 లోఽస్తాకం, మయా అస్థలితే నైవ చిరం పదే స్థితం న పీడితాః ప్ర
 జాః, లోభేన నోద్వేజితా గురవో మానేన న విముఖితా స్సంతో మదేన
 నోత్త్రాసితాః ప్రాణినః క్రోధేన, న హాసిత ఆత్మా హర్షేణ న హతగి పర 10
 లోకః కామేన, రాజధర్తోనురుద్ధో న స్వరుచిః వృద్ధా స్సమానేవితాః
 నవ్యసనాని సతాం చరితా న్యనువ ర్తితాని నేంద్రియాణి, ధను రున్నా
 మితం న మనః, వృత్తం రక్షితం న శరీరం, వాచ్యా ద్భీతం న మరణాత్,
 ఉపభుక్తాని చ సురలోకేఽపి దుర్లభాని సర్వవిషయోపభోగసుఖాని,
 యావనేన ఇచ్ఛయా పర్యాప్త మకార్యపరిహారా త్కార్యానుష్ఠానా 15
 చోపార్జితః పారంపరోఽపి లోకః, ఇతి చేతసి మే త్వజ్జన్తనా చ తావ
 త్కృతార్థ ఏవాస్తి త దయ మేవ మే మనోరథః, దారపరిగ్రహాత్
 ప్రతిష్ఠితే త్వయి సకల మే వేమం రాజ్యభార మారోప్య జన్తనిర్వాహ
 లఘునా హృదయేన పూర్వరాజర్షి గతం పంథాన మనుయాస్యా మీ
 తి, అస్య చ మే తర్కిత ఏ వాయ మగ్రతః ప్రతిరోధకో వై శంపాయన 20
 వృత్తాంతః స్థితః, మన్యే చ న సంపత్తవ్య మే వానేన అన్యథా క్వ వై శం
 పాయనః?, క్వ చైవంవిధ మిస్య స్వప్నేఽస్య సంభవనీయం సమాచేష్టితం,
 తద్ధతే నాపి తథా కర్తవ్యం వత్సేన యథా న చిరకాల మేష మే మ
 నోరథోఽంతర్హృదయ ఏవ విపరివ ర్తత' ఇత్యభిధాయ కిం చిదున్నామి
 తేన ముఖే నైవ సంపీడితం హృదయ మివ తాంబూల మర్పయిత్వా 25
 వ్యసర్జయత్.

చంద్రాపీడ స్తు తయా పితు స్సంభావనయా సుదూర మున్న
 మితోఽప్యవనమృతరమూర్తి రుపసృత్య పునః ప్రణామే నోత్తంసితా
 తా నిర్యయా. నిర్గత్య చ శుకనాసభవన మయాసీత్. తత్ర చ తన

యచింతాపరీత ముస్తుక్త మివేంద్రియై శ్శూన్యశరీరం శుకనాస మవి
 రతాశ్రుపాతోపహతముఖీం చ మనోరమాం ప్రణమ్య తాదృశాభ్యా
 మేవ తాభ్యాం సంభావ్యాశిషా సమారోపయద్భ్యా మివ చ స్వదుః
 ఖభార మనుగతో నివర్తనాయతయో ర్నివర్తితాననో ముహు రాద్వా
 5 రనిర్గతే ర్గత్వాఽగ్రతో ఢాకిత మపి కృతాపసర్పణ మకృతహేషారస
 మనుత్కర్ణకోశ మసుఖముఖస్వర మమనస్కు మప్రనావిష్కృతగమనో
 త్సహం దీన మింద్రాయుధ మాలోక్యాపి పున ర్నివారభారశంకయా
 వైశంపాయనావలోకనత్వరయా కాదంబరీసమాగమాత్సుకేయన చాకృ
 తపరిలంబో మనా గ ప్యారుహ్య రయే జైవ నిరగా న్నగర్యాః.

10 నిర్గత్య శిస్తాతపే తత్ప్రస్థానమంగళావస్థానా యోపకల్పితం కా
 యమాన మప్రవిశ్య బహిరేవ గతో యువరాజ ఇతి జనితలోకకలక లే
 వాతర్కితతత్కాలగమన సంభ్రాంతేన పరిజనేన రాజపుత్ర లోకేన చేత
 స్తతోధావతాఽనుగమ్యమానో గవ్యాతిత్రితయమివచగత్వాసులభవ
 యోయవసే ప్రదేశే నివాస మకల్పయత్. ఉత్తామ్యతా హృదయేనా

15 ప్రభాతాయా మేవ యామిన్యా ముత్థాయ పున రవహత్. వహంశ్చ త
 స్తా దేవవాసరాదార భ్యైవ మచేతితపవ పరాపత్య కృతాపక్రాంతే స్త్రీ
 పయా పృష్ఠతోఽనుగమ్య బలాద్దత్తకంఠ గ్రహాః క్వ పరం పలాయ్యత
 ఇతివై శంపాయనస్య వైలక్ష్మ్య మపనయామి ఏవం తత్సమాగమసుఖ మ
 నుభూయనిష్కారణప్రసన్నా మనఃశూ మతర్కితోపనతమదవలోకనోప

20 జాతహర్ష విశేషాం పురస్తా ద్గమనసిద్ధయే పున ర్తహశ్వేతాం ప
 శ్యామి ఏవం మహాశ్వేతాశ్రమసమీపే పునః స్థాపితాశేషతురగపై
 న్య స్తయా స హైవ హేమకూటం గచ్ఛామి ఏవం తత్ర మత్ప్రత్యభి
 జ్ఞానసంభ్రమధావితేన ఇతస్తతః కాదంబరీపరిజనేన ప్రణమ్యమానః
 ప్రవిశ్య మదాగమన వేదనోత్ఫుల్లనయనసఖిజనేనాప్తప్రాయమాణపూర్ణ

25 పాత్రాం క్వాసా కేన కథితం కియ ద్దూరే వర్తత ఇతి తత్ప్ర
 శ్నోస్తుఖీం తత్తణోత్పన్నయా తాపోపశాంత్యా త్రపయా చ యుగప
 దురసి నిహితపద్మినీపత్ర మపనీ యోత్తరీయాంశుకాంచలం కుచావర
 ణతా ముపనయంతీ మాభరణతా ముపనీతాని కమలినీమృణాళా న్య

పాస్య భూషణేభ్యోఽధికాం స్వశరీరశోభా మేవ సర్వాభరణస్థానేషు
 ధారయంతీం తాపోపశమా యార్పితహారమ్మాత్రాభరణా మత్యుల్బణ
 హరిచందనచ ర్ఘాంతరితలావణ్యశోభాన్యంగానికరపరామర్శప్రయత్నే
 నదర్శనీయతరతాం నయంతీ మంగలగ్నాని శయనీతకృత కమలకుముద
 కింజల్క కువలయదశశకలాని పులకోద్గమే నై వాపాస్యంతీం కపోల ర
 సంగినీం చ మణిదర్పణే నాలో క్యాయథాస్థితాం క రేణ కబరీ మంసదే
 శేవినివేశయంతీ మానందజన్తనా నేత్రపుటావర్జితేన బాష్పసలిలే నై
 వ మఃరధ్వజానలసంతాపాయ జలాంజలి మివ ప్రయచ్ఛంతీం ఉత్సృష్ట
 శేషేణాశ్యానమలయజరనే నై వాంగలగ్నేన భస్తనేవ మదనహు
 తభుజో నివృత్తి మావేదయంతీ మభ్యుత్థానప్రసంగే నైవ కుసుమ¹⁰
 శయ్యాం దూరీకుర్వంతీం కాదంబరీ మాలోకయన్ దర్శనీయావలో
 కనఫలేన చక్షుషీ కృతార్థతాం నయామి ఏవం మదలేఖాం సాంజలి
 ప్రణామేవ కంతగ్రహేణ చ సంభావయామి చరణపతితాం పత్రలేఖాం
¹సంభావ్య కేయూరకం చ పునః పరిష్వజ్య నిర్భర మేవ మృహశ్వేతోప
 పాదితో ద్వాహమంగళ స్వరితసఖిబృందనిర్వర్తితవై వాహికస్నానమం¹⁵
 గళవిధే ర్భువ ఇవవర్షాభిషిక్తాయాకరగ్రహణం నిర్వర్తయామితిఏవ
 మతిబహుళకుంకుమకుసుమధూపభూషానులేపనా మోదోద్ధీపితహృద
 యజన్తని వాసభవనే శయనవర్తీ మత్సమీపే సముపవిశ్యక్షణ ²మివ
 కృతనర్తాలాపాయాం నిర్గతాయాం మదలేఖాయాం త్రపావనమ్రముఖీ
 మనిచ్ఛంతీం కిల బలాద్దోర్భ్యా మాదాయ శయనీయం శయనీయా²⁰
 దంకంఠంకా చ్చ హృదయందేవీం కాదంబరీ మారోపయామి ఏవ ము
 ద్లాఢనీవీగ్రంధిదృఢతరార్పితపాణి³ ద్వయాం త్రపానిమిలితలోచనే
 చుంబన్నవంచితాత్తాచిరాద్భవామి ఏవంసురై రపి దుర్లభం త దధరా
 మృత మాతృప్తే ర్నివీయ సుజీవిత మాత్తానం కరోమి ఏవ మతికోమల
 తయాఽంతర్విలీయ విశంత్యా ఇ వాంగ మంగం గాథాలింగనసుఖరస²⁵
 భ రేణ మకరధ్వజానలదగ్ధశేషం నిర్వాపయామి శరీర మేవం పరవత్యా
 పి న్వేచ్ఛాప్రవృత్తయే నిష్క్రియత్నయాప్యభియుంజాన యేవాపసర్పం
 త్యాపి కృతోపసర్పణ యేవ సంగోపితసర్వాం గ్యాప్యపదర్శితభావయే

వ దేవ్యా కాదంబర్యా సహ త త్కి మపి సర్వజన సులభ మపి యో
 గైకగమ్యం స్పర్శ విష మపి హృదయ గ్రాహిమోహన మపి ప్రసాద
 నమింద్రియాణా ముద్ధీపన మపి మదనహృతభుజో నిర్వృతికర ముపా
 హితసర్వాంగభేద మపి ససీత్కారపులకజనన మనుభూయమాన
 5 మ ప్యుత్పాదితానుభవసస్పృహం సహస్రవారానుభూత మపి అపున
 రుక్తమతిస్పృష్ట మప్యనిర్దేశ్యస్వరూప మచింత్య శిసమాగమ మతుల
 స్పర్శ మనుపమరస మనాభ్యోయప్రీతికరం పరమధ్యానసహస్రాధిగతం
 నిర్వాణసుఖమి వాపరప్రకారం సురతాఖ్యం సుఖాంతర మనుభూయ
 నిమేష మప్యకృతవిరహస్తయైవ సహ తేషు తేషు రమ్యేషు దేశేషు
 10 రమమాణః స్వయమేవ రమ్యమపి రమణీయతరతాం యావన ముపన
 నయామి ఏవం సముత్పన్నసహస్రవిస్రంభాం దేవీ మేవాభ్యర్థ్య
 వైశంపాయనస్యాపి మదలేఖయా సహ ఘటనాం కారయా మీ
 త్యేతాని చాన్యాని చ చింతయన్న చేతితక్షుత్పిపాసాతపశ్రమజాగర
 వ్యథో దివా రాత్రా చావహత్.

15 ఏవంచ వహతోఽప్యస్య దవీయస్తయాఽధ్వనోర్ధపథఏవ కాల
 సోపివ ర్త్తనఃప్రబలకంపోగ్రీష్టస్య నిశాగమోగభ స్తిమతఃస్వర్భానుర
 మృతదీధితిః ధూమోద్ధమో వజ్రానలస్ఫురితానాం మదాగమోమకర
 ధ్వజకుంజగస్యమరణాంధతమసప్రవేశో విరహాతురాణాం అమోఘ
 కాలపాశ వాగురోత్కంఠితహరిణానా మభేద్యలోహార్గళదండో
 20 దిగ్వారణానా మచ్ఛేద్యహింజీరశృంఖలావాహనామనున్తోచ్య నిగ
 డబంధోఽధ్వగానామలంఘ్య కాంతారలేఖాప్రోషితానాం కాలాయస
 పంజరోపరోధో జీవలోకస్య ఉద్గర్జ న్నలికులమలినఘనఘటాభోగభీ
 షణో విఘ్నార్జితధ్వనిర్విషమతరతడిద్ధుణాకర్ష మండలితవికటశక్త కాద్దు
 కోఽన వ ర త ధారాసారవర్షప్రహారి పురోమార్గ ముపరుంధక
 25 విరుద్ధ ఇ వాంధకారితముఖో నిస్త్రింశతసహస్రసంపాతదుష్పే
 ఙ్గోఽక్షిణీ పతిఘ్నున్ని వాశుగమనవిఘ్న కారి బభూవ జలదకాలః.

1 ఏషయ. 2 మసమాసంగ (న విద్యతే సమాసంగః సంబంధో యస్య తత్).
 3 న్యభావ. 4 పంఖ. 5 కామిహరిణానాం, 6 కులగవలమలిన.

తత్ర చ¹ప్రథమ మస్య చేతనాహారిభి ర్హూర్చావేగై రంధకార
మనీయంత దశదిశ స్తతో జలధరైః అగ్రత స్సముత్క్లుతేన చేతనా
క్వాఽప్యగమ్యత పృష్ఠతో హంసైః. పురస్తా త్పరిమళినోఽస్య నిశ్వాస
మరుతః ప్రావర్తంత పశ్చాత్కదంబవాతాః. పూర్వం తులితనీలో
త్పలవనకాంతి నయనయుగళ మస్య సలిలం సముత్ససర్జ చరమ మంభో² గ
ముచాం బృందమ్. ఆదావపూర్వ మాపూర్వమాణ ముద్వేగోత్కలి
కాసహస్రపర్యాకులం మనోఽస్యాఽభవత్ అవసానే స్తోతస్వినీనాం
పాత్ర మపి చ దుస్తరై ర్నదీపూరై రేవ సహఽవర్షంత మన్తభోన్తా
థాః. వర్ష జలలులితైః కమలాకరై రేవ సహ మమజ్జ కాదంబరీసమాగ
మప్రత్యాశాధారారయాసహైః కందళై రేవ³ సహ తామ్రతా మధ⁴11
త్త నయనయుగ మంభోదవాతాహతైః కదంబకుట్టలై రేవ స హోద
కంపతోత్కంటకితా తనుః ఉత్కూలసలిలోత్థనమూనమూలై స్సరి త్త
పై రేవ సహఃపతక ప్రాణాః. పరిమళమయై ర్నాలతీకుసుమై రేవ సహః
జృంభత రణరణకః. తథా గురుభి ర్ఘనై రే వాభజ్యంత మనోరథా
⁵ స్త్రీక్షాంతరకోటిభిః కేతకీసూచిభి రే వాతుద్యంత మర్తాణి ఉచ్చిలైః 15
శిఖిభి రే వాదహ్యంత గాత్రాణి. అంధకారితదిశా తమనై వావర్ధత
మోహంధకారః. తిరస్కృతధ్వనై న తడి దాతపే నై వాతన్యత సన్తా
హః. గంభీరగర్జితై కసన్తానోత్కంపితధరాపీతబంధై ర్నభసి నవఘనై
ర్ఘనజలధరోధారానిపాతరభసవాచాలితచంచుభి రంతరాళే చాతకై
రుద్దామమహారావరావిభి రవనిమూలే దద్దురై రనవరతఝంకారరవజర్జ20
రిత ధారాంబుభి రాశాసు జలదానిలైః ఉన్ముక్తమదకలకేకాకోలా
హలైః కాసనేషు కలాపిభి రసమశిఖరోపలస్థలనకలకలముఖరై ర్గిరిషు
నిర్ఘరైః ఉల్లోలకల్లోలాస్ఫాలనవిస్ఫురితవిషమనిర్ఘోషఝాంకారిభిః సరి
త్సు పూరై స్వర్వత శ్చ వితలేన స్థలీషు సంభృతేన కందరేషూచ్ఛం
డేన శిఖరిషు కలకలేన అంబుషు పటునా పర్వతతటేషు మృదునా శాద్వ25
లేషుచారుణా పల్వలేషు సాంద్రేణ శాఖిషు తనునా తృణోలపేషు ఉల్బ

1 ప్రథమస్య. 2 సహాభిద్యత హృదయం అంభోదవాతాహతైః తనుః అనవరతజల
పతనజర్జరితపక్షిభిః శబీంద్రై రేవ సహ తామ్రతా మధత్త నయనయుగలం ఉత్కూల.
3 వీక్షకర. 4 తుట్టంత. 5 ధారానిపాతరవాచాలిత,

తాళివనేషు యథాధారాసంపతన మాకర్ణ్యమానేన సర్వప్రకారమధు
రేణ హృదయప్రవేశినా ధారారవేణోత్కలికాకలితో న రాత్రౌ నది
వా న గ్రామే వాగణ్యే నాంతర్న బహిర్న వనే నోపవనే న వర్షాని
నావానే నవహా న తిష్ఠా న వైశంపాయనస్తరణే న కాదంబరీ
5 సమాగమానుభ్యానే న కథం చిదపి న త్వచిదపి నిర్వృతి మే
వాధ్యగచ్ఛత్.

అనధిగతనిర్వృతి శ్చాతికష్టతయా వజ్రానలన్యేవ జలదసమ
యేంధనస్య మదనహుతభుజో భస్మసాత్కర్తుమి వోద్యతస్య కీరస్వభా
వోఽపిప్రకృతి మే వోత్సస్వస్థావితసకలధరాతలైర్ధారాజలై రప్య
10 శోష్యత ద్యోతితదశదిశా శతహ్రదాలోకే నాపి మూర్ఖాన్ధకారే ష్టి
ప్యత ఆహ్లాదితజీవలోకైర్జలధానిలై రప్యదహ్యత పయోభారమేదురై
ర్జలై రపి తనుతా మనీయత పాటలితశాద్వలై శ్శక్రగోపకై రపి పాండు
తాం ప్రత్యపద్యత కుసుమధవళైః కుటజై రపి రాగపరవశోక్రియత. త
థాపి సకలజగజ్జీవన హేతునాపి జీనితసందేహాడోలామారోపితోజలద
15 కాలేన ఉత్కూలగామిషు విధివిలసితేషు సరిత్పురేషు చోత్స్వవమానో
ఽనవరతవర్ష జలజనితేషు మూర్ఖాగమేషు పంకపటలేషుచ నిమజ్జన్ జల
భరస్థగితేవర్షాని లోచనే చ స్థలవికాసినీషు కాదంబరీస్రాప్తిచింతాసు
ధారాకదంబరజోవృష్టిషు చామీలన్ అనుబంధిషు గమనవిఘ్నేషు
జలధరధ్వనితేషు చ ముహూన్ సుదుర్లంఘ్యవేగన్యత్కంఠితాని
20 సహస్రశః స్తోతాంసి చోల్లంఘయన్ ఘనోపాహితవృద్ధినా కాదంబరీ
సమాగమాత్సుక్తేన పయగిష్టవరయేణ చోహ్యమానో జీవితప్రత్యా
శా మనిర్వహతః స్తురంగమాంశ్చ పరిత్యజన్, తర్జ్యమాన ఇవ తడిద్భిరవ
ప్తభ్యమాన ఇవ జలధరైః, నిర్భర్తన్యమాన ఇవ విఘ్నార్జితైః, శ్శక్రలీ
క్రియమాణ ఇవ శతశోనిస్త్రీంశవృత్తిభిర్ధారాసారైః, నిరుద్ధాస్వపి జల
25 దకాలేనైవ ఆశుగమనవిఘ్న హేతుభూతాసు ఆశాసు కాదంబరీసమాగ
మాశా సుతరాం నారుధ్యతాస్య యయా తాదృశోఽపి యథాస్థాననిగ
డితసమస్తప్రాణిని స్రావృట్కాలే కలా మప్యకృతవిలంబోఽనారత
ధారాహతివికూణితాక్షేణ చ ముహూర్తమౌర్వలితానమితాన

నేన శ్చోతదాసక్తిపిండితకేసరాగ్రే ధైర్యసంతాన కర్దమ మగ్నో
న్నగ్న ఖరేణాదృశ్యనిమ్నోన్నతస్థలద్ధతినా విశీర్యమాణపర్యాణ
సమాయోగేన ఉపయ్యపరి వాహినీ ¹పూరోత్తారసంతానావాసపు
ష్టేన అపచీయమానబలజవోత్సాహేన వాజినై న్యేన విశీర్యతానుగ
మ్యమానో జీవితసంధారణాయ యథాతథా నిర్వర్తితాశనమాత్ర ⁵
కోఽభ్యర్హితరాజలోకవచసాఽప్యప్రతిపన్న శరీరసంస్కరో దివస మవ
హదేవకేవలమ్.

వహం శ్చ త్రిభాగమాత్రావశిష్టేఽధ్వని వర్తమానం మేఘ
నాద మద్రక్షిత్. దృష్ట్వా చ దూరత ఏవ కృతనమస్కారం తమ
ప్రాక్షిత్. — 'తిష్ఠతు తావత్పరస్తా త్వత్త్రేభాగమనవృత్తాంతప్రశ్నో ¹⁰
వైశంపాయనవృత్తాంత మేవ తావత్పృచ్ఛామి, ²అపి దృష్ట స్త్వ
యాచోచ్చదసరసి వైశంపాయనః, పృష్ట శ్చావస్థానకారణం పృష్టేన, కిం
చి త్కథితం న వా, పశ్చాత్తాపీవా?, ఆస్తత్పరిత్యాగేన స్తరతి వాఽస్తా
కం?, పృష్టోఽఽసి వానేన కిం చి న్నదీయమ్?, ఉత్పన్నో వాలాపో యువ
యోః?, ఉపలబ్ధోవాభిప్రాయః?. మాతాపిత్రోర్వా సందిష్టం కిం చిత్?, ¹⁵
పరిబోధితో వా త్వయాగమనాయ?, ఆవేదితం వాఽస్తదీయ మా
గమనమ్?, ఉపలక్షితో వాభిప్రాయః? త్వయా?, నా పయాస్యతి వా
తస్తా త్వదేశాత్?, దాస్యతి వా దర్శనం? గ్రహీష్యతి వాఽస్తదను
నయమ్?, ఆగమిష్యతి వా పున ర్తయా సహ?, కిం కుర్వన్ దివస
మాస్తే కో వా వినోదోఽస్య తిష్ఠ' తీలి. 20

'స త్వేవ మాదిష్టో వ్యజ్ఞిజ్ఞపత్. 'దేవ! దేవేన తు వైశంపా
యనమాలోక్యానుపద మేవ తురంగమై రాగత ఏ వాహ మిత్వా
దిశ్య విసర్జితోఽహమ్, అథాచోచ్చదసరసః ప్రతీపం వైశంపాయనో
గత ఇ త్యేషాంతరావార్తేనోపజాతా, చిరయతి చ దేవే జలదసమ
యారంభ మాలోక్య కదా చి దేఘ దివనేఘ దేవేన తారాపీడేన ²⁵
దేవ్యా విలాసవ త్యార్యశుకనానేన చ కృతప్రయతోఽపి న ము
చ్యత ఏ వాగంతుం దేవ శ్చంద్రాపీడ స్త్వయా చైకాకినా న స్థిత

1 మానుమగ్నఖరేణ. 2 తీరోత్తార. 3 అయి దృష్ట. 4 ఏవంపృష్టో వ్యజ్ఞిజ్ఞయత్.

వ్య మేవాస్యాం భూమా పరాగతప్రాయా శ్చ వయం తన్ని వర్తస్వా
స్తాదేవ ప్రదేశా' దిత్యభిధాయ పత్ర లేఖయా కేయూరకేణ చ త్రిచ
తురైః ప్రయాణకై రప్రాప్త ఏవాచ్ఛోదం యావ ద్భూలాన్నివర్తి
తోఽస్తి' ఇత్యేవ మావేద్య విరరామ. విరతవచనం చ తం పున రప్య
5 చ్చుత్.—'కిమాకలయ స్యద్య 1 తేన యావత్పరాపతితా పత్ర లేఖా
నేతి' స తు వ్యజిజ్ఞపత్.—'దేవ యది క శ్చి దంతరాంతరాయో న
భవిష్యతి విలంబకారీ తదా వినా సం దే హేన పరాపత త్యేవ మవగచ్ఛతి
మే హృదయమ్.'

'ఇ త్యుక్తవతి మేఘనాదే ఘనసమయవర్ధితాభోగమకరధ్వజా
10 ర్ణవమధ్యపాతినీం స్వానుమానా త్కాదంబరీ ముత్పేక్ష్య విక్లబీభ
వతః పరివర్త్యంత ఇ వాస్య జలధరాః కాలపురుషై స్తడితో మదనాన
లశిఖాభి రివ స్ఫూర్జితం ప్రేతపతిపటహస్వనేన ఆసారధారాః స్తరే
షుభిః ఆమంద్రంగర్జితం మకరధ్వజధనుర్జ్యాగుంజితాభోగేన కలాపి కేకాః
కాలదూతాలాపైః కేతకామోదో విషపరిమళేన ఖద్యోతాః ప్రళ
15 యానలస్ఫులింగరశ్మిభిః అలివలయాని కాలపాశైః బలాకాశ్రేణయః
ప్రేతపతిపతాకాభిః ఆపగాః సర్వక్షయమహాపూరప్లవై ద్ధుర్ద్దినాని కాల
రాత్ర్యా కుటజతరవః కృతాంతహస్తైః. అపి చ శరీరేఽపి సత్త్వం
కాతరతయా బలం ఔషతయా కాంతి రైవర్ణ్యేన మతి ర్హోషేన
ధైర్యం విషాదేన హసితం శుచా నయన మశ్రుణా ఆలపనం మానే
20 న అంగాన్యసహనతయా కరణాన్యపాటవేన సర్వం చ అరత్యా
ఉల్లిఖ్యమాన మి వానవరతరయవాహినాశ్రు ధారాప్రవాహేణాప
భజ్యమాన మివ సంతతై ర్నిశ్వాసప్రభంజనై రుత్థన్యమాన మివ మ
దనదుగిభోత్కలికాసహస్రై రజస్రపాతిభి రితస్తతో జర్జరీక్రియమాణ
మివ మకరధ్వజశరాసారై ర్వపుషైవ సహ క్షీయమాణ మివ స్వ
25 ల్పావశేషవృత్తినా కాదంబరీశరీరేణేవ సహ కంతలగ్నం కథం కథ
మపి జీవితం ధారయన్ ధారాధరజలక్లిన్నతరుతల మాప్లావితో పాంతం
హరితశాద్వలం ఆనేవ్యతటలతావనం అనవరతరోదోజలప్రవేశం కలుషి
తప్రాంత మవశీర్యమాణోద్దండకుముదదళగహన మామగ్నకమలపం

1 తనే నావృ. 2 శేషం సంకల్పలిఖతేన నిర్విశేషవృత్తినా.

డం ఉత్తర ఏవమానాశ్యానకింజల్కదళశకలం ఆజర్ఘ్రితకల్పారకువలయ
ముద్భాసితాళివలయ ముడ్డినహంస¹మాలం అనవస్థానసారసారసితక
రుణ మవశిష్టదళతళనిలీయమానోచ్ఛకితచక్రవాకయుగళ ముత్కంపిత
కాదంబకకదంబకాశ్రియమాణో²నకూలనడ్వలం³ఉత్కలవింకకలా
పిబకబలాకాధ్యాసితో పాంతపాదపం⁴అన్యది వాదృష్ట పూర్వమి వా⁵
దత్తదృష్టిసుఖం అనుత్పాదితహృదయాహ్లాదం అనుపజనితమానసప్రీతి
త దే వాచోచ్ఛద ముపాహితద్విగుణదుగళ మాససాద.

ఆసాద్య చోపసర్పన్నేవ సర్వా నశ్వవారా నాదిదేశ. కదా
చి దసౌ వైలక్ష్మ్య దస్తా నాలోక్యపసర్పత్యేవ తచ్చతు ర్షపి
సార్వేషు అవహితా భవంతు భవంత ఇతి ఆత్మ నాపి తురగగత¹⁰
ఏవ ఖిన్నో ప్యఖిన్న ఇవ విచిన్వక్ లతాగహనాని తరుమూలాని శిలా
తలాని లతామండపాం శ్చ సమంతా దృభ్రామ. భ్రామ్యం శ్చ యదా
న క్వచి త్కించ దవస్థానచిహ్న మద్రాక్షిత్ —తదా చకార చేతసి
'నియత మసౌ పత్రలేఖాసకాశాత్ మదాగమన ముపలభ్య ప్రథమ
మే వాపక్రాంతో యే నావస్థానచి హ్న⁴మాత్రక మపి నోపలక్ష్యతే,¹⁵
¹నిరుద్ధదేశం గత శ్చ క్వాపి అస్తాభి రేవ మన్విష్టో²పి న దృష్టః,
త త్కష్టతమ మాపతితం వైశంపాయన మదృష్ట్యా³స్తా త్ప్రదేశా
త్పద మపి గంతుం పాదా వేవ నోత్సహేతే మే,మన్తథశరవిక్షిప్తా శ్చ
కాదంబరీదర్శనమాత్ర కావలంబనాః క్షణ మపి విలంబ మంతరీకర్తు
మక్షమాః క్షామతయా²మీ ప్రాణా స్సర్వథా వినష్టో²స్తి న దృష్టా²⁰
దేవీకాదంబరీ, నాపివైశంపాయన' ఇ త్యేవముత్పన్న నిశ్చయో²ప్యపరి
చ్ఛేద్యస్వభావత్వా త్ప్రత్యాశాయాః కదా చి దస్య వృత్తాంత స్యాభి
జ్ఞామహాశ్వేతా²పి భవత్యేవ త త్తాం తు తావ త్పశ్యామి తతో
యథాయుక్తం ప్రతిపత్స్య ఇ త్యారోప్య హృదయే తదాశ్రమ న్యైవ
నాతిదూరే నివేశితతురగనైన్య స్సమామోగ మపనీయ నిర్లోకపరి²⁵
లఘునీ ఘనోద్భి తజ్యోత్సాభిరామే పరిథాయ వాసనీ తథాస్థిత
పర్యాణమే వేంద్రాయుధ మాయుహ్య మహాశ్వేతాశ్రమ ముపజగామ.

1 సార్థం. 2 ఉత్కలవిరుత. 3 ఉపహతంప్రావృషాన్య దివ దృష్టపూర్వ మఖ్య
దృష్ట. 4 మాత్రం కథ మపి. 5 నిరుద్ధోద్దేశం. 6 మాయాసింహ.

1 తత్రాప్రవిశన్నేవావతీర్య మహాశ్వేతావలోకనకుతూహలాత్పశ్యా
 దాకృష్టేన ఇంద్రాయుధేన పరిజనేన రాజపుత్రై శ్చానుగమ్యమానో
 వివేశ. ప్రవిశ్య చ గుహాద్వార ఏవ శిలాతలే సముపవిష్టా మథో
 ముఖీ మసహ్యమన్యువేగోత్కంపితసర్వావయవా మనవరతనయనజల
 5 వర్షిణీ ముద్గండవర్ష వాతాహతలతా మి వోద్బాష్పదీనదృష్ట్యా కథం
 కథ మపితరళికయా విధృతశరీరాం మహాశ్వేతా మపశ్యత్. దృష్ట్వా
 చ తాం నతాక్షీమ సోదపాది హృదయే,—‘మానామ దేవ్యాగికాదం
 బర్యావవ కి ప్యనిష్ట ముత్పన్నం భవేత్, యేనేయ మీదృశీ సమ
 వస్థా హర్ష హేతా వపి మదాగమనేఽనుభూయతే మహాశ్వేతయా’
 10 ఇ త్యాశంకాభిన్నహృదయః ఉడ్డినై రేవ ప్రాణైః పదే స్థల నివ పత
 నివముహ్య నివ ఉపస్మ త్యోపవిశ్య చ తస్యైవ శిలాతల సైన్యక
 దేశేప్రోద్బాష్పవిషణ్ణవదనః ‘కి మేత’దితి తరళికా మపృచ్ఛత్. సాతు
 తదవస్థాయా అపి మహాశ్వేతాయా ముఖ మవలోకితవతీ.

అథానుపసంహృతమన్యువే గాఽపి గద్గదికావగ్రహ్యమాణ
 15 కంఠామహాశ్వే తేవ ప్రత్యవాదీత్. ‘మహాభాగ! కి మితి నా వేదయతే
 వరాకీ?, యయా దుగళాభిఘాతై కకతినహృదయయా పున ర ప్యదుగళ
 శ్రవణార్హోప్యార్తీయదుగళం శ్రావితః సై వాహం మందభాగ్యా మహా
 భాగజీవితవ్యసనీ నిర్లజ్జా నిర్ఘృణా నిష్కరుణా చ దుగళ మిదం
 శ్రూయతామ స్త్యహమ్, కేయూరకా ద్భవదాగమన మాకర్ణ్య విదీర్ణమా
 20 నసా న మయా చిత్రరథస్య మనోరథః పూరితో న మదిరాయాః ప్రా
 ర్థనా కృతార్థతా నాత్తనః సమీహితం సంపాదితం న గృహా త్ప్రత్యా
 గతస్య చంద్రాపీడస్య ప్రియ మనుష్ఠితం న చాపి హృదయవల్ల భసమా
 గమనిర్వృతా ప్రియసఖీ కాదంబరీ వీక్షితే త్యుత్పన్నా నేకగుణ
 వైరాగ్యా గాఢబంధా కాదంబరీన్నేహపాశా నపి భిత్వా పునః కష్ట
 25 తరతపశ్చరణా యా త్రై వాయాతా యావ దత్ర మహాభాగ స్యైవ
 ‘తుల్యవయస మాకృతి మంత మున్ముక్త మి వాంతగకరణేన శూన్యశ
 రీర ముత్తరళముఖముత్ ప్లుతాబద్ధలక్ష్మ్యశూన్యయా దృష్ట్యా ప్రణవ్య

1 కత్ర చ ప్రవిశ. 2 క మయ మావేదయతి. 3 చ దుశ్శృణో మపి శ్రావ
 యామి దుగళ మిదం. 4 తుల్యాకృతి మున్ముక్త మివ.

మివ కి మ పీత స్తతో విలోకయంతం బ్రాహ్మణయువాన మపశ్యమ్. న
 తు మా ముపసృత్యానన్యదృష్టిరదృష్టపూర్వోఽపి ప్రత్యభిజాన ని
 వాసంస్తుతోఽపి పరిచిత ఇ వాసంభావితోఽప్యపారాధప్రౌఢప్రణయ
 ఇ వాస్నిగ్ధోఽపి పరవానివ ప్రేక్షాఽశూన్యోపి కి మపి స్తర నివ
 దుగళితాకారోఽపి సుఖాయమాన ఇవ తూష్ణిం స్థితోఽపి ప్రార్థయ 5
 మాన ఇవ అపృష్టో ప్యావేదయ ని వాత్తియా మపస్థా మభినింద
 నివ అనుశోచ నివ హృష్య నివ విషీద నివ బిభ్య దివ అభిభవ
 నివ భీత ఇవ ఆకాంక్ష ని వానుస్తర నివ కి మపి విస్తృతనిమే
 షేణ నిశ్చలధ్వస్తపక్షణా తురదృష్టపూరార్ద్రేణ కర్ణాంత చుంబినా
 వికసితే నే వాముకుళితతారకేణ చక్షుషా మత్త ఇ వావిష్ట ఇవ నియు 10
 క్త ఇ వాపిబ ని వార్పయ ని వాంతర్విశ నివ ఆకర్ష నివ సుచిర
 మాలోక్యబ్రవీత్. 'సుతను! సర్వ ఏవ హి జగతి జన్తనో వయస ఆకృ
 తే ర్వా సదృశమాచర న్న వచనీయతా మేతి, తవ పున రేకాంతవా
 మప్రకృతే ర్విధేరివ అసదృశానుష్ఠానేకోఽయం ప్రయత్నః, య దియ మ
 క్లిష్టమాలతీకుసుమసుకుమారా మా లేవ కంత ప్రణమైక యోగ్యాతనుర 15
 నుచితే నామునా కష్టతమేన తపశ్చరణపరిక్లేశేన ²స్థూని ముపసీయతే,
 కి ని రూపవయసో రనురూపేణ సుమనోహరిణీ ల తేవ రసాశ్రయేణా
 ఘలేన సంయోజ్యతే? జాతస్య హి రూపగుణహీన స్యాపి జన్తోపనతాని
 జీవలోకసుఖాని అనుభూయ శోభ తే పతత్ర ఫలసంబంధీ తపశ్చరణపరి
 క్లేశః, కింపున రాకృతిమతో జనస్య? తద్దగ్ధఖయలి మా మస్యాః స్వభావ 20
 సరసాయా స్తనో ర్మృణాళిన్యా ఇవ తుహినపాతః పరిక్లేశః, యది
 వాత్వాదృశీ జీవలోకసుఖేభ్యః పరాజ్ఞుభి తపసా క్లేశయ త్యాత్తానం త
 దా వృథా వహతి ధను రధిజ్యం కుసుమకార్చకః, నిష్కారణ ముదేతి
 చంద్రమాః, వ్యర్థో వసంతమాసస్యాగమః, నిష్ఫలాని కుముదకువల
 యకల్పార కమలాకరవికసితాని, నిష్ప్రయోజనో జలదసమయారంభా 25
 డంబరః, నిరర్థకాన్యుపవనాని, కిం వా జ్యోత్స్నయా కిం వా లీలాసరి
 త్పులినై ర్మలయానిలే'నే వేతి.

అహం తు దేవస్య పుండరీక స్యైవ నృతాంతా దవేతకౌతుకా
 సర్వం తథా వదంత మపి 'క స్త్వం ? కుతో వా సమాయాతః ? కి
 మర్థం వా మా మేవ మభిదధాసి?' ఇత్యపృ స్త్యై వాన్యతోఽగచ్ఛ
 మ్. గత్వా చ దేవతార్చనకుసుమా న్యుచ్చిన్వంతీ తరళికా మాహుః
 5 యాబ్రువమ్ 'తరళికే! కోఽయం యువా బ్రాహ్మణాకృతిః కోఽప్యస్య
 విలోకయతో వదత శ్చాన్యదృశ ఏ వాభిప్రాయో మ యోపలక్షి
 తః తన్నివార్యతా మయం యథా న పున ర త్రాగచ్ఛతి అథ నివా
 రితో యద్యాగమిష్యతి తదావశ్యమ స్యై వాభ ద్రకం భవిష్యతి' ఇతి.
 స తు నివార్యమాణోఽపి దుర్ని వార్యవృత్తేర్న దనహతకస్య దోషైర్భవి
 10 తవ్యతయా చా నర్థస్య నాత్యాక్షీ దే వానుబంధమ్. అతీతేషు కేషు
 చిద్దివసే మ్వేకదా గాఢాయాం రజన్యా ముద్గిరత్స్వివ భరే ణోద్ది
 పితం స్తరానలం జోత్స్నాపూర మిందుమయూ ఖేషు లబ్ధ నిద్రాయాం
 తరళికాయా 'మథవాఽప్తనిద్రాసుఖా సంతాపా నిర్గత్యాస్తిన్నేవ
 శిలాతలే విముక్తాంగీ కల్హారసుగంధినా మందమందే నాచ్ఛాదానిలే
 15 వీజ్యమానా వర్ణసుధాకూర్చకై రివ కరై ర్ధవళిత దళాళాముఖే
 చంద్రమసి నిహితదృష్టి రపి నామాయ మేభి రమృతవర్షి భి రఖిలజగదా
 హ్లాదకారికరై శ్చంద్రమా స్తమపి హృదయవల్లభం మే వరేది త్యా
 శంసాప్రసంగేన దేవస్య సుగృహీతనామ్నః పుండరీకస్య స్థరంతీ కథ
 మభాగ్యై ర్తే మందభాగ్యాయాః తాదృశ స్యాపి దివ్యాకృతే ర్నహ
 20 పురుషస్య నభసోఽవతీర్ణస్య భాషిత మళిక ముపజాతం జాతానుకం
 పేన వా యథా కథం చి జ్ఞీవతు జీవితప్రియా తపస్విని త్యేవ మేవ
 సమాశ్వాసితాస్తి యేన పున ర్దర్శన మే వానేన మే న దత్తం కిం
 కరోతు దేవ సుగృహీతనామా పుండరీకో యః పరాసు రే వోత్తి ప్య
 నీతః పింజల స్తు జీవన్మృతః కథ మియతా కాలేన గతే నాపి నిష్కరు
 25 ణేన వార్తాపి మే నసంపాది తే' త్యేతాని చాన్యాని ఆజాలాని య
 ద్దుర్జీవిత గృహీతా జాగ్ర త్యే వాతిష్ఠమ్.

అథ నిభృతపదసంచరణా 'దుత్కంటకిత మనవరతపతితమదన

1 మప్రాప్తసుఖా. 2 చాలకాలాని. 3 నిమాధరణాదు.

శరశల్యనికరనిచిత మివ శరీర ముద్వహంత ముద్వికాసి కేతకీరజఃపటల
 ధవళం ప్రథమతరమేవ భస్మసాత్కృత మివ మదనహంత భుజా
 గ్రేణ కుండలీకృతం మృణాలికావలయ మపద్యుషితం శాసనవలయ మి
 వావశ్యం మరణాయ సకలజగదప్రతిహతశాసనేన కుసుమధన్వనా
 విసర్జితముద్భూతసాధ్వసోత్తంపతరళితయా కేతకీగర్భసూచ్యా 'కావ్య' 5
 పరం గమ్యతే? రే హతోఽసి మ'యేతి మన్తధప్రథమసహాయస్య చం
 ద్రమసః కరశాఖ యేవ కర్ణాంతలగ్నయా తర్జ్యమాన ముద్వేగావర్జితేన
 నయనసలిలస్తోతసాఽఽత్తనే జలాంజలి మివ ప్రయచ్ఛంత మాత్మేచ్ఛ
 యైవ మకరగ్రహణాయ నిర్వర్జితస్నాన మివ స్వేదాంభసా న యుక్త
 మేవ తే పరహృదయ మవిజ్ఞాయోపగంతుమితి పదే పదే నివార్య 10
 మాణ మివ గురుభోదు స్తంభే నాదూరత ఏవ మదాలింగనాలికా
 శయా ప్రసారితభుజగయుగళ ముత్కళికాసహస్రవిషమం రాగసాగర
 మివ ప్రతరంత మనవరత ప్రవృత్తే రాకృష్యమాణ మివ పురస్తా ద్ద్విరై
 ర్నిశ్వాసమరుద్భి రుహ్యమానమివ దిబ్బుఖిప్లావితజ్యోత్స్నానపూరేణ
 రణకళాన్య ముచ్ఛష్కాననం ప్రోన్ముక్తం సత్వైన ప్రతిపన్నం కృపణ 15
 తయా అవధీరితం ధైర్యేణ సంగృహీతం తరళతయా విసర్జితం లజ్జయా
 'ధిక్కృతం ధార్మ్యేన దూరీకృతం పరలోకభీత్యా అంగీకృతం స్వరు
 చ్యా విముక్తం యుక్తాయుక్తవివేకేన సంకల్పజన్తన ఏవ కేవలస్య
 వశేస్థిత మావిష్ట మివ మత్త మివ ఉన్మాదా దాపతంతం దూరతోఽపి
 దివసనిర్విశేషేణ చంద్రాతపేన విభావ్యమానం త మేవ యువాన మ 20
 ద్రాక్షమ్

దృష్ట్వా చ తం తాదృశం నిస్పృహఃస్యాత్తని పరం భయ
 ముపగతవతీ చేతస్యోకరవమ్ — 'అహో ! కష్టతర మాపతితం,
 యద్యయ మేవ మున్తదా దాగత్య పాణినాపి స్పృశతి మాం, తదా
 మయేద మపుణ్యహతకం శరీర ముత్స్రిష్టవ్యం, తచ్చిరా ద్వేవస్య 25
 పుండరీకస్య పునర్దర్శనప్రత్యాశయా దుఃఖోత్తరమప్యంగీకృత్య

1 భుజాభుజాగ్రే. 2 దధానం. 3 నదూ. 4 ధిగతం. 5 విముక్తం. 6 చింతయం.

వ్యర్థతా 'మేవ యాతం ప్రాణసంధారణ' మితి, స త్వేవం చింతయంతో
 మేవ మా ముపసృత్యా బ్రవీత్. — చంద్రముఖ! హంతు ముద్యతో
 మా మయం కుసుమశరసహాయ శ్చంద్రమాః, తచ్ఛరణ మాగతోఽస్మి
 రక్ష మా మశరణ మనాథ మార్త మప్రతీకారాక్షమ మాత్తనా, త్వ
 5 దా²య త్తం మే జీవితమ్, శరణాగతపరిత్రాణం హి తపస్వినా మపిధర్తు
 ఏవ, త ద్యది న మా మాత్మప్రదానేన సంభావయసితదా హతోఽహం
 మాభ్యాం కుసుమశరశశికిరణాభ్యా' మితి, అహం తు తదా తదాకర్ణ్య
 యుతి త్యుత్తమాంగనిర్గతజ్వాలేవ రోషానలేన నిర్దహంతీవ త ము
 న్నిషదాబ్జస్ఫులింగయా దృష్ట్వా తదా తర్జనాయైవాపాదతలా
 10 దుత్కంపితగాత్రయష్టి రావిష్టేవాత్తాన మ ప్యచేతయమానా క్రోధా
 వేగరూక్షాక్షర మవదమ్. — 'ఆః పాప! కథ మేవం గదతో మాము త్త
 మాంగేనతేనిపతితం వజ్రం?, అవశీర్ణా వా సహస్రథానజిహ్వ?, విహ్వల
 తాం గతా వా న వాణి?, నష్టాని వా నాక్షరాణి?, మన్యే చ న సం
 త్యేవ తేఽస్మిన్ శరీరే సకలలోకశుభాశుభసాక్షీభూతాని పంచమహా
 15 భూతాని, యే నైవం వద న్నాగ్నినా భస్మీకృతోఽసి-న వాయునా
 పహృతోఽసి-న పయసా స్థావితోఽసి-న ధాత్ర్యా రసాతలే ప్రవేశి
 తోఽసి-న వాయునాఽపహృతోఽసి-నాపి తత్త ణ మేవ ఆకాశేనాత్మ
 నిర్విశేషతాం నీతోఽసి, 'వ్యవస్థితేఽస్మిన్ లోకత్రయే కుత స్త్వ ము
 త్పన్న ఏవంవిధః?, య స్తిర్యద్భూతి రివ కామచారి న కిం చిదపి వేత్సి
 20 యేనైవ ఖలు హతవిధి నా సముపదర్శితవదనరాగః స్వపక్షపాతమాత్ర
 ప్రవృత్తి రనిరూపితస్థానాస్థానవాదీ శుక ఇవ వక్తుమ్, ఏవం శిక్షిత స్తే
 నైవ, కి మితి తస్యా మేవ జాతౌ న క్షిప్తోఽసి?, యే నై కాంతహాసహే
 తు రేవ వదన్ క్రోధ మపి నోత్పాదితవానసి?, 'తద్దురుక్తే స్తేఽహం
 సంవిభాగ మిమం కరోమియేనాత్మవచనానురూపాం జాతి మాపన్నోనై
 25 వాస్తద్విధాః కామయనే' ఇ త్యుక్త్వా చంద్రాభిముఖీ భూత్వాకృతాం
 జలిః పున రవదమ్ — 'భగవన్! పరమేశ్వర! సకలభువనచూడామణే!
 లోకపాలా యది మయా దేవస్య పుండరీకస్య దర్శనా త్ప్రభృతి మ

1 మే యాతం. 2 యత్త జీవితం. 3 ఆవృత్తితోవ్యవస్థితేఽస్మిన్. 4 త్వదుక్తే
 దుఃఖితాహం లే సంవిభాగ మిమం.

నసాఽప్యవరః పుమాన్ న చింతితః, తదాఽనేన సత్యవచనే నాయ మళీ
క కామీ మదుదీరితాయా మేవ జాతౌ పత'త్వితి, స తు మద్వచనాం
తర మేవ న వేద్ధి, కి మసహ్యవృత్తే ర్దనజ్వరస్య వేగా దుత సద్యో
విపాకస్యాత్తనో దుష్కృతస్య గౌరవాత్?, అహో స్వి! స్త ద్వచస ఏవ
సామర్థ్యా దాచ్ఛిన్నమూల స్తరు రి వాచేతనః క్షితా వపతత్, అతి 5
క్రాంతజీవితే చ తస్మిన్ కృతాక్రందా త్తత్పరిజనతః శ్రుతం యథాఽ
సౌ మహాభాగ వైవ మిత్ర' మిత్యుక్త్వా త్రపావనప్రముఖి మహీం
మహీయసాఽశ్రుష్టావితేన తూష్ణి మే వాప్లావితవతీ.

చంద్రాపీడస్య తు త త్త దాకర్ణ్య 'కర్ణాంతాయతలోచనద్వ
యామీలనభగ్నదృష్టేర్భ్రష్టవచనసౌష్ఠవస్య భగవతి కృతప్రయత్నా 10
యా మపి భగవత్యా మపుణ్యభాజాఽస్మిన్ జన్తని న మయా ప్రాప్తం
దేవ్యాః కాదంబర్యా శ్చరణపరిచర్యాసుఖం, తజ్జన్తాంతరేఽపి భగవతి
సంపాదయిత్రి భూయా' దితి గదత ఏవ కాదంబరీసమాగమాప్రాప్తి
దుఃఖే నైవ భేదోస్తుఖం ముకుళ మివ శిలీముఖా ఘాతస్వభావసర
సం హృదయ మస్ఫుటత్. అథ మహాశ్వేతాయా శ్శరీర ముత్సృజ్య 15
ససంభ్రమప్రతిపన్నచంద్రాపీడశరీరాయాం 'భర్తృదారికే! కిం లజ్జ
యా?, పశ్య తావ దన్య ధైవఃకథ మ ప్యాస్తే దేవ శ్చంద్రాపీడోఽయం,
భగ్నే వాస్య గ్రీవా న మూర్ధానం ధారయతి, విచాలితోఽపి న కించి
దపి చేతయతే, నాంతః ప్రవిష్టతారకే లోచనే సమున్మీలయతి, నాయం
యథాస్థితానాం గాత్రాణా మిష్టే, న మనాగ ప్యుచ్ఛ్వస తేవైవ, 20
హా దేవ! చంద్రాపీడ! చంద్రాకృతే! కాదంబరీప్రియ! క్వేదానీం త్వ
యాతయా వినా గమ్య'తే?, ఇత్యుక్తౌక్తార్థవచనితరళికాయాం తిర్యగ్
భుగ్నచంద్రాపీడముఖనిహితనిశ్చలస్తబ్ధదృష్టిర్ని శ్చేష్టాయామేవ మహా
శ్వేతాయాం'ఆ! పాపే! దుష్టతాపసి! కిమిదం త్వయా కృతమ్?, అపాకృ
తాఖిలజగత్పీడస్య దేవస్య తారాపీడస్య కుల ముత్పాదితమ్, అనా ధీకృ 25
తాః ప్రజా స్సహస్తాభిః, భగ్నాః పంథానః, గుణానా మర్గళితాః కుకుభో
ఽర్థిలోకస్య, ఇదానీం కస్య వదన ముద్వీక్షతాం లక్ష్మీః, కోఽవలంబనం

భవతు భూమీః? కం నేవంతాం నేవకాః? త్వయా వినా సంప్రతి వ్యసన
 మేవ నేవాసంవృత్తా, వృత్తం సమానశీలత్వమ్, అస్తమితా శ్రాంతపరిజ
 నశ్లాఘా, లఘూకృతో భృత్యాదరః, దూరంగతాని ప్రియాలపితాని, స
 మాప్తా పరిత్యాగకథా, కథం కథావశేషీభూతోఽసి? భూతపూర్వాః
 5 క ముపయాంతు సాంప్రతం ప్రజాః? 1, కిం సంప్రతి సమాధానం సాధూః
 నామ్? అధునా దుర్ధరే త్వయి విపన్నే క స్సముద్వహతు దేవేన తారా
 పీడే నోధా ధురం? ధీరస్యాపి తే కథం కాతర స్యేవ శుచా భిన్నం శరీ
 రం? దయాలోరపి కేయ మ ద్యేదృశీ నిర్దయతా జాతాస్తాసు తే! దేవ!
 ప్రసీద, సకృద ప్యాజ్ఞాపయ, అవధేహి భక్తజనాభ్యర్థనాం, ప్రతిపద్యస్వస్తా
 10 తా, న త్వయా వినా క్షణ మపి ప్రాణితి పుత్రవత్సలోదేవ స్తారాపీడో
 న దేవీ విలాసవతీ నార్యః శుకనాసో న మనోరమా న రాజానో నాపి
 ప్రజాః, పరిత్యజ్య చ సర్వా నేకాకీర్ష ప్రస్థితోఽసి? కుత స్తవేయ మేక
 పద ఏవేదృశీ నిష్ఠురతా జాతా? క్వ సా గురుజన సోపరి భక్తిర్య దేవ
 మనవేక్ష్య ప్రయాసీత్యుక్తవ త్యవనితలవిముక్తాత్ న్యారటతి పరిజ నేత
 15 దాశ్చక్ల్యోత్కల్యోహ హా! కి మేతే, ది త్యుద్భాగ్రింతే రాజపుత్రలోకే
 సముల్లలితోత్పత్త్యనయనదర్శిని చంద్రాపీడవదనవేళితదృశి దీనతర
 హేషారవకృతాక్రందే శు చేవ పర్యాయోత్తిష్టఖురచతుష్కామాత
 త్వాతలే ముహూర్తుహు రాత్తోన్తోచనాయేవాచ్ఛోటితఖరఖలీన
 కనకశృంఖలయోగే తురంగతాం మముక్షుతీవేంద్రాయుధే పత్ర
 20 లేఖానివేదితచంద్రాపీడాగమనా చంద్రోదయోల్లాసినీ వేలేవమహా
 దధే స్సమకరభృజా వ్యాజీకృత్య కాదంబరీదర్శనం మాతాపిత్రోః
 పురఃప్రతిపన్నశృంగారవేషాభరణా రణ 4 న్నాపురేణా ముఖర
 మేఖలాదామ్నా రమ్యాజ్వలవాససా కల్పితానంగబలవిభ్రమేణా
 గృహీతసురభిమాల్యానులేపనపటవాసాద్యుపకరణేన నాతిబహునా
 25 పరిజనానుగమ్యమానా పురః కేయూరకే ణోపదిశ్యమానమాస్త్రా
 పత్రలేఖాహస్తావలంబినీ మదలేఖయా సహ కృతాలాపా 'మదలేఖా!
 పత్రలేఖా కథయ త్యన్య దహం పునస్త నైకాంతనిష్ఠురహృద

1 క్వ. 2 కర్ణనోత్కల్యే. 3 ఉద్భాగ్రింతమనసి సమాపకతి రాజపుత్రలోకే.

4 న్నాపురయుగేవ.

యస్య శతమతే¹ర్నిస్త్రింశ స్యాగమన మేవ న శ్రద్ధధే కిం న స్మరసి
త త్రస్య మదవస్థా² మశ్రద్ధధానస్య హిమగృహకే మద్విమర్శాయ
దుర్విదగ్ధబుద్ధే ర్వక్రభాషితం యత్ర సస్తిత మాలోకితయా త్వయై
వాస్తే సుతరా మేవ సంశయకారి ప్రత్యుత్తరం దత్తం తదస్మా
మరణోఽపి మే న శ్రద్ధధాత్యే వేమా మవస్థామ్ - అన్య చ్చ యది 5
మదర్థే దుగళి మేవ మియ మనుభవతీ త్యేత³ దస్య చేత స్యభవిష్య
త్తథా గమన మేవ నాకరిష్యత్. తత్ర గతోఽప్యసౌ యత్కి మపి
వక్తవ్య స్త్వ యైవ మయా పునర్దృష్టోపి నాలపితవ్యో నోపాలబ్ధవ్యో
న చరణపతిత స్యా ప్యనునయో గ్రాహ్యో నాహం ప్రియసఖ్యాప్ర సా
దనీ' యే త్యభిదధా నైవా చేతితాగమనభేదా కాదంబరీ చంద్రాపీడ¹⁰
దర్శనాయోత్తామ్యంతీ త త్రై వాజగామ.

ఆగత్య చోద్ధృతా మృత మివ రత్నాకర, మిందువిరహిత
మివ నిశాప్రబంధ, మస్తమితతారాగణ మివ గగన, మపచితఫలకుసుమ
శోభ మి వో పవన, ముత్థాతకర్ణిక మివ కమల, ముత్థండితాంకుర మివ
మృణాళ, మవలుప్తతరళమణి మివ హార, మున్తుక్తజీవితం చంద్రాపీడ¹⁵
మద్రాక్షిత్. దృష్ట్వా చ తం సహసా కి మిద మిత్యథోముఖి ధరా
తల ముపయాంతీ కథం కథ మపి ముక్తాక్రందయా మదలేఖయా థా
ర్యత కాదంబరీ. పత్రలేఖా పున రున్తుచ్య కాదంబరీకరతల మచేతనా
క్షీతి ముపాగమత్. చిరా చ్చ లబ్ధసంజ్ఞా కాదంబరీ త ధైవ మూ
ఢేవ నిశ్చలస్తబ్ధ దృష్టిరావి ష్టేవ స్తంభి తేవ నిష్ప్రియత్నా నిశ్వ సితు²⁰
మపి విస్తృతా విస్త్రి తే వాఽంతర్మన్యభరనిష్పందేవ చంద్రాపీడ
వదనోసందానితాక్షి శ్యామారుణాననా గ్రహోపర క్షేందుబింబేవ
పౌర్ణమాసీనిశా నిశితపరశుపాతోత్కంపినీ లతేవ వేపితాధరకీసలయా
లిఖితేవ స్త్రీస్వభావవిరుద్ధేన చేతసా తస్థా. తదాస్థితాం తు తాము
న్తుక్తార్తనాదా సపాదపతనం మదలేఖాఽబ్రవీత్. 'ప్రియసఖ! ప్రసీ²⁵
దోత్స్సౌజ్ఞేనం మన్యుసంభార మనారటంతీ బాష్పమోక్షేణాము
చ్యమా నేఽస్తిన్ని యతమపీ అతిజలభరభారోత్పిడితం తటాక మివ మృ

1 నిర్ఘృణమనసో నిష్ప్రిహగమన మేవ. 2 అశ్రద్ధ. 3 వాసంశయ.
4 దస్యభవిష్యత్ కదా. 5 నమర్పితాక్ష. 6 జేమం.

దుసరసం సహస్రథా స్ఫుటతి తే హృదయ మిద మితి అపేక్షస్య దేవీఁ
మదిరాం దేవం చిత్రరథం చ త్వయా వినా కులద్వయ మపి నాస్తి.

- ఇత్యుక్తవతీం మదలేఖాం కాదంబరీ విహస్య ప్రత్యవాదీత్.
- 1 'అ పున్ద్రత్తికే! కుతోఽస్య మే వజ్రసారకఠినస్య హృదయస్య స్ఫు
టనం ఆలోక్యైవ యన్న సహస్రథా స్ఫుటితమ్. అపి చ యా జీవతి
తస్యా స్సర్వ మిదం మాతా పితా బంధు రాత్తా సఖ్యః పరిజన ఇతి
మయా పునర్న్రియమాణయా జీవితభూతం కథ మపి సమాసాదిత మి
దం ప్రీయతమశరీరం, య జీవ దజీవ ద్వా సంభోగే నానుమరణేన వా
ద్విధాపి సర్వదుగళానా మే వోపశాంతయే త త్కి మితి దేవే నాగచ్ఛ
10 తా మదర్థం ప్రాణాం శ్చోత్సృజతా సుదూర మారోపితం గురుతాం
చ నీత మాత్తాన మశ్రుపాతమాత్ర కేణ లఘూకృత్య పాతయామి.
కథం చ స్వర్గమనోస్తుఖస్య దేవస్య రుదితే నామంగళం కరోమి? కథం
వా పాద ధూళి రివ పాదా వనుగంతు ముద్యతా హర్షస్థానే రోదిమి?
కిం మే దుగళమ్? అధునా తు మే సర్వదుగళా న్యేవ దూరీ భూతాని, కి
15 మద్యాపి రుద్యతే? యదర్థం కులక్రమో న గణితో గురవో నాపే
క్షితాః ధర్తో నానురుద్ధో జనాప వాదా న్న భీతం లజ్జా పరిత్యక్తా
మదనోపచారైః సఖీజనః. ఖేదితో దుగళితా మే ప్రియసఖీ మహాశ్వే
తా తస్యాః కృతే ప్రతిజ్ఞాత మ ప్యన్యథా జాతం మ 'మే త్యేత దపి
చేతసి న కృతం తస్మిన్ మదర్థ మే వోఽస్థిత ప్రాణే ప్రాణేశ్వరే
20 ప్రాణాన్ ప్రతిపాలయంతీ త్వ యైవ కిం ముక్తాఽహం అస్మిం స్తు
సమయే మరణ మేవ శ్రేయో న జీవితం మే సర్వప్రకారలజ్జాకరంతు జీవి
తంన పునర్నరణం. త ద్యది మమోపరి స్నేహః కరోషి వా మత్ప్రియ
హితం తన్నదీయ మ ప్యాత్తని స్నేహ మారోప్య తథా కర్తవ్యం య
థా నతాతో నాంబా వా మచ్ఛోకా దాత్తానం పరిత్యజతః యథా
25 చ మయి వాంఛితం మనోరథం త్వయి పూరయతః, యేన పరలోకగ
తాయా అపి మేజలాంబలీదాయీ పుత్రకో భవిష్యతి యథా వాపి
సఖీజనః పరిజనో వా న స్తరతి శూన్యం వా మద్భవన మాలోక్య న

1 ఆయున్ద్ర. 2 హతహృదయస్య. 3 మన్యథా. 4 యే. 5 విపం 6 ముక్తాహం.
6 దానాయ పుత్రక స్త్యయి భవిష్యతి.

దిశో గృహ్లాంతి తథా కరిష్యసి పుత్రకస్య మే భవనాంగణే సహకార
 పోతకస్య త్వయా మచ్చిత్త యేవ మాధవీలతాయా సహో ద్వాహ
 మంగళం స్వయ మేవ నిర్వర్తనీయం మచ్ఛరణతలలాలితస్య బాలా
 శోకవిటపస్య కర్ణపూర్ణ మపి నపల్లవలవః ఖండనీయో మత్సంవర్ధితా
 యా మాలత్యాః కుసుమాని దేవార్చనానై వా¹దేయాని. వాస 5
 భవనే మే శిరోభాగనిహితః కామదేవపటః పాటనీయః స్వయం రోపి
 తా శూచితవృక్షకా మే యథాఫలం గృహ్లాంతి తథా సంవర్ధనీయాః.
 పంజరబంధదుగళా ద్వరాకీ కాళిందీ శారికా శుక శ్చ పరిహాసో² ద్వా
 వపి మోక్షవ్యోమదంకశాయిని నకులికా స్వాంక ఏవ శాయయిత
 వ్యా పుత్రకో మే బాలహరిణ స్తరళకః³ క్వ చిత్తపోవనే సమర్పణీ¹⁰
 యః పాణితలసంవర్ధితం జీవంజీవకమిథునం యథాక్రీడాపర్వతకే న
 విపద్యతే తథా కార్యమ్. పాదసహచారి హంసకో యథా న హన్యతే
 కేన చిత్తథా విధేయమ్. అపరిచితగృహవసతి స్తపస్విని బలా ధృతా
 వనమానుషీకా వన ఏ వోత్సృష్టవ్యా క్రీడాపర్వతకః కస్తై చి
 దుపశాంతాయ తపస్వినే ప్రతిపాదయితవ్యః శరీరోపకరణాని మే స¹⁵
 ర్వాణ్యేన 'బ్రాహ్మణసాత్కర్తవ్యాని వీణాపి పున రాత్తన ఏవాంక
 ప్రణయిసి కర్తవ్యా అపర మపి యత్తే రోచతే త త్స్వికర్తవ్యమ్, అ
 హం పున రిమ మమృతకిరణరశ్మిభి రనాశ్యానచందనచర్పాభి రనవరత
 థారాగృహాసారసేకై రనేకసంతానతానతుహినకరకిరణనికరతారకిత
 తారహారార్పణై ర్నణిదర్పణప్రణయనేన మలయజజలార్ద్రపద్మినీ²⁰
 ప్రత్రాస్తరణేన సరసబిసకిసలయప్రస్తరై రకతోరమృణాళినీతల్పకల్పన
 యో³ర్నికాసకమలకుముదకువలయశయనై శ్చ దగ్ధశేష ముజ్వలిత
 చితానలే జ్వాలామాలిని దేవస్య చంద్రాపీడస్య కంఠలగ్నా నిర్వాప
 యా మ్యాత్తానమ్.' ఇత్యభిదధానా కృతమరణానుబంధాకృతవిధార
 ణానుబంధాం మదలేఖా మవచ్చి ద్యాపస్పత్యచ మహాశ్వేతాం కంఠే²⁵
 గృహీత్వా నిర్వికారవద నైవ పున రవాదీత్.

‘ప్రియసఖ! తవాస్తి కీదృ శ్యపి ప్రత్యాశాయయానురాగపర

1 వోచ్చేయాని. 2 కస్త్యం శ్చ త్తపో. 3 యః. 4 బ్రాహ్మణభ్యః ప్రతిపాదసి
 యాని. 5 ద్వికన.

వశా పునః సమాగమాకాంక్షణీ క్షణే మరణా దధికాని దుఃఖాని
 అనుభవంతీ జీవిత మలజ్ఞాకర మననుశోచ్య మనుపహసనీయ మవా
 చ్యం ధారయతి మమ పునః సర్వతో హతాశాయాః సాపి నా స్తి
 తదా మంత్రయే ప్రియసఖ పున ర్జన్తాంతరే సమాగమా యే' త్యభి
 5 ధాయ ఉత్పంజ్యమానపులక కేసరోద్భాసిన్యసమసాధ్వసానిలాహతో
 త్కంపోత్తరంగాయమాణానందబాష్పవే గోర్మితరళసంగళ త్వేదమక
 రందబిన్దునిష్యన్దినీ ముకుళాయమాననయనకుముదా కుముది నీవచన్దా
 పీడచంద్రాస్త మయవిధురా తదవస్థేఽపి హృదయవల్లభే సమాగమ
 సుఖమి వానుభవంతీ సరభస ముపరిపర్యస్తచికురహస్తోద్వాంతకుసు
 10 మనివ హేన మూర్ధ్నా అర్చయిత్వా చంద్రాపీడచరణౌ ప్రవత్సేదా
 మృతార్ద్రాభ్యాం హస్తాభ్యా ముత్తి ప్యాంకేన ధృతవతీ. అథ తత్కర
 స్పర్శేన సముచ్చ్వసత ఇవ చంద్రాపీడదేహతో యుటితి తుహిన మ
 య మివ తం సకల మేవ ప్రదేశం కుర్వదవ్య క్తరూపం కి మపి చంద్ర
 ధవళం జ్యోతిరి వోజ్జగామ అనంతరం చాంతరిక్షే క్షరంతీవామ్న
 15 తమశరీరిణీ వాగశ్రూయత. 'వత్సే! మహాశ్వేతే! పున రపి త్వం మ యై
 వ సమాశ్వాసితా వర్తనే పుండరీకశరీరం మల్లోకే మత్తేజసాఽప్యాయ
 మాన మవినాశి భూయ స్త్వత్సమాగమాయ తిష్ఠ త్వేవ. ఇద మపరం
 మత్తేజోమయం స్వత ఏవావినాశి విశేషతోఽమునా కాదంబరీకర
 స్పర్శే నా ప్యాయమానం చంద్రాపీడస్య శరీరం శాపదోషా ద్విము
 20 క్త మపి ఆత్మనా కృతశరీరసంక్రాంతే ర్యోగిన ఇవ శరీర మ త్రైవ
 భవతోఽస్య సుప్రత్యయార్థ మాశాపక్షయాదాస్తాం నైత ిదపి సం
 స్కార్య ముదకే వాక్షేప్తవ్య ముత్సృప్తవ్యం వా ప్రయత్నతః పరి
 పాలనీయ్య మాసమాగమప్రాప్తే' రితి.

తాం తు శ్రుత్వా కి మేత దితి విస్తయాక్షేప్తహృదయా స్స
 25 ర్వా ఏవ గగనతలనివేశిత నిర్ని మేష దృష్టయో లిఖితా ఇవ పత్రలే
 ఖావర్జ మతిష్ఠా. పత్రలేఖా తు తేన తస్య జ్యోతిష స్తుషారశీతలే
 నాన్లూద హేతునా స్పర్శేన లబ్ధసంజ్ఞోత్థా యావి ష్టేవ వేగా ధ్ధావి

త్వా పరివర్ధకహస్తా దాచ్ఛిద్యేంద్రాయుధమస్తద్విధానాం యథా
తథాభవతు త్వం పున రేవ మేకాకీ వినా వాహనం దూరం ప్రస్థితే
దేవే త్తేన మప్యవస్థాతుం శోభనే' ఇ త్యభిదధానా తే నై వేంద్రా
యుధేన స హత్తాన మచ్ఛోదసరస్యక్షిపత్.

అథ తయో ర్నిమజ్జనసమయానంతర మేవ తస్మా త్సరస్సులి 5
లా చ్ఛైవలోత్కర మివ శిరసి లగ్నం గళజ్జలబిందుసందోహమయ
థాతథాలంబి దీర్ఘశిఖం ముఖోపరి పరస్పరాసక్తే రసంస్కారమలినత
యా చోపసూచితచిరోర్ధ్వబంధం జటాకలాప ముద్వహా జలార్ద్ర
దేహసక్తేన బిసతంతుమయేనేవ బ్రహ్మసూత్రేణ సముద్భాసమానో
న్లూనారవిందినీ పలాశపృష్ఠపాండునా జీర్ణమందారవల్కులే నాబద్ధ10
పరికరః కరేణా ననావరోధినీ ర్జటాః సముత్సారయన్ అశ్రుజలచ్ఛలే
నాచ్ఛోదసరస్సులిల మి వాంతఃప్రవిష్ట మాతామ్రాయతాభ్యాం లోచ
నాభ్యా ముద్వమన్ ఉద్విగ్నాకృతి స్తాపసకుమార స్సహ సై వోద
తిష్ఠత్, ఉత్థాయచ దూరత ఏ వోద్దామబాష్పజలనిరోధపర్యాకులయా
ప్యాబద్ధలక్ష్మ్యయా దృష్ట్యా విలోకయంతీం మహాశ్వేతా ముపసృత్య15
శోకగద్గదమవాదీత్, 'గంధర్వరాజపుత్రి!' జన్మాంతరగతః ప్రత్యభిజ్ఞాయ
తేఽయం జనో న వేతి. సా త్వేవం పృష్టా శోకానందమధ్యవర్తినీ
ససంభ్రమాకుల ముత్థాయ కృతప్రణామా ప్రత్యవాదీత్. 'భగవన్
కపిం జల మేవం విధాపుణ్యవతీ' యా త్వయా ప్యాత్తనః కారణా
దేవం సంభావితా అథవా యు క్తై వేదృశీ మయ్యనాత్మజ్ఞాయాం20
సంభావనాయాహ మేకాంత ఏవ వ్యామోహహతా స్వర్గం గతేఽపి
దేవే పుండరీకే జీవామి త త్కథయ కే నాసాఽపుత్తిప్య నీతః కిమర్థం
వా నీతః కిం వాస్య వృత్తం క్వ వా వర్తతే కిం వా త వోపజాతం
యే నైతావతా కాలేన వార్తా మపి న దత్తవా నసి కుతో వా త్వ
మేకాకీ దేవేన వినై వాగతోఽనీతి.' స త్వేవం పృష్టా మహాశ్వేతయా25
విస్తయోన్ముఖేన కాదంబరీపరిజనేన చంద్రాపీడానుగామినా చ రాజ
పుత్రలోకేన ఉపర్యుపరి పాలినా వీక్ష్యమాణః ప్రత్యవాదీత్.

1 యా భవంత మసి న ప్రత్యభిజానామి.

‘శ్రూయతాం గంధర్వరాజపుత్రి! తథా కృతార్తప్రలాపా మపి
 త్వా మహా మేకాకినీ ముత్సృజ్య వయస్యస్నేహా దాబద్ధపరికరః క్వ
 మే ప్రియసుహృద మపహృత్య గచ్ఛ సీ త్యభిధాయ పురుషం త మను
 బద్నన్ జవేన ఉదపతమ్. స తు మే ప్రతివచన మదత్వైవ గీర్వాణ
 5 వర్తని విస్తయోత్కుల్లనయనై రాలోక్యమానో వైమానికై రవ
 కుంతితముఖీభి రున్ముచ్యమానగగనమార్గోదివ్యాంగనాభి రభిసారి కాభి
 రాలోలతారకేక్షణాభి రిత స్తతః ప్రణమ్యమానః తారకాభి రంబర
 సరఃకుముదాకరం తార కాగణ మతిక్రమ్య చంద్రాభిరామసకలలోకం
 చంద్రలోక మాగమమ్. తత్ర చ మహోదయాఖ్యాయాం సభాయా
 10 మిందుకాంతమయేమహతి పర్యంకే తత్పుణ్డరీకశరీరం స్థాపయిత్వా మా
 మవాదీత్ ‘కపింజల! జానీహి మాం చంద్రమస మహం ఖలూదయగ
 తో జగ దనుగ్రహాయ స్వవ్యాపార మనుతిష్ఠ న్న నేన తే ప్రియవయ
 స్యేన కామాపరాధా జ్ఞీవితం సముత్సృజతా నిరపరాధ స్సంశప్తః
 దురాత్మ నిందుహతక యథాహం త్వయా కరై స్సంతాపితః ఉత్పన్నా
 15 నురాగోఽప్రాప్తహృదయవల్లభాసమాగమసుఖః ప్రాణై ర్వియోజిత
 స్తథా త్వమపి కర్తృభూమిభూతేఽస్మిన్ భారతే వరే జన్తని జన్త న్యేవ
 మేవ ప్రాప్తానురాగోఽప్రాప్త ప్రియాసమాగమసుఖః తీవ్రతమాం
 హృదయవేదనా మనుభూయ జీవిత ముత్సృజ్య’ సీతి. అహం తు తే
 నాస్య శాపహుతభుజా ధిగి త్యుద్దీపిత ఇవ నిరాగాః కి మనే నాత్మ
 20 దోషానుబంధేన నిర్వివేకబుద్ధినా శప్తోఽస్మీ త్యుత్పన్నకోప స్త్వమపి
 మత్తుల్యసుఖదుఃఖ ఏవ భవిష్యసీతి ప్రతిశాప మస్తై ప్రాయచ్ఛమ్.
 అపగతామర్షశ్చ వివేక మాగతయా బుద్ధ్యావిమృశ స్తహాశ్వేతావ్య
 తికర మ స్యాధిగతవా నస్మి. వత్సా తు మహాశ్వేతా మన్నయాఖ
 సంభవా దప్పరసః కులా ల్లబ్ధజన్తని గౌర్యా ముత్పన్నా తయా చా
 25 యం భర్తా స్వయంవృతోఽనేన చ సంప్రతి స్వయంకృతా ధేవ శాప
 దోషా న్తయా సహ మర్త్యలోకే వారద్వయ మవశ్య ముత్పత్తవ్య
 మ్, అన్యథా జన్తని జన్త నీ త్యేషా వీవైస్సవ న చరితార్థా భవతి. త
 ద్యావ దయం శాపదోషో వ్యవైతి తావ దస్యాత్తనా విరహితస్య శరీ

రస్య మా వినాశోఽభూ దితి మయేద ముత్తిస్యానీతమ్. వత్సా చ
మహాశ్వేతా సమాశ్వాసితా, త దిద మత్ర మత్తేజసా ప్త్యాయిత మా
శాపక్షయాత్థిసిత మధునా త్వం గత్వా వృత్తాంత మిమం శ్వేతకేతవే
నివేదయ మహా ప్రభావో సా కదా చి దత్ర ప్రతిక్రియా మపి 'కాంచి
త్కరో' తీ త్యుక్త్వా మాం వ్యసర్జయత్.

అహం తు వినా కృతో వయ స్యేన శోకావేగాంధో గీర్వాణ
1వర్తనా ధావ న్నవ్యతమ మతిక్రోధనం వైమానిక మలంఘ
యమ్. స తు మాం దహ న్నివ రోషహుతభుజా భ్రు కుటివిక రాశేన
చతుషా నిరీక్ష్వాబ్రవీత్. 'దురాత్మ! మిథ్యాతపోబలగర్విత య
దేవ మతివిస్తీర్ణే గగనమార్గే త్వయాహ ముద్దామప్రచారిణా 10
తురంగమేణే వోల్లంఘిత స్తస్మా త్తురంగమ ఏవ భూత్వా మర్త్య
లోకేఽవతర. అహం తు త ముద్భాష్పపత్న్య కృతాంజలి రసదఘ. 'భ
గవ! వయస్య శోకాంధేన త్వం మయోల్లంఘితో నావజ్ఞానా త్తతో
ప్రసీద ఇమం శాప ముపసంహ' రేతి. స తు మాం పున రవాదీత్.
'దత్త ఏవ శాపః సంప్రతి మయా నాన్యథా భవితు మర్హతి త దేత త్తే 15
కరోమి కియంతమపి కాలం యస్యైవ వాహ్యతా ముపయాస్యసి
తస్యైవావసానే స్నాత్వా విగతశాపో భవిష్యసి' ఏవ ముక్త స్తు పున
రహ మవదమ్. 'భగవ! య ద్యేవం తతో విజ్ఞాపయామి. తే నాపి
మే ప్రియవయస్యేన చంద్రమసా సహ శాపదోషా న్నర్త్యలోక ఏ వ
త్పత్తవ్యం త దేతావంత మపి భగవాన్ ప్రసాదం కరోతు మేదిప్యేన 20
చతుషాఽవలోక్య యథా తురంగమత్వేఽపి మే తేనైవ సహ వియో
గేన 'కాలో యాయా' దితి. స త్వేవ ముక్తోముహూర్త మివ ధ్యాత్వా
పున ర్వా మవాదీత్. 'అనయా స్నేహాలతయా తే మమాద్భుతం
హృదయం త దాలోకితం మయోజ్జయిన్యా మపత్యస్య హేతో స్తప
స్యతః తారాపీడనామ్నో రాజ్ఞ స్సనిదర్శనం చంద్రమసా తసయత్వ 25
ముపగంతవ్యం వయస్యే నాపి తే పుండరీకేణ తన్తంత్రిణ ఏవ శుకనాస
నామ్న స్త్వి మపి త న్యైవ పరమోపకారిణ శృండ్రాత్తనో రాజ

పుత్రస్య వాహనతా ముపయాస్య' సీలి. అహం తు తద్వచనానంతర
మే వాధస్థితే మహోదధౌ వ్యపతమ్ తస్మాచ్ఛ తురంగీభూయోద
తిష్ఠమ్ సంజ్ఞా తు మే తురంగీమ త్వేపి నై వాపయాతాయే నాయం
మయాన్యైవార్థస్య కృతే కిన్నరమిథునానుసారి భూమి మేతా మానీ
5 తస్య దేవచంద్రమసోఽవతార శృంధ్రాపీడః యో వ్యసౌ ప్రాక్తనా
దేవానురాగసంస్కారా దభిలషం స్త్వయా అజానంత్యా శాపాగ్ని
నా నిర్దగ్ధ సోఽపి మే వయస్యస్య పుండరీకస్యావతార' ఇతి.

తత్ శ్రుత్వా మహాశ్వేతా 'హః దేవ! పుండరీక! జన్తాంతరే
వ్యవిస్తృతమదనురాగ! మత్ ప్రతిబద్ధజీవిత! మచ్ఛరణ! మన్మథావ
10)లోకో! మన్మయసకలజీవలోక! కథం లోకాంతరగతస్యాపి తేఽహ
మేవ రాక్షసీ వినాశాయోపజాతా దగ్ధప్రజాపతే రియదేవ మన్నిర్తా
ణే దీర్ఘజీవితప్రదానే చ ప్రయోజనం నిష్పన్నం య త్పునః పున స్తే
వ్యాపాదనం స్వయం వాత్సా పాపకారిణీ క ముపాలభే? కిం బ్రవీమి?
కస్యై కథయామి? కి మాక్రందామి? క ముపయామి శరణం? కో వా
15)కరోతు మయి దయాం? యాచేఽహ మాత్మ నై వాపరాధమధునాదేవ!
ప్రసీద కురు దయాం దేహి మే ప్రతివచన' మి త్వేతాన్యక్షరాణి
ఉచ్ఛారయం త్యపి 'లజ్జేమన్యే చ తవా ప్యుత్పన్న మేవ మయి మంద
భాగ్యాయాం వై రాగ్యం యే నైవ మపి విలపంత్యా న ప్రతివచనం మే
దదాసి హః! హ తాస్తి! అనే నై వాత్సనో జీవిత స్యోప ర్యనిర్వేదనా'
20)ఇత్యున్ముక్తార్తనాదా సోరస్తాడన మవనావాత్సాన మపాతయత్.

కపింజల స్తు తథాకృ తార్తప్రలాపాం తాం సానుకంప మవా
దీత్. 'గంధర్వరాజపుత్రి! క స్త వాత్ర దోషో యే నైవ మనిందనీయ
మపి ఆత్మానం నిందాపదై ర్యోజయసి కో వాధునా సుఖమాత్ర కేఽ
సుభవనీయే దుగ్ధి స్వావసరః. 2)య దేవం శుచాత్మానం వ్యాపాదయ
25)సి య దసహ్యతరం తత్తు త్వయా నిర్వ్యాధం దృఢీకృతం హృదయం,
యథా వయస స్యాన్యైవ సమాగమాపత్యాశయా యథా వా శా
పదోషాదిదముప 3)నతం భవతోఽర్థ్వయో రపి దుగ్ధిం మయా తథా

1 మత్వే నాపి న వ్యపకతా. 2 యే నై వాత్మానం శుచా న్యా. 3 గతా భవతోఽర్థ్వ.

కథితమ్. అపి చ చంద్రమసోఽపి భారతీ భవతీభ్యాం శ్రు తై వతస్తుచ్య
తా మయ మాత్తనో వయస్యస్య వాఽశ్రేయస్కుర శ్శోకానుబంధా
వేగో ద్వయో రపి శ్రేయసే య దేవ భవతాంగీకృతం త దేవా
నుబధ్యతాం వ్రతపరిగ్రహోచితం తపః. తపసో హి సమ్యక్కృతస్య నా
స్త్యసాధ్యం నామ కించిత్. దేవ్యా హి గౌర్యా తపసః ప్రభావా 5
దతిదురాసదం స్తరా రే రపి యావ దాసాదితం దేహార్థపదం ఏవం త్వ
మపి అచిరా త్తతైవ మే వయస్యస్యాంకే నిజతపఃప్రభావా త్పదమ
వాప్స్య సీ'తి మహాశ్వేతాం పర్యబోధయత్.

ఉపశాంతమన్యువేగాయాం చ మహాశ్వేతాయాం విషణ్ణదీన
ముఖీ కాదంబరీ కపింజల మప్రాక్షిత్. 'భగవన్! కపింజల! పత్ర లేఖయా10
త్వయా చాస్త్రి సరసి జలప్రవేశః కృత స్త త్కిం తస్యాః వృత్త మి
త్యావేదనేన ప్రసాదం కరోతు భగవా' నితి. స తు ప్రత్యవాదీత్.
'భగవతీ! సలిలపాతానంతరం నకశ్చి దపి వృత్తాంతో మయా జ్ఞాతః త
దధునా క్వ చంద్రాత్తకస్య చంద్రాపీడస్యాత్వా పుండరీకాత్తకస్య వై
శంపాయనస్య జన్త కిం వాస్యాః పత్ర లేఖాయాః వృత్త మితి సర్వస్యై 15
వాస్య వృత్తాంత స్యావగమాయ గతోఽహం ప్రత్యక్షలోకత్రయస్య
తాతస్య శ్వేతకేతోఃపాదమూల'మిత్యభిదధాన ఏవ గగన ముదవతత్.

అథ గతే తస్త్రి విస్తయాంతరితశోకవృత్తాంతే చంద్రాపీడ
మూలోక్యాలోక్య గీళితనయనవయసి యథాస్థాన మపస్మ త్యాప
సృత్య స్థితవతి సపరిజనే రాజపుత్రలోకే కాదంబరీ మహాశ్వేతా20
మవాదీత్. 'ప్రియసఖ! తుల్యదుగ్ధితాం కుర్వతా తేనచిరా
త్తల్వద్య సుఖం స్థాపితాస్తి భగవతా విధాత్రా అద్య మే శిర
స్సముద్ఘాటిత మద్య వదనం తే దర్శయంతీ ప్రియసఖీ'తి చాభాష
మాణాన లజ్జే తవా ప్యహ మద్యైవ ప్రియసఖీ జాతా సంప్రతి మరణం
జీవితం వా దుగ్ధిభావ మే తతోఽపరః ప్రప్లవో మయా కేన వా25
పరేణో పదేష్టవ్యమ్. త దేవంగతే య త్కరణీయం త దుపదిశతు మే
ప్రియసఖి సాహ మాత్తనా కిం చి దపి వేద్మి కిం కృత్వా శ్రేయః.'

- ఇ త్యుక్తవతీం కాదంబరీం మహాశ్వేతా ప్రత్యవాదీత్. 'ప్రియసఖ! కి
మత్ర ప్రశ్నే నోపదేశేన వా య దే వేయ మనతిక్రమణీయా ప్రియ
తమసమాగమప్రత్యాశా కారయతి త దేవ కరణీయం పుండరీకవృ
త్తాంత స్త్వద్య కపింజలహస్తాత్ స్ఫుటీభూతః తదా తు వాఙ్మాత్రకే
5 జ్ఞైవ సమాశ్వాసితయా మయా న పారిత మన్య త్కిం చి దపి కర్తుం
త త్త్వ మన్య త్కిం కరోషి యస్యాః ప్రత్యయస్థాన మిదం చంద్రా
పీడశరీర మంక ఏవాస్తే తదన్యథాత్వేఽస్య కరణీయా చింతా
యావ త్పున రిద మవినాశి తావ ద స్యానువృత్తిం ముక్త్వా కి మన్య
త్కరణీయ మప్రత్యక్షాణాం హి దేవతానాం మృదశ్చ కాష్ఠమయాః
10 ప్రతిమాః శ్రేయసే పూజానమస్కారే ణోపచర్యంతే కిం పునః ప్రత్య
క్షదేవస్య చంద్రస్య చంద్రాపీడనామాంతరితస్య చంద్రమసో మూర్తి
రనారాధిత¹ ప్రపన్నా?..'

- ఇ త్యుక్తవత్త్వాం మహాశ్వేతాయాం తూష్ణీ మే నోత్థాయ
తరళికయా మదలేఖయా చ స హాత్థాప్య తా మభేదాద్వాం చంద్రా
15 పీడతను మన్యతరస్తిక్ శీతవాతాతపవర్షాదిద్వంద్వదోషరహితే శిలా
తలే శనై శ్చనై రభేదయంతీ స్థాపయిత్వా అపనీతశృంగారవేష² గ్రహ
ణా మంగళమాత్ర కావస్థాపి తైకకరభూషణా స్నాతా శుచి ర్భుత్వా
పరిధాయ ధాతశుచినీ దుకూలే ప్రక్షాళ్య మనః పున ర్గాఢలగ్న మధ
రకిసలయే తాంబూలరాగ ముప ర్యుపరి నిమిలితాగతబాష్పవేగోత్త
20 రశలోచనా అన్య దేవ కిం చి ద ప్య చింతిత మనుత్ప్రేక్షిత మశిక్షిత
మనభ్యస్త మనుచిత మపూర్వం బలా ద్విలోభప్రకృతినా కార్యపండి
తేన దగ్ధవేధసా కార్యమూణా యా న్యేవ సురభికుసుమధూపానులేప
నాదీని సురతోపభోగాయానీతాని తై రేవ దేవతోచితా మపచితిం
సంపాద్య చంద్రాపీడమూర్తౌ మూర్తిమ తీవ శోకవృత్తి రార్తరూ
25 పా రూపాంతర మివ తత్త ణే నై నోపగతా గతజీవితేన శూన్యముఖి
ముఖావలోకినీ చంద్రాపీడస్య పీడోత్పీడితహృదయాని రక్షంతీ బా
ష్పమోక్ష ముద్దామవృత్తేః శోకా దపి మరణా దపి చ కష్టతమా

మనస్థా మనుభవంతీ త చై వాంకే సమారోపిత చంద్రావీడచరణద్వ
యా దూరాగమన ఖన్నేనాపి బుభుక్షితే నా ప్యప్రతిపన్నస్సానపా
నభోజనేన ముక్తాత్తనా రాజపుత్రలోకేన స్వపరిజనేన చ సహ నిరా
హారా తం దివస మక్షపయత్.

య చైవ చ దివస మశేషం తచైవ తాం గంభీరమేఘావరోధ 5
భీమా మనవరతగర్జితధ్వానకంపితహృదయబంధా మాబద్ధకలకలాపి
గుల కేకాకోలాహలాకులితచేతోవృత్తి ముద్దామదద్ధరారటితబధిరిత
శ్రోత్రేంద్రియాం దుర్దర్శ తడిత్సంపాతపీడిత¹దృశ మశనినిర్వాదతర్జ
నాపాదితభువనజ్వరాం జ్వలత్ఫద్యోతనివహ జర్జరితతరుగహనతలతమః
ప్రసరభీషణతమాం ²తమస్వినీ మపి దూరీకృత్యాబలా సహభువం భీతి 10
మపరిత్యక్తచంద్రావీడ ³చరణా అచేతితశరీరభేదా జాగ్రతి సముపవి
ష్టేవక్షపాం క్షణ మివ క్షపితవతీ ప్రాత శ్చ తదుస్థిలితంచిత్రమివ చం
ద్రావీడశరీర మాలోక్య శనై శ్శనైః పాణినా స్పృశంతీ పార్శ్వస్థి
తాం మదలేఖా మాభాష్య ఇద మబ్రవీత్. 'మదలేఖే! న వేద్మి కిం
దుచే ర్వశా దుత నిర్వికారత మై వేతి అహం తు తాదృశీ మేవ 15
ఇమాం తను మాలోకయామి తత్త్వ మపి తావ దాదరతో నిరూప
యే'తి. ఏవ ముక్తా మద లేఖా తాం ప్రత్యవాదీత్. 'ప్రియసఖ! కి మత్ర
నిరూపణీయ మంత రాత్తనో విరహా ద్వాపారమాత్ర మ సోఽపరత
మన్య త్తాదృశ మే వేదం సకోశశతప్రాకారం మనా గ ప్యనున్తు
క్తం శ్రియా వదనం త చై వాయం సంవేల్లితాగ్రభాగః స్నిగ్ధకుంతల 20
కలాప స్త చై వేయ మిందుశకలానుకారిణః కాంతి ర్గలాటస్య తా
దృశ మే వేద మాముకుళిత నీలోత్పలద్యుతిహరికర్ణాంతాయతంలోచ
నయుగళం త చైవ చేమావహసతో²పి విహసితా వి వోద్భాసితక
పోలమూలా సృక్కోపాంతా తాదృశ ఏవ చాయ మన్లూనకిసలయ
చ్ఛవి రథర స్త చైవ చేదం విద్రుమాలోహితనఖాంగుళీతలం పాణి 25
పాదం త దే వేద మవిగళితసహజలావణ్య సౌకుమార్యాణాం సౌష్ఠవ
మంగానాం లావణ్యం తత్సత్యాసౌ భారతీకపింజలావేదిత శ్చ శాపవృ

- తాంత' ఇతి సంభావయామి త్యుక్తవత్వాం మదలేఖాయా మానంద
నిర్భరా మహాశ్వేతామై దర్శయిత్వా చంద్రాపీడచరణతలనిబద్ధ
జీవితాయ రాజపుత్రలోకాయాపి దర్శితవతీ సతు విస్తయో
త్ఫుల్లలోచనః సర్వ ఏవావనితలనివేశితశిరాః ప్రణమ్య చంద్రాపీడ
5 చరణౌ రచితాంజలిర్జానుద్వయే నావనౌ స్థిత్యా కాదంబరీం వ్యజి
జ్ఞపత్ 'దేవి! త్వత్ప్రభావోఽయం య దేవ మస్తా నపుణ్యవతః పరి
త్యజ్య దూరం గత స్యాపి దేవస్య త త్తై వేదం ప్రసన్నప్రభ మిందు
మండలద్యుతిహారి వీక్ష్యతే వదనమ్. తతైవ చేదం చరణ మవికారి పు
రేవ ప్రోత్ఫుల్లతామరసచ్ఛాయమ్ త త్తైవ చ పునః ప్రసాదానుభవ
10 ప్రత్యాశాలాలసం హృదయమ్. అన్య చైత న్ననుష్యేషు కేన కదా
దృష్టం శ్రుతం అనుభూతం వా య దస్తాభి¹ త్యభివిహితవతే రాజ
లోకే ససఖిజనా సపరివారాచోత్థాయ స్వ యై వాపచితదేవతార్చన
కుసుమా స్నాత్వా నిర్వర్తితచంద్రాపీడశరీరపూజాసంస్కారా శరీరస్థితి
కరణా యాదిదేశ² రాజలోకమ్ నిర్వర్తితస్నానాశనే చ తస్మిన్ రాజ
15 లోకే ఆత్మ నాపి మహా శ్వేతయోపనీతాని త యైవ సహ సపరివారా
ఫలా న్యుపయుక్తవతీ. కృతాహారా చ త త్తైవ చంద్రాపీడచరణా
వంకే కృ త్వాద్వహంతీ త మపి దివసమనయత్. అన్యేద్యు శోచప
జాతదృఢతర ప్రత్యయా చంద్రాపీడశరీరావినాశం ప్రతిపద్య మద
లేఖా మవాదీత్ 'ప్రియసఖి! దేవస్య శరీర మిద ముపచరంతీభి రవశ్య
20 మాశాపక్షయా దస్తాభి రత్ర స్థాతవ్యం త దిమ మద్భుతరూపం
వృత్తాంతం తాతస్యాం బాయా శ్చ గత్వా నివేదయ యేన నాన్యథా
మాం సంభావయతః దుగిభేన వా మదీయేన న తిష్ఠతః. యథా చ మా
మేవం విధాం దుగిఖభాగినీ మాగత్య న పశ్యత స్తథా కరిష్యసి న
శక్నోమ్యహం తాత మంబాం చ దృష్ట్వా దుగిఖావేగం ధారయితుం.
25 యయా చోపరత మపి దేవ మాలోక్య స రుదితం సా కి మపర మధు
నానిస్సంశయితజీవితే దేవే రోది' మీ త్యభిధాయ తాం వ్యసర్జయత్.
గతాగతయా చ తయా 'ప్రియసఖి! సిద్ధం తేభివాంఛితం ఏవం సంది
ప్టం తే తాతేన చిత్రరథే నాంబయా చ మదిరయాగాఢతర మాలింగ్య

శిరస్యపామ్రాయ చ వక్త వ్యా వయో ర్వచనా ద్వత్సే! కాల
మేతావంతం నై త దావయో రాసీత్ యథా జామాతృసహితా
వత్సా ద్రష్టవ్యేతి త దయ మావయోః పర మానందో య ద్వత్స
మైవ స్వయం జామాతా వృతః త త్రా ప్యపరం భగవతో లోకపా
లస్య చంద్రమసోఽవతారః. త త్కృతిపయే నైవ కాలేన కల్యాణైః ౧
శాపావసానే జామాత్రా సహై వానందభాష్పనిర్భర మాననారవిం
దం తె ద్రక్ష్యేవ' ఇతి ఆవేదితే నిర్వృతేనాంతరాత్తనా ధైవతవ
దుపచరంతీ తచ్చంద్రాపీడశరీర మతిష్ఠత్.

అ థాపగతవతి జలదసమయే ఘననిరోధా ద్భంధా దివో స్తుక్తే
జీవలోకే, ప్రసరంతీ ప్వి వాశాసు, 1 కణిశభ రావనమృకలమవన పింజరా 1౧
సు గ్రామసీమాసు, కాశకుసుమధవ శా స్వరణ్యస్థలీషు, నేవ్యతా ముపా
గ తేషు 2 పాదపతలేషు, కల్లారహారిషు పల్వలేషు, 3 కుసుమామోదశీత
లాసు యామవతీషు, శేఫాలికాపరిమళ గ్రాహిషు నిశావసానమాత
రిశ్వసు, చంద్రప్రభాభిరామేషు, ప్రదోషేషు ఉద్దామపుల్లేందీవరరజో
వాససురభిషు 4 సలిలాశయేషు, సలిలాపసరణక్రమతరంగ్యమాణపాం 5
డుసు కుమారతీరనైకత రేఖాసు, సుఖోత్తారతా మాపన్నాసు ఆపగాసు,
పంకపరిహరణశుష్కేషు అప్రహతరూఢోపలచ్చన్నేషు మందాశ్యాన
కర్ణమోద్భిద్యమానాభినవపదవీకేషు పున రపి పాంథలోకేన ప్రవర్తి
తేషు ప్రాంజలవర్తసు, జంబాలవిగమా త్వర్వత స్తురగఖురసహాసు సు
జాతాసు భూమిషు, ఏకదా చంద్రాపీడచరణమూలోపవిష్టాం కాదం 20
బరీ ముపస్పృత్య మేఘనాదో వ్యజ్ఞాపయత్. — 'దేవి! దేవో యువరాజ
శ్చిరయ తీ త్యుత్తామ్యతా దేవేన తారాపీడేన దేవ్యా విలాసవత్సా
ఆర్యశుకనాసేన చ వార్తాహరాః ప్రహితాః, తే చ దేవ్యా ఏవ శోకశల్య
ఘటనాం పరిహరద్భి రస్తాభి ర్యథావృత్తం సర్వమాఖ్యాయ అస్తాభిరభి
హితాః, భవతాం తు హస్తేన దేవేన చంద్రాపీడేన కిం చి త్ప్రతిసం దేష్ట 25
వ్యం, నాపి దేవ్యా కాదంబర్యా, తదకృతవిలంబా గ త్వైనం వృత్తాంతమ
లలోకార్తిహారా యావనితలోహరయే దేవాయ తారాపీడాయ ఆవేద

1 ఫలభరా. 2 ప్రాసాదతలేషు. 3 కుసుమామోద. 4 వానరేషు. 5 చతయే,

య'తే త్యభిహితా శ్చ తేఽస్తా న్మన్యునిర్భరాః ప్రత్య ¹వోచన్.—
 'యథాభవద్భిః కథితం తత్తథా, తిష్ఠతు తావత్ క్రమాగతస్నేహోభక్తి
 రనువృత్తిర్వా, కార్యగౌరవకృతంకౌతూహలమేవదేవావలోకనం ప్రతి
 బలాత్కారయ త్యస్తాన్, యది భవతాం వార్తామాత్రకోపలభ్య ఏవా
 5 య మర్థః తతో యుజ్యత ఏవాస్తాకం భవద్భ్య స్సముపలభ్య ప్రతిగ
 మనం, అపి చ వయ మపి నేదృశా ఏవ కేఽప్యగుణా అపుణ్యకర్తాణోయే
 నపశ్యతి దేవమ్, అస్తాభి రపి చిరతరం దేవ చరణపరిచర్యయాపవిత్రితప
 వాత్తా, అస్తాక మపి సర్వదా దర్శనగోచరావస్థానేన ప్రసాదంకృతవా
 నేవ దేవః, కి మద్య జాతం యేన దేవస్య పాదారవిందవందనా ప్రసాదేన
 10 అసంవిభజ్య ²విసర్జ్యామహే, త ఏవ వయం పాదలగ్నా శ్చరణ రేణవః త,
 ద్విజ్ఞాప్య దేవీం దేవస్య యువరాజస్య పాదప్రణామే నాస్తాకం సఫల
 యతు భవా నాగమనశ్రమం, అన్యథా భూమి మేతావతీ మాగత్య
 సుభవే స త్య స్యప్రత్యక్షీ కృతశరీరాగతా స్సంతః కిం దేవేన తారా
 పీడేన వక్తవ్యా వయం?, కిం వాఽప్యస్తాభి ర్దేవో విజ్ఞాపనీయః,
 15 ఇతి ఆవేదితే దేవీ ప్రమాణ' మితి విజ్ఞాప్య తూష్ణిం స్థితవతి మే
 ఘనాదే తత్కాలసముత్ప్రేక్షి తా నాశ్వాస్య శ్వశురకులవైక్లబ్యాద్విలీ
 యమా నేవ శుచాఽంతస్సంచితం బాష్ప మాకులితతరళతారకాభ్యా
 మాపిబంతీ లోచనాభ్యా ముద్గద్గదికయాఽవగృహ్యమాణకంతీ కథం
 కథమపి చిరాత్కాదంబరీ ప్రత్యువాచ.—'స్థాన ఏవ హి తై రగమన
 20 మంగీకృత మనాలో క్యైవ దేవ మేన మేవ యాతా స్సంతః కిం ము
 చ్యంతాం?, త ఏవ అపి చాయ మేవంవిధో లోకాతీతో వృత్తాంతో
 యత్రావలోకనే నాపి న సంప్రత్యయః సముత్పద్యతే, కిం పున రనాలో
 కనే నాపి?, కైతవమాత్రోపదర్శితప్రేమ³ఫలా వల్లభతమడివితా వయ
 మపి యావ త్పశ్యామస్తు తావ దనవేక్షితప్రాణవృత్తయః స్నేహ
 25 సదాభివనీయా స్సద్భృత్యా న పశ్యం తీతి అఘటమాన మిదం, త దవి
 లంబితం ప్రవేశ్యతాం, పశ్యంతు దేవం, సఫలయంత్యాగమనపరిశ్ర
 మేణ సార్థం లోచనే తతో యాస్యం' తీతి, ఆజ్ఞానంతరం చ మేఘ
 నాదేన ప్రవేశితా దూరత ఏవ సమం బాష్పపాతేన పంచాంగాలిం

గితమహితలాం శ్చంద్రాపీడచరణారవిందవందన సద్భావనిహితోత్పత్త్య
నిభృతదృష్టిం స్తా ననన్యదృష్టి శ్చిర మవలోక్య కాదంబరీ స్వయ
మే వాలపత్.

‘భద్రముఖాః పరిత్యజ్యతా మయంకులక్రమాగతస్నేహసద్భావ
సులభ శ్శోకావేగః, య త్థిల్వనాలోచితావధిదుగ్ధఖావసాన మేవగ
దుగ్ధం తన్నరణభీరో ర్భవతు నామ శ్శోకావేగాయ, య త్పున సుఖో
దర్శం త త్పురస్థితయా సుఖప్రత్యాశ యై వాంతరితం నాపతతి
హృదయే, త దేష వృత్తాంత ఏవంవిధో యేన న కేవల మత్ర నిర
వకాశతా శ్శోకస్య ప్రత్యుత సుదూరవృత్తే ర్విస్తయ స్యా వ్యవసరః,
కిమత్ర పరిబోధనేన?, అన్యత్రాదృష్టపూర్వోమనుష్యేషు ప్రత్యక్షీకృతవ 10
చాయం వృత్తాంతః, భవద్భి రపి దృష్టో దృష్టం చ పురే వాఽవికృత
తనో ద్వేషస్య వదనం, సంభావనాపి యా జీవా ద్విదా న సంభవతి సాపి
సంభావి తైవ, త ద్దమ్యతా మధునా వారోత్సుకమతే ద్వేషస్య పాద
మూలమ్, నచాయం ప్రత్యక్షదృష్టోఽప్యపరతశరీరావినాశవృత్తాంతః
ప్రకాశనీయః, దృష్టోఽస్తాభి రచ్ఛోద సరసి తిష్ఠ త్యేత దేవావేద 15
నీయమ్, కిం కారణముపరతిః ఖిల్వవశ్యంభావినీ ప్రాణినాంన కథం చి
త్ప్రత్యయ ముత్పాదయతి, శరీరావినాశః పునః ప్రాణై ర్విదాకృతా
నాం దృశ్యమానోఽప్యశ్రద్ధేయ ఏవ, తస్యా వేదనేన సుదూరస్థిత మపి
గురుజనం మరణసంశయే నితీప్య వర్తమానే ప్రయోజన మేవ నాస్తి,
ప్రత్యాగతజీవితే జీవితేశ్వరే స్వయ మే వాయ మద్భుతభూతోఽర్థో 20
గురుజనే జనే వా ప్రకటిభవిష్యతి’ ఇత్యేవ మాదిష్టా స్తు తే వ్యజ్ఞాప
యన్—‘దేవి! కిం విజ్ఞాపయామో ద్వాభ్యా మేవాపరిజ్ఞాన మస్య వస్తు
న స్సంభవే దగమనేన వాఽస్తద్దీయేనాకథనేన వా, త దస్తాకం తు
హస్తా ద్ద్వయ మ ప్యేత న్నాస్తి, యువరాజవై శంపాయనయో ర్వా
ర్తయా వినా దుగ్ధం తిష్ఠతా దేవేన తారాపీడేన దేవ్యా విలాసవ 25
త్యాఽఽర్య శుకనానేన చ సంభాష్య ప్రేషితానాం అప్రోషితజీవితా
నామగమనం దూరతఏవ, గత్వాపి దయితతమతనయవార్తాశ్రవణాల

సస్య రాజ్ఞో దేవ్యా ఆర్యశుకనాసస్య చ దుగఖపుతాక్షీణి ముఖా
 న్యుద్వీక్ష్య నిర్వికారవదనానా మస్తాక మవస్థాన మశక్య మే
 వ, ఇతి విజ్ఞాపితా తైః ఏవ మేత' ది త్యుక్త్వా కాదంబరీ మేఘనాదమ
 వాదీత్. — 'మేఘనాద! వేద్మి సంస్తుతజన సై త దనుచిత మితి, తథాపి
 5 గురూణాం చేతఃపీడా మపేక్షమాణయా మయా ఏవమభిహితమ్, ఇతర
 దపి దుగఖ మతః కీదృశం భవతి? కిం పున రిదం మహీవజ్రపతనసదృశం,
 త దపి భవ త్వేభి స్స హాపరః కశ్చి చ్ఛ్రద్ధేయవాక్యః ప్రత్యక్షితసకల
 వృత్తాంతో వ్రజతు సంప్రత్యయాయ' ఇత్యేవమాదిష్ట స్తు మేఘనాదో
 వ్యజ్ఞాపయత్. — దేవి రాజలోకేతు కా కథా భృత్యవర్గేఽపి సకలఏ
 10 వాయం కందమూలఫలాశీ నిశ్చయం కృత్వా స్థితో యథాఽస్తాకం
 మథ్యా దేకే నాపి దేవపాదా వినా న ప్రతీపం గంతవ్యం, భృత్యా
 అపి త ఏవయే సంపత్తే ర్విపత్తే సవిశేషం నేవం తే, సమున్నమ్యమానా
 స్సుతరా మవనమంతి, ఆలప్యమానా న సమానాలాపా జాయంతే,
 స్తూయమానా, నోత్సిచ్యంతే, క్షిప్యమాణా నాపరాధం గృహ్లాంతి,
 15 ఉచ్యమానా నప్రతీపం భాషంతే, పృష్టాః ప్రియహితం విజ్ఞాపయంతి,
 అనాదిష్టాః కుర్వంతి, కృత్వా న జల్పంతి, పరాక్రమ్య న వికత్థంతే,
 కథ్యమానా అపి లజ్జా ముద్వహంతి, మహాహవే ష్వగ్రతో ధ్వజ
 భూతా లక్ష్మ్యంతే, దానకాలే పలాయమానాః పృష్ఠతో నిలీయంతే,
 నాపిన్నేహం బహుమన్యంతే, జీవితా త్పురో మరణ మభివాంఛంతి,
 20 గృహ దపి స్వామిపాదమూలే సుఖం తిష్ఠంతి, యేహం చ తృష్ణా
 చరణ పరిచర్యాయా మసంతోషో హృదయారాధనే వ్యసన మా
 ననావలోకనే వాచాలతా గుణగ్రహణే కార్పణ్య మపరిత్యాగేభర్తుః,
 యే చ విద్యమానేఽప్యాత్మని న స్వాధీనసకలేంద్రియవృత్తయః -
 పశ్యంతో వ్యంధా ఇవ - శృణ్వంతోఽపి బధిరా ఇవ - వాగ్మినోఽపి
 25 మూకా ఇవ - జానంతోఽపి జడా ఇవ - అనుపహతకరచరణా అపి కుణ
 య ఇవ - పంగవఇవ - క్లిబా ఇవ, అకించిత్కరాః స్వాత్మనాస్వామి
 చిత్తాదర్శే ప్రతిబింబవ ద్వర్తంతే, తత్సర్వ ఏ వాయ మేవం స్థితో
 భృత్యజనః, దేవస్య చ స్థానే దేవీ వర్తతే, త దాజ్ఞాపితం కృత మవధా

రయతు దేవీ' ఇత్యుక్త్వా మేఘునాద స్వరితకనామానం కుమార సేవక
మాహుచాయ తై స్సహ వ్యసజ్జయత్.

అథ సుబహుదివసాపగమే చ వార్తయా వినోత్తామ్యతీ చం
ద్రాపీడ నై వాగమనా యోపయాచితం కర్తు మవంతీ నగరీ దేవతా
నా మవన్తిమాతృణా మాయతనం నిర్గతా విలాసవతీ 'దేవి! దిష్ట్యా 5
వర్ధనే ప్రసన్నాస్తేఽవంతిమాతరః పరాగతా యువరాజ'వార్తేతి సహ
నైవ ససమ్భ్రమప్రథావితాత్ పరిజనా దుపశ్రుత్యానందబాష్పజల
లులితయా జలార్ద్రేందీవరదశస్త్ర జేవవిక్షేపదీర్ఘయా దృష్ట్యాఽర్చయం
తీవ చిరం దృష్ట్యా కకుభో మృగాంగ నేవ పరిభ్రష్టబాలపోతకా ఘా
తకృత్య ప్రాకృ తే వార్తా కేనేద మమృతం మే వాక్ ఛలా ద్వృష్టం 10
కస్యానుకంపాఽస్తి జనే జాతా కేన వా దృష్టః కియద్దూరేవ వర్తతే
కిం వానేన కథితం కుశలం మే వత్స న్యే'తి పృచ్ఛం త్యే వాద్రాక్షీత్
ఇత స్తతో యథాదర్శనం సంఘశః ప్రథావితేన నరపతిప్రతిబద్ధే నా
ప్రతిబద్ధేన చోజ్జయినీనివాసినా జనేనాయాతో యువరాజః కియ
ద్దూరే భవద్భిః పరిత్యక్తో దివసే మ్వేతేషు వా క్వ వర్తతే క్వ వా భవ 15
ద్భిర్గత్వా దృష్టః క్వ వాతికష్ట స్తే నాతివాహితో వాహనమాత్రసా
ధనేన ధారాధరాగమ స్తురగపృష్ఠగతస్య మన్యే వహత ఏ వాపక్రాం
తః త్వరితక ఏత ద్వేత్తి కి మనేన విదితే నాపి ఏత త్కథయ య దర్శ
మయం కృతః క్లేశో యువరాజేన స దృష్టో వై శంపాయనః ప్రత్యాసీ
తో వా మిళితో వా తస్య పత్ర లేఖాసహితో మేఘునాదః స దత్తః 20
క శ్చి దపి సందేశో వా దేవవర్ధనేన మే మిత్రమేవాసౌ అద్వారభ్య
రాభసికతయై వాత్తనా బలా ద్గతస్య బాలధర్మణో వత్సస్య బిభేమ్యే
వ వార్తాం ప్రప్టు మపి జీవత్యసౌ అస్య వాజీ యోయువరాజేన ప్రసా
దీకృతః ప్రసీదత సాదినాం ప్రథమస్య పృథువర్తనో మాతులస్య మే
కథయత వార్తాం ఉత్ప్రేక్షామహే మహా నశ్వవారై రపి అనుభూత 25
క్లేశః కుశలం మహాశ్వపతే రశ్వసేనస్య శ్వశురోఽసౌ వస్తాకం విస్త
యః కృతోఽస్సత్ప్రై యచ్ఛిన్నాక మపి భవతాం హస్తే న కిం చి

దపి ప్రహితమ్. ఆహితభర ఏవాసౌ యువరాజభవనే దృష్టో భవద్భి
 ర్నే బ్రాతా భరతనేన స్సపరిజనస్య సేనాపతే ర్భద్రం భద్రనేనస్య సే
 వావ్యసనీ సూను ర్నే కపాలవర్షా తత్రావలగతి బలాధిక్రత స్తస్య
 కా వార్తాఽవంతినేనస్య రోషిత స్తే నాసా న్నాసీరార్థం యువరాజో
 5 రాజకులేకః ప్రసాదవితో¹వర్తమానేమాన్యతే వాకేనవా కిం లబ్ధమే
 తావద్భి ర్ద్రివసై రాజీవనికా బహవః ఖల్వభినవసేవ కాః జాతాయుతా
 తావ త్సర్వ మే వాన్యత్ యేన దృష్ట స్స కథయతు సర్వసేనసూనో
 ర్విరసేనస్య వార్తాం పితర్యుపరతే ప్రథమ మే వాసౌ ప్రవిష్టో యా
 త్రాం మాత్రాస్య దుఃఖాంతరితప్రత్యగ్ర పతిమరణశోకాదశనక్తిమైవ
 10 పరిత్యక్తా న వేద్మ ఏవం కథం సా జీవ తీ త్యేతాని చాన్యానిచ ప్రతి
 పదం పృచ్ఛమానా న వ్యదత్తప్రతివచనా న్నాసాగ్రస్థితమన్యగర్భ
 దృష్టీనావిష్టాని వాధ్వశ్రమనిస్సహా నపి పదాకృష్టిసంభావితోద్యమా
 యాసితయా గత్యా గచ్ఛత ఇచ్చతిమలినతరపటచ్చరాచ్ఛాదితా నసం
 స్కారమలినకాయా ననేకధై వోద్బద్ధాధ్వధూళిపరుషమూర్ధజాన్
 15 ధ్వజా ని వాధ్వక్లేశ స్యాశ్రమా నివ శ్రమ స్యావాసా నివ ప్రవా
 సస్యపదన్యాసా నివ దౌర్జన్యస్య సందర్భా నివ సర్వదుఃఖానా మదూ
 రత స్త్వరితకసమేతాం స్తాన్ లేఖహారకాన్ ప్రాలోక్య చ తస్మి న్నేవ
 మాతృగృహజ్ఞే స్థిత్యా తేషా మాహ్వనా యాదిదేశ.

అనంతరం చాతర్కితాపతితద్ధర్మనో త్పాదితద్విగుణదుఃఖావే
 20 గాన్ ముషితా ని వోన్ముక్తాని వేంద్రియై ర్దారుమయా నివ శూన్యశ
 రీరాన్నిర్జీవితా ని వోపసర్పతః పురస్తా త్పతంతీ బాష్పంథా సాధ్వస
 స్ఫలితచరణాని కలి చి ద్గత్వా పదాని సగద్గదస్వర ముచ్చై చ రక్రతప్ర
 ణామా నే వావాదీత్. 'భద్రా! కథయతాశు వత్సస్య మేవార్తామ్,
 ఇదం త్వస్య తైవ కథమపి కరోతి మేహృదయం, 'ద్రియతే మే వతోన్
 25 దృష్టో వా భవద్భి'రి త్యేవం పృష్టాస్తుతే సహసాగతబాష్పవేగ మవని
 తలనివేళితో త్తమాంగాః ప్రణామాపదేశే నోత్సృజ్య కృచ్ఛాద్భివా

1 వర్ధమానో మాన్యతే. 2 యాతు. 3 శ్రయా. 4 అప్రత్యయమేవాశ్రయతే
 వతోన్.

భిముఖి మున్న మితవదనా వ్యజ్ఞాపయన్. 'దేవి! దృష్టోఽస్తాభి ర చోఽదసర
 స్తీరే యువరాజః, శేష మేషత్వరితకో నివేదయిష్యతి' ఇత్యేవమభిదధత
 ఏవ తా నుద్బాష్పముఖీ విలాసవతీ ప్రత్యువాచ 'కిం పరతర మయం
 తపస్వీనివేదయిష్యతి, దూరతః ప్రభృత్యనుద్ధతప్రహరేణై వోపసర్పణే
 న ప్రతిలేఖమాలికాశూన్యైః శిరోభి రావిషణ్ణదూనై రాననైః ప్ర
 యత్న సంరక్షితా శ్రుమోక్ష¹దుఃస్థితాభ్యాం లోచనాభ్యాం మన్యుభే
 దసమవధారణేన చ దృష్టే ర్య దావేదితవ్యం తద్భవద్భిరే వావే
 దితం, హా! వత్స! జగదేకచంద్ర! చంద్రాపీడ! చంద్రానన! చంద్రశీతలప్రకృ
 తే! చంద్రాభిరామగుణ! లోచనానందభూత! కిం భూతం తే యేన నాయా
 తోఽసి?, తాత! చంద్రాపీడ! పీడితా బ్రవీమి న కోపా దుపాలంభనం, న¹⁰
 యుక్త మేత త్తవ 'అంబ! న విలంబం మనా గపి కరో' మితి తథా మే
 పురః ప్రతిజ్ఞాయ త్తా మ ప్యన్యత్ర క్వా ప్యవస్థాతుం, వత్స గచ్ఛత
 ఏవ తే మయాఽస్య హతహృదయస్య శంక యేన జ్ఞాతం దుర్లభం
 మే వత్సస్య పున ర్దుఖావలోకన మితి, బలా ద్గతోఽసి, కిం కరోమి?, కో
 వాత్ర దోషో వత్సస్య, మందభాగ్యాయా మ మై వైతా న్యపుణ్యా¹⁵
 నాం విలసితాని, భవం త్యపుణ్యవత్తోఽపి లోకే న పున ర్తయా సదృ
 శీ పాపకారిణీ, యస్యా స్త్వ మేక ఏ వావచ్ఛిద్య క్వాపి నీతోఽసి,
 విప్రలభ్యా స్తి దగ్ధవేధనా, వత్స! దూరం గత స్యాపి తే ప్రపతామి పా
 దయోః, నివర్తన్వైః వారం, అంబేత్యా లపత స్తే వదన మాలోక
 యితు ముత్కంఠితం మే హృదయం, జాతదుర్లభక న జానా మ్యేవ²⁰
 మాజన్తనః శైశవం తే స్తృత్వా శోచామి, కి మాత్తాన మనుశో
 చామి?, ఉత యకావనాభోగహారిణీం న ర్తమానాం రూపశోభాం?, ఆహా
 స్వి దవప్తంభధీరా ముత్తే²¹ ష్యోత్సే²² ష్యోగామినీం ప్రభుతా' మి
 త్యేవం విలపంతీం మా మవలోక్య హృదయస్థితోఽపి మైవం కృథా
 శ్చేతసి పుత్ర! యథా వినాపి మయా జీవత్యేవ విలాసవతీ, తాత! త్వ²⁵
 యా వినా జీవంత్యా పితు రేవ తే కథం మయా వదనం దర్శితం?, న
 వేద్మి కి మితి ప్రియతయా తే కి మాకృతేః ప్రత్యయా దుత స్త్రీజన
 సహభువో మూఢభావా దే వే త్యద్యాఽపి న శ్రద్ధధాతి మే హృద

య మనిష్టం తే, యేన సహస్రథా స్ఫుటతి స్ఫుటీకర్తుం చ వార్తాం
తే త్వరితకా ద్భి తేవ నేచ్ఛామి పర మనాక ఙ్జై వాశ్ర వణీయ ము
పరతా స్తీతి తాత! కిం బ్రవీమి? తథాఽపి, కి మనేన స్నేహానుచితేన
లజ్జాక రేణ వైక్ల బ్యే నే త్యేషా స్థితాస్తి తే వత్స వచనా త్తూష్ణిం నరో
5 దిమీ త్యభిదధా నై వాసన్న సఖీజనానలంబితశరీరా మోహ మగాత్.

అక్షైకదా త్వనేకసహస్రసంఖ్యేన ప్రథావతా విలాసవతీపరిజనే
నావేదితే, తస్మి న్వృత్తాంతే, మందరాస్ఫాలనే, నే వోచ్ఛలితోమహాం
భోధి రుద్భాగ్రింతచేతాః, ససంభ్రమ ముత్థా యార్య శుక నాసద్వితీ
యో యామావస్థితాం ప్రజవినీం క రేణు కా మారుహ్యా రయా దాపిబ
10న్నివ పురో రాజమార్గం, కి మేత ది త్యుస్తుక్తనాదకలక లేన సర్వతః,
ప్రథావతా జనపదౌఘే నాకర్ష, ని వావర్జయ, నివ ఉద్వాస
య, నివ విపర్యాసయ, నివ పృష్ఠతః నగోపురాట్టాలకప్రాకారభవన
తోరణా ముజ్జయినీం నిర్జగామ నరపతిః ఉపేత్యచ అవంతిమాతృకా
గృహ మవతీర్య తిర్యగ్విషణ్ణోద్భాష్పవదనేన మలయజ జలై శ్చ సిం
15చతా కదలీదళై శ్చ వీజయతా జలార్ద్రైః పాణి పల్లవై స్సంవాహనం

కుర్వతా కథం కథ మపి చేతనాం ప్రతిపద్యమానాం, పరిజనే నార్థోస్తీ
లితలోచనయుగళా ముష్ణకాలకమలినీ, మివ విలాసవతీ మపశ్యత్.

దృష్ట్వా చ, సహసా ప్రవృత్తేన నేత్రాంభసా మూర్ఛావశేషాపనయనా
యే వాసించన్ సముపవిశ్య పార్శ్వే స్పర్శామృతవర్షిణా కరేణ లలా
20తే చక్షుషి కపాలయో రురసి బాహ్వో శ్చ స్పృశన్ శనై శ్చనై
ర్బాష్పగద్గద మవాదీత్. 'దేవి! యది సత్య మేవా న్యాదృశం, కి మపి
వత్సస్య! చంద్రాపీడస్య! తతో న జీవ్యత ఏవ, కి మర్థ మయ మాత్తా
వత్సస్య కృతే సకలలోకసాధారణే నామునా వైక్ల బ్యోపగమేన తుచ్ఛ
తాం నీయతే? ఇయంతి శుభా న్యుపాత్తాని కర్తాణి, కి మపరం, క్రియతే,
25నాతోఽధికస్య సుఖస్య భాజనం వయ మను పాత్తం హి హృదయస్య
తాడన మపి కుర్వద్భి ర్న లభ్యత ఏ వాత్తాత్తేచ్ఛయా విధి ర్నా
మాపరః కోఽప్య త్రాస్తే య త్తస్మై రోచతే, త త్కరోతి, నాఽసౌ
కస్య చి ద ప్యాయత్తః. ఏవం చ పరాధీనవృత్తౌ సర్వస్మిన్న, కిం వాస్తాభి

ర్నభం, వత్స స్యాతిదుర్లభో జన్తోత్సవః సంభావితః, అజ్కుగతస్య ముఖమవలోకితమ్, ఉత్తానశయ సోఽచ్యుంభ్య చరణా వృత్తమాంగే కృతౌ, జానుసంచారిణో రేణుధూసరశరీరకస్యాంకే ¹లగతః స్పర్శసుఖ మనుభూతమ్, అవ్యక్తమనోహారిణి ప్రథమజల్పితాని శ్రోత్రే కృతాని, విచేష్టమానస్య బాలచాటవో దృష్టాః, గృహీతవిద్యస్య గుణవత్తయా నిం ⁵దితం హృదయమ్, ఉపారూఢ యశావనస్యామానుషీ రూపశోభా శక్తిశ్చ ప్రత్యక్షీకృతా, అభిషిక్తస్య చ యశావరాజ్యే శిరస్సమాఘ్రాతం, దిగ్విజయాగతస్య ప్రణమతః పరిష్వక్తాన్యంగాని ఏతావదేవమనోరథశతవాంఛితస్య వస్తునోన సంపన్నం యద్వధూసమేతస్య నిజపదే ప్రతిష్ఠాంకృత్వా తపోవనే ²గంతవ్యం, సర్వాభివాంఛితప్రాప్తిస్తు మహతః పుణ్యరాశేః ¹ఫలమ్, అపర మపి కిం వృత్తం వత్సస్యేత్యేత ద ద్యాపి న పరిస్ఫుటం కేన చిదత్ర కథితమ్, ఏతావత్తు మయా వ్యక్త మేవ త త్పరిజనా త్కథయతః ³శ్రుతం, యథాఽస్తత్ప్రహితైర్లెఖహారకై స్సహ అపరో వత్సస్య మే బాలసేవకః త్వరితక ఆయాతః, స తు వేత్తి సర్వం వృత్తాంతం, సోఽపి త్వయా న పృష్ట ఏవేతి, తం తు తావత్ప్రచ్ఛామః, ¹⁵తతో జీవితమరణయో రన్యతరదంగీకరిష్యామ' ఇ త్యభివద త్యేవ రాజని పరిజనాంతరితం త్వరితం త్వరితక మాహూయ ప్రతిహార స్త్వరితకమారా న్దహీతలనివేశితోత్తమాంగ మాలోకయతు దేవ ఇతి దర్శితవాన్.

రాజా తు తథా త మాలోక్య చంద్రాపీడన్నేహా 'దేహ్యా ²⁰హి' త్యాహూయ హస్తేనోత్తమాంగే స్పృష్ట్వా దిష్టవాన్ 'భద్ర! కథయ కిం వృత్తం వత్సస్య వేగే నాగమనాయ మయా తన్వత్రా చా మాత్యేన చ లిఖితేఽపి స నాయాతః, అనాగమనకారణం వా న కిం చి ల్లిఖితవాన్' ఇతి స త్యేవ మాదిష్టో రాజ్ఞా గమనతః ప్రభృతి యథావృత్తం కథయితు మారేభే రాజా తు చంద్రాపీడహృదయ స్ఫుట ²⁵నవృత్తాంతం యావ దాకర్ణ్యాతుభితశోకార్ణవాక్రాంతివిహ్వలః ప్రసార్య కర మార్తస్వర స్త్వరితక మవాదీత్ 'భద్ర! విరమ, త్వయా కథితం సంప్రతి కథనీయం, త న్నయాఽపి శ్రుతం య చోఽగ్రతవ్యం, పూర్ణో

మే ప్రశ్నదోహదః, నివృత్తం శ్రవణకౌతుకం, కృతార్థీభూతా శ్రుతిః, ఆ
 నందితం హృదయం, సముత్పన్నా ప్రీతిః, సుఖం స్థితోఽస్తి, హః! వత్స!
 త్వ యైకాకినా స్ఫుటతో హృదయ స్యానుభూతా వేదనా, నిర్వ్యాధా
 త్వయా వైశంపాయన సోఽపరి ప్రీతిః, వయం దుగ్ధఖభాగినో నిస్త్రిం
 5 శాగి కర్తృచాండాళాః, యేషాం త వాపి హృదయస్ఫుటనే నిర్వికారమే
 వేదం, దేవి! వజ్రసారతోఽపి కఠినతర మావయో ర్హృదయం, య
 చ్చుక్రత్వా వ్యేవం న స్వయం స్ఫుటతి సహస్రథా, న చాపి మరణదుగ్ధఖ
 భీరవోఽమీ వత్స మనుగచ్ఛంతి స్వయం ప్రాణాః, త దుత్తిష్ఠ యావ
 దే వాతిదూరం న ప్రయా త్యేకాకీ వత్స స్తావ దేవానుగమనాయ ప్ర
 10 యతామహే, 'ఆః! శుకనాస! కి మద్యాపి తిష్ఠసి, ఆయం కాలః స్నే
 హస్య, మహాకాలాయతనసమీపే సమాదిశ' సుపరిచారికా చితా
 రచనాయ, ఉపనయత ఝటితి కాష్ఠాని కాష్ఠికాః, కిం తిష్ఠత ఏవ సం
 కుచితాః కంచుకినః, గత్వా నిష్క్రమయత హంతాశనప్రవేశోపకర
 ణాని, నిష్కారణరుదితేన కి మధునా? పురోధః పరిలంభా ద్విना ప్రవి
 15 శ్య దాప యాశేషం ద్విజేభ్యః కోశం, కస్య కృతేఽద్యాపి పాల్యతే,
 పాలనాదికం కరణీయ మే వాధునా క్షీణం క్షీణపుణ్యస్య మే, యాత
 యథాభూమిం భూమిపతయః, 'దృష్టాః స్థ, యథా చ నాద్యై వానా
 థతా దుగ్ధఖం జానంతి ప్రజా స్తథా కరిష్యథ, కథావశేషీభూతోమే
 వత్స, క మపరం సంవిధాపయామి, ఏవ మార్తం ప్రలపంతం చ తారా
 20 పీడ మచేతితాత్త పీడయా చ విలాసవత్సా విధృతశరీర మార్తం స్త్వరి
 తతో వ్యజ్ఞాపయత్. 'దేవ యథా త్వం హృదయే సంభావయసి న తథా
 స్ఫుటితేపి హృదయే ధ్రియతే శరీరేణ యువరాజః, శాపదోషాద్వై
 శంపాయనస్య చ యథా జన్త తథా నిరవశేషం శృణోతు తావ
 ద్దేవః' ఇతి.

25 తారాపీడ స్తు త దద్భుత మాకర్ణ్య కౌతుకాంతరితశోకా
 వేగో విగతనిమేషేణ చతుషావిష్ట ఇవ దత్తావధాన స్తేన కథ్యమానం
 యథాదృష్టం యథాశ్రుతం యథానుభూతం చ నిరవశేషం తత్సర్వ
 మశ్రేషీత్. శ్రుత్వా చ త మనేకచిహ్నోత్పాదితప్రత్యయ మశ్ర

1 సకోశం. 2 నవది. 3 ఉపరోధపరిలంభాత్. 4 ఉత్సృష్టాః. 5 సంవిధాయయామి.

ద్వేయం చ నిరతిశయశోకకారకం చ విస్తయాస్పదభూతం చ దుశ్శ్రవం
చ కౌతుకకరం చ యువరాజవైశంపాయనయో ర్వృత్తాన్తమీష దివ
నివర్తితాననోవిమరస్తిమితతారకాం దృశం నిర్విశేషావస్థే శుకనాసము
ఖే న్యపాతయత్ . సుహృదస్తు స్వయం దుగళితా అపి విస్తృత్యాత్మ
దుగళిం సుహృద్దుగళాపనోదా యైవ వర్తంతే యత శుకనాసస్తదవ
స్థోఽపి స్వస్థవ దవనిపతి మువాచ

‘దేవ! చిత్రేఽస్మిన్ సంసారే చరత్సు సుఖదుగళిమోహమయేషు
దేవతిర్యగ్యోనిమానుషేషు త్రిగుణాత్తనః ప్రధానస్య పరిణామా త్వర
మాణ్వాదే ర్భ్రష్టాండపర్యంత సోమ్యత్పత్తిస్థితిప్రళయకారణస్యేచ్ఛయా
వాధర్తాధర్త సాధనానా మిష్టానిష్టకర్తృఫల సంబంధకారిణాం కర్తృణాం | 1)
వా శుభాశుభానాం విపాకా త్వభావా ద్వా¹శ్రయ మే వానేకప్ర
కార ముత్పద్యమానస్య తిష్ఠతో వివశ్యతో వానియతన్మత్తే స్థావరజం
గమస్య న కదా చి దవస్థా సా యా న సంభవతి, త²త్కిం కృతోఽ
యం దేవ స్యాత్త్ర వస్తుని విమర్శః, యది ముక్తే ర్విచారా త్కియం
త్యత్ర యుక్తిరహితాని ఆగమప్రామాణ్యా దే వాభ్యుపగతాని అవిసం | 5
వాదీని దృశ్యంతే, ముద్రాబద్ధా ధ్యానా ద్వా విషమప్రసుప్త సోమ్యత్థా
పనే కీదృశీ యుక్తిః, అయస్కాంతస్య చాయస స్సమాకర్షణే భ్రమణే
వా, మంత్రాణాం వా వైదికానా మవైదికానాం వా³నేకప్రకారేషు
కర్తృసుసిద్ధౌవా, నానావిధసంయోగ ద్రవ్యాణాం వా మరణోమదమాం
ద్యోత్వాదనాపహరణవశీకరణాదిషు శక్తే స్సముత్పాదనాత్, అన్యే⁴20
షాంచ బహుతరాణా మేవంవిధానాంచ తత్ర తత్ర సర్వస్థిన్నే వాగ
మాః ప్రమామ్, ఆగమేషుచ సర్వేష్యేవ పురాణేషు రామాయణమహా
భారతాదిషు సం త్యనేకప్రకారా శ్శాపవార్తాః, తద్యథా—మహేంద్ర
వదవర్తి⁵నో నహుషస్య రాజర్షేరగస్త్యశాపదోషా దజగర, తాసాదా
సస్యచ వసిష్ఠసుతశాపా న్తానుషాదత్వమ్, అసురగురుశాపా చ్చయయా⁶25
తే స్తారుణ్య ఏవ జరసా భంగః, త్రిశంకోశ్చ⁷గురుపుత్రశాపాచ్ఛండా
భావః, శ్రూయతే చ స్వర్గవాసీ మహాభిషో నామ రాజాన్చి⁸ లోకే,

1 న్యయం. 2 కృతోఽయం. 3 మదనాద్యుత్పాదన. 4 వికృతాపాత్. 5 వర్తి.

శంతనుపత్ని త్వ ముపగతాయాం గంగాయాం శాపదోషా దష్టానా
మపి వసూనా¹ ముత్పత్తిః, తిష్ఠతు తావ దన్యత్, అయ మాదిదేవో
భగవా నజ స్సవవ జమదగ్నే రాత్నజతా ముపగతః, శ్రూయతే చ
పున శ్చతుర్థా² త్తానం విభజ్య రాజ్ఞరే ర్దశరథస్య త తైవ చ పున
5 ర్షధురాయాం వసుదేవస్య, త న్ననుష్యేషు దేవతానా ముత్పత్తి ర్నై
వాసంభావితా, న చ పూర్వమనుష్యేభ్యో గుణైః పరిహీయతే దేవః,
స చైవం భగవతః కమలనాభా దతిరిచ్యతే చంద్రమాః, కి మత్ర సు
భావనీయమ్!, అపి చ గర్భారంభసంభవే దేవేన దేవ్యా వదనే విశం
శ్చంద్రమా ఏవ దృష్టః, తథా మమాపి స్వప్నే పుండరీక సైవ
10 దర్శన ముపజాతం, తదుత్పత్తిం ప్రతి తయో రాన్ స్వేవ సందేహః,
వినష్టయో శ్శరీర స్యావినాశః కథం కథం వా పునర్జీవితప్రలంభ ఇ
త్య త్రాఖిలలోక ప్రఖ్యాతప్రభావ మన్యత మేవ కారణ మావేదితం,
త చ్చంద్రమసి వర్తతే ఇ త్యేషా వ్య స్వేవ వార్తా, తత్సత్య మిత్థ
మే వావగచ్ఛతు దేవః, అన్య చ్చేద్యశాకారకాంతే రఖిలలోకాహ్లాద
15 కారణో³ న్యత్ర సంభవ ఏవతస్య నాస్తి, తత్కల్యాణైర చిరాచ్ఛాపా
వపానే నిర్వర్తితగంధర్వసుతో ద్వాహమంగళస్య గళన్నయనపయసో
వధ్వాసహ పాదయోః పతతః పుత్రత్వ ముపగతస్య చంద్రాపీడనామాం
తరితస్య లోకపాల సైవ చంద్రమసో దర్శనేన జన్తకృత మేవ
సంతాపం పరిత్యక్యతి దేవః, త త్తయో రయం శాపః అస్థాకం పున
20 ర్వర ఏవ, త దస్మిన్ వస్తుని మనాగపి న దేవేన దేవ్యా వా శోకః
కార్యః, మంగళా న్యభిధ్యాయంతామ్, అభిమతదేవతారాధనేన ధనా
తిసర్జనేన చాన్యజన్తోపార్జితం కుశల మభిబధ్యతామ్, అకుశల వపు
పార్జిత మతికష్టతమేన ఉపవాసాదియమనియమకష్టవ్రతోప వాసాదినా
తపగపరిక్లేశేన క్షయ ముపనీయతామ్, అపర మపి య ద్య దవగతం
25 శ్రేయస్కరం శ్రూయతే జ్ఞాయతే వా త త్త ద ద్యై వారభ్య క్రియ
తాం కార్యతాం చ కర్త్త, కర్తతాం ఖలు వైదికానాం అవైదికానాం
పాఅసాధ్యం నామ కిం చి దపి నాస్తి, ఉత్పత్తి రపి తయోః కృచ్ఛ్చలభ
యోరీదృశేనైవ ప్రకారేణోపజాతా.'

1 మనుష్యేషాత్పత్తిః. 2 త్వర్వమేతదిత్య. 3 ధార్యంతాం.

ఇ త్యుక్తవతి శుకనాసే సశోక ఏవ రాజా ప్రత్యవాదీత్. —
 'సర్వ మేవ మే తద్యథాఽర్యేణాభిహితం కోఽన్యో బుధ్యతే? కేనవా
 పరేణ వయం పరిబోధనీయాః? కస్య వా పరస్య అస్తాభి ర్వచనం కరణీ
 యం? కిం తు త ద్వత్సస్య మే వైశంపాయనదుఃఖాత్ స్ఫుటనం హృ
 దయస్య అగ్రతో దృష్టిలగ్నం సర్వ మే వాన్య ¹దంతరపతితం తదేవ ²
 పశ్యామి, త దేవ శృణోమి, త దేవోత్ప్రేక్షే, త దేవ మప్రత్యక్షీతేవత్స
 స్య వదనే సంస్తంభ మేవాత్తనో న శక్నోమిక ర్తుమ్, యత్ర చ మ మా
 ప్యయ మీదృశః ప్రకార స్తత్ర దేవ్యాః పరిబోధనం దూరాపేత
 మేవ, త ద్దమనా దృతేన్యఉపాయ ఏవ నా స్తి జీవితసుధారణాయ, ఇ
 త్యేవ మవధారయ త్వార్యః' ఇత్యుక్తవతి తారాపీడే చిరా త్తనయపీ ¹⁰
 డయా పత్యుః పురః పరిత్యజ్య లజ్జాం విలాసవతీ కృతాంజలి రుచ్చై
 ర్జగాద. 'ఆర్యపుత్ర! య ద్యేవం తథాఽపి కి మపరం విలంబితే న, నిర్గ
 తా ఏవ వయం, దీయతాం ప్రమాణమ్, ఉత్తామ్యతి మే హృదయం
 వత్సస్య దర్శనాయ, య దపి దుగ్ధాపనోదనార్థం ²స్ఫుటిత మ స్యాశం
 సితహృదయస్యాసీత్, త దపి సంప్రతి దర్శనాకాంక్షయా న రోచత ¹⁵
 ఏవ, జానామి వరం దీర్ఘకాల మపి దుఃఖా న్యనుభవంతీ సకృదపి
 వత్సస్య దర్శనాయ జీవితాస్తి, న పున రసహ్యదుగ్ధాభోపశాంతయే సంప్ర
 త్యేవ మృతా స్తీతి, త దస్య ³దురాశానిబంధనస్య సర్వాత్యయనివా
 రణోపాయస్య వత్సాననావలోక ⁴నోస్తుభస్య గమన మపి హృదయస్య
 తావ ద్విनోదతాం వ్రజతు.' ఇతి వదంతీ మేవ విలాసవతీ ⁵మాగ ²⁰
 త్యాన్యతమః శుకనాస స్యాప్తతమః పరిణతవయాః షట్కర్తృవాన్
 సముపసృత్య స్వస్తీ త్యుక్త్వా వ్యజ్ఞాపయత్. — 'దేవి సర్వ త్రైవాపరి
 స్ఫుటే నామునా వార్తాకలకలే నాకులీక్రియమాణహృదయా మనో
 రమా స్వయ మే వాగతా, రాజ్ఞో లజ్జమానా నోపగతా స్థానమిదం,
 త దేషా మాతృగృహస్య పృష్ఠత స్తిష్ఠతి, పృచ్ఛతి చ దేవీం' కిమేభిః ²⁵
 కథితం? జీవతి మే వత్సో వైశంపాయనః, స్వస్థశరీరో వా? ధౌకితేవాపు
 న ర్యువరాజస్య? కావార్తా? క్వవా వ ర్తతే? తా నాగమిష్యతో వా? కి

1 దంతరయతితం. 2 స్ఫుటన మంగీకృతమాసీత్. 3 పునరాశా. 4 నోస్తుకస్య.
 5 మాసాద్య.

యద్భి ర్ద్వినై రితి' రాజా తు తదుపరతివార్తాయా అపి కష్టతమ
నూకర్ణ్య దీర్ఘ ఇవ శుచా శతగుణీభూతశోకోత్ ప్లు¹తాక్షీం విలాస
వతీ మవాదీత్. 'దేవి! నశ్రుతం వత్సయోః కృతే కిం చి దపి ప్రియస
ఖ్యాతే, అన్యత శ్చ శ్రుత్వా కదా చి జ్ఞేవితేనై వవియుజ్యతే, త దుత్తిష్ఠ
5 స్వయ మేవ ధైర్య మాలంబ్య సర్వవృత్తాంతానుకథ నేన సం స్తమ్భయ
ప్రియసఖీ²తయా ప్యార్థ్య శుకనానేన సహ యాతవ్య మే' వేత్సుత్యా
ప్య సపరిజనాం విలాసవతీం వ్యసర్జయత్. ఆత్మనా³పి శుకనానేన సహ
గమనసంవిధాన మకరోత్.

అథ తథా ప్రస్థితే రాజని రాజానురాగా చ్చంద్రాపీడన్నే హేన
10 చాశ్చర్యదర్శనకుతూహలా చ్చ ప్రథమగతపితృపుత్ర బ్రాతృమిత్ర
స్వజనదర్శనాయ చ గృహరక్షకవర్జ ముజ్జయిన్యాః సర్వ ఏవ లోకోగం
తు ముదచలత్. రాజా తు శీఘ్రగమనవిఘాతహేతు⁴ సర్వా నేవ
నివర్త్య ప్రలఘుపరికరః పిబన్నివ పంథాన మేకదివసే నైవ పరాప
తితు మీహమానః స్తోకత ఏ వాధ్వనః ప్రభృ త్యుత్తామ్యతా హృద
15 యేన కియ త్యధ్వ న్య ద్యాపి వర్తామహే కతిపయై ర్ద్వినైః పరాపతా
మ ఇతి చ ముహు ర్దుహు స్తురంగమారోపితం త్వరితక మాహూయ
పృచ్ఛన్ అవిచ్ఛినై శ్చ ప్రయాణకై ర్వహ న్నాతిబహుభి రేవ దివ
నై రాససాదాచ్ఛోదమ్. ఆసాద్య చ వికల్పశతఙ్గా⁵లాధిరోహణదుః
స్థితే నాం తరాత్తనా దూరస్థిత ఏవ ప్రథమ మా ప్తతమా నశ్వవారా⁶
20 వార్తాన్వేషణాయ త్వరితకేన సహ ప్రహితవా⁷.

అథ తైః స హాగచ్ఛంత ముష్టి తాత్త సంస్కారమిలినీకృతశ
రీర 'మవనితల మివ ప్ర వేష్టు మీహమాన మహామహామికయా పర
స్పరావరణే నై వా⁸త్త వదనదర్శన మభిరక్షంత మక్షత మపి హతమివ
సపరిచ్ఛద మపి ముషిత మివ జీవంత మపి మృత మివ ససమ్భ్రమకృతా
25 గమన మపి ప్రతీప మాకృష్యమాణచరణ మివ అంగై రేవ సహ గళి
తోత్సాహం బాష్పేణేవ సహ ముక్తాత్మానం వైక్లబ్యే నైవ స హో
పసర్పంతం మేఘనాదపురస్సరం సకల మేవ చంద్రాపీడచరణతలనిబద్ధ

1 తాంగీం. 2 తదా యదార్థ. 3 మలినకృశరీరం. 4 అవనితలనివేతితో క్తమాం
గమ ద్వాచ్ఛదీనతరదృష్టిం జీవితలజ్ఞయా రసాతలమివ. 5 అక్షదర్శన.

జీవితం రాజపుత్రలోక మాలోక్య ఉల్లసితతనయశోకోర్చి వేగాక్రాంతోఽపి ఉచ్ఛ్వసిత ఇవ దృఢీభూతచంద్రాపీడదేహావినాశప్రత్యయే నాంతరాత్తనానివృత్య సావరణపర్యాణవర్తినీం విలాసవతీమవాదీత్.-
'దేవి! దిష్ట్యా వర్ధనే, ద్రియతే సత్య మేవ శరీరేణ వత్సః, యేన సకల ఏవాయం తచ్ఛరణకమలానుజీవీ రాజపుత్రలోక స్తత్పాదమూలాదా ప గతః' ఇతి సా తు తదాకర్ణ్య కిం చి దాత్మపాణి నై వోత్సారితావరణసిచయాంచలా నిశ్చలయా దృష్ట్యా చిర మివ విలోక్య తనయనిర్విశేషం రాజపుత్రలోక మవిచ్ఛిన్నాశ్రుధారాపి ధైర్య ముత్సృజ్యోచ్చైరారటితవతీ హా! వత్స! కథం సహ పాంసుక్రీడిత నైతావతో రాజపుత్రలోకస్య మధ్యే త్వ మే వైకో నదృశ్యసే' ఇతి. తథారటంతీం¹⁰ తు తాం దూరత ఏవ సమాశ్వాస్య రాజా సమం సర్వ లోకే నా వనితలనివేశితోత్తమాంగం మేఘనాద మితో ఢాకస్వే¹త్యాది శ్వాప్రాక్షీత్.'మేఘనాద! కథయ కో వృత్తాంతో వర్తతే మే వత్స న్యే'తి. సతు వ్యజ్ఞాపయత్—'దేవ! చేతనావిరహాత్ చేష్టామాత్రక మే వాపగతం శరీరే పున ర్జాయతే, దివసేఽభ్యధికా కాంతి స్సముపజాయత'ఇతి.¹⁵ రాజా తు త చ్ఛ్రిత్వా జీవిత ప్రతిలంభే సముపజాతప్రత్యాశః శ్రుతం దేవ్యా మేఘనాదస్య వచనం తదేహి చిరా త్పునః కృతార్థయామోదర్శనే నాత్మానం పశ్యామో వత్సస్య వదన మి త్యభిదధాన ఏ వాభివర్ధితగతివిశేషయా కరేణ్వా మహాశ్వేతాశ్రమ మగమత్.

అథ సహసైవ చంద్రాపీడగురుజనాగమన మాకర్ణ్య పునః²⁰ ప్రకీర్ణ తారముక్తాను కారినయనజలబిందుసందోహం 'హా ! హతాస్తి! మందపుణ్యా దుఃఖైకభాగినీ న జానామ్యేవ విస్తృతమరణా కియద్యావదహ మనేనానేక ప్రకారఖలీకారదానైకపండితేన దగ్ధవేధసా పరం దగ్ధవ్యే' త్యభిదధానా ఏవ ధావిత్యా హ్రియా మహాశ్వేతా గృహభ్యంతర మవిశత్. చిత్రరథతనయాపి సత్వరోపసృతసఖి కదంబకావలం²⁵ బితశరీరా తూష్ణీ మేవ మోహాంధకారమ్. తదవస్థయా శ్చ తయో శ్శుకనాసావలంబితశరీరో రాజా వివేశ ఆశ్రమపదం, తదను చ మనోరమానులంబితశరీరా పురః ప్రధావితోత్పల్లతాయతతరదృష్టిః క్వ

వత్స ఇతి ¹నదంతీ విలాసవతీ. ప్రవిశ్య చ సహజయా కాంత్యా
 అవిరహిత ముపరతసర్వప్రయత్నం ²ప్రస్తరమయ మివ తం పుత్ర
³వత్సలః పుత్ర మాలోక్య యావ న్న పరాపతత్యేవ తారా
 పీడ స్తావద్విలాసవతీ విధారయంతీం మనోరమా మప్యక్షిప్య
 5 దూరత ఏవ ప్రసారితబాహులతాద్వయా రయోన్ముక్తజర్జరాభి
 ర్నయనజలధారాభిః ప్రస్తవేణ సింహంతీ మహితలం హి జాతదు
 ర్గభ కచిరా ద్దృష్టోఽసి దేహి మే ప్రతివచన మాలోకయ సకృదపి
 మా మనుచితం తాత! త వైత దవస్థాన ముత్థాయాంఠోపగమనే
 న మే సుపాదయ తనయోచితం న్నేహం ⁴అవకర్ణితపూర్వం బాల్యేఽపి
 10 త్వయా మద్యచన మద్య కి మేవం ప్రలపంత్యా అపి శృణోషి జాత
 కేన రోషితోఽసి ఏషా తోషయామి వత్స పాదయో ర్నిపత్య పుత్ర
 చంద్రాపీడ ప్రణమ తావ త్ప్రేతుద్గమ్య త్వత్స్నేహః దేవ అతి దూర
 మాగత స్యాపి పితుః పాదా క్వ సా గతా తే గురుజనభక్తిః క్వ తే
 గుణాః క్వ స స్నేహాః క్వ సా ధర్మజ్ఞతా క్వ తత్పితృపక్షపాతిత్వం క్వ
 15 సా బంధుప్రీతిః క్వ సా పరిజనవత్సలతా కథ మభ్యాగైర్నే సర్వ మేక
 పద ఏ వోత్సృజ్యైవ మాదాసీన్య మవలం బ్యావస్థితోఽసి. అథ వా
 యథాత్మసుఖం తథా తిష్ఠ వయ మనుదాసీనహృదయా స్త్వ యాతి
 కృతార్తప్రలాపా సముపసృత్య పున గ్ధాఢగాఢ మాలింగ్యాంగాని
 శిర స్సమామ్రాయ కపోలా చుంబయిత్వా చంద్రాపీడస్య చరణా
 20 పుత్తమాంగే కృత్వా ముక్తకంఠ మరోదీత్. తత స్తథా రుదంతీం
 తు తా మంతరితనిజపీడ స్తారాపీడ శ్చంద్రాపీడ మపి అపరిష్వ జ్యైవ
 సర్వ ప్రజాపీడాపహరణక్షమాభ్యాం దోర్భ్యా మవలంబ్యాబ్రవీత్.
 'దేవి ! య ద్య ప్యావయో సుకృతై రపత్యతా ముపగత స్తథాపి
 దేవతామూర్తి రయ మశోచనీయః త దున్ముచ్యతా మయ మిదాసీం
 25 మనుష్యలోకోచితః పరశోచితవ్య వృత్తాంతః అస్మిన్ శోకే కృతే కిం
 చి దపి న భవతి కేవలం గళ ఏవ స్ఫుటతి రటతో న హృదయం నిర
 ధకం ప్రలపిత మేవ నిర్యాతి పరం వదనా న్న జీవితం నిరాసంగంనయన
 జల మేవ పతతి న శరీరమ్ అపి చ వత్స స్యాదర్శనమాత్ర మే వా

వయోః పీడాకరం, త చ్చైవ మాలోక్యమానే ముఖేఽస్య దూరా
పేతమ్, అపర మస్యా మవస్థాయా మావాభ్యాం ద్వాభ్యా మపి తావ
త్పర మవష్టంభం కృత్వా మనోరమా శుకనాస శ్చ సంధారణీయా
యయో ర్లోకాంతరితో వై శంపాయనః, తిష్ఠతాం తావ దేతా వపి,
యస్యాః ప్రభావాత్పునరనుభవనీయోఽస్య జీవితప్రతిలంభాభ్యుదయ ౮
మహోత్సవ స్సేయం గంధర్వరాజతనయా వధూస్తే ౭స్తదాగమనశో
కోర్చి సంక్రాంతిమూఢా సనామగ్రహణ మున్ముక్తాక్రందాభిః ప్రియ
సఖీభి ర్గృహ్యమాణా ౭వ్యద్యాపి సంజ్ఞాం న లభతే, త దేనాం తావ
దంకే కృత్వా ఉత్థాప్య చేతనాం లంభయ, తతో యథేచ్ఛం రో
దిష్యతి.'

10

1 విలాసవతీ తు త చ్చుత్వా ససంభ్రమోన్ముక్తచంద్రావీడచర
ణా 'త త్క్వ సా మే జీవితప్రతిలంభ హేతు ర్వత్సస్య వధూ రితి ధావ
మానా చోపసృత్య తదవస్థాం తు తా ముత్థా ప్యాంకే కృత్వా మూ
ర్ఛానిమీలనాహితద్విగుణతరనయనశోభం వదన మాలోక్యనవర
తనయనసలిలస్నానార్ద్ర మిందుశకలశీతలం స్వకపోలం కి పోలయో ర్గ15
లాటే లోచనయో శ్చ నివేశయంతీ చంద్రావీడస్పర్శశీతలేన చ పాణి
నా హృదయం స్పృశంతీ సమాశ్వాసిహి మే మాత స్త్వయా వి నా
ద్యైవ ప్రభృతి కేన సంధారితం వత్సస్య మే చంద్రావీడస్య శరీరం మాత
స్త్వ మమృతమయీ జాతాసి యేన వత్సస్య పున ర్నదన మాలోకిత'
మి త్యవాదీత్. కాదంబరీ తు తేన చంద్రావీడనామగ్రహణేన తేన చ20
నిర్విశేషవృత్తినా విలాసవతీశరీరస్పర్శేన లబ్ధసంజ్ఞా లజ్జావనప్రముఖీ
ప్రతిపత్తిమూఢా మదలేఖయా౭ంకా దవతార్య పరవత్సేవ యథా
క్రమ మకార్యత వందనాం గురూణామ్. ఆయుష్షతి! దీర్ఘకాల మవిధ
వా భవేతి కృతాశీర్వాదా శనై రుత్థాప్యమానా౭తినికటే విలాస
వత్యాః పృష్ఠతః సముపవేశ్యాధార్యత. అథ ప్రత్యాపన్న చేతనాయాం25
చిత్రరథతనయాయాం చంద్రావీడ మే వోజ్జీవితం మన్యమానో రాజా

1 ఇత్యభిహితా రాజ్ఞా విలాసవతీ క్వ సా మే వత్సస్య జీవితనిబంధనవధూః తరి
భిదధత్యేవ ససంభ్రమ ముపసృత్య అప్రతిపన్నసంజ్ఞామే వాంకే నాదాయ కాదంబరీం
కరేణ మూర్ఛానిమీలనాహిత.

చిర మి వాస్య గాఢ మంగ మాలింగం శ్చుంబం శ్చ పశ్యం శ్చ స్పృ
 శం శ్చ స్థిత్యా మద లేఖా మాహూయాదిదేశ. — 'దర్శనసుఖమాత్రక
 మస్తాకంవిధీయమానం, త చ్చాస్తాభి రాసాదితం, త ద్యాదృశేనై వోప
 చారే ణైతావతో దివసా నువచరితవతీ వధూ ర్వత్సస్య శరీరం స ఏ
 5 వోపచారో నాస్తదుపరోధా ల్లజ్జయా వా మనాగపి పరిహరణీయః,
 వయం నిష్ప్రయోజనా ద్రష్టార ఏవ కేవలం, కి మస్తాభి రత్ర స్థితై
 ర్గతై ర్వాః, యస్యాః కరస్య సంగే నాప్యాయిత మేత దవినాశి శరీరం
 నైవ వధూః పార్శ్వేఽస్య తిష్ఠతు' ఇ త్యా దిశ్య నిర్జగామ నిర్గత్య
 చోపకల్పితం నిజవాస మగ తై వైవ తపస్వివాసోచితేఽన్యతమస్తి న్నా
 10 సన్న ఏ వాశ్రమస్య శుచిశిలాతలసనాథే తరులతామణ్డవే సముపవిశ్య
 నిర్విశేషదుఃఖం సకల మేవ రాజచక్ర మాహూయ సబహుమాన
 మవాదీత్ — 'భవద్భి రవగంతవ్యం యథాఽద్య శోకావేశా దేత
 దహ మంగీకరోమి, పూర్వచింతిత ఏవాయ మర్థో యథా వధూసమే
 తస్య చంద్రాపీడస్య వదన మాలోక్య సంక్రామితనిజభరేణ మయా
 15 క్వాపి గత్వాఽశ్రమపదే పశ్చిమం వయః క్షపితవ్య మితి, స చాయం
 మేభగవతా కృతాంతేన పురాకృతైః కర్తృభి ర్వా విరూపై రేవం సము
 ప నమితః, కి మపరం క్రియతే? అతిక్రమణీయా నియతిః, అప్రాపణీయం
 నానుభూత మాత్మ చేష్టాకృతం వత్సస్య 2 ముఖం, ప్రజాపరిపాలనఫలం
 బలం పున ర్భవద్భుజేష్వేవ అవక్షతేష్వవిహత మస్త్యేవ, అన్య
 20 థాఽపి హి చేష్టమానే ష్వస్తాసు సర్వ మే వావస్థితం, త దిచ్ఛామి
 చిరకాంక్షితం మనోరథం పూరయితుం, ధన్యా శ్చ జరాపీతసారతనవ
 స్తనయే భ్రాతరి వాత్సభర మాసజ్య లఘుశరీరాః పరలోకగమనం
 సాధయంతి, తచ్చ బలా ద్గళే పాద మాధాయ యదా తదాఽనిచ్ఛతో
 ప్యాచ్ఛిద్యత ఏవ కృతాంతేన, త ద్యది పాత్రే క్వాపి స్థాపయిత్వా
 25 నిజపదం జరాపరిభుక్త శేషేణ నిష్ప్రయోజనస్థితినా సర్వసుఖబాహ్యేన
 మాంసపిండేన శరీరకేణ పరలోకసుఖాన్యపార్జ్వంతే లాభ ఏవా
 యం, తస్య నస్తునః కృతే భవంతో మయా ప్రార్థనీయాః' ఇత్యు
 క్త్వా సన్నిహితా న్యపి పరిత్యజ్యో చితాన్యపభోగసుఖా న్యను

చితా న్యంగీకృత్య చ వన్యాని త పోవనదుగఖాని స్థితః. తథా హి:—
 హర్త్యబుద్ధిం వృక్షమూలేషు, అంతగపురస్త్రీప్రీతిం లతాసు, సంస్తుతజన
 స్నేహం హరిణకేషు, నివసనరుచిం చీరవల్కులేషు, కుంతలరచనాభి
 యోగం జటాసు, ఆహారసౌహార్దం కందమూలఫలేషు, శస్త్రధారణవ్య
 సన మక్షసూత్రే, ప్రజా ప్రతిపాలనశక్తిం సమిత్కుశకుసుమేషు, నర్తా
 లాపం ధర్మసంకథాసు, సమరరస ముపశమే, జయేచ్ఛాం పరత్ర,
 శోశస్పృహం తపసి, ఆజ్ఞాం మానే, సర్వోపభోగరాగం చ వైరాగ్యే,
 తరుషు తనయస్నేహం, సంక్రమయ్య తథా తపస్విజనోచితాః క్రియాః
 కుర్వన్ గంధర్వలోకోచితా నహ రహ రుపచారాన్ కాదంబర్యా
 కథ మపి సముత్సృష్టలజ్జయా మహాశ్వేతయా చ క్రియమాణా నని¹⁰
 చ్చు న్నవిచ్ఛేదాత్సాయం స్రాత శ్చానుభూతచంద్రాపీడదర్శనసుఖో
 దుగఖాన్య విగణయన్ నరపతి స్సపరివార స్సమం దేవ్యా శుకనాసేన
 చ తత్రైవాతిష్ఠత్.

ఏవం చ కథయిత్వా జాబాలి ర్జ్వరాభిభవవిచ్ఛాయం స్థితం
 కృత్వా హరీతప్రముఖాన్ సర్వా నేవ తాన్ శ్రావణా నవాదీత్—¹⁵
 'దృష్ట మాయుష్షద్భి రిద మంతగకరణాపహరిణః కథారస స్యా త్కేవ
 సామర్థ్యం, య త్కథయితుం ప్రవృత్తోఽస్తి త త్పరిత్య జ్యైవ కథా
 రసా త్కథయ న్నతిదూర మతి క్రాంతోఽస్తి, త దయం సకామో
 పహతచేతా స్వయంకృతాదేవావినయా ద్ధివ్యలోకతః పరిభ్రశ్య
 మర్త్యలోకే వైశంపాయననామా శుకనాసతనయః ఉత్పన్నః, స²⁰
 ఏష పునః స్వయంకృతేనావినయేన కోఽపి తస్య పితౄ రాక్రోశా
 న్నహాశ్వేతాకృతా చ్చ సత్యాభిధ్యానా దస్యాం శుకయోనా
 పతితః.'

ఇ త్యేవం వదత్యేవ భగవతి జాబాలా బాల్యేఽపి మే సుప్త
 ప్రబుద్ధ స్వేవ పూర్వజన్మాంతరోపాత్తా స్సమస్తా ఏవ విద్యాః జిహ్వ²⁵
 గ్రేఽభవత్. సకలాసు చ కలాసు ఉపదేశకౌశల ముపజాతం. మనుజ
 స్వేవ విస్పష్టవర్ణాభిధానా భారతీ సంవృత్తా. విజ్ఞానం చ సర్వవస్తువి
 షయం స్థరణం చ కిం బహునా.—మనుష్యశరీరా దృతే త త్సర్వ
 మస్య త్తత్తణ ఏవ సంవృత్తమ్ సవవచంద్రాపీడ సోపరి స్నేహ పైస్స

- కామపరతా స ఏవ మహాశ్వేతాయా మనురాగ సైవ తదాపా
ప్తిం ప్రత్యుత్సుకతా. కేవల మసంజాతపక్షతయా మే తస్మిన్ సమయే
పూర్వ జన్తోపాత్తా చేష్టా నాసీత్. తథాపి చావిర్భూతసకలాన్యజన్త
వృత్తాంత స్సముత్సుకాంతరాత్తా. కిం మాతాపిత్రోః కిం తాతస్య
5 తారావీడస్య కి మంబాయా విలాసవత్యాః కిం వయస్యస్య చంద్రావీ
డస్య ఉత ప్రథమసుహృదః కపింజలస్య ఆహా స్విన్తహాశ్వేతాయా
ఇతి నాజ్ఞాసిష మేవ కస్య కథం కథం చాస్తృతవా న స్తీతి. తథా
చోత్సుకాంతరాత్తా మహితలన్యస్తశిరా శ్చిర మివ స్థిత్యా భగ
వంతం జాబాలిం నిజావినయశ్రవణలజ్జయా విలీయమాన ఇవ విశ
10న్నివ చ పాతాళం కథ మపి శనై ర్వ్యజ్ఞాపయమ్. 'భగవం స్త్వత్స్రీ
సాదా దావిర్భూతజ్ఞానోఽస్తి సంవృత్తః, స్తృతా మయా సర్వ ఏవ
పూర్వబాంధవాః, మూఢతాయాం చ మే యథైవ మేతేషాం స్తరణం
నా స్తి తథైవ విరహవీడాపి, అధునా పున స్తాన్ స్తృత్వాస్తృత్వా
స్ఫుటతీవ మే హృదయం, న చ తథాఽన్య న్యథా చంద్రావీడం
15యస్య మదుపరతిశ్రవణమాత్ర కా తుస్ఫుటితం హృదయం, దయాం
కరోతు భగవాన్, తస్యాపి జన్తాఖ్యానప్రసాదప్రదానేన యే 'నా
యం తిర్యగ్యోనివాసోఽపి మే తేన సహైవ వసతో స పీడాకర
స్సంజాయతే' ఇతి. ఏవం చ విజ్ఞాపితో మయా సాసూయ మివ మా
మాలోక్య భగవాన్ జాబాలి స్సన్నేహకోపగర్భం ప్రత్యవాదీత్.
20'దురాత్త! య యైతావతీం హృదయతరళదశా ముపగ ¹ తోఽసి
కథం తా మేవ తరళహృదయ తామనుబధ్నాసి? అద్యాపి పక్షా వేవ
నోద్భిద్యేతే, తత్సంచరణక్షమ. స్తు తావ ద్భవ, తతో మాం ప్రత్య
స్తీతి. ఏవ ముక్తే భగవతా సముత్పన్న కుతూహలో హరీతః పప్రచ్ఛ.
'తాత! మహా నయం విస్తయో మే కథయ కథ మస్య మునిజాతౌ
25వర్తమానస్య తాదృశీ కామపరతా జాతా, యయా జీవిత మపి న
సంధారయతుం పారితం, కథం చ దివ్యలోకసంభూతస్య తథాత్మ
ల్ప మాయు స్సంవృత్తమ్' ఏవం చ పృష్ట సూనునా భగవాన్ జా
బాలి రమలాభిః పాపమల మివ ప్రక్షాళయ న్నే దశనదీధితిసలిలధా

రాభిః ప్రత్యవాదీత్. 'వత్స! విస్పష్టమే వాత్ర కారణమ్, ఆయంహి కామ
రాగమోహమయా దల్పసారాత్ స్త్రీవీర్యా దేవ కేవలా దుత్పన్నః,
శ్రుతౌ చ పత్యతే 'యాదృశా ద్వై జాయతే తాదృ గేవ భవ' తీతి,
లోకే పి చ ప్రాయః కారణగుణభాంజ్యేవ కార్యాణి దృశ్యంతే,
తథా చైతదాయుర్వేదేఽపి శ్రూయతే, యః కి లాల్పసారాత్ స్త్రీ
వీర్యా దేవ కేవలా జ్ఞంతు రుత్పద్యతే స ఖ ల్వభావాత్ సారభూతస్య
స్థైర్య హేతోః పురుషవీర్యస్య గర్భే వా విలయ మాపద్యతే మృతో
వా జాయతే జాతో వా దీర్ఘ కాలం న జీవ' తీతి త దయ ముత్పన్న
ఏవేదృశో యే నాస్య తాదృశీ కామపరతా జాతా, మరణం చ మదన
జ్వర వేగసంజ్వరాసహిష్ణో స్తథోపనతమ్, అధునాఽపి తాదృశ ఏ వాయ10
మల్పాయు శ్శాపావసానో త్తరకాల మస్యా త్షయే నాయుషాయో గో
భవిష్యతి.'

ఇత్యేత చ్చుత్వా పునర వ్యవనితలనివేశితశిరాః ప్రణమ్య
భగవంతం వ్యజ్ఞాపయమ్. 'భగవన్! అహ మపుణ్యవా నస్యాం తిర్యగ్యో
నౌ వ ర్తమాన స్స్వయం సర్వస్యాత్మమః, వా గపి మే భగవత్ప్రసా15
దా త్సంప్ర త్యే వాననే సంభూతా, భూతపూర్వం చ జ్ఞాన మంతరా
త్తని, శరీరం పున రాయుస్సంవర్ధకకర్తయోగ్యం భగవతః ప్రసాదా
'దస్మిన్ జన్తని భవే త్కేన ప్రకారేణాత్మయం త న్నే మహాకర్తసా
ధ్య మాయుర్భవిష్యతీత్యేత దాజ్ఞాపయతు భగవాన్' ఇ త్యేవం వి
జ్ఞాపితశ్చిస్తు మయా దిక్షు విక్షిప్య చతు ర్భగవా నాజ్ఞాపితవాన్. 'ఏత20
దపి యథా తథా జ్ఞాస్య న్యేవ ఆస్తాం తావ దియం కథా, రసాక్షేపా
దచేతి తై వాస్తాభిః ప్రభాతప్రాయా రజనీ, ప్రభావిరహా దున్నప్తరజ
తదర్పణాభ మిద మపరామృరాంతావలమ్బి వర్తతే రజనికరబింబమ్,
ఏషా యథోద్గమనవిస్తారిణీ జరత్తామరసపత్రారుణా పాండుచ్ఛవి రుల్ల
సతి సీమంతయంతీ తమః కేశసంఘాత మివ పూర్వస్యాః కకుభోఽరుణా25
గ్రకరవర్తిః, ఇమా స్స శేషతిమిరత యాఽంబరై క కాండపటకలుషం భా
స్వత్ప్రభాలోక మారబ్ధాః క్రమేణ యథా సూక్ష్మం తారకాః ప్రవే
ష్టుమ్, ఏష పంపాసరశ్శాయినాం ప్రబోధాశంసీ సముచ్ఛరతి కోలాహలః

శ్రోతహారి విహంగమానామ్, ఏతే చ నిశీధినీపరిమళశీతలా శ్చలితవన
కుసుమపరిమళగ్రాహిణో వాతుం ప్రవృత్తాః ప్రభాతపిశునా వాయవః,
ప్రత్యాసన్నా చాగ్నివిహరణవేలా' ఇ త్యభిదధాన ఏవ గోష్ఠీం భంక్తో
దతిష్ఠత్.

- 5 అథోత్థితే భగవతి జాబాలా వీతరాగాఽపి నిష్ఠాముకాపి మో
క్షమార్గావస్థానాపి సమ స్తైవ సా తపస్విపరిషత్ కథారసా ద్విస్తృత
గురూచితప్రతిపత్తిః శృణ్వ తీ వోత్కంటకితకాయా విస్తయోత్సుల్ల
ముఖీ యుగపదాగళితశోకానందజన్తనయనసలిలా హః కష్టశబ్దాను
బంధినీ పరాధీనేవ స్తంభితేవ చిర మివ స్థిత్యా యథాస్థానంజగామ.
- 10 హరిత స్తు సన్నిహితేఽపి మునికుమారకజనే మాం నిజకరేణై వోత్తి
ప్యాత్త పర్ణశాలాయాం నీత్వా శనై 'రేదీదేశే స్థాపయిత్వా ప్రా
భాతికక్రియాకరణాయ నిర్వయా. నిర్గతే చ తస్మిన్ స్తేన సర్వకార్యా
క్షమేణ తిర్యగ్జాతిపతితేన దేహేన వీడితాంతరాత్తా చింతాం ప్రవిశ
మ్. 'అత్ర తావ దనేకభవసుకృతశతసహస్రాధిగమ్యం మానుష్య
15 మేవ దుర్లభం, తత్రాపి ²పరం సకలజాతివిశిష్టం బ్రాహ్మణ్యం, తత్రాపి
విశిష్టతర మాసన్నామృతపదం మునిత్వం, త స్యాపి విశేషాంతరం కి
మపి దివ్యలోకనివాసిత్వం, త ద్యే నైతావతః స్థానా త్స్వదోషేణై
వాత్సా పాతితః తేన కథ మధునా సర్వక్రియావిహీనే నాస్యా స్తిర్య
గ్జాతేః సముద్భృతః స్యాత్, కథం వా పూర్వజన్తాహితస్నేహైః సహ
20 సమాగమసుఖ మనుభూతమ్? అననుభవత శ్చతన్నిష్ప్రయోజనేనాము
నా జీవనే నైవ కిం మే పరిరక్షి తేన పతతు యత్ర త త్రాపరత్ర క్వాపి
³యాతు శరీరం, సుఖం తు నానుభవితవ్య మే వామునా దుగ్ధైకభాజ
నేన, త త్పరిత్యజా మ్యేనాం తనుం, పూర్వతా మస్తద్వ్యసనదానైక
చింతాదుగ్ధస్థితస్య విధే ర్చనోరథః' ఇతి. ఏవం చ జీవితపరిత్యాగచింతా
25 మాలితం సముచ్చాసయన్నివ వికాసహాసినా ముఖేన సహసా
ప్రవిశ్య హరితోఽభ్యధాత్. 'భ్రాతః! వైశంపాయన! దిప్త్యా వర్ధనే,
పితు స్తే భగవతః శ్వేతకేతోః పాదమూలా త్కపింజలక స్త్వా మేవా
న్విష్య న్నాగతః' ఇతి.

అహం తు త చ్చుత్వా తత్తతోత్పన్నపక్ష ఇ వోత్పత్త్య
సమీపం విహాయ నైవ ప్రాప్త మభివాఞ్చ న్నుద్గ్రీవావలోకి క్వాసా
వితి తమప్రాక్షమ్ స త్వకథయ 'దేష తాత పాదమూలే వర్తత'
ఇతి. ఏవంవాదినం త మహం పున రవదమ్.— 'య ద్యేవం తతః
ప్రాపయతుమాం త త్రైవ భగవాన్, ఉత్తామ్యతి మే హృదయం 5
తద్దర్శనాయే' తి. ఏవం వదన్నే వాగ్రతో గగనాగమనవేగా దయ
థాస్థితజటాకలాపం అనిలపథసంచరణవేగచలితై కాంచ 'లయోత్త
రీయతదుత్పచా దృఢాబద్ధపరికర మర్థత్రుటితయజ్ఞోపవీత సనాథాస్థిశేషో
రస్కం నిశ్చేషసురపథావతరణశ్రమాయాసితశరీరం సమీరణాపహృత
మపి మరుత్పథోత్పతనభేదసంభృత ముదకప్రవేశా నిష్క్యందమానం10
స్వేద మాననేన మదవలోకన²దుగ్ధిభాగతం చ బాష్పజలలవవినర మీ
క్షణాభ్యాం యుగప దుత్స్పజంతం ముముక్షు మపి మత్స్నే హే నాము
క్తం వీతరాగ మపి మత్ప్రియాహితరతం నిస్సంగ మపి మత్సమాగ
మోత్సుకం నిస్పృహ మపి మదర్థసంపాదనపర్యాకులం నిర్తమ మప్య
పారూఢన్నేహం నిరహంకార మపి అహ మే వాయ మితి నూం మ15
న్యమానం సముద్ఘ్ని తక్లేశ మపి మదర్థే క్లిశ్యమానం సమలోష్టాశ్చ కాం
చనసుఖ మపి దుగ్ధితం కృతజ్ఞ మకృతజ్ఞః స్నేహాలప్రకృతిం రూక్షచే
తా సుకృతిన మపుణ్యవా అనుగతం వామస్వభావః భావార్ద్రహృ
దయ మే కాంతనిష్ఠురః మిత్రం వైరీ వచనకర మనాశ్రవో మహత్తానం
దురాత్మాహం కపింజల మద్రాక్షమ్. దృష్ట్వా చ నిర్భరగళితనయన20
పయాస్తా దృశోఽసి కృతాభ్యుద్గమనప్రయత్నః పూత్రత్య తమ
వదమ్.— 'సఖే! కపింజల! ఏవం జన్త ద్వయాంతరితదర్శన మపి త్వాం దృ
ష్ట్వా కిం సరభస ముత్థాయ దూరత ఏవ ప్రసారితభుజద్వయో గాఢా
లింగనసుఖ మనుభవిష్యామి?, కిం క రేణావలం బ్యాసనపరిగ్రహం కార
యిష్యామి?, కిం సుఖాసీనస్య గాత్రసంవాహనం కుర్వన్ శ్రమ మపనే25
ష్యా' మీతి. ఏవ మాత్తాన మనుశోచంత మేవ మాం కపింజలః కర
ద్వయే వోత్తిప్య మద్విరహదుగ్ధి దుర్బలే వక్షసి నివేశ్య చిర మి
వాంతఃప్రవేశయన్ని వాలింగన సుఖం కిల తథా మేఽనుభూయ

భూయసా మన్యు వేగే నోత్తమాంగే కృత్వా మచ్ఛరణా వితరవ
దరోదీత్.

తథా రుదంతంతం వాఙ్మాత్రప్రతీకారః పున రవదమ్ — 'సఖే!
కపింజల! సకలక్షేత్రపరిభూతస్య మందాత్తనో మమేదం యుజ్యతే య
5 త్వయా ప్రారబ్ధం, త్వం పున ర్బాలోఽపి న స్పృష్ట ఏవామిభిః రా
గాదిభిః సంసారబంధాత్తైర్నిర్వాణమార్గపరిపంథిభి ర్దోషైః, త త్కి
మమునా మూఢజనగతేన వర్తనా, సముపవిశ్య కథయ, అపి కుశలం
తాతస్యః స్మరతి వా మాం?, దుగళితో వా మదీయేన దుగళేన?, మద్వృ
త్తాంత మాకర్ణ్య కి ముక్తవాః?, కుపితో న వా?' ఇతి. స త్వేవ ముక్తో
10 మయా హరితశిష్యోపనీతే పల్లవాసనే సముపవి శ్యాంకే మాం కృత్వా
హరితోపనీతే నాంభసా ప్రతౌశ్య ముఖ మాఖ్యాతవాః.

'సఖే! కుశలం తాతస్య, అయం చాస్తద్వృత్తాంతః ప్రథమతర
మేవ తాతేన దివ్యేన చతుషా దృష్టః, దృష్ట్వా చ ప్రతిక్రియాయై కర్మ
ప్రారబ్ధం, సమారబ్ధ ఏవ కర్మణి తురగభావా ద్విముక్త స్సౌ గతోఽ
15 స్థితాతస్య పాదమూలం, గతం చ మాం దూరత ఏ వోద్బాష్పదృష్టి
ర్విషణ్ణదీనవదనం భయా దనుపసర్పంత మాలో క్యావచా యాజ్ఞాపిత
వాః. — 'వత్స! కపింజల! పరిత్యజ్యతాం స్వదోషశంకా మ మై వాయం
ఖలు శతమతే స్సర్వ ఏవ దోషః, యేన జానతాఽప్యత్పత్తి సమయ ఏవ
వత్సస్య కృతే నే ద మాయుష్కరం కర్మ నిర్వర్తితమ్, అథునా సిద్ధప్రా
20 య మే వేదం న దుగళాసికా భావనీయా, మత్పాదమూలే తావ త్థీ
యతామ్, ఇ త్వేవ మాజ్ఞాపిత స్తుతాతేన విగతభీ ర్వ్యజ్ఞాపయమ్. —
'తాతాయది ప్రసాదోఽస్తి తతో య త్రై వాసా పుత్పన్న స్తత్రైవ
గమనా యాజ్ఞాపయతు మాం తాత' ఇతి. ఏవం విజ్ఞాపితో మయా తాతః
పున రాజ్ఞాపితవాః — 'వత్స! శుకజాతా వసా పతితః తద్గ త్వాఽపిత
25 మద్య నైవ వేత్సి నా ప్యసౌ త్వాం వేత్తితి త త్త్విష్ట తావ' దితి. అద్య
చప్రాత రే వాహనాయ మా మాజ్ఞాపితవాః. 'వత్స! కపింజల! మహాము
నేర్జాబాలే రా శ్రమపదం సుహృత్తే స్రాప్తః, జన్తాంతరస్తరణం చా సోఽ
పజాతం, త ద్గచ్ఛ సంప్రతి తం ద్రష్టుం, మదీయయా చాశిషా గృహ్య
వక్తవ్యః, 'వత్స యావ దిదం కర్మ పరిసమాప్యతే తా వ త్వయాస్థి

నేనవ జాబాలే రాశ్రమే స్థాతవ్య' మితి, అపి చ త్వద్దుగ్ధిదుగ్ధితాం
 బా శ్రీ రప్యస్తి నేనవ కర్తణి పరిచారికా వర్తతే, యాపి శిర స్యుపా
 ఘ్రాయైత దేవ పునః పున స్సమాదిప్తమ్. ఇ త్యేవ ముక్త్యా అక
 రోరశిరీషకుసుమశిఖాసూక్ష్మోద్భేదపక్షలాని గాత్రాణి మే పునః
 పునః పాణినా పరామృ శ్యాంతర్హృదయే నాదూయత. తథా ౮
 దూయమానహృదయం చ తమవదమ్. 'సఖే! కపింజల! కిం దూ
 యసే? త్వయాపి మందపుణ్యాస్య మమ కృతే తురగతా మాప
 న్నేన పరాధీనవృత్తినా బహుతరాణ్యేవ దుగ్ధిఖాన్యనుభూతాని,
 కథం సోమపానోచితేనామునాఽన్యేన సముత్పాదితసఘనర క్తస్రవాః
 ఖరఖలీనక్షతయో విసోధాః కథమయ మక రోరకిసలయశయనై కసుఖ 10
 సేవాసుకుమార స్సదాపర్యాణితస్య న శీర్ణః పృష్ఠవంశః? కథ మేషు
 కుసుమోచ్చయపతితబాలవనలతాస్పర్శమాత్రక్షమేషు గాత్రేషు కళాభి
 ఘాతా నిపతితాః? కథం చ బ్రహ్మసూత్రో ద్వాహిని దేహేఽస్తి
 'వజ్రోత్పీడనకృతాః పీడా స్సముపజాతాః' ఇత్యేభిరవ్యైశ్చ పూర్వ
 వృత్తాంతాలాపై స్తత్కాలవిస్తృతతిర్యగ్జాతి దుగ్ధిఖస్సుఖమాతిష్ఠమ్. 15
 ఉపారోహతి చ మధ్య మహ్నా స్సవితిరి హారిత స్సహ కపింజలేన మాం
 యథోచితమాహార మకారయత్. కృతాహారశ్చ కపింజలః క్షణమివ
 స్థిత్యా మామబ్రవీత్. — అహం హి తాతేన త్వాం సమాశ్వాసయితుం
 జాబాలిపాదమూలా దాకర్త పరిసమాప్తే ర్న త్వయా చలితవ్య మి
 త్యేత చ్చాదేష్టుం వినర్జితః, అహ మపి త త్రైవ కర్తణి వ్యగ్రతర ఏవ 20
 తద్వ్రజామి సంప్రతి 'అహం తు తచ్చుత్వా విషణ్ణవదనస్తు ప్రత్యవ
 దమ్. — 'సఖే! కపింజల! ఏవం గ తే కిం బ్రవీమి? కిం చ తాతస్యాంబాయా
 వా సందిశామి? సర్వం త్వమేవ వేత్సి'తి. స త్యేవముక్తో మయా పునః
 పున స్తత్రా వస్థానాయ మాం సంవిధాయ హారితం చానుభూతాస్తదా
 లింగనసుఖో విస్తయోన్తు ఖేన మునికుమారకజనే నేత్యమాణోఽంతరిక్ష 25
 మతిక్రమ్య క్వా ప్యదర్శన మగాత్. గతే చ తస్మి హారిత స్సమా
 శ్వాస్య మాం శరీరస్థితికరణాయోదతిష్ఠత్. ఉత్థాయ చాన్యతమం
 మునికుమారకం మత్పార్శ్వే స్థాపయిత్వా నిరగాత్. నిర్గత్య చ నిర్వ

ర్థితస్నానాదిక్రియాకలాప శ్చాత్మనైవ సహ సా¹యాహ్వాసమయే
పునర్తామాహార మకారయత్.

ఏవం చావహితచేతసా హారితేన సంవర్ధ్యమానః కతిపయై
రేవ దివసైస్సంజాతపక్షో²భవమ్. ఉత్పన్నోత్పతనసామర్థ్యశ్చ చేత
5 స్యకరవమ్ — 'గమనక్షమస్తు సంవృత్తో³ఽస్తి, తత్ర నామ తావచ్ఛంద్రా
పీడోత్పత్తిపరిజ్ఞానం, మహాశ్వేతా పున సైస్సవాస్తే, తత్కి ముత్పన్న
జ్ఞానో⁴ఽపి తద్దర్శనేన వినా⁵ఽత్తానం నిమేషమపి ⁵దుఃఖే స్థాపయా
మి, భవతు తత్రైవ గత్వా తిష్ఠామి' ఇతి నిశ్చిత్య ఏకదా ప్రాతర్విహార
నిర్గతవో త్తరాం కకుభంగృహీత్వా అవహమ్. అబహుదివసాభ్యస్త
10 గమనతయా స్తోకమేవ గత్వా అవశీర్యంత ఇవ మే⁶ంగాని శ్రమేణ,
అశుష్యత చంచుపుటం పిపాసయా, నాడింధమేనాథ్థాయత కంతః
శ్వానేన, తదవస్థశ్చ శిథిలాయమానపక్షతిః అత్ర పతామ్యత్ర పతా
మీతి ⁷పతన్నేవాహితగమనప్రయతో⁸ఽన్యతమస్య తమస్వినీతిమిర
సంఘాతస్యేవ ⁹దృష్టిహారిణో హరితఘననిబిడపల్లవభరావనమ్రస్యాస
15 న్నతరస్య సరస్తీరజంబూనికుంజస్యోపరి ఆత్తాన మముంచమ్.
¹⁰దూరాదివోస్తుక్తాధ్వశ్రమక్లమో¹¹ఽవతీర్య శీతలతరులచాఛాయాస్థితో
దశగహనసంరోధశిశిర మరవిందకింజల్కరజోవాససురభినిబిడరస
కషాయమధుర మాపీయమాన మేవోత్పాదితా పునరుక్తపానస్పృహ
మాతృప్తేః పయో నిపీయ యథాప్రాప్తై రకరోరకమలకర్ణి కాబీజైస్తీర
20 తరుపర్ణాంకురైః ఫలైశ్చ కృత్వా తుధః ప్రతీకారమపరాహ్లాసమయే
పునః కియంత మప్యథ్వానం యాస్యామీతి మనసి కృత్వా¹²ధ్వశ్రమ
నిస్సహాన్యంగాని విశ్రమయితు మన్యతమా మవిచ్ఛిన్నచాఛాయాం
శాఖా మారుహ్య చ తరో ర్థూలభాగ ఏ వాతిష్ఠమ్ తథాస్థితశ్చ
ధ్వశ్రమసులభాం నిద్రామగచ్ఛం. చిరా దివ లబ్ధప్రబోధో బద్ధమా
25 త్తాన మనున్తోచనీయై స్తంతుపాశై రపశ్యమ్. అగ్రతశ్చ పాశవిరహిత
మివ కాలపురుష మతికతినతయా కాలిమ్నా చ వపుషః కాలాయసపర
మాణుభి రివ నిర్జితం ప్రేతపతి మి వాపరం ప్రతిపక్ష మివ పుణ్యరాశేః
ఆశ్రయమివ పాప్తనో వినాపి క్రోధకారణాద్బద్ధభీషణబ్రు కుటీరాద్ర

1 ఆచరాహ్వా. 2 దుఃఖం. 3 కరవానేవాన్యకమన్య. 4 అర్కకరతిరస్కారిణో. 5 చిరాది.

తరేణాననేన రక్తతరకనీనికేన చతుషా చ సకలజనభయంకరస్య
 భగవతః కృతాంతస్యాపి భయ మివోపజనయంత మాశయే కేశేషు
 చాస్నిగ్ధ మాననే జ్ఞానే చాంధకారితం వర్ణే చరితే చ కృష్ణం నివసనే
 కర్తణి మలినం వపుషి వచసి చ పరుష మదృష్టశ్రుతానుభూతమ
 ప్యాకార ప్రత్యయా దే వానుమియమానక్రౌర్యదోషం పురుషమద్రా 5
 తుమ్. ఆలోక్య చ తం తాదృశ మాత్తన ఉపరి నిష్క్రిత్యాశ ఏవాప్న
 చ్చమ్. 'భద్ర! కస్త్యం? కి మర్థం చ త్వయా బద్ధోఽస్తి? య ద్యామిష
 తృష్ణయా తత్కి మితి సుప్త ఏవ న వ్యాపాతోఽస్తి? కిం మయా
 నిరాగసా బంధుదుగళి మనుభావితేన? అథ కౌతుకాత్, తతః కృతం
 కౌతుకం, ముంచతు మా మిదానీం భద్రముఖః, మయా ఖలు వల్లభ10
 జనదర్శనోత్కంఠితేన దూరం గంతవ్యమ్, అకాలక్షేపక్షమం చ వర్తతే
 మే హృదయం, భవానపి ప్రాణిధర్తేషు వర్తత ఏ' వేతి. స త్వేవ
 ముక్తో మాం ప్రత్యవాదీత్ — 'మహాత్మా! అహం ఖలు క్రూరకర్తా
 జాత్యా చాండాళః, న చ మయా త్వమామిషలుభేన కుతూహలేనావా
 బద్ధః మమ ఖలు స్వామీ పక్కణాధిపతి రితో నాతిదూరే మాతంగ15
 ప్రతిబద్ధాయాం భూమా కృతావస్థానః, తస్య దుహితా కౌతుకమయే
 ప్రథమే వయసి వర్తతే, తస్యా స్త్యం కేనాపి దురాత్తనా కథితో
 యథా కిల 'జాబాలే రాశ్రమే ఏవం గుణవిశిష్ట 'శుక స్తిష్ఠ' తీతి. త
 యా చ శ్రుత్వోత్పన్న²కౌతుకయా తద్గ్రహణాయ బహవ ఏ వాప
 రేఽపి మాదృశా స్సమాదిప్తాః, త దద్య పుణ్యై ర్తయాఽఽసాదితో²⁰
 ఽసి, త్వాం తత్పాదమూలం నయామి, అద్యాహం బంధే మోక్షే
 చాధునా సా తే ప్రభవ' తీతి.

అహం తు తచ్ఛ్రుత్వా శుష్కాశనినేవ తాడిత శ్చిరసి సంవి
 గ్నాంతరాత్తా చేతస్యకరవమ్. — 'అహో! మందభాగ్యస్య దారుణత
 రః కర్తణాం విపాకః, యేన మయా సురాసురశిరశ్చేఖ రాభ్యర్చితచరణ25
 సరసిజాయాః శ్రియో జాతేన జగత్త్రయనమస్యస్య మహామునేః శ్వేత
 కేతో స్వహస్తసంవర్ధితేన దివ్యలోకాశ్రమనివాసినా భూత్వా మ్లేచ్ఛ
 జాతిభిరపిదూరతః పరిహృతప్రవేశ మధునా పక్కణం ద్రష్టవ్యం, చం

దాలైస్సహౌకత్ర స్థాతవ్యం ¹జనంగమాంగనయోపనీతైః కబళైః
 ఆత్మా పోషణీయః, చండాలబాలకజనస్య క్షీడనీయేన భవితవ్యం,
 దురాత్మక! పుండరీకహతక! ధిక్ జన్మలాభం తే, యస్య ²కర్తణో²య
 మీదృశః పరిణామః, కి మర్థం ప్రథమగర్భ ఏవ న సహస్రథా విశీర్ణో²
 5 సి? మాతః శ్రీ రశరణజనశరణచరణపంక జే²తి గహనభీషణా ద్రక్షమా
 మస్తా న్నహానరకపాతాత్, తాత! భువనత్రయత్రాణక్షమ! త్రాయస్వ
 కులతంతు మేకం, త్వయైవ సంవర్ధితో²ఽస్మి, వయస్య! కపింజల! యది
 పరాపత్య త్వయా అస్తా త్పాపాత్ న మోచితో²ఽస్మి తదా జన్తాం
 తరే²సి పున ర్తాకృథా మత్సమాగమప్రత్యాశా' మి ³త్యేతాని
 10 చేతసా విలప్య తం పున రభ్యర్థనాదీన మవదమ్.

'భద్రముఖ! జాతిస్సరో ముని రస్తి జాత్యా, త త్రవాపి మా
 మస్తా న్నహతః పాపసంకటా దుద్భృత్య ధర్మో భవే దే వాదృష్టసుఖ
 హేతుః, దృష్టే²సి చ తే కేనచి దపరేణాదృష్టస్య మన్తుక్షీకృతః
 ప్రత్యవాయో నా న్త్యేవ, త న్తుంచతు భవా న్తా' మి త్యభిదధానశ్చ
 15 పునః పునః పాదయోరపతమ్. స తు మాం విహస్యాబ్రవీత్ — 'అరే!
 మోహంధ! యస్య శుభాశుభకర్త సాక్షీభూతాః పంచలోకపాలాః
 తవై వాత్తశరీరే స్థితాః న పశ్యంతి సో²న్యస్య కస్య భయా దకార్యం
 నాచరతి, త న్నీతో²సి మయా స్వామ్యాజ్ఞయే' త్యేవ మభిదధాన
 ఏవ మామాదాయ పక్కణాభిముఖ మగమత్.

20 అహం తు తేన తద్వచసా²భిహత ఇవ మూర్ధ్ని మూకతా
 మాపన్నః కేహం పునః కర్తణాం మే ఫలమిద మి త్యంతరాత్త నా²భి
 ధ్యాయక ప్రాణపరిత్యాగం ప్రతి కృతనిశ్చయో²భవమ్. నీయమాన
 శ్చ తథా తే నాత్తనో మోచనప్రత్యాశ యై వాగ్రతో దత్త
 దృష్టిరావిష్టేరివ బీభత్సవిన్యాసై ర్వాప్యవైశ్చ వర్తకానా

25 ముపరిభ్రమణనిభృతైశ్చ మృగావపాటితజీర్ణ వాగురాసంగ్రథనవ్యక్తై
 శ్చోత్ప్రతితకూటపాశగ్రథనాయస్తైశ్చ హస్తస్థితసకాండకోదండైశ్చ
 పాశప్రచండదండపాణిభిశ్చ భల్లగ్రాహిభిశ్చ లగుడిభిశ్చ లాస

1 జరస్తాశంగాంగనాకరోపనీతైః. 2 కర్తణా మయ. 3 వితాని చాన్యాని. 4 కే
 మోహంధ. 5 య. 6 పున ప్రచండపాణిభిశ్చ నేలగ్రాహిభిశ్చ నానావిధగ్రాహక.

కగ్రాహిభిశ్చ నానావిధగ్రాహకవిహంగవాచాలనాకుశలైశ్చ కాలే
యకముక్తిసంచారణచతురైశ్చ చండాలశిశుభి ర్బృన్దశో దిశి దిశి
వృగయయా క్రీడద్భిర్దూరత ఏ వావేద్యమాన మిత స్తతో విస్రగంధి
ధూమోద్గమానుమీయమానసాంద్రవంశ వనాంతరితవేశ్తసన్ని వేశం
సర్వతః కరంకప్రాయరథ్యావకరకూట ముత్కృత్తమాంసమేదోవసా ౮
కర్దమప్రాయకుటీరాజిర మాఘేటకప్రాయాజీవం పిశితప్రాయాశనం వసా
ప్రాయస్నేహం కౌశేయప్రాయపరిధానం చర్మప్రాయ స్తరణం సారమేయ
ప్రాయపరివారం ధవళీప్రాయవాహనం స్త్రీమద్యప్రాయపురుషార్థ
మస్మక్ప్రాయదేవతాబలిపూజనం పశూపహారప్రాయధర్మక్రియం ఆక
రమివ సర్వనరకాణాం, కారణమివ సర్వాకుశలానాం, సన్ని వేశమివ 10
సర్వశ్చోనానాం, పత్తనమివ సర్వపాపానాం, ఆయతనమివ సర్వయా
తనానాం, స్తర్యమాణమపి భయంకరం, శ్రూయమాణ మప్యుద్వేగ
కరం, దృశ్యమానమపి పాపజననం, జన్మకర్తతో మలినతరజనంజనతో
1నిస్పర్శతరలోకహృదయం లోకహృదయేభ్యో నిర్ఘృణతరసర్వసంవ్య
వహారం సమస్తపురుషావిశేషాచారబాలయువస్థవిరం అవ్యవస్థితగమ్యా 15
గమ్యాంగనోపభోగం అపుణ్యకర్తై కాపణం పక్కణ మపశ్యమ్.

దృష్ట్వా చ తం తాదృశం నరకవాసినా మ ప్యుద్వేగకరం
సముత్పన్నఘృణోఽంతరాత్మ న్యకరవమ్.—‘అపి నామ సా చండాల
దారికా దూరత ఏవ మా మాలోక్యోత్పన్నకరుణా మోచయే
న్న జాతినదృశ మాచరిష్యతి? భవిష్యం త్యేవంవిధాని మే పుణ్యాని, 20
నిమేష మప్యత్ర పదం న కుర్యా’ మిత్యేవం కృతాశంసమేవ మాం
సీత్వా స చండాల స్తథాఽనుద్ధతతరవేషాయై దూరాత ఏ వావస్థితః
ప్రణ ‘మ్యేష స మయా ప్రాప్త’ ఇతి తస్యై చండాలదారికాయై
దర్శితవాః. సాతు ప్రహృష్టవదనా శోభనం కృతమితి తమభి
ధాయ తత్కరాత్ స్వకరయుగళేనాదాయ మాం ‘ఆః పుత్రక 25
ప్రాప్తోఽసి సాంప్రతం క్వాపరం గమ్యతే వ్యవసయామి తే సర్వ
మిదం కామ చారిత్వ’ మిత్యభిదధానైవ ధావమాన చండాలబాల

కాపనీ తేర్థాశ్వానలోమశదుర్గంధిగోచర్తవద్ధి కాపనద్ధే ౭ంతర్దృఢాబద్ధ
దారుమయభోజనపానపాత్రే మనా గుడ్డుటితద్వారేదారుపంజరే సమం
మహాశ్వేతావలోకనమనోరథై రాక్షిప్యార్థ భిత¹ద్వారపిథానా సమా
వేదయత్. — 'యథాత్ర నిర్వృతస్సంప్రతితిష్ఠ' ఇత్యభిథాయ తూష్ణి
5 మస్థాత్. అహం తు తథా పంజరే సంరుద్ధశ్చేతస్యకరవమ్. ²అహో!
సంకటే పతితో²స్తి, యది తావ దావేదితాత్తావస్థ శ్శిరసా ప్రణీపత్య
ముక్తయే విజ్ఞాపయా మ్యేనాం తదా య ఏవ మే గుణో దోషతా
మాపద్య బంధనాయోపజాత స్సవవ సంవర్ధితో భవతి, సాధు జల్పతి
ఇత్యేవాహ మనయా గ్రాహితః, కస్యాశ్చ మదీయయా బంధనపీడయా
10 పీడా, నాహ మస్యాస్తనయో న భ్రాతా న చ బంధుః, అథ మాన
మాలంబ్య తిష్ఠామి, తత్రాపి శాత్యప్రకోపితా కదాచి దతో²
ప్యధికకష్టతరా మవస్థాం ప్రాపయతి మాం, నృశంసతమా హి జాతి
రియమ్, అథ వా వరమితో²ప్యధికముపనతం పునశ్చాండాల్లైస్సహ
వాగపి మిశ్రితా, అపి చ గృహీతమానం కదాచిన్ని ర్వేదాన్తంచ
15 త్యేవ, వదంస్తు పున ర్న మోక్షవ్య ఏ వాహ మనయా, అపి చ య
ద్దివ్యలోకతో భ్రంశో య న్నర్త్యలోకే జన్తయ త్తిర్యగ్యోనౌ పత
నం య చ్చాండాలహస్తోపగమనం య చ్చైవంవిధం పంజరబంధదుః
ఖం సర్వ ఏ వాయ మనియతేంద్రియత్వ న్యైవ దోషః, త త్కిం సు
మైకయా వాచా, సర్వేం ద్రియాణ్యేవ నియమయా' మీతి నిశ్చిత్య
20 మానగ్రహణమకరవమ్ ఆలప్యమానో²ప్యాతర్జ్యమానో²ప్యాహస్య
మానో²పి చ తుద్యమానో²పి చ బలాన్న కించిదప్యవదం, కేవల
ముచ్చైశ్చీత్తారమేవాముంచం. ఉపనీతే²పిపానాశనే తం దివసమనశనే
నై వాత్యవాహయమ్. అపరేద్యు శ్చాతిక్రామ త్యశనకాలే మే దూ
యమానహృద యేవ సా స్వపాణినోపనీయ నానావిధా న్యపక్వాని
25 చ ఫలాని సురభిశీతలం చ పానీయ మప్రతిపన్నతదుపయోగం మా
మారోధితలోచనా స్నిహ్యంతి వావోచత్. 'క్షుత్పిపాసోచితానాం
హి పశుపక్షిణాం నిర్వికారచిత్తవృత్తీనా ముపనతే ష్వాహారే ష్వనుప
యోగో న సంభవ త్యేవ, తద్యద్యేవంవిధ స్త్వం కో²పి భోజ్యాభోజ్య

1 ద్వారా సా మా మవదత్. 2 మహాసంకటే.

వివేక కారీ పూర్వజాతిస్త రోఽస్త్వదీయమాహారంపరిజహాసి, తథాఽపి తా
 వద్భక్త్యాభక్త్యువివేకరహితాయాం తిర్యగ్జాతౌ వర్తమానస్య తే కిం
 వా అభక్త్యం? యన్న భక్తయసి, యేన చోత్కృష్టతమాం జాతిం ప్రా
 ప్యాత్తనై వేద్యశం కర్తృత్వం యేన తిర్యగ్యోనౌ పతితస్స త్వం కి మపరం
 విచారయసి, ప్రథమ మేవాత్మా వివేకే న స్థాపితః, అధునా స్వకర్తో 5
 పాత్తజాతిసదృశ మాచరత స్తే నాస్త్యేవ దోషః, అపి చ యేషా మపి
 భక్త్యాభక్త్యునియమోఽస్తి తేషామపి ఆపత్కాలే ప్రాణానాం సంధా
 రణమభోక్త్యోపయోగేనాపి తావద్విహితం, కిం పున స్త్వాదృశస్య?
 న చేదృశం కించి ద ప్యాహారాయ తె మయోపనీతం యాదృశేన
 చండాలాశనాశంకా సముత్పద్యతే, ఫలానితు తత్రాపి ప్రతిగృహ్యంత 10
 ఏవ, పానీయమపి చండాలభాండాదపి భువి పతితం పవిత్ర మేవే త్యే
 వం జనాః కథయంతి, త త్కిమర్థ మాత్తానం తుథా పిపాసయా¹వా
 యాసయసి? యన్న భక్తయసి అమూని మునిజనోచితాని వనఫలాని
 న పిబసి పానీయమ్.' అహంతు తేన తస్యాశ్చండాలజాత్యనుచితేన వచ
 సా వివేకేన చ విస్తృతాంతరాత్తా తథేతి ప్రతిపద్య శాపనిఘ్నో 15
 ఘృణాం పరిత్యజ్య జీవితతృప్తయా తుత్పిపాసోపశమాయాశనక్రియా
 మంగీకృతవానస్తి. మానంతు పున రాత్యాక్షమేవ.

ఏవ మతిక్రామతి చ కాలే క్రమేణ చ తరుణతా మాపన్నే మ
 య్యేకదా ప్రభాతాయాం చ యామిన్యా మున్తిలితలోచనోఽద్రాక్షం
 ఆస్తి² కనకపంజరేస్థితి మాపన్నమాత్తానం చాండాలదారికా మీదృ 20
 శీమ్. సాపి చాండాలకన్యకా యాదృశీ తాదృశీ దేవేన దృష్టైవ సకల
 మేవ తత్పక్కణ మమరపురసదృశమాలో క్యాప³ నతచాండాలవసతి
 సంవేగో విస్తృతాంతరాత్తా కిమేతదితి కుతూహలా తృప్తుకామో
 యావన్న పరిత్యజామ్యేవ మానం తావ దేషా మా మాదాయ దేవ
 పాదమూల మాయాతా. తత్కేయం కి మర్థ మనయా చాండాల 25
 తాత్తనః భాపితా కి మర్థం వాఽహం బద్ధో బద్ధ్యా వా కి మర్థమి
 హానీత ఇత్యత్రవస్తుఃస్యహమపి దేవ ఇవానపగతకౌతుక ఏవ" ఇతి.

రాజా తు తచ్చుత్వా సముపజాతాభ్యధికకుతూహల స్తదా
 హ్వినాయ పురః స్థితాం ప్రతీహరీ మాదిశత్. అచిరా దేవ త యోవ
 దిశ్యమానమార్గా ప్రవిశ్య సా పురస్తా దూర్ధ్వస్థి తైవ రాజాన మభిభృ
 వంతీవ స్వధామ్నా ప్రాగల్భ్యేన చాబభాషే. “భువనభూషణ! రోహి
 5 ణీపతే! తారారమణ! కాదంబరీలోచనానందచంద్ర! సర్వస్త్వ యాస్త్వ
 దుర్జతే రాత్తనశ్చ పూర్వజన్మవృత్తాంతః శ్రుత ఏవ, అత్రాపి జన్మని
 యథాఽయం నిషిద్ధోఽపి పిత్రా కామరాగాంధః పితురాజ్ఞా ము
 ల్లంఘ్య వధూసమీపం ప్రస్థితః త ద ప్యనేన స్వయమేవ కథితం, త
 దహ మస్య దురాత్మనో జననీ శ్రీః, తథా ప్రస్థితమేనం దివ్యేన చక్షు
 10 షా దృష్ట్వాఽస్య పిత్రాఽహంసమాదిష్టాస్తి, సర్వ ఏవ హ్యవినయప్రవృ
 త్తోఽనుతాపా ద్విదా న నివర్తతే, త దయం తే తనయః కదా చిద
 స్యా అపి తిర్యగ్జాతే రథస్తా త్పతతి, త ద్యావ దిదం కర్త న పరిసమా
 ప్యతే తావదేనం మర్త్యలోక ఏవ బద్ధ్వా ధారయ, యథా చాను
 తాపాఽస్య భవతి తథా ప్రతివిధేయ¹ మితి. త దస్య వినయాదేదం
 15 మయా, సర్వం కృతమధునా తు తత్కర్త సమాప్తం, శాపావసానసమ
 యో వర్తతే, శాపావసానే చ యువయో స్సమమేవ సుఖేన భవితవ్య
 మితి త్వత్సమీపమానీతో మయాయమ్, అత్రాపి యచ్ఛాండాంజాతీః
 ఖ్యాపితా తల్లోక సంపర్కపరిహారాయ, త దనుభవతాం సంప్రతి ద్వా
 వపి సమ మేవ జన్మజరావ్యాధిమరణాదిదుఃఖబహుళే తనూ పరిత్యజ్య
 20 యధేష్టజన సమాగమసుఖ² మి త్యభిదధా నైవ సా యుడితి రణదూభ
 షణారవ³ రోధితాం తర ముత్కుల్లలోకలోచనోద్వీక్షితా క్షితే ర్గగ న
 ముదపతతే.

అథ రాజ్ఞ స్తద్వచన² మాకర్ణయత స్త దై వాకృష్టకార్ముకా
 మకరకేతు రగ్రతః పరమాస్త్రం కాదంబరీం కృత్వా జీవితాపహరణా
 25 య ప్రతిరోధక ఇవ నిరుద్ధసర్వాశో⁴ తః పదం చకార. తత్పదాక్రాంతి
 నిర్వాసిత మివ కాదంబరీం శరణ ముపజగామ⁵ కరణమ్. తన్వర్గణాభి

1 బధితాంతరికం. 2 మాకర్ణ్య సంస్కృతజన్మాంతరస్య సఖే! వైశంపాయనాఖ్యై!
 పుండరీక! దిష్ట్యా తుల్యకాలక్షయ మే వాపయోః శాపావసానం సంజాత మిత్యభిదధత్య
 ఏ వాకర్ణ్య కృష్టకార్ముకా. 3 అంతరా. 4 అంతఃకరణం,

హలిభీతా ఇవ దేహ ముత్సృజ్య నిర్జగ్గు రజడాః శ్వాసమరుతః. తద్బా
 ణపక్షవాతాహత మి వాకంపత తరళం శరీరమ్ తచ్ఛరశల్య¹నికరకీలి
 తే వోత్కంటకినీ తను రజాయత. తద్విశిఖరజోరూపిత మివ నయన
 యుగళ మశ్రుజల ముత్సర్జ. ఆపాండుతాం చ సద్యో వదనలావణ్య
 మయాసీత్. తద్ధనుర్గుణధాన్వాకర్ణనోద్వేజిత మివ హృదయవేదనావి 5
 కూణితత్రిభాగం నయనయుగళ మభవత్. అంతర్జ్వలిష్యతో మదన
 దహనస్య ధూమోపహత మివ వేపమాన మధరకిసలయం శోష
 మగాత్. తత్తాపవిరస మాననాన్నిష్ఠిడితం సరాగం హృదయ మివ
 తాంబూల మపతత్. ఆర్ద్రస్య దారుణో ద్రవ ఇవ దహ్యమాన స్యాం
 గేభ్యోనిరగమత్ స్వేదః. మదనశరశల్యనికరకీలితా నీవతావతై వక్షణే¹⁰
 నాంగాని పరవశాన్యజాయంత. తథా చ కాదంబరీం పురస్కృత్య
 కుసుమధన్వనా²యాస్యమానస్య తదవయవరూపశోభావినిర్జితానితా
 పాపహరక్షమాణ్య పృస్థాః కిం చి త్కరాణ్యభవత్. తథా హి.—
 కమలకిసలయాని పాణిపాదేన, కువలయస్రజో దృష్ట్యా, మణిదర్పణాః
 స్తనకపోలేన, మృణాళాని బాహులతికయా, శశాంకరశ్మయో నఖమ¹⁵
 యూతైః, ఘనసారధూళిః స్థితప్రభయా, ముక్తాదామాని దశనకిరణైః,
 అమృతకరబింబం ముఖేన, జ్యోత్స్నా లావణ్యేన, మణికుట్టిమవేదికా
 నితంజేన. ఏనం చ విహతసర్వబాహ్యప్రక్రియస్య హృదయే²ప్యసు
 ఖాయమానసకలాన్యవినోదస్య తామేవాభిధ్యాయతః, తామేవోత్ప్రే
 ఙ్మమాణస్య, తామేవ³లిఖతః, తామేవ పశ్యతః, తామాలపతః, తా²⁰
 మాలింగతః, తయా సహ తిష్ఠతః, తాం ప్రకోపయతః, తామనునయతః,
 తస్యాః పాదయోః పతతః, తయా సహ కేళిం కుర్వతః, తాం రమమా
 ణస్య, ముక్తసర్వాస్యక్రియస్య, దివా ప్యనున్తిలితలోచనస్య, నిశ్యప్యను
 పజాతనిద్రస్య, సుహృజ్ఞాన మప్యసంభాషయతః, గురూ న ప్యనమస్యతః,
 ధర్మక్రియా మప్యకుర్వాణస్య, సుఖాదప్యనర్థినః, దుఃఖా దప్యను²⁵
 ద్విజమానస్య, మరణా దప్యభిభ్యతః, గురుభ్యో²ప్యవేతలజ్ఞస్య, ఆత్మ
 న్య ప్యన్నేహస్య, కిం బహునా? కాదంబరీసమాగమే²ప్యనుద్యమస్య
 కేవల⁴మేవ ముహుర్ముహుర్హురోఽపగమనచ్ఛలేన జీవితోత్సర్గ

భరాలసోత్కంటకినీ. 2 అభిలవతః. 3 కార్యోపగతా న పృథానతః. 4 మన్య.

యోగ్యా మివ తనుం కుర్వతో వి హస్తే నాపి ప్రతిపన్నవివిధోపకర
ణేన గళితనయనసలిలేనాప్యచ్చుష్కాననేన ముషితవచనావకాశే
నాపి వై శంపాయనాక్రోశపరేణ అనవరత మాచరణా ద్వికీర్ణచందన
చర్చణచరణతలనివేశితార్ద్రాగ్రవిందినీదళేనకరార్పిత కర్పూరక్షోదదం
5 తురతుషారఖండేన హృదయవినిహితార్ద్రహారదండేనకపోలతలస్థాపిత..
స్ఫాటికమణిదర్పణేన లలాటతటఘటితచంద్రమణినా అంసదేశావస్థా
పితమృణాలేనకదళిదళవ్యజనవాహినాఆన ర్తితతాళవృంతేన జలార్ద్రా
నిలసంచారిణా సకుసుమతల్పకల్పనాకులేన ధారాగృహజలయంత్ర
ప్రవర్తనాహృతార్తినా మణికుట్టిమహాశనాయస్తేన సజలపంకజకింజ
10 ల్మకల్పారప్రకరప్రచారణసంభ్రంతేన అంధకారశిశిరభూగృహాభ్యం
తరప్రత్యవేక్షణదక్షిణ ఉద్యానదీర్ఘికాతటలతాగహనమండపనేకసం
తానకారిణామలయజజలార్ద్రచంద్రాశ్రయావధానదానోద్యతేనచాప్త
పరిజనేనోపచర్యమాణస్యాపి కాష్ఠీభూతవిదేహస్య దాహహేతుర్ఘ్రి
త్యే వాదురోహ పరాం కోటిం కామానలో వై శంపాయనస్య చ
15 మహాశ్వేతోత్కంఠయా.

తస్మిన్నేవ చాంతరాళే తత్సంధుక్షణాయేవ ప్రవర్తయన్
సరసకిసలయలతాలాస్యోపదేశదక్షం దక్షిణానిల మాలోలరక్తపల్లవ
ప్రలంభాం స్తబకయన్ అశోకశాఖినో వికసితముకుళమంజరీభరే
ణానమయన్ బాలసహకారాన్ ఉత్కోరకయన్ కురవక్తై స్సహవకుళ
20 తిలకచంపకనీపాన్ ఆపీతయన్ కింకిరాలైః, కకుభో వికిరన్నతిముక్త
కామోదం ఉద్దామయన్ కింశుకవనాని నిరంకుశయన్ కామిజనమ
నాంసి నిర్మూలయన్ మాన మపమార్జయన్ లజ్జా మపాకుర్వన్
కోప మపనయన్ ననునయన్ వ్యవస్థాపయన్ దృఢచుంబనాలింగనరతస్థి
తి ముల్లాసయన్ మకరధ్వజరక్తాంశుకాని సకల మేవ మహారజతమయ
25 మివ రాగమయ మివ రతిమయ మివ ఉత్సవమయ మివ దానమయ
మివ రతిమయ మివ ప్రేమమయ మివ కలిమయ మివ ఔత్సుక్యమయ
మివ జనయన్ జీవలోకం కిసలయితసకలకాంతారకాననోపవనతరు
రుత్ఫుల్లచూతద్రుమకుసుమామోదవాసితదశాశాంతరో మధుమద

1 నాగ్రహస్తేన. 2 సంతాపహరిణా. 3 స్థూలంబాన్ కంపయన్.

మధురకోకిలాలాపదుగితాధ్వగజనశ్రుతిః అనవరతమకరందశీకరా
సారదుర్ద్దినోన్మాదితసకలజీవలోకహృదయః మదాకులభ్రమద్భ్రమరయుం
కారచకితవిరహాతురజనమనోవృత్తిః ఆత్మసంభవైకోల్లాసకారీ భరా
1 త్ప్రవర్తత సురభిమానః.

2 తేన చ కుసుమధన్వనః పరమాస్త్రేణ మధునా పర్యాకులిత 5
హృదయా కాదంబరీ సంప్రాప్తే భగవతః కామ దేవస్య 3 మహోత్సవే
మహతా ప్రయత్నేన కథం కథ మపి అతివాహితదివసా శ్యామాయ
మానదశదిశి సాయాహ్నే స్నాత్వా నిర్వర్తితకామదేవపూజా
తస్య పుర శ్చంద్రాపీడ మతిసురభిశీతలై స్సాత్మతయిత్వా 2 మౌఖ్యభిః
ఆచరణా ద్విలిప్య మృగమధామోదినా హరిచందనేన సురభికుసు 10
మస్రగ్భిరుద్గ్రధితం కుంతలకలాపం కృత్వే 4 వ కర్ణారోపితసత్కిసలయా
శోక స్తబకకర్ణపూరం కర్పూరకుసుమప్రాయైః ప్రసాధ్యాభరణ
విశేషై ర్విస్తృతనిమేషా పిబంతీవ భావార్ద్రయా దృష్ట్యా సుచిర
మాలాకోత్యంతానిర్భరా పునః పున ర్నిశ్వ సోత్యంతప్యమానా
సాధ్వనేన స్విన్నసర్వాంగీ సముత్కంటకితతనురుచ్ఛవ్యద ధరవదనా 15
మహాశ్వేతావలోకనభయా స్తుహు ద్దుహు ర్దిక్షు విక్షిప్తోచ్ఛకిత
దృష్టి రతిచిర మి వోపసృత్య పున స్థిత్యా ఆవిష్టేవ పరవతీవ పరి
త్యాజితా బలా ల్లజ్జయా స హాబలాజనసహజాం భీతిం భగవతా
భువనత్రయోన్మాదకారిణా మన్తధేన ఆత్మాన 5 మ ప్యపారయంతీ సం
ధారయితు మే కాంతే నిస్సహా సహసా 2 భిషత్య ముకుళితలోచనపంక 20
జాజీవంత మివ నిర్భరం కంఠే జగ్రహ.

చంద్రాపీడస్య తు తేనామృతనేకాహ్లాదినా కాదంబరీకంఠగ్ర
హేణ సద్య స్సుదూరగత మపి కంఠస్థానం పున ర్జీవితం ప్రత్యపద్యత.
దివసక్లమామీలితం కుముద మివ శరణ్యోత్సాన్నిభిపాతా దుచ్ఛ్వ
సిత 3 మాబబంధ హృదయమ్. ఉషఃపరామృష్టేందీవరముకుళలీల 25
యా ఉదమీలత్కర్ణాంతాయతం చక్షుః. అంభోరుహవిభ్రమేణ చా
జృంభత వదనమ్. ఏవం చ సుప్తప్రతిబుద్ధ ఇవ ప్రత్యాసన్నసర్వాంగ
చేష్ట శ్చంద్రాపీడ స్తథా కంఠలగ్నాం కాదంబరీం చిరవిరహదుర్భ

లాభ్యాం ¹లోచనాభ్యాం పిబన్నివ కంఠే గృహీత్వా వాతాహతాం బాలకదళీ మివ భయేనోత్కంపమానాంగయష్టి ముద్గాఢతర మామీలితాక్షీం వక్షస్యేవ ప్రవేష్టు మిహమానాం న మోక్షం న గృహీతు మాత్తనా పారయంతీం శ్రోతృహృదయగ్రాహిణానుభూత. 5 పూర్వేణ స్వరేణానందయన్నవాదీత్.

“భీరు! త్యజ్యతాం భయం, ప్రత్యుజ్జీవితోఽస్తి తవై వామునా కంఠగ్రహేణ, త్వం ఖల్వమృతసంభవాదప్సరసాం కులాదుత్పన్నా, కిం న స్మరసి తన్నద్వచన మిదం, తత్తేజోమయం వపుః స్వత ఏ వావినాశి విశేషతోఽమునా కాదంబరీకరస్పర్శే నాప్యాయిత మితి, త 1) దేతావం త్యేవ దినాని పాణినా తే స్పృశ్యమానో నయత్ప్రత్యుజ్జీవితోఽస్తి తచ్చాపదోషాత్, అద్య తు సమే ² వ్యపగత శ్శాపః, పరిత్యక్తా సా మయా త్వద్విరహదుఃఖదాయినీ మానుషీ శూద్రకాఖ్యా తనుః, ఏషాపి చ తవాస్యాం రుచిరుత్పన్నేతి త్వత్ప్రీత్యాప్రతి పాలితా చ, తదయం లోక శ్చంద్రలోక శ్చ తేద్వా వప్యధునా చర 1 గణతలప్రతిబద్ధా, అపి చ ప్రియసఖ్యా అపి తే మహాశ్వేతాయాః ప్రియ తమో మయైవ సహ విగతశాపః సంజాతః” ఇత్యభిదధ త్యేవ చంద్రా పీడశరీరాంతరితవపుషి చంద్రమసీ చంద్రలోకావస్థానలగ్న మమృత పరిమళ మేవ కేవల ముద్వహ న్నంగై రన్యతమ స్తాదృశే నైవ వేషేణ యాదృశేన మహాశ్వేతోత్కంఠయోపరత స్తతైవ కంఠే 20 నై కావలీం ధారయం స్తతై వాకల్పనిస్సహైరంగై స్తతై వాపాండు క్షామకపోలవాహినా ముఖేనాంబరతలా దవతర న్నదృశ్యతకపిం జలకరావలంబీ ³ సముత్సృష్టశుకశరీరః పుండరీకః.

దృష్ట్వా చ తం దూరత ఏవ ఉన్ముక్తచంద్రాపీడవక్షఃస్థలా కాదం బరీస్వయా మేవధావిత్యాదత్తకంఠగ్రహా మహాశ్వేతాం తేన పుండరీకా 25 గమనమహోత్సవేనయావన్న వర్ధయ త్యేవ తావత్పుండరీకోఽవతీర్య పరమోపకారిణేచంద్రాపీడవపుషే శశాంకాయాథాకత. చంద్రాపీడస్తు తం కంఠే గృహీత్వాఽబ్రవీత్. “సఖే! పుండరీక! య ద్యపి ప్రాగ్జన్మసంబం

1 జోర్స్యాం గాఢతరం కంఠే. 2 ద్వితీయవారం త్వదర్థమేవానుభూతదుర్విష హామదనజ్వరదాహపేదనాపరమదుఃఖస్య క్షయగతః. 3 ప్రతిపన్నా పాలితా. 4 పుండరీకః.

ధా జ్ఞామాతాసితథా పృథ్వీతరజస్వాహితసుహృత్సేహసద్భావే నేవ
మయాసహ వర్తితవ్యం భవతా" ఇత్యేవం వదత్యేవచన్ద్రాపీడేచిత్రరథ
హంసో దిప్త్యా వర్ధయితుం కేయూరణో హేమకూట మగమత్. మదలే
ఖాపి ధావమానా నిర్గత్య మృత్యుంజయజపవ్యగ్రస్య తారాపీడస్య
విలాసవత్త్యా శ్చ పాదయోః పతిత్వా "దేవ! దేవ్యా సహ దిప్త్యా వర్ధనే, 5
ప్రత్యుజ్జీవితో యువరాజః సమం వై శంపాయనేన" ఇ త్యానందనిర్భర
ముచ్చైర్జగద. రాజా తు త చ్చుత్వా శరీరసంస్కారవిరహోద్ధతా
విరళదీర్ఘపరుషవలితలోమశ ప్రతోష్ఠాభ్యాం దోర్భ్యాం గాఢం పరిష్క
జ్య తాం తదను హర్ష పరవశో విలాసవతీం కంఠేఽవలంబ్య జరాభంగ
వలీశిధిలితమూలేన బాహు నోత్తి ప్రోత్తరీయాంచలః స్వయ మే వాశి 10
క్షితలయావిసంఘ్నలైః పదైర్నృత్య ని వోత్ఫుల్లనయననరపతినహస్త
పరివృతోఽంభోజాకర ఇవ మలయమరుత్ప్రేంభోలనావివ ర్తితో మద
లేఖాం పునః పునః "క్వాఽసౌ క్వాసౌ" ఇతి పృచ్ఛత్ పునః పున
ర్నిర్విశేషవృత్తిం శుకనాసం కంఠే సంభావయం స్తతే వాగచ్ఛత్.
దృష్ట్వా చ తథా పుండరీకకంఠే లగ్నం చంద్రాపీడ మానందనిర్భర 15
శ్శుకనాస మవాదీత్. — 'దిప్త్యా నై కాకినా మయా తనయప్రత్యుజ్జీవ
నోత్సవసుఖ మనుభూత" మితి. చంద్రాపీడ స్తథా హర్ష పరవశం పితర
మాలోక్య ససంభ్రమోన్ముక్తపుండరీకః పునరేన పృథ్వీతలనివేశిత
శిరాః చరణయో రపతత్. అథ సత్వరోపసృత స్తం తథా ప్రణత
మున్నమయ్య తారా పీడోఽభ్యధాత్. — "పుత్ర! య ద్యపి పితా 20
హంతవ శాపదోషా త్స్వపుణ్యైర్వా సంజాతః తథాపి జగద్వందనీయో
లోకపాల స్త్వమ్, అపి చ మ య్యపి యో నమస్యోఽంశ స్సోఽపి మ
యా త్వ య్యేవ . సంక్రామితః, త దుభయథాపి త్వ మేవ నమస్కా
ర్యః" ఇత్యభిదధదేవ సమం రాజపుత్రలోకసహస్రైః ప్రతీప మస్య పా
దయో రపతత్. విలాసవతీ తు 1 తం పునః పున శ్శిరసి పున ర్గలాటే 25
పున శ్చ కపోలయో శ్చుంబిత్యా గాఢ గాఢం సుచిర మాలిలింగ ఉన్న
క్తశ్చ మాత్రా ఉపసృత్య శుకనాసం ప్రణామ ఆశీస్సహస్రాభివర్ధత
శ్చ తే నాత్త నాపసృత్య యథాక్రమం పిత్రో శ్శుకనాసస్య మనోరమా

1 తథా పిత్ర ప్రణతే తస్మిన్ పరితోషేణ స్వాంగే ద్వివాసంహంతి తం.

యా “చ్చైష వో వై శంపాయన” ఇతి పుండరీకం విలక్షాననమ్రవదన
మదర్శయత్.

అస్మిన్నేవ ప్రస్తావే సముపసృత్యకపింజల శృకనాస మవాదీత్ —
“ఏవం సందిష్ట మార్యస్య భగవతా శ్వేతకేతునా, అయం ఖలు పుండ.
రీక స్సంవర్ధత ఏవ కేవలం మయా, ఆత్మజః పున స్తవః, అస్యాపి భవ.
త్స్వేవ లగ్నః స్నేహః, తద్వై శంపాయన ఏవాయ మి త్యవగ త్యావి
నయేభ్యో నివారణీయః, పరోఽయ మితి కృత్వా నోపేక్షణీయః, య
చ్ఛాపగతశాపోఽప్యాత్మసమీపం నానీతః తత్తవై వాయ మితి, అ
న్య చ్చ ఆత్మాన మస్మిన్నాచంద్రసమకాలీనాయుషి స్థాపయిత్వా
10 కృతార్థ స్సంప్రతి అస్తద్వివ్యలోకా ద పున్యపరిష్టా ధ్గతు ముద్యతం మే
సత్త్వాఖ్యం జ్యోతి” రితి. శుకనాస స్తు వినయావనమ్రం పుండరీకం
పాణినాంఽసేఽవలంబ్యకపింజలం ప్రత్యవాదీత్. — “కపింజల! సకలజగ
దాశయజ్ఞేన సతా భగవతా కిమి త్యేవ మాదిష్టం, సర్వథా స్నేహ స్యా
య మసంతోషః, ఇ త్యేవంవిధై రన్వైశ్చ పూర్వజన్తసంస్తరణాలా
15 పై శ్చ పరస్పరాలోకనసుఖోత్సుల్లలోచనానాం సర్వేషా మేవ తే
షా మచేతితైవ సా క్షణదా ప్రభాతా. ప్రాత రేవ చ సకలగంధర్వ
లోకానుగతౌ సమం మదిరాగౌరీభ్యాం చిత్రరథహంసౌ గంధర్వరాజా
వపి తత్రై వాజగ్మతుః ఆగతయో శ్చ తయోః లజ్జితాత్మజోపగమన
ముదితహృదయయో జ్ఞామాత్మదర్శనసముత్సుల్ల నయనయో స్తారా
20 పీడశుకనాసాభ్యాం సహానుభూతసంబంధకోచితసంవాదకథయో స్స
హస్రగుణ ఇవ మహోత్సవా మోదః ప్రవర్తత.

అథ వర్తమాన ఏవ తస్మిం శ్చిత్రరథ స్తారాపీడ మవాదీత్.
“విద్యమానే స్వభవనే కి మర్థమరణ్యే మహోత్సవః క్రియతే?, అపి చ
యద్యస్తాక మేవం పరస్పరాభిరుచినిష్పన్నో ధర్మో వివాహః తథాపి
25 లోకసంవ్యవహారోఽనువర్తనీయ ఏవ, తద్గమ్యతాం తావ దస్తదీయ
మవస్థానం, తత స్స్వభూమిం చంద్రలోకం వా గమిష్యథ” తారాపీడ
స్తు తం ప్రత్యువాచ. — “గంధర్వరాజ! య త్రైవ నిరతిశయంసంపత్సు
ఖం త దేవభవనం, త దీదృశం క్వాపరత్ర సంపత్సుఖం మయా ప్రా

ప్రమ్! అన్య చ్చ సర్వ¹గృహసుఖా న్యేవ మయా జామాతరి సంక్రా
మితాని, తద్వయస్య వధూసమేతం త మే వాదాయ గమ్యతాం గృ
హసుఖానుభవా” యేతి. చిత్రరథ స్తథా²భిహితో ³రాజర్షిణా
“యథా తే రోచత” ఇ త్యుక్త్వా చంద్రాపీడ మాదాయ హేమ
కూట మగాత్. గత్వా చ చిత్రరథః కాదంబర్యా సహ సమగ్ర మేవ ⁴
స్వరాజ్యం చంద్రాపీడాయ న్యవేదయత్. పుండరీకాయాపి సమం
మహాశ్వేతయా నిజపదం హంసః. తౌ తు హృదయరుచితవధూలంభ
మాత్ర క్షణైవ కృతార్థౌ న కించి దప్యపరంప్రత్యపద్యేతామ్.

అన్యదాజన్తాభివాంఛితహృదయవల్లభలాభముదితా సర్వస్వజన
మధ్యో పాయమనిర్వృతాపి చ కాదంబరీ బాహ్విత్తరళలోచనా విషణ్ణ¹⁰
ముఖీ వాసభవనగతం చంద్రాపీడమూర్తిం చంద్రమస మప్రాక్షీత్.
“ఆర్యపుత్ర! సర్వే ఖలు వయం మృతా స్సంతః ప్రత్యుజ్జీవితాః పరస్పరం
సంఘటితా శ్చ, సా పున ర్వరాణీ పత్ర లేఖా²స్తాకం మధ్యే న దృశ్యతే,
న విద్మః కిం తస్యాః కేవలాయాః వృత్త”మితి. చంద్రాపీడమూర్తిశ్చం
ద్రమాః త చ్చుత్వా ³అర్ధితాంతరాత్తా ప్రత్యవాదీత్. — “ప్రియే! కు¹⁵
తో²త్ర?, సా ఖలు మద్దుగిఖదుగిఖతా రోహిణీ శ ఛం మా ముపశ్రుత్య
కథం త్వ మే వై కాకీ మర్త్యలోకనివాసదుగిఖ మనుభవసి ఇ త్యభిధా
య నివార్యమాణాపి మయా ప్రథమ మేవ మచ్ఛరణపరిచర్యాయై
మర్త్యలోకే జన్తాగ్రహీత్, ఇత శ్చ జన్తాంతరం గచ్ఛతా మయా
మదుపరమసమున్ముక్తశరీరా పున రపి మర్త్యలోక మవతరంతీ బలా²⁰
దాప ర్జ్యామరలోకం విసర్జితా తత్ర పున స్తాం ద్రక్ష్య” నీతి. కాదంబరీ
తు త చ్చుత్వా రోహిణ్యా స్తయోదారతయా మహానుభావతయా
స్నేహలతయా పతివ్రతతయా పేశలతయా చ విస్తితహృదయా పరం
లజ్జితా న కించి దపి వక్తుం శశాక.

అత్రాంతరే జన్తద్వయాకాంక్షితం కాలప్రభో శ్చంద్రమసః²⁵
కాదంబరీసంభోగసుఖ మి వోపపాదయితు మపససార వాసరః. అనురాగ
కవోష్ణతయా²పరసంధ్యా వధూత్రపావరణా యేవ వితస్తార తమో

1 గృహశ్శేవ. 2 రాజర్షే. 3 గమననిర్వృతా. 4 ప్రితాంతరాత్తాతాం. 5
వతాకేవోష్ణసదవరసంధ్యా...వితస్తార వాసలేయా.

వాసో వాసనీ చంద్రోదయాభిరామం చ సమగ్ర మేవ జగ దభవత్.
 ఏవం చ భరేణావతీర్ణాయాం రజన్యాం చంద్రాపీడ శ్చిరాభిలషిత
 మున్నీలితనయనకుపలయ ముత్స్రస్థనీవీప్రస్ఫుతకరనివారణానుబంధ
 మనుభూతప్రత్యాలింగనసుఖ మప్రార్థితసురతపరిసమాప్తితపాసుభగం
 ర కాదంబరీప్రథమసురతసుఖ మనుభూ యైకదివస మివ దశ రాత్రం
 స్థిత్యా పరితుష్టహృదయాభ్యాం శ్వశురాభ్యాం విసర్జితః పితుః పాద
 మూలమాజగామ.

ఆగత్య చ సమకాల మే వానుభూతక్లేశం రాజలోక మాత్మ
 సమం కృత్వా సమారోపిత రాజ్యభారః పుండరీకే¹పిత్రోః పాదా వను
 10చరణ్ కదాచి దత్యద్భుతోత్ఫుల్లనయననైగమజనావలోకితో జన్మ
 భూమిన్నేహా దుజ్జయిన్యాం కదా చి ద్గంధర్వరాజగౌరవేణానుపమ
 రమణీయతరమహిమ్ని హేమకూటే కదా చి దమృతపరిమళాధివాస
 సురభిశిశిరసర్వప్రదేశహరిణి రోహిణీబహుమానేన చంద్రలోకే
 కదా చి దహర్నిశోత్ఫుల్లసహస్రప్రతనివహశాఘవాహిని పుండరీకస్త్రీ
 15త్యా లక్ష్మీనివాససరసి కాదంబరీరుచ్యా చ సర్వత్రై వాపరే ష్వపి
 రమ్యవనేషు తేషు తేషు రమ్యతరేషు స్థానేషు తయా సహ జన్మద్వయా
 కాంక్ష యై వాపరిసమాప్తాన్యపునరుక్తాని చ తాని తాని న కేవలం
 చంద్రమాః కాదంబర్యా సహ కాదంబరీ మహాశ్వేతా తు పుండరీ
 కేణ సహ పుండరీకో²పి చంద్రమసా సహ పరస్పరావియోగేన సర్వ
 20ఏవ సర్వకాలం సర్వసుఖా న్యనుభవంతః పరాం కోటి మానందస్యా
 ధ్యగచ్ఛన్.

ఇతి శ్రీ బాణకవీంద్రతనయవిరచితః

కాదంబర్యాః ఉద్వాహరూపః

ఉత్తరభాగః.

1 పరిత్యక్తసర్వస్వకార్యయోః. 2 మహాశ్వేతయా సహ మహాశ్వేతా తు.

చెన్నపుర్యాః: వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులుఅండ్ సన్స్ ఇల్లైలై:

'వావిళ్ల' ముద్రణాలయే ముద్రితా.—1933.

శ్రీ రస్తు.

కాదంబరీ

మహాకవినా బాణభట్టేన తత్తనయేనచ విరచితా.

చెన్నపుర్యామ్:

వావిళ్ల రామస్వామికౌస్తులు ఆండ్ సన్స్

ఇత్యుపాహ్వయైః,

వావిళ్ల ముద్రణాలయే

ముద్రాప్య ప్రకటికృతా.

1933

All Rights Reserved.

Printed by
V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
at the 'VAVILLA' PRESS
Madras.—1933.

మంగళ్యోక్తాః

రజోజుషే జన్తని సత్త్వవృత్తయే
స్థితౌ ప్రజానాం ప్రళయే తమఃస్పృశే,
అజాయ సర్గస్థితినాశహేతవే
త్రయీమయాయ త్రిగుణాత్మనే నమః.

1

జయంతి బాణాసురమాళిలాలితాః
దశాస్యచూడామణిచక్రచుమ్భినః,
సురాసురాధీశశిఖాంతశాయినో
భవచ్ఛిద స్త్ర్యమ్భకపాదపాంసవః.

2

జయత్యుపేంద్రస్స చకార దూరతో
బిభిత్సయా యః క్షణలబ్ధలక్ష్మయా,
దృశ్యైవ కోపారుణయా రిపో రుర
స్వయం భయా ద్భిన్న మివాస్రపాటలమ్.

3

నమామి భర్వో శ్చరణాంబుజద్వయమ్
సశేఖరైర్తాఖరిభిః కృతార్చనమ్,
సమస్తసామస్తకిరీటవేదికా
విటంకపీతోల్లఠితారుణాంగుళి.

4

❖ దుర్జననిందా సజ్జనస్తుతిశ్చ. ❖

అకారణావిష్కృత 1కోపదారుణా
దసజ్జనాత్ కస్య భయం న జాయతే,
విషం మహాహే రివ యస్య దుర్వచ
స్సుదుస్సహం సన్నిహితం సదా ముఖే.

5

కటు క్వణస్తో మలదాయకాః ఖలా
స్తుదంత్యలం బంధనశ్శంఖలా ఇవ,
మన స్తు సాధుధ్వనిభిః పదే పదే
హరంతి సంతో మణినూపురా ఇవ.

6

సుభాషితం హరి విశత్యథో గళా
న్న దుర్జన స్యార్కరిపో రి వామృతమ్,
త దేవ ధత్తే హృదయే ¹తు సజ్జనో
హరి ర్మహారత్న మి వాతనిర్మలమ్.

7

❖ కథా ప్రశంసా. ❖

స్ఫురత్కలాలాపవిలాసకోమలా
కరోతి రాగం హృది కౌతుకాధికమ్,
రసేన శయ్యాం స్వయ మభ్యుపాగతా
కథా జనస్యాభినవా వధూ రివ.

8

హరంతి కం నోజ్జ్వలదీపకోపమై
ర్నవైగి పదార్థై రుపపాదితాగి కథాః,
నిరంతరశ్లేషఘనా స్సుజాతయో
మహాస్రజ శ్చమ్పకకుట్టలై రివ.

9

❖ కవివంశవర్ణనమ్. ❖

బభూవ వాత్స్యాయనవంశసమ్భవో
ద్విజో ²బుధోద్ధీతగుణోఽగ్రణీ స్సతామ్,
అనేకీభూపార్శితపాదపద్మజగి
కు జేరనామాంశ ఇవ స్వయంభువః.

10

ఉవాస యస్య శ్రుతిశాంతకల్పః
సదా పురోదాశపవిత్రితాధరే,

సరస్వతీసోమకమాయితోదరే
సమస్తశాస్త్రస్మృతిబంధురేముఖే. 11

జగుర్గృహే¹భ్యస్తసమస్తవాఙ్మయై
స్స²శారిత్రైగపంచరవర్తిభిశ్శుక్తైః,
నిగృహ్యమాణావటవగపదేపదే
యజాంషిసామానిచయస్యశజ్జితాః. 12

హిరణ్యగర్భోభువనాండకాదివ
క్షపాకరఃక్షీరమహర్ణవాదివ,
అభూత్సుపర్ణోవినతోదరాదివ
ద్విజన్తనామర్థపతిగపతిస్తతః. 13

వివృణ్వతోయస్యవిసారివాఙ్మయం
దినేదినేశిష్యగణానవానవాః,
ఉషస్సులగ్నాశ్శృవణే³ధికాంశ్రియం
ప్రచక్రరేచందనపల్లవాఐవ. 14

విధానసంపాదితదానశోభితై
స్సున్నరన్తహవీరసనాథమూర్తిభిః,
మఖైరసంఖ్యైరజయత్సురాలయం
సుఖేనయోయాపకరైర్గజైరివ. 15

సచిత్రభానుంతనయంమహాత్మనాం
సుతోత్తమానాంశ్రుతిశాస్త్రశాలినామ్,
అవాపమధ్యేస్ఫటికోపకిలామలం
క్రమేణకైలాసమివక్షమాభృతామ్. 16

మహాత్మనోయస్యసుదూరనిర్గతాః
కళజ్కుముక్తేందుకలామలత్విషః,
ద్విజన్తనగప్రావివిశుగకృతాంతరా
గుణానృసింహస్యనఖాంకురాఐవ. 17